Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Den verstandigen vroomen ridder Don Quichot de la Mancha

https://hdl.handle.net/1874/43959

TWEEDE DEEL

VAN DEN

Vromen Verſtandigen RIDDER,

DON QUICHOT

DE LA MANCHA.

Beſchreven door

MIGUEL DE CERVANTES SAVEDRA.

En uyt de Spaenſche in onſe Nederlandſche Tale overgeſet

DOOR L. V. B.

De vyfde druk.

Op nieuws overzien, en van veele misſtellingen gezuiverd door

G. V. B.

En verryk met een naauwkeurig Regiſter.

t'AMSTERDAM,

By Willem de Coup, op 't Rockin, aan de Val-brug; *Willem van Lamsveld*, achter de Nieuwe Kerk; en *Philip Verbeek*, op de Haarlemmerdyk, tuſſchen de Wieringerſtraat en het Heere Logement; in Compagnie. Anno 1699.

TWEEDE DEEL

Van den Vromen en Wijsen

DON QUICHOT de la MANCHA.

Het I. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het geen de Paſtoor en de Barbier deden omtrent de ſieckte van Don Quichot.

CIde Hamet Benengeli, in het Tweede Deel van deſe Geſchiedenis, en de derde Uyttocht van Don Quichot, ſeght, dat de Paſtoor en de Barbier een geheele maent waren ſonder Don Quichot te beſoeken, om hem de voorgaende dingen niet weder indachtig te maecken. Ondertuſſchen lieten ſe niet na by de Nicht en de Maeght te komen, haar aenwyſende, op wat manier ſy met hem ſouden te werk gaen, en wat verſtercken-de dingen ſy hem ſouden te eeten geven, om te gelyck het hert en de herſſenen te verſtercken, daer de oorſaeck van ſijn quael, na de beſte oordeelen, van daen quam: 't welck ſy-lieden be-loofden te ſullen nakomen met alle mogelyke ſorgvuldigheyt, alſoo ſe ſagen, dat hun Heer van uur tot uur, en van dag tot dag, weêr by ſyn geſont verſtant quam; daer deſe twee byſonder ver-maeck in ſchepten, vermits hen als dan dacht datſe wyſſelyk ge-daen hadden, hem op ſulck een manier te huys te halen, met een Oſſen-kar, gelyck in het Eerſte Deel verhaelt is: en daerom beſlootenſe, hem eens te gaen beſoeken, en de proef te nemen van ſijn geheugenis, hoewel ſy 't als voor onmogelyck hielden, dat hy weder te regt ſou zyn. Om dit dan wel te doen, namen ſe voor niet een woort te reppen van de dolende Ridderſchap, ten einde die varſche wonde niet op te krabbelen. Sy quamen dan by hem, vin-dende hem ſittende op ſyn bed, met een groene borſt-rok aen, en eene gekleurde muts van Toledo op, ſo mager en verdrooght, dat hy beter een geraemte, of momia, als een levende menſch ge-leeck. Sy wierden van hem wel en beleefdelijck ontfangen; en Don Quichot gevraegt zynde na ſijn geſontheydt, gaf hen ſeer goeden reden, ſo van ſig ſelven, als van ſijn verſtant, en dat met

een

een bequame wellprekentheyt. Aldus onderling vallende van het een op het ander, quamense eyndelick op eenige materie van Staet, en wijse van heerschen, bestraffende het een, prijsende het ander, dat vast stellende, dit veranderende; min noch meer dan of den eenen Numa, den ander Lucurgus, en den darden Solon was geweest, soo keerden sy de geheele Staat het onderste boven: in al het welk Don Quichot met sulke redenen en bequaemheit sprak, dat dese twee Besoeckers en Onderscoeckers voorsecker meenden, dat hy weeder heel fix was. By al dese praet waren de Nicht en de Dienstmaeght tegenwoordigh. Eyndelick de Pastoor, die van alles onderscoeck wilde doen, was de eerste, die het voornemen brack, van niet te spreecken wegens Ridderschap of Oorlogen, en viel also van langer hant, voetje voor voetje, op een andere praet, seggende, dat'er tydingh uyt het Hof gekomen was, en dat men onder anderen mede verhaelde, dat de Turck afquam met een geweldige Macht, sonder, dat men wist waar het op gemunt was, noch waar sich dat dreygende onwêer op ontlaten sou; en ter oorsaek van dese schrick, die hen alle jaren gemeynlik dreygt, had sijn Majesteyt al de kusten van Napels, Sicilien, en Malta wel doen voorsien. Hier op antwoorde Don Quichot: Sijn Majesteyt heeft gedaen gelijck een voorsichtigh Oorlogsman, voorsiende sijne landen by tijdts, op dat ons de vyant niet vindt als niet op ons hoede zynde: maar indien myn raedt yets vermocht, sou ik hem raden, een saeck te doen, daar sijn Majesteyt, gelyk ik geloof, tegenwoordig het alderminst om denckt. Nauwelicks had de Pastoor dese woorden gehoort, of hy sey by sich selven: den Heer wil u helpen, myn goede Don Quichot, my dunkt, dat gy van de hooge rots van uw sotheyt bent gevallen in een diepen afgront van slechtheyt. Maar Meester Klaes, die mede de selve gedachten had, vraegde Don Quichot, wat die saek of middel was, of se ook sou zyn om op de lyst gestelt te worden van de impertinente en sotte voorslagen, die men gewent is aan de Vorsten te geven? De mijne, Monsieur Snotschrapper, antwoorde Don Quichot, sal niet impertinent, maer wel pertinent zyn. Ick segh het daerom niet, hervatte Meester Niclaas, maar om dat men door ondervinding bevindt, dat de meesten van dese voorslagen, die men aen sijn Majesteyt geeft, of onmogelyk, of onbedacht, of tot schade van het Rijck en den Koning zyn. Wel de myne, antwoorde Don Quichot, is noch onmogelyk, noch onbedacht, maar wel licht, billik, en so kort als men sou konnen bedenken. Waarom vertoeft myn Heer Don Quichot het selve dan

te

te ſeggen? vraegde de Paſtoor. Ick begeer ſe niet te ſeggen heden tegen u-lieden, antwoorde Don Quichot, op dat ſe morgen ſou ter ooren komen aen de Heeren van den Raet, dat dan een ander daer den danck en prijs van ſou weg dragen. Voor my, zey de Barbier, ick geef u mijn woordt en beloften op mijn gemoet, het noch aen kat, noch aan koning, noch aan eenig menſch ter wereldt, te ſeggen: een eedt, dien ick gheleert heb uyt het Boeck van den Paſtoor, daer in de Voorreeden den Koning raedt wordt ghegeven over den Dief, die hem de hondert dubbelde piſtoletten geſtolen had. Ick weet van geen boecken of hiſtorien, antwoorde Don Quichot, maer ick weet wel, dat dien eed goet is, en dat den Heer Barbier een eerlyk man is. En al was hy het niet, ſoo ſou ick 'et evenwel voor ſtaen, zey de Paſtoor: want in die gelegentheydt, verſekert u vry, Heer Don Quichot, dat ghy tegens ſteenen ſpreeckt; en alſoo beloof ick u te ſwijgen, onder arbitrale correctie. Ghy ſeght van borgh, Heer Paſtoor, maer wie ſal de uwe dan zijn? vraeghde den Ridder. Mijn Profeſſie en mijn Ampt, antwoorde den ander, het welck beſtaet in geheymen te bewaren. Soo ſegh ick dan, ſey Don Quichot, dat ſijn Majeſteyt niet anders behoefde te doen, als door een openbaar Placcaet aen alle dolende Ridders van Spanjen te laten weten, op ſekeren geſtelden dag in het Hof te verſchijnen: en al quam'er geen meer als een half dozijn, ſy mochten wel ſodanig zijn, dat ſy alleen de heele Macht van den Turck ſouden mogen vernielen. En ey lieve komt eens hier, en let op het gene ick ſegh. Dunckt het u ſo een vreemde en ongehoorde ſaeck te zijn, dat een doolend Ridder alleen een heyr van twee hondert duyſent man op de vlucht ſlaet en vernielt, min noch meer dan of het een deel vincken, of kool-ſtroncken waren? Segt my toch eens, hoe veel Boecken zijnder vol van deſe wonderen. Indien anders dien beroemden Don Belianus, of yemandt anders van dat ontelbare geſlacht van Amadis van Gaulen, in het leven was, en die ſich eens tegen den Turck ſtelde, ick wil u dat wel ſweeren, ſy ſouden ghenoeg te doen vinden: nu, ick hoop onſen Heer ſal ſijn volck aenſien, en 'er een opwecken, die, hoewel niet ſoo dapper als die voorige Ridders, evenwel geen minder moedt ſal hebben: en den Hemel weet mijn gedachten, en meer ſegh ick niet. Ho ho, ſey daer op de Nicht, ick wil my laten hangen, ſoo mijn Oom niet weêr in de oude luymen valt, en heen ſal gaen, om doolend Ridder te worden, gelijck als van te vooren. Doolend Ridder ben ick, antwoorde Don Quichot, en dat ſal ick ſter-

ven: en laet de Turck komen als hy wil, en soo machtig als hy wil; ick segh u noch eens, dat den hemel wel weet, wat ick seggen wil. Hier op verstocht Meester Klaes, dat Don Quichot hem geliefde soo veel tyts toe te staen, en toe te luysteren, dat hy hem een korte geschiedenis sou vertellen, die tot Sivilla gebeurt was, welke hier regt te pas sou komen. Don Quichot gaf hem daer op verlof, en alsoo begost Meester Klaes op dese manier.

In het Dolhuys tot Sivilla was een Man, die door de Vrienden, om dat hy van sinnen beroofd was, daer in was geleyt. Hy was Licentiaet tot Osuna gepromoveert: dog al was het tot Salamanca geweest, hier hy daerom niet sot te sijn. Desen seekeren Mensch, na dat hy eenige jaren daer gelegen had, beelde sich selven ten lesten in, dat hy nu al weder bekomen, en by sijn sinnen was: en daer over schreef hy een briefaen den Aertsbisschop, hem met veele beleefde redenen en omstandigheden biddende, hem uyt dese ellende te willen verlossen, alsoo hy door de genade Gods sijn verlooren verstant weder gekregen had; maer dat sijn Vrienden, om in het besit van sijn goederen te blijven, hem daer hielden sitten, willende, in spijt van de waerheyt selve, dat hy sot was, en sot blijven most, tot sijn doodt toe. Den Aertsbisschop aengemaent door verscheyden brieven, die seer bequaam en verstandig geschreven waren, gaf sijnen Kapellaen last, om sig naerder over de saek by den Rector, Bestierder, of Vader van het Huys te bevragen, of sulcks oock waarachtig was, gelyck desen Persoon voorgaf, en dat hy oock selfs met den Man sou spreecken, en indien hy hem scheen by sijn verstant te zyn, dat hy hem vry van stonden aen in vryheydt sou stellen. Dit deed de Kapellaen, en komende by den Binnen-vader, kreeg tot antwoort, dat desen Mensch soodanig was, dat hy by vlagen de verstandigste redenen ter werelt voor den dag bracht, maer terstont daer aen weder in sotternyen viel, die grooter waren als van te vooren sijn redenen van wijsheydt waren geweest, gelijk hy self sou konnen ondervinden. De Kapellaen wild'er de proef van nemen, en zijnde by den Man gebracht, sprack meer als een uur met hem, sonder dat in al die tijdt den Sot eenige sotte of onbequame reden voor den dag bracht, maer met sulcke kennis en bequaemheyt sprak, dat de Kappellaen gedwongen was te gelooven, dat hy t'eenemael by sijn verstandt was. En onder andere dingen, die hy hem seyde, was mede, dat de Binnen-vader het met sijn Vrienden eens, en van hen omgekocht was, om te seggen, dat hy noch sot was by vlagen; en dat hy dienvolgens geen

meer-

meerder vyandt had als ſijn groote middelen, alſoo hy om de ſelve voor een ſot moſt gaen, en vaſt gehouden worden. Kortelijck, hy ſprack in ſulcker voegen, dat hy den Bewaerder in vermoeden bracht; ſijn Vrienden uytmaeckte, en deed aenſien voor gierige en onrechtveerdige vrecken; en ſich ſelven voorſtelde als de wijſte van al ſijn Magen: invoegen de Kappellen beſloot hem met hem te nemen by den Biſſchop, op dat hem die ſelve mocht ſien, en hooren ſpreecken. Op dit goet vertrouwen dan belaſt by den Bewaerder, hem de kleederen te geven, daer hy mede in het Huys gekomen was: maer deſe waerſchouwde hem op nieuws, dat hy ſou ſien wat hy deed, alſoo het den Licentiaet ſonder twijfel noch niet vaſt had. Evenwel mocht ſulcks niet helpen, waer over hem den Binnen-vader gehoorſaemde, ſiende dat het de laſt van den Aertsbiſſchop was. Men deed hem ſijn klederen aenſchieten, die noch nieuw en bequaem waren: en hy aldus als een wijs man gekleedt zijnde, verſocht verlof aen den Kapellaen, om te mogen afſcheyt nemen van de andere Sotten, die in het Sottenhuys waren. Dit geſchiede, en den Kappelaen, beneffens eenige andere lieden die daer by waren, ging met hem by den een voor, en den ander na. Eyndelijk quamen ſe by een huysken, daer der een in ſat die heel raſende was, doch voor doe ſtil. Tegen deſen ſeyde hy: mijn vrient en broeder, hebt ghy my yets te beveelen, dewyl ik na myn huys ga, overmits het God belieft heeft my mijn ſinnen weder te geven: ick ben nu, de Heere zy danck, weder heel geſont en verſtandig, want by Godt is niets onmoogelyck. Hebt ghy maer vaſte hoop op die groote goedertierentheydt; en de ſelve, die my geholpen heeft, ſal u oock gewiſſelyck eyndelijck aenſien. Ick ſal ſorg dragen om u eenige bequame ſpijſe toe te ſenden om te eeten, en u daer mede te verſterken: maer ghy moſt het doch niet laten te eeten; alſoo ick van gevoelen ben, dat onſe ſotheden gemeenlyck daer uyt ontſtaen, dat wy een ledige maeg, en de herſſenen vol lucht hebben. Verſterckt u, verſterckt u, mijn vrient, want kleynmoedigheyt in tegenſpoet neemt de behoudenis weg, en brengt ons de doot toe. Al deſe redenen van den Licentiaet hoorde een anderen Sot aen, die ſijn dolkas recht daer tegen over had; en komende van ſijn legerplaets, daer hy naeckt op lag, voor het gat van de deure, vraegde hy overluyt, wie die man was, die nu gheſont en wys was geworden? De Licentiaet gaf tot antwoort: Dat ben ick, myn broeder, en daerom behoef ick hier niet langer te blijven; waer over ick den Hemel menigvuldige danckbaerheyt ſchuldig ben.

Siet wel wat ghy ſeght, Licentiaet, antwoorde den ander, dat u de Duyvel niet en bedrieght: blyft daer ghy zijt, en ſo ſult ghy de moeyte niet behoeven te nemen van weder te komen. Ick weet wel, hoe ick my gevoel, antwoorde den ander, en hoop hier niet weêr te komen: ick ben ſoo wel by mijn verſtandt, als yemant ter werelt. Gy wijs? gy by uw verſtant? ſey den ander, ik ſweer u by Jupiter, wiens Majeſteyt ick hier op aerde repreſenteer en toon, dat van deſe ſonde alleen, die Sivilien begaet, u uyt deſe plaets treckende, ik ſulk een ſtrenge ſtraf over haer ſal doen, dat me'er van ſal weeten te ſpreecken ſo lang als de wereldt ſtaet. Weet ghy niet, ghy ſot Licentiaetje als ghy zijt, wat ick doen kan, die den Donder-Godt ben, en de vinnige ſtralen van den blixem in mijn handen heb, waer mede ick in een oogenblick de heele weerelt kan vernielen? Maer laet ik alleen met een eenige ſtraf dit goddeloose onverſtandige volck ſtraffen, dat is, dat ick het over deſe gheheele Stadt, en vier mijlen in het rondt, in drie heele jaren niet ſal laten regenen, en dat te rekenen van den eerſten tijdt van myn dreygementen af. Ghy vry? ghy ghelont? ghy wijs? en ick ſot? ick gevangen? Wel, eer ſal ick my ſelven ophangen, eer ik een droppel regens ſal laten vallen. Op deſe woorden en redenen van deſen Sot bleef een yeder ſtil ſtaen kyken, onthoudende ſich evenwel van lagchen: maer onſe Licentiaet, keerende ſich nae den Kappelaen, en vattende hem by de handt, ſey tegen hem: Weeſt ghy, myn Heer, niet eens bekommert over het ſeggen van deſen Sot: laet hy ſijn beſt doen: is hy Jupiter, en wil hy 't niet laten regenen, ick ben Neptunus, de God en de Vader der wateren, ick ſal u ſoo veel regens beſchicken als ghy begeert, en als noodig is. De Kappelaen, dit hoorende, antwoorde: boven reghen boven al, Monſieur Neptunus, ik ſou den Godt Jupiter niet garen verſtooren: blijft ghy nu noch hier in huys: morgen of overmorgen, als wy gelegentheyt hebben, ſullen wy u komen halen. De Binnen-vader, en al de byſtaenders borſten uyt in lagchen: de Kappelaen ging half toornig weg: men trock den Licentiaet ſijn kleederen weêr uyt, en ſtack hem in ſijn oude gat: en daer meê is de vertellingh uyt. Dit is dan, antwoorde Don Quichot, de vertelling, die ſoo wel te pas komt. O Meeſter ſnotveger, Meeſter ſnotveger, hoe blint moſt hy wel zyn, die niet en ſag wat ghy met al deſe lieve omſtandigheden ſeggen woudt: en is het mooglyck, dat gy ſoo wys niet en zijt, dat al de ghelijckeniſſen, die men maeckt, tuſſchen het eene verſtandt en het ander, de eene ſterckte en de andere, de eene

ſchoon-

ſchoonheydt en de andere, altoos hatelijk, en qualijck gewilt zijn. Ick, Monſieur Baerdtſcheerder, ben geen Neptunus, noch begeer oock niet dat my yemant voor wijs houdt, indien ick het niet en ben: alleenlyk doe ik mijn beſt om de werelt haar dwaling te kennen te geven, in de welcke ſy ſteeckt, en hoe qualijck zy doet deſe geluckige tijden niet te vernieuwen, in de welcke die uytſteeckende Orde der Ridderſchap in treyn was. Dog deſe onſe verdorvene eeuw verdient ſoo veel genade niet, welke die andere voorgaende genoten hebben, wanneer de doolende Ridders tot haren laſt namen de beſcherming der Koninckrijken, de voorſtandt der Jonckvrouwen, de onderſtant der Weduwen en Weeſen, de ſtraf van de Hoovaerdigen, en de belooning van de Ootmoedigen. In tegendeel, de tegenwoordige Ridders houden ſich liever beſig met ſig op het heerlijckſt in hun Brocades, Satijnen, en Felpen op te proncken, als in de Wapenen bedrongen te gaen. Men vint ſe nu niet meer die in het velt ſlapen, ſonder duyſent ongelegentheden van de lucht eens aan te ſien, en gewapent van hoofde tot de voeten. Men vint ſe nu niet die den nacht overbrengen, ſonder den voet uyt de ſtegelreep te lichten, alleenig ſteunende op hun lançie. Men vint ſe nu niet die, komende uyt het eene boſch, wederom gaen tot het ander gebergte, van daer in een onbebouwde woeſtijne, of aen een barren oever van de zee, daer hy een ſchuytjen of een bootjen vindt, ſonder riemen, maſt, roer of eenige andere nootſaeckelijckheydt, en daar met een onverſchrocken hert ingaet, begevende ſich aen de ongenade van de woeſte zee, die hem nu tot aen den hemel verheft, dan wederom tot in den afgrondt doet nederduycken: maer hy, ſonder den moedt te laten ſacken, bied al deſe ongelegentheden de borſt, ſoo lang tot dat hy ſich omtrent een drie duyſent mijl van de plaets vint, daer hy te ſcheep is gegaen; en ſpringende aen landt, daer hy geen kennis met alle van heeft, ontmoet daer dingen, die waerdig zijn in een eeuwige ghedachtenis bewaert te worden. Maer nu triumpheert de traegheyt over de naerſtigheyt, de ledigheyt over den arbeydt, de gebreken over de deugden, de opgeblaſentheyt over de dapperheydt, en de kennis over de oeffeningh der wapenen, welcke laetſte alleen bloeyde in die gulde eeuwen van de doolende Ridderſchap. En ſegt my doch eens, wie was eerbaerder en dapperder als Amadis van Gaulen? wie verſtandiger als Palmerin van Engelandt? wie geſeggelijcker en reckelijcker als Tirante el Blancko? wie aerdiger als Liſuart van Griecken? wie meer beſtreden en krachtiger beſtrijder als Don Belianus? wie onver-

tſaeghder als Perion van Gaulen? wie meer verſmader van gevaer als Felixmarte van Hyrcanien? wie oprechter als Eſplandian? wie ſtouter als Ceringilio van Thracien? wie kloeker als Rodomont? wie voorſichtiger als den Koning Sobrino? wie koender als Reynout? wie onverwinnelijcker als Roelant? en wie ſtrijtbaarder en beleefder als Rogier? van den welcken als noch (nae het ſeggen van Turpin in ſijn Werelt-beſchrijvinge) de Hertogen van Ferrara hun oorſpronck hebben. En al deſe Ridders, beneffens ontallijcke andere meer, Heer Paſtoor, waren dolende Ridders, lichten en ſterren der Ridderſchap: en deſen en diergelijken zijn 't, die ik wenſchte te ſien ten dienſt van ſijn Majeſteyt, welke dienſt hem geen wint-eyeren ſou leggen. En om die reden alleen wil ick my ſelf hier in huys niet leggen verſtincken, ſonder dat 'er een Capellaen behoeft te komen om my te verloſſen, of dat Jupiter den regen behoeft te weygeren, of ick als een anderen Neptunus behoef te ſeggen, ik ſal u regen geven ſoo veel als gy begeert. Dit alleen ſegh ick, op dat deſe vrome ziel mag weten, dat ik ſijn meening verſtae. In waerheydt, mijn Heer Don Quichot, antwoorde den Meeſter, ick heb het in diervoegen niet geſegt; en ſo moet my God helpen, als mijn meening goet is geweeſt: invoegen gy u niet en hebt te vertoornen. Of ik my te vertoornen, of des te belgen heb, of niet, weet ick ſelf alderbeſt, zey Don Quichot. Hier op berechte de Paſtoor: Wel aen dan, alhoewel ick my tot noch gelijk als ſtock ſtil gehouden heb, ſoo wil ik evenwel een ſchrupul, of ſwarigheydt, die ick heb, niet verbergen, om uw gemoedt te ondertaſten, voortgekomen uyt het gene den Heer Don Quichot hier geſegt heeft. Voor dit en voor meer andere dingen, antwoorde Don Quichot, heeft den Heer Licentiaet vryheyt te ſpreeken; invoegen hy vryelijk ſijn ſwarigheden mag voorſtellen, indien het hem gelieft. Wel dan volgens deſe toelatinge, hervatte den Paſtoor, ſoo ſegh ik, dat mijn ſwarigheyt alleen is, dat ick my niet kan wijs maecken, dat al dien hoop dolende Ridders, daer den Heer Don Quichot van geſproken heeft, menſchen zijn geweeſt van vleeſch en bloet: maer eerder geloof ik, dat het altemael verſierde dingen zijn, die men van hen vertelt, of droomen van ſwaermoedige geeſten. Siet daar weder een andere dwaling, zey Don Quichot, daer veele menſchen mede beſmet zijn, welcke geen geloof willen geven, dat men ſulcke en diergelijke Ridders immermeer in de werelt heeft gehadt, en van de welcke ick verſcheyde perſonen, by verſcheyde voorvallen, heb geſocht de oogen te openen: doch dit voornemen

men is my somtijts qualijck, somtijts wel gelukt, onderstut door de groote kracht der waerheyt, welcke sodanig is, dat ick durf seggen Amadis van Gaulen ghelijck als met mijn eygen oogen ghesien te hebben, 't welk was een persoon groot van lighaem, blanck van aangesicht, fraey hoewel swart van baert, van aensien tusschen straf en vriendelijck, kort van woorden, langsaem in sig te verstooren, en haest in het vergeten en afleggen van sijn gramschap. En op detelve wijse, als ick de beschrijving van Amadis gemaeckt heb, sou ick se al te mael konnen beschrijven, so menig als 'er is geweest. Want volgens het gene de Geschiedenissen van hunne gestaltenis en daden schrijven, heb ikse so vast in mijn inbeelding ingedrukt, dat ik na de Mathematise regulen hunne gestaltenis, manieren, verwe, en gedaente, op het naeuwste sou konnen afbeelden. Dunkt uw Genade wel, vraegde de Barbier, dat de Reus Morgante soo groot sou geweest zijn, als men van hem schrijft? Aengaende de Reusen, antwoorde Don Quichot, zijn verscheyden meningen, of se in de werelt zijn geweest of niet: maar de Heylige Schrift, welcke niet dwalen kan, verseekert ons daer de waerheydt van, vertoonende ons den grooten Goliat, die seven cubiten en een half lang was, 't welck een verschrickelijcke grootte is. Ook heeft men op het Eylant Sicilien gebeenten gevonden van sulken grootte, dat men licht kost verstaen, dat zodanige menschen Reusen zijn geweest, en wel soo groot als torens, volgens de Geometrische afdeelingen. Maer boven al dat sou ik niet seeker konnen seggen, of den Reus Morgante soo groot is geweest; hoewel ik wel geloof voor my, dat hy niet seer hoog is geweest: en 't geen my hier van verseekert, is, dat men in de Geschiedenissen, die van hem spreecken, menigmael bevint, dat hy onder dack geslapen heeft; waer uyt men vastelijck sou mogen besluyten, dat sijn grootte so onmatelijk niet geweest is. Dat is so gelijk gy segt, berechte de Pastoor, die vermaeck nam in dese sotte praet van Don Quichot; waer over hy hem vorders vraegde, wat slag van een man Reynoudt van Montalbaen was geweest, als oock Roelant, en de twaelf Pairs van Vranckrijck, dewijl sy doch al te mael doolende Ridders waren? Van Reynoudt durf ick seggen, antwoorde Don Quichot, dat hy breet van aengesicht was, root van verwe, vliegende van gesicht, oplopende van geest, en een vriendt van dieven en schelmen. Van Roelandt ben ick van gevoelen, dat hy is geweest een persoon van middelmatige lengte, breedt van schouders, wel geset, bruyn van gedaente, ruyg van baert, en over al sijn leden rouw van hair, dreygende van ge-

ſicht, kort van redenen, hoewel beleeft en wel opgetrocken. In dien Roelandt niet hoffelijcker van weſen was, ſey de Paſtoor, ſoo was 't geen wonder, dat de ſchoone Angelica geen beter behagen in hem nam, en liever met dat aerdig jonck Moorrje Medor te doen had. Die Angelica, antwoorde Don Quichot, was een dartele pry, en een loopſter in haer hert, die oock ſoo veel naems gelaten heeft van haer onbetamelijckheden, als van haer ſchoonheyt. Duyſent treffelijke en dappere Heeren wierden van haer veracht; en daer na gaet ſe ſich verſlingeren op een Pagie, een lecker, ſonder eenige roem of naem te hebben, als die hem ſijn grooten vriendt Arioſto gegeven heeft, ſtellende ſijn ſchoonheydt ſoo hoog, en ſoo kortelijck afbreeckende het vervolgh van dese ſotte daedt ('t welck in alles niet ſeer eerbaer moet geweeſt zyn) met dese vaerſen:

En mits ick van Catay den Cyter heb ontfaen,
Sal die een ander licht een beter toon doen ſlaen.

En ſonder twijffel ſulcks is geweeſt gelijck een voorſegging (dewijl een Poëet en een Voorſegger in het Latijn een en de ſelve is) dat een ander de ſaek ſou komen te vervolgen, alſoo naderhandt een vermaert Dichter van Andaluſia haer tranen gemaeckt, en een ander uytſteeckend Rijmer van Caſtilia van haer ſchoonheydt geſproken heeft. Maer ſegt my doch, Heer Don Quichot, vervolgde Meeſter Klaes, is 'er dan niet een Dichter geweeſt, die eenig Schimpdigt op dese Angelica heeft gemaekt, daer ſy van ſo velen gepreſen is? Ick geloof wel, antwoorde Don Quichot, ſo Sacripant of Roelandt Poëeten waren geweeſt, dat ſe genoeg geſchreven ſouden hebben, volgens den aert der Dichters, die van den een of den ander beledigt zijnde, ſig gemeenlijk met Schimpdigten wreeken; 't welck, in waerheydt, een wraeck is die een edel gemoedt niet en paſt: doch tot noch toe is 'er niets ſoodanigs tot mijn kennis gekomen. Dat is wat wonders, ſey de Paſtoor. En ondertuſſchen hoorden ſe, dat de Meyt en de Nicht, die eens naer beneden waren gegaen, groot gerugt maekten op de plaets, waer over ſy al te mael toeliepen, om te vernemen wat ſulcks te beduyden had.

Het

Het II. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de ſtrydt van Sanche Pançe met de Nicht en Meyt van Don Quichot, beneffens andere toevallen.

DE hiſtorie ſegt, dat het gerucht, 't geen de Paſtoor en de Barbier hoorden, daer uyt ontſtondt, dat Sanche Pançe willende ſijn Heer komen beſoecken, van de Nicht en Meyt wederhouden wiert, die de poort beſchermden, en ondertuſſchen hem deſe woorden toeſnauwden: Waer wil dit hondaes heen, denck ick! Gaet nae jou Huys, goede vrient, en ſiet wat daer te doen is: wy hebben u hier niet van doen, om onſen Heer wêer gaende te maeken met jou Ridderſchappen. Daar op ſweeg Sanche niet; maer leverde al weêr ſtof: Wat bruyd me deſe ſletvinck, deſe kronje, heb ick jou Heer vervoert, of heeft hy my uyt den huys getroont, en ick weet niet waer gevoert? en nog onthou jy luy my mijn halve loon. Hy heeft myn uyten huys getrocken, met beloften van my een eylandt te geven; en ick heb in beyde handen even veel: wat bruſt jy mijn hier oock. Loop met jou eylanden, en ſchyt met jou eylanden, antwoorde de Nicht, wat valt hier te eylanden met dit hippeklinckje, wat is eylanden voor een ding, eet me'r broodt toe? Men eet'er geen broodt toe, antwoorde den ander, maer men wort'er een man der mannen door, en men regeert 'er ſteden en hoven door, weet je 't nou? Met al jou ſteden en met al jou hoven, antwoorde de Meyt, kom jy hier noch niet in, teuterquaet als je bent: gaet maer heen, en regeert jou huys, dat ſel je wel ſo goet weſen, en laet de eylanden eylanden blyven. De Paſtoor en de Barbier ſchepten groot vermaek in deſe onderlinge haſpeling: maer Don Quichot, vreeſende dat het hooger mocht loopen, riep hem, en maekte, dat de anderen ſtil ſwegen, en hem binnen lieten komen. Aldus quam Sanche binnen, en de Paſtoor en Barbier namen hun afſcheyt van Don Quichot, aen wiens geneſing ſy nu t'eenemael wanhoopten; ſiende, hoe vaſt hem deſe ſotternyen van de doolende Ridderſchap in het hooft lagen. En daerom ſey de Paſtoor tegens Meeſter Klaes: Gy ſult het wel ſien, Compeer, dat onſen Jonker, als men'er 't minſt om denken ſal, wêer heen ſal gaen. Daer twijffel ick niet aen, antwoorde de Barbier: maer evenwel verwonder ick my ſo ſeer niet over de ſotheyt van den Ridder, als over de ſlegtheyt van den Schiltknaep, die niet doet als malen van dat eylandt, 't welk hem niemant ſal uyt het hooft praten, hy doet wat hy doet. Den Heer wil hem helpen, zey

de Paſtoor: ondertuſſchen laet ons het ſpel eens aanſien, waer het henen wil met ſulck een Ridder en ſulck een Schildknaep, die by te gaer ſoo met een ſop overgoten zijn, dat het ſchijnt, dat de ſotheyt van den Heer niet een hair waerd is ſonder de malligheyt van den Knecht. 't Is gelijk ghy ſegt, antwoorde Meeſter Klaes; en ondertuſſchen gaf ik 'er wel wat om, om te hooren wat 'er tuſſchen deſe twee al om mag gaen. Dat ſullen wy van de Nicht en de Meyt wel komen te hooren, ſey de Paſtoor, alſoo ſy van dien aert zijn, dat ſe niet ſullen nalaten toe te luyſteren. Onderwyl had ſig Don Quichot met Sanche in de kamer geſloten; en zijnde met hem alleenig, ſey hy tegen hem: My moeyt geweldig, Sanche, dat ghy gelegt hebt, en noch ſegt, dat ick de geen ben, die u uyt den huys getroont heb, wetende dat ick ſelf niet ben t'huys gebleven. Wy zijn t'ſamen uytgetreden, en t'ſamen vreemdelingen geweeſt: een en het ſelve lot heeft den een en den ander uytgeſtaen: hebben ſe u eenmael geſolt, ik bender wel hondertmael voor afgeſmeert; en dat is het geen ik nog boven u te ſeggen heb. Dat beſtond oock in reden, antwoorde Sanche, alſoo, gelijck uw Genade ſeght, deſe dingen aen de Ridderſchap vaſt zijn, en meer aen de Ridders ſelf, als aen de Schiltknapen. Ghy bedriegt u, Sanche, berechte den ander, want gelijck het ſpreeckwoort ſegt, *Quando caput dolet, &c.* Ick verſta geen andere als mijn moeders tael, antwoorde Sanche. Ick wil dat daer mede ſeggen, vervolgde de Ridder, dat, wanneer het hooft qualijck vaert, al de andere leden daer hun medegevoelen van hebben: en ick daerom, zijnde uw hooft, ſoo is het ook geen wonder, dat ghy, als daer aen vaſt zijnde, mede uw deel aen mijn ſmart hebt gehadt, gelijk ik mede aen de uwe. Dat kan wel zijn, zey Sanche, maer evenwel als ſe my met de deecken ſolden, ſtont het hooft achter de muur en keek, ſiende my vaſt op en neêr vliegen; en ſou het recht weſen, ſo moſt het hooft ook ſijn deel gehadt hebben. Wilt ghy dat ſeggen, hervatte Don Quichot, dat ick daer geen gevoelen af heb gehadt, dat ſe ſo met u omſprongen! Segt dat niet, noch denckt dat niet: alſo ik doen ter tijdt meer quelling in mijn geeſt had, als ghy in uw lighaem mogt voelen. Maer laet ons dat voor dees tijt laten varen, wy ſullen daer na wel tijdt hebben om daer vorder af te ſpreecken: en ſegt my nu, wat het is dat men over het geheele dorp van my ſegt; wat ſe van de Ridders, en mijns gelijk, al gevoelen; en wat ſe oordeelen van mijn dapperheydt, van mijn daden, en beleefdheydt: wat 'er al geſproken wort van ſulken, die de vergeten Order der dolende Ridderſchap weder ſoecken op te wecken:

in

in 't kort, ik begeer, Sanche, dat gy my getrouwelijk ſegt al dat gy gehoort hebt dies aengaende, ſonder het goede daer by te voegen, of het quade te verſwijgen, alſo het een getrouw Onderdaen toeſtaet de oprechte waerheyt tegen ſijn Heer te belijden, ſonder beſchaduwing of ſchijnvleyery. En ick begeer vorder, Sanche, dat gy weet, indien de oprechte waerheyt, ſonder bewimpeling, menigmael den Vorſten ter ooren quam, dat het 'er anders ſou toegaen, als 't er nu toegaet in deſe yſere eeuw. Dient u van deſe vermaning, Sanche, op dat gy wijſſelijk en ter goeder trouwe my de ronde waerheyt belyd van het geen ick u gevraegt heb. Dat ſal ik gaeren doen, mijn Heer, antwoorde Sanche, op voorwaarde, dat ſig uw Genade niet ſal hebben te verſtoren, wil ick ſeggen ſo, over het geen hy van my hooren ſal; en ik ſal het u ſo naekt en bloot te voren leggen, als het van 's moeders lijf gekomen is. Weeſt daer niet eens voor bekommert, hervatte Don Quichot, gy moogt vryelijck ſeggen, Sanche, wat u goet dunckt. Het eerſte dan, begoſt Sanche, dat ik ſeg, is dat ik ſeg, dat het gemeene volk uw Genade, wil ik ſeggen ſoo, hout voor een grooten ſot, en my voor een geſlagen kapſtock. De Edelen ſeggen, dat ſe uw Edelheyt niet houden binnen de lamijten van de Edeldomſchap, en dat gy dien Don onbehoorlijk draegt, en dat gy een ſchoonen Ridder bent met uw twee morgen lants. De Ridders ſeggen, datſe niet garen ſien, dat de kale Jonckertjes zich by haar gelijken, die de ſchoenen met een lere veter vaſt binden, en de ellebogen door de mouw hangen. Dat treck ik my niet aen, antwoorde Don Quichot, alſo ik my altoos wel in de klederen hou: wel is waer, datſe ſomwijlen wel wat geſcheurt zijn; doch dat komt van het dragen van de wapenen, daer ſy de hare wel voor bewaren. En wat belangt, hernam Sanche, uw kloekheyt en vroomheyt, uw beleeftheit, en dat aenvangen van avonturen van uw Genade, daer ſijn beſondere opinien van: den eenen noemt u een ſot, doch een bevallijken ſot; den ander een dapperen, maer een ongeluckigen ſot; den ander een beleefden, maer belaghelijken ſot: en ſo halenſe uw Genade en my vaſt by de naers op, latende geen hair van ons lijf ongeſchent. Gy moet weten, Sanche, dat daer de deugt op ſijn hoogſt is, de nijders daer het aldernaeſte zijn, antwoorde Don Quichot. Weynige of geene van ſo veel uytſteeckende Mannen hebben de laſter-tongen konnen ontgaen. Julius Cæſar, een moedig, voorſichtig, en dapper Veldtoverſte, moſt den naem hebben van ſtaetſuchtig, en ſo byſter net nog in klederen, nog in manieren te zijn. Alexander, die door ſijn daden den naem van de Groote verdient heeft, ſeggen ſe dat

een

een dronkaert in ſijn hart was: van Hercules, die ſoo veel wonderen heeft uytgewrocht, dat hy verwijft en dartel was: van Don Galaor, Broeder van Amadis van Gaulen, dat het een regten wargeeſt, en ſijn Broeder een grooten huylebalck was, enz. invoegen, Sanche, onder ſo veel laſteringen van treffelyke Mannen, de myne ook wel doorgaen mag. Maer was het daer mêe genoeg, ſey Sanche. Schort 'er dan noch meer aen, Sanche? vraegde Don Quichot. Ho ho, antwoorde Sanche, dat is 'er noch maer ſpelen gaen by: maer ſo uw Genade het regte beſcheyt wil hebben, ſo weet ik u de regte man te wijſen, die het u wel van ſtuckje tot beetje ſal weten te ſeggen: dat is een, die hier giſteren-avont tuys gekomen is, namentlyck, wil ick ſeggen, de Soon van Bartolomeo Carraſco, die tot Salamanca ſchool gelegen heeft, en daer Barkelaureus, of Packelaureus geworden is: en als ick hem ging welkom heeten, ſey hy my, dat 'er nou alreedts een Boeck van uw Genade was gedruckt, onder den naem van Den Vromen en Verſtandigen Ridder Don Quichot de la Mancha, daer ick met myn eygen naem van Sanche Pance in ſtae en pronk, als ook Mevrouw Dulcinea van Toboſo, met duyſent andere dingen meer, die hy my ſtillekens in het oor beet, daer ik my over moſt kruyſſen en ſegenen, hoe het dien Schrijver al heeft konnen weten. Ick verſeker u, Sanche, ſey Don Quichot daer op, dat 'er den een of den ander wijſen Tovenaer in de weer is geweeſt, alſo dat volk alle dingen ligtelyk weet te onderſoeken. Hoe ſou het een wijſen Toovenaer zyn, hervatte Sanche, daer den Meeſter, gelyk Samſon Carraſco (want ſo heet deſen Kappelaureus) my geſegt heeft, genoemt word Cide Hamet Beregena? Dat is de naem van een Moor, antwoorde Don Quichot, hoewel ick geloof, dat hy u bedriegt in den naem van Berengena: maer wat belangt dien Cide, 't welck in het Arabiſch ſo veel is geſeyt als Heer. . . Dat kan ook wel weſen, viel Sancho daer op in: maer ſo myn Heer belieft het regte beſcheyt te weten, ſal ik wel eens heen gaen vliegen, en brengen deſen Samſom hier. Ghy ſult my vrientſchap doen, antwoorde Don Quichot, alſo ik ſeer benieuwt ben na de reſt, en niet ſal konnen eeten of drinken, voor en al eer ick het klouwen met den draedt heb. Dat is dan gang, ſey Sanche, die daer over ſijn Heer latende, heen ging nae Samſon toe, dien hy wel haeſt had opgeſogt, en by ſijn Heer gebragt; tuſſchen de welken een ſeer aengename t'ſamenſpraek verhandelt wiert.

Het

Het III. Hooft-ſtuck.

Van de belagchelyke t'ſamenſpraek tuſſen Don Quichot, Sanche Panſe, en den Baccalaureus Samſon Carraſco.

ONdertuſſchen, terwyl Sanche heen was gegaen, bleef Don Quichot vol duyſent gedagten, wachtende na Carraſco, daer hy al het verhael uyt hoopte te vernemen, wegens het Boek daer hem Sanche van had geſegt; konnende niet gelooven, dat'er ſulk een Boek in de werelt was, alſo ſijn ſwaert noch nauwelyks was afgeveegt van het bloet ſijner verſlagene vyanden, en datmen daer alreets boeken van van ſou drucken. Evenwel bedacht by daer na weêr, dat den een of den ander Toovenaer, of ſijn vrient of ſijn vyandt, door konſt van Tovery dat werk uytgerecht, en aen den druck gegeven had; ſo hy hem een vrient was, om ſijn daden te verheerlijcken; en ſo hy hem vyandt was, om deſelve te verminderen, en te ſtellen onder die van het ſnoodſte en veragtſte Gepeupel en Schiltknaepen, alhoewel (ſeyd hy by ſig ſelven) men noyt eenige daden van Schiltknapen beſchreven vint. En indien het ſo is, dat 'er ſulk een Boek is, voor ſo veel als het ſchrijft van de doolende Ridderſchap, moet het hoogdravende van ſtijl, en klinkende van woorden en waerachtig zyn. Met deſe inbeelding vertroofte hy ſich; maer nam weder een kranke moet, als hy begoft te bedenken, dat den Schrijver een Moor was, en die wiſt hy wel dat dapper leugenagtig vallen, en met bedrog behangen zyn. Hy vreeſde geweldig, dat hy zyn ſijn liefde op een onbetamelyke wys ſou verhandelt hebben, tot kleynachting van het aenſien en de eerbaerheyt van Mevrou Dulcinea van Toboſo; en wenſchte wel, dat hy ſijn getrouwheyt tegen haer niet vergeeten had, waer door hy ſelf de min van Keyſerinnen, Koninginnen, en andere Jonkvrouwen van aenſien verſmaet had, houdende al ſijn natuerlycke bewegingen in den toom. En alſoo denkende en weêr denckende, en van den os op den eſel vallende, ſag hy eyndelijck Sanche met Carraſco aenkomen, dien hy met groote beleeftheyt ontfing. Deſen Samſon, alhoewel hy Samſon heete, was niet ſeer groot van lighaem, en mager van aengeſicht; dog een aerdigen ſpotter, en van een goet verſtant. Hy mocht omtrent de vier-en twintigh jaer oudt zyn, plat van neus, en groot van mond; al teeckens van een quaden aert, en een ſpotachtige natuer: gelyck hy wel betoonde op het eerſte aenkomen, daer hy terſtondt voor hem op ſijn knien viel, ſeggende: Uw Hoogheyt gelieft my de handt

te

te reyken, myn Heer Don Quichot de la Mancha, want by't habyt van Sant Peter, dat ick draeg (alhoewel ick anders geen Orden heb als de vier eerſte) ſoo is uw Genade een van de vermaertſte doolende Ridders, die 'er oyt geweeſt zyn, of komen ſullen ſo lang als de aerde ſtaet. Lang leve dien voortreffelijcken Cide Hamet Benengeli, die uw doorluchtige daden beſchreven heeft; als ook dien kloeckert, die het ſelve Boeck uyt de Arabiſche in onſe moederlijke tael heeft overgeſet. Don Quichot deed hem opſtaen; en vorders ſeyde hy: Soo is het dan waer, dat 'er een Boek van my is uytgegaen? en dat'et een Moor is die het ſelve gemaekt heeft? Het is ſo waer, antwoorde den ander, dat ick verſeckert ben, dat'er tegenwoordig al meer als twaelf duyſent van gedruckt zyn, behalven die in Portugael en Barcelona uytgegeven worden, als ook tot Antwerpen, gelyk men ſegt, en vorder ſou 'er geen volck noch tael zyn, in de welcke en tot de welcke het ſelve niet wort overgebracht en overgeſet. Een van de dingen, antwoorde Don Quichot, die een edele ziel het meeſte genoegen geven, is ſig te ſien gaen over de tongen der menſchen, met lof en eere, voornamentlyk in druk; ick ſeg met lof en eer, want anderſints was het veel beter doodt te zyn, als ſoo te leven. Soo veel is daer van, ſey Samſon Carraſco, dat uw Genade daer in al de doolende Ridders te boven gaet: want de Moor in ſijn tael, en de Chriſten in de ſijne, hebben yder getracht op het nauwſte uyt te beelden, ſo wel uw dapperheyt, als moedigheyt in het aenvaerden van perijkels en gevaer, lydſaemheyt in tegenſpoet, verdraegſaemheyt in ongeval en wonden, beneffens uw eerbaerheyt en Platoniſche liefde tuſſchen u en Mevrou Donna Dulcinea van Toboſo. Hier op antwoorde Sancho Pance: ik heb Mevrouw Dulcinea noch noyt den naem van Donna hooren geven, maer het is altoos ſlechts Dulcinea van Toboſa geweeſt; invoegen daer voor eerſt een misſlag is. Dat tegenwerpſel, hervatte Carraſco, is van geen belang. Gelijk het niet en is, beveſtigde Don Quichot. Maer, vervolgde hy, ſegt my doch, Heer Baccalaureus, wat daden het al ſijn die men van my het hoogſt agt? Dies aengaende, antwoorde den ander, zijn verſcheyde gevoelens: want ſo meenigen menſch ſoo meenigen ſin. Den eenen houdt het met de avontuur van de Windtmeulens, die uw Genade nam voor Briareos en Reuſen: den ander met de Volmeulens: deſe met de beſchryving van de twee Heyrlegers, die daer na in twee kudden ſchapen veranderden: een vierde prijſt de avontuer van den Doden, dienmen tot Segovia ging begraven: een vyfde het verloſſen van de Galeyboeven:

daer

daer zynder ook die seggen, dat 'er nies te pas komt by die van de twee Benedicter Reusen, met het gevecht van den Biscayer. Segt my toch, mijn Heer, wierp daer Sanche tusschen in, is 'er oock de avontuer van de Rostuyschers in, als onse Ronzinant soo te gast ging? Al te mael, al te mael is het daer by, antwoorde den ander, tot de capriolen incluys, die de goede Sanche in de lugt deê. Die waren meer, als ick wel begeerde, antwoorde Sanche. Voor so veel ick my kan inbeelden, zey Don Quichot, is 'er geen Histori in de werelt, die sijn hoog en laeg niet en heeft, voornamentlyck die, welcke handelen van saecken de Ridderschap aengaende, en die voornamentlyk met alroos voor de wint luyden. Evenwel, hervatte Carrasco, die dese Historie gelesen hebben, seggen, dat het haer verdrieten sou, indien men de eyndelooze stockslagen, die den Heer Don Quichot in verscheyden ontmoetingen heeft moeten dragen, vergeten en voorby gegaen had. En zijnder die al meê in? vraegde Sanche. Sy mochten die seeker wel stilswijgend'voorby gegaen hebben, eers halven, antwoorde Don Quichot: want de dingen, die noch toe noch van de waerheyt van de saek doen, past het beter te swijgen, voornamentlyck wanneer het gedijdt tot lastering en kleynachting van hem, daer de Geschiedenis van geschreven is. Want in der waerheyt, Æneas was so godtvrugtig niet, als hem Virgilius afgeschildert heeft; nog Ulysses so voorsigtig, als hem Homerus beschrijft. Dat is wel spoo, antwoorde Carrasco, maer den een schrijft als een Poëet, en den ander als een Historyschrijver. De Poëet mag de dingen vertellen, niet juyst gelijck se zijn, maer gelyck se souden hebben mogen sijn: maer den Historyschrijver moet se verhandelen niet gelijk se behoorden te zijn, maer gelijck se in der daet sijn gebeurt, sonder de waerheyt eenigsints te verminderen. So dan die voorschreven Moor dese waerheydt soo effen gesocht heeft, sal hy onder de bastonaden van Myn Heer de mynen ook niet vergeten hebben, sey Sanche: want sy hebben Mijn Heer noyt den rug so wel gemeten, of sy hebben de maet van myn heele corpus noch daer by willen hebben. Maer het is gelijck Mijn Heer wel seydt, als het hooft lijdt, soo lyden oock de leden. Ghy zijt een spotter, Sanche, antwoorde Don Quichot daer op: dog gy toont, dat ghy de geheugenis wel hebt, als ghy se hebben wilt. Al wou ick se al vergeten, sey Sanche, soo houden se my de blaeuwe plecken, die noch kars en vars hier en daer op myn leden staen, wel in de gedachten. Al genoeg, Sanche, sey Don Quichot, verstoort gy den Heer Carrasco in sijn redenen

niet,

niet, dien ick verſoeck voort te varen, en te ſeggen, wat men vorder van my ſchrijft. Van mijn oock, met verlof, ſey Sanche daer op, alſoo ick meê een van de principaelſte Parſenaſien van het ſpel ben. Perſonagien ſegt men, en geen Parſenaſien, Sanche, verbeterde Carraſco. Al weêr een nieuwen hairkloover, berechte Sanche daer weêr op: maer ſlaet al voort, want ſoo wy daer op komen, ſullen wy van onſe leve dagen niet gedaen hebben Ick moet mijn leven geen eerlijck man zijn, Sanche, vervolgde Carraſco, ſoo ghy de tweede Perſonagie niet en zijt, die in het leſen het meeſte vermaeck aenbrengt; alhoewel der veel zijn, die lagchen met uw lichtgeloovigheyt, waer door gy u het gouvernement van het Eylandt ſo vaſt voorſchreeft. Het geen in het vat is, dat en verſuurt niet, antwoorde Don Quichot: ondertuſſchen ſal Sanche door de jaren en ondervinding meer en meer bequaemheyt tot ſulck een ſtaet en bediening krijgen. Ik wil jou dat wel ſweren, viel Sanche daer op in, het Eylandt dat ick niet ſel regeeren met de jaren die ick heb, ſel ick niet beſtieren al had ik 'et ſoo veel als Matuſalem: het quaetſte is, dat dat verſchreven Eyland niet voor den dag en komt. Beveelt ghy den Hemel uw ſaeck, antwoorde Don Quichot, en het ſal wel gaen, Sanche. Dat is ſeer wel gheſeydt, berechte daer op Samſon Carraſco, want ſoo het den Hemel belieft, ſullender hem wel duyſent voor een toe komen. Wat ſou men mekander wijs maecken, ſey daer op Sanche, ick heb wel Gouverneurs van Eylanden gheſien, die ick niet wou laten ruycken daer ick gepiſt heb; en al evenwel het zijn Heeren en blijven Heeren, en worden in haer ſulver en gout gedient. Dat zijn geen Gouverneurs van Eylanden, antwoorde Carraſco, maer van ſlechter Plaetſen: want een Gouverneur van een Eylandt moet ten minſten ſijn Grammatica verſtaen. De Graenmaet, antwoorde Sanche, verſtae ick al wel; maer die Tica weet ick niet wat te ſeggen is: doch laet ons die ſaeck aen den Hemel bevolen laten, die ſal wel maecken dat het wel is. Maer ik ſeg u, Heer Carraſco, dat deſe Nauteur mijn het meeſte vermaeck van de werelt doet, om dat hy ſoo van mijn gheſproocken heeft, dat'er de luy vermaeck in ſcheppen: doch dat wil ick hem wel ſweeren, hoe oudt dat ick ben, ſoo hy anders yets oneerlijks van my het leggen krabbelen, dat hy 't niet om niet ſal gedaen hebben. Dat ſou mirakel zijn, antwoorde Samſon. Mirakel of geen mirakel, vervolgde Sanche, elck een moet toeſien wat hy ſchrijft, en niet ſtraks daer heen ſchrijven dat hem in de machenatie ſchiet. Een van de fouten, die men der in vint, vervolgde Samſon Carraſco, is, dat den

Schrij-

Schrijver daer ingelapt heeft die Vertelling van de Schadelijcke Nieusgierigheyt: niet om dat se quaet is, maer om datse daer te pas komt als Pilatus in het Credo. Ick sweer daer op, dat dat Moorsche Hoerekint, dien hont als hy is, al den hutspot onder mekander het leggen brussen, antwoorde Sanche. Soo seg ik u dan, vervolgde Don Quichot, dat het geen wijsen Tovenaer geweest is, maer den een of den ander groven botmuyl, die het daer maer heen set, het komt te pas of niet, gelijk Orbaneja, Schilder van Ubeda, die, gevraegt wat hy al schilderde, antwoorde, dat'er valt. Somtijts schilderde hy een haen, die soo wel geleeck, dat me'r met goede Gotsche letteren most bysetten, wat het was: en also sal het voorseeker met mijn Histori ook gelegen zijn, dat men wel Commentarien sal van doen hebben om zeere verstaen. Neen in tegendeel, antwoorde Carrasco, sy is soo klaer, en soo duydelijck, datse een kint verstaen sou, gelijk se de wichters lesen, de jongens handelen, en de ouden met de bril doorkijken; invoegen sy alreets so bekent, en soo belesen is, dat men qualijck een mageren hont van een Paert siet, of men maeckt'er een Ronzinant af. Maer het meeste volck, dat'er in leest, zijn de Pagies en Lackayen; in voegen men geen voorzael van eenigen Heer heeft, of men heeft'er een Don Quichot. Den een neemt se weg, als se den ander laet leggen: die brenght se weêr: een ander neemt se te leen: kortelijck, het is tegenwoordig het aldergemeenste onderhoudt van groot hans, kleyn hans: en dat is 'er prijslijck in, dat m'er nergens een oneerbaar woortjen in vint, noch self een gedachte die onbetamelijck is. So het anders was, zey Don Quichot, sou se niet na de waerheyt geschreven zijn: want de logenachtige Historyschrijvers verdienen soo wel in den oly gezooden te worden, als de valsche Munters: en daerom weet ick niet, waerom sich desen Schrijver met andere vertellingen behelpt, als die de saeck aengaen, daer hy stof genoeg heeft om van my te schrijven. Hy moet voorseker van den Os op den Ezel vallen. En in der waerheyt, wanneer hy alleen maekte een beschrijving van mijn gedachten, mijn suchten, mijn tranen, mijn goede genegentheden, en vorders mijn strijden en avonturen, sou hy een Boek konnen maken, als al de Boeken van Amadis by een. En in der daet, voor soo veel als ick begrijp, seg ick, dat'er een groot oordeel van nooden is, om Geschiedenissen en andere Boecken te beschrijven, beneffens rijp verstant: maer om boert en aerdig jock voor den dag te brengen, wort een groot vernuft vereyscht; gelijck den Sot in 't gemeen de voornaemste personagie van het spel is. Doch dit heeft

weynig plaets in Hiſtorien, daer de waerheyt de ziel van is; en by de waerheyt is Godt. Evenwel vindt men lieden, die ſo weten gehele Boeken uyt hun hooft te ſchrijven, daer niet een waer woort aen is, gelijk of ſe 't voor hun oogen ſagen geſchildert. Daer is geen Boek ſo quaet, ſey den Baccalaureus, daer niet eenig goet in is. Daer is geen twijffel aen, antwoorde Don Quichot: evenwel gebeurt het menigmael, dat de geenen, die door hun Schriften zijn gepreſen geworden, ſo lang ſe buiten den druk zijn, al hun roem komen te verlieſen, ſoo haeſt als ſe uytgegeven worden. De oorſaeck daer van is, ſey Carraſco, dat men de gedrukte Werken gemeenlijck nauw doorſoeckt, en lichtelijck de gebreeken onderkent, en dat te meer te vermaerder den Schrijver is. De vermaerde Mannen door hun verſtant, de groote Dichters, de doorluchtige Hiſtoryſchrijvers, zijn ten meeſten deele, of wel altoos, begrolt van de geenen, die vermaeck ſcheppen in de Schriften van anderen te onderſoecken, ſonder evenwel het hart te hebben om de hunnen voor den dag te brengen. Dat is geen wonder, antwoorde Don Quichot, alſo der veel Godtgeleerden zijn, die op den ſtoel niet veel en deugen, en alleen bequaem zijn om de Schriften van anderen te doorkeuren, en anderer gebreeken uit te vinden. Al dat is waer, hervatte Carraſco: maer ik wilde, dat ſulke Keurmeeſters een weynig meer barmhertigheydts, en minder neuswijſigheyd pleegden, ſonder ſich te binden aen vieſe-vaſen, en of al ſomtijdts *bonus dormitat Homerus*, een goet ſchutter eens mis ſchoot, het een tegen het ander geliefden te ſtellen, om te ſien dat ſelf de misſlagen ſomwijlen een luyſter aen het goede geven; gelijk deſe tegenſtellingen de beſte kennis van het een en het ander maecken: en ſo ſeg ik, dat hy ſich in groot gevaer ſteekt, die ſich onderwint door de handen van alle menſchen te wandelen, zijnde het een onmogelijke ſaeck een yeder te behagen. Ondertuſſchen heeft de mijne dat geluk, na ik hoor, viel Don Quichot 'er op in, dat 'er veele zijn die vermaek in ſijn Werk hebben, gelijk *ſtultorum infinitus eſt numerus*, de ſotten ontelbaer zijn. Evenwel, vervolgde Samſon Carraſco, word hy beſchuldicht kort van memory te zijn, alſoo hy vergeten heeft te ſchrijven, wie dien dief is geweeſt, die den goeden Sanche ſijn Grauwtje ontnam in het gebercht van Morena, daer men hem kort daar na weêr boven op ſag. Oock zijn ſommigen benieuwt om te weten, wat Sanche Pance gedaen heeft met die hondert kroonen, die hy in de Mael vond, daer den Auteur ſedert niet een woort van ſpreeckt: en dit is een der voornaemſte ſtucken van het Werk. Hier op antwoorde Sanche: Tegenwoordig, Heer Carraſco,

ben

ben ik niet om daer veel reeckening van te doen, alsoo ick my niet wel bevoel. Ik heb daer so een wringing om mijn hart gekregen, dat het schijnt, dat ick alle oogenblicken daer heen vallen wil 'k. Heb thuys een kostelijck drancksken: ik sel je daer een teuchje van drincken: en als ick wat gegeten heb, sel ik weêr hier komen, en aen u en al de werelt santisfactie doen, so wel wegens het verlies van den Esel als die voorschreeven hondert Kroonen: en hy daer meê, sonder ander antwoort te verwachten, of een woort meer te spreeken, gaet ten huyse uyt. Don Quichot versocht Carrasco, by hem op een sober middagmael te blijven. Dese nam het aen, en vond nog boven de ordinaris een paer duyfkens. Men at en dronk van het geen daer was, en handelde over tafel van dingen de Ridderschap aengaende. De maeltijd raekte ten eynde, en na dat men een middagslaepje genomen had, quam Sanche weêrom, en daer ging het weêr van nieuws aen.

Het IV. Hooftstuck.

Daer Sanche Pance voldoening doet aen Samson Carrasco, op sijn voorstellingen, beneffens andere gedenckwaerdige dingen meer.

SAnche dan quam na den eeten wederom; en daer begost men weêr daer men 't gelaten had. Sanche sey tegen Carrasco, van wegen het stelen van sijn Esel: Aengaende die voorschreven dievery, so seg ik dan, wil ik seggen, dat dien selven nacht, wanneer wy ons weg packten uyt vrees van het Gerecht, na de verlossing van de Galley-boeven, en die Avontuur van den Dooden, ick en Mijn Heer quamen in het geberchte, daer wy ons te rust voegden, sittende Mijn Heer te paert, en steunende op sijn lançie, en ick op mijn Esel, genoeg vermoeit en afgeslooft van al dien voorgaenden handel; en daerom raeckten wy in slaep, soo vast en soo wel, als of men wel ter degen in de pluymen gelegen had, voornamentlijck ick, die soo vast in slaap raeckte, dat men my wel sou weg gedragen hebben, sonder voelen; gelijck oock dien dief, hy was dan die hy was, daer door de stoutheyt nam van nader by my te komen, settende vier staecken aen de vier hoecken van de zael van mijn Esel, in sulcker voegen dat hy my daer op hielt sitten, en den Esel onder mijn lijf van daen nam, sonder dat ik het voelde. Dat is geen wonder, noch oock swaer te doen, antwoorde Don Quichot, want op sulck een manier wiert Sacripant sijn Paert oock genomen, door den diefachtigen Brunel. Het begon weêr op te klaren, vervolgde Sanche, en ter naeuwer noodt had ick my be-

ginnen te roeren, of ick val met mijn vier ſtaecken met zael met al om veer. Ick ſprongh verbaeſt op, ſag rontſom nae mijn Eſel, maer ſag hem niet; dat mijn (ick beken 't) de tranen uyt de oogen dee ſpringen: en ik maekte ſulcke klachten, dat ſo ſe den Auteur daer meê in geſet heeft, ſo ſweer ick u, dat het wat fraeys ſal weſen. Na eenige dagen, ik weet niet hoe veel, komende in geſelſchap van de Princes Micomicona, komt my daer een Karel met mijn Ezel te gemoet, dien ick ſtraks kende voor Gilles van Paſſamont, dien Schelm, dien mijn Heer van de kettinghs en de galey verloſt heeft. Daer leyt de ſaeck niet, vervolgde Carraſco, maer daer is de fout, dat den Auteur ſegt, dat Sanche op den ſelven Eſel ſat, al eer Gilles hem te gemoet quam. Daer weet ik niet op te antwoorden, ſey Sanche, als dat den Auteur hem daer in vergiſt heeft, of dat het een drukfout is. Dat is ſonder twijffel, antwoorde Carraſco: maer hoe varen we nu met de hondert Kroonen? Die heb ik gebeneficeert tot voordeel van mijn Perſoon, en mijn Vrouw en Kinderen, ſey Sanche; en daar meê heb ick haar alleen konnen te vreên ſtellen, of ſe had my met al de Ridderſchap wel veur Sint Felten gewenſcht: want had ick met lege handen, en ſonder Eſel, weêr thuys gekomen, mocht ik de drommel ſo lief geſien hebben als haar. En dat weet ick'er van te ſeggen, en dat ſou ick ſeggen al was 't tegen den Koning ſelf, en niemant hoeft hem daer vorder meê te moeyen waer ſe gebleven zijn of niet: want ſoo men de ſlagen, die ick op de tocht gekregen heb, betalen ſou, al rekende men ſe maer op een oortjen het ſtuck, ſo ſou ik met geen twee hondert kroonen toekomen. En een yeder leyt de hant op de conſiency, wil ick ſeggen, en taſt in ſijn borſt, ſonder te oordeelen het wit voor ſwart, of het ſwart voor wit. Elk is gelijk hem onſe Heer gemaeckt heeft, ja ſomtijdts noch veel ſlimmer, en meer ſegh ick niet. Ick ſal ſorg dragen, hervatte Carraſco, by den Schrijver van dit Boeck, dat, ſoo hy het ſelve weêr op nieuw laat drucken, hy deſe misſlagen mach veranderen; 't welck geen kleyn çieraet aen het Werck ſal geven. Is 'er noch yets anders, mijn Heer Carraſco, vraegde Don Quichot, 't geen behoort verandert te zijn? Ick geloof wel ja, antwoorde Carraſco, maer geen van allen is van ſoo veel belang, als het geen alreets geſeght is. Heeft deſen Schrijver oock een Tweede Deel belooft? vraegde Don Quichot wederom. In trouwen ja, antwoorde den ander: maer hy ſegt, dat hy niet weet, noch vinden kan, waer het ſelve te bekomen is; en alſo zijn wy in twijfel, of het ſijn voortgang ſal hebben, of niet, ſoo wel ter oorſaeck van het geen voorſegt is, als om dat het ge-

meen

meen gevoelen is, dat een Schrijver gemeenlyk ſijn kracht in het Tweede deel verlieſt, oock dat'er alreeds genoeg van Don Quichot geſchreven is; hoewel anderen, die wat vrolijker van eygenſchap zyn, vaſt roepen om meer Don Quichotten, en meer Sanches Pances. Het zy ſoo 't wil, ſy ſullender ſich meê genoegen: evenwel geloof ick, dat hy, vindende het geen hy ſoekt, niet laten ſal al de moogelijcke naerſtigheyt aen te wenden, om het ſelve eerſt daegs voor den dag te brengen, meer bewogen door de liefde om niets te verbergen, als door de lof die hy van ſijn ſchrijven verwacht. Een haeſtige hont baert blinde jongen, ſey Sanche; het ſal wonder weſen, wat men uyt die haeſtigheyt ſal te wachten hebben, als men maer ſpeelt raf raf, ik quam 'er an en ick ſchey 'er weer af: en ſulk werk is meeſten tydt niet veel beſonders. Dat dien Moor wel toeſiet wat hy doet: wat ons aengaet, ick en Myn Heer Don Quichot ſullen hem wel ſo veel ſtof beſchicken, dat hy niet alleen een Tweede Deel, maer wel tweemael vijftig Deelen ſal moghen maecken. Dien goeden Man moet meenen dat wy ſlapen, en ondertuſſchen houden wy vaſt een oog in 't zeyl, en hy ſel wel ſien wat'er noch van komen ſal. Het geen dat ick ſou weten te ſeggen, wil ick ſeggen, is dat, ſoo Mijn Heer myn raedt wil volgen, wy nu al behoorden te veldt te zyn, helpende de ſterken, en reſiſterende de verdruckten, gelyck de manier is van de dolende Ridders. Ter naeuwer noodt had Sanche deſe woorden geſegt, als ſe Ronzinant hoorden brieſſchen; welk brieſſchen Don Quichot nam voor een goet voorteecken, en derhalven nam hy terſtondt voor, van toen over drie of vier dagen ſijn derden Uyttocht te doen; verklarende ſijn meening aen Carraſco, en vorderende hem ſijn goetduncken af, na wat gedeelte hy ſich beſt ſou begeven: die van gevoelen was, dat hy behoorde na Zaragoça te reyſen, alſoo daer korteling een treffelyck Tournoyſpel ſou zijn, ter eeren van Sint Joris, daer hy de meeſte roem van de werelt onder al deſe Ridders ſou konnen behalen. Dit voornemen prees hy hem roemſuchtig en heldtdadich boven allen aen; vermanende hem vorder, met meer omſichtigheyt omtrent de perykeleuſe avonturen te gaen, alſo ſijn leven niet ſo ſeer voor hem was, als voor de genen, om welker wil hy deſe oeffening aennam; om hen in hun ellenden te hulp te komen. Dat is 't dat ick oock ſeg, ſey Sanche daer op: Myn Heer Don Quichot acht een hondert gewapende mannen ſo veel als een vlieg: en by gans dood, Heer Barckeloures, 't is niet altijt val an, val an, gewonnen, gewonnen: en gelijk ik menigmael heb hooren ſeggen, ſelf van Mijn Heer, en oock

oock wel geloof, dat'er noch een middelweg is tuſſchen roeckeloosheydt en bloodigheyt, en dat dat de rechte dapperheyt is; en als dat ſoo is, ſoo wil ick ook niet hebben dat hy vlucht, den brus, ſonder te weten waerom, noch oock dat hy vecht, wanneer de gelegentheyd van de ſaek het anders vereyſcht. Maer boven al wil ick Myn Heer gewaerſchout hebben, dat, ſoo ick nu ten derde mael met hem reys, het ſelve zy, wil ick ſeggen ſoo, onder condicy, dat hy alleen vechten ſal, en dat ick nergens ſal in gehouden weſen, als alleen op ſijn perſoon te paſſen, dat die ſuyver en wel gehouden wort; en daer in ſal ick hem dienen als een Prins: maer te dencken, dat ik oyt handt aen het geweer ſal ſlaen, al was het tegens het ſnoodtſte geſpuys van de werelt, daer heb ick den hooy van. Ick, Myn Heer Samſon, ſoeck geen groote naem in de werelt te maecken, als alleen van de aldergetrouwſte Schildtknaep die der in de werelt is: en ſoo Mijn Heer Don Quichot, verbonden door myn goede dienſten, my, wil ick ſeggen, met het een of het ander Eylandt vereeren wil, van de menigte die ſijn Genade ſeyt dat hy ſal krijgen, ick ſal het in danck annemen; en geeft hy 't me niet, ick ben in de werelt, en ſal evenwel leven, en miſſchien ſoo wel als andere; en ſoo wel ſal my myn broot ſmaken als ick geen Governeur, dan als ick een Governeur ben. En wat weet ick, wat de Duyvel met al die grootsheyt ſou kunnen wercken, daer ick over mocht komen te vallen, en den neck te breecken? Ick ben Sanche, en Sanche ſal ick ſterven. Maer ſoo evenwel door goet geluck, en ſonder veul pryckel, my ſoo den een of den anderen bras van een Eylandt, of ſoo wat, voor de boeg quam, ick ben ſoo geck niet, dat ick het met de voet ſal ſtooten; want beter is een vogel in de handt als tien in de lucht; en die tot een blank geboren is, ſal ſen leven geen ſtuyver rijck worden; en als yemant pap geboden wordt, moet men al gapen Ghy ſpreeckt, Sanche, antwoorde Carraſco, als een Preeckheer: evenwel vertrouwt ghy Don Quichot de ſaek wel toe, hy ſal u wel een heel Koninkrijk geven, ik laet ſtaen een Eylandt. Hoe meer hoe beter, antwoorde Sanche wederom, hoewel ick ſoo veel wel ſeggen wil, Heer Carraſco, dat hy 't aen geen ſchaepshooft ſal gegeven hebben. Ick heb mijn ſelf al de pols getaſt, en vind mijn (de Heer zy danck) bequaem genoeg om Koninkrijcken te regeeren, of Eylanden, of dergelijke; en dat heb ick verſcheyde mael tegen Myn Heer Don Quichot geſeyt. Maer, Sanche, weet ghy wel, vraegde Carraſco, dat *honores mutant mores, ſed raro in meliores*, dat hooge ampten de manieren veranderen, maer ſelden tot beter? en ſoo ſou 't wel konnen

konnen gebeuren, dat gy een Governeur zijnde, uw eygen moeder niet ſoud willen kennen. Dat ſou men meugen ſeggen, antwoorde Sanche, van die in 't woud opgevoed zijn, en niet van ſulke die maer vier vingeren breet conſiency hebben, als ik heb: laet het maer daer toe komen; men ſal wel ſien, hoe hem Sanche dragen ſal. Den Hemel geef het beſte, zey Don Quichot, en dat ſal ik weêr ſeggen als het Gouvernement komt: want my dunkt, dat ick het al in mijn handen heb. Dit geſegt hebbende, vraegde hy Carraſco, of hy ook een Poëet was, alſo hy geern eenige veerſkens wenſchte gemaeckt te hebben tot een afſcheyt aen ſijn Dulcinea van Toboſo, en voor een yder regel yder letter van haar naem geſet, op dat men haer naem daer uyt ſou konnen leſen. Den ander antwoorde, dat, alhoewel hy onder de vermaerden niet getelt koſt worden, die omtrent drie en een half uytbrachten, hy hem evenwel geern in diergelijke veerſen ſou te wil zijn; doch dat hy een ſwarigheyt daer in vondt, om dat deſe naem juyſt ſeventien letteren begreep, 't welk een oneven getal maekte, en ſeer qualijck met de veerſen over een quam: want maeckte hy Vierlingen, ſoo was'er een letter, en een regel over; en maeckte hy twee Rondeelen, ſo quamen 'er drie te kort. Evenwel ſou hy ſien een letter te beneficeeren, ten beſten dat hy koſt; invoegen hy in die vier Vierlingen den heelen naem ſou ſien te begrijpen. Dat moet ſo zijn in alle gevallen, ſey daer op Don Quichot: want indien dat ſoo niet was, ſou men niet weten, dat de veerſen voor haer gemaeckt waren. Dit bleef dan ſo gearreſteert, en beſloten, dat den Uyttogt over agt dagen ſou geſchieden; belaſtende Don Quichot aen Carraſco alles heimelijk te houden, voornamelijk voor den Paſtoor, Meeſter Klaes, ſijn Nigt en de Meyt, die anders een ſtock in het wiel van ſijn heerlijk beſluyt ſouden ſteken. Al dat beloofde Carraſco, en ging alſo weg; verſoekende aen Don Quichot, hem de weet te doen van al ſijn wedervaren, ſo wel quaet als goet: en alſo ſcheyden ſe van een, gaende Sanche om ordre te ſtellen op de nootſakelijkheden voor de reys.

Het V. Hooft-ſtuck.

Handelende van de wijſe redenen, welcke voor vielen tuſſchen Sanche Pance en ſijn Huysvrou Tereſa Panca, beneffens andere dingen.

DEn Overſetter van dit Boeck, komende tot dit tegenwoordig Hooftſtuck, ſegt het ſelve voor Apocrijph te houden, ter oorſaeck dat Sanche hier bevonden wordt te ſpreecken op een andere

andere manier, en na een anderen ſtijl, als ſijn kleyn verſtant ſcheen toe te laten, en ſulcke ſubtijle dingen voort te brengen, dat hy onmooglijck acht, dat ſulcks uyt ſijn koocker ſou voortkomen. Evenwel wilde hy niet nalaten het ſelve over te ſetten, om niet te manqueren in het geen ſijn ſchuldige plicht belangde. Aldus dan gaet hy voort.

Sanche quam te huys, ſo verheught en wel te vreên, dat hy bykans regt opſprong, waer over ſyn Wyf hem beſtond te vragen: Hoe is 't, Sanche myn Man? wat hebje mijn kindt? hoe ben je ſoo vrolijck? Hier op antwoorde Sanche: Wijfje, ik mogt wel veelen, dat ick ſo veel oorſaeck van vreugt niet en had. Wat is dat te ſeggen? vraegde Tereſa wederom: ick verſtae u niet Man. Wie ſou niet geern oorſaeck van blijdtſchap hebben? Ick ben ſo blyd, antwoorde Sanche, om dat ik weêr mijn Heer Don Quichot ſal gaen dienen, die nu ten derde mael wedet ſal uyt gaen trecken om avonturen te ſoeken; en ik gae met hem, om dat onſe nootſaekelijkheyt dat vereyſcht, beneffens de hoop om nog eens hondert kroonen te vinden, gelijk die, die we nu al verteert hebben. En aen d'ander zijde bedroef ik my, dat ik van u en mijn kinderen ſal moeten ſcheyen, en wenſte wel, dat het den Heer beliefde my op mijn ſtoel te laten ſitten, om te huis de koſt te hebben, ſonder ſo te behoeven door allerley prijkel en gevaer te wandelen: en daerom ſou ik nog al wat blyer weſen, ſo het mijn ſo dier niet en quam te ſtaen: en daerom, al ben ik bly, is evenwel die blijtſchap vermengt met de droefheyt van u te laten; invoegen ick ſeer wel mag ſeggen, dat ik wel wenſchte ſulck een oorſaeck van vreucht niet te hebben. Jae wel, Sanche, antwoorde Tereſa, van die tijt af, dat je een lidtmaet bint geweeſt van een doolent Ridder, heb je ſulk een hooffe manier van ſpreecken geleert, dat'er bekans niemandt is die u verſtaen ſou kunnen.' t Is my genoeg, Wijf, antwoorde Sanche, dat God my verſtaet, die alle dingen weet; en laet ons daer een ſpeltje by ſteecken; en draegt deſe drie dagen goede ſorg voor Graeuwtje, op dat hy bequaem mag zijn om de wapenen te dragen. Verdubbelt hem ſijn porcy, en ſoekt de zael op, met de andere toebehooren; want wy gaen niet om een pleſiertje, dat je 't weet, maer de heele werelt om reyſen, en met Reuſen, Draeken, Spooken, en ſulk geſpuys vegten, en in de boſſchen te hooren het ruyſchen der Boomen, het brieſſchen der Leeuwen, neyen en blaten, en duyſent dingen meer. En al dat was nog maar ſpelen gaen, hadden wy maer ſomtijts met geen Rostuyſſchers en betooverde Moren te doen. Ik geloof wel, Man, antwoorde Tereſa, dat de Schil-

kna-

knapen van de dolende Ridders genoeg om de koſt moeten doen; en daerom wil ik onſen Heer bidden, u ſpoedig uyt dat lijden te verloſſen. Ik wil u vorder wel ſeggen, Wijf, vervolgde Sanche, dat ik op de ſtaende voet van rouw ſou ſterven, ſo ik de hoop niet en had om eerlang Governeur van een Eylandt te zijn. Niet eens, niet eens, lieve Man, ſey Tereſa, de Hen leeft nog wel al heyt ſe de pip: jy ſelt oock wel leven al is het juyſt geen Governeur: leeft ghy ſlechts, en laet den drommel met al de Governementen heen varen: ſonder dat ben je geboren, ſonder dat heb je tot noch toe geleeft, en ſonder dat ſel je wel ſterven en begraven worden, als het den Heer belieft. Daer zijnder ſoo veel in der werelt, die dat juyſt niet en hebben, en ſy leven noch. De honger is de beſte ſaus, en om dat de armen daer genoeg van hebben, eeten ſe met ſmaeck. Maer evenwel, Sanche, of ghy dat geluck eens kreeght, ſoo vergeet my noch onſe kinderen niet. Onſe jonge Sanche is nou al vijf jaer oudt, en het is tijdt dat hy ſchool gaet, ſoo ghy anders wilt dat ſijn Oom den Abt hem vorderen ſal. Mary Sanches, uw dogter, ſou oock niet rouwig weſen, dat men ſe een man gaf, dewijl ſe ſoo ſeer daer nae verlan ght, als ghy na het Governement meught doen: en 't is beter qualijck getrouwt, als wel gebeſigt. Op mijn manne waerheyt, antwoorde Sanche, ſoo ik tot dat Governement kom, gelijck als ick hoop, ſoo meen ick onſe Mary ſoo treffelijck uyt te hijlicken, dat ſe ſal by de grootſte vrouw van 't landt te pas komen. Neen, neen, Sanche, antwoorde Tereſa, beter te trouwen met ſijns gelijck, als dat men ſe ſou nemen van klompen tot de patijnen, van een linne ſchort tot een ſtruweele tabbert, van Maryke tot Mevrouw etcetera: de Meyt ſou'er niet toe kunnen ſchicken, en elcken oogenblick ſou men ſien van waer ſe geſproten was. Swijgt ſottin, hervatte Sanche, dat ſou binnen een jaer of twee al gedaen weſen; en dan ſou ſe 'r toe voegen als een Princes van haer hals; en ſo niet, daer is niet aen gelegen; laet ſy maer een Mevrouw weſen; en alles ſal wel gaen. Maekt uw reeckening van uw ſtaet, Sanche, in 's Heeren naem, ſey Tereſa, en ſiet toch ſoo hoog niet, is 't moogelijck: denckt liever om het ſpreeckwoord, veegt uw buurmans kind de neus, en neemt hem in huys. Hoe braef ſou 't kommen, dat men onſe Sanchica daer een Graefje of een Riddertje gaf, en dat deſe, als het hem in de kop ſchoot, heur duyſent boerinnen, kinkels en kneuckels na de kop ſou ſmijten: neen by leven niet, heb ick daerom mijn dochter opgebracht? Maeckt ghy maer gelt te krijgen, en laet ghy het uythijlicken op mijn ſtaen. Daer is Lope Tocho, de Soon van Jan Tocho, een bra-

veſterke Jongen, en die wy al te mael wel kennen, en die ik wel weet dat de meydt alreets wel lyen mach; en met die, die ons gelijck is, ſal ſe alderbeſt bewaert weſen; en dan ſel men ſe altijt onder onſe oogen hebben, en al Vaders, Moeders, Nichten en Neven, Soons en Dochters, onder mekander weſen. Weg met die Hoven en die Hovelingen, en die groote Huyſen: dat dient haer niet. Komt eens hier, beeſt als ghy zijt, en vrouw van den duyvel, voer Sanche daer op uyt, waerom wil jy my beletten, ſonder reden en ſonder oorſaek, myn Dochter ſo hoog uyt te hijlicken als ik kan, om Neven te krijgen die men Heeren mag noemen? Ick heb altoos hooren ſeggen van myn Voorouwers, dat die de gelegentheyt heeft, en voor by laet gaen, zich niet moet beklagen als ſe weg is; en daarom ſou het niet wyſſelyck gedaen zijn, dat wy ſe, nou ſe aen onſe deur klopt, de poort voor de neus ſouden ſluyten. Laet ons onſe zeylen ſtellen na de goede windt, die wy hebben. (Door deſe en meer andere manieren van ſpreken, die Sanche ſoo voor als na gebruyckte, ſeydt den Overſetter van de Hiſtory, dat dit Hooftſtuck apocrijph is.) Maer Sanche vervolgde al vaſt. En dunckt u niet, onredelijk dier als ghy zijt, dat het goet ſal zijn mijn gat in het een of het ander profijtelyk Governement te draejen, dat ons uyt den dreck mag helpen, en dat ick onſe Mary dan trouw met die ick begeer, en dat men u aenſpreckt met een Donna Tereſa Panca, en dat ghy in de Kerck op een tapyt ſit op frouweele kuſſens, tot ſpyt van al de Jonckers die in het landt zyn, als dat gy altoos de ſelve blijft, ſonder te verbeteren, of te veranderen, min noch meer als een doode ſchildery: en daerom laet 'er ons niet meer af ſpreeken. Mary ſal een Gravin weeſen in ſpyt van jou quaed harſſebecken. Ik ſeg noch, lieve Man, antwoorde Tereſa, ſiet wel wat ghy doet, want het leydt my op de leden, dat Graefſchap, dat Graefſchap ſal onſe Mary haer bederf weſen. Ghy moogt doen wat ghy wilt, maeckt'er een Hartogin of een Princes van: maer ick wil u wel ſoo veel ſeggen, dat het ſijn leven met myn wil niet geſchieden ſel. Ick ſie niet liever als gelyck by gelyck, en mag niet ſien, dat men hooger vliegt als ſijn vleugels reyken konnen. Tereſa ben ik gedoopt, en die naam is myn goet genoeg; en ik begeer met geen Donnes of Donnas, of Mevrouwen, of ſtronten meer te doen te hebben. Myn Vaders naam was Caſcajo; en om dat ik uw vrouw ben, heet ik Tereſa Panca, alhoewel datſe myn met goede redenen wel mochten Tereſa Caſçajo noemen. Maer daer Koningen zijn, daer heeft men wetten, en ſoo wil ik ſeggen, met dien naem ben ick te vreden, ſonder

dat

datſe my met Donnen behoeven te ſaxeren, die my ſoo ſwaer wegen, dat ik ſe niet dragen kan. Ik wil niet hebben, datſe mijn ſullen naeſeggen, als ick gekleedt ga op ſen Gravins, of ſijn Vrouw Governeurs: Siet hoe pronckt het varcken nou! de koe heyt een ſijen huyf op! hoe moy is puys nou! of ſe nou heur ſelven wel kent! dit is ſe die in de Kerck plag te ſitten met een ſchort op haer hooft by gebreck van een linnen huyck, en nu pronckt ſe met haer brockade, met haer ſy en ſammet, of ſe meent dat wy ſe niet en kennen! Soo onſe lieven Heer my by mijn ſeuven vyf ſinnen houdt, ſoo hoop ick daer geen reden toe te geven. Moeyt ghy u maer met het regeeren van uw Eylant, en laet u noemen ſoo ghy wilt: noch ick noch mijn Dochter ſellen niet een voet uyt het Dorp gaen, dat ſweer ick by alle Heyligen. Eerlijcke vrouwen en gebroken beenen paſſen wel in huys: en de beſte koeyen vindt men op ſtal, en de quade over al: en wat te doen verſterckt de geeſt, en is de beſte vrouwenfeeſt. Gaet ghy met uw Don Quichot om uw avonturen, en laet gy ons by de onſen, ſoo goed en quaedt als ſe zijn, den Heer mag het voorſien: en ick weet op mijn zier niet, wie al een Don weſen wil, die der niet een in al ſijn geſlacht heeft. Nou ſeg ik, antwoorde Sanche, dat gy ongetwijffelt een familiaren duyvel in 't lijf hebt: wat vrouwmenſch zijt gy! wat goet haelt ſe al over mekander ſonder hooft of ſtaert te hebben! wat hebben wy hier te doen met uw Caſcajo, met uw Donnen, Brockaden, en al uw gebruy van ſpreeck-woorden, onverſtandige domme ontſinde als gy zijt (want ſo mag men u met recht noemen, dewijl ghy geen reden gebruyckt) ſoo ick mijn Dochter beval, dat ſe van boven neêr van een toren ſou ſpringen, of datſe uit de werelt ſou loopen, gelijk de Infante Donna Urraca, ſoo had ghy en ſy reden om my niet te gehoorſamen: maer ſo ik u weet in een ommeſien en een oogenblick een Donna en een Mevrouw aen den hals te hangen, en u van de ploeg te verloſſen, en in jou felp en ſatijn te kleeden, en met jou gat op felpe kuſſens te ſetten, waerom ſoudt gy daer niet toe verſtaen? Wil ick u ſeggen, Man, waerom niet? zey Tereſa, om het ſpreeck-woort, dat ſeydt: die u deckt die ontdeckt u: den armen ſiet men met halve oogen, en den rijcken met heele oogen aen. En ſoo ſulck een rijcken den een of den anderen tijdt arm is geweeſt, ſtracks valt 'er dit en dat te ſeggen, en terſtondt haelt u dees en gene by den naers op. Siet, antwoorde Sanche, en hoort, Tereſa, wat ick u ſeggen wil; en het ſal meer weſen als gy noch oyt uw leven gehoort hebt; en dit ſal ick u uyt mijn eygen kop ſeggen; en dat ick u ſeggen ſal, zijn klinc-

klincklaare ſententien van den Predikheer, die de voorgaende Vaſten hier preeckte, die, ſoo mijn onthoud wel is, onder anderen ſey, dat al de tegenwoordige dingen, die wy voor onſe oogen ſien, en die ſich ſelven voor onſe oogen vertoonen, met meerder kracht en femency indringen in de binnenſte kelders van onſe malmory, als de dingen die gepaſſeert binnen. (Deſe redenen van Sanche beveſtigen het gevoelen van den Overſetter, dat dit Capittel Apocrijph is, alſoo ſe ſijn kennis en verſtant te boven gaen.) Evenwel ging hy al voort, ſeggende: Hier uyt dan komt het voort, dat, wanneer wy ſien eenig perſoon, rijckelijk en koſtelijck gekleedt, en gevolgt van een groot getal knechten, dat wy ons gedrongen, of gefexoneert vinden, om dien ſoodanigen perſpectiven perſoon alle perſpect toe te dragen; al hoe wel en niet tegenſtaende onſe malmory ons ververſt, dat deſen ende ſodanigen perſoon in ſulken en ſulken ſtaet geweeſt is, ter oorſaek en dewijl dat dat verby is, en dit tegenwoordige tegenwoordig preſent. En ſo deſen perſoon, die door ſijn goede fortuyn van laeg tot hoog, en van kleyn tot groot gekomen is, ſich ſelven toont beleeft en geſchickt, ſonder hem te gelijken by die perſoonen, die edel zyn van oude afkomſt, ſo ſal der niet een weſen, die ſijn oude ſtaet gedencken ſal, maer ſal hem al de eerbiedigheyt van de werelt doen, 't en waer dat het afgunſtige menſchen waren, die van elck een ſtuk of een brock moeten hebben. Ick verſta u by myn zier niet, Man, zey Tereſa: doet al dat ghy wilt, en breekt me de kop niet langer met al jou rederijcken en refereynen; en indien ghy gerevolteert bent om te doen gelyck gy ſegt .... Gereſolleveert, wil je ſeggen, verbeterde Sanche. Gereſolleveert of gerevolteert, ick hou 't al voor een, en ick mag hier daer over niet leggen argeweren, antwoorde Tereſa, ik ſpreeck als myn onſen Heer in 't hart ſtuert, en moey myn met ſulke wisjes en wasjes niet; en ſoo ſeg ick dan, dat, ſo gy enkel voorhebt Governeur te weſen, gy Sanchetje, jou Soon, met jou neemt, alſoo 't goet is dat de kinderen het ampt van haer vaders leeren. So haeſt als ick het heb, antwoorde Sanche, ſal ik de ordinaris poſt om hem ſenden, en u met eenen gelt toeſtueren, dat ik dan genoeg ſal hebben; en al had ik het niet, niemant ſel het de Governeurs weygeren te leenen: en dan kleedt hem gelyck ſijn ſtaet vereyſcht, en niet gelyk ſijn geboorte. Sendt gy maer geldt over, ik ſel hem kleden als een Prinsje, zey Tereſa. Wel nu dan, vervolge Sanche, is het dan ſoo beſloten, dat onſe Mary een Gravin ſal weſen, of niet? Dien dag, antwoorde Tereſa, dat ſy een Gravin ſal weſen, ſal den dag van myn doodt weſen; want dan

maeck

maeck ick giſſing, dat ick ſe al begraven heb. Maer ick ſeg het u ander mael, doet dat gy begeert; want dat is onſe ſchuldige plicht, onder onſe mannen te zyn, en te gehoorſamen, al waren ſe nog ſo ſlecht en ſo ſot: en met deſe woorden begoſt de arme Tereſa ſoo bitter te ſchreyen, als of ſe haer lieve Dochter al ſag voor haer oogen na het graf dragen. Sanche, goe man, vertrooſte haer ten beſten dat hy koſt (och arm) haer belovende, dat hy ſo lang wachten ſou als moogelick was, om ſijn dochter Gravin te maecken. Hier mede beſloten ſy deſe onderlinge redenen, en Sanche keerde na Don Quichot, om order te ſtellen op hun vertreck.

Het VI. Hooftſtuck.

Van het geen geviel tuſſchen Don Quichot, ſijn Nicht en de Dienſtmaegt, beneffens andere Voorvallen, zijnde een der voornaemſte Hooftſtucken van dit Boeck.

TErwyl tuſſchen Sanche Pance en ſijn Wyf Tereſa Caſcaja deſe verſtandige en onredelyke redenen omgingen, was men ten huyſe van Don Quichot mede niet ledig: want de Nigt en de Dienſtmaegt, die uyt de voorgaende teeckens wel ſagen waer het weêr na toe ging, en dat haer Heer vaſtelijck voor had de derde uyttocht te doen, en wederom ſijn oeffening van de doolende Ridderſchap te hervatten, ſochten hem in alle manieren daer van af te leyden: maer het was al hooy gedorſt, en meel in de windt geſift. Onder andere redenen evenwel, die tuſſchen hen voorvielen, ſey de Dienſtmaegt tegens hem: In der waerheyt, myn Heer, indien ghy niet by huys blyft, en dat loopen over berg en dal achter laet, gelyck eén geeſt die vermaent wil zyn, ſoeckende die dingen die ghy avonturen noemt, en die ick onheylen en ongelucken moet noemen, ſoo ſal ick myn klachten doen, al roepende en tierende, voor Godt en den Koning, die daer wel in verſien ſullen. Hier op antwoorde Don Quichot: Vrouwmenſch, het geen Godt op uw klachten ſal antwoorden, weet ik niet, noch heb ook des Konings Majeſteit eenige reden te geven van myn doen: ſo veel wil ik ſeggen, dat, indien ick Koning was, ick my niet eens verontweerdigen ſou antwoort op ſulcke ongerymde klachten te geven, gelyck hem alle dagen voorkomen, 't welck een is van de grootſte moeyelyckheden, die de Koningen onder ſo veele hebben, namentlyck, een yeder beſcheyt en antwoort te geven; en daerom ſou ick niet begeeren, dat hem myn ſaecken eenige moeyelyckheydt ſouden aenbrenghen. Hier op hervatte de

Deerne

Deerne: Segt my dan, Heer, zynder in het Hof des Konings geen Ridders? Jae het in trouwen, antwoorde Don Quichot, de welcke dienen tot verciering en verheerlyking van sijn Koninckelyck Majesteyt. Waerom is dan Myn Heer niet een van desen, die den Koning in sijn Hof dienen? vraegde de Dienstmaecht. Al de Ridders, Vriendin, antwoorde Don Quichot, konnen geen Hovelingen zyn, noch oock al de Hovelingen dolende Ridders: men moet van alle slag in de werelt hebben. En of wy al te samen al Ridders waren, soo is'er evenwel groot onderscheyt tusschen den een en den ander: want de Hovelingen, sonder een voet uyt hun kamer te setten, doorreysen de geheele werelt, siende alleenlyk in een kaert, sonder onkosten, en of kou of hitte te lyden: maer wy dolende Ridders doorloopen de werelt by nacht en by dag, door hitte door kou, hagel en sneeuw, met honger en kommer, en dat niet met de oogen, maer met de voeten; en kennen niet alleen de vyanden, gelyk se hier of daer geschildert staen, maer in hun eygen wesen, en tasten se by alle gelegentheden aen, sonder kindere dingen te sien, of de wetten van de handtgevechten waer te nemen, of de eene lançie of degen korter of langer is als de andere, of onsen vyandt oock eenige reliquien of tooveryen en besweringen over sich heeft, of men de son in tweën verdeelen sal, met andere viese-vasen meer, die ghy niet en weet, maer ick wel. En daerom moet ghy weten, dat, al sagen wy tien Reusen by een, die met het hooft niet alleen de wolken raekten, maer ook self daer door heen staken, en dat een yeder van hen twee hooge torens tot sijn beenen had, en yeder arm was als een Spaensch galioen, en yeder oog als een meulensteen, en meer brandende als een fackel by nacht, wy evenwel daer geen vrees voor hebben, maer in tegendeel, sonder eenige schrick of vrees, de selven aentasten, en, is het moogelyk, overwinnen, en dat in een oogenblick tyts, en dickmaels met eenen slag, al waren se ook gewapent met de schobben van een seeckeren visch, die se seggen dat harder zyn als een diamant, en heele staven stael, of knodsen als masten, met stale pennen als armen, tot hun wapenen en geweer hadden, gelyck ick se meer als een mael gesien heb. Al dit heb ick gesegt, Vriendin, op dat gy moogt sien het onderscheyt, dat'er is tusschen den eenen Ridder en den ander, en dat het te wenschen waar dat alle Vorsten dese tweede, of, om beter te seggen, dese eerste soort achten gelyk sy te achten zyn, die, gelyk wy in de Historien lesen, menigmael zyn geweest de behoudenis, niet alleen van een, maer van verscheyde Koninckrycken. O myn Heer en Oom, sey daer

de

de Nicht op, gelieft doch te dencken, dat al het gene uw liefde van deſe Ridders heeft geſegt, niet als enckele fabelen en verſierſelen ſijn, en die Hiſtorien, ſo ſe van het vyer bevrydt blyven, dat men ſe behoort een brandmerck en een kenteecken te geven, op dat men ſe mocht kennen voor het geen dat ſe ſyn. Ick wil u dat wel ſeggen, antwoorde Don Quichot daer op, indien ghy myn Nicht niet en waert, dat is de Dochter van myn eygen Suſter, dat ick u ſo ſou ſtraffen, dat'er de heele werelt af ſou wagen, over de laſteringen die ghy daer uytgeſpogen hebt. Hoe durft een askat, een kleuter als ghy ſijt, ſoo ſtout weſen, als haar tong en ſnaterbackes te ſteecken in het oordeelen van deſe loffelyke Boeken van de dolende Ridderſchap? Wat ſou den loffelijcken Heer Amadis ſeggen, indien hy u ſoo hoorde ſpreeken? Maar evenwel hy ſou het u vergeven, alſoo hy de ſachtmoedigſte en goedertierenſte Ridder was van ſijn tijt: maar ſulck een mocht u hooren, dat het niet ſeer wel met u af ſou loopen: want ſy zijn altemael ſo beleeft, noch ſulcke vrouwmans niet; maar ſommige ſijn wreet en onbehouwen genoeg. Al die men den naem van Ridders geeft, ſyn het juyſt in der daedt niet: de eenen zyn van fyn, en de anderen van vals gout; en evenwel ſy hebben den naem van Ridders te ſijn: maer als men ſe op den toets brengt, dan ſiet men wat ſe ſijn. Men vindt ſlechte geſellen, die hun beſt doen om Ridders te ſchynen; en wêer in tegendeel doorluchtige perſoonen, die ſich tot het alderlaegſte nederwerpen: den een verhoogt ſich door opgeblaſentheyt, den ander vernedert ſich door gebreken en booſheydt; en alſo is het wel noodig, groote wijsheydt te gebruycken, om deſe twee ſoorten wel te onderſcheyden, die malkander ſoo gelyck ſijn in naem, en ſoo ongelyk in daedt. Godt help my, antwoorde de Nicht, mijn Oom weet ſoo veel dingen te ſeggen, dat hy in tijt van noodt wel op den predickſtoel ſou mogen klimmen: en evenwel is hy met ſulk een bekende ſotterny behangen, dat hy ons wil wijsmaecken, dat hy dapper is, ſijnde alreets een oudt man; en dat hy ſterck is, ſijnde ſo vol van ſwackheyt; en dat hy kromme dingen regt kan maeken, daer hy ſelf van ouderdom krom gaet; en boven al dat hy een Ridder is, daer hy het in der daedt niet en is: want al ſyn het de Edellieden, de armen hebben daer geen gemeenſchap meê. Gy hebt groote reden, Nigt, te ſeggen dat ghy ſegt, antwoorde Don Quichot, en ſulcke dingen ſou ick u weten by te brengen, omtrent de geſlachten, dat gy u verwonderen ſout: maer om de Goddelycke dingen met de menſchelijcke niet te vermengen, ſal ik'er van ſwijgen. Dit ſal ik

even-

evenwel seggen, dat 'er vierderhande soorten van Geslagten syn: de eene soort neemt een kleyn en slecht beginsel, maer breyt sich van trap tot trap uyt, tot den hoogsten graedt: anderen hebben groote beginselen, en bewaren de selve in hun waerdigheyt, sonder vermeerderen of verminderen: anderen hebben weder groote beginselen, maer gaen gelijk de pyramiden, of pronck-naelden, heel tot niet: anderen wederom (en dese syn wel de meesten) hebben hun beginselen slecht en gering; en gelyck se, sonder naem of waerdigheyt beginnen, also eyndigen se ook daer meê. Van dese eerste slag sien wy nog heden heerlyke nablyfsels, gelyck daer is het Geslacht van de Ottomannen, 't welck van een slechten Harder sijn beginsel genomen heeft, en evenwel tot die hoogte gekomen is, daer men het noch tegenwoordig in siet. Van de tweede sien wy noch verscheyde groote Heeren en Vorsten, die zyn die se geweest hebben, en blyven diese zyn, behoudende sich selven gerustelyk binnen de palen van hun staet en gelegentheyt. Van desen, die een groot beginsel hebben, en met de pyramiden, of pronck-naelden, te niet gaen, zyn onder duytent voorbeelden de Egyptische Pharaonen, de Ptolomeën van het selve geweest, de Cæsares van Romen, met al den hoop van Vorsten, Opperhoofden, Heeren en Grooten van Meden, van Assyrien, Persien, Grieken en Barbaren. Al dese Geslachten hebben groote beginselen gehadt, en zyn eyndelyck in niet geeyndigt; in voegen men heden ten dage geene van hunne afkomst sou weten te noemen: en so men se quam te vinden, sou het sijn in slechten en verworpen staet. Van het gemeene volksken heb ick niet veel te seggen, als dat se alleenig dienstig zyn om den hoop te vermeerderen, sonder anderen roem of lof waerdig te zyn. Uyt het gene dan dat ghy van my gehoort hebt, is myn begeerte, myn soottinnekens, dat ghy leert kennen, hoe groot de verwarring in de Geslachten is, en dat die alleen schynen doorluchtich en groot te zyn, die de grootsheyt in de deugt betrachten, en de rijckdom in hun miltdadicheyt. Ick noem Deugden, Rijckdommen, en Miltdadigheden by een: want den Grooten sonder deugde is een grooten deugniet; en den Rijcken, die niet milt is, is een gierigen bedelaer. De goederen, slechtelijck beseten, maecken een besitter niet geluckig; maer wel gebruyckt. Aen den armen Edelman is anders geen middel nagelaten, om te toonen dat hy is die hy is, als die van de deugt; zynde gespraecksaem, wel opgebracht, beleeft en gedienstig, maer boven al goedt arms, en die met twee duyten, die hy uyt een vrolyk en genegen hart den

armen

armen geeft, meer weldaedt bewijſt, als de Rijcken die hun aelmiſſen uytdeelen met klockſlag. En niemant ſal der zijn, die, ſiende hem verçiert met deſe en diergelijcke deugden, alhoewel hy hem niet en kent, hem niet tou houden voor de regte ſoort: en ſo het de zuiken niet waren, het ſou een wonder zijn. En gelijk de lof de prijs is van de deugt, konnen de deugdige perſoonen niet laten gepreſen te worden. Twee wegen zijnder, myn kinderkens, waer langs den menſch kan komen tot rijckdom en eer: de eene is die van de letteren, de andere die van de wapenen. Ik heb meer van de wapenen als van de letteren, en ben, volgens mijn genegentheyt, ook tot dit laetſte geboren onder de Planeet Mars; invoegen ick my gelijck als gedwongen bevindt om ſijnen weg te volgen: en daerom ben ick oock van ſints, het ſpijt die 't leedt is, door de werelt te gaen; en het ſal verloren werck zijn, my het ſelve af te raden: dat is niet te willen het geen den Hemel wil, het noodlot ordineert, en de reden vereyſcht, maer boven al mijn genegentheyt verkieſt. Want te weten, gelijck ick weet, de ontallyke moeyelijkheden, die 'er aen de dolende Ridderſchap vaſt zijn, geeft my oock de kennis van het oneyndelijk goet, 't welk my daer uyt te wachten ſtaet, en hoe het pad tot de deugt heel naeuw en kommerlijck, en dat van de gebreecken en fouten wijdt en gemackelijck is. En ſo weet ick ook, dat hunne eynde geweldig verſchelen: want dat van de gebreecken eyndigt in de doodt, en dat van de deugt in het leven, en niet in een tydelijk leven, maer een leven dat ſonder eynde is; en daerom ſeydt onſen grooten Dichter:

Door deſen rouwen wegh geraeckt men tot de ſtaet
Des levens, welckers tijdt te geener tijdt vergaet.

Och ongeluckige als ick ben! riep de Nicht daer op uyt, hier is noch een quaet, mijn Oom is oock een Poëet geworden: ick wil ſweren, dat 'er niets in de werelt is, of hy heeft 'er wat af. Ick wil u verſeeckeren, antwoorde Don Quichot, indien my de gedachten van mijn Ridderſchap niet en verhinderden, daer ſou niets zijn, of ick ſou het durven by der handt vatten, al was 't koyen en tandeſtoockers te maecken. Met eenen wierdt 'er aen de poort geroepen; en als men vraegde, wie daer was, antwoorde Sanche Pance, dat hy 't was: maer ſoo haeſt had de oude Deern ſijn ſtem niet gehoort, of ſy liep uyt de weg, ſo qualijk koſt ſe hem ſien of lijden. De Nicht ging hem de deur open doen, en Don Quichot ontfing hem met open armen; en ſich met hem in ſijn kamer beſluytende, hiel-

hieldenze onder ſich ſoodanige redenen, die de voorgaende niet wijcken.

Het VII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het geen tuſſchen Don Quichot en ſyn Schildknaep ommging, met verſcheyden andere treffelijcke dingen.

NAeuwelijks had de oude Deern geſien, dat ſich Don Quichot met Sanche in de kamer ſloot, of het viel haer ſo kout als een ſtuk ys op het hart, dat dit het Senatus conſultum ſou ſyn van den derden Uittocht: en nemende daer op haren faly, liep ze al haer beſt na Samſon Carraſco toe, alſoo haer docht dat deſe, gelijck een wel beſpraekt perſoon, en een verſche vriend, de alderbequaemſte was om dit voornemen haer Meeſter uyt het hooft te praten. Sy vond hem wandelen over ſijn plaets, en, by hem komende, wierp ſich voor hem op de kniën neêr, ſweetende van benauwtheyt. Als haer Carraſco met deſe onſteltenis ſag, vraegde hy haer: Wat is het dochter? wat is'er gaende, mijn kint? hoe dus ontſtelt of gy de geeſt ſoudt geven? Het is niet anders, antwoorde de Deern, als dat myn Meeſter, ſonder twijffel ſonder twijffel, weêr aen der heyden wil. En waer wil hy heen? wat weg wil hy uyt? vraegde den ander. Door geen andere, antwoorde zy, als door de poort van ſijn ſotterny: ick wil dit ſeggen, Mijn Heer Carraſco, dat hy andermael, en dit is nu de derde reys, uyt wil om avontuuren, gelijk hy 't noemt, door de werelt te ſoecken. De eerſte mael quam hy ons t'huys, leggende uytgeſtreckt op een eſel, by na half doodt geſlagen: de tweede reys quam hy op een kar van oſſen getrocken, in een houte koy geſloten, waer mede hy wilde te kennen geven, dat hy betoovert was; en hy ſag 'er ſo uyt, dat hem ſijn eyge moeder niet ſou gekent hebben, ſo mager en dor was hy, met de oogen een half mijl diep in het hooft, tot in de uyterſte kamers van de harſſenen: en om hem weêr tot ſijn ſelven te doen komen, hebben wy meer als ſes honderd eyeren te koſte geleyt, en meer ook, gelijk onſe hoederen ſelver ſouden konnen getuygen. Dat geloof ik heel wel, antwoorde Carraſco, ſy zijn daer al te wel toe gehouden dat ſe anders ſouden doen. Maer ondertuſſchen, vriendin, ſo is 'er dan anders geen ſwarigheydt, als dat den Heer Don Quichot weder op reys wil? Anders niet, zey de Meyt. Soo weeſt gy niet bekommert, vervolgde Carraſco, maer gaet gy maer tet goeder uren naar huys toe, en maeckt wat warms, en ondertuſſchen leeſt het gebedt van Sante Apolonia, ſoo ghy 't anders kent, ick

ial

ſal terſtont daer zijn, en gy ſult wonder ſien. Terwijl Don Quichot en Sanche, gelijk geſegt is, met malkander in de kamer beſloren waren, vielen'er de redenen voor, die de hiſtory met alle byſonderheyt vertellen ſal. Sanche op het eerſte aenkomen ſey tegen Don Quichot: Mijn Heer, ik heb aen mijn Vrouw gereluceert, hoe ik van meenig ben met uw Genade te gaen, daer hy my gelieft te leyden .... Gededuceert, wilt gy ſeggen, verbeterde Don Quichot. Een en meer mael heb ik van u verſogt mijn woorden niet te beriſpen, antwoorde Sanche, indien men anders verſtaet wat me'r mede ſeggen wil; en ſoo men 't niet verſtaet, ſal ik het breder uytleggen: ik ben genoeg focil als eenig menſch ter werelt is. Ik verſtae u niet, Sanche, zey Don Quichot, alſo ik niet weet wat gy meent met focil, Ik weet dan niet hoe ik'et ſeggen ſal, antwoorde Sanche, en ſoo wil den Heer my helpen. Ja, ja, ick weet wat gy ſeggen wilt, ſey Don Quichot, gy meent dat gy docil, geſeggelyk en reckelijk zijt. Ik wil daer op ſweren, Mijn Heer, zey Sanche, dat gy my van eerſten af wel verſtaen hebt; maer uw Genade moet my ſo wat ſaxeren, om mijn nog hondert andere misſlagen te hooren doen. Dat kan wel weſen, Sanche, hervatte Don Quichot: maer ondertuſſchen wat ſey Tereſa al goets? Tereſa ſey, antwoorde Sanche, ſpecuniam in manubrus goet accoort; en beter een vogel in de handt als tien in de lucht; en ſoo ſeg ick de raedt van de ſvrouw is ſneeg of bot, en die ſe niet en doet is ſot. Dat ſeg ick oock, antwoorde Don Quichot: maer gaet al voort, het ſal noch al ſchoonder komen. Het is dan ſoo gelegen, vervolgde Sanche, dat, gelijck uw Genade alderbeſt weet, wy alle ſterffelijke menſchen ſyn: heden levenwe, en morgen zijnwe doot: en ſo veel lammeren worden 'er geſlagt als ſchapen; en niemant is een uur verſeeckert van ſyn leven: de doot is doof, en als ſe komt kloppen aen de poort van ons leven, wil ſe terſtont binnen gelaten zijn, en dan helpt'er geen bidden noch ſmeeken, noch kroonen noch ſcepters aen, gelijck men gemeenlijck ſeydt, en gelijk ons dagelijks geleert wort. Al dat is waer, zey Don Quichot, maer waer wilt ghy heen, Sanche? Ick wil dat ſeggen, antwoorde Sanche, dat uw Genade my ſal gelieven een vaſt ſolarius toe te leggen, van het geen hy my voor yeder maent toeleyt, voor den tijt dien ick hem heb te dienen, en dat my het ſelve uyt [illegible]E: middelen betaelt wort, alſo ick niet te vreden ben met belooningen die laet, of ook wel nimmermeer by komen. Kortelijck, ik wenſchte wel te weten, wil ik ſeggen, wat ick winnen ſal, weynig of veel: want op een ey broeyt de hen, en veul kleyntjes maecken een grootje, en terwijl men

een ſtuyver wint verlieſt me'r geen twee. Wel is waer, dat, indien het ſoo gebeurde ('t welck ick niet geloof, noch oock niet en hoop) dat uw Genade my quam te vereeren met het beloofde Eylandt, ſoo ſou ick ſoo ondanckbaer niet zijn, dat ik niet begeeren ſou, dat men mijn ſolarius van de inkomſten van dat ſelve voorſchreven Eylandt ſou aftrecken, pro rate. Sanche mijn vrient, antwoorde Don Quichot, ik heb uw meening ſeer wel verſtaen, en ben gekomen tot het uytterſte van uw gedagten, weet oock wel het wit waer gy na ſchiet met al uw ſpreekwoorden en ſententien: ſoo ſeg ick u dan, Sanche, dat ik u gaern uw ſalaris, of ſolarius, als ghy het noemt, wil toeleggen, Sanche, als gy kont bewijſen, Sanche, dat'er in eenige Hiſtory van de dolende Ridderſchap gevonden wort, dat oyt Ridder ſijn Schiltknaep eenig ſalaris betaelt heeft, Sanche, te weten ſo veel of ſo veel ter maent, of in 't jaer. Maer ik, Sanche, heb al geleſen wat'er oyt van diergelijke ſtof geſchreven is; maer Sanche, heb noyt geleſen, dat oyt eenig dolend Ridder maentgelt aen ſijn Schiltknaep toegeſtaen of gegeven heeft: maer dat weet ik, dat ſe dienden op genade, Sanche, en dat ſe, als s'er het minſt om dachten, ſo het hun Heeren wel gelukte, ſich ſelven begiftigt ſagen met het een of het ander Eylandt, of het equivalent van dien, of andere tijtels en heerlijkheden. Indien ghy dan, Sanche, met die ſelve hoop my volgen wilt, te goeder uuren laet het zijn: want te dencken, Sanche, dat ick een vinger breedt buyten de wetten van de Ridderſchap ſou willen treden, is verloren. Daerom, Sanche mijn ſoon, keert weder na huys, en ſegt tegens uw Tereſa wat mijn meening is; en ſoo het haer en u op die voet behaegt, ſoo is het wel; en ſoo niet, even goet vrint: want die boonen heeft, ſal wel duyven locken. Bedenckt oock, Sanche, dat een goede hoop beter is als een quade beſitting. Ick ſeg dat daerom, om te toonen, dat ick oock wel ſpreeckwoorden kan bybrengen. Eyndelijck en kortelijck ſeg ik u dan, dat, indien gy op goet vertrouwen niet gelieft met my te gaen, en te wachten het geluck en het ongeluck dat ick verwacht, ſoo blijft met Godt; en beter en gehoorſamer Schiltknaep ſal my niet ontbreecken, die meer ſorgh voor my dragen, en minder ſnaps voeren ſal als ghy doet. Wanneer Sanche hoorde de vaſte reſolutie van ſijn Heer, docht hem, dat het groen en blaeuw voor ſijn oogen wierdt; en toen ontviel hem al de moedt, en het hart in ſijn ſchoenen, alſoo hy niet gedocht had, dat ſijn Heer het ſonder hem ſou hebben durven wagen: en blijvende ſoo een wijl tijds voor hem neêr ſtaen kijcken, quam ondertuſſchen Samſon Carraſco met de Nicht binnen,

nen, zijnde deſe begeerig om te hooren hoe hem Samſon deſen tocht ſou afraden. Soo haeſt quam Carraſco niet in, of (gelijck een ſpotter als hy was) hy begoſt, gelijk de eerſte mael, Don Quichot te ſomhelſen, en met een opgeheven ſtem te ſeggen: O blom van de dolende Ridderſchap! O eer en ſpiegel van de Spaenſche Natie! Och dat den Hemel wilde, dat de perſoon, of de perſoonen, die ſoeken uw derde Uittocht te verhinderen, het ſelve niet vinden in den doolhof van hun begeerten, noch oyt machtigh mogen zijn het te weeg te brengen. En keerende ſich na de Dienſtmaeght, ſey hy tegen haer: Ghy moogt, dochter, van nu af aen wel ophouden met het gebedt van Sant Apolonia, alſoo ick weet, dat het een vaſt geſtelde beſtelling van de Sterren is, dat den Heer Don Quichot weder op nieuw beſtaet ſijn hooge en diepe gedagten in het werk te ſtellen; en daerom ſou ik mijn conſciency beſwaert vinden, indien ick niet poogde deſen Ridder tot het ſelve aen te manen en aan te raden, om niet langer de kracht van ſijn onverwinnelijcken arm, en de dapperheyt van ſijn onverſaegt gemoedt in te houden, verhinderende door ſijn vertoeven het rechten van alle ongelijcken, het redderen van weduwen en weeſen, met duyſent noodtſaeckelijckheden meer, alle vaſt aen de dolende Ridderſchap. Ha, mijn Heer Don Quichot, braef en aenſienlijck Ridder, liever heden als morgen begeve ſich uw Hoogheyt op weg; en indien u iets mogt ontbreken om uw voornemen uyt te voeren, hier ben ik, die het met mijn perſoon vervullen ſal, al was het ſelfs by noodt uw Genade als Schiltknaep te dienen, 't welck ick voor my ſou houden als het grootſte geluck, 't geen ick ſou konnen of mogen verwachten. Op deſe woorden keerde ſich Don Quichot na Sanche, met deſe redenen: Heb ick het u niet geſeydt, Sanche, dat ick aen elcken vinger wel een Schiltknecht krijgen ſal? Siet wie my hier daer aenbieding van doet, den braven Baccalaureus Samſon Carraſco, licht en eer van al de Scholen van Salamanca, gheſont van perſoon, rap van leden, een ſwijger als 't paſt, een verdrager van hitte en van kou, van honger en van kommer, en begaeft met alſulcke deelen en eygenſchappen als men in een braef Schiltknaep verwachten en vereyſchen ſou. Maer den hemel late niet toe, dat ick om mijn vermaecks wil de kolomme van de goede letteren, en de ſchatkiſt der wetenſchappen ſou willen breken en vernietigen. Blijve den nieuwen Samſon in ſijn Vaderlant, en het ſelve vereerende, vereere oock met eenen de grijſe hairen van ſijn bedaegde Ouders. Ik voor my ben met minder Schiltknaep te vreden, en ſal der wel een vinden, dewijl de goede Sanche ſich niet gewaerdigt

digt met my te gaen. Ik doe ommers, Heer, antwoorde daer op Sanche, met de tranen in de oogen, en vervolgde: Men sal van my niet seggen, Heer, het brood gegeten, en 't gesel-schap gescheyden, alsoo ik niet gesproten ben van sulk een ondankbaer geslacht. De heele werrelt, en voornamentlijk ons dorp, weet wel wie de Panças geweest sijn, daer ik af gesproten ben, te meer, dewijl ik weet door verscheyde teekenen en weldaden de genegentheyt die uw Genade heeft om my goet te doen: en so ik van te voren van een seker loon heb durven spreken, dat is alleen geweest om mijn Wyf te voldoen, die, als se begint een ding te dringen, terstont een backes open doet als een hooyschuur, en dan moet ik doen al wat se wil, of ik heb 'er geen deeg meê. Maer evenwel de man moet de man en de vrouw de vrouw syn, en so wil ik ook in mijn huys, het spijt die 't spijt, en so is 'er dan niet meer te doen als dat uw Genade gelieft sijn Testement en Codicile op te maken, in trecenti formo, die men niet kan revolteren, en laetse me gaen, op dat men het verlangen van den Heer Carrasco niet te kort en doet, gelyk hy seit dat hy het uw Genade, volgens sijn consiency, niet afraden kan; en alsoo bied ik my van nieuws aen, om uw Genade getrouwelijk en wel te dienen, so wel en beter als al de Schiltknapen van dolende Ridders haer leven gedaen hebben. Carrasco bleef verwondert over de manier en wijse van spreken van Sanche, die, alhoewel hy het eerste Deel van het Boek had geleesen, 'evenwel noyt gelooft had, dat hy so was als hy daer uyt geschildert wiert: maar hoorende hem nu spreken van Testementen en Codicilen, in trecenti formo, die men niet kon revolteren, voor revoceren, geloofde hy nu waer te zijn al dat hy der oyt van had geleesen, en hielt hem voor een van de vermaeckelijkste sotten van onse tijt, oordeelende dat men sulcke twee sotten, als hier Meester en Schiltknaep was, in de heele werelt niet vinden sou. Eyndelijk Don Quichot en Sanche Pança omhelsden malkander, en bleven de beste vrienden; en met goetvinden van Carrasco, die voor alsdoe hun Orakel was, besloten se, dat hun tocht van doe af aen over drie dagen sou aengaen, om ondertusschen alles, dat tot de reys noodig was, te konnen klaer maken, en een besloten helm op te soecken, die Don Quichot, gelijk hy sey, nootwendig hebben most. Dit nam Samson aen te besorgen, alsoo hy een vrient had, die hy wel wist dat se hem niet weygeren sou, hoewel se een weynig roestagtig was. De vervloekingen, die dese twee, de Meyt en de Nigt, op Samson wierpen, waren ontelbaer. Sy trocken vast sig selven het hair uit het hooft, sloegen met vuisten in hun gesigt, en

mack-

maeckten ſulken misbaar over Don Quichot, al of ſe hem al dood voor haer oogen ſagen leggen. Het inſigt, 't geen Samſon had met hem deſe tocht aen te raden, was ter oorſaeck dat hy voorhad te doen het geen men hier na ſal hooren, alles met goetvinden van den Paſtoor en den Barbier, daar hy ſijn voornemen aan had te kennen gegeven. Kortelijk, gedurende deſe drie dagen maeckten Sanche en Don Quichot alles vaerdig dat tot de reys van nooden was; en hebbende Sanche ſijn Wijf, en Don Quichot ſijn Nicht en de Meyt te vreden geſtelt, begaven ſy ſich ontrent het vallen van den avond, ſonder van yemant geſien te zijn, als alleen van Carraſco, die hen een half mijl weegs wilde vergeſelſchappen, op den weg na Toboſo, Don Quichot op ſijn goede Ronzinant, en Sanche op ſijn ouwe Grauwtje, hebbende de knapſack met koſt, en de beurs met gelt geſtoffeert, 't geen hem Don Quichot in bewaring had gegeven tegen eenige voorvallende ongelegentheit. Eindelyk, Samſon nam ſijn affcheyt van hen, met alle beleeftheyt, biddende hen hun goede of quade avonturen hem te laten weten, of om ſig in de eenen te verblyden, of in de anderen te bedroeven, gelijck de wetten van hunne vrintſchap dat vereyſchten; 't welck als Don Quichot beloofd had, keerde Carraſco weder ná huys, en namen deſe twee den weg na de groote ſtadt van Toboſo.

Het VIII. Hooftſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde, gaende ſijn beminde Dulcinea beſoecken.

GEdanckt en gelooft zy de machtige Ala, ſegt Cide Hamet Benengeli op het begin van dit achſte Hooftſtuk, en dit herhaelt hy tot driemael toe, dat wy den braven Don Quichot weder te velde ſien, verſelt met ſijn getrouwe Sanche, en dat de leſers van ſijn aengename vertelling reeckening mogen maken, dat van deſen tijdt aen hunne treftige daden op nieuw hun beginſel nemen, verſeeckert dat, indien de voorgaende vergeten zijn, ſy de nieuwe wederom voor de boeg hebben, die hier op den weg van Toboſo beginnen, gelijck de anderen op den weg van Montiel; en alſoo vervolgt hy: Aldus bleven Don Quichot en Sanche alleen; en ter nauwer noodt was Carraſco van hen afgeſcheyden, wanneer Ronzinant begoſt te brieſſchen, en Graeuwtje te ſuchten, 't welck ſoo van Ridder als van Schiltknaep voor een goet teecken wiert gehouden, alhoewel, om de waerheyt te ſeggen, het ſuchten en grinnicken van den Eſel meerder was, als het hinneken van Ronzinant, daer Sanche een beſluyt uyt maekte, dat ſijn geluk overwegen ſou, fonderende ſijn gevoelen op de Aſtrologia Judiciaria, die

hy wel verſtont, hoewel de hiſtorie daer geen mentie van en maekt: alleenig weet men, dat, als hy ſtruyckelde of viel, hy dan wel wenſchte noyt uyt den huys vertrocken te zijn, om dat hy het ſelve nam voor een gewis teken van ſlagen, en breken van eenige ribben ten minſten; en hoe ſlecht dat hy was, daer in was hy niet veer buyten de weg. Don Quichot ſey eyndelijk: Sanche, de nacht komt vaſt hardt aen, en dat ſal onſen weg donckerder maecken als wel noodig is, om met den dag Toboſo te ſien, daer ick van meening ben heen te reyſen, al eer ik eenige nieuwe avontuur aenvaerd; en aldaer ſal ick de ſegen en afſcheyt van Mevrouw Dulcinea nemen, met het welck ick vertrouw de alderſwaerſte avonturen ten eynde te brengen, alſoo der geen ſaeck ter werelt de dolende Ridders meer moedigt, als de gunſt van hunne Beminden. Dat geloof ick oock wel, antwoorde Sanche: maer ick vind ſwarigheyt, dat uw Genade haer ſal konnen komen te ſpreken, of te ſien, om de ſegening te ontfangen, 't en waer door de gaten, die op de plaets uytkomen, daer ik haer de eerſte mael door geſien heb, als ik haer de brief bragt, daer uw Genade de tijding van ſijn ſotte kuren en raſernyen in geſchreven had, die hy in Sierre Morena heeft bedreven. Wat legt gy en raeſt van gaten op de plaets? zey Don Quichot: waer ſegt gy dat gy deſe noit volpreſen ſchoonheyt geſien hebt? Het is voorſeeker een treffelijke galdery, of diergelijke geweeſt, gelijck men in de groote Paleyſen vindt. Al dat kan wel zijn, antwoorde Sanche, evenwel ik ſag het daer voor aen, of myn mammory bedriegt my. Dat 's tot daarentoe, Sanche, vervolgde Don Quichot, laet ons voort gaen, als ick ſe maer ſien mag, het zy door ſchuurgaten, of door vergulde tralien, of op een galdery, of in haer hof, de ſtralen van haer ſchoonheit ſullen mijn verſtant niet weynigh verlichten, als oock de ſterkte van mijn hart verſtercken, invoegen ick de eenige ſal zijn in moet en dapperheyt. Maer evenwel in der waerheyt, hervatte Sanche, wanneer ick deſe voorſchreven Son ſag, docht my niet, dat die ſtralen ſulcken beſonderen kracht ſouden hebben: miſſchien is het daerom geweeſt, dat het ſtof van de tarw, daer ſe toen meê beſig was, de ſelve ſal verduyſtert hebben gehadt, gelijck een wolck de Son doet. Gy bent noch, ſie ick wel Sanche, zey Don Quichot, in dat oude gevoelen, dat Mevrouw Dulcinea tarw ſou gehandelt of gewant of geſift hebben, daer ſulcx nogtans een werk is, 't welck geheel vreemt is van haer ſtaet en gelegentheydt, en het geen de hooge perſoonen van haer ſtaet en conditie ſyn gewent ter hant te trecken, welke gehouden worden tot andere hoger en treffeliiker oef-

oeffeningen, die beter betoonen wie en wat ſe zijn. Gy gedenkt niet wel, Sanche, die vaerſen van onſen Rijmer, daer hy ons beſchrijft het werk en d'oeffening, die de vier Nymphen in hun kriſtallijne woning ter hand trocken, welke hun hooft uyt de goutrijke Taag opbeurden, en ſig begaven in die groene en aengename dalen tot de koſtelijke webben te weven, die ons aldaer door den ſelven Dichter vertoont en beſchreven werden, welke blonken van goud, van ſilver, van ſijde, en alderhande koſtelijke peerlen en geſteenten. En op die wijſe ſal het oock met Mevrouw geweeſt zijn, wanneer gy haer ſaegt, 't en waere dat de nijdt en afgunſt van den eenen of den anderen ſnooden Toovenaer, die al dat my vermaeck kan geven verandert, haer oock alſoo verandert heeft: en ſoo vrees ik ook, dat in deſe Hiſtorie, die ſe ſeggen dat van mijn daden in het licht gaet, indien de Schrijver een van deſe mijne vyanden is, de eene ſaek voor de andere ſal geſtelt zijn, vermengende duyſenden van logens onder de waerheyt, en vertellende eens anders dingen voor de mijne, tegens de behoorlijkheyt die in een waerachtige Geſchiedenis vereyſcht wort. O nijd, nijd! wortel van oneyndelijk quaet, en boeyen van de deugt. Al de ſonden, Sanche, hebben eenig vermaek by ſich; maer die van de nijdt doet niet als ſich ſelven quellen. Dat is het geen ik ook ſeg, antwoorde Sanche, en daerom denk ick, dat in die Legende, daar Samſon Carraſco van geſeyt heeft, mijn eer oock op ſtelten rijdt, en aen duyſent enden geſlingert worr: en evenwel wil ik verklaren, dat ick mijn leven niet een van deſe booſe drommels te kort geſproken heb: en behalven dat heb ick ſulke deugden niet, die yemant ſouden afgunſtig over my maecken, hoe wel ick beken, dat ik meê den beſten broeder niet en ben, en meê al wat guytery over mijn heb; maer evenwel ik weet het te bedecken, ſoo veel is 'er van, en dan hou ick mijn al ot ick geck was, en laet terwijl mijn ſchuytje vol loopen: en al was'er anders geen deugt in mijn, wil ick ſeggen, als dat ick een goedt oudt Catelijck ben, en een doodtvyandt van de Jeuden en Ketters, behoorde daerom deſen Toovenaer mijn een weynig door de vingeren geſien te hebben: maer laet ſe al ſeggen wat ſe willen, naekt ben ick geboren, en naeckt ben ick; ick verlieſſer niet by, noch ik winder niet by; en alhoewel ick hier ſo door de werelt moet ſuckelen, vraeg ik 'er evenwel niet een ſier an, wat de luy van mijn ſeggen. My komt daer in 't ſin, ſey Don Quichot, van een vermaert Poëet van onſen tijdt: deſe hebbende een ſcherp Schimpdicht gemaekt tegens al de vrouwen van lichte ſtof, had hy daar onder vergeten eene

die men twijffelde of se 't was of niet, dewelcke siende dat se op de lijst niet en stondt, deed daer over haer beklag aen den Dichter, vragende, waerom hy haar mede onder dat getal niet gestelt had, en bad hem, dat hy haer daer mede wilde by voegen, en alsoo het getal vergrooten. Dat deê den Poëet, en voegde haer by den hoop, en sy bleef vergenoeght sich selven besaemt te sien, hoe insaem het oock was. Dit kom te pas by dien Harder, die het vyer stak in dien schoonen Tempel van Diana, gehouden voor een van de seven Wonderen des werelts, alleenig om in toekomende tijden vermaert en bekent te zijn; en hoewel strengelijck verboden wierdt, dat hem yemant of in woorden of schriften sou noemen, heeft men evenwel vernomen en onthouden, dat hy Erostrates genoemt was. Op dese wijse komt het ook over een met het gene den groten Keyser Karel de Vijsde gebeurt is met een Roomsch Ridder. De Keyser kreeg lust om die treffelijke Kerk, la Rotonda, of de Ronde, die men in oude tijden de Pantheon, of Tempel van al de Goden, noemde, te sien, zijnde het gene noch het minste geschonden van al die oudtheden is nagebleven, hebbende de gedaente van eenen halven Oranje-appel, maer uytermaten groot en hoog, seer licht en helder van binnen, alhoewel se geen ander ontfangt als van het ronde gat, dat boven in den top is. De Keyser door dat selve gat na beneden siende, was 'er een Roomsch Ridder omtrent, die de Majesteyt al de besonderheden van het gebouw aenwees; en na dat de Keyser van het gat was afgeweken, sey hy tegen den Keyser: Heylige Majesteyt, meer als duysent mael hebben my de gedachten bestreden uw Majesteyt te omhelsen, en my te gelijk met de selve van boven neder te werpen, om een eeuwige gedachtenis van my in de werelt te laten. Ick bedanck u, antwoorde de Keyser, van sulcke quade gedachten niet te hebben uytgevoert; en van nu voortaen sal ick my wel wachten uw getrouwheyt in sulcker voegen te beproeven; en belast u derhalven, dat gy my noyt meer aen en spreekt, noch komt daer ick ben: en onder dese woorden deed hy hem een treffelijke vergelding. Ick wil daer mede seggen, Sanche, dat de begeerte van roem te verkrijgen is een uytvoerster van groote daden: want waerom wierp sich Horatius anders van een brug af in het water, so gewapent als hy was? Waerom verbrande Mutius Scævola anders sijn rechter handt? En waerom wierp sich Curtius anders in den brandenden poel binnen Romen? Waerom yverde anders Cæsar soo om, in spijt van alle tegenstandt, de rivier Rubicon

bicon door te trecken? En om ſo ver niet te rugge te gaan, waarom deed Cortes in Indien anders ſijn ſchepen verderven, en ſijn Spanjaart benoodigen tot dapperheyt, als alleen om roem te winnen? Al deeſe en diergelijcke dingen zijn werken, die anders geen belooning verwachten, als een eeuwige roem en geheugenis; hoewel wy Chriſtenen, en dolende Ridders, meer hebben te ſien op het eeuwig, 't welck noch komen ſal, als op deſe ydele roemruchtigheyt, die met de werelt vergaen moet en vergaen ſal: invoegen dat onſe wercken, Sanche, de palen, die ons van de Chriſtelijke Godsdienſt geſtelt ſijn, niet moeten te buyten gaen. Wy moeten de Reuſen dooden met hoogmoedigheyt, maer de nijd dat ſnoode monſter door een edelmoedigheyt; de gramſchap door de beſadigtheyt en geruſtheyt des gemoeds, de gulſigheyt en luyheyt door ſoberheyt, en de dartelheyt en welluſt in getrouwheyt jegens die welke wy gemaekt hebben vrouwen ſen beſitſters van ons hart. Voorts dooden wy de traegheyt met het gaen dolen door de gantſche werelt, en ſoeken de gelegentheden, die ons als Ridders vermaert konnen maeken boven alle Chriſtenen. Siet gy nu, Sanche, door wat middelen men de hoogſte lof en roem verkrijgt? Al het gene uw Genade geſeydt heeft, antwoorde Sanche, verſtae ick leer wel: maer boven dat ſou ick wel wenſchen, dat uw Genade my een twijffeling abſorbeerde, die my daer nou juyſt in de kop ſchiet. Abſolveerde, wilt gy ſeggen, verbeterde Don Quichot: maer ſegt vry op, vervolgde hy, Sanche, ick ſal u daer in voldoen. Soo ſegt my dan eens, ſey Sanche, al deſe Juliuſſen, al die Auguſtuſſen, en al die vermaarde Ridders, waer bennen die nou? De Heydenſche, antwoorde Don Quichot, zijn ſonder twijffel in de Hel; de Chriſtenen, indien ſe vroom zijn geweeſt, of in het Vagevyer, of in den Hemel. Dat is wel, ſey Sanche, maer nu haer Begraefplaatſen, of haer Tomben, daer de lighamen van deſe Heeren in leggen, hebben die ſulvere lampen voor haar te branden, of zyn de muren ook verçiert met hoofden van menſchen, paerden of muylen, of waſſe armen, of beenen, of oogen, of waer meê bennen ſe behangen? De Begraefplaetſen van de Heydenen, antwoorde Don Quichot, ſijn meeſtendeel koſtelijke Tempels geweeſt. De aſſche van Julius Cæſar wierd geſtelt boven op een hooge pyramyde of pronck-naelt van ſteen, van ongemeene hoogte, die alsnoch tot Romen de Naelt van Sint Peter genoemt wordt. De Keyſer Hadrianus had tot ſijn begraefplaets een Kaſteel gelijk een kleyne Stad, 't geen men alsnog Moles Adriani, of het Kaſteel Sant Angelo

noemt.

2 decl. Fol 54.

noemt. De Koningin Arthemiſia begroef haer Man Mauſolus in een Graf, dat voor een van de ſeven Wonderen des werelts wort gehouden: maer geen van de Begraef-plaetſen der Heydenen wierden verçiert met ſulke of diergelijke dingen, en offerhanden, als gy ſegt, Sanche. Nu dat is wel, ſey daer op Sanche: maer ſegt my nou eens, wat meer is, een Dooden op te wecken, of een Reus om te brengen? Dat ſouden de kinderen wel beantwoorden, ſey Don Quichot, een Dooden op te wecken is veel meer. Nou heb ik het ver genoeg, vervolgde Sanche: deſe luy dan, die de Dooden hebben konnen opwecken, de Blinden ſiende, en de Kreupelen gaende maeken, hebben brandende lampen voor haer Graven, en haar Kapellen vol van devote menſchen, die haer nog op haer knien aenbidden; en daerom hebben ſe meerder roem en meerder glory voor de toekomende tijt, als al die groote Heydenſche Mannen, en al de dolende Ridders die 'er in de werelt geweeſt bennen. Dat beken ick oock dat waer is, antwoorde Don Quichot. Maer noch meer, hervatte Sanche, wat eer doet men deſe Heyligen niet aan? De Koningen kuſſen haer beenderen, om helſen haar ledematen, wegen de kleynſte ſtukjes tegen gout, ja peerlen op, verçieren daer heur gebedekamers en heur altaren meê. Wat wilt gy hier al mêe te kennen geven? vraegde Don Quichot. Ik wil dat ſeggen, antwoorde Sanche, dat wy beter ſouden doen, dat wy Heyligen gingen worden; en wy ſouden die roem, en die faem, die wy ſoeken, veel eer krijgen als nou. En oordeel eens, giſteren of eergiſteren, daer wil ik af weſen, wierden 'er twee Barrevoeter Monnickjes gecanoniſeert; en nou achten 'er de menſchen geluckig, die alleenig de kettings mogen kuſſen, daer deſe Heyligen haer meê plachten te gorden, en te tormenteeren; en deſe kettings bennen op die manier veel meer geacht, als ſelfs het ſwaert van Roelant, of de heele wapenkamer van onſen Koning: en daerom ſeg ik, dat het beter is een onnooſel Monnikje te weſen, van wat orden dat het is, als een dapper dolend Ridder; en veel meer gelden by onſe Lieven Heer twee doſijntjes kaſtijdingen, als twee duyſent lançien, die ſe nu op een Reus, dan op een Draek, of op den eenen Duyvel of den ander breken. Al dat is waer, antwoorde Don Quichot, maer wy konnen altemael geen Monnicken weſen, gelijk de wegen veel en byſonder ſijn waer door wy tot God komen: de Ridderſchap is mede een ſlag van Religie of Godsdienſt, en veel heylige Ridders zynder in den hemel. Ja maer ick heb oock wel hooren ſeggen, ſey Sanche, dat 'er meer Monnicken in bennen, als dolende Ridders. Dat is, antwoorde Don Quichot,

om

om dat'er meer Monnicken als Ridders zijn. Veel zijnder nochtans, ſey Sanche, die ſoo dolen. Maer weynig, antwoorde Don Quichot, die den naem van Ridder verdienen. Met deſe en diergelijke redenen bragten deſe twee vaſt den nacht deur, als ook den volgenden dag, ſonder dat haer yets gebeurde dat gedenckwaerdigh was. Eyndelijck kregen ſe des anderendaegs, tegen het vallen van den avondt, de groote ſtadt Toboſo in het geſicht, door welkers aenſien de geeſt van onſen Ridder boven maeten verheugt wiert: doch Sanche wiert op het alderhoogſte bedroeft, alſoo hy het huys van deſe Mevrouw ſoo wel by dag wiſt als by nacht, die hy oock ſijn leven niet geſien had, invoegen de alteratien aen beyden zijden even groot waren: maer boven allen was Sanche in de meeſte perplexiteyt ter werelt, wat hy doen ſou, als hy met ſijn Heer binnen Toboſo quam. Eyndelijck beſloot Don Quichot, op het ſluyten van den nacht binnen te gaen; en zy bleven ſo lang met haer beyden tuſſchen eenigh gebergte ſitten, dat buyten de Stadt ſtondt; en de beſloten tijdt gekomen zijnde, reden ſe binnen, daer hen dingen bejegenden, die wel dingen heeten mogen.

Het IX. Hooftſtuck.

Verhandelende het geen dat me'r in vinden ſal.

HEt mocht omtrent middernacht zijn, wanneer Don Quichot en Sanche den berg verlieten, en na binnen toe reden, zijnde alles in een vaſte en vreedſame ſtilſwijgentheyt, alſo een yeder op ſijn een oor lag. De nacht was eenigſints helder; hoewel Sanche liever ſou geſien hebben, dat het ſo duyſter als een hel was geweeſt, om daer door beter middel van verſchooning te vinden. Men hoorde niet als baffen van honden, die d'ooren van Don Quichot vermoeyden, en het hart van Sanche verbaeſt maekten. Hier en daer hoorde men een eſel balcken, of een vercken knorren, of een kat miaeuwen; welcke verſcheydenheyt van ſtemmen door de ſtilte van den nacht vermeerdert en te ſchrickelijcker wiert: al het welcke onſen Ridder voor een quaet teecken nam. Evenwel ſey hy tegen Sanche: Sanche mijn ſoon, brengt ons tot het Paleys van Dulcinea, miſſchien ſullen wy haer noch wacker vinden. Na wat Paleys ſou ick u brengen, by gans dit en dat, zey Sanche: daer ick ſe de leſte mael in zag, was maer een kleyn huysje. Sy ſal dan voorſeecker in een kleyn vertreckje, dat aen haer Paleys vaſt is, vertrocken zijn geweeſt, hervatte Don Quichot, daer ſe haer met haer Jonckvrouwen wat heeft vermaeckt, gelijck de hooge

hooge Vrouwen en Princeſſen gemeenlijck doen. Myn Heer, ſey Sanche, als je 't doch in ſpijt van mijn hart ſoo hebben wilt, ſoo ſeg mijn eens, of het rechtevoort tijdt is om de poort open te vinden? en daerom ſellen we moeten roepen en ſchreeuwen, doet open, doet open, en ſetten alſo het heele huys in roer: of meen je begut dat wy by het een of het ander boerenhuys van onſe jongens ſellen kommen, daer men binnen kan kommen, al was het een keers in de nacht? Laet ons eerſt ſoetjes na het Paleys gaen, en dan ſal ik u wel vorder ſeggen, ſey Don Quichot, wat wy doen ſullen; en ſiet daer eens, Sanche, my dunkt dat ik daer ginder wat donckers ſie, en dat ſal voorſeecker het Paleys van Dulcinea ſijn. Wel gaen wy daer na toe, ſey Sanche, dat ſal het voorſeeker weeſen; alhoewel ick ſoo veel geloof dat het ſo is als gy ſegt, als ick geloof dat het nu licht dag is: ſie, al ſag ik het met mijn oogen, en al taſte ick 'et met mijn handen. Don Quichot ging voor uyt; maer hy had geen twee hondert treden voort gegaen, of hy ſtuyte tegen een groote Toren aen, en merkte terſtont wel, dat hy bedrogen, en by de voornaemſte Kerck was. Wy zyn hier by de Kerck, Sanche, ſey hy. Dat ſie ik wel, antwoorde den ander, en God geef, dat wy niet by ons kerckhof zyn; want het is geen goet teeken, op ſulck een uur by de graven te komen: en voorts weet ik wel, dat ick tegen Mijn Heer geſegt heb, dat het huys van Mevrouw ſtaet in een kleyn ſteegje, dat niet deur en gaet. Wat mag deſe kapſtock hier leggen raſen, ſey Don Quichot daer op, heel vergramt, en wanneer hebt ghy oyt gehoort of geſien, dat de Paleyſen van ſulke groote Vrouwen in ſulke ſteegjes ſtaen? Gy moet weten, Heer, antwoorde Sanche, dat elk lant ſijn beſondere wijs heeft: dat is hier in Toboſo de manier, dat men de huyſen in de kleyne ſteegjes bouwt; en daerom laet my eens ſoeken doot deſe ſtraten of ſteegjes heen, ik ſalder miſſchien hier of daer wel een Paleys vinden: dat haer de honden vreeten, die ons hier ſo doet loopen als een deel gecken. Spreekt met reſpect van mijn Beminde, Sanche, ſey Don Quichot, en laet ons vreê houden ſo lang als wy konnen, en de ſteel niet na de bijl werpen, dat ſal wel ſoo goet weſen. Ik ſal dat wel doen, antwoorde Sanche, maer wie duyſent ſou ook konnen lyen, dat ik het huys maer eens geſien heb, en dat je ook meent dat ik het altijt onthouwen kan, en dan nog vinden, en dat in 't midden van de nacht, daer het uw Genade ſelf niet vinden kan, die het duyſent mael mag geſien hebben. Gy maeckt my raſende dol, Sanche, ſey Don Quichot: kom hier ketterſchen hond als gy ſijt, heb ik u niet duyſent mael geſegt, dat ik de onvergelijkelijke

gelijkelijke Dulcinea van Toboſo mijn leven met geen ogen aengeſien, noch de ſchaduw van haer Paleys genoten heb, en dat ik alleen op haer ben verlieft van hooren ſeggen, ter oorſaek van de roem van haer ſchoonheit? Nou verſta ik u eerſt, antwoorde Sanche, en daerom ſeg ik uw Genade, heeft hy ſe ſijn leven niet geſien, ik heb ſe ook mijn leven niet geſien. Hoe kan dat weſen? vraegde Don Quichot, hebt gy niet geſegt, dat gy ſe ſagt tarw wannen, als gy my het antwoort bracht van den brief dien ik u mêe gegeven had? Men moet ſig daer niet aen binden, antwoorde Sanche, want dat moet uw Genade weten, dat dat ſien, en dat antwoort, ook van hooren ſeggen was: want anders ken ik de Vrouw Dulcinea van Toboſo ſo veul als ik de Paus van Romen ken, dien ik mijn leven niet geſien heb. Sanche, Sanche, ſey Don Quichot, daer is een tijt van ſpotten, en ook een tijt dat 'et de ſpotters qualijk bekomt: om dat ik ſeg, dat ik de ſchoone Dulcinea noyt geſien noch geſprooken heb, moet gy dan daerom ſeggen, dat gy ſe noyt geſien hebt, daer het anders waer is? Terwijl ſe deſe onderlinge woorden hadden, ſagen ſe een met twee muylen aenkomen, die een ploeg achter aen ſleepte; op welk gerucht ſy oordeelden, dat dit een Boer was, die voor den dag uyt wou om ſijn lant te bebouwen. Hy ſong al gaende het lietje van Ronceval, ſeggende, Francoyſen hoe voert gy te Ronceval. Dat men my den hals breekt, ſey Don Quichot, ſo wy van deſen nacht geen ongeluck hebben: hoort gy niet, Sanche, wat den Boer daer ſingt? Dat hoor ik heel wel, antwoorde Sanche, maer wat hebben wy den bras met Ronceval te ſchaffen? hy mag al ſo wel ſingen, het meysjen op een Riviertje ſat, en het ſou even veel doen, om geluk of onluk te geven. Ondertuſſchen quam den Boer dicht by, aen wien Don Quichot vraegde: weet gy my niet te ſeggen, mijn vrient, waer het Paleys van de onvergelijkelijke Princes Dulcinea van Toboſo is? Mijn Heer, antwoorde den Gaſt, ik ben hier ſelf een vreemdeling, en heb hier maer weynig tijdts gewoont, dienende een rijcken Huysman: in dat huys daar tegen over woont de Paſtoor met den Kapellaen, een van die twee ſal u wel weten te ſeggen wat 'er is van die Princes, dewijl ſe de lijſt hebben van al de naburen van Toboſo, hoewel ick niet en geloof dat 'er ſoo een Princes in Toboſo is, maer wel verſcheyden andere Jonckvrouwen; doch moogje ſeggen, een yeder is een Princes in haar eygen huys. Onder deſen ſal ſe dan voorſeecker weſen, zey Don Quichot, daer ick u na vraegh. Dat kan wel zijn, antwoorde de Knecht, het gae je wel, want het ſal haeſt beginnen

nen te daagen, en floeg met eenen voort, ſonder na antwoord te wachten. Sanche, ſiende ſijn Heer opgetogen en vergramt, verſtoute ſich te ſeggen: Heer, den dag komt vaſt langs hoe meer aen; en mijn dunckt, dat het ongeraden ſou weſen, dat ons de Son hier op de ſtraet ſou vinden; en daerom, wil ick ſeggen, ſou het beter weſen dat wy buiten de Stad reden, en dat uw Genade ſig ſelven ſoo lang verbergde in eenig boſch hier omtrent; en ick ſal, als het dag is, weer komen, en ſoecken het huys, het Paleys wil ick ſeggen, van deur tot deur, ſoo lang tot dat ick het vindt; en als ick ſe gevonden heb, ſal ick met haer Genade ſpreecken, en ſeggen haer, dat uw Genade wacht order van haer Genade, om uw Genade daer na te regeleren, om haer Genade te komen beſoeken, ſonder dat uw Genade ſoekt de eer te onteren van haer Genade. Gy hebt duyſent ſententien geſproken, Sanchje, zey Don Quichot, in het kort begrijp van de weynige woorden: de raedt, die ghy my daer geeft, is ſeer goet, en ick neemſe oock wel aen: kom mijn ſoon, laet ons dan gaen ſoecken een plaets, daer ick my ſoo lang mag verbergen; en gy ſult ondertuſſchen, gelijck ghy geſegt hebt, Mevrouw Dulcinea gaen ſoecken, van wiens beleefde redelijckheydt ick alle gunſt en faveur verwacht. Sanche wiſt niet, hoe hy ſijn Heer tijdig genoeg buyten ſou krijgen, alſoo hy 't niet anders met dat antwoord, 't geen hy ſijn Heer in Sierra Morena gebracht had, ſag goet te maecken: en ſoo maekte hy, dat den uyttocht terſtont geſchiede, rijdende ſoo tot twee mijlen toe buyten de Stadt, daer ſe een boſch vonden, daer ſich Don Quichot in ging verbergen, terwijl Sanche weder na de Stad toe reed, om met Dulcinea te ſpreecken, op welcke Ambaſſade hem gebeurde het geen hier na volght.

Het X. Hooft-ſtuck.

Daer verhaelt word de loosheyt, die Sanche gebruykte, om de Jonckvrouwe Dulcinea van Tohoſo te betooveren, met verſcheyden andere dingen, ſoo belaghelijck als waerachtig.

KOmende de Schrijver van deſe groote en wonderlyke Hiſtorie by deſe plaets, ſegt hy, dat hy wel wenſchte de ſelve ſtilſwijgende te mogen voorby gaen, vreſende, dat het geen geloof ſal vinden, alſoo de ſotternyen van Don Quichot alhier tot ſulck een hogen trap quamen, als men ſig ſou konnen inbeelden, en een half mijl weegs de aldergrootſte te boven gingen. Eindelyk, niettegenſtaende deſe vrees, gaet hy voort op de ſelve manier, die hy begoſt heeft, ſonder de hiſtorie, met af of toedoen, een ſchrapſel van een

nagel

nagel te verkorten, en ſonder ſich aen de tegenwerpſels van deſen of genen te laten gelegen zijn: en hier in heeft hy gelijk, alſoo de waerheydt altoos over de leugen triompheert. En alſoo voortgaende, ſeydt hy: Don Quichot hieldt ſig verborgen in het boſch, 't welk niet ver van Toboſo was, en belaſte Sanche weder na de Stadt toe te keeren, en dat hy niet weer in ſijn tegenwoordigheyt ſou verſchynen, voor en al eer hy van ſijnent wegen aen ſijn beminde Dulcinea geſproken had, biddende, dat het haer gelieffde haer ellendigen Ridder te vergunnen, haer te mogen ſien, en, indien ja, hem haren zegen te verleenen, om uyt kracht van de ſelve de alderſwaerſte avonturen van de werelt op ſijn tanden te nemen. Sanche beloofde dit alles getrouwelijk waer te nemen, en ſoo goeden antwoort te brengen, als hy de eerſte mael gebrocht had. Gaet, mijn ſoon, ſey Don Quichot, en ontſtelt u niet, wanneer ghy komt voor de krachtige ſtralen van de ſon der onvergelyckelijcke ſchoonheydt, daer ghy na toe gaet. O gy geluckige boven alle Schildtknapen des werelts! onthoudt doch wel, ſonder yets te vergeten, al het geen ghy aen en van haer ſiet of hoort, of ſe oock van verwe verandert als ghy haer mijn Ambaſſade doet, of ſe ſich oock ontſtelt of ontroert hoorende mijn naem, of ſe haer ook op het kuſſen laet nedervallen van flaeuwte, indien ſe by geval op de heerlijke ſtoel van haer Hoogheyt geſeten is; en ſoo ſe over eynde ſtaet, let 'er wel op, of ſe oock nu op de eene en dan op de andere voet ſtaet en trentelt, of ſe oock haer antwoord twee of drie mael herhaelt, of ſe oock verandert van liefflyck in ſtreng, en van ſtreng wederom in ſoet, of ſe ook haer hair met de handen ſchickt onder het ſpreecken: kortelyck, myn ſoon, let wel op al haer mynen en gebaren, dat ghy ſe my al te mael beſchryft gelijk ſe geweeſt zijn; en daer uyt ſal ik volkomentlijk weten te beſluyten het geen in het binnenſte van haer hart beſloten leyt, en wat haer liefde tegens my in heeft. Want dit moet gy weten, Sanche, indien ghy 't niet en weet, dat tuſſchen de minnaers de uytwendige gebaren, die ſe toonen, wanneer men van liefde handelt, de leekerſte boden der harten zijn. Gaet, mijn vrient, vergeſelſchapt met beter geluck als ick behou, en keert met beter gevolg als ick verwachten durf, vertoevende hier in deſe eenſaemheyt, in de welke gy my laet. Ick ſal gaen, en wel haeſt wederom komen, ſey Sanche, en ondertuſſchen ſtelt gy uw hartje wat geruſt, en geeft het wat meer moedt, 't welk nu ſoo kleyn is als een haſeneut, en gedenckt wat men ſegt, dat een goet hart meeſter is van ſijn fortuyn, en dat men moet by ſetten ſal men winnen, en dat dikmaels

onverwacht den haes te voorſchyn komt. Ick ſegge het daer by, dat, indien wy van deſen nacht het Paleys niet hebben konnen vinden, ick het nu by dag wel vinden ſal, of daer ſou'er meer als een meê ſpeulen, en dan laſſe fare moy. Seecker, Sanche, antwoorde Don Quichot, ſoo mijn geluk niet beter is als uw ſpreekwoorden, ſoo willen my alle Heyligen te hulp komen. Met deſe laetſte woorden keerde Sanche den rug, met ſijn Eſel, en Don Quichot bleef te paert ſitten, ſteunende op ſijn lançie, overwonnen van overmatige droefheydt, en tot bovenen toe vol gedachten, daer wy hem ſullen laten, en Sanche Pançe volgen, die met geen minder bedencken van ſijn Heer vertrock. Maer ſoo haeſt was hy niet uyt het boſch, of hy ſagh om, en, ſiende dat ſijn Heer hem niet en volgde, ſteeg van den Eſel af, en ging aen de voet van een boom ſitten, en begoſt daer tegen ſich ſelven te diſcoureren, en te ſeggen: Wy moeten weten, Sanche mijn vrient, waer uw Genade tegenwoordig nu henen gaet. Gaet gy om eenig beeſt, of een eſel te ſoecken die verloren is? Neen ſeecker niet. Wel wat ſoekt gy dan? Ick gae ſeeckere Princes ſoecken, en in deſelve de ſon van de ſchoonheyt, ja den heelen hemel teffens. Maer waer meent gy die te vinden, Sanche? Daer ginder in de groote ſtad van Toboſo. En van wiens wegen gaet gy haer ſoecken, Soon? Uyt naem van den vermaerden Ridder Don Quichot de la Mancha, die alle ongelycken effent, de dorſtigen ſpyſt, en de hongerigen laeft. Al dat is wel, maer weet gy het huys wel, Sanche? Myn Heer ſeyt dat het een koſtelick Konings Paleys is, of eenig ander treffelick Slot. Heb je ſe oyt van uw leven geſien, goe man? Neen ick, noch mijn Meeſter oock niet. En dunkt u dan, dat het al ſeecker en wel gedaen is, en die van Toboſo wetende dat gy daer zyt, en wat gy daer komt doen, namentlyck, haer Princeſſen te verleyen, en haer Dames te debeſſeren, ſullen die oock ſamenſpannen, en u met kracht op het lyf vallen, en al jou beenen tot murg ſlaen, Sanche? En in der waerheydt, ſe ſouden het meeſte gelyk van de werelt hebben, als ſe niet wouden aenſien, dat ick'er maer de Boô van ben, en wat voor een Boô? een Boô die geen ſchuldt heeft. Neen, broeshart, verlaet jy jou daer niet op: want dat volk heeft de naem dat het verbruyd oploopend is; en ſy ſouden 'er den bras van hebben. O lieve tyd! wat ſal ik doen! wat ongeluck komt mijn over! Bloed hoe is een menſch oock gebruſt! Ick leg hier en ry mijn lappen, en ſtae een ander te wil; en ſal daer een Dulcinea van Toboſo gaen ſoecken, als een naelt in een voeyer hoy; en als 't al gevonden is, komt het meeſte quaet nog aen. O

de

de Duyvel, de Duyvel is een verleyder des menſchen, en die verleydt myn hier oock. Soo praete Sanche vaſt tegens ſich ſelven; 't welck eyndelyk daer op uyt quam, dat hem docht, dat tegen alle dingen raet was, behalven tegen de doot, onder wiens jok wy al te mael deur moeten, wy willen of niet. Deſe Myn Heer, ſeyde hy voort, is een ſot in ſijn hart, en dat heb ik wel op duyſenderhande manier bevonden; en ick ben noch gecker als hy, die hem gae volgen: want het ſpreeckwoort ſegt: Segt my met wie dat gy verkeert, ſo heb ik haeſt uw aert geleert. Dewyl hy dan ſo ſot is als hy is, en meeſten tyt het een voor het ander neemt, en oordeelt het wit voor het ſwart, gelyk als doe hy de Wintmeulens voor Reuſen nam, en de Muylen voor Drommedariſen, ſo ſal ick hem oock wel konnen wys maken, dat de eerſte Boerin, die my tegen komt, Dulcinea van Toboſo is; en ſo hy 't niet gelooven wil, ik ſalder om ſweeren dat ik ſwart wort; en ſweert hy 'er tegen, ik ſal noch hoger ſweeren; vloekt hy en pickert hy, ik ſalder tegen vloecken en pickeren, dat ſweer ik, ſoo lang tot ik het gewonnen heb, daer kom van dat 'er van komt: ik ſal 't wel ſoo ver krygen, dat hy my de derde mael niet weer heen ſal ſenden, of hy ſal dencken, dat 'er weêr den een of den anderen Toovenaer in de weer is geweeſt, die haer ſoo verandert heeft, om hem quaet en hinder te doen. Hier mede gevoelde ſich Sanche geruſt in ſijn geeſt, en hielt het werk voor wel begonnen, wachtende wyders aldaer tot den achtermiddag toe, om niet al te haeſt weder te komen, en alſo ſijn Heer quaet vermoeden te maken dat hy 'er niet geweeſt was. Als hy ſich dan eyndelyk over eynde begaf om weêr te keeren, ſag hy van Toboſo drie Boerinnen op drie jonge ezels na hem toe komen ryen. Kortelyk, ſoo haeſt als Sanche deſelve geſien had, reed hy ſoo hart als hy koſt na Don Quichot toe, dien hy vont te leggen ſuchten, en duyſent minne-klachten uyt te braken. Don Quichot hem ſiende, vraegde terſtond: Wat nieuws, Sanche myn vrient? ſal ik deſen dag moeten teekenen met een witten of met een ſwarten ſteen? 't Sal beter zyn, dat gyſe tekent met tuyn-ſtaecken; op dat men ſe tog wel mag ſien, antwoorde Sanche. Soo brengt gy dan goede tyding? vraegde Don Quichot. Suleke goede tyding, antwoorde Sanche, dat uw Genade niet meer behoeft te doen als Ronzinant de ſporen te geven, en uyt het boſch te ryden, om in 't vlacke velt Mevrouw Dulcinea te ſien aenkomen, met twee van haer Jonckvrouwen. Grote Goden, riep Don Quichot, wat is 't dat gy ſegt, Sanche? ſiet dat gy my niet en bedriegt, nog met valſe vreugde myn waeragtige droetheyt veroorſaekt. Wat voordeel ſou ik daer

van hebben, ſey Sanche, dat ik uw Genade ſou ſoecken te bedriegen, te meer daer gy de waerheyt ſoo haeſt ſoud konnen ontdecken? Ryd aen Heer, ryd aen, en komt de Princes, onſe Vrouw, ſelver ſien, die uw ziel gebiedt, gekleet en verçiert gelyck het haer ſtaet toebehoort. Haer Jonckvrouwen en ſy blinken yederals een gouden berg, vol diamanten, beladen met peerlen, gewonden in brocaden, het hair hangende over de ſchouder, waer van yeder hair een ſtrael van de ſon uytmackt: elk ſit op een ſchoone ſneewitte Cananey, en daer heb je 't al. Hacqueney, wilt gy ſeggen, verbeterde Don Quichot. Daer is niet veel onderſcheyt tuſſchen een Cananey en een Hackerney, zey Sanche, maer ſy komen daer ſe op komen, het zyn de ſchoonſte Jonckvrouwen die men ſou mogen ſien, voornamentlyk Mevrouw de Princes Dulcinea, daer men mee uyt de werrelt ſou gaen. Gaen wy, Sanche myn ſoon, hervatte Don Quichot, en gy ſult bodenbroot hebben van ſulcke gewenſchte tyding, te weten, de beſte buyt die ick in d'eerſte avontuur ontmoeten ſal; en ſoo gy daer noch niet mede te vreden zyt, vereer ick u de veulens, die my dit jaer myn Eſelinnen ſullen geven, die, gelyck ghy weet, al over een wyl beſprongen zyn. Aen de veulens daer houd ick myn aen, antwoorde Sanche, want of de buyt in de eerſte avontuur al goet ſal weſen, daer ſou ick wel hartelyck aen twyffelen. Ondertuſſchen quamen ſe buyten het boſch, en ontdeckten terſtondt deſe drie Boerinnen, die nu dicht by quamen. Don Quichot ſloeg ſijn oogen over den gantſchen weg van Toboſo; en als hy niet en ſag dan deſe drie Boerinnen, ontſtelde hy ſich geweldig, en vraegde Sanche, of hy ſe buyten de Stadt had gelaten? Hoe buyten de Stadt! zey Sanche, of heeft uw Genade geen oogen in de kop, dat hy ſe daer niet voor hem en ſiet, blinkende gelyck de ſon op den helderen middach? Ick ſie anders niet als drie Boerinnen, die op Eſels ſitten, antwoorde Don Quichot. Soo wil my dan onſen Heer van den Duyvel verloſſen, zey Sanche, is het mogelyck dat drie Cattenyen, of hoe heet je ſe, die ſoo wit zyn als een gevallen ſneeuw, nou Eſels in uw lant zyn? Ik ſeg u wederom, antwoorde Don Quichot, dat het ſoo waer is, dat dat Eſels of Eſelinnen zyn, als ick Don Quichot ben, en gy Sanche Pançe, ten minſten ik ſie ſe 'r voor aen. Swygt doch Heer, en ſpreekt ſulke woorden niet, ſey Sanche, maer opent uw oogen ter deegen, en doet uw eerbiedigheyt aen de Vrouw van uw gedachten, alſo ſe nu al dicht by komt; en met eenen reed hy voort, om de drie Boerinnen te onthalen: en tredende van ſijn eſel, nam het toom van den eſel van een van deſe

drie

drie Dorp-meyden, en, vallende met bey ſijn knien op de aerd, ſey tegen haer: Koningin, Princes, en Hartogin van de ſchoonheyt, uw hooge Grootheyt ſal gelieven haren ellendigen Ridder in genaden aen te nemen, die daer ſtaet en ſiet, verandert in een Marmerſteen, t'eenemael ontſtelt en krachteloos van uw ſchoonheyt te ſien. Ik ben Sanche Pance, ſijn Schiltknaep; en hy is den bevreeſden Ridder Don Quichot, alias de Ridder van de droevige figuur. Ondertuſſchen had ſich Don Quichot mede beneffens Sanche op de knien gelegt, en ſag met halfgeſloten oogen, en een ontſtelt geſigt, deſe Koningin aen, daer hy evenwel niet anders koſt uyt vinden als een Boerin, en die nog niet van de ſchoonſte, want ſy was kort en dik van lyf en van trony, ſonder een woort te durven ſpreken. De Boerinnen waren ook ſelf verbaeſt, ſiende deſe twee menſchen, ſo verſcheyden van aenſien, voor haer op de knien leggen, die haer niet wilden laten voort ryden met haar geſelſchap; waer over eindelijk, doende een mont op en als een hoyſchuur, begoſt ſy ſig te laten hooren: Uyt de weg, wat gebrus is dit, laet een menſch voort ryen, ick heb haeſt. Maer Sanche antwoorde daer op: O Vrouw en Princes van heel Toboſo, ontſtelt doch uw grootmoedig hart in deſer voegen niet, ſiende aldus nedergeknielt voor uw grootmoedige tegenwoordigheyt de pael en de calomny van de dolende Ridderſchap. Dit hoorende een andere aen, ſey met alſo groven ſtem als de eerſte: Wat gebrus ſal hier weſen, waer of dit volck haer vermaeck in ſcheppen mag, om met een menſch de geck te ſcheeren! loop, loop, wy kennen 't alſo wel als jy, al lang genoeg, gaet uyt de weg, en laet ons ons weeghs gaen. Staet op Sanche, ſey daer op Don Quichot, ik ſie wel, dat myn ongeluk weder uyt is om my den weg af te ſnyden tot alle vermaek en genoegen voor deſe ellendige ziel. O uyterſte trap van alle menſchelycke bevallijckheyt! ô eenige hulp van dit myn ellendig hart dat u aenbidt! dewyl nu deſen quaetaerdigen Toovenaer, die my vervolgt, uw heerlyke gedaente en onvergelykelicke ſchoonheyt verandert heeft in de ſchyn en de gedaente van een arme Boerin, ſoo hy oock niet van gelycke de myne verandert heeft in de ſchyn van eenig ſpoock of wanſchepſel, ſoo laet evenwel niet na my met een gunſtig oog te overſtralen, aenſiende de ootmoedige gebuygſaemheyt van de ziel die u aenbidt. Dat gy u niet en bedodt, antwoorde de Boerin, wat moet een menſch al hooren! nou dan, vaer, uyt de weeg, laet ons gaen, en dan danck-heb toe. Sanche ging terſtont aen een kant, wel ter degen bly dat hy'er met ſulk een aerdigheyt af geraeckt was. Maer ſoo haeſt was

de Boerin niet ontſlagen, als ſy haer Cananey voortdryvende, met een ſtockje daer ſe een naeldt in geſteken had, begoſt wacker weg te ſpoeyen; doch haar Eſel, die van goedt gevoelen was, en dat prickelen niet gewent, begoſt ſulcke carrebetjes te maecken, dat de ſchoone Dulcinea van boven neêr raeckte; 't welck ſiende Don Quichot, liep na haer toe om haer op te helpen, en Sanche om de zael van den Eſel te recht te ſchikken, die heel verſchoven was; en alles nu ter degen herſtelt zijnde, en Don Quichot ſijn gevallen Lief op willende helpen, verloſte ſy hem van dien arbeydt, en ſpringende op de beenen, en met eenen een tree of twee te rug gaende, met een kleyn loopje op den Eſel, ging daer ſchreylings op ſitten, en ſoo op en wegh. Wat dunk je van onſe vrouw Dulcinea? ſey Sanche: ſe is beget ſoo wacker als een ſwiep, en ſy ſou het wel te rae geven aen de beſte ruyter van Cordoua of Mexico: ſy weet'er ſoo hups toe te voegen, en met een ſprong in de zael, en doet haer Genet loopen als een Hart ſonder ſpooren, en haer twee Jonckvrouwen blyven haer niet ſchuldig. Soo was 't oock in der daedt, want deſe voor rydende, volghden haer de anderen na, ſonder eens om te kycken, ſoo veel als ſy loopen mochten, wel een half myl veer. Don Quichot volgde haer ſoo lang na met het oog als hy koſt; en als ſe uyt het geſicht waren, keerde hy zig na Sanche, met deſe woorden: Wat dunkt u, Sanche, hoe tormenteren my deſe Toovenaers? Beſiet eens, hoe ver dat ſich haer boosheyt uytſtreckt, en de gramſchap die ſe tegens my hebben opgenomen. In der waerheydt, ick ben geboren tot een voorbeeldt van alle ongeluckigen, en om een doelwit te zijn voor dit toornige lot. En bemerckt eens, Sanche, dat deſe gedrochten ſich niet te vreden houden met Mevrouw Dulcinea ſlegtelijk verandert te hebben, maer dat ſe haer noch geven de gedaente van een ſlechte leelicke Boerin, benemende haer oock de lieflicke reuck van Amber en Muſcus: want als ick quam om Mevrouw Dulcinea op te helpen, gaf ſe ſulck een vieſen lucht van ſich, dat ick bykans het hart uyt het lyf ſou gebraeckt hebben. O Canaille, ô ſchelmen en dieven van Toovenaers, riep Sanche daer op uyt, ick wou dat ick jou altemael als braedt-haringen gekaeckt en aen menkander geregen ſagh. Gy weet veul, ghy kunt veul, en doet noch veul meer. Het had u behooren genoeg te weſen, de peerlen van de oogen van Mevrouw Dulcinea in ſulcke galneuten verandert te hebben, en haer goudt-gele hairen in bonte koehairen-locken, en al haer ſchoonheyt in leelickheyt, ſonder haer reuk ook weg te nemen: maer daer aen ſouden wy geweten hebben,

wie

wie het was, die onder die heerlycke trony ſchuylde; alhoewel ik, om de waerheyt te ſeggen, haar leelykheyt noyt geſien heb, maer wel haer ſchoonheyt, gelyk als ik ook boven de lip aen de rechte zy een mael of een vrat ſag, daer acht of tien langhe hairen uyt quamen, wel een ſpan lang, en ſoo geel als decate goudt, min noch meer als een knevel. Dat was al wat lang, ſey Don Quichot. Ick ſeg u dat het ſoo was, antwoorde Sanche, ſoo natuurlyck, ſoo natuurlyck als daer en toe. Ik geloof het heel wel, hervatte Don Quichot, want de natuur heeft haer nergens mede begaeft als met uytſteeckende, natuurlycke, en boven-natuurlycke gaven; en al had ſe noch tien ſulke vratten meer, ſouden het maer ſoo veel ſterren zyn in het aengeſicht van dien ſchoonen hemel. Maer ſegt my eens, Sanche, die zael, die ick voor een Ezelszael aenſag, en die gy te recht hielpt, wat voor een ſlag van een zael was het? Het was niet anders, ſey Sanche, als een zael gelyck men op de Ginetten leydt, met een dekſel daer onder, dat ten minſten een half Koninckryck waerdt is, ſoo koſtelyck was het gemaeckt. En dat ick al deſe dingen niet geſien en heb, Sanche, antwoorde Don Quichot, doet my bekennen, dat ick de alderongeluckigſte menſch ter werelt ben. Sanche had genoeg te doen, dien boef als hy was, om ſijn lach op te houden, hoorende de ſotte klap van ſijn Meeſter, dien hy ſo by de neus had gehad. Eyndelik, na dat ſe verſcheyden redenen met malkander hadden gevoert, ſat men wederom op, en volgde den weg na Zaragoça, daer Don Quichot gaern in tyds wilde zijn, om een heerlik Feeſt by te wonen, 't geen men in de ſelve Stad jaerliks gewoon is te vieren. Maer eer hy daer noch quam, bejegenden hem noch andere dingen, die, wegens hun uytſteekentheyt, en wonderlijkheyt, wel een eeuwige gedachtenis verdienen, gelyk wy in het vervolg ſullen hooren.

Het XI. Hooftſtuck.

Van de vreemde Avontuur, die Don Quichot over quam met een Kar van het geſelſchap van de Doot.

DOn Quichot vervolgde ſijn weg, zynde vol duyſent gedachten, overleggende het quaet ſtuk werks dat hem deſe Tovenaers geſpeelt hadden, ſonder dat hy koſt bedencken hoe hy haer weêr ontooveren, en tot haer oude gedaente brengen ſou. Deſe gedachten vervoerden hem ſoo ver, dat hy, ſonder dat hy 't voelde, den toom van Ronzinant uyt ſijn hant liet vallen; die, voelende de vryheyt daer hy in was, op yeder voetſtapje hier en daer een blaetje pluckte, van de groene kruyden daer het veldt meê bedekt

was. Maer Sanche weckte hem weder op, ſeggende tegen hem: Ho, myn Heer, men maeckt de droefheyt niet voor de beeſten, maer voor de menſchen; en als de menſchen de ſelve al te geweldig aenneemen, dan worden ſe beeſten. Corraſy, Myn Heer, keert weêr tot u ſelven, en neemt den toom van Ronzinant in de handen, en die dapperheyt en wackerheyd weêr aen, die een dolend Ridder paſſen. Wel wat is dit te ſeggen, waer willen wy henen, om de Noort, in Vrankryk, of in Spanjen? Wat de drommel haet al de Dulcineas die der in der werrelt bennen: daer is meer gelegen aen een dolend Ridder, als aen al de transformatien en reformatien die der zyn. Swygt, Sanche, zey Don Quichot, met een droevige ſtem, ſwygt ſeg ick, en laſtert deſe betooverde Schoonheyt niet, alſoo ik alleen de ſchult draeg van haer ongeluk: want uyt de nydt, die my de booſen toedragen, is haer ongeluck voortgekomen. Laet my daer van ſpreecken, ſey Sanche, die haer geſien heb, en alsnoch als voor myn oogen heb, wat hart en ſou niet ſchreyen? Dat kondt gy toch wel ſeggen, Sanche, antwoorde Don Quichot, nademael gy haer in haer natuurlijk weſen geſien hebt, alſoo deſe betoovering geen kracht over u gehad heeft, gelyk over my, tegen wien ſy al haer kragten heeft uytgeſtort. Ondertuſſchen, Sanche, komt my in den ſin, namentlyck, dat gy my haer ſchoonheyt qualyck hebt uytgebeeld: want ſoo ick het wel gedenck, ſoo ſeyde gy, dat ſe oogen had als peerlen; en dat moeſten eer ſchelviſoogen geweeſt hebben. In tegendeel ſijn ſe geweeſt als levende eſmarauden, beſchaduwt met twee hemelſche bogen, die haer dienden voor wynbrauwen. Maer neemt die peerlen uyt de oogen, en paſt ſe op de tanden: want ſoo ver geloof ick dat gy u verſint hebt, nemende de oogen voor de tanden. Dat ſou al te mael ſoo wel konnen zijn, antwoorde Sanche, alſoo ick al ſo ſeer door haer ſchoonheyt ben ontſtelt geweeſt, als uw Genade door haer leelykheyd. Doch laet ons dat daer laten: maer een ſaeck quelt my in mijn hart, dat is, wanneer uw Genade den eenen of den anderen Reus ſal overwonnen hebben, en den ſelven belaſt zich te gaen vertoonen aen de ſchoone Dulcinea van Toboſo, waer haer deſen Reus, of eenigen anderen armen duyvel van een Ridder, oploopen ſal? My dunkt, dat ik ſe al ſie loopen de ſtraten van Toboſo op en neêr, vragen van deur tot deur, gelyk verloſte ſlaven: waer woont die en die? en al vielen ſe'r over, ſo ſouden ſe haer niet meer kennen, als ik ſe kennen ſon. So ver, Sanche, antwoorde Don Quichot, en ſal de betoovering niet konnen gaen, als de kennis van de Reuſen en Gevangens weg te nemen.

In

In een of twee van de eerſten, die ik verwinnen ſal, wil ik de proef daer eens van nemen, met bevel dat ſe weder by my komen, en ſeggen my hun wedervaren. Dat ſtaet my ſeer wel aen, antwoorde Sanche, en door deſe middel ſullen wy tot de rechte kennis komen; en ſo 't ſo is, datſe haer alleenig voor uw Genade verbergt, ſo ſal het meerder uw ongeluk als het hare weſen: en ſo Mevrouw Dulcinea van harent wegen maer friſ en geſont is, wy ſullen het onſe wel verſetten met ſoecken van avonturen, en laten haer met de hare begaen: dat dunkt my de alderbeſte middel tegen deſe en andere ſware gebreecken. Don Quichot had op ſijn tong hem te antwoorden, maer hy wierdt belet door een Wagen of Kar, die dwars voor hem over de weg quam gereden, geladen met de vreemſte en wonderlykſte Figuren van de werelt. Hy die den Wagen mende, had de gedaente van een leelicken Duyvel; en alſoo de Kar open was, ſag men de reſt oock beſcheydelijk. De tweede die zich aen Don Quichot vertoonde, was de Doot ſelf, met een menſchen aengeſicht; en daer by ſat een Engel, met groote geſchilderde vleugels. Aen de eene zy was een Keyſer, met een kroon op het hooft van klatergoudt. Aen de voeten van de Doot ſat Cupido en keeck, ſonder een doek voor de oogen te hebben, gewapent met ſijn pyl en boog. Daer was oock een gewapent Ridder by, met blanke wapenen, behalven dat hy geen ſtormhoet noch helmet op en had, maer wel een hoedt, rondtom vol pluymen van verſcheyde verwen. Nog eenige andere perſonagien waren der by van verſcheyde geſtalteniſſen. Dit ſo onverwachte geſigt gaf Don Quichot in het eerſte geen kleyne ontſteltenis, en maeckte Sanche te beven als een loof. Maer terſtont verheugde ſich Don Quichot wederom, denkende, dat het een wonderlijcke en ſeltſame avontuur was; en met die gedachten, en een kloeckmoedigheyt bequaem om de aldergevaerlyckſte voorvallen aen te gaen, ſtelde hy ſich recht voor de Kar, en riep met een ſtraffe dreygende ſtem: Karreman, Koetsman, of Duyvel, wie ghy zyt, toeft niet of ſegt my wie gy bent, waer gy gaet, en wat volck gy op uw Kar hebt, die beter Charons boot, als yets anders gelyckt. Den Duyvel hieldt daer op terſtont de Kar ſtil, en antwoorde: Wy zijn, Myn Heer, Speelders van het geſelſchap van den quaden Engel. Wy hebben deſen morgen in een dorp geſpeelt, dat daer achter dien heuvel legt; en van deſen achtermiddag moeten wy ſpeelen in die plaets, die gy daer ſiet: en om de moeyte niet te nemen van ons te verkleeden, gaen wy ſoo in onſe ſpeel-kleederen, gelyk als wy van het Tooneel komen. Die

Jongman vertoont de Doot, en dien ander een Engel: die Vrouw, dat de Vrouw is van den Poëet, ſpeelt voor de Koningin; dien ander voor een Krijgsman; die voor den Keyſer; en ik voor de Duyvel, en ben een der voornaemſte perſonagien van 't ſpel, alſoo ick oock de grootſte rol heb. Indien Mijn Heer noch yets anders gelieft te weten, vraegt maer, en wy ſullen u beſcheyt en antwoort geven; want alſoo ik den Duyvel ben, weet ik alle katte quaet. Op Ridders trouw, antwoorde Don Quichot, ſo als ik deſe Kar ſag, beelde ik my terſtondt in, dat 'er een wonderlijke avontuur voor my op handen was; en ſo ſeg ick, men moet eerſt de proef van een ſaek hebben, om ſich van alles te verſeekeren. Gaet, goede luyden, en houd uw feeſt met vermaek; en hebt gy my yets te beveelen, dat doet vryelijck, ick ben die u gehoorſamen ſal: want ick ben van kintsbeenen geweldig genegen geweeſt om een rolletje te ſpelen; maer met de jaren is de wijsheyt gekomen. Terwijl ſy in deſe redenen waren, quam 'er noch een van het geſelſchap, die voor de Geck ſpeelde, als een gek gekleed, met veel ſchellen en bellen aan het lijf, en een groote ſtok in ſijn hant, daer drie koe-ſtaerten aen gebonden waren, met bellen daer aen. Deſe, komende voor Don Quichot, begoſt met ſijn ſtok te ſchermen, en duyſent ſotte kuren voor den dag te halen, klinckende met ſijn bellen dat men hooren noch ſien koſt; door al welk ſtampayen Ronzinant ſoo verſchrickte, dat, ſonder dat het mooglijk was hem te houden, hy den toom tuſſchen de tanden nam, en begoſt door het veld te loopen met meerder ſnelligheyt, als men dat magere geraemte ſou toevertrouwt hebben. Sanche, aanmerkende het gevaer daer ſijn Heer in was van afgeworpen te worden, ſprong van ſijn eſel af, en liep ſijn beſt na hem toe, om hem by te ſtaen; doch eer hy der by quam, lag 'er den Ridder al toe, en Ronzinant daer by, 't welk het eynd was, daer de dartelheyt en ongebondenheyt van Ronzinant gemeenlijk op uyt quamen. Maer ſo haeſt had Sanche ſijn Graeuwtje niet verlaten, of den beſukten Harlekin met ſijn bellen ſprong 'er op, en maeckende het beeſt vervaert met het gerinckel, begoſt den armen Eſel ook halsſtrekt over 't veldt te loopen, tot aen het dorp toe daer ſe het ſpel ſpelen ſouden. Sanche ſag aen de eene zy de carrier van ſijn Grauwtje aen, en aen de andere zy de val van ſijn Heer, ſonder dat hy wiſt waer hy ſich eerſt na toe ſou keeren: maer, gelijck een getrouw Schiltknaep, ſette hy ſijn eygen belang ter zijde, en liep eerſt na ſijn Heer toe, alhoewel ſoo menigen klop als Graeuwtje met de ſtock met bellen kreeg, hem dwars door het hart ging. Met deſe

benauwt-

benauwtheyt quam hy eyndelijk daer ſijn Heer lag, die qualijker geſtelt was, als hy wel gewenſcht ſou hebben; en helpende hem weder te paert, ſey hy tegens hem: Mijn Heer, den Duyvel heeft mijn Eſel weg genomen. Wat Duyvel? vraegde Don Quichot. Dien Duyvel met de bellen, antwoorde Sanche. Ick ſal ſe weêr krijgen, antwoorde Don Quichot, al liep hy daer meê tot in de diepſte afgront van der helle. Volgt my na, want de Kar gaet niet hard voort; en met de Muylen die 'er voor ſijn, ſullen wy het verlies van uwen Eſel boeten. Gy ſult de moeyte niet behoeven te doen, antwoorde Sanche, ſet vry uw gramſchap ter neêr; want ſo my dunkt heeft den Duyvel den Eſel al laten varen: en ſo was 't ook in der daet; want dien gebelden Duyvel rakende met Graeuwtje onder de voet, tot navolging van Ronzinant, liep hy al ſijn beſt na het dorp toe, en den Eſel na ſijn Meeſter. Niet tegenſtaende, ſey Don Quichot, ſal het raedtſaem zijn het ſtout beſtaen van dien Duyvel te ſtraffen, op eenige van de genen die op de Kar ſijn, al was het de Keyſer ſelf. Ay, ay, antwoorde Sanche, laet dat varen, en doet mijn raedt: men moet ſich noyt met ſulk een volk vermengen, dat altijd voorgeſtaen wordt. Ik heb een Comediant geſien, die over twee doodtſlagen gevangen was, en evenwel koſteloos en ſchadeloos ontſlagen wierd. Gy weet wel, Heer, dat, gelijk het een volksken is, 't geen dient tot eens anders vermaek, elk een haer voorſtaet en beſchermt, voornamentlijk zijnde van des Konings Speelders, die al te mael als Princen gehouden worden. Evenwel moet 'er deſen ſpelenden Duyvel ſo niet af komen, ſey Don Quichot, al had hy al het menſchelijk geſlacht op ſijn handt; en daer meê hy de Kar achter aen, die nu alreeds by het dorp was, roepende: Houd ſtil, houd ſtil, godtlooſen hoop als gy zijt, op dat ik u leer, wat het te ſeggen is de beeſten, die de dolende Ridders dienen, te affronteren. So geweldig was het roepen van Don Quichot, en ſodanig ſijn gebaer, dat die van de Kar wel ſiende waer het heen wilde, de Doot terſtondt affſprong, en na hem de Keyſer, en de Duyvel die de kar mende, beneffens den Engel, ſonder dat de Koningin of Cupido bleef ſitten; en elk verſag ſich met ſteenen, ſo veel als hyder krijgen koſt, hopende deſen beſpringer wel af te keeren, met de punt van de keyen die ſe hadden. Don Quichot, die haer in ſulk een aardige ſlagorder ſag ſtaen, met de armen om hoog, van meening terſtont een hagel van ſteenen te laten dalen, hielt kort ſtil, en begoſt by ſich ſelven te overleggen, op wat manier hy beſt ſijn aenval ſou doen, met het minſte gevaer van ſijn perſoon. Terwijl hy ſtil bleef, quam Sanche by hem,

hem, en, siende hem gereedt om dese wel geordonneerde slagorder aen te tasten, sey tegen hem: Het sou groote sotheyt sijn, sich dese saek te onderwinden, Heer Don Quichot, want voor sulck een geweer zijnder geen wapenen die machtig genoeg sijn, of men most sich in een kopere muur besluyten; en boven dat sou het de meeste sinneloosheyt van de werelt wesen voor een man alleen, een leger aen te tasten daer de Doot self tegenwoordig is, en de Keysers in persoon ten strijdt gaen, en dat van goede en quade Engels geholpen wort: en soo u al dat niet beweegt, soo laet u dat dan bewegen, dat onder al dien hoop, wat Keysers, Koningen, en Princen dat 'er zijn, niet een geslagen Ridder is. Daer, Sanche, daer hebt gy het rechte wit getroffen, antwoorde Don Quichot, en dit alleen is machtig om mijn moedt te wederhouden. Ick mag nog en moet geen swaert trecken, gelijk ik u ander mael gesegt hebt, als tegen gewapende en geslagende Ridders; en daerom, Sanche, staet het u toe, so gy begeert, wraek te nemen van dat se het respect van uw Beest geschonden hebben: ick sal u van hierent af moedt aanspreeken, en raedt geven wat gy doen sult. Neen ick, Heer, antwoorde Sanche, ik ben soo wraekgierig niet, en ook past het geen goet Christen: boven dat is Graeuwtje al weder wel te vreden, die de wraek in mijn handen heeft gestelt; en ik vergeef het haer van harten, te meer, also mijn genegentheyt is, stil en vreedsaem te leven, soo lang als ik kan. Dewijl dat dan soo uw mening is, goede Sanche, wijse Sanche, Christelicke Sanche, oprechte Sanche, antwoorde den Ridder, so laet ons die Spooken laten varen, en henen gaen beter en gequalificeerder avonturen soeken, alsoo ick het landt hier daar voor aansie, dat het ons aen geen wonderlijcke en ongehoorde voorvallen sal ontbreken. Daer op keert Don Quichot sijn toom, en Sanche klimt op sijn Esel, en de Doot met sijn vliegende Esquadre op de kar, en elk ging sijns weegs. Sulck een geluckig eynde nam de schrickelijcke avontuur van de Kar van de Doot, daer de wijse en verstandige raedt van Sancho Pança de eer moet van hebben. Maer des anderen daegs bejegende hen een ander, met een verlieft doolend Ridder, van geen minder verwondering als de voorgaende.

Het

Het XII. Hooft-ſtuck.

Van de vreemde Avontuur, welcke Don Quichot bejegende met den dapperen Ridder van de Spiegels.

DEn nacht, welke volgde op de vreemde avontuur van de Doodt, brachten Don Quichot en Sanche door onder de lommer van eenige dichte en hooge boomen; hebbende Don Quichot, op het aenraden van Sanche, een weynig gegeten van het geen ſe mede gebracht hadden. Gedurende de maeltijdt ſey Sancho tegens ſijn Heer: Mijn Heer, wat een ſot ſou ik geweeſt hebben, ſoo ick bedongen had, de buyt te hebben van de eerſte avontuur die ons ontmoete, liever als de jongen van de drie Merrien: ſeker, het is beter een vogel in de hand, als tien in de lucht. Indien ghy my, Sanche, antwoorde Don Quichot, die avontuur van giſteren had laten ten eynde brengen, ſoud gy ten minſten de kroon van de Keyſerin tot een buyt en roof hebben gehadt, beneffens de geſchilderde vleugels van Cupido, die ik hem uyt de ſchouders ſou gerukt hebben, boven God boven al. Maer, antwoorde Sanche, die ſcepters en die kroonen van de Comediantſche Keyſers en Koningen bennen nimmermeer van ſuyver goudt, maer wel van blick of klatergoudt. Dat is waer, hervatte Don Quichot, want de toeſtel moet zijn gelijck de ſaeck ſelf is: evenwel laten ſe daerom niet, ſoo wel ten inſicht van de ſpeelders, als ten inſicht van de toeſienders, groot voordeel aen het gemeene beſt te doen; vertoonende gedurig, gelijk als in een ſpiegel, al het geen des menſchen leven aengaet: en geen gelijkenis is 'er, die ons beter vertoont, wat en wie wy zijn, en wat wy behooren te weſen, als het Tooneel-ſpel. En ſegt my eens, Sanche, of gy noyt eenig ſpel hebt ſien vertoonen, daer men Keyſers, Koningen, Pauſen, Ridders, groote Vrouwen, en diergelijken invoert? Den een maekt den roffiaen, den ander den bedrieger, de derde den koopman, de vierde den krijgsman, dees een ſlecht eenvoudig man, geen een ſoetſapigen minnaer: maer als het ſpel uyt is, en de kleederen af ſijn gelegt, zijn ſe al te ſamen een volcksken. Ja dat heb ick wel geſien, ſey Sanche. Wel, het ſelfde, antwoorde Don Quichot, gebeurt aen de Comedie van deſe werelt: den een ſpeelt voor Keyſer, den ander voor een Koning, de derde voor een Bedelaer; en eyndelick de kleederen uytgetrocken, of dit leven afgelegt zijnde, zijn ſe al te ſamen de ſelfde in het graf. Een ſchoone gelijkenis, antwoorde San-

Sanche, hoewel ſoo nieuw niet, dat ik ſe noyt meer ſou gehoort hebben; want hier is het ook meê gelegen, gelijk als met het ſchaekſpul: terwijl men ſpeult heeft een yeder ſchijf ſijn waerdigheyt; maer als het ſpul uyt is, ſmijt men ſe al te mael in eenen ſak, hol over bol, over mekander en deur mekander, dat is gelijk als men de menſchen in het graf werpt. Dag voor dag, Sanche, zey Don Quichot, wort ghy wijſer en wijſer. Daer moet ick Mijn Heer, antwoorde Sanche, uw verſtandt dank voor weten: want de aerde, die van ſelf onvruchtbaer is, als men ſe wel ter degen meſt, brengt eyndelijk goede vruchten voort: ick wil ſeggen, dat de ommegang van uw Genade de meſt is geweeſt, die op de drooge aerde van mijn dom verſtand is geworpen: de bouwing ſelf is de tijdt geweeſt, die het ſelve in mijn herſſenen gedrukt heeft; en daer mede hoop ik vruchten voort te brengen, die geſegent ſullen weſen, en waerdig de goede opvoeding en ſeducaty van uw Genade aen mijn onwaerdigheyt te koſt geleydt. Don Quichot koſt ſich niet onthouden van lachen over de gemaekte redenen van Sanche. Evenwel docht hem waerachtig te zijn, dat ſijn verſtandt verbetert was, alſo hy nu en dan redenen uytſtiet; daer hy ſich over verwonderen moeſt; alhoewel ſoo menigmael als Sanche begoſt aen 't hoven te ſlaen, ſoo ſtorte hy hol over bol van den hoogen berg van ſijn ſotheydt tot in den diepen poel van onwetenheydt, daer hy dan een handt vol of twee ſpreeckwoorden onder ſmeet, den een over den ander, ſy quamen te pas of niet, hy haelde ſe 'r by 't hair by, gelijck men noch vorder ſien ſal. Met deſe en andere diergelijcke redenen brachten ſe een goet gedeelte van den nacht deur, tot dat Sanche eyndelijk luſt kreeg om ſijn ſelven een weynig van binnen te beſien, en ontſadelende ſijn Graeuwtje, liet hem gaen weyden. Maer Ronzinant, door expres bevel van Don Quichot, behieldt zael en toom, alſoo het anders tegens de wetten van de Ridderſchap ſou geſtreden hebben: en alſoo deed ook Sanche, om geen inbreuk te maeken, gevende hem de ſelve vryheyd anders die Graeuwtje had; tuſſchen welke twee men ſeggen wil dat ſulcken vriendtſchap is geweeſt, dat men oordeelt, volgens de traditien van hant tot hant, daer oock onſen Auteur particuliere mentie van maekt, dat deſe twee vrienden ſo haeſt niet by malkander quamen, of ſe begoſten malkander te vrijven en te kraeuwen; waer van eyndelick, gelijk als vermoeyt en verſadigt ſijnde, ley Ronzinant gemeenlick ſijn hooft over den hals van Graeuwtje ('t welk meer als een halve vaem daer over heen hing,) en ſiende ſoo bey te gaer aendachtelick

lick na de grondt, ſouden ſe op die manier drie heele dagen achter malkander hebben blijven ſtaen, ſo haar den honger niet gaende gemaekt had. Ik ſeg u voorders, dat, volgens de ſelve traditien, men placht een vergelijking te maeken tuſſchen deſe twee vrienden en tuſſchen Niſus en Euryalus, en Pilades en Oreſtes; waer uyt men beſluiten mag, hoe groot de liefde tuſſchen deſe twee ſtomme beeſten is geweeſt, alles tot beſtraffing en ſchande van de menſchen, van de welke men ſegt, dat ſe malkander het ligt in de oogen niet en gunnen, en dat al hun rieden ſig in lançien verkeeren. En niemant hoeft te denken, dat onſen Schrijver daer in buyten ſpoor is gegaen, vergelijkende deſe beeſten by de menſchen: want (om waer te ſpreeken) de menſchen moeten ook dikmaels van de beeſten leeren, gelijk ſe ook van den Ibis, of een ſlag van Oyevaren, den cliſtery, van de Honden het braecken en de dankbaerheyt, van de Kranen de wackerheyt, van de Mieren de ſorgvuldigheyt, van de Olyfanten de eerbaerheyt, en van het Paert de getrouwheyt geleert hebben. Eindelik, Sanche geraekte in de ruſt onder een eſſchen, en Don Quichot onder een dicken eyckenboom: maer weynig tijds had hy geruſt, wanneer hy opgewekt wierdt door een ſecker gedruys, dat hy achter hem quam te hooren; en daer over opſpringende, ſag hy verbaeſt rondom waer het ſelve mocht van daen komen, en vernam twee Mannen te paert, van de welke den een aftredende, ſey tegen den ander: Staet af, Schiltknaep, en laet de paerden gaen weyden, alſo my dunkt, dat hier goede wey is, beneffens een ſoete eenſaemheyt voor mijn verliefde gedachten. Dit te ſeggen, en ſich neder te leggen, was een oogenblik, en in het nederleggen maekten de wapenen, die hy aen had, een groot gedruys, waer uyt Don Quichot terſtondt een beſluyt maekte, dat dit den een of den ander dolend Ridder was; en voegende ſig by Sanche, die nog vaſt in ſlaep was, trok hy hem by den arm, en maekte hem met grooten arbeyt wacker, tegens wien hy met ſtille woorden ſey: Broeder Sanche, hier is een avontuur voor ons. Daer ſlae geluk toe, antwoorde Sanche, nog half ſlapende, en waer is toch deſe mevrouw avontuur? Slaat uw oogen dat henen, Sanche, ſey Don Quichot, en daer ſult gy ſien een dolend Ridder op de aerde geſpreyt, die, na my dunkt, niet bijſter vrolik en is; want ik heb hem ſien van het paert afſtijgen, en nedervallen, met eenige klare teekens van hartzeer en verdriet, en in het vallen kraekten hem de wapens. Maer waer uyt oordeelt uw Genade, dat dat een avontuur is? vraegde Sanche. Ik wil niet ſeggen, antwoorde Don Quichot, ſulks al terſtont in het geheel

een

een avontuur te sijn, maer wel een beginsel daer van; want op dusdanigen wijse beginnen se gemeenlick. Maer hoort, want na my dunkt begint hy een fluyt of een viool te stellen, so dat ik geloof, dat hy, om sijn hart te verlichten, ons een gesang sal vereeren.' t Is so gelijk gy segt, Mijn Heer, antwoorde Sanche, en voorseeker het sal een verliefden Ridder weesen. Daer is 'er niet een van al de dolende Ridders, sey Don Quichot, die het niet en is. Maer laet ons hooren, wy sullen by den draedt het klouwen wel krijgen, so hy maer aen het singen geraekt; want de mond spreekt daer het hert vol van is. Sanche wilde sijn Heer antwoorden: maer de stem van den Ridder van het Bosch, die niet seer quaet, noch ook niet seer goedt en was, verstoorde dit voornemen; en zijnde sy beyden opgetogen, hoorden se, dat hy dit volgende song:

Geeft my een tijdt, ô Vrouwe van mijn hart!
En soo bepaelt mijn smart,
En noyt sal mijn gemoedt
Weêrstreven, wat gy my of wel of qualick doet.

Begeert ghy dat ick ly, en swijgend henen vaer
Na d' afgeleefde schaer,
Neemt dat het is geschiet;
Niet langer leef ick als ghy leeft by mijn verdriet.

Maer wilt ghy, dat ick u doe op' ning van mijn pijn,
Min sal de Taelman zijn,
Die al dat ghy my doet,
U sal ontdecken op een ongewoone voet.

Want van twee strijdige gedeelten hang ick t' saem,
En joockt ghy na de naem,
Mijn hart dat u te pas,
Na uwe wetten hoort, dat buygt sich als een was.

Maer uw beveelen, die gy in mijn boesem plant,
Zijn niet als diamant,
En blijven daer gewijdt,
Bevrijdt van ondergang en 't slijten van de tijdt.

Met een gesucht, komende gelijk het scheen uyt het diepste van sijn hart, maekte de Ridder van het Bosch een eynde van sijn gesang

ſang; en daer na begoſt hy met een jammerende ſtem te klagen: O ſchoonſte en ondanckbaerſte Vrouwe van de geheele werelt, o doorluchtigſte Caſildea van Wandalien, is het mooglyk, dat gy toelaet, dat ſich deſen uw tegenwoordigen Ridder verteert door ſijn gedurige ballingſchappen, en den ſwaren arbeyt dien hy te verdragen heeft! Is het niet genoeg, dat hy al de Ridders van Navarra, van Leon, van Caſtille, en eyndelijk al die van Mancha heeft doen bekennen, dat gy de ſchoonſte der werelt zijt! Dat ſchut ik, antwoorde Don Quichot daer by ſich ſelven op, ik ben ook van Mancha, maer dat heb ik noch niet bekent, noch ſal bekennen een ſaek welke ſoo ſeer aen de ſchoonheyt van mijn Dulcinea nadeelig is. Hoort ghy wel, ſeyde hy verders tegen Sanche, dat dien Ridder buyten het ſpoor is? maer laet ons toeluyſteren, wy ſullen noch al meer hooren. Wat ſullen wy veel luyſteren, antwoorde Sanche, my dunkt dat het ſich laet aenſien, dat hy noch in geen drie dagen ſal ophouden. Maer Sanche was hier in bedrogen; want de Ridder van het Boſch, hebbende yemant hooren ſpreeken, ſonder in ſijn klachten voort te varen, ſtelde ſig op de beenen, en riep met een ſtraffe ſtem: Wie daer? wat volk? zijt ghy van het getal der gener die wel, of der gener die qualijk getrooſt ſijn? Van de laetſte ſoort, antwoorde Don Quichot. Komt dan by my, hervatte die van het Boſch, en maekt uw reekening dat gy by de droefheyt ſelf komt. Don Quichot, aldus genoodigt, begaf ſich derwaerts, gelijck oock Sanche. De Ridder van het Boſch nam Don Quichot by de handt, ſeggende: Set u daer by my neder, Heer Ridder, want om te weten dat gy 't ſijt, en wat uw profeſſy is, namentlijk de dolende Riderſchap, hoef ick geen andere blijk, als u in deſe eenſame plaets te vinden, natuurlijcke en eygene woonplaets voor al de ſoodanigen. Hier op antwoorde Don Quichot: Een Ridder ben ik, en van de ſodanigen als gy ſegt; en alhoewel mijn hert de woonplaets en herberg is van de droefheyt, ellende, en ongeval ſelfs, ſoo is daerom evenwel het medelijden, 't welck ik heb met eens anders ſmart, daer niet uyt gebannen. Uyt het gene ghy onlangs geſegt hebt, kan ik begrijpen, dat het uwe verlieft is, en dat op die ondanckbare ſchoonheyt, of ſchoone ondanckbaerheyt, daer gy uw klachten hebt over gemaekt. Als deſe onderlinge redenen voorvielen, waren ſy met hun beyden in goede vrede op der aerde geſeten, gelijk of ſe op het aenbreecken van den dag malkander den beck niet breeken ſouden. Zijt gy by ayontuur, vraegde die van het Boſch, ook verlieft, Heer Ridder? In trouwen, ja ik, tot mijn ongeluck,

antwoorde Don Quichot, hoewel de moeyelijkheden, welcke beſtaen uyt wel beſteede gedachten, meerder te houden te zijn voor geluck als ongeluck. Dat is ſoo in der daed, ſey die van het Boſch, indien anderſins onſe gedachten niet ontſtelt worden door de verachtingen, die, wanneer ſe ſo dickmaels en ſoo gedurig zijn, meerder den naem verdienen van wraeck als anderſints. Ik ben noch noyt van de mijne verſmaedt, antwoorde Don Quichot. Neen hy waerachtig niet, ſmeet daer Sanche tuſſchen in, die daer by ſtond, Mevrouw Dulcinea is ſo mak als een lam, en ſo ſacht te handelen als een Juffers handſchoen. Is dat uw Schiltknaep? vraegde die van het Boſch. Ja, antwoorde Don Quichot. Ick heb mijn leven noch geen Schiltknaep geſien, vervolgde den ander daer weder op, die ſpreecken durft daer ſijn Heer ſpreekt: ten minſten daer is de mijne, dat een volwaſſen knegt is, maer hy heeft noch noyt ſo ſtout geweeſt, als te ſpreecken daer ick ſpreek. Wel wat heb ick toch yemandt te na geſproken, ſey Sanche, dat komt ook ſchoon: ik heb wel geſproken voor mijn beurt, maer dat is tot daer en toe. De Schiltknaep van den Ridder van het Boſch nam Sanche by den arm, ſeggende: Gaen wy met ons beyen, Cammeraet, daer wy op ſen Schiltknaeps ſullen ſpreken, ſo lang en ſo veel als wy willen; en laet deſe onſe Heeren onder malkander haar liefden vertellen, en ick verſeeker u, dat het den gantſchen nacht ſal duren. Daer ben ik meê te vreên, antwoorde Sanche, en ick ſal wonen wie ik ben, en of ik niet onder de ſprakelijkſte Schiltknapen ter werelt mag gerekent worden. Met deſe woorden ſcheyden ſich de twee Schiltknapen van hare Heeren af, tuſſchen de welcken de ſoetſte redenen van de werelt voorvielen, die voor de ſtemmige van hare Heeren niet een voet te wijcken hadden.

Het XIII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het vervolgh van de Avontuur des Ridders van het Wout, en de ſoete onderlinge redenen van de twee Schiltknapen.

ALdus dan waren Ridders en Schiltknapen elck op hun eygen vryigheyt, deſe vertellende hun leven, en die hunne liefdens. Maer de hiſtory vertelt eerſt de redenen van de Schiltknapen, en komt dan op die van de Ridders. Die van het Boſch ſey eerſt tegen Sanche: Wy hebben evenwel een moeyelijk leven, Cammeraet, die deſe dolende Ridders volgen; en ſeker wy eeten ons brood wel in het ſweet van ons aenſchijn. Wy mogen op de ſelve manier wel ſeggen, antwoorde Sanche, dat wy het eeten in koude van onſe leden, want die moeten wy meer als genoeg uyſtaen: en wat noot

was

was 't, ſo men noch genoeg te bicken had, want by den broode valt veel te lijden; maer menigmael gebeurt ons wel, dat 'er een dag of twee heen gaet ſonder ons te ontnuchteren, 't en waer wy met de Steur van de wint leefden. Al dat kan men nog verdragen, antwoorde die van het Boſch, door de hoop die wy hebben van de treffelijke belooning: want ſo een dolend Ridder niet bijſter ongeluckig is, kan het ſo qualijk niet uytvallen, of na het breken van een lançie acht af tien ſiet ſich de Schiltknaep voorſien met het governement van een Eyland, of een Graefſchap op den hoop toe. Ik, antwoorde Sanche, heb tegen mijn Heer geſeyt, dat ick met een Eyland te vreden ben; en hy is ſo nobel en ſoo mild, dat hy 'er mijn al verſcheye mael belooft heeft. Ik, vervolgde die van het Boſch, ſal my met een Canony te vreden houden, en daer heeft mijn Heer al goede order in geſtelt. Soo moet dan uw Heer, ſey Sanche, een Geeſtelijk Ridder weſen, om dat hy u met ſulke giften voorſiet: maer de mijne is Wereltlijk. Ja mijn gedenckt, dat 'er verſcheyden verſtandige, hoewel onbedochte luyden, hem hebben willen aenraden, dat hy ſich Aertsbiſſchop ſou laten maecken; maer hy wil niet, en begeert rond uyt niet minder als Keyſer te weſen: en ik wil je wel ſeggen, dat my het hart doen al heel in de ſchoenen ſonk, alſo ik mijn ſelven niet bequaem vind om eenige Kerkelijke dienſt te bekleden; want dat wil ik u wel ſeggen, wil ik ſeggen, dat al lijk ick een menſch als een ander, ſo ben ick evenwel maer een beeſt, wil ik ſeggen, in Kerkelijke dingen. My dunkt evenwel, Heer Schiltknaep, antwoorde die van het Boſch daer weder op, dat gy u wel ter degen bedriegt, want de Governeurſchappen ſijn al te mael niet even goet; het een is ſus, het ander ſo; het een is vet, het ander mager; en behalven dat, het alderbeſte dat 'er is, heeft ſo veel moeyten en arbeyt in, dat 'er geen deur komen aen en is. My dunkt, dat wy veel beter ſouden doen, ſo ick en gy, en ons gelijk, weêr na huys gingen, en daer ons onderhielden in beter oeffeningen, als van jagen en viſſchen, en diergelijke: want ſo een armen Schiltknaep is 'er in de werelt niet, die niet een paertjen kan houden, met een hondt of twee, en een hengel-roey, om ſich daer meê dicht by huys vermaek aen te doen. Ick altijd wel, antwoorde Sanche, wel is waer dat ick juyſt geen paert en heb, maer ick heb daer een eſel, die wel eens ſoo goed is als het paert van mijn Heer: ik wil een ſchelm in mijn hart weſen, ſo ick ſe ruylen wil tegen yemant, laet de beſte komen die wil, al wouwen ſe me noch een vat drie vier tarw toe geven: gy ſoud niet willen geloven wat voor een beeſt mijn Graeuwtjen is,

want ſo is de kleur van mijn Eſel; en honden die wil ik in ons dorp krijgen ſo veel als ick begeer; en uyt een anders mans leer, ey lieve, is goed riemen ſnyen. Wel om de waerheyt dan tegen u te bekennen, antwoorde die van het Wout, Heer Schiltknaep (onder ons geſeyt) ik ben vaſt van meening, deſe loopery en dolende Ridderſchap op te ſchieten, en na huys te gaen, om mijn kinderen wel op te trecken, die ick drie heb, elk om 't ſchoonſte als peerlen. Ick heb'er twee, ſey Sanche, die men aen den Paus ſelf in perſoon ſou durven vereeren, by namen mijn dochter, die ik tot een Gravin opvoe, ſoo 't den Heer belieft, hoewel dat het de moeder heel tegen de ſin is. En hoe oudt is deſe voorſchreven Juffrouw wel? vraegde den ander. Vijftien jaren omtrent, antwoorde Sanche, maer het is een meyt als een valk, ſo friſch als een vogel, en ſterk als een man. Dat zijn bequaemheden, hervatte den ander, niet alleen voor een Gravin, maer ſelf voor een Nimfje die in het boſch verkeert. O dat hoertje daer ſe is, wat een paer &c. mach ſe wel hebben. Al ſacht, al ſacht, ſey Sanche, half vertoornt, ſy en is geen hoer, noch haer moeder ook niet, noch ſy ſal het haer leven niet worden, leef ik ſlechts; en ſo 't u gelieft, let wat beter op het geen gy ſegt: want na dat uwer liefde onder de dolende Ridder verkeert, die de beleeftheyt ſelf bennen, ſoo dunkt my evenwel niet, dat dat ſoo heel wel geſeyt is. Och hoe qualijck hebt gy my verſtaen, ſey den ander, dat is een manier van prijſen, Heer Schiltknaep, gelijk als men ſegt, wanneer men yemant een brave daedt, of een wackere ſprong, of een ſlag ſiet doen: ha', die ſchelm ſlaet wel, of die ſpringt wel: wat dunkt u van dat hoerekind? of die pry die ſingt wel: en op ſulk een wijs mag men uw dochter ook wel prijſen. Daer heb ick dit en dat van, antwoorde Sanche, men ſou op die manier mijn wijf of mijn dochter de eene hoer over de andere na de kop konnen werpen, en 'er niet eens bang over kijcken mogen: want al wat ſe doen of ſeggen, dat ſou wel ſulcken lof verdienen. En om weêr tot de ſaeck te komen, ſoo bid ik den Heer, dat hy my van doodtſonde verloſt, 't welck het ſelfde ſal ſyn, wanneer hy my trekt en verloſt uyt dit pryckeleus Schiltknaepſchap, daar ik nu ten tweeden maal toegekomen ben, verleyt of betoovert door een beurs met honderd ducaten, die ick op een ſeeckeren tijt in Sierra Morena vont, die mijn ongetwijfelt de nicker voor de oogen heeft geleyt, ſus of ſo, gins en herwaerts, al in goede gladde dubbloenen, dat my dunckt, dat ik ſe nog alle uren voor mijn oogen ſie, en die brocht ick meê na huys, daar ik mijn goedt meê geloſt en

een

een tentje meê gemaeckt heb, om daer van te leven als een kleyn Prinsje: en daerom heb ik'er den bras van, meer arbeyt en moeyten te verdragen met desen sot van mijn Meester, die bequamer is in een dolhuys of lazereshuys te leggen (hier geseyt) als om een dolend Ridder te wesen. Daerom segt men wel, antwoorde die van het Wout, dat den naet de sack breekt; en dewijl wy daer van handelen, so wil ik u wel seggen, dat 'er geen meerder sot in de werelt is als de mijne: want hy is van die genen, daer men van segt, Vreemde sorgen doden den esel: want op dat een ander Ridder sijn verloren verstant weêr mocht krijgen, maeckt sich desen tot een sot, en soekt dat ik niet en weet, als hy het al gevonden sal hebben, of hy der al heels huyts sal af komen. Is hy ook verlieft? vraegde Sanche. Vryelijk ja, antwoorde den ander, en dat op een seekere Casildea van Wandalien, de wreedste en ondankbaerste vrouw die men in de heele werelt vinden mag: maer evenwel aen dat been hinckt se noch niet, want sy heeft andere parten in haer gat, en hy sal 't wel haest seggen tegen uw Heer, vertrouw ik. Daer is geen so gemackelijken weg, vervolgde Sanche, die niet een rompeltjen heeft: in andere huysen koockt men boonen, en in het mijne by heele ketels vol. Maer indien het anders waer is 't geen men segt, dat een gesel in het verdriet de pijn verlicht, so sal ik mijn wel met uwer liefde konnen vertroosten, dewijl hy een Heer dient die ommers so sot is als de mijne. Wel sot, dog evenwel dapper, antwoorde die van het Wout, maer noch meerder boef, als sot of dapper. Neen, dat kan ik van de mijne niet seggen, hervatte Sanche, hy is met dat euvel van boevery niet besmet; maer hy is een mensch als een schaep, en sou by leven niemant quaet doen, maer wel goet: een kint sou hem konnen wijs maeken, dat den dag nacht, en de nacht dag was; en daerom heb ik hem ook soo lief, als het hart in mijn buyk, en ik sou hem niet konnen verlaten, wat sotternyen dat hy ook mag aenrechten. Evenwel, Heer en broeder, zey den ander, soo den eenen blinde den ander leyt, vallen se bey te gaer in de gracht: veel beter sal het ons zijn by tijts te keeren, als dus langer avonturen te gaen soeken, die juyst altoos niet even goet zijn. Sanche, gedurende dese onderlinge redenen, spoog al te mets witte spougjes, gelijk of het dubbeltjes waren geweest; 't welk den anderen goetdadigen Schiltknaep gesien hebbende, sei hy: My dunkt, dat ons van al dit praten de mondt wel droog sou worden; maer ik heb daer noch een droppeltjen hangen aen de zael van mijn paert, dat niet vreemt is: en rijsende op, ging hy naer sijn paert toe, en bracht een goeje kruyk wijn, en een stuck bouts van een half

vaem lang, van een groot gebraden Konijn, in voegen Sanche in het eerſte meende, dat het een goet ſtuk van een Steenbockje was, en niet nalaten koſt te ſeggen: Wel Cammeraetje, heb je ſulke proviſie by je, ſoo ken je 't wel ſtellen. Wat denkje, ſey den ander, dat ik een Schiltknaep ben van water en broot? Ick heb beter voorraedt achter op mijn paert, als een Prins mag hebben. Sanche taſte toe, ſonder dat hy zich liet nooden, en ſlingerde vaſt groote brocken in ſonder lang te kaeuwen, ſeggende ondertuſſchen: Gy bent beloo een Schiltknaep van de andere werelt, een nobelen baes, gelijck als blijckt by dit banket, dat wel lijckt hier door toovery te kommen, ſo het anders niet waer is. Waer blyf ick armen drommel, die niet en heb op mijn rybeeſt, als een ſtuk kaes, die ſo hardt is, dat ik'er een Reus de kop meê wou of houwen, met noch een handt of twee vol ockerneuten, en ſoo veel haſencuten: dank heb de gierigheyt van onſen Baes, en dat verbruyt gevoelen dat hy heeft, dat de dolende Ridders en Schiltknaepen van de wint moeten leven, of ten beſten van groene kruyden, en ik weet niet wat droge vruchten. Wil ik u wat ſeggen, ſey den ander, mijn maeg is dien bras niet gewent: laet ſe heen loopen met haer wetten van de Ridderſchap: dit en noch meer heb ik aen mijn zael hangen, en daer ben ik heer en voogt of; en by namen deſe kruyck heb ik ſoo lief, dat ik geen vijftig treden voort kan ryen, of ik moet ſe kuſſen, in ſpijt van mijn hart: en met eenen douwde hy ſe Sanche in de vuyſt, die ſe terſtond aen de mondt ſette, blijvende ſoo een quartier uurs ſterrekijken; en als hy nou van ſlicken moe was, liet hy het hooft, met een byſonder gratie, op een zy vallen, en ſey met een diepe ſucht: O jou hoerekint, hoe ſmaekt dien bras! Hoor je wel, ſey den ander daer op, daer heb je ſelf de wijn hoerekint genoemt, alleen om dat gy ſe ten alderhoogſten prijſt? Ik ſeg dan, ſen beken het, ſey Sanche, dat het niet qualijk geſeyt is, al geeft men yemant den naem van hoerekint, als het op ſulken manier van prijſen geſeyt wort. Maer ſegt my eens, om de minne van de kruyck, is dat geen wijn van Ciudat Real. O wijntant als gy zijt, antwoorde den ander, gy hebt het recht op ſijn kop geraden, en ſy is al tamelik oudt ook. Dat ſal ik je op een draet ſeggen, hervatte Sanche, alſo ik, Heer Schiltknaep, een natuurlijke en byſondere bequaemheyt heb om de wijn te kennen: laet ik ſe maer ruyken, ik ſal u weten te noemen haer vaderlant, haer ſtam, afkomſt, aſcendenten en deſcendenten, met alle ſtirredomſtantien meer. Doch daer hoeft men ſig niet over te verwonderen, alſo ik onder mijn geſlagt, van vaders zy, heb de twee beſte wijnproevers van geheel Mancha:

en tot bewijs van de waerheit, ſo hoort eens wat ik u vertellen ſal. Deſe twee ſouden eens een vat wijn proeven, om daer haar oordeel over te ſtrijken: den een proefdeſe met het tipje van ſijn tong, den ander deed anders niet als ſlechts daer aen te ruyken. Den eerſten ſey, dat de wijn nae 't yſer ſmaekte; den ander, dat ſe een reuk van kennip had. De Waert daer-en tegen verklaerde, dat het vat vers en ſchoon was, en dat 'er aen den wijn niets en ſchorte; invoegen hy niet wiſt, waer deſe ſmaek van yſer of kennip van daen ſou komen. Evenwel de anderen hielden heur proef ſtaende. Na eenige tijt den wijn verkogt ſijnde, ſou men het vat weêr ſchoon maken; en doen vonden ſe 'r een kleyn ſleuteltjen in, met een touwtje daer aen vaſt. En daerom, Heer, verwondert u niet, dat ik, zijnde van ſulk een ſubtijl geſlagt, ſo op een draed weet te oordelen. Derhalven ſeg ik te meer, antwoorde den ander, dat wy dit dolen varen laten, en weêr na huys keeren, doende dat ons te doen ſtaet, ſonder te ſoeken dat wy niet en hebben, en te verlieſen dat wy hebben; en daer ſal ons den Heer vinden, ſoo 't hem gelieft: ſo lang tot dat mijn Heer tot Zaragoça is, ſal ik hem dienen; en daer na dag en raed. Kortelijk, ſoo veel praetten, en ſoo veel dronken deſe lieve Schiltknapen met malkander, dat de ſlaep genoodſackt was haer den mond te ſluyten, en den dorſt te ſtelpen, alſoo het anders onmooglijk ſou hebben geweeſt; en aldus den een aen de eene en den ander aen de andere zy van de genoegſaeme lege kruyk nedervallende, met de half gekaeuwde brocken in de mont, vielen ſe ſoetelijk in ſlaep, daer wy ſe laten ſullen, en ſpreeken van het geen den Ridder van het Boſch met dien van de droevige Figuur bejegende.

Het XIV. Hooftſtuck.

Vervolgende de Avontuur van den Ridder van het Wout.

ONder de verſcheydene redenen, welke voorvielen tuſſchen Don Quichot en den Ridder van het Wout, ſegt de hiſtory, dat die van het Boſch ſey tegens Don Quichot: Eyndelijk, Heer Ridder, ik wil, dat gy weet, dat mijn noodlot, of, om beter te ſeggen, mijn verkieſing, my gebragt heeft om te beminnen de onvergelijkelijke Caſildea van Wandalien: ik noem haer onvergelijkelijk, om dat ſy geen en heeft die haer gelijkt, ſo in voortreffelijkheyt van ſtaet, als in grootheyt des lichaems, en ſchoonheyt. Deſe ſelve Caſildea (dewijl ik 'er nu dog van ſpreek) betaelt mijn liefde, en vergeld mijn genegentheden, min nog meer gelijk men leeſt van Juno, die haer Stiefſoon door ontallijke perijkels en gevaer

joeg, belovende my, na het volbrengen van een yeder, de vergelding van mijn getrouwe liefde: maer sy voegt so gedurig het een op en na het ander, dat ik niet bedenken kan, waer het eynd sal zijn. Op seekeren tijd beval sy my die vermaerde Reusin van Sivilien, genoemt de Giralda, te bevechten, die so sterk en dapper is, gelijk een yder weet, als die geheel van koper is gemaekt, en, sonder van haer plaets te gaen, gedurig in beweging, en de vaerdigste vrouw van de werelt is. *Veni, vidi, vici.* Ick ben gekomen, heb haer gesien, en verwonnen, en deed haer meer als een heele week stil staen, te meer alsoo die gantsche weeck de wind Noord was. Sy heeft my ook daer na belast te vechten tegen den steenen Roeland, dien ik in sulcker voegen heb getracteert, dat hy de armen kruysweegs sich in mijn handen overgaf. Daer na belaste sy my de groote steenen van de sterke Stieren van Guisando op te heffen, een werck 't welk beter een arbeyder als een Ridder past. Daer na kreeg ick last om hol over bol in het diepe Hol van Cabra te springen, en dat ick haer pertinent verhael sou doen van al het gene ick daer sou sien. Al dit heb ick te weeg gebracht, en voor de rest al even na, al mijn hoop dood als dood, en haer nieuwe gestrengheden soo levende als levende. Ten laetsten heeft se my belast, al de landen van Spanjen door te loopen, en al de dolende Ridders te doen bekennen, dat sy alleen is de alderschoonste Jonkvrouw die heden leeft, en dat ik ben de dapperste en verliefdste Ridder van de geheele werelt: en volgens dit bevel heb ik alreets het grootste gedeelte van Spanjen door gelopen, en in 't selve verscheyden Ridders verwonnen, die my hebben durven tegen spreecken: maer van alle desen heb ik my soo seer niet te beroemen, als verwonnen te hebben een tegen een dien soo vermaerden Ridder Don Quichot de la Mancha; doende hem bekennen, dat mijn Casildea van Wandalien schoonder is als sijn Dulcinea van Toboso: en hem alleen overwonnen hebbende, maek ik reekening meer als hondert, ja al de Ridders van de werelt, verwonnen te hebben, also deselve Don Quichot haer allen te boven gaet; door welke overwinninge ook al sijn eer en roem aen my komt: en te heerlijker den overwonnen is, te grooter maekt hy de heerlijkheyt van die hem overwint; so dat nu al sijn groote daden alleen op mijn reekening staen. Don Quichot bleef ten alderhoogsten verwondert, hoorende den Ridder van het Wout in deser maniere spreecken, en had wel tien mael op de tong hem te heeten liegen: maer evenwel hy verbeet sich een weynig, om hem door syn eygen mont sijn leugens te doen bekennen; en daerom seyde

hy

hy tegens hem op een ſoete en ſedige manier: Dat ghy, Heer Ridder, al de Ridders van Spanjen, ja van de heele werelt, moogt overwonnen hebben, daer ſeg ick niet tegen; maer dat gy Don Quichot de la Mancha ſoud verwonnen hebben, daer twijffel ick een weynigjen aen: het kan wel weſen, dat het een ander geweeſt is, die hem gelijkt; alhoewelder weynige ſijn, die hem gelijken. Hoe niet! ſey den ander, ick heb ſoo waer met hem gevochten, als het waer is, dat het rechtevoort nacht is, en heb hem verwonnen daer toe. Of meent gy, dat ik hem niet en ken? Hy is een man hoog van lichaem, mager van aengeſicht, grijſachtig van hair, met een groote havicksneus, en groote ſwarte hangende knevels: hy voert daer en-boven den naem van de Ridder van de droevige Figuur, en heeft een ſeeckeren Huysman, genaemt Sanche Pançe, tot ſijn Schiltknaep: hy drukt de lendenen en regeert den toom van een vermaert Paert, genaemt Ronzinant: en eyndelijk, hy heeft tot ſijn beminde een ſekere Dulcinea van Toboſo, die voor deſen den naem gedragen heeft van Aldonca Lorença, of Aeltje Lourens, gelijk de mijne, hebbende den naem van Selytje, en geboren ſynde van Andaluzia, nu door my genoemt wort Caſildea van Wandalien. En indien al deſe waer-teekenen niet genoeg ſijn om u het ſelve te doen bekennen, ſie daer is noch het ſelve geweer, dat het ſal doen gelooven aen de ongeloovigheyt ſelf. Al ſtillekens, al ſtillekens, Heer Ridder, antwoorde Don Quichot, en hoort eens wat ik ſeggen wil. Gy hebt te weten, dat deſen ſelven Don Quichot de beſte vriendt is, dien ik in de werelt heb; invoegen ick wel ſeggen durf, dat ik hem hou als mijn eygen perſoon: en hoewel deſe teekenen, die gy van hem geſegt hebt, in der daedt hem toebehooren, en dienvolgens groote ſchijn van waerheyt geven, ſoo wil ik u weder ſeggen door andere, dat ik als met de oogen ſie, en met de handen taſt, dat het niet mogelijk is, dat het de ſelve is, maer wel dat de Toovenaers, ſijn vyanden (voornamentlik een die hem boven allen geweldig vervolgt) ſijn gedaente hebben aengenomen, om hem te laten overwinnen, en alſoo ſijn roem te verminderen, die hy over de geheele werelt verkregen heeft. En tot beveſtiging van het ſelve, wil ick oock dat ghy weet, dat deſe Toovenaers, noch qualick twee dagen verleden, Dulcinea van Toboſo in een leelike ſlordige boerin verandert hebben; en ſoo ſal het ook met Don Quichot toegegaen zijn. En ſoo al het ſelve niet genoeg is, om u de waerheydt van het een, en de onwaerheyt van het ander te doen ſien, hier is Don Quichot ſelve, die ſulks ſal ſtaende houden met

de wapenen, te voet of te paert, of in ſulcker manieren als het hem goet dunken ſal. Met deſe woorden begaf hy ſich te been, en ſloeg hand aen ſijn geweer, wachtende wat ſijn vyand ſou doen; welke hem inſgelijks met een ſoete ſachte ſtem antwoorde: Wel, wel, Heer Ridder, een goed betaelder weygert geen pandt: hy die u eenmael heeft konnen verwinnen, getransformeert, heeft ook goede hoop om u het ſelve te doen in perſoon. Maer om dat het niet prijſſelijk is, dat de Ridders hun daden in het duyſter doen, gelijk een deel ſtraetſchenders en roffianen, ſo laet ons wachten tot dat de Son met ſijn ſtralen een getuyge ſy van onſe dapperheyt: dog dit moet de voorwaerde van ons gevegt ſijn, dat den overwonnen moet blyven in de magt van den overwinnaer, om daer mede te doen wat hem ſal believen, behoudens dat het betamelijk ſy voor de Ridderſchap. Ik ben meer als wel te vreden, antwoorde Don Quichot, met deſe voorwaerden: en het ſelve geſegt hebbende, begaven ſe ſig beyden na hun Schiltknapen, die ſe vonden te ronken als of ſe al hun vrienden te rijk waren, gelijk ſe met de wapenen in de hant gevallen waren. Sy wektenſe beyden op, en belaſten haer, dat ſe yeder hun paerden ſouden vaerdig houden, alſoo ſe met het opgaen van de Son met hun beyden een bloedig gevegt ſouden aenvangen; welke woorden Sanche gelijk een hairenzeel door het hart trocken, zynde ten alderhoogſten bekommert hoe het met ſijn Heer ſou afloopen, om dat hy van de kloekheyt van deſen Ridder van het Boſch ſoo veel had hooren ſeggen. Evenwel de twee Schiltknapen gingen de paerden ophalen, die ſe alle drie by malkander vonden, in geſelſchap van 't Graeuwtje. Ondertuſſchen ſey die van het Boſch tegen Sanche: Gy moet weten, mijn vrient, dat die van Andaluzia een gewoonte hebben, dat, wanneer de Ridders in het gevegt ſijn, de Schiltknapen niet blijven ſtaen kijken met de handen in malkander, maer ook onderling hun beſt doen; en daerom ſullen wy ons daer ook na moeten ſchicken, en paſſen meê te ſamen wat te raken. Dat is een quâ gewoonte, antwoorde Sanche, en heeft miſſchien plaets by de roffianen, en ander geſpuys; maer ik geloof niet, dat de dolende Ridders ſig daer aen houden: ten minſten, ik heb 'er Mijn Heer noyt van horen ſpreeken; en nogtans heeft hy al de wetten van de Ridderſchap in ſijn hooft. En al was het al dubbelt waer, ſo houd ik my daer niet aen, en wil veel liever de boete betalen die daer op ſtaet, die minder ſal weſen als het meeſter-loon, dat ik ſou moeten geven, als ik een log of twee in de kop had, of de kop in tweën gehouwen, want minder leg ik my niet toe. Behalven dat weet ik

niet,

niet, dat ik mijn leven een geweer in de hand heb gehad om te vegten. Daer weet ik goede raed toe, zey den ander, ik heb hier twee lange ſakjes van linnen by my, daer ſal ik 'er een van nemen, en gy het ander, en daer meê ſullen wy malkander de ooren vegen. Daer ben ick meê te vreên, antwoorde Sanche, want dat ſal meer dienen om ons de ſtof af te vegen, als om te quetſen. Maer wy moſten 'er, ſey den ander, een deel brave keyen in ſteken, op dat ſe een beetje aendringen, en ſo ſullen wy ſe al even ſwaer maecken, en ſo malkander te keer gaen, ſonder evenwel armen of beenen af te houwen. Ik had liever, antwoorde Sanche, dat m'er wat droge blaren, of wat diſtel-bollen in ſtack, om menkander geen lamme leden te maken; maer evenwel al waren ſe met noppen van Sy gevult, ik wil ſe niet wachten. Laat ons drincken, en vrolijk weſen, en laet ſe pompen die kou hebben, wy ſullen tijts genoeg om 't leven raecken, al helpen wy der niet toe. Evenwel, vervolgde den ander, moeten wy vechten, al was het maer een half uur lang. Neen, ſey Sanche, ſo een onbeleefden bock wil ick niet weſen, dat ik ſou leggen bevechten daer ik meê gegeten en gedroncken heb, te meer, alſo ik niet gram ben; en wie drommel ſal daer heen gaen vechten met koele moede? Daer ſal ik u wel een bequame middel toe beſtellen, anwoorde den ander, ick ſal u ſo een drie of vier oorbanden, en een voet drie of vier in het gat geven; en daer meê ſal ik de gramſchap wel voor den dag krijgen, al was ſe ſo vaſt in ſlaep als een mormeldier. Tegen die middel, hernam Sanche, weet ik weêr een ander: ik ſal daer een goeye ſteen of twee oprapen; en eer gy komt om my de gramſchap op te wecken, ſal ick de uwe daer ſo vaſt meê in ſlaep ſuſſen, dat ſe niet wacker ſal worden voor het eynd van de werelt. Men moet begut niet dencken, dat ik een man ben, die hem by de neus ſal laten leyen; en elk ſiet toe wat hy doet: hoewel het alderbeſt ſal weſen, dat men geen ſlapende honden wacker maekt; want menigmael komt'er een om wol, die 'er ſelf kael af komt; en een kat, die beſloten is, verandert wel in een leeuw; en ik die een menſch ben, wie weet waer in ik veranderen mocht: en van nu of aen ſeg ik u, Heer Schiltknaep, dat ick 't op uw ziel en ſaligheyt geef, al de ſchae die 'er van komen ſal. Al wel, antwoorde den ander, laet het licht worden, en alle dingen ſullen wel gaen. Ondertuſſen begoſt het geſchilderde gevogelt hun gorgeltjes te roeren, groetende met heldere keeltjens den friſſchen morgenſtont, die nu alreedts door de poorten van het ooſten haer bloſende kaecken quam vertoonen, ſchuddende van haer hairen een eyndeloos getal van Orientaelſche peerlen.

De

De fonteynen begoſten te ruyſſchen, de beecken te ſchetteren, en het wout ſich te verheugen. Maer naeuwelicks begoſt den dag ſich helder te vertoonen, of het eerſte dat Sanche in het oogh kreeg, was de neus van den Schildknaep van het Boſch, die ſoo groot was, dat ſe hem bykans de ſchaduw maeckte over het gantſche lichaem. Men ſegt in der daedt, dat ſe afgrijſſelick groot was, in het midden gebogchelt, en rondtom met peerlen en robijnen beſet. Hy quam meer als twee duymen onder de mont, in voegen de grootte, het gepeerlte, en de verw ſulck een wanſchick aen het aengeſicht maeckten, dat Sanche door het aenſien aen handen en voeten begoſt te beeven gelijck een Juffers hontje; nemende vaſtelyk voor, liever twee hondert oorlappen, en ſoo veel voeten in 't gat te verdragen, als met ſoo een drommel te vechten. Don Quichot ſag oock ſijnen man aen, en vond hem alreets met het helmet op het hooft, en het viſier geſloten, invoegen hy hem in ſijn geſicht niet ſien koſt. Hy ſag wel, dat hy kloeck van leden, maer evenwel niet groot was. Boven over ſijn wapenen had hy een wapenrock of koſack, in het aenſien van ſijn goudt, bezaeyt met een groot getal van kleyne maentjes, en blinckende ſpiegeltjes, 't welck zich heel aerdig voordeed. Boven van ſijn helmet waeyde een goet deel groene, witte en amarille Pluymen af. De lançie, die tegen een boom aen ſtondt, was groot en dick, met een yſer daer aen van meer als een ſpan lang. Al dit ſag Don Quichot niet ſonder verſchricken aen, en oordeelde terſtont aen het geſicht, dat deſen voorſchreeven Ridder een dapper man moſt zijn. Evenwel hy ſufte niet, gelijk als Sanche Panche, maer ſey tegens den Ridder met een bevallige beleeftheydt: Indien de groote begeerte van ſtrijden, Heer Ridder, u de beleeftheydt niet beneemt, ſoud ik om deſelve wel verſoecken, dat u gelieffde een weynig uw viſier op te lichten, om te ſien, of de wackerheyt van uw aengeſigt over een quam met die van uw lichaem, 't zy gy in deſen ſtrijt verwonnen of overwinnaer zijt. Heer Ridder, antwoorde den ander, gy ſult noch overtijd hebben om my te ſien: en indien ick alsnu uw verſoeck niet bewillig, ſulcks geſchiet alleen daerom, dat ick ſou oordeelen een blijckelijk ongelijck aen Mevrouw Caſildea te doen, verſlijtende eenigen tijt onnuttelijk in het voorſtaen van haer ſchoonheydt, en het bevorderen van uw bekentenis. Evenwel, terwijl wy te paert gaen ſitten, mag het u gelieven my te ſeggen, vervolgde Don Quichot, of ick dien ſelven ben dien gy overwonnen hebt, of niet. Hier op ſal ik u antwoorden, dat gy hem gelijckt, gelijck het een ey het ander, ſey die van

het

het Boſch: doch om dat gy ſulcks ſegt van de Toovenaers, wil ik my het ſelve voor ſo veel ontgeven. Dat is my genoeg, antwoorde Don Quichot, en vorders om u uyt dien twyffel te trecken, laet onſe paerden komen: want in minder tijdt, als gy verſlijten ſoudt met het openen van uw helmet, ſoo Godt, ſoo mijn Vrouw, en mijn arm my niet begeeft, ſal ick met of tegen wil uw aengeſicht ſien; en gy, of ik die gene ben, dien gy ſegt verwonnen te hebben. Met deſe onderlinge redenen ſtegen de twee Ridders te paert, en Don Quichot keerde ſijn Ronzinant, om ſoo veel voets te nemen, als'er tot een carrier noodig was; en het ſelve deed de Ridder van de Spiegels. Maer naeuwelicks was Don Quichot vijftig ſchreden gereden, wanneer hy dien van de Spiegels hoorde roepen; en deelende alſoo wederom den weg met hun tweën, ſey die van de Spiegels: Heer Ridder, gedenckt, dat de voorwaerde van onſen ſtrijdt is, dat den overwonnen ſal blijven in de macht van den overwinnaer. Ik weet het ſeer wel, antwoorde Don Quichot, behoudens dat het bevel van den overwinnaer niet en ſtrijdt tegens de wetten van de Ridderſchap. Dat verſtaet ſich, antwoorde die van de Spiegels. Ondertuſſchen kreeg Don Quichot de ſchrickelicke neus van den Schiltknaep in het geſicht, en bleef daer over niet min verwondert als Sanche, invoegen hy hem oordeelde voor eenig misſchepſel of monſter. Sanche, die ſijn Heer ſag uytryen om ſijn loop te nemen, wilde niet alleen by deſen menſch blijven; want vreeſende, dat hem deſen met dit geweer alleen met eenen ſlag ter aerde ſou drijven, liep ſijn beſt ſijn Heer achter aen, en, ſiende hem nu omkeeren, bad hem, dat, eer den ſtrijdt aenging, hy hem op ſeeckeren boom, daer by ſtaende, wilde helpen, alſoo hem docht, dat hy van daer den ſelven alderbeſt ſou konnen ſien. Ick geloof, ſey den ander, dat gy het eerder doet, om buyten gevaer de ſtieren te ſien vechten. Om u de waerheyt te ſeggen, antwoorde Sanche, de ſchrickelicke neus van dien menſch maeckt my ſoo verbaeſt, dat ik niet by hem durf blijven. Hy is oock ſoodanig, antwoorde Don Quichot, dat, indien ik niet was die ik ben, ik 'er ſelf ſou voor vervaert zijn. Terwyl nu de Ridder beſig was met Sanche op te helpen, nam die van de Spiegels ſoo veel voets, als hem noodig dochten geloovende, dat Don Quichot van gelijcken gedaen had, ſonder te wachten na het ſpelen van de Trompetten, of ander teecken, keerde ſijn Paert, en gaf het de ſporen, 't welck even ſoo een ſlag was als Ronzinant, en met ſijn volle loop (zijnde een halven draf) reed hy ſijn vyandt in 't gemoet; maer ſiende hem noch

met

met Sanche beſig, hieldt hy ſich ter halve wege op, daer het Paert wel blijde om was, alſoo het alreedts uyt ſijn aem was geloopen. Don Quichot, die nu docht, dat ſijn vyand al ter vlucht tegens hem aenquam, gaf met een vaert ſijn Ronzinant te ſporen, die daer over begoſt te loopen, in ſulcker voegen, dat de hiſtory ſegt, dat men hem doe alleen een halve carrier ſag doen, alſoo de andere maer ſuyvere drafjes waren geweeſt, en quam met een groot gewelt tot daer die van de Spiegels ſijn Beeſt vaſt met ſpooren in de ribben ſtak, om het voort te krijgen (ſonder dat het evenwel een voet wou voort ſetten) dien hy heel verlegen, en met ſijn lancie verwart vondt, ſonder middel te konnen vinden om de ſelve te vellen: maer hy, ſonder op deſe ongelegentheden te letten, en nemende ſulcks tot ſijn voordeel, taſte die van de Spiegels, die weerloos was, in ſulker voegen aen, dat hy hem, in ſpijt van ſijn hart, deed ter aerde vallen, over het gat van ſijn Paert, doende ſulck een ſmack, dat hy bleef leggen, ſonder handt of voet te roeren, in ſchijn gelijck of hy doot was. Soo haeſt had hem Sanche niet ſien vallen, of hy komt van den boom af, en loopt ſijn beſt na ſijn Heer toe, die vaſt van het paert af ſprong, en na dien van de Spiegels liep, maeckende ſijn helmet los, om te ſien of hy doot was, en hem anders wat lucht te geven, en ſag (wie ſou ſulcks konnen ſeggen, ſonder de grootſte verwondering van de werelt te veroorſaecken,) hy ſag, ſegt de hiſtory, het ſelve weſen, de ſelve gedaente, de ſelve ſchijn, de ſelve perſpectief en viſage van den Baccalaureus Samſon Carraſco. Hier over begoſt hy overluydt Sanche toe te roepen: Komt hier, Sanche, en ſiet wat hier te ſien is: komt doch herwaerts, mijn ſoon, en beſchouwt de wonderlijcke kracht van de Tooverkunſt, en het groot vermoogen van de Toovenaers. Sanche komt 'er by, en ſiet het eygen weſen van Samſon Carraſco, en begoſt ſich daer over te kruyſen en te zegenen. Ondertuſſchen toonde den ander geen teeckens van te leven; waer over Sanche tegen ſijn Heer ſey: Ick ben van gevoelen, Mijn Heer, dat om hoogh of om laeg uw Genade dien duyvel met eenen de keel ofſnijdt, hoe hy oock Carraſco gelijcken mag; en daer meê ſal hy miſſchien een van de Toovenaers, ſijn vyanden, aen een kant helpen. Wel geſeyt, antwoorde Don Quichot, en daer mede hebben wy een vyandt te minder, eyeren in de pan, ſo komender geen qua kieckens van; en met een van leer treckende, ſou hy met ſijn werk voortgevaren hebben, wanneer den Schiltknaep van dien van de Spiegels quam toeloopen, maer ſonder dien grooten neus. roepende overluydt: Siet wat gy doet, Heer Don Quichot, hy, dien gy

on-

onder uw voeten hebt, is voorseker den Heer Carrasco, uw vriend, en ick ben sijn Schiltknaep. Sanche keerde zich hier op om, en siende hem sonder dien neus, vraegde hem, waer de neus was? Hier heb ick se, sey den ander, in de sack, en haelde met eenen een gemaeckte neus van een momaensicht voor den dag; en Sanche hem daer op vorder besiende, riep luytkeels uyt: Santa Maria! wat duysent is dit te seggen! is dit niet Tomas Ceciael, myn Nabuur en Gevader? Dat ben ik selve, sey den ander, ik ben Tomas, uw Buurman en Compeer; en terstont sal ik u seggen, uyt wat meening wy hier gekomen zijn. Ondertusschen verbid toch uw Heer, dat hy den Ridder van de Spiegels niet en wont, noch quaet doet; want het is soo seecker den onbedachten Samson Carrasco, als het seecker is, dat wy leven. Midlerwyl quam die van de Spiegels weer by sich selven; 't welck siende Don Quichot, stelde hy hem het bloote geweer op de strot, seggende: Ghy zijt doodt, Ridder, soo gy niet en bekent, dat Dulcinea van Toboso uwe Casildea van Wandalien in schoonheyt te boven gaet; en boven dat hebt ghy te beloven (soo ghy anders het leven komt te behouden) u te sullen begeven na de stadt Toboso, om u van mijnent wegen aan die Schoonheyt te presenteeren, ten einde te doen al het gene hare goede wil mag zijn, en dan weder tot my te keren, (alsoo mijn beruchte daden u tot een spoor sullen dienen) en my te seggen al dat gy van haer gehoort en gesien hebt; 't welk voorwaerden zijn, die geensins strijden tegen de wetten van de Ridderschap. Ik beken, en belijd, riep den ander, dat de beslikte schoenen van Dulcinea van Toboso beter en schoonder zijn, als al de schoone hairen en baert van Casildea, en beloof te gaen en te komen, gelijk het uw Genade my gelieft te bevelen, om u van alles onderrichting te doen. Boven dat hebt gy te belijden, en te gelooven, voegd'er Don Quichot noch by, dat die Ridder, dien gy verwonnen hebt, geensins en is Don Quichot de la Mancha, maer wel een ander, die hem geleek, gelijk ik geloof en beken, dat gy geensins en zijt den Baccalaureus Samson Carrasco, hoe gelijck gy hem ook moocht wesen, en dat mijn vyanden soo u, als den anderen overwonnen Ridder, die gedaente hebben aengetovert, om alsoo de kracht van mijn gramschap te verstompen, en de eer van mijn overwinning te verminderen. Al dat beken, belijd, en oordeel ik, antwoorde den ellendigen verslagen Ridder, laet my maer opstaen, dat bid ick u, alsoo ik my van dien val soo bijster wel niet en bevoel. Don Quichot hielp hem weder op de been, beneffens sijn ontneusde Schiltknaep, daer Sanche niet een oog af en trock, vragende hem nu dit, dan

dat,

dat, door welcks antwoort hy klaerlijck koſt bekennen, dat het in der daedt ſijn Tomas buur was: maer evenwel, het geen hy ſijn Heer had hooren ſeggen, van het veranderen van den Ridder door tooverkonſt in Samſon Carraſco, maeckte hem een groot bedencken, of hier oock niet een kleyn drommeltje meê mocht ſpeelen; en daerom dorſt hy noch niet gelooven 't geen hy met ſijn oogen ſag. Kortelijk, Heer en Knecht bleven bey te gaer in deſe twijffelmoedigheyt; en die van de Spiegels, beneffens ſijn Schiltknaep, ſoo miſnoegt en ontheyſtert als 't mooglijk was, namen hun affcheyt van Don Quichot en Sanche, met meening om de plaets en gelegentheyt waer te nemen, daer ſe den eenen en den anderen ſot eens ter degen de ribben mochten ſmeeren. Don Quicht en Sanche vervolgden hun weg na Zaragoça, op welcken weg hem de Hiſtory laet, om te ſeggen; wie deſen Ridder van de Spiegels en ſijn geneuſden Schiltknaep waren.

Het XV. Hooftſtuck.

Daer men kennis doet, wie den Ridder van de Spiegels en ſijn Schiltknaep waren.

ALdus ging Don Quichot met het meeſte genoegen, en de ydelſte opgeblaſentheyt van de werelt, wegens deſe vers behaelde overwinning, over een ſoo vermaerden Ridder, gelijck hy ſich liet duncken en voorſtaen, als die van de Spiegels was, uyt den welcken hy, volgens ſijn Ridderlijcke beloften, verhoopte te weten, of de betoovering van ſijn beminde Dulcinea noch in de ſelve ſtandt was; want hy moſt beſcheyt brengen, of hy ſou geen Ridder, noch kraey geen vogel zijn. Maer de gedachten van Don Quichot, en van dien van de Spiegels, waren heel verſcheyden. De Hiſtory dan ſegt, dat, wanneer Samſon Carraſco Don Quichot den raedt gaf om weder ſijn dolende Ridderſchap te hervatten, het geſchiede met kennis en overleg van den Paſtoor en den Barbier, om op eeniger wijſe hem van deſe ſotheyt af te trecken, en te huys te doen blijven, ſonder meer om deſe ſotte avonturen te gaen, alſoo ſe anders geen middel ſagen, namentlijck, dat zich Samſon ſou verkleeden als een dolend Ridder, en ſien met hem aen het vechten te geraecken, dien hy meende wel haeſt overwonnen te ſullen hebben, en hem alsdan, na de voorbedongene voorwaerden, als overwinnaer te verbinden weder na ſijn huys te keeren, ſonder binnen den tijdt van twee jaren (of tot ſijn believen) weder uyt te trecken; 't welck den ander

der by leven niet ſou overtreden hebben: en alſoo ſou men gedurende dien tijdt middel hebben mogen vinden tot ſijn geneſinge. Deſe laſt had Samſon op ſich genomen; en Tomas Ceciael bood ſich ſelven tot Schiltknaep aen, zynde een buurman en gevader van Sanche Pance, en wyders een drolligen haen. Samſon had ſich gewapent, gelijck hier boven verhaelt is, en Tomas ſich dien grooten neus opgeſet, om niet bekent te zijn: en alſoo waren ſe hem den ſelven weg op gevolgt, ſynde niet ver van hem, als hy met de Kar van de Comedianten beſig was. Eyndelijck quamen ſe by hem in 't boſch, daer hen bejegende het geen den voorſienigen Leſer geleſen heeft; en indien het niet was geweeſt ter ooorſaek van de byſondere ſotheyt van Don Quichot, denkende dat Carraſco geen Carraſco was, ſou het ſo effen niet afgeloopen hebben, alſo hy ſelfs geen neſt en vondt daer hy vogels meende te vinden. Tomas Ceciael, welcke geſien had hoe qualick de ſaeck met hem uytgevallen was, ſey tegens Samſon: In der waerheyt, Heer Carraſco, wy hebben onſen verdienden loon; want menigmael vangen wy een ſaeck lichtelijck aen, daer men ſwaerlijk meê deur kan, en noch ſwaerder uyt geraeckt. Don Quichot is een ſot; en wy willen wijs zijn: hy gaet daer heen, geſont en wel, lagchende vaſt in ſijn vuyſt; en ghy wel half de lendenen gebroken; ſwaermoedig en droevig. Laet ons nu eens bedenken, wie den grootſten ſot is; of hy, die anders niet en kan; of hy, die, wijs zijnde, ſich ſot maeckt om een ander? Hier op gaf Samſon tot antwoort: Het onderſcheyt, dat 'er is tuſſchen ſulcke ſotten, is, dat hy, die het by bedwang is, ſulcks blijft voor al ſijn leven; maer hy, die ſich ſelven ſot maeckt, ſcheyt 'er uyt als hy wil. Als het dan ſoo is, ſey Tomas, ſoo ſeg ick voor mijn deel, dat ick willig ſot ben geweeſt, als ick uw Schiltknaep ging worden; en daerom wil ick 'er oock uytſcheyen, en keeren weêer naer huys. Dat moogt ghy doen, antwoorde Carraſco, maer niemant hoeft te dencken, dat ick eer te huys ſal keeren, voor en al eer ik dien Don Quichot wacker de ribben ſal geſmeert hebben: en alſoo ſal my niets henen voeren om hem weêr tot wijsheyt te brengen, als alleen de begeerte van my te wreken, alſo de pijn mijner lendenen geen minder voldoening vereyſcht. In deſe woorden en gedagten waren ſe, tot dat ſe op een plaets quamen daer ſe een Quakſalver vonden, die den armen Samſon onder handen nam, en ſoo lang ſmeerde, tot dat hy hem geneſen had. Ceciael keerde ondertuſſchen weder na huys, en liet hem daer; en hy bleef, denkende vaſt op ſyn wraek, daer wy hier na van ſpreecken ſullen, latende

hem voor alsnu daer, om te ſeggen van Don Quichot het gene volght.

Het XVI. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde met een verſtandig Ridder van Mancha.

WEl verblyt en vergenoegt vervolgde Don Quichot ſyn weg, gelijck geſegt is, beeldende ſich in, dat hy de onverwinnelijckſte Ridder ter werelt was. Hy agte nu niet meer wat avonturen hem mochten voorkomen, en hieltſe al voor afgehandelt. Hy vraegde nu niet een ſier na alle beſweeringen en beſweerders. Hy dogt ook niet meer aen de ontallijke ſtokſlagen, die hy gedurende ſijn Ridderſchap had uytgeſtaen; nog aen dien hagelbuy van ſteenen, daer hy de helft van ſijn kieſen door verloren had; nog aen den handel van de Galeyboeven, nog van de Paerdekopers. Eyndelyk ſey hy tegen ſig ſelven, dat, by ſo veer hy middel koſt vinden om de ſchoone Dulcinea weder te ontooveren, hy geen arbeyt noch moeyten, noch eenige avontuur ter werelt ſou ontſien, en de ſelve ten eynde brengen ſo veel als eenig Ridder die der oyt geweeſt was, of komen ſou. In deſe gedachten reed Don Quichot vaſt voort, wanneer Sanche tegen hem ſey: Mijn Heer, is het geen wonder, dat my die miſmaekte neus van mijn Compeer Tomas Ceciael noch voor de oogen leyt en ſpeult? En gelooft gy, Sanche, vraegde Don Quichot, dat dien Ridder Samſon Carraſco was, en ſijn Schiltknaep Tomas Ceciael, uw Compeer? Ick weet niet, wat ik'er van ſeggen ſal, antwoorde Sanche, dit weet ik, dat de tekens, die hy my gaf, van mijn huys, van mijn vrouw en kinderen, my niet anders konnen doen geloven; en het aengeſicht, als die groote neus weg was, was het eygen van Tomas Ceciael, gelyck ook de ſpraek ſijn eygen ſpraek. Komt eens hier, Sanche, zey Don Quichot daer op, op wat manieren ſou men eenige reden konnen bedenken, waerom den Baccalaureus Samſon Carraſco by my ſou komen als een dolend Ridder, om met my te ſtrijden? Heb ik hem mijn leven een ſtroy in de weeg geleyt? heb ick hem oyt oorſaeck gegeven om my te haten? is hy mijn, of ben ik ſijn medevryer? of maekt hy ſijn beroep van de wapenen, om mijn roem en faem te benijden? Wat ſal ick'er van ſeggen, Heer, antwoorde Sanche, ick weet altijt, dat de Ridder Carraſco, en de Schiltknaep Tomas Ceciael ſeer wel geleek: en ſo dat al meê toovery is, gelijk uw Genade geſegt heeft, ſo ſeg ik, dat'er in de werelt geen andere twee zijn, daer men ſe by gelijken mag. Alles is bedrog en toovery, Sanche, ver-

vervolgde DonQuichot, gewrogt door de Tovenaers, mijn vyanden, welcke voorſiende dat ick ſou overwinnaer blijven, om my die eer, en dat genoegen te benemen, alſo hun gedaenten verandert hebben, om dat dat gelaet van een mijnen vrient, als Samſon is, de punt van mijn geweer ſou plomp maken, mijn arm verſlappen, en mijn regtvaerdige gramſchap ter neder ſetten, en den overwonnen alſo in het leven blijven, die te voren het mijne geſocht had. En om het ſelve goet te maecken, weet gy alreers by ondervinding, die niet liegen en kan, hoe lichtelijk ſy de eene gedaente in de andere veranderen konnen, makende van ſchoon miſmaekt, en van miſmaeckt ſchoon: want het is noch geen twee dagen immers geleden, dat gy Dulcinea in haer volle ſchoonheid, en ik niet anders als een leelijcke pry van een Boerin ſag, met loopende oogen, en een ſtinkende mont: en wat wonder is het dan, dat dien ſelven Toovenaer zulks mede aen deſen Ridder ſou doen, om, gelyk geſegt is, my de eer van de overwinning te benemen? Maer hoe 't is of niet, ik ben wel te vrede, dat ik, onder wat gedaente het ook mag zijn, mijn vyant overwonnen heb. Onſe lieven Heer weet wat'er van is, antwoorde Sanche, gelijk oock van de verandering van Mevrouw Dulcinea. De inbeeldingen van Don Quichot gaven geen voldoening aen Sanche: evenwel dorſt hy der niet veel tegen ſeggen; vreeſende, dat hem eenig woort ontvallen mogt, daer ſijn boevery door aen den dag ſou komen. In deſe redenen waren ſy, wanneer ſy onderhaelt wierden van een Perſoon, die achter hen quam, op den ſelven weg, op een ſeer ſchoon graeu merrytje, gekleet met een rijd-rock van fijn groen laeken, gevoert met geblomt ſatijn. Het tuyg van ſijn paert was van het ſelve op ſijn Ginets. Hy had een Moorſchen ſabel op ſijn zijde, hangende aen een breeden draeg-bant, met groen en gout geſtikt. De ſporen waren niet vergult, maer mede groen geverniſt, ſoo aerdig en ſoo wel gebruyneert, dat ſe, voor ſo veel ſy met al de kleeding over een quamen, beter ſtonden, dan of ſe van ſuyver gout waren geweeſt. Deſen Reyſiger by hen komende, groete hen beleefdelijk, en, ſtekende ſijn paert met ſporen, poogde hen voorby te rijden; maer Don Quichot ſprack hem aen, ſeggende: Mijn Heer, indien gy den ſelven weg neemt, dien wy nemen, behoeft gy u alſoo niet te verhaeſten; en het ſou ons aengenaem zijn, indien gy ons geliefde de eer van uw geſelſchap te vergunnen. In der waerheyt, antwoorde den ander, ik ſou ſulk een haeſt niet maken, 't en waer ik vreeſde door het geſelſchap van mijn merry uwen hengſt gaende te maeken. Mijn Heer mag die ſaeks halven wel byhouden, zey

Sanche, alſoo ons paert de deuchtſaemſte en eerbaerſte ter werelt is: hy ſal ſijn leven op deſe wijs de kuysheydt niet te kort doen; en eens dat hy het heeft willen doen, moſt hy, ſijn meeſter, en ik het gelag betalen, invoegen Myn Heer daer voor niet behoeft bevreeſt te zijn. Den ander hielt ſich op, niet weynig verwondert over het gelaet en de geſtaltenis van Don Quichot, die alsdoe ſonder helmet reed, welke van Sanche aen de zael gedragen wiert. Maer indien deſen Heer over Don Quichot verwondert was, Don Quichot verwonderde ſich weder over hem, ſiende hem aen voor een perſoon van letteren. Sijn jaren mochten omtrent de vijftig zijn, hoewel hy noch weynig grijſe hairen had, den neus havickachtich, met een weſen tuſſchen vrolijck en ſtatigh: kortelijck, aen al ſijn mijnen en kleeding gaf hy te kennen een man van aenſien te zijn. Het geen deſen groenen Heer van Don Quithot oordeelde, was, dat hem docht noyt ſoodanigen maekſel meer geſien te hebben. Hy ſag met verwondering de lengte van ſijn paert aen, de groote van ſijn lichaem, de bleecke magerheyt van ſijn trony, en ſyn vreemde ſlag van wapenen: een gedaente, hoedanig een hem in langen tijt niet was te voren gekomen. Don Quichot merckte wel, dat deſen Heer hem met verwondering en naerſtigheyt beſchouwde, en oordeelde daer uyt ſijn begeeren; en alſo hy van ſig ſelf beleeft genoeg, en genegen was een yeder te believen, ſprack hy hem aldus eerſt aen, ſonder gevraegt te zijn: Deſe gedaente, die Mijn Heer in my aldus met verwondering beſiet, voor ſo veel als ſe nieuw, en by deſe tijden ongebruykelyk is, geeft my geen wonder, ſoo ſe u verwondering maeckt: maer ick ſal die weg nemen wanneer ick Mijn Heer ontdecken ſal wie en wat ik ben, namentlijck een Ridder, en dat van deſen, die men ſegt dat op hun avonturen uyt zijn. Ick heb mijn vaderlant verlaten, mijn goederen belaſt, en mijn leven verandert, alleen om my te werpen in de handen van het lot, om met my te doen na haer welgevallen. Ick poog weder op te rechten de verſtorvene dolende Ridderſchap; en veele dagen zijnder verſtreeken, dat ick met vallen en opſtaen een groot gedeelte van mijn begeeren heb volbracht, helpende Weduwen en Weeſen, beſchermende Jonckvrouwen, en den verdrukten de hant biedende, als ſynde een eygene en byſondere pligt van de dolende Ridders. En op deſe wijſe heb ik door mijn dappere daden verdient in druck uyt te gaen, en door de geheele werelt bekent gemaekt te worden. Meer als dertig duyſent ſtuks zijnder van mijn Hiſtory gedruckt; en het ſtaat geſchapen, dat me'r noch wel dertig duyſent millioenen van drucken ſal, ſoo der den Hemel

niet

niet in voorſiet. Eyndelijk, om het alles in een woort te vervatten, ick ben Don Quichot de la Mancha, anders geſegt de Ridder van de droevige Figuur. En alhoewel eygen lof gemeenlijk ſtinkt, ben ik evenwel menigmael gedwongen de mijne niet te verſwijgen, voornamentlijk als'er niemant tegenwoordig is die ſe aenroert; in voegen gy u, Mijn Heer, noch over dit paert, nog deſe lançie, noch dit ſchilt, noch dien Schiltknaep, noch over al deſe mijne wapenen, nog myne miſſelijke tronye ſo niet meer behoeft te verwonderen, wetende wie en wat ick ben. Met deſe woorden ſweeg Don Quichot; en den ander met den groenen rock ſcheen meer te ſchreumen, als te weygeren antwoort te geven. Eyndelijck na een lang ſtilſwijgen quam'er uyt: Gy hebt my, Heer Ridder, myn vermoeden beveſtigt, dog evenwel mijn verwondering nog niet weg genomen, die ick door u aen te ſien ontfangen heb, al hoe wel den Heer Ridder ſegt, dat te weten wie, en wat hy is, my van de ſelve verloſſen ſou: in tegendeel ben ick tegenwoordig in noch grooter verwondering. Hoe is het moogelijk, dat men tegenwoordig dolende Ridders in de werelt heeft, en dat men Hiſtorien drukt van waerachtige Ridderſchappen? Ik kan my niet inbeelden; dat'er tegenwoordig yemant kan gevonden worden, die Weduwen en Weeſen voorſtaet, en den bedrukten helpt; en ſal het ook niet gelooven, 't en zy ik het in uw Edelheyt met mijn eygen oogen ſal geſien hebben. Den hemel moet gedankt zijn, dat door deſe waerachtige Hiſtory, die van uw Edelheyt en ſijn waerachtige Ridderſchap gedrukt is, al de menigte van de andere logenachtige Boecken in vergetinge ſullen geraecken, welke ſo ſchadelijck zijn aen alle goede manieren en tugt, en tot nadeel van ſo veel waerachtige en goede geſchiedeniſſen ſtrecken. Of deſe ſouden verſiert zijn, of niet, antwoorde Don Quichot, daer van ſou veel te ſeggen vallen. En wie ſou daer aen twijffelen, hervatte den ander, dat die Amadis boeken, en diergelijke, valſch en logenachtich zijn? Daer twyffel ick aen, antwoorde Don Quichot, en laet ons dat daer by laten; want indien wy langer by een blyven, hoop ik uw Edelheid wel te betonen, dat hy qualyk doet, ſig te laten vervoeren door het gevoelen der geenen, die de waerheyt aen deſe Boeken onthouden. Uyt deſe laetſte woorden van Don Quichot kreeg terſtont deſen Edelman vermoeden, dat den man niet al te wel met ſijn hooft bewaert was, en wagte vaſt met begeerte, hoe hy de ſaek ſou goedt maecken. Maer Don Quichot, al eer het daer toe quam, verſocht hem wederom, tot belooning van ſijn gedane opening, hem te willen ſeggen wie hy was; daer die met den groenen Rok op ant-

woorde: Ick, Heer Ridder van de droevige Figuur, ben een Edelman, geboren van een plaets daer wy by ſullen komen, om ons wat te ververſchen, ſo het God belieft. Mijn middelen zijn meer als middelmatig, en mijn naem Don Diego de Miranda. Ik breng mijn leven deur met mijn vrouw, myn kinderen, en mijn vrienden. Myn oeffening is de jagt, en het viſſchen: evenwel houd ik nog valk nog hont, als alleen een kleyn partrijshondeken, en een grooten huysbewaerder. Ik heb omtrent ſes dozijnen boeken, ſommige in onſe Moeder-tael, ſommige in het Latijn, d'eenen van geſchiedeniſſen, d'anderen van devotie en Godtsdienſt. Die van de Ridderſchap hebben tot nog toe geen toegang tot mijn kamer gehad. Ik lees meer de wereltlijke evenwel als de geeſtelijke, voor ſo veel ſe van een eerlijk onderhout zijn, die my vermaecken door de tael, en doen verwonderen door de vonden, hoewel men van die ſlag weynigen in Spanjen heeft. Somwijlen vergaſt ik mijn geburen en vrienden, en den meeſten tijt nood ik ſe te gaſt. Mijn gaſteryen zijn ſuyver en vriendelijck, doch noyt koſtelijck. Ik heb geen vermaeck in morren, en mag het ook in mijn tegenwoordigheyt niet velen. Ik beſchimp noyt het leven van een ander, nog beſpie wat een ander doet. Alle dagen hoor ick Mis, en deel van mijne goederen aen den armen, ſonder my evenwel van mijne goede werken te roemen, om geen toegang tot mijn hart aen de geveynſtheyt en ydele roem te geven, 't welk vyanden zijn die ſoetelyk ons hart vermeeſteren, en eyndelyck bederven. Ick ſoeck ſe te bevredigen die in oneenigheyt zyn. Ik ben genegen tot den dienſt van onſe Lieve-vrouw, en vertrouw altoos op de barmhertigheyt van onſen Heer. Sanche hoorde met open mont na de vertelling van deſen Edelman; en alſo hem docht, dat het alles heylig en godtvruchtig was, en genoeg om wonderheden en mirakelen te doen, ſprong hy met der haeſt van ſijn eſel, en grypende hem den rechter voet met den ſtijg-beugel, begoſt de ſelve te kuſſen, met grote aendacht, en ghelijck als tranen in de oogen. Den ander, ſulcks vernemende, vraeghde hem: Wat is dit te ſegghen, broeder? wat gekus is dit? Laet my toch kuſſen, antwoorde Sanche, alſoo my dunckt, dat uw Genade de eerſte Heyligh te paerd is, (naeſt Sinte Marten) dien ick mijn leven geſien heb. Ick ben geen Heylig, zey den ander, maer wel een grooten ſondaer: gaet, gaet, mijn broeder, my dunckt, dat gy een vrome ziel zijt. Sanche klom weêr op ſijn eſel, hebbende een gelach aen den ſwaermoedigen Don Quichot verweckt, dat hem aen ſijn hart ging, beneffens een nieuwe verwondering in Don Diego. Don Quichot vraegde hem,

hoe

hoe veel kinders hy had; vervolgende voorts, dat de dingen, die de oude Philoſophen onder het hoogſte goet gerekent hadden, beſtonden in de goederen van de natuur, en die van 't geluck, in het hebben van veele goede vrienden, en van veele en goede kinderen. Maer ik, antwoorde Don Diego, heb eenen ſoon, en ſou my geluckiger oordeelen indien ik hem niet en had: niet om dat hy quaet is; maer alleen om dat hy ſo goet niet is, als ick hem wel ſou wenſchen te zijn. Hy is omtrent van den ouderdom van achtien jaren: ſes heeft hy tot Salamanca verſleten om de Grieckſche en Latynſche talen te leeren; en wanneer ick gaern geſien had, dat hy was voortgegaen tot andere konſten en wetenſchappen, vond ick hem ſo verſopen in de wetenſchap van de Poëſy, of Dichtkonſt (indien het anders een wetenſchap mag genoemt worden) dat het my onmooglijck is hem de Rechten te doen aenvaerden (daer ick hem gaern in ſag voortgaen) noch ook de Godtheyt, de Koningin van alles. Ik had hem gewenſcht te zijn de eer en de kroon van ſijn geſlaght; alſo wy tegenwoordig, Godt lof, een tijdt beleven, dat onſe Koningen de deugtſamen en geletterden in grooter waerde houden: want dit laetſte ſonder het eerſte is van geener waerde. Den geheelen dag brengt hy deur, of Homerus in dit of dat vaers van ſijn Iliaden wel of qualijck geſeght heeft, of Martialis niet te oneerbaer in dit of dat gedigt heeft gegaen, of men ſulcke of ſulcke vaerſen van Virgilius ſus of ſoo verſtaen moet: kortelijck, al ſijn verkeeringh en ommegang is met de Poëten, Horatius, Perſius, Juvenalis, en Tibullus; want van de hedendaegſche maekt hy weynig werks: en derhalven houd de tegenſin, die hy heeft in de hedendaeghſche vaerſen, hem alsnoch de ſinnen beſig om een gloſe te maecken op vier vaerſen, die hem van Salamanca geſonden zijn. Hier op antwoorde Don Quichot: De Kinderen, mijn Heer, zijn ſtucken van het ingewant der Ouders, en daerom moeten ſe de ſelve beminnen, of goet of quaet, zo ſe zijn, gelijk wy de ziel beminnen die ons het leven geeft. Het is de plicht der Ouderen, hen te leyden op den wegh des deughts van der jeugt aen, als oock in de paden van tucht, en Chriſtelijcke manieren; op dat ſe mogen worden de rechte ſtock van hun ouderdom, en een eer voor de nakomelingen. En wat belangt hen te dringen tot deſe of gene ſtudie of wetenſchap, houd ick geenſins voor goet (hoewel men hen wel raden mag) voornamentlijck wanneer men niet ſtudeert *de pane lucrando*, om ſijn koſt te winnen: en zijnde den ſcholier ſo geluckig, dat hy ouders heeft die hem laten om van te leven, ſou ick van gevoelen zijn, dat men de

kinderen behoorde te laten volgen de wetenſchappen, die ſe het alderliefſt hebben: en hoe wel die van de Poëſy minder nut als vermaek geeft, is ſe evenwel niet van die gene, die yemant oneer anbrengen die ſe beſit. De Poëſy, Heer Ridder, is gelijck een jonge teedere Jonckvrouw, van uytſtekende ſchoonheyt, daer veel andere Jonckvrouwen mede beſig ſijn om de ſelve op het alderſchoonſte op te proncken, 't welk zijn alle de wetenſchappen, daer ſy zig van dient, en die ſy alle dient: maer deſe ſodanige ſchoone Jonckvrouw wil niet over al gedragen en gehandelt, noch door de ſtraten geſleept, noch over al ten toon geſtelt zijn. Sy is gemaekt van een ſtoffe van ſulck een aert, dat, die ſe te regt weet te gebruycken, daer ſuyver goud uyt kan puren; houdende haer te rae, en niet latende loopen in ſchandaleuſe ſatyras en laſterdichten; noch oock in onkuyſche rijmen; noch oock haar in eeniger manieren verkoopende, 't en waer in Heldendichten, of beklaegelijcke Treurſpellen, of boertige Blyſpellen; noch oock haer latende handelen van het gemeene volksken, onbequaem om te onderkennen de ſchatten die ſy in ſich beſluyt. Doch oordeelt niet, Heer, dat ik alhier onder den naem van gemeen volcxken verſtae alleen de lieden van geringe ſlag; maer ik noem 'er ook alle de onwetenden en ongeleerden onder, het zy Koning of Keyſer, of Vorſt, wat hy ſou mogen zijn. En alſo zal hy, die deſe ſchoone Jonkvrouw, de Poëſy, handelt na de voor-verhaelde voorſchriften, en volgens de beſtecken en regels daer toe vereyſcht, ſig ſelven daer door vermaert maeken over de gantſche werelt. En dat uw Heerlijkheyt ſegt, dat uw Soon de gedichten in ſijn eygen tael niet veel en acht, geeft my oock te bedencken, dat hy daer in weynig ſeecker gaet: want den grooten Homerus ſchreef niet in het Latijn, alleen om dat hy een Griek was; nog Virgilius in het Griecks, alleen om dat hy een Latijn was. Kortelijk, al de oude Poëten hebben in hun eygen tael geſchreven, die ſe uyt haar moeders borſten geſogen hadden, ſonder dat ſe behoefden vreemde talen te ſoecken, om de hoogheyt van hun gedachten te verklaren. En zijnde het ſelve alſoo, is het niet meer dan reden, dat die gewoonte onder alle volkeren plaets heeft, en dat men den Duytſch in ſijn tael, den Franſchman in ſijn tael, den Engelsman in ſijn tael moet achten, ſelfs tot een Wels, Yerſchman, of Biſcayer toe. Maer evenwel uw Soon, Mijn Heer, voor ſo veel ick begrijp, heeft het ſo ſeer niet op de moederlijke Poëſy, als op de Poëten, geladen, welke niet als hun moederlijke tael verſtaen, noch andere wetenſchappen hebben, om de Poëſy te verçieren, op te wecken, en kracht te geven: en evenwel is hy daer in eenig-

nigsins bedrogen. Want volgens het gemeen en waerachtig gevoelen, den Poëet wort geboren, en niet gemaeckt: en met die natuurlijke bequaemheyt, die hy van den hemel ontfangen heeft, schrijft hy, sonder verdere letterkunde, menigmael vaersen, die de Geleerden beschamen; makende also waer dat seggen, *Est Deus in nobis, &c.* Daer is yets Goddelijks in ons. Evenwel seg ick, dat den natuurlijken Dichter, die door de konst gesticht en gevoed word, by sonder groot voorregt heeft, en dat de konstenaer, die de natuur te baet heeft, veel heerlijker is, als die uyt de konst alleen de ware Digtkonst poogt met gewelt te trecken. De reden is, dat de konst, daer se de natuur niet overtreft, evenwel de natuur haar volkomentheyt geeft; invoegen dan dat dese onderlinge vermenging een volkomen Dichter opmaeckt. Soo wil ik dan besluyten, mijn Edelman, dat het best is, dat uw Heerlijckheyt sijn Soon laet bewandelen dien wegh ter deucht, die hem het best behaegt, en het meest met sijn bewegingen over een komt; de welcke, zijnde soo ver gekomen in de letteren, en hebbende sulcke goede gronden gelegt, als die van de wetenschappen en talen, door dat selve behulp tot de hoogste trap van de edelste wetenschappen staet te klimmen, die soo wel passen aen een Edelman van sijn staet, en hem soo veel verçierselen aenbrengen als den Mijter aen den Bisschop, of den Pleyt-rok aen den Rechtsgeleerden. Bestraft vry uw Soon, indien hy sich besig hout met bijtende schimpdichten, welke eens anders eer bevlecken: maer indien hy Sermones, of Redenen, na de wijse van Horatius voortbrengt, daer men de algemeene gebreecken in bestraft, prijst hem daer weder in; also het prijsselijck is voor een Dichter, tegen de nijdt en de nijdigaerts uyt te varen, gelijck oock tegen de andere ondeugden en ondeugenden. Men vint Digters, die met het voortbrengen van schimpdichten wel licht met Ovidius na Pontus souden moeten reysen. Indien den Dichter eerbaer van manieren is, hy sal het oock in sijn vaersen zijn. De pen is de tong van de ziel: het gene daer in schuylt, wil men dikmaels door de penne uyten. En wanner Koningen of Vorsten sien dese wonderlyke kragt van de Dichtkonst, gevallen in deugdelijcke en deftige onderdanen, ongetwijffelt sy sullen se alle eer en waerdigheyt aendoen, tot verheffing en verrijcking toe, self hen kronende met de bladeren van den boom, die vry is voor de stralen van den blixem. Die met den groenen Rock verwonderde sich ten hoogsten over dese redenen van Don Quichot, 't welck hem deed verliesen het gevoelen, dat hy van sijn sotheyt had. Maer ondertusschen had sich Sanche een

weynig uyt den weg begeven, om wat dicke melck te eyſſchen van eenige Harders, die daer waren. Na een oogenblik begoſt die met den groenen Rock ſijn redenen weder te vernieuwen, wanneer Don Quichot opſiende langs den ſelven weg, waer langs ſy quamen, een Kar ſag aenkomen, daer een groot deel vaentjes op ſtonden, met Konings wapenen, en, gelovende, dat het een ſonderlinge avontuur was, riep hy Sanche in alderhaeſt dat hy hem ſijn helmet ſou geven. Sanche, hoorende roepen, verliet de Harders, joeg ſijn eſel voort, en quam eyndelijk daer ſijn Heer was, dien een wonderlijcke en verſchrickelijcke avontuur overkwam.

Het XVII. Hooftſtuck.

Verhandelende het alderuyterſte punt van grootmoedige ſoutheyt van Don Quichot, met het geluckigh volvoeren van de Avontuur van de Leeuwen.

DE hiſtorie vertelt, dat, wanneer Don Quichot Sanche riep, deſen beſig was met wat vers gewrongen kaes te koopen. Gedrongen nu door de groote haeſtigheyt van Don Quichot, wiſt hy niet waer hy ſe ſou laten; en om ſe niet te verlieſen, en ſchâ te lijden, vond hy geraden de ſelve in ſijn Meeſters helmet te leggen, dat aen ſijn zael hing: 't welk gedaen hebbende, quam hy by ſijn Heer, om te ſien, wat ſijn believen was; die hem ſey: Langt my hier met'er haeſt mijn helmet, Sanche, want ick ken geen avonturen, of daer komt'er een aen die gewis is, en die my werck ſal geven. Die met den groenen Rock, hoorende deſe woorden, ſag aen alle kanten, en koſt anders niet ſien als de gemelde Kar, die na hen toequam, met al die vanen daer op, 't welk te kennen gaf, dat daer yets op was, 't geen des Konings Majeſteyt toebehoorde, als gelt, of yets anders, en dit ſeyde hy tegen Don Quichot. Maer deſe wilde daar geen geloof aan geven, alſo het voor hem al avonturen waren 't geen hy ſag; en derhalven antwoorde hy den ander: Een voorſichtich menſch heeft half gewonnen: men kan ſig niet te wel verſorgen, te meer, alſo ik weet, dat ik veel ſichtbare en onſichtbare vyanden heb; en ik weet niet, wanneer, waer, noch op wat manier ſy my op den hals ſullen komen: eyſchende met eenen den helm van Sanche, die daer door bedremt wierdt, niet wetende waer hy met de kaes ſou blijven; en alſoo hy geen tijdt had om de ſelve daer uyt te nemen, moſt hy ſe overgeven gelijck ſe was. Don Quichot nam den helm, en ſonder te letten wat 'er in was, ſette

ſe

ſe in alderhaeſt op het hooft: maar vermits de kaes door het gewicht begoſt te pletteren, beſtondt hem de wey over het geheele aengeſigt, en langs den baert te lopen; waer over verwondert ſynde, ſey hy tegen Sanche: Wat wil dit weſen, Sanche? my dunkt, dat my het hooft open gaet, en dat'er de harſſenen uyt loopen; of ſo het ſweet is, ſoo wil ik u wel ſweeren, dat het van geen vrees is. Egter geloof ik ſonder twijffel, dat my een verſchrickelijke avontuur naeckende is. Geeft my een doeck, ſoo gy ſe hebt, om my wat af te vegen, want het loopt my over de oogen, dat ik niet ſien en kan. Sanche ſweeg ſtil; gaf ſijn Heer een doeck; en dankte Godt, dat hy de kaes niet gevonden had. Don Quichot droogde ſijn aengeſicht en baerd af, en nam het helmet van 't hoofd, om te ſien en te taſten wat hem ſchorte; en vindende deſe witte korſt, en ruykende daer aen, ſey: By het leven van Dulcinea van Toboſo, het zijn ſaken, die dien ſchelm van een Schiltknaep daer in heeft geleyt: 't welk Sanche met groote verbaeſtheyt bekennen moſt, biddende, dat ſe hem ſijn Heer geliefde te geven, dat hy ſe ſou opeeten. Maer, vervolgde hy, de drommel mogt ſe ook eeten: wat weet ick, wie ſe'r in geleydt mach hebben: my dunckt werentich, dat ik meê al Toovenaers heb, die my vervolgen (als zijnde een lidt van uw Genade, en van de Ridderſchap) die daer deſe kaes in geleyt hebben, om uw Genade tot gramſchap te verwecken, en te maaken, dat hy my de rug ſchuurt, gelijck hy gewoon is. Dog evenwel dat ſal haer deſe reys miſſen, want ick vertrouw Mijn Heer Don Quichot dat niet toe, maer wel, dat hy cuſcuſeratie gebruyken ſal, dat ick geen kaes noch melk noch ſulke broddery by mijn heb; en ſo ik ſe had, ſou ik ſe liever in den mondt als in den helm ſteeken. Dan kan al wel waer zijn, antwoorde Don Quichot. Al dit ſag en hoorde Don Diego aen, verwondert in den hoochſten graet, voornamentlijk als hy ſag, dat Don Quichot, na dat hy zich wel afgedroogt had, den helm op ſijn hooft voegde, en zich vaſt in de zael ſettende, ſijn degen her voor halende, en ſijn lançie in de vuyſt vattende, ſey: Laet nu komen dat komen wil, hier ben ick om te ſtrijden, al was het tegen den drommel ſelf in perſoon. Ondertuſſchen quam de Kar vaſt aen, daer anders niemant by was, als de Karreman met ſijn muylen, en nog een menſch, die voor op ſat. Don Quichot reed terſtond by de Kar, vragende: Waer gaet gy heen, kammeraet? wat Kar is dit? wat voert ghy daer op? en wat hebben deſe vanen te beduyden? De Karreman antwoorde: De Kar hoort my; en het geen ick op heb zijn twee brave Leeuwen in de koy, die den Generael van Oran ſijn Majeſteyt toeſent tot een vereering,

eering. De vanen zijn het teecken en geley van den Koning. Zijn de Leeuwen groot? vraegde Don Quichot. Soo groot, sey den ander, die voor in de Kar sat, dat'er in Spanjen noyt grooter geweest zijn: altoos ick heb 'er menig gebrocht, maer noyt grooter, noch so groot. Zy zijn manneken en wijfken: het manneken gaet in die eerste koy, en het wijfken in die andere. Sy zijn tegenwoordig heel hongerig, vermits se van daeg noch niet gegeten hebben; en daerom gelieft wat uyt de wech te gaen: want het is tijt dat wy voort rijden, om te komen daer men haer wat te eeten mag geven. Kom Leeuwtjes, kom Leeuwtjes, antwoorde Don Quichot daer op met een lagchende mont, hoe kom je soo wel te pas? en ick sweer u, dat dese Heeren, die se gesonden hebben, sien sullen, of ick een man ben, die bevreest is voor Leeuwen. En ghy, goede man, dewijl ghy den bewaerder van de Leeuwen bent, soo doet my de koyen eens open, en laetse my eens voor den dag komen, alsoo ick in het midden van dit veldt sal te kennen geven, wie en wat Don Quichot de la Mancha is, in spijt van alle Toovenaers en schelmen die der zijn. Ja, ja, sey daer op die met den groenen Rock by sich selven, hier sien wy wat onsen Ridder in sijn schilt voert: de kaes heeft hem voorseker het breyn weeck gemaeckt, en dat sal hem voorts ontloopen zijn. Ondertusschen komt Sanche by hem, en badt hem: Om Gods wil, Heer, brengt doch soo veel te weeg, dat mijn Heer met die Leeuwen niet en vergaert; want so se los raecken, sy sullen ons al te mael in stucken scheuren. Hoe! sou uw Heer so sot zijn, vraegde den ander, dat gy vreest, en gelooft, dat hy sulck en werck zou aenvangen? Hy is niet sot, antwoorde Sanche, maer verbruyt stout en onvertsaeght. Ick salder mijn best toe doen, zey Don Diego; en komende by Don Quichot, die den Bewaerder vast aendrong om de koy te openen, sey hy tegen hem: Heer Ridder, de dolende Ridders moeten avonturen aenvangen, daer se hoop van hebben gesont te konnen uyt gheraecken, en niet sulcke daer hen alle uytkomst benomen is; want de dapperheyt, welke reuckeloos is, verdient eer de naem en blaem van sotheyt, te meer, dewijl dese Leeuwen niet tegen u zijn, maer alleen aen sijn Majesteyt gesonden worden: en derhalven sal het niet wel gedaen wezen aen de selven de reys te wederhouden. Mijn Edelman, antwoorde Don Quichot, gaet gy heenen, en bemoeyt u met uw patrijshont, en met uw grooten wagter, en laet een yeder sijn ampt uytvoeren: dit is het mijne; en ik weet alderbest, of dese Leeuwen my aengaen of niet. En keerende sig daar op na den Bewaerder, sey hy tegen hem:

Ick

2 deel F. 94

Ik ſweer u by dit en dat, Don Vagebont, dat ik u met deſe lançie op de kar doorrijgen ſal, ſo gy my op de ſtaende voet de koyen niet en opent. De Karreman, hoorende deſe wootden van dit gewapent Spook, bad hem: Myn Heer, laet my ter liefde ſo veel toe, dat ik myn beeſten eerſt mag uyt ſpannen, en weg leyden eer men de Leeuwen los laet; dan ſo ſe my de ſelve verſcheurden, ſou ick bedorven weſen voor al myn leven: want deſe kar en deſe muylen ſijn al dat ik in de werelt heb. O ongelovig menſch! antwoorde Don Quichot, gaet henen maekt u aen een kant, ſo als gy wilt, gy ſult wel haeſt ſien, hoe ydel uw vrees geweeſt is. De Karreman ſpande in der haeſt ſijn muylen uyt; en de Bewaerder riep vaſt overluyt: draegt al te mael getuygenis, hoe dat ik gedwongen, en tegen mijn wil, de koyen moet openen, en dat ik voor God verklaer, geen oorſaek te weſen van het quaet dat 'er ſou mogen uyt ontſtaen, en op hem al mijn ſchaden ſal verhalen: en gy, mijn Heeren en vrienden, begeeft u vry aen een kant, eer ik open; want ik weet wel dat ſe my geen quaet ſullen doen. Andermael bad Don Diego Don Quichot, ſulk een ſotterny niet te beginnen, alſo ſulks alleenig was God te verſoeken; daer den Ridder op antwoorde, hy wiſt wel wat hy deed. Den ander ſey hem weder, dat hy ſou toeſien, alſo hy meende, dat hy ſig bedroog. Ik ſeg u anders niet, antwoorde Don Quichot, indien gy geen toeſiender wilt ſijn van dit treurſpel, (gelijk gy 't hebben wilt) ſo ſteekt uw paert, en begeeft u daer gy ſeeker ſijt. Sanche dit horende, bad hem wederom met tranen in de oogen, van dit ſijn voornemen af te ſtaen, by het welk al het voorgaende van de Wintmeulens, en van de Volmeulens, en kortelijk al de avontueren die hy ſijn leven had ten eynde gebracht, maer kinderwerk waren. Hier, mijn Heer, vervolgde Sanche, is bego geen toovery mee gemengt, want ik heb ſelf door de tralien van de koy een klaeuw van een deegelijke Leeuw geſien, en beſluyt daer uit, dat, na de klaeu, het een beeſt moet weſen groter als een Olyfant. Het is de vrees, Sanche, ſey Don Quichot, die het u groter ſal doen dunken te ſijn, als de helft van de werelt. Mijn ſoon, gaet, maekt u aen een kant; en kom ik hier te blijven, gy weet ons ouwe beſprek: gaet maer na Dulcinea toe, en meer behoef ick u niet te ſeggen. By deſe voegde hy noch eenige andere woorden, daer hy genoeg meê te kennen gaf, dat, wat men hem afraden wilde, maer tegens een oven gegaept was. Die met den groenen Rock ſou ſig met gewelt daer wel hebben willen tegen ſtellen; maer hy bevont ſig ongelijk in wapenen: en boven dat oordeelde hy voor geen wijsheyt, ſich met ſotten te vergaren, gelijk

hy

hy nu klaerlyk ſag dat hy was. Don Quichot ondertuſſchen ſich weder na den Bewaarder keerende, en ſyn dreygementen hervattende, gaf ſulks oorſaek aen Don Diego om ſijn paert met ſporen te ſteeken, en ſig aen een kant te maeken, gelyk ook de Karreman met ſyn muylen, en Sanche met ſyn eſel, begevende ſich een yeder ſo ver uyt het geſicht als mooglyck was. Sanche beſchreyde nu alreets met heete tranen de doot van ſijn Heer, dien hy voor die tijt ſeeker doot reekende, en begraven in de buyck der Leeuwen; beklaegde ſijn ongeluk; en vervloekte de uur, dat hy voorgenomen had hem weder te dienen. Evenwel, nog om huylen nog om klagen, liet hy niet na wacker aen te ryen. Siende eyndelyk den Bewaarder, dat ſy, die gevlugt waren, ver genoeg aen een kant waren, begoſt hy Don Quichot op nieuw te bidden en te ſmeken, de Beeſten met vrede te laten; die ront uyt antwoorde, dat hy met geen meer bidden en ſmeecken te doen had; dat hy doen ſou 't geen hem belaſt was, of hy wiſt raet met hem. Terwyl den Bewaerder vertoefde om de koyen te openen, ley Don Quichot by ſig ſelven over, of het beter was den ſtryt te voet, of te paert, aen te vatten; en vreſende, dat ſig Ronſinant voor deſe Beeſten verſchricken ſou, ſprong hy uyt de ſael, velde ſijn lancie, en vatte ſijn ſchilt, met het bloote ſwaert in de rechter hant, en het eene been voor het andere geſet, voegende ſig ſo voor de Kar, met een weſen van een krijgsman, en het hart van een leeuw, bevelende ſig van harten aen Godt, en terſtondt daer na aen ſyn ſchoone Dulcinea van Toboſo. Men moet weten, dat, komende aen deſe paſſagie, den Schrijver van deſe Hiſtory uytroept: O kloeckmoedige en manhaftige Don Quichot de la Mancha, ſpiegel van alle dapperheyt, tweede en nieuwe Manuël de Leon, die de eer en roem van de Spaenſche Ridderſchap is geweeſt! met wat woorden ſal ik deſe wonderlyke daet verbreyden! of door wat redenen doen gelooven aen de komende eeuwen! of wat lof ſal men u hier over toevoegen, die te groot ſou ſyn, al was ſe ook nog ſo groot! Gy te voet, alleen, onvertſaegt, alleen met een ſwaert, en nog geen van de beſte, gewapent, met een ſchilt, en nog niet ſeer blinkende, voorſien, verwagt hier in het open velt de twee grootſte en ſterkſte Leeuwen, die oyt Africa gevoet heeft. Uw eygen daden moeten het ſijn, die u genoegſame lof beſchiken. O dappere Don Quichot, dien ik hier wil laten, alſo my woorden ontbreeken, om u naer verdienſten te roemen. Alhier eyndigt den voorſchreven Schrijver ſijn verwonderingen, en gaet voort, ſeggende: Siende den Bewaerder Don Quichot nu in ſulk een geſtaltenis, en dat hy niet koſt uit-

uitſtellen het Manneken los te laten, ſonder te vallen in ongenade van deſen ſtouten en raſenden Ridder, opende hy ſachjes de eerſte koy, daer dit Manneken, gelyk geſegt is, in was, 't welk ſich vertoonde in een meer als gemeene groottе, ſchrickelijk van aenſien. Het eerſte, dat het Gedierte deed, was, ſig om te keeren in de koy, en de leden een weynig uyt malkander te recken: daer na openende den muil, die verſchrickelyk genoeg was, bragt hy daer een tong van een elle lang uyt voor den dag, daer hy ſich de oogen en den muyl mede leckte. Thans ſteeckende het hooft uyt de koy, ſag hy aen alle kanten met twee ogen die glinſterde als vyer, 't welck de roeckeloosheyt ſelf verſaecht ſou gemaeckt hebben. Alleen Don Quichot keek hem ſterck aen, verlangende maer dat hy ſou komen affſpringen, en werck beginnen; hopende hem met ſijn handen van een te ſcheuren. So ver ging de uytterſte en ongeſiene ſotterny van deſen onbedachten. Maer den edelen Leeuw, meer beleeft als opgeblaſen, ſig aen geen leuren ſtorende, na dat hy een wijl herwaerts en derwaerts had ſtaen ſien, keerde ſich weder binnenwaerts, en draeijende ſyn achter-end na Don Quichot, ging ſtillekens en ſachjes neêr leggen. Don Quichot, ſulks ſiende, beval den Leeuwen-bewaarder, dat hy hem met een ſtock ſou ſtooten, en dwingen voor den dag te komen. Maer den ander antwoorde, dat hy ſulks niet doen en ſou: want, ſeyde hy, indien ik hem begoſt te ſlaen of te ſtooten, ſou ick de eerſte weſen dien hy in ſtucken ſou ſcheuren. Uw Genade, Heer Ridder, mag ſig vryelyck genoegen met het geen hy gedaen heeft; 't welk alles is dat men van de uyterſte dapperheyt ſou konnen verwachten. De Leeuw heeft de poort open gehad; en het ſtont in ſijn wil, voor den dag te komen, of niet: maer dewijl hy deſe reys niet heeft willen te voorſchijn komen, ſal hy 't van den geheelen dag niet doen. Gy hebt, Heer Ridder, uw grootmoedigheyt genoegſaem betoont: noyt braef Compioen is gehouden meer als ſijn vyant in het velt te dagen, en hem te verwagten; en ſo den ander niet en komt, de oneer is aen hem, en de kroon en roem aen den dager. Dat is ook ſo in der waerheyt, antwoorde Don Quichot, ſluyt toe, myn vrient, ſluyt toe, en geeft my getuygenis, in de beſte forme die gy ſult konnen, van het gene gy my hebt ſien doen; hoe gy de poort geopent hebt; hoe ik hem verwagt heb; hoe hy niet te voorſchijn gekomen is; en hoe hy eyndelik den rug gekeert heeft: meer begeer ik niet, en alle toovery buyten, en den Heer helpt de redelijckheyt en de waerheyt, beneffens de waerachtige Ridderſchap, en ſluyt toe, gelyck ick u heb geſegt, terwyl ik de gevluchten

vluchten weder by een wenk, op dat ſe alles uyt uw eygen mont mogen hooren. Dit deed den Bewaerder alſo; en Don Quichot, bindende dien doek aen de punt van ſijn lançie, daer hy ſijn oogen van de kaes meê afgeveegt hadt, begoſt hen altemael by een te roepen, welke nog niet aflieten van vlugten, en alle ogenblicken om te ſien, met Don Diego voor aen. Maer Sanche eyndelyk het wit in de oogen krijgende, begoſt te ſeggen: Ik wil me laten ophangen, ſo myn Heer de Beeſten niet verwonnen heeft, want ſie daer hy roept ons. Elk hielt daer op ſtil, en ſag terſtont, dat het waer was; en verſettende ſtraks een goet gedeelte van hun vrees, verſeeckerden zy ſich van langer handt, tot'er tyt dat ſy altemael het roepen van Don Quichot hoorden. Eyndelyck, ſy verſtouten ſich, en keerden weder nae de Kar; en als ſy 'er by waren, ſey Don Quichot tegens den Karreman: Spant gy vry weêr in, myn vrient, en vervolgt uw reys; en, Sanche, geeft gy twee goude kronen voor hem, en voor den Leeuwen-bewaerder, tot beloning van dat ick ſe ſoo lang heb opgehouden. Dat ſal ick garen doen, antwoorde Sanche: maer hoe is het met de Leeuwen afgelopen, ſijn ſe levende of doot? Doen begoſt hen den Bewaerder van ſtukje tot beetje te verhalen al wat'er gebeurt was, ſtoffende ten alderhoogſten van de dapperheyt van Don Quichot, door wiens aenſien den Leeuw verſchrickt zynde, niet voor den dag dorſt komen, hoewel hy de koy een goede wijl had open gehouden; en hoe Don Quichot nog begeert had, datmen den Leeuw ſou tergen, maer dat hy ſulks niet geraden had gevonden, alſo dat God tergen ſou geweeſt ſyn; en dat hy eyndelyk ſelf tegen ſijn wil de koy geſloten had. Wat dunkt u daar af, Sanche? vraegde Don Quichot, ſynder tooveryen die tegens de regte dapperheyt opmeugen? De Toovenaers mogen my het geluck, maer ſy ſullen my evenwel de moet, nog de dapperheyt, niet benemen. Sanche gaf de kronen, gelyk ſijn Meeſter geſegt had: de Karreman ſpande weder in: en de Bewaerder bedanckte Don Quichot, en beloofde het ſelve den Koning te verhalen, ſo haeſt hy ten Hoof ſou komen. En ſo ſijn Majeſteyt, beval hem Don Quichot, by geval nae myn naem vraegt, ſo ſegt hem, dat ick geheeten ben de Ridder van de Leeuwen; alſoo ick begeer van nu af aen, dat mijn oude naem van de droevige Figuur ſig daer in verandert: ſynde het een out gebruyk onder de dolende Ridders, hun namen te veranderen ſo dikmaels als ſe willen. De Kar met haer geſelſchap vervolgde haer weg; en Don Quichot, beneffens Don Diego, en Sanche de hunne. In al dien tijdt had Don Diego de Miranda niet een woort geſproken,

doen-

doende niet anders als de manieren en woorden van Don Quichot aen te merken, hem oordeelende voor een verſtandigen ſot. Hy had nog het Eerſte Deel van ſijn Hiſtorie niet geſien, 't welk, indien hy geleſen had, ſou hy ſich ligt ſo ſeer niet verwondert, maer kennis van de gelegentheyt van ſijn ſotheyt gehad hebben: doch dewijl hy daer niet van wiſt, hielt hy hem nu voor wijs, dan weêr voor ſot; want al wat hy ſprak, was bequaam en wel; maer al wat hy deed, was enkel ſotheyt. Hy ſey ſomwijl tegen ſich ſelf: Wat grooter ſotheyt kan der gevonden worden, als dat men ſich een helm vol kaes op de kop ſet, en dan te meenen dat de harſſenen daer uyt loopen, door toedoen van Toovenaers? En wat meerder raſerny ſou men konnen bedenken, als tegen Leeuwen ongedwongen te willen gaen vechten? Van deſe gedachten, en uyt deſe twijffelmoedigheyt, verloſte hem Don Quichot, ſeggende: Wie twijffelt, Heer Don Diego, of uw Heerlijkheyt houd my tegenwoordig voor een perſoon, die ſijn vyf ſinnen alle drie heeft? en om waer te ſeggen, dit ſou men uyt mijn wercken byna konnen beſluyten: maer evenwel verſoek ik, dat Mijn Heer my voor ſoo ſot niet gelieft te houden, als ick wel ſchijn te ſijn. Het is een braef ding, wanneer een Ridder, in het midden van een groot pleyn, en in het aenſien van ſijn Koning, een geluckige ſteeck aen een woedende Stier geeft. Het ſtaet voornamentlijck wel, wanneer een Ridder, gewapent in blinckende wapenen, den Tournoy wint, in het aenſien van de Schoone die ſijn hart verwonnen heeft. In 't kort, al ſoodanige Ridders geven een ſchoon aenſien, die het Hof en hun Vorſt door krijgs-oeffeningen (of die ſe gelijk zijn) onderhouden, vermaecken, en vereeren. Maer boven allen voegt het een dolend Ridder wel, door de woeſtijnen, wilderniſſen, gebergten, en eenſame wegen te gaen avontuuren ſoeken, met meening om aen de ſelven een geluckigen uytgang te geven, alleen om eer en naem te winnen. Beter, ſeg ik, voegt het een dolend Ridder een weduw in de wildernis by te ſtaen, als een hoofs Ridder een jonckvrouw in het midden van de ſtadt te ſchenden. Al deſe en ſodanige Ridders hebben hun byſondere oeffeningen. Den Hoveling dient ſijn Beminde, verçiert het hof met ſijn levreyen, onderhoudt de arme Ridders door het klinckende ſilver van ſijn tafel, ſtelt ſpiegelſtrijden en ſteeck-ſpelen in, en toont ſich alleſins heerlijk, milt, boven allen een goet Chriſten, en vervult alſoo op deſe wijſe ſijn ſchuldige plicht. Maer de doolende Ridder ſoekt ſelf de uyterſte deelen der aerde, ſteekt ſich in verwarde doolhoven, en vat alle oogenblicken onmoge-

lijcke dinghen by der hant: in het heetſte van de Son, en onbeſchut door beſchaduwend loof, ontſiet hy haer heete ſtralen niet, noch des winters de koude van den Noorden wint: Leeuwen vertſaghen hem niet, Monſters en ſchrickdieren verſchricken hem niet, Draecken ontſtellen hem niet; want de eenen te ſoecken, de anderen te beſtrijden, en alle te overwinnen, zijn ſijne gemeene oeffeningen. Ick dan, dien het lot gewilt heeft een van deſe doolende Ridders te zijn, kan mede niet anders doen als aenvangen het geen ſchijnt tot mijn oeffening en plicht te behooren; en alſoo ſtondt het my nootſaeckelijck toe deſe Leeuwen te beſtrijden, alhoewel ghy het anders ſout mogen nemen voor een overdadige reukeloosheyt. En ick weet ook wel, dat dapperheyt een deugt is, welke den middelweg hout tuſſchen twee groote fouten, als bloodheyt en reukeloosheyt: evenwel is het noch beter, dat men dat punt van reuckeloosheyt, als dat van bloodheyt te na komt. Want gelijk het lichter gebeuren ſal, dat een verquiſter mildt wort, als een gierigaert; alſoo is 'er oock meer hoop, dat een reukelooſen ſal dapper worden, dan een ſnooden bloodaerd. En omtrent het verrichten van avonturen, gelooft my, Heer, het is beter wat te ſtout als te blood: want het klinkt veel beter, als dat men ſegt, die Ridder is een bloodaert en een hoen. Ick ſeg u, Heer Don Quichot, antwoorde daer op Don Diego, dat al het geen ghy geſegt en gedaen hebt, in grondige reden beſtaet, en dat, by aldien de wetten van de doolende Ridderſchap verlooren waren, men de ſelve ſou moeten wedervinden alleen in uwen boeſem, gelijk als in de ſeekerſte bewaerkiſt. Maer ondertuſſchen laet ons een weynig aenrijden, alſo het laet wort, op dat wy by tijds in ons dorp en woning geraeken, daer ſich uw Genade ſal mogen ververſchen van ſijn gheleden arbeyt, is het niet in ſijn lichaam, ten minſten in ſijn geeſt, die niet ſelden by overdracht het lichaam te gelijk vermoeyt. Ik neem uw aenbiedingen aen, Heer Don Diego, antwoorde Don Quichot, gelijk een byſondere gunſt aen my beweſen. En met eenen een weynig beter aenrijdende, was het omtrent twee uuren na middag, wanneer ſe in het dorp en aen het Slot van Don Diego quamen, die van Don Quichot de Ridder van de groene Rock genoemt wiert.

Het

Het XVIII. Hooftſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde in het Slot van den Ridder met of van den groenen Rock, met verſcheydene andere dingen.

DOn Quichot vont het huys van Don Diego, na de gelegentheyt van de plaets, groot genoeg: dog de wapenen boven de poort, alhoewel van rouwe ſteen, het hol in het portael, de gaenderyen rontom de plaets, en andere byſonderheden, als ſijnde na de wijſe van Toboſo, vernieuden in onſen Ridder de gedachtenis van ſijn beminde Dulcinea; en na dat hy ſwaerlijk verſucht had, ſeyde hy, ſonder te ſien wieder by was: O ſoete vermaningen, hoewel droevig voor my, en bly wanneer het den hemel ſal believen! ô leyen en ſchalyen van Toboſo, hoe vernieut gy in my de gedagten, de ſoete opweckingen van mijn grootſte bitterheyt! Deſe woorden hoorde den jongen Scholier, Zoon van Don Diego, aen, die met ſijn Moeder was uytgekomen, om deſe vrienden te ontfangen; en ſo wel hy, als ſijn Moeder, bleven verwondert ſtaen over ſulk een taal te hooren, en dit vreemt ſchepſel te ſien, de welke afſtijgende van ſijn paert, ging met groote beleeftheyt om hen de handen te kuſſen. Don Diego ſey daer op tegens ſijn Vrouw: ontfangt, Mevrouw, volgens uw gewoonlijke genegentheyt den Heer Don Quichot de la Mancha, dien gy voor u hebt, den dapperſten en verſtandigſten Ridder ter werelt. De Vrouw, die Donna Chriſtina genoemt wiert, ontfing hem met groote gunſt, genegentheyt, en beleeftheyt; daer haer Don Quichot geenſins in ſchuldig bleef: en omtrent het ſelve geſchiede tuſſchen hem en Don Lorenzo, de Zoon van Don Diego, welke hoorende Don Quichot ſpreeken, hem terſtont aennam voor een verſtandig en wijs perſoon. Alhier beſchrijft de Schrijver al de omſtandigheden van het huys van Don Diego, zynde alle de vereyſſchen tot het huys van een Boeren-Edelman van goede middelen: maer den Overſetter van deſe Hiſtory heeft goet gevonden de ſelve ſtilſwijgende voorby te gaen, beneffens verſcheydene andere kleynigheden, als die weynig te pas komen tot deſe geſchiedenis, ſig liever dienende van de ſuyvere ronde waerheyt, dan van een deel koude digreſſien en afwijkingen. Don Quichot wiert in een zael geleyt, daer hy van Sanche ontwapent wiert, ſtellende ſijn Heer in ſijn onderkleertjes, niet ſlegt beſmeurt van het vrijven der wapenen. De mouwen waren half omtrent ſonder bragoenen, en de broek niet ſeer heel. Hy bond ſijn goet ſwaert op ſijn zy, hangende aen een

draegbant, gemaekt van het vel van een zeewolf, 't welk (gelijk men segt) in de eerste hondert jaren niet gebruykt was, maer sijn meeste leven tusschen de hanebalcken versleten had. Hy sloeg vorders een mantel om van goet grof graeuw laekentje. Maar voor alle werken wiesch hy met vijf of ses aeckers water (want in het getal van de aeckers of emmers verschelen de Schrijvers eeniger maten) sijn aengesicht af; en al evenwel kost hy so lang niet watschen, of het water hield al een coleur van huy of van waey, die over al wel vast aengebacken was, dank heb de onvoorsichtigheyt van Sanche met sijn versche kasen. Met de voorverhaelde toestel, en een aerdig gelaet, quam Don Quichot in een andere zael, daer hem den jongen Scholier verwachte, om hem te onderhouden terwijl men de maeltijdt bereyde, alsoo door het overkomen van sulk een voornaem gast Donna Christina haer uytterste beleefftheyt en handigheyt socht te toonen. Terwijl Sanche Pance besig was met sijn Heer te ontwapenen, had Don Lorenzo gelegentheyt om met sijn Vader van desen Ridder te spreecken, seggende: Wat sal men seggen, Heer Vader, van desen Ridder? De naem, de gedaente, en het seggen dat hy een dolend Ridders is, maeken mijn Vrouw Moeder en my verwondert. Ick weet niet, Soon, wat ick 'er u van seggen sal, antwoorde Don Diego, dan alleen dat ik hem heb sien doen dingen, die de grootste sotheyt beschamen; en hooren spreecken andere, die groote wysheyt besluyten, en sijn sotheyt tegenspreeken. Spreekt gy met hem, en dewijl ghy verstandig zijt, oordeelt self van sijn verstant; hoewel ick hem, om de waerheyt te seggen, eerder hou voor sot, als voor wijs. Hier op begaf sich Don Lorenzo om Don Quichot te onderhouden, gelijk gesegt is, tusschen de welken onder anderen dese redenen voorvielen Don Quichot sey eerst tegen Lorenzo. Den Heer Don Diego de Miranda, uw Vader, heeft my kennis gedaen van het sonderling verstand, en de groote geest, die uw Heerlijkheyt heeft, en voornamentlijk dat Me. Jonckheer een groot Poëet of Dichter is. Een Poëet of Dichter te zijn, antwoorde den ander, sou wel konnen waer zijn, maer van groot, met geen gedachten. De waerheyt is, dat ik eenigsins tot dese konst genegen ben, en de goede Poëten te lesen, maer geensins in sulker voegen, dat my daerom den naem van groot sou toekomen. Die nederigheyt, zey Don Quichot, staet my bysonder wel aen; want men heeft selden Poëet sonder opgeblasentheyt en laetdunckentheyt, en die sich selven niet houdt voor de grootste Dichter des werelts. Daer is geen regel sonder exceptie, antwoorde Don Lorenzo, want sommige

mige zijnder die het wel zijn, en evenwel niet willen weten. Weynige, hervatte Don Quichot: maer ik bid u, Mijn Heer, wat zijn het doch voor vaerſen, die gy tegenwoordig onder handen hebt, welke u, gelijk my uw waerde Vader geſegt heeft, eenigſins onruſtig maecken? en ſoo der eenige gloſſa op van nooden is, daer op verſta ick my oock eenigſins, en ſou derhalven de ſelve gaerne weten. Soo ſe zijn van een letterſtrijdt, ſoo heeft uw Heerlijckheyt de tweede prijs te betrachten: want de eerſte wort gemeenlijk by gunſt gegeven, maer de tweede na verdienſte, gelijk oock de derde daer in plaets heeft, even als de licentien of trappen, die men in de Scholen geeft. Tot noch toe, ſey Don Lorenzo by ſich ſelven, kan ick geen ſotheyt vermercken, maer laet ons al voortgaen. Het ſchijnt, vervolgde Don Lorenzo, dat uw Genade de Schole bewandelt heeft: wat wetenſchappen heeft hy gehoort? Die van de dolende Ridderſchap, antwoorde Don Quichot, die ſoo goet is als de Poëſy, en noch wel een trapje beter. Ick weet niet, wat wetenſchap dat is, zey Don Lorenzo. Het is een wetenſchap, vervolgde Don Quichot, die alle wetenſchappen in ſich beſluyt: want die daer werck van maecken, moeten goede Rechtsgeleerden zijn, om de wetten van de *Juſtitia Diſtributiva* en *Commutativa*, (dat is, het Recht van yeder het ſijn te geven, en betamelijcke onderhandeling) wel te bedienen. Hy moet een Godtsgeleerde zijn, om reden te konnen geven van de Chriſtelijke Godtsdienſt, die hy belijdt. Hy moet een Artz, en voornamentlijk Kruydkender zijn, om ſelf in het midden van de rouwſte wilderniſſen kruyden te konnen vinden, die de kracht hebben om wonden te geneſen: want ſy vinden ſe yeder tree ſoo niet, die hen de wonden heelen. Hy moet een Sterrenkundige zyn, om te konnen ſien aen de ſterren hoe veel uren dat 'er van den nacht verloopen zijn, en in wat gedeelte of klimaat van de werelt hy is. Hy moet ſich verſtaen op de Mathematica, of Wiskonſt, die hem alle oogenblicken te pas komt. Voorts, om andere mindere wetenſchappen niet voorby te gaen, hy moet konnen ſwemmen, gelijck men ſegt van den viſch Colas: hy moet een paerdt weten te beſlaen, en een zael of een toom te maecken: en weder na boven keerende, moet hy weten ſijn trouw aen Godt en aen ſijn Beminde te houden: hy moet kuyſch van gedachten zijn, eerbaer in zyn woorden, mildt in ſijn wercken, dapper in ſijn daden, lieftallig met de behoeftigen, en eyndelijck, een voorſtander van de waerheyt, om de ſelve te beſchermen, ſelf ten koſten van ſijn leven.

Uyt al deſe groote en kleyne deelen wort een goet dolend Ridder gemaekt, op dat uw Heerlijckheyt mag bekennen, of dit een ſlechte wetenſchap is, en of ſe minder is als eenige die in de Scholen geleert wort. Indien dat ſoo is, antwoorde Don Lorenzo, ſoo ſeg ick oock, dat deſe wetenſchap al de anderen te boven gaet. Hoe indien dat ſo is? vraegde Don Quichot. Het geen ik ſeggen wil, hervatte Don Lorenzo, is dat ick twijffel, of'er oock oyt doolende Ridders zijn geweeſt, of noch zijn, die met ſoodanige deugden zijn begaeft. Menigmael heb ick geſeght het geen ick nu tegenwoordig weder ſeg, antwoorde Don Quichot, dat het meeſte deel der menſchen van gevoelen is, dat'er geen doolende Ridders ſijn: en om dat my dunckt, dat ('t en zy den Hemel ſelf door wonderheden hen uyt dat misgevoelen treckt) het vergeefs werck is, hen het tegendeel wijs te maecken, wil ik ook nu tegenwoordig de moeyte ſparen om u van deſe dwaling te ontlaſten. Het geen ik meen te doen, is alleenig den Hemel te bidden om de blinde ongeloovige harten der menſchen hier omtrent te verlichten, en te verſtaen te geven, hoe nut en hoe noodig de dolende Ridders in de voorgaende tijden zijn geweeſt, en in de tegenwoordige ſouden zijn, indienſe ſoo in gebruyck waren. Maer doch, laet om de ſonde des volcks de traegheyt over de dapperheyt; en de ledigheyt, gulſigheyt, en ſlemperny over de deugt zegepralen. Onſen gaſt is my voor deſe mael ontſnapt, ſey Don Lorenzo by ſig ſelf, evenwel hy is al met ſijn eene voet op de trap, en ick ſou wel ſtapel ſot zijn, indien ick het niet geloofde. Hier maecktenſe een eynde van hun geſprek, alſoo ſe geroepen wierden om te eeten. Don Diego vraegde ſijn Soon, wat hy uyt het verſtant van Don Quichot had weten te trecken? Daer den ander op antwoorde: Al de Medicijnen en Artzen van de werelt, Vader, zijn niet machtig om hem te trecken uyt den afgront van ſijn ſotternyen: hy is een ſot in den derden graedt, maer vol van doorluchtige tuſſchenpooſen. Men ging eeten, en de maeltijt was ſoodanig, als Don Diego had geſegt gewent te zijn aen ſijn vrienden te geven, ſuyver, overvloedig, en ſmakelijk. Maer het geen Don Quichot het alderbeſte aenſtont, was de wonderlijcke ſtilſwijgentheyt, die men door het gantſche huys vernam, 't welk daer over wel een Carthuyſer Klooſter geleek. De tafel daer na weder opgenomen zijnde, en Godt gedankt, en elck ſich gewaſſchen hebbende, verſocht Don Quichot ſeer ootmoedelijck aen Don Lorenzo, de vaerſen en gloſen van de letterſtrijt hem te willen laten hooren. Hier op antwoorde Don Lorenzo, dat, om

niet

niet te toonen van die Dichters te zijn, die nimmer hun vaerſen willen toonen des verſocht zijnde, en onverſocht deſelve van ſelf en ſonder ophouden in den ſchoot braken, hy gaern gehoorſamen ſou, ſonder dat hy daer eenige andere belooning van verwagte, als de oeffening van ſijn verſtant. Een ſeecker wijs en verſtandig vrient van my, antwoorde Don Quichot, was van gevoelen, dat men ſich niet behoorde moede te maken met gloſeeren en uytbreyden van ſodanige duyſtere vaerſen; en de reden was (ſeyde hy) dat de gloſen noyt of ſelden komen tot de ſin van de voorſtellingen, en gemeenlijk van de regte ſin afdwalen; behalven dat de wetten van dit gloſeeren ſeer bepaelt zijn, als niet toelatende interrogatien of vragen te gebruycken, noch ick ſegge, nog ik ſal ſeggen, nog nomina van verba te maken, en diergelijke meer, gelyk uw Heerlijkheyt weet. In der waerheyt, Heer Don Quichot, zey Don Lorenzo, ick ſou uw Genade gaern gevat hebben in den eenen of den anderen misſlag; maer gy zijt my t'elkens als een ael door de vingeren ontſnapt. Ik verſta die meening niet, antwoorde Don Quichot. Ik ſal my daer na doen verſtaen; hervatte den ander, en voor als nu gelieft de voorſtelling en de gloſe te aenhoren.

Die is het geen hy was,
Sal worden dat hy niet en was,
Als is die niet en was.

Gloſe.

Indien de trouw, die ſtaeg mijn heete minne ſtijft,
Mijn eygen trouwe blijft,
En geen gewelt en doet,
Aen de getrouwheyt van mijn eeuwig trouw gemoet:

Dan is de tijd dat ſich met ernſt verkeeren ſal
Mijn laſtig ongeval,
En ick, die heylloos ben,
Geluckig heeten, die noch geen geluk en ken:

Als door mijn trouw, ten eynd getrouwelijk bewaert,
Uw ongeſtuymen aert,
Aen ware trouw beurient,
De trouw ſal geven 't geen de trouwigheyt verdient.

Soo ſal ick dan, die houd in trouw myn ſelfde pas,
Zijn die ik niet en was,

Tot onwil van de nijdt,
Als gy ten eynde eens een trouwbeloonster zijt.

Op het eyndigen van dese gloſe, of uytbreydinge, rees Don Quichot over eynde, roepende met een luyde ſtem, 't geen eer een ſchreeuwen geleeck, vattende de rechter hant van Lorenzo: Leven de hemels, daer ſe het hoogſte zijn, edele borſt, ghy zijt de beſte Dichter die'er ter werelt is, en verdient met lauwren ghekroont te worden, niet om Cypres, noch om Cræta (gelijck een Poëet ſey, dien 't Godt vergeven wil) maer om de Hooge School van Athenen. Sy die u van de prijs berooven, ſal Phœbus Apollo oock van ſijn ſtralen berooven; en de negen Suſters ſullen noyt de ſchaduw van ſijn huys beſoecken. Segt my toch, Heer, eenige andere vaerſen, alſoo ik op het aldernauſte de pols van uw verwonderlijck verſtant moet taſten en onderſoecken. Don Lorenzo ſchepte vermaeck in dus hoog van Don Quichot geſet te zijn, al hoewel hy hem voor een ſot hielt: ſoodanig is de kracht van de yleyery. Om dan noch meerder lof te winnen, ſtont hy het verſoeck van Don Quichot toe, deelende hem deſe klinckert meê.

Sy, die de brave borſt van Piramus koſt breeken,
Brack ook de nijdige en onmenſchelijke wand.
Die ſulcke minne, ſulk een onwaerdeerlijk pand
In duyſt're kameren geſet had, en verſteecken.

Maer deſe was te groot, om niet wat groots te ſpreken,
De mont was te gering tot uyt'ring van die brant,
Dus opende de borſt en d'een' en d'and're hant,
Tot een onſterffelijk en ongetwijffelt teeken.

De Doot die ſtont verſet, de Min genoot genoegen,
Die wilde ſcheyden, dees alleenig t'ſamen voegen;
En dat geraemte ſpelt de ſchantvleck van haer naem:

Dus gaf aen deſe twee, om nimmer weêr te miſſen,
Een moedig ſwaert, een graf, en een gedachteniſſe,
Doot, deck, en eeuwiglijk te leven door de faem.

Den Hemel heb danck, ſey Don Quichot, hebbende het gedigt ghehoort, dat de Poëtiſche naem eens wederom herboren, en my gegeven wort ſulk een Dichter te beſchouwen, als uw Heerlijck-

heyt

heyt is, volgens de konſtige ſtelling van deſe klinckert. Vier dagen was Don Quichot ten huyſe van Don Diego, ſeer wel onthaelt en opgepaſt, ten eynde van de welcke hy verlof verſocht om te mogen vertrecken, hem bedanckende voor het goet onthael dat hy van hem genoten had: maer om dat het niet wel en voegde, dat de dolende Ridders lang in ledigheyt zijn, wilde hy weder keeren tot ſijn ſchuldige pligt, ſoekende avonturen, daer hy wel wiſt dat dit geweſt vol aſwas, in het welk hy meende ſijn tijt te beſteeden, tot dat de tijt van het ſteeckſpel tot Zaragoça ſou gekomen zijn, 't geen zijn rechte ooghwit was: doch eerſt moſt hy noch in het Hol van Monte Sinos zijn, van het welck men in die gheweſten ſulcke wonderlijcke dingen vertelde, om oock te onderſoeken den waren oorſpronk van de ſeven Meeren, die men ghemeenlijck met de naem van Ruydera noemt. Don Diego en ſijn Soon preſen hem in ſijn loffelijck voornemen, en baden hem uyt hun huys en hun goederen aen te nemen al het geen hem ſou mogen behagen, volgens de verdienſten van ſijn perſoon, en ſijn ampt. Eyndelijck quam den dagh van ſijn vertrek, ſoo begeert voor Don Quichot, als gevreeſt voor Sanche, die het daer ſo heel qualijck niet bevonden had; komende niet gaern weêr tot het hongerbrocken van de boſſchen en woeſtijnen, en de naeu-beſetheydt van hun onvoorſiene broodtſack: maer even-wel hy ſtopte deſe ſo vol van alle nootdruft, als hy koſt. Eyndelijck, op het afſcheyden, ſey Don Quichot tegen Don Lorenzo: Ick weet niet, Heer, of ick het uw Heerlijckheyt meer geſegt heb, en heb ick het meer geſeght, ick ſegh het wederom, dat, indien uw Genade tracht door een korte wegh te geraken op den hoogſten trap van den Tempel van eer, hy anders niet te doen heeft, als de nauwe wegh van de Rijmery aen een zy te laten, en aen te nemen de noch naeuwer van de doolende Ridderſchap, machtig om hem, tot ſlot van reeckeningh, een Keyſer te maecken. Met deſe redenen beſloot Don Quichot het proces van ſijn ſotterny, en te meer, wanneer hy daer noch by voegde: De Heer weet, hoe gaern ick den jongen Heer Don Lorenzo met my ſou nemen, om hem te wijſen, hoe men de ootmoedigen moet vergeven, en de hoogmoedigen temmen, deugden die aen mijn beroep vaſt zijn; maer dewijl ſijn jonge jaren het ſelve niet toe en laten, noch ook ſijn andere prijſſelijke oeffeningen, ſal ick my alleen te vreden houden met uw Heerlijckheyt te ſeggen, dat hy, zijnde een Poëet, beroemt kan worden, indien hy ſich laet leyden meer door het gevoelen en goetduncken van anderen, als

van ſich ſelf: want daer is vader noch moeder, die ſoo nauw het gebreck van hun kinderen ſien, als anderen; en omtrent het oordeel over ons ſelf heeft dit bedrog het aldermeeſte plaets. Vader en Soon bleven op nieuw ten hoogſten verwondert over het ſchaeckeeren van de wijſe en ſotte redenen van Don Quichot, en de geeſtige ſlagen, die hy ſloegh, als hy op den toon van ſijn dolende Ridderſchap quam. Men deed op nieuw wederzijdſche aenbiedingen; en na genomen oorlof van de Vrouw van het Kaſteel, ſlegen Don Quichot en Sanche op Ronzinant en Graeuwtje, en reden ſoo huns weeghs.

Het XIX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de Avontuur van den verliefden Harder, met andere aengename voorvallen.

WEynig weeghs was Don Quichot van het huys van Don Diego afgereyſt, wanneer hem twee lieden als Geeſtelyke perſoonen, of Scholieren, by quamen, met nog twee Huys-lieden, die op ſo veel eſels ſaten. Een van de Studenten had een groenen linnen ſak, met een weynig wit kooren by hem, en eenige kleeding: den ander had niet als twee nieuwe ſchermdegens, met hun poppekens voor aen. De Boeren hadden andere dingen en koopmanſchap by ſich, genoeg te kennen gevende, dat ſe uyt de eene of de andere groote plaets quamen, daer ſe deſe dingen gekogt hadden, die ſe nu met ſig te huys voerden. So wel Boeren als Studenten vielen in de ſelve verwondering, daer ſe gemeenlyck alle in vielen die Don Quichot aldereerſt aenſagen, en verlangden geweldig, om te weten wat menſch dat het was. Don Quichot groete hen allen ſeer beleefdelik, en na dat hy vernomen had, wat weg ſy reyſden, zynde deſelve dien hy nam, bood hy hen ſijn geſelſchap aen, biddende, wat ſachjes aen te rijden, alſo hun eſels harder voortſtapten als ſijn paert: en om hen te verbinden, ſeyde hy tegens hen in korte woorden, dat hy een doolend Ridder was, ſoeckende ſijn avonturen door al de deelen der werelt; dat ſijn eygen naem was Don Quichot de la Mancha, maer dat hy by genaemt wierdt de Ridder van de Leeuwen, enz. Al deſe woorden waren voor de Boeren even ſoo veel, dan of hy Griecks, of Kramers latijn ſprack, maer niet voor de Studenten, die terſtondt wel ſagen, dat het de man niet vaſt had. Evenwel ſagen ſe hem met verwondering en eerbieding aen, en een van de twee ſey

tegens

tegens hem: Indien uw Genade, Heer Ridder, anders geen ſekeren weg en volgt, gelijk ſe niet plegen die hun avonturen ſoecken, ſouden wy wenſchen, dat de ſelve geliefde met ons te reyſen, daer hy de beſte en rijckſte bruyloft ſal ſien, die men oyt in Mancha gehouden heeft. Don Quichot vraegde, of ſe van den eenen of den anderen Vorſt of grooten Heer gehouden ſou worden? Daer den ander neen op antwoorde, maer van een Boer en een Boerin, zijnde den Boer de rijckſte die hier omtrent was, en de Boerin de ſchoonſte die men oit geſien had. De toeſtel, vervolgde hy, ſal buiten gemeen ſijn, alſo men de bruyloft in een beemd ſal houden, by het dorp van de Bruyd, die men by uytſteekentheyt noemt Quiteria de Schoone, en den Bruydegom Camacho de Rijke; ſy ſijnde van den ouderdom van omtrent achtien jaren, en hy van twee en twintig, beyde malkander gelijk; alhoewel ſommige willen ſeggen, die de geſlachten van de heele werelt in hun hooft hebben, dat het geſlacht van Quiteria dat van Camacho overtreft: maer evenwel men ſiet daer niet ſeer na, alſo de rijkdom veel gebreecken bedekt. In der daed, Camacho is ſeer mild, en heeft order geſtelt om de geheele beemd te overdecken, in ſulker voegen, dat de Son werk ſal vinden om die met ſijn gewoonlijke ſtraalen te komen beſoecken. Hy heeft oock verſcheyden ſoorten van danſſen ingeſtelt, ſoo met geweer als ſtocken, en diergelijcken, alſo der in het dorp zijn, die ſich op het een en het ander dapper verſtaen. Maer geen van al deſe geroerde ſaecken ſal de bruyloft uytſteeckender maecken, als het geen men vermoedt dat den verſtooten Baſilio in de ſelve ſal doen. Deſen Baſilio is een jongen Harder, woonachtig naeſt aen het huys van Quiteria, waer door de gelegentheyt ontſtaen is aen de liefde, om wederom de gedachtenis van Piramus en Thisbe in de werelt op te wecken. Want deſen Baſilio heeft Quiteria bemint van ſijn eerſte jeugt aen, gelijck ſy oock door duyſent eerbare gunſt-tekenen ſijn liefde beantwoort heeft, invoegen men in het geheele dorp niet anders plach te ſpreecken, als van het ſoet en kinderlijk minnen van Baſilio en Quiteria. Maer als de dochter nu grooter wierdt, vond den vader goet, Baſilio den gewonen toegang in ſijn huys te onthouden; en om hem vorder alle hoop af te ſnijden, nam hy voor ſich ſijn dochter aen den rijcken Camacho uyt te houwelicken, alſo Baſilio ſo veel middelen of gaven van het geluk niet en heeft, als wel van de natuur. Want om regt te ſeggen, hy is de braefſte jongman dien wy kennen, ſoo in danſſen, kaetſen, en ſpringen, als anderſints: hy loopt als een hart, ſpringt als een geyt, en ſpeelt met de bal, dat

het

het toovery ſchijnt: hy ſingt als een nachtegael, ſlaet op de guitarre, dat hy ſe doet ſpreeken; en boven dat ſpeelt hy met den degen, als de beſte. Om deſe laetſte bequaemheyt alleen, antwoorde Don Quichot, verdient deſen jongman te trouwen, niet ſlechts met deſe Quiteria, maer ſelf met de Koningin Ginebra, ſo ſe nu in het leven was, in ſpijt van Lancerot, en al de geenen die het ſouden willen beletten. Neen, Heer, by lijve niet, ſey Sanche daer op, die tot noch toe ſtil geſwegen had, en langer ſijn ſnater niet houden koſt, mijn wijf ſou dat ſoo niet verſtaen, die niet en hout als van gelijk by gelijk: en daerom dunkt my ook beter, dat deſen Baſilio met deſe Juffrouw Quinteria trouwt, en veel geluck daer mee, en de beul moet ſe halen die ſe belerten te trouwen die malkander lief hebben. Souden ſe al malkander trouwen, die den een den ander beminnen, hervatte Don Quichot, ſoo ſouden de ouders geen recht noch keur meer over de kinderen hebben. Ja men ſou menigmael ſulcke dochters vinden, die met de ſtal-jongens, lackeyen, of andere dienaers van de ouders, ſouden deurgaen, of den eerſten die ſe over ſtraet ſien gaen, die een weynig aengenaemheyt in hun oog heeft, al was het de meeſte deugniet en lichtvinck van de werelt: want niets is 'er dat meer de oogen des verſtants verblint, als de liefde en genegentheyt; daer de ſelve ſoo noodig zijn om een betamelijcke verkieſing te doen: en al mocht men in andere gelegentheden dolen, in die van het houwelijck is de dooling het aldergevaerlijckſte, tot het welcke wel te doen een byſondere gunſt des Hemels van nooden is. Wil yemant een groote reys doen, indien hy voorſichtig is, hy ſoekt eerſt een getrouw en vreedſaem reys-geſel. En waerom ſal hy ſulks niet doen, die den langen weg van ſijn leven heeft te reyſen, voornamentlijck indien hem deſe geſel ſoo wel in het bedt als aan de tafel heeft te verſellen. Het houwelijk is geen koopmanſchap, die men veranderen, verruylen, of verbuyten mach; maer het is, gelijk men in de Scholen ſegt, een *accidens inſeparabile*, een toeval dat men niet ſcheyden kan, gelijk de ſwartheyt in een raven. Het is een bant, die noyt, als door de doot, ontbonden wort. Veel meer andere dingen ſou ick omtrent den houwelijcken ſtaet konnen ſeggen, 't en waer het verlangen, dat ik heb, om het vervolg van de geſchiedenis, die den Heer Licentiaet begoſt heeft, te weten. Hier op ſeyde den Student, Baccalaureus, of Licentiaet, ſo als het Don Quichot behaegde, dat 'er niet meer van te ſeggen was, als dat van de tijt af dat Baſilio wiſt dat de ſchoone Quiteria met Camacho ſou trouwen, men hem noyt had ſien lachen, noch

eenige

eenige redenen hooren ſpreeken, die beſtendig waren; maer dat hy gedurig droevig en vol gedagten was, ſpreekende vaſt met ſig ſelven, invoegen men gevoelt, dat hy van ſyn verſtant berooft is: hy eet weynig, hy ſlaept weynig: het geen hy eet ſijn niet als vrugten; en ſoo hy ſlaept, ſoo is het in het open velt; ghelyck een beeſt: ſomtijts ſiet hy den hemel aen, ſomtijts ſlaet hy ſijn oogen weder na de aerde, en dat met ſulk een volherding, dat hy wel een gekleet beelt gelyckt: kortelyk, hy geeft alle teekenen, dat ſijn hert overwonnen is; in voegen wy alle vreeſen, dat het jawoort, 't welck op morgen Quiteria ſal hebben te geven, hem niet minder als de uytſpraeck van ſyn doot ſal hebben te zijn. Ick hoop, viel Sanche daar op in, dat het den Hemel voorſien ſal: de Heer ſlaet niet, of hy ſalft wederom: niemant weet te voren, wat'er geſchieden ſal: 't is noch lang eer het morgen is; en in een uur, ja in een oogenblik, valt wel een tooren om: ik heb het wel ſien regenen, en weder de Son ſchijnen: deſen leyt geſont te bed, en ſtaet 's morgens niet weêr op: en ſegt my doch eens, wie heeft 'er oyt een ſtock in 't wiel van de Fortuyn geſteecken? neen ſeecker, niemant niet: en tuſſchen ja of neen van een vrouw weet ick niet het ſchrapſel van myn nagel onderſcheyt; heeft ſe anders Baſilio lief, veel gelucks daar toe, met een paer pont vygen: de liefde, gelyck ſe ſeggen, is blint, ſy ſoeckt niet datſe vint. Waer wil je al heen, Sanche, ſey Don Quichot, met al uw ſpreekwoorden? als ghy eens daer meê begint, is'er geen houwen aen, ſoo ſlaet ghy voort. Seght my, onredelyck gediert als ghy zijt, wat weet gy te ſeggen van het rad des Fortuyns, of diergelycken? So ſe my niet verſtaen, antwoorde Sanche, het is geen wonder, alſo al wat ick ſegh, voor ſotterny opgenomen wort: maer daer is niet veel aan ghelegen, als ick myn ſelf maer verſtae: en ik weet wel, dat ick ſoo veel ſotternyen niet geſegt heb, als uw Genade ſeght; maer het ſchijnt, dat uw Genade altoos de Friſcael van mijn woorden en werken moet ſijn. Fiſcael ſegt, verbeterde Don Quichot, dat u den hagel ſlae, bederver van goede woorden als gy zyt. Gy hebt lichtelyk met my gedaen, antwoorde Sanche, alſo ik in het Hof, noch in de School van Salamanca verkeert heb, om te weten, of'er een letter te veul of te weynig is; en die van Sayagues hoeven juyſt ſo perſect niet te ſpreeken, als die van Toledo; en ſelf die van Toledo nemen het ſoo naeuw niet. Wat dat aengaet, ſey den Licentiaet, men weet wel, dat yemant, die op het lant, en in de koeyſtal opgebragt is, ſoo bequamelyck niet ſpreecken kan, als die al ſijn leven in de Schoolen of Kercken verſleeten heeft; en

even-

evenwel konnenſe al te mael wel van Toledo zyn De ſuyvere, eygene, en çierlycke tael is een werck van verſtandige Hovelingen, al warenſe in Maria la Honda geboren: ik ſeg verſtandigen, om dat'er veel zyn die het niet en kennen; en het verſtant is de regte letterkonſt van een goede tael, de welcke door het gebruyck geſterkt wort. Ik, Myn Heeren, heb om myn ſonden tot Salamanca geſtudeert; en het valt my dickmael ſwaer genoeg myn ſin met klare, duydelyke, en ſinrijcke woorden uyt te drucken. Indien gy u niet meer gemoeyt had met die ſchermdegens te roeren, die gy daer by u hebt, als uw tong, beregte den anderen Student, gy ſout al wat meer eer ingeleyt hebben. Gy Baccalaureus, antwoorde den Licentiaet, zyt in de meeſte dwaling van de werelt, houdende de kennis van het geweer te handelen voor ydel en van geender waerden. Het is geen houding, of een enckel gevoelen, antwoorde Corchuelo, maer een klare waerheyt; en ſo ghy begeert, dat ik het u toon door ondervinding, gy hebt daer degens by u, en ick heb handen en voeten, alſoo wel als gy, de welcke, vergeſelſchapt met myn moet, u ſullen doen bekennen, dat ick de waerheyt geſproken heb. Staet gy af, en maekt gy uw circulen, uw treden, en uw hoeken, ick ſal u evenwel de ſterren doen ſien op den klaren middag, en dat op myn manier: en ick wilde wel eens ſien die my den rug ſou doen wenden; of dien ick niet uyt het parck ſou ſlaen. Aengaende den rug te doen wenden, antwoorde den ander, daer wil ick niet veel tegen ſeggen; want het ſou wel konnen gebeuren, dat gy op die plaets, daer gy uw eerſte treê ſet, uw graf ſout vinden, boven handigheit boven al. Kom aen, wy ſullen het ſien, ſey Carchuelo, ſpringende met eenen van ſijn eſel, en nam een van de degens, die de Licentiaet by ſich had. Hola, ſey Don Quichot, dat mag ſo niet gaen, ik wil in alle manieren den regter van het gevegt zijn: en klimmende met eenen van ſijn paert, bleef hy ſtaen leunen op ſijn lançie, in het midden van den weg; terwyl den Licentiaet, met een aerdige geſtaltenis van ſijn lichaem, en treden na de konſt, tegen Corchuelo aen quam, die met een vlucht nae hem toe ſette, hebbende, gelyck men ſeght, vyer in de oogen. De twee Boeren, ſonder af te lichten, bleven het gevegt ſitten aenſien. De ſlagen, de houwen, de ſteken, die Corchuelo bracht, waren ſonder getal, ſo dicht als hagel en ſtofregen, hippelende en ſpringende als een nuchter kalf: maer het popje van den degen van den Licentiaet, dat hem by ongeval tegen de tanden ſtiet, en't geen hem den ander als een heyligdom te kuſſen gaf, benam hem een groot gedeel-

te

te van ſyn yver. Eindelijk, den Licentiaet telde hem een voor een al de knoopen, die hy op ſijn rokjen had, en ſtak hem tweemael de hoed van de kop; invoegen hy uyt ſpijt, toorn, gramſchap, en raſerny, den degen by het geveſt nam, en ſmeet hem met ſulk een gewelt veldewaerts in, dat een van de Huyslieden, die het werck aenſagen, ſynde een Notaris, naderhant getuygt heeft, dat ſe meer als drie vierendeels mijls weg vloog, welke getuygenis diende, en noch dient tot bewijs, dat de kracht hier door de konſt verwonnen was. Corchuelo was ſoo vermoeyt, dat hy na ſijn aem hijgde; en Sanche by hem komende, ſey hem: Seecker, Heer Baccalauteus, ik ſou u raden van nu af aen niemant meer uyt te daagen om meê te ſchermen, maer wel om te worſtelen; alſo my dunkt, dat ghy daer wel ſoo bequaem toe zijt: want dat volck weet, gelijk ik wel gehoort heb, de punt van een degen door een naelden-oog te ſteecken. Ick beken mijn misſlag, antwoorde den ander, en dat ick door de ervarentheydt geleert ben; en daer meê ſijn Cammeraet omhelſende, blevenze beter vrienden als te voren: en willende niet wachten na den Notaris, die heen geloopen was om den degen weêr te halen, alſo hy te lang wachte met weêr te komen, ſaten ſe op, en vervolgden hun wegh na het dorp, daer ſe altemael van daen waren. Gedurende den weg liet de Licentiaet niet te vertoonen de uytſteeckentheydt van den degen, met ſulcke demonſtratien en figuren, en trecken van de Mathematica, dat ſe al te mael toeſtonden, dat het een treffelijcke wetenſchap was, ſelfs oock Corchuelo, hoe hardneckig hy te voren had geweeſt. Het begoſt te donkeren: maer eer ſe aen quamen, dacht hen, dat ſe van verre den hemel vol blinckende ſterren ſagen. Sy hoorden ook een geluydt van verſcheyden ontallijk ſpeeltuyg, fluyten, trommen, kromhorens, trompetten, cornetten, fioolen, en duyſent andere meer; en wanneer ſe naeder quamen, ſagen ſe, dat de boomen van een boſchken, 't geen ſe met handen aen den ingang van het dorp geſet hadden, vol ligts van fackels en toortſen waren, die door de wint niet koſten beſchadigt worden, welke ook voor als doe heel ſtil was, invoegen men naeuwelijks de bladeren ſag verroeren. De ſangers en ſpeelders gaven het leven aen de bruyloft, die aen verſcheyde oorden ſaten, ſtonden, en liepen, den eenen ſpelende, den ander ſingende, den derden danſſende: in 't kort, het ſcheen, dat de vrolykheyt ſelf daer haar woonplaets genomen had. Andere namen by voorraed plaetſen in, om met gemack alles te konnen ſien, van danſſen en vertooningen die toegeſtelt wierden op deſe plaets, geſchickt tot de bruylofts-feeſt van Camacho,

en

en de uytvaert van Basilio. Don Quichot wilde niet binnen gaen, niettegenstaende hem so de Boeren, als de Scholieren, hartelijck baden; voortbrengende, dat het de gewoonte van de dolende Ridders was, op het veldt, en onder den blaeuwen hemel te slapen, liever als onder vergulde pavilionen: en met eenen begaf hy sich een weynig van den weg, heel tegen de sin van Sanche, die noch het goet onthael van den braaven Don Diego niet vergeten had.

Het XX. Hooftstuck.

Verhandelende de Bruyloft van den rijcken Camacho, en het gevolgh van den armen Basilio.

NAeuwelijcks had de blonde Aurora plaets gemaekt voor de ligte stralen der Sonne, wanneer Don Quichot, verdrijvende de traegheyt van sijn leden, sich op de been begaf, roepende sijn Schiltknaep Sanche; die noch lag en ronckte, dat sijn hart luste; 't welk Don Quichot siende, kost hy niet laten te seggen, al eer hy hem wacker maeckte: O gy geluckige boven alle geluckigen, dewijl gy sonder nijdt te dragen, of benijdt te worden, met een stil en gerust hart legt en slaept, geensins vervolgt van Toovenaers, noch bekommert door eenige tooveryen. Slaep, seg ik ander mael, en sal het noch hondert mael seggen, sonder dat u de smert van de liefde wacker houd, noch de gedagten van uw schult te betalen de slaep uyt de oogen verdrijven, noch het overdencken wat gy des anderen daegs eeten sult u ongerustig maekt, noch de ydele eer des werelts u ontstelt, zijnde gerust u houden binnen de palen die u het geluck gestelt heeft, niet verder gaende als uw etel te versorgen: want de sorge van uw persoon leunt op mijne schouders, een last die de natuur alle Heeren op den hals gelegt heeft. Aldus dan slaept de knecht gerust, terwijl den Heer in bekommernis waeckt, denkende hoe hy hem onderhouden, verbeteren, en voor sijn dienst beloonen sal. Indien sich den hemel toesluyt, en sijn gewoonlijken daeuw aen de aerde onthoudt, sulks quelt noch bekommert den knecht niet, maer den Heer, die self in den dieren tijd moet onderhouden die hem gedient heeft in den vrugtbaren tijd. Op alle dese woorden gaf Sanche geen antwoort, want hy sliep als een roos, en sou noch soo haest niet wacker geworden zijn, indien Don Quichot hem met het achterste van sijn lançie niet wacker gemaeckt en had. Hy dan recht sich eyndelijk op, konnende de oogen qualijck open doen, en steeckende den neus

neus aen alle kanten in de wint, ſey eyndelijck tegen Don Quichot: Van die kant (wijſende na de plaets van de feeſt) komt my daer een lucht in de neus, die my te kennen geeft, dat het daer ginder open hof, en vette keucken ſal zijn. Op, ſlocker als gy zijt, zey Don Quichot, laet ons gaen ſien wat 'er van is, en aenſchouwen het geen den ongeluckigen Baſilio ſal ter hant trecken. Dat hy doe wat hy wil, antwoorde Sanche, Quiteria is geen ſpek voor ſijn beck: in der waerheyt, Heer, ik ben van gevoelen, arm by arm, en rijck by rijck, en ſoo elck een by ſijns gelijck: Quiteria moſt wel ſot zijn, dat ſe de weelde van Camacho ſou laten voor den goeden Baſilio ſijn ſpringen, of loopen, of ſchermen; want al heeft een arm geſel al de gracien en bequaemheden van de werelt, hy ſou'er geen pot wijn in de herberg op krijgen: maer ſoo de ſelve quamen te vallen in een rijck en machtig man, ô dan zijn ſe in haren hoogſten graedt; want het geldt, het geld is de duyvel. Al weêr aen begint gy, Sanche, zey Don Quichot, ſoo men u liet voortgaen, gy ſout uw eeten en ſlapen verklappen. Indien uw Genade goede geheugenis heeft, antwoorde Sanche daer op, ſoo ſal hy wel bedencken, dat een van de voornaemſte condicien, waer op ik ten derde mael met uw Genade vertrocken ben, is geweeſt, dat ik ſoo veel ſou ſpreken als ik wou, behoudens tegens mijn evennaeſten, en de achtbaerheyt van uw Genade; en tot noch dunkt my niet, dat ik dat puntje in eeniger manieren te kort gedaen heb. Daer heb ick geen kennis van, Sanche, hervatte Don Quichot, en neemt het was al ſoo, ſoo begeer ick even wel, dat gy nu ſwijgt, en volgt; want het ſpeeltuyg en ſnarenſpel, dat wy giſter avont gehoort hebben, begint op nieu de dalen te verheugen: en het is ſeeker, dat men de trouw volvoeren ſal in de verſche en friſſche morgenſtont. Sanche deed het geen hem ſijn Heer bevolen had, en, zalende ſijns Heeren paert, en ſijnen eſel, ſaten bey te gaer op, en reden ſo voetje voor voetje na de plaets toe. Het eerſte, dat ſig aen het oog van Sanche vertoonde, was een groot vyer, daer menigte van gebraet voor lag, en ontallijcke potten rontſom ſtonden en kookten, en dat potten daer een heele voet vleeſch in koſt, of een heel ſchaep of twee, ſonder dat men ſien koſt waer ſtuck of ſtol gebleven was, niet meer dan of het duyfjes waren geweeſt. De haſen het vel afgeſtroopt, en de hoenderen geplukt, die vaſt in triomph aen de boomen hingen, om terſtont in de potten gebraden te worden, waren ſonder getal. Het wiltbraet van alderhande ſlag, hangende als appelen aen de boomen, op dat'er de wint door ſpelen mocht,

was onbeprijpelijk. Boven dat telde Sanche meer als seftig flapkannen, beneffens eenige tonnekens, altemael (gelijk men naderhant bevond) vol excellente wijn, met heele stapels van witte-broot, of het hoytassen hadden geweest. De schapekaesjes, die al op malkander gestapelt waren, vertoonden een heele muragie. De kraeuwels waren over de vijftig in 't getal, die vast den eenen pot afnamen, en den ander weder op setten, alte mael so net en so suyver toegemaekt, dat het een lust was. De specerijen, en andere leckernyen, daer men de spijs meê toemaekte, scheenen niet gekocht te zijn by ponden, maer by honderden, staende altemael in een groote kist. Kortelijk, de toestel van dese bruyloft was op sijn boers, maer evenwel soo overvloedig, dat het machtig was om een geheel leger te voeden. Al dat sag Sanche aen, met sulk een genegentheyt, dat hem het water ten monden uytliep. Sijn eerste liefde was tot de smookende potten: daer na kreeg hy bek op het gebraer: en alsoo doolde sijn genegentheyt met sijn oogen van het een op het ander. Eyndelijk, zijnde sich selven niet machtig te wederhouden, voegde hy sich stillekens met beleefde en hongerige redenen by een van de besige Koks, vragende, of hy wel een broodtje, dat hy by sich had, in het natje weeken mocht; daer den ander op antwoorde: Desen dag, broeder, lijdt niet dat den honger gebiedt over yemant heeft, dank heb de miltheyt van den rijcken Camacho: treed af en sit neêr, soekt me daer een schotel aen, en schuymt daer een hoen of twee uyt, en wel moet het u bekommen. Ik sie 'er geen, antwoorde Sanche. Wacht een weynig, zey de Kock, wat botterick zijt gy ook, en met eenen nemende een grooten tinnen schotel, ley daer drie hoenderen, en twee ganzen op, seggende: Eet, Cammeraet, en ontnuchtert u met dat schuympje, tot dat de tijt van ontbijten komt. Ick heb niet daer ick se in doe, antwoorde Sanche. Neemt se maer weg, met back met al, sey den ander, de middelen van Camacho meugender wel tegen. Terwijl Sanche hier mede besig was, sag Don Quichot vast aen, hoe der omtrent twaelf Huyslieden, geseten op soo veel schoone merrien, in de groote tent quamen, met aerdige veldt-houwertjes aen, de muts vol pluymen, en op het cierlijckste gekleedt, die duysent loopjes, en kromme sprongen met hun paerden in het open velt maekten, roepende vast so veel sy kosten: Lang leve Camacho en Quiteria, hy so rijk als sy schoon, en sy de schoonste van de heele werelt. Don Quichot dit horende, sey by sig selven: Het blijkt wel, dat dese lieden mijn Dulcinea noyt gesien hebben, want anders souden se van haer Qui-

Quiteria wel ſwijgen. Ondertuſſchen quam het volk al van alle oorden by malkander, maekende verſcheyde danſſen onder een, onder de welke ook een met de degens gedanſt wiert, door omtrent vier-en-twintig Harders, aerdig van weſen, al te mael in ſneeuwit linnen gekleet, met verſcheyde aerdige en met ſy geſtikte bloemen bezaeyt. Hy, die den dans leyde, dat een aerdige jongen was, gevraegt door een van de anderen, die te paert ſaten, of 'er ook ymant van de danſſers bezeert was, gaf tot antwoort, dat God lof niemant noch eenige hinder had gekregen. En daer op begoſten ſe op nieu, en dat met ſulk een aerdigheyt en bevallijkheyt, dat Don Quichot bekennen moſt, hoe veel danſſen hy ook geſien had, dat hy noyt aerdiger had beſchout. En ſoodanig was ook de andere, die van jonge ſchoone Maegden, waer van de outſte niet boven de achtien jaren, en de jongſte niet onder de veertien was, gedanſt wiert, al te mael in het groen gekleet, met het hair ten deele opgebonden, en ten deele hangende, maer al te mael ſo blinkende geel, dat het de ſtralen van de Son beſchamen mogt, op het welke ſy tot meerder cieraet noch aerdige kranſſen van jaſmijn, roſen en amaranthen hadden. Sy wierden geleyt door een fraye aenſienelijke oude Vrou, maer evenwel ſo wacker en ligt, dat het, ten inſicht van haer jaren, een verwondering was. Men ſpeelde haar te voren op eenige ſchalmeyen, en ſy, hebbende de eerbaerheyt in de oogen, en de wackerheyt in de voeten, toonden ſich de braefſte danſſerinnen der werelt. Daer na wierden eenige andere konſtige danſſen vertoont, en onder anderen een van acht Nymphen, in tweën verdeelt: de eene wiert geleyt van Cupido, en d'andere van het Belang; den een verciert met ſijn vleugels, boog en pijl; en den ander met koſtelijke kleederen, van verſcheyde verwen, en met gout en ſy doorwrocht. De Nymphen, die de Min volgden, hadden hun namen op hun ſchouders, in wit parkement geſchreven. De eerſte wiert genoemt Poëſy, of Dichtkonſt, de tweede Verſtant, de derde Goede Afkomſt, en de vierde Dapperheyt. Op de ſelve wijſe voerden de anderen, die het Belang volgden, ook hun namen. De eerſte was genoemt Miltheyt, de tweede Geſchenk, de derde Schat, en de vierde Vreedſame Beſittinge. Voor hen allen wiert een Kaſteel van groente gevoert, getrocken door vier Wilden, al te mael bekleet met groen; alles ſo natuurlijk, dat Sancho als opgetogen was. Voor aen, en op de vier hoeken van het ſelve, ſtont geſchreven het Kaſteel van Goedt Leven. Daer op begoſten vier ſpeelders op fluyten en tamboeren te ſpeelen, en Cupido vong ſijn dans aen, en na dat hy twee ver-

anderingen gemaekt had, hief hy ſijn oogen op, en mikte met een pijl na een Jonkvrouw, die ſich had gevoegt binnen de wallen van het Kaſteel, ſeggende deſe vaerſen:

Ick ben die Godt, die overheert
Wat Son en Maen op aerdt regeert,
Wat dat 'er in de Wolcken woelt,
Of wat het holle Méer beſpoelt:
De ſchrick is by my ongewent,
En bleecke vreeſe onbekent:
Al wil ick dat ick niet vermag,
Al werck ick dat noyt oog en ſag,
Alſoo het alles voor my ſwicht,
Valt alles oock mijn handen licht.

Dit geſegt hebbende, ſchoot hy de pijl, en keerde weder na ſijn plaets. Terſtont komt het Belang te voorſchijn, en deſe ook een keer of twee gedaen hebbende, ſwegen de ſpeelders, en deſe ſprak:

Meerder is, als ick begin,
Mijn vermogen dan de Min,
Voor ſoo veel ick ben geacht
Van een edelder geſlacht,
Als geteelt, hoe ſlecht ick treê,
Van den Hemel, Aerdt, en Zee:
'k Ben 't Belang, en daer is niet
Dat 'er buyten my geſchiet,
En wat ick oock ben, of doe,
Seg ick u voor eenwig toe.

Deſe wederom te rugge gegaen zijnde, komt de Dichtkonſt voor den dag, die gelijk de anderen, een keer of twee gedaen hebbende, ſlaende ſijn oogen op de Jonkvrou van 'tKaſteel, deſe woorden ſey:

Mijn ziel ſent u, als onverwacht,
Het edelſte van mijn gedacht,
De tooverſang van ſoete rijmen,
Voor wie geen Son aen wolck of lucht
Verbleekt, bekommert, en beducht,
Maer wel van ziel en ſinnen ſwijmen:
Neemt ghy my aen in gunſt en danck,

Mijn

Mijn konſte ſal u deucht eer lanck,
Benijdt van ongenoegde oogen,
Self boven 't ronde van de Maen,
Daer d' alderva ſte Sterren ſtaen,
Gaen voeren opwaerts in den hoogen.

Hier mede ging de Dichtkonſt te rug, en van de zijde van het Belang quam de Miltheyt te voorſchijn, die, na gedane plicht, ſeyde:

Ick ben de Miltheyt, die ghy ſiet,
Die overdaedt en vrecke luymen
Gelijck als ſoo veel peſten vliet,
Maer aldermeeſt beſette duymen:
En nochtans ſal ick nu voortaen,
Alleen uw naeme te vergrooten,
De Vreckheyt gantſchlijck van my ſlooten,
En nemen in de plaets van haer Verquiſting aen.

Op deſe wijſe deden al de Deugden van wederzijden, doende yder haere plichten, en ſeggende haere vaerskens, ſommige ſoet luydende, ſommige boertig en belagchelijk. Maer Don Quichot, die groot van geheugens was, had'er geen onthouden als de bovengenoemde: en daer na vermengden ſe ſig onder een, makende en breekende de aerdigſte ſtucken van de werelt. Als Cupido voorby het Kaſteel quam, ſchoot hy t'elckens een pijl: maer het Belang ſchudde haer vergulde ſpaerpotten. Eyndelijk, na dat men een goede wijl gedanſt had, haelde deſe een groote beurs voor den dag, gemaekt van een Roomſche kats-vel, die, nae 't ſcheen, vol gelds was, en ſmijtende daer meê tegen het Kaſteel, wierp het deckſel af, en alſoo bleef de Jonkvrouw bloot ſitten. Daer quam het Belang met haer geſelſchap, wierp de Jonkvrouw een groote goude keten om den hals, en maekte ſchijn van haer gevangen te leyden; 't welk de Liefde en ſijn gevolg ſiende, deden weder hun beſt om de Jonkvrouw te verloſſen, lopende alle, op het geſpel, aerdiglijck door malkander, tot dat hen eyndelijck de Wilden in vrede ſtelden, die met groote vaerdigheyt het Kaſteel herſtelden, en de Jonkvrouw daer weder in beſloten, als van te voren, en daer mede was de dans uyt, tot groot vermaek van die het aenſagen. Don Quichot vraegde aen een van de Nymphen, wie deſen dans gevonden en gemaekt had; welke hem aenwees een ſekeren Benificiaet van hun dorp, die in die dingen ſeer aerdig was.

Ik wil u wel toeſeggen, antwoorde Don Quichot, dat die perſoon meer vrient van Baſilio als van Camacho is, en dat hy hier mêe deſen laetſten een goeden ſteek heeft gegeven, als ook ſijn rijkdommen, door het vertoonen van de deugden van Baſilio. Sanche Pançe dit hoorende, ſey daer op: Mijn haen is Koning, ik hou het met Camacho. Het blijkt wel, Sanche, voerde Don Quichot hem te gemoet, dat gy een lompen loer zijt, en van die genen, die het altoos met de ſterkſten houden. Ik weet niet wat ik ben, hervatte den ander, maer dat weet ik, dat ik uyt de potten van Baſilio mijn leven ſulk een ſchuym niet halen ſal, als ik uyt die van Camacho gehaelt heb; wijſende met eenen de ketel aen, daer hem den heyligen dag van daen gekomen was. En daer meê ſich neder voegende, en een van den hoop by de kop vattende, begoſt hy te eeten met de meeſte ſmack ter werelt, ſeggende ondertuſſchen: Ik ſeg het Baſilio in ſijn bakhuys, hy mag ſo veel weten als hy wil, en ſo veel gaven hebben als hy kan. Daer ſijn maer twee geſlagten in de werelt, placht mijn besje te ſeggen, te weten, hebben en niet te hebben, maer die van hebben is huyden ten dagen de edelſte, mijn Heer Don Quichot, en men hout meer van hebben als van weten: een eſel, met gout bedekt, pronkt beter als een bloot paert: en daerom ſeg ik weêr, ik hou 't met onſe Teunis, dat is met Camacho, van wiens potten meer hoenderen en ganſen ſchuymen, en die van Baſilio mogen komen als ſe willen. Hebt gy haeſt gedaen, Sanche? vraegde Don Quichot tuſſchen beyden. Ik moet wel gedaen hebben, antwoorde Sanche, na de mael het uw Genade verveelt, anders ik ſcheyde daer noch in geen drie dagen uyt. Ik wenſch u noch ſtom te ſien, ſey Don Quichot, voor mijn doot. Het ſou wel konnen gebeuren, dat ik de eerſte was die met mijn neus in het zant lag; en dan ſou ik lichtelijk geen woort ſpreken, al gaf men mijn al de koeyen van Brabant, antwoorde Sanche. Anders vrees ik ook, hervatte Don Quichot, dat ik u noyt ſal ſien ſwijgen; hoewel het meer in reden beſtaet, dat ik voor u ſterf: en daerom denk ik u noyt ſtil ſwijgende te ſien; want gy praet als gy eet, en ſwijgt qualijk als gy ſlaept. Seker, antwoorde Sanche, die vleesloose is niet veel te vertrouwen, die al ſo wel het lam als het ſchaep eet: en ik heb onſen Paſtoor wel hooren ſeggen, dat ſe ſo wel klopt aen de torens van de Groten, als aen de hutjes van de armen: die ſijn zaeytijt verſlaept, vint geenen maeytijt: de doot ſnijt ſoo wel het groen als het droog af; en het ſchijnt niet dat ſe kaeut, maer wel dat ſe inſlikt: ſy neemt al na haer watſe voor haer vint, want ſe heeft een hontshonger, gelijk men ſegt. Niet meer,

San-

Sanche, niet meer, ſey Don Quichot, hout op, in Gods naem, gy ſegt ſo veel aengaende de doot, dat gy een Preekheer beſchamen ſout. Ja vorder ſeg ick u, Sanche, dat gy (zijnde goet van aert, en van verſtant) met eeren op den ſtoel ſout mogen klimmen, en door de werelt gaen, om die ſchoone dingen te preeken. Hy preekt wel die wel leeft, antwoorde Sanche, en van andere Teology weet ick je niet te ſeggen, want gelijk Salemon ſeyt, De vreeſe des Heeren is het beginſel van alle wijsheyt. Gy hebt ook anders niet van nooden, ſey Don Quichot: maer waer moogt gy het al te mael van daen halen, die anders ſoo bloo zijt als een das? Uw Genade, antwoorde Sanche, mag oordeelen van de doolende Ridderſchap, ſonder dat hy ſich behoeft te ſteecken in de vrees of de dapperheyt van een ander: ick vrees daer ik vreeſen moet; en laet my ondertuſſchen dit ſchuympje beneficeren, en al deſe onnutte woorden varen, het ſal wel ſoo goet ſijn; want een hondt die een been knaegt, kent ſijn eygen meeſter niet. Hier meê maekte hy een nieuwen aenval, met ſulck een ſmaek, dat Don Quichot hem voorſeeker ſou geholpen hebben, indien hy niet wederhouden was geweeſt door het geen volgt, en eerſt moet geſegt worden.

Het XXI. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het vervolg van de Bruyloft van Camacho, met andere vermaeckelijke dingen.

TErwijl Don Quichot en Sanche deſe onderlinge praet hadden, die wy in het voorgaende Hooftſtuk verhandelt hebben, hoorde men een geroep en getier, ter oorſaek van de voorſeyde Harders te paert, die met een volſtrekten loop en geroep de Bruyt en Bruydegom gingen inhalen, omringt met menigte van geſpel, en andere vermaekelijckheden. Sy quamen beneffens den Paſtoor van de plaets, en verſelt met de vrienden van beyde zyden, en de naeſte geburen, yeder op ſijn beſt toegemaekt. Soo haeſt als Sanche de Bruyt ſag, ſey hy overluyt: Soo waer als ik leef, de Bruyt is niet gekleet als een Boerin, maer als een brave hoofſche Juffrouw: ſie daer den bras, het is al gout, ſy en ſammet wat ſe aen heeft: ſie wat een gedoen van paerlen, van ringen, en kettings, wie weet wat dat elk waert is: ſie dat varkentje wat hair heyt 'et op ſijn kop; ſo het niet gemaekt is, ſo ſweer ik, dat ik mijn leven geen langer noch geen ſchoonder geſien heb: ſe lijckt werentig, ſe lijkt, wat lijckt ſe als ſe daer heen treet, ja een Palm-

boom vol rijpe dadelen: ſe is ſoo behangen, dat men heur aenſigt niet bekennen kan. Don Quichot koſt ſich niet onthouden van lagchen over het boerſch prijſen van Sanche: evenwel dogt hem, dat, behalven ſijn beminde Dulcinea van Toboſo, hy ſijn leven geen ſchoonder beeld geſien had. De ſchoone Quiteria was een weynig ontſet van verwe als ſe aenquam, miſſchien om dat ſe (gelijck de gewoonte is) dien nacht niet veel geſlapen had, om zich te beter op te palleren. Men bracht haer na een ſtellagie toe, die men daer ter zijden had opgerecht, rondtſom behangen met groenten en bloemen, daer men de trouw volbrengen ſou, en van waer ſy het danſſen en ander kortswijl ſou aenſien. Maer terwijl men daer na toe ging, hoorde men yemandt van achteren roepen, wacht een weynig; op welck geroep een yeder om ſag, en ſy ſagen, dat het voortquam van een man, die een ſwarten rok aen had, ſoo 't ſcheen, en gekroont, gelijk ſe terſtond merkten, met een droeve kroon van cypres, hebbende een grooten ſtock in de handt: maer als hy nader by quam, ſag men, dat het den braven Baſilio was; waer over een yeder verbaeſt ſtond, wachtende wat deſen beginnen ſou, vreeſende voor weynig goets. Hy quam eyndelijck by hen, vermoeyt, en als buyten adem; en komende voor de Ondertrouwden, ſette hy ſijn ſtok tegen de aerde aen, die een ſtale punt voor aen had; en hebbende ſijn oogen op Quiteria geſlagen, ſey hy met een heeſche en duyſtere ſtemme: Gy weet wel, ondankbare Quiteria, dat volgens de heylige wetten, daer wy beyden belijdenis van doen, gy, by mijn leven, geen ander man nemen moogt, als my. Boven dat weet gy wel, dat ik, verwachtende dat de tijt my een beter geluk mocht verleenen, de plichten, die ik aen uw eerbaerheyt ſchuldig was, ſoo naeuw bewaert heb. Gy evenwel, werpende alles achter den rugge, geeft aen een ander het geen gy my ſchuldig zijt, wiens rijkdommen hem alleen geluckig maecken. En op dat gy u ten vollen vergenoegen moogt (niet gelijk gy verdient, maer gelijk het den Hemel heeft willen beſtaen) ſal ik door mijn eygen handen deſe onmoogelijkheyt weg nemen met mijn leven. Lang leve den rijken Camacho met de ondanckbare Quiteria, en ſterve den armen Baſilio, wiens armoede ſijn geluck de vleugels kort, en in het graf werpt. Na deſe woorden nam hy ſijn ſtok, en, latende de eene helft daer van ter aerde vallen, toonde, dat ſe diende tot een ſchee, om daer een kort geweer in te verbergen, het welk hy nemende, en met het hantvatſel tegen de aerde ſettende, viel met een dappere en wackere vaerdigheyt daer in, toonende een oogenblik

daer

daer na de bloedige punt, die by ſijn ſchouders wederom uyt quam, gevolgt van de geheele helft van het geweer, blijvende ſo leggen gewentelt in ſijn bloet, doorſteeken met ſijn eygen geweer. Sijn vrienden en bekenden liepen terſtont toe, om hem te helpen, hartelijk beklagende ſijn ongeluck; en Don Quichot mede ſtijgende van ſijn paert, ging toe; en vatte hem in ſijn armen, en vond hem noch niet verſcheyden. Men wilde hem het geweer uyt trecken: doch den Paſtoor, die tegenwoordig was, verſtond ſulks niet voor en al eer hy ſich gebiecht had; alſo het uyttrecken, en den geeſt te geven, een oogenblik ſou zijn. Maer Baſilio, een weynig tot ſich komende, ſey met een klaeglijcke ſtem: Indien gy my noch, ô wreede Quiteria, in dit uytterſte oogenblik de handt als uw Bruydegom wilt geven, ſou ik mijn dood voor wel beſteedt achten, als ick maer de uwe mag ſterven. Den Paſtoor ſulcks hoorende, vermaende hem te dencken meer op de welſtand van ſijn ziel, als op het genoegen van ſijn lichaem; ſijnde het ver beter, dat hy God om vergiffenis bad wegens ſijn ſonden, en wanhoopig voornemen: daer Baſilio op antwoorde, dat hy in geender manieren ſig biechten ſou, voor en al eer hem Quiteria de handt in trouw gegeven had, alſoo hem het ſelve alleen kracht koſt geven om ſijn biecht te voldoen. Don Quichot, ſulks hoorende, ſey overluyt, dat het wettig was het geen Baſilio verſocht; en dat den Heer Camacho alſoo wel mocht vereert zijn, ontfangende ſijn Quiteria als een weduwe van den braven Baſilio, dan of ſe ongetrouwt was: hier ſchort niet meer als een jawoort te geven, ſonder ander gevolg, alſoo het bruyloftsbedt van deſen ellendigen het graf ſal ſijn. Al dit hoorde Camacho aen, en bleef daer over ontſtelt en verbaeſt, onſeeker wat te doen of te laten. Maer het verſoek en het bidden van de vrienden van Baſilio was ſoodanig, hem ſmeekende dat hem Quiteria dit uyterſte genoegen mocht doen, alſoo ſijn ziel toch anderſins met geen ruſt ſou konnen verſcheyden, dat hy eyndelijk daer door bewogen wiert te ſeggen, dat, indien Quiteria ſulks geliefde te doen, hy daer mede te vreden was, alſoo het maer ſou dienen om voor een oogenblick tijdts ſijn verlangen op te houden. Daer op maeckte ſich een yeder by Quiteria, den een met bidden, den ander met ſmeeken, om haer te bewegen: maer ſy, toonende ſich harder als een marmeren beeldt, en dat ſe noch koſt noch mocht, wilde hun begeerte niet toeſtaen: doch den Paſtoor haer vermanende haeſt te maeken, om de ziel te behouden, alſoo den armen Baſilio alreedts de doodt op de lippen had, liet ſe ſich eyndelijk be-

wegen, en ging alſoo, ſonder een woort te antwoorden, in het aenſien droevig en miſnoegt, ter plaetſe daer Baſilio lag, hebbende de oogen gedraeyt, en met een korten adem de naem van Quiteria tuſſchen ſijn tanden mompelende, houdende een manier van ſterven als een blinde Heyden, en niet als een Chriſten. Sy by hem komende, boog ſich met haer knyen ter aerde, en eyſchte hem met teeckens, niet met woorden, de handt. Baſilio, openende ſijn oogen, en haer aendachtelick aenſiende, ſey: O Quiteria, gy komt wel in tijdts met uw barmhertigheyt, wanneer de ſelve dienen ſal als een ſwaerdt om my het leven te verkorten, niet ſoo veel machts hebbende om die glory te genieten, noch de pijn op te houden, die ſo geweldig aenwaſt, en my alreedts de droeve ſchaduw des doodts voor oogen ſtelt. Het geen ick u bidden wil, o doodelicke ſterre! is dat de hand, welke gy van my eyſcht, en die gy my geven ſult, niet ſy by maniere van hoffelijcke beleeftheyt, om my op nieuw te bedriegen, maer dat gy ſe my geeft volgens uw eygene en onbedwongene wille, als uw wettigen en eygen bruydegom, alſoo het geen reden is, dat gy my in deſe gelegentheyt in myn uytterſte ſout bedriegen, of veynſeryen gebruycken, daer ik ſoo open met u gegaen heb. Onder deſe redenen viel hy gelijck als van ſich ſelven, in voegen dat al de tegenwoordigen meenden, dat hy yeder keer de ziel met ſich ſou genomen hebben. Quiteria, vol eerbaerheyt en ſchaemte, nemende de rechter hand van Baſilio in de hare, ſeyde tot hem: Geen dwang is machtig om myn wil te dwingen; en daeromme met ſulk een vrye wil als ick heb, geef ik u tegenwoordig de hand als myn bruydegom, en ontfang ook in ſulker voegen de uwe, indien gy ſe my ook vrywillig geeft, ſonder dat uw genegentheyt door deſe ellende geweert of weg genomen wort. Ick geef ſe u, antwoorde Baſilio, noch ontſtelt noch verandert, maer met ſulck een ſuyver verſtandt als het den Hemel gelieft my te geven; en alſo geef ik my, en houde my voor uwen bruydegom. En ik my voor uw bruyt, antwoorde Quiteria: dat men u nu uyt mijn armen in uw graf voere. Na dat deſen jongman ſo ſeer gewondt is, praet hy al veel, ſey Sanche: ondertuſſchen het was goet, dat men hem ſijn ziel beſorgde; want na my dunkt, hy heeft de ziel meer op de tong als op ſijn lippen. Zynde nu dan op deſe wijſe Baſilio en Quiteria met de handen in een gevlochten, gaf hen den Paſtoor, niet ſonder tranen, de ſegening; biddende den Hemel, de ziele van deſen korten bruydegom goede ruſt te verleenen: welcke in tegendeel ſoo haeſt de ſegening niet genoten

ten had, of hy ſprong met een vlugge vaerdigheyt op ſijn voeten, en met een wonderlicke kloeckmoedicheyt trock den degen uyt het lichaem. Al de omſtanders bleven verbaeſt ſtaen kijcken; en ſommige, die eenvoudiger als nieuwsgierig waren, begoſten terſtont te roepen, Miraeckel, Miraeckel. Maer Baſilio antwoorde: Geen Miraekel, maer Loosheydt, Loosheydt. De Paſtoor, ten alderhoogſten verſchrikt, liep met bey ſijn handen toe, om de wonde te betaſten, en bevont als doe, dat den degen niet door het vleeſch en ribben van Baſilio was doorgegaen, maer wel door een yſere pijp vol bloedts, die hy daer vaſt gemaeckt had, het bloedt ſoodanig toegemaeckt zijnde, dat het niet ſtorten koſt. Kortelick, de Paſtoor en Camacho, met al de omſtanders, bevonden ſich leelick uytgeſtreken De Bruyt toonde geen groot misnoegen over deſen handel: ja hoorende ſommige ſeggen, dat dat houwelick, als geſchiedt door bedrog, van geender waerde was, antwoorde ſy, dat ſy het ſelve van nieuws beveſtigde; waer door ſe al te mael oordeelden, dat het alles met haer eygen toeſtemmen was toegegaen. Door al het welck Camacho en de ſijnen ſich ſoodanig ontſtelden, dat ſe de wraeck aen hun handen beveelende, terſtondt een goed deel bloote degens voor de oogen deden flickeren, en Baſilio op den hals quamen; tot wiens voorſtant terſtondt omtrent ſoo veel andere voor den dag gehaelt wierden: en Don Quichot mede, ſtellende ſich voor aen, met ſijn ſchilt aen ſijn arm, en de lançie gevelt, maekte ſtracks ruym baen. Sanche, die ſijn leven geen vermaek in ſulk kortswijl ſchepte, begaf ſig na de kocken, daer hy het ſchuympje van daen gehaelt had, oordeelen het hier als een gewijde plaets voor hem te zijn. Don Quichot ondertuſſchen riep luyd en leelick: Houdt op, ghy Heeren, houdt op, het is geen reden dat gy wraeck neemt over het ongelijck dat de liefde gedaen heeft; want de liefde en den oorlog zijn een en het ſelve: en alſoo gelijck het in den oorlog geoorloft is ſijn vyandt met liſten en lagen te bedriegen, alſoo is het oock in de handeling der liefde, om te komen tot het eynde daer men na tracht, behoudens dat de ſelve niet ſtrecken tot vermindering van de beminde ſaeck. Quiteria behoorde Baſilio, en Baſilio Quiteria, door een gerechtig beſtier des Hemels. Camacho is rijck genoeg, en ſal wel middel vinden om ſijn begeerten van elders te voldoen. Baſilio heeft niet anders als dit ſchaepken, 't welk men hem niet te ontnemen heeft, en alſo te ſcheyden het paer dat Godt heeft te ſamen gevoegt; en hy, die her ſelve het eerſte ſal beſtaen, make reeckening door de punt van deſe lançie te paſſeeren.

ren. Met deſe woorden, ſo krachtelijck voortgebragt, verſchrickte hy ſe al die daer tegenwoordigh waren, en hem niet kenden. En ſoodanig was daer en boven de ſpijt, wegens deſe ſnoode treck van Quitera, in het hart van Camacho, dat ſijn liefde als in een doodelijcken haet veranderde; waer toe niet weynig hielp het vermanen van den Paſtoor, dat een wijs en verſtandig man was: in voegen hy met die van ſijnen aenhang ſich te vrede ſtelden, ſteeckende hun twaerden weder in de ſchee, beſchuldigende een yeder meer de lichtheydt van Quiteria, als de loosheydt van Baſilio. Camacho ley by ſich ſelven over, dat, by aldien Quiteria Baſilio gemint had, ongetrouwt zijnde, ſy het ſelve, getrouwt zijnde, niet ſou nagelaten hebben; en dat hy derhalven den Hemel meer had te bedancken, ſulck een huyspeſt van hem weerende, als hem tot een vrouw gevende. Camacho, en die van ſijnen aenhang aldus te vrede zijnde, ſtelden ſich de anderen oock geruſt: maer den rijcken Camacho, om te betoonen dat hem de ſaeck niet eens aen de kouwe kleeren ging, wilde evenwel dat de feeſt ſijn voortgang hebben ſou, gelijck of hy in der daet getrouwt was geweeſt. Doch noch Baſilio, noch ſijn Bruyt wilden daer tegenwoordigh zijn; maer begaven ſich na het huys van Baſilio: hebbende alhier den begaefden armen ſoo wel die hem volghden, als den rijcken had die hem verſelden. Sy namen Don Quichot oock met hen, achtende hem voor een dapper man, met hair op de borſt, en die bloedt in ſijn ooren had. Sanche alleen koſt men ſoo qualick van die plaets krijgen, als een ſeugh voor by een appelmandt, daer hy gaern de feeſt uytgehardt had, die tot aen den nacht duurde; en daerom volghde hy ſijn Heer vol moeyelickheyt en ſwaermoedigheyt, die met den trop van Baſilio ging: en alſo moeſt hy de vleeſchpotten van Ægypten verlaten, alhoewel ſijn hart daer by bleef; brengende hem het genoten en by na verteerde ſchuympje geſtadig in gedachten de heerlijcke glory en overvloet van het verlaten goet. Hy volgde dan ſonder vreucht, hoewel oock ſonder honger, de voetſtappen van Ronzinant.

Het XXII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de groote Avontuur van het Hol van Monte Sinos, geluckiglick door Don Quichot ten eynde gebracht.

MEn deed Don Quichot alle moogelicke eer en beleeft onthael, daer toe bewogen door de genegentheyt, welke hy betoont had in het voorſtaen van de ſaeck van Baſilio, houdende hem

hem niet minder als voor een Cid in de wapenen, en een Cicero in welſpreekentheyt. De goede Sanche verheugde ſich drie dagen, ten koſten van de nieuwgetrouwden; gedurende de welke men ook verſtont, dat Quiteria van de voorverhaelde loosheyt van Baſilio geen kennis en had gehad, maer dat het alleen ſijn bedrijf was geweeſt: wel is waer, dat hy ſijn gedagten aen eenigen van ſijn vrienden had ontdekt, op datſe hem in tijden van noot de hant mogten bieden, en het bedroch ſtijven. Men heeft geen bedroch te noemen, antwoorde Don Quichot daer op, 't geen ſtrekt tot een eerlijk eynde: vorders, gelijk de liefde geen beter eynde kan hebben, als dat van het houwelijk, alſoo heeft ſe ook geen meerder vyant, als de honger en armoede; en daerom ſou ik raden aen den goeden Baſilio, van nu voortaen ſijn oude oeffeningen achter te laten, die hem wel eenigen roem, maer geen gelt geven, en dat hy ſou beſtaen ſijn handen uyt te ſteeken, om ſijn huys eerlijk voor te ſtaen door betamelijke middelen, die de voorſigtigen noyt ontbreeken. Den eerlijken armen heeft een koſtelijk pant wanneer hy een ſchoone vrouw heeft; en een ſchoone vrouw, die een armen man heeft, en evenwel eerbaer blijft, is waert met lauwrieren gekroont te worden: want wat is 'er aentreckelijker als de ſchoonheyt, en wat lichter te verleyden als de armoede? En derhalven, die, niettegenſtaende deſe hinderpael, de loop van de renbaen volvoert, verdient dubbelt gekroont te worden. Het is geweeſt, mijn goede Baſilio, het gevoelen van ick weet niet wat wijſen man, dat 'er maer een goede vrouw in de werelt is; en daerom ried hy een yeder, te denken dat hy ſe had, en alſoo ſou elk te vreden zijn. Ick ben niet getrouwt, en tot deſen tijt toe heb ick noch geen gedachten om te trouwen: maer evenwel durf ik wel raed geven aen anderen, hoe en wat voor een vrouw te ſoecken. Voor eerſt ſou ick hem raden, dat hy meer hoorde na een goet gerucht, als ſag na groote middelen: want dit gerucht verkrijgt de goede vrouw, niet alleen om datſe goet is, maer ook om dat ſe goet in al haer handel en wandel is: want daer is geen groter vyand van der vrouwen goeden naem, dan de groote vryheyt van openbare uytgelatenheyt, als meer ſchadende ſelf dan heymelijke ontuchtigheyt. Hebt gy een goede vrouw binnen uw deur, het ſal u ligt ſijn de ſelve te bewaren, en ook te verbeteren: maer hebt gy een quade, ſult gy veel moeyten hebben om haer te verbeteren; want het is een grooten weg te komen van het eene uyterſte tot het ander: ik ſeg niet, dat het onmooglijk is, maer ik houd het voor een ſware ſack. Sanche hoorde dit al te

mael

mael aen, en ſey by ſich ſelven: wanneer ik een ſaek ſpreek, daer merg in is, ſeydt Mijn Heer altijdt, dat ick op de ſtoel behoor te klimmen, en door de werelt te gaen, om te preken; en ik ſeg wederom van hem, dat, als hy begint met ſijn ſpreuken voor den dag te komen, dat hy niet eenen ſtoel, maer wel tien behoorde te beklimmen, en te preken dat hy ſwart wort: de drommel moet dien verbruſten dolenden Ridder niet willen, waer haelt het de keerel al van daen: ik meende, dat hy hem maer op de dolende Riddery verſtondt, maer de ſchelm is over al tuys. Dit docht Sanche ſoo hardt, dat men het hooren koſt; waer over ſijn Heer hem vraegde, wat hy al lag te preutelen? Ik ſeg niet, noch ick en preutel niet, antwoorde Sanche, maer ik ſeg alleen by mijn ſelf, dat ick wel wou, dat ik al die dingen geweten had, eer ik getrouwt had; en daerom mag ik nu wel ſeggen: Het is te laet, ſey de exter, en ſy had de bout in 't gat. Is dan uw Tereſa ſoo quaet? vraegde Don Quichot. Sy is ſoo heel quaet niet, en ook ſoo heel goet niet, antwoorde Sanche, altijt ſy is ſo goet niet, als ik wel wenſchen ſou. Gy doet ſeer qualick, ſey Don Quichot, dat gy qualick van uw vrou ſpreekt, dewijl ſe de moeder van uw kinderen is. Wy blijven malkaer niet ſchuldig, antwoorde Sanche, ſy gaept niet of ſy ſpreekt quaedt van my, voornamentlik als ſe boos is, want dan is ſe ſlimmer as de drommel. Kortelijk, drie dagen bleef Don Quichot aldaer ſtil, ſijnde met ſijn Sanche gedient en onthaelt als kleyne koninckjes. Eyndelijk verſocht de Ridder aen den handigen Licentiaet, dat hy hem geliefde een leytsman te beſchicken, om hem te leyden tot het Hol van Monte Sinos, alſoo hy groote begeerte had om daer in te klimmen, en met oogen te ſien, of de wonderlijke dingen, die men daer van vertelt, ook waerachtig waren. Den ander beloofde hem een van ſijn namaegſchap, een braaf Scholier, te beſtellen, een die het grootſte vermaek ter werelt nam in het leſen van de Boeken van de Riddertſchap, die hem gaern tot aen de mont van het ſelve Hol ſou brengen, en ook aenwijſen die Meyren van Ruydera, bekent niet alleen door Mancha, maer ſelf door geheel Spanjen; ſeggende vorders, dat hy hem ſijn geſelſchap niet wandanken ſou, alſo het een gauw jongman was, die ſelf boeken maekte, om gedrukt, en aen Princen opgeoffert te werden. Eyndelik, deſe Scholier komt voor den dag, met een hupſchen eſel, bedekt over de zaal met een hairen kleet. Sanche zadelde Ronzinant en ſijn Graeuwtje ook; verſag ſijn broodtſak wel, die verſelt was met die van den Scholier, die mede niet qualik voorſien was; en ſich Gode beveelende,

de, namen hun afscheyt, en koſen den naeſten weg na dat vermaerde Hol van Monte Sinos. Onderwegen vraegde Don Quichot aen den Student, waer ſijn oeffening en ſijn ſtudie in beſtondt? daer den ander op antwoorde, dat hy een Humaniſt, en ſijn oeffening boecken te ſchryven was, om gedrukt te worden, daer hy groot voordeel, en de gemeente geen kleyn vermaek uyt trock. Van deeſe was 'er een genoemt, het *Boeck van de Levreyen*, daer hy vyfhondert en drie livreyen met hun byſondere verwen in Mores, of ſinſpreucken en teeckenen, had uytgebeeldt, daer een yder mocht uyt nemen wat hem geliefde, van hoofſche Ridders en diergelijcken, by tyden van feeſt of anderſins, ſonder by dees en geen te gaen bedelen, of hun hooft te breken: want daer warender voor de jaloerſchen, voor de verachten, de vergetenen, de afweſenden, enz. elck na ſijn aert, die daer ſoo wel op paſten als Harmen op ſijn fluyt. Ik heb nog een Boek geſchreven, vervolgde den Student, 't welk ik den *Spaenſchen Metamorphoſis* of *Ovidius* noem, van een nieuwe en ſeltſame vont, alſo ik Naſo naevolgende, ſpotsgewys de Giralda van Sivilien voor den dag breng, als ook den Engel van de Madalene, het Riet van Vecinguera van Cordova, de Stieren van Guiſando, de Sierra of het Gebergte Morena, de Fonteynen van de Lagannos, het Voetbadt van Madrid, niet vergetende de Luys, en de vergulde Buys, en ſo voort, en alles met hun aenwyſingen, veranderingen, en overſettingen, in voegen het ſelve den menſchen grote verwonderinge en aengenaemheyt toebrengt. Noch heb ik een ander Boek, 't geen ik noem *By voegſel op Polydorus Virgilius*, 't welck handelt van de vinding der dingen, daer voornamentlik groote geleertheyt in gepleegt is, ter oorſaek van veele treffelicke dingen, die van Polydorus nagelaten zijn, welke ik daer by voeg, en met een bequame ſtyl verhandel, namentlick onder anderen, wie de eerſte geweeſt is die met ſinckingen in de werelt gequelt is geweeſt, en de eerſte die het Unguentum Napolitanum, voor de pocken gebruyckt heeft; alle welcke dingen met meer als vyf-en-twintigh verſcheyde Schryvers beveſticht worden: en daer by mag men oordeelen, hoedanig dit werck is, en wat voordeel het ſelve aen de werelt te geven heeft. Sanche, die vaſt gauw toeluyſterde, koſt ook niet laten te vragen: Segt my toch, Heer, ſoo geeft u den Hemel goet geluk in het drucken van uw Boeken, of gy my ook ſoudt konnen ſeggen, dewyl gy het toch alles weet, wie de eerſte geweeſt is die ſich het hooft gekraeut heeft: ik, voor my, gelooft, dat het onſen eerſten Vader Adam is geweeſt. Daer valt niet aen te

twyf-

twyffelen; antwoorde den ander: want dewyl Adam den eerſten menſch is geweeſt, en, gelijck alle andere menſchen, een hooft, en hair daer op heeft gehad, is hy oock de eerſte geweeſt, die ſijn hooft gekrabt heeft. Dat geloof ick oock, zey Sanche: maer evenwel moet ik noch wat vragen. Wie is doch den eerſten buytelaer geweeſt? In der waerheyt, mijn vriendt, antwoorde den Student, daer ſou ick u tegenwoordig geen naeckte verklaring van konnen doen, alſo ick daer na ſou moeten leſen: maer als ick weder by myn boecken ben, ſal ick u daer wel goede onderrechting op doen. En ick, ſey Sanche, ſal u dat wel ſonder moeyte ſeggen: dat is Luycefaer geweeſt, wanneer hy uyt den Hemel geworpen wierdt, en al buytelende tot in den afgrond viel. Ghy hebt gelijck, antwoorde den Boeckmaeker. Maer Don Quichot ſey daer op tegens Sanche: Die vrage en die antwoordt, Sanche, komen uyt uwen koocker niet, gy hebt ſe voorſeecker van den een of van den ander gehoort. Swygt doch ſtil, Heer, hervatte Sanche, want ick ſegh u in waerheydt, begin ick eens te vragen en te antwoorden, ik ſchey'er niet uyt voor morgen ochtent: want om ſotte vragen en gecke antwoorden te doen, hoef ick mijn bueren niet te moeijen. Ghy hebt meer geſproocken, Sanche, antwoorde Don Quichot als ghy weet: want daer zijnder veel die al de weer van de werelt doen, om dingen te weten die, als ſy ſe vaſt hebben, geen duyt waerdig zijn. Met deſe en diergelijcke ſmaecklicke redenen brachten ſe dien dag door, en quamen met den avondt in een kleyn dorp, daer den Scholier tegens Don Quichot ſey, dat van daer tot aen het Hol niet meer als twee mylen weegs waren; en indien hy van meening was daer in te gaen, moſt hy ſich noodwendig van goede ſtercke koorden voorſien. Don Quichot antwoorde, dat hy de grondt daer van ſien moſt, al ſou hy dalen tot in den afgrondt toe; en alſoo kochten ſe omtrent de hondert vademen touws, en quamen daer mede des anderen daegs om en by twee uuren na de middag by het Hol. Sy vonden den ingang wydt en breedt genoeg, maer ſoo dicht met doornen, wilde vygen, en ander gewas begroeyt, dat men geenen ingang ſien koſt. Terſtont ſteeg Sanche, Don Quichot, en den Student af, die met hun twee Don Quichot wel vaſt bonden; en terwyl ſe daer mede beſig waren, ſey Sanche tegens ſijn Heer: Siet wel toe, Heer, wat gy doet, dat gy u niet levendig laet begraven, of in een gat ſinckt daer gy ongehavent uytkomt. Houdt gy uw mondt, antwoorde Don Quichot, en bindt maer vaſt; want ſulcke en diergelycke dingen, Sanche mijn

vrient;

vrient, zijn alleen voor my bewaert. Den ander ſey ook tegens Don Quichot, dat hy tog wel toeſien, en met hondert oogen alles waernemen ſou, wat daer binnen te ſien was: want het mochten ſulke dingen zijn, dat hy ſe mede in ſijn Transformatie of Verandering ſou ſtellen. Laet gy dies aengaende onſen Heer maer begaen, hy ſal 't u wel klaren, vervolgde Sanche Pançe, en met deſe woorden had hy het touw wel ter degen vaſt gemaeckt, niet boven op het harnas, maer daar onder op de wapen-rock. Wy hebben heel onvoorſichtig gedaen, ſey Don Quichot, dat wy geen belleken meêgebracht hebben, om dat beneffens my aen de koorde vaſt te binden, ten eynde daer meê te klinken, en te kennen te geven, dat ik noch leef, en nederdael. Maer dewijl ſulks nu te laet is, in 's Heeren naem; en daer mede vallende op ſijn knien, deed hy een gebed by ſich ſelven, biddende den Heer, hem in het aenvangen van deſe gevaerlijke avontuur (ſo het ſcheen) te willen byſtaan. Daer na ſey hy overluyt: O Vrouw van mijn handelingen en bewegingen! ô doorluchtige en ongeluckige Dulcinea van Toboſo! indien het mooglijk is, dat mijn gebeden tot uwe ooren komen, ſo bid ik u door uw ongehoorde ſchoonheyt, my nu, dewijl ik ſe ſoo noodig heb, uw gunſt en byſtant niet te weygeren. Ick ga my ſelven werpen, verdrinken, en begraven in deſen tegenwoordigen afgront, alleen op dat de werelt bekennen mag, dat, indien ghy my begunſtigt, geen ſaek my onmooglijk is. En dit geſegt hebbende, begeeft hy ſich na het Hol, en ſag, dat'er geen kans was om in te komen, 't en zy met enkel gewelt, en met af houwen van de tacken; en daer over ſlaende de hant aen ſijn geweer, begoſt hy onder de groente te ſlaen en te ſchermen, maekende ſulk een gerucht, dat'er een groote menigte kloeke Ravens en Kraeyen uyt quamen gevlogen, en dat met ſulk een gewelt tegens Don Quichot aen, dat hy 'er van ter aerde viel. En indien hy ſo wel een Vogel-bedieder, als een goet Catholijk, was geweeſt, hy ſou dit voor een quaet teeken genomen, en ſich wel driemaal bedacht hebben, eer hy ſich in ſulk een gevaerlijcke plaets geſteecken had. Eyndelijk, hy ſtaet wederom op, en ſiende dat'er geen meer te voorſchijn quamen, noch ook eenige anderen als uylen en diergelijken, die der al meê onder waren, gaven hem Sanche en den Student bot, en lieten hem ſoo nedersacken in het Hol, gevende hem Sanche den ſegen, en maekende meer als duyſent kruyſen over hem, met deſe woorden: Gaet ter goeder uuren, eer en ſchumpje van de Ridderſchap, dat wy u weder in het licht des levens te voorſchijn mogen ſien komen, ſon-

der begraven te blijven in deſe diepe duyſternis, die gy ſoeckt. Bykans de ſelve wenſch ſprak den Student over hem, en daar meê daelde Don Quichot naer onder, roepende, dat ſe hem al bot ſouden geven, en noch wat meer, en noch wat meer, gelijck ſe al deden; en dit duurde ſoo lang, tot dat ſe hem niet meer hooren, noch oock geen bot meer geven konden, alſoo al de hondert vadem touw al uytgevyert was: waer over ſy van gevoelen waren, dat ſe weêr ſouden ophalen, alſoo ſe niet meer koſten vieren. Evenwel hielden ſe ſich ſtil omtrent een half uur lang, ten eynde van welken tijt ſy het touw weder begoſten na ſich te halen, ſonder dat ſe'r eenig gewicht aen voelden, ten teeken, gelijkſe ſich ſelven inbeelden, dat Don Quichot daer binnen was gebleven; en Sanche het ſelve voor vaſt houdende, begoſt heel bitterlijk te ſchreyen, en trok hand voor hand, ſoo vaerdig als hy koſt, de koort nae hem, om uyt den droom te geraecken: maer als ſe omtrent tachtig vadem daer uyt hadden, voelden ſe gewicht, daer ſe ten hoogſten in verblijt waren. Eyndelijk, na lang trecken, ſagen ſe Don Quichot daer aen hangen; waer over Sanche begoſt te roepen: Wellekom, wellekom, Mijn Heer Don Quichot, wy vreeſden al, dat gy daer voor het gelag ſout gebleven hebben. Maer Don Quichot antwoorde niet een woort; en als ſe hem geheel uyt hadden, ſagen ſe, dat hy de oogen toe had, gelijk of hy ſliep, en daerom leyden ſe hem op de aerd neêr, en maekten het touw los, ſonder dat hy evenwel wacker wiert: maer ſoo lang rolden en wentelden ſe hem om en wederom, dat hy na een goede wijl wacker wiert, met ſulke mijnen, gelijk ſe toonen die uyt een diepen ſlaep opgewekt worden, ſiende aen alle ſijden ſoo verbaeſt als hy mogt. Eyndelijk ſeyd' hy deſe woorden: Den Hemel wil het u vergeven' mijn vrienden, dat gy my berooft hebt van het alderſoetſte leven, dat oyt menſch geſmaekt heeft; en in der daet, nu ſie ik, dat al de dingen van dit leven gelijk een ſchaduw of droom vergaen. O ongeluckige Monte Sinos! ô ſwaerlijk gewonde Durandarte! ô ongeluckige Belerma! ô beklaeglijke Guadiana! en gy andere ongeluckige kinderen van Ruydera, die in uw waterſtroomen toont, hoe veel tranen uyt uw ſchoone oogen ſpringen. De Scholier en Sanche hoorden deſe woorden van Don Quichot al aen, die de ſelve uytſprack met de meeſte weedom en droefheyt van de werelt. Sy baden hem, dat hy ſich een weynig klaerder wilde doen verſtaen, en vorder ſeggen, wat hy in de duyſterheyt der helle geſien had. Hel noemt gy het, ſey Don Quichot, gy ſult terſtond hooren, dat het dien naem niet ver-

verdient: maer hy begeerde eerſt een weynig te eeten, alſoo hy grooten honger had. Sy ſpreyden het kleet van den Scholier op de aerd in de groente, en liepen om voorraet nae de broodſacken; en voegende ſich alle drie in een vreedſame manier by een, hielden ſe hun achternoenmael, en avontmael te gelijk. Het eeten eyndelijk weder weg genomen zijnde, ſey Don Quichot: Hoort nu toe, mijn kinders, wat ick u ſeggen ſal.

Het XXIII. Hooftſtuck.

Van de wonderlijke dingen, die Don Quichot vertelde in het Hol van Monte Sinos geſien te hebben; welcke wonderbaerlyckheyt, en onmooghlijkheydt, maekt, dat men deſe Avontuur voor Apocryf houdt.

HEt mocht omtrent de klock vier uuren na den middag zijn, wanneer de Son ſich ſoetelijk achter eenige lichte wolcken ging verbergen, om aen Don Quichot plaets te geven tot ſijne wonderen aen deſe erentfeſte toehoorders te verhalen, wegens 't geen hy in het Hol van Monte Sinos geſien had, beginnende in deſer voegen.

Omtrent twaelf of veertien roeden diepte in dit Hol ſiet men aen de rechterhand een holligheyt, ſo groot dat 'er omtrent een kar met een paert ſou konnen in rijden. Daer komt een kleyn weynigje ligts in van een gat, dat daer van verre op ſiet, ſijnde boven op de aerde. Deſe holte en deſe ruymte ſag ick, ter tijt als ik nu alreets vermoeyt van het hangen, en dit neder ſacken, ſonder te weten waer, voor my nam daer een weynigje in te gaen ruſten, roepende ſoo hart als ick koſt, dat gy geen meer bot geven en ſout, tot dat ik het u ſey; doch gy moet my niet gehoort hebben: maer gy lieden liet al meer en meer ſacken; welk touw ik al by my vergaderde, en maekende daer een ſchijf van, ging'er boven op ſitten, vol gedachten wat ik doen of laten ſou, of hoe beneden komen, alſoo der niemant was die my koſt ophouden. En zijnde in deſe bekommernis, quam my een diepen ſlaep aen; en weer ontwaekt zijnde, vond ik my, ſonder te weten hoe of wat, in het midden van een ſeer aengename en lieflijcke beemd, ſoo ſchoon als de natuur ſou konnen of mogen voortbrengen, of yemants verſtant bedenken. Ik opende mijn oogen, veegde ſe af, en ſag, dat ik niet en ſliep, maer wel ter degen wacker was. Evenwel taſte ik my ſelven aen het hooft, en aen de borſt, of het ook wel waer, en of ik de ſelve ook al was, of eenig ander ſpook: maer

het gevoelen, en de redelijcke kennis en wetenschap die ick in my bevond, verseekerden my van de geheele waerheyt. Terstond vertoonde sich aen mijn gesicht een uytsteekend kostelijck Paleys, wiens muuren en wanden waren van doorluchtig kostelijck krystal gemaeckt; en openende sich daer in twee groote poorten, sag ik uyt de selven een oud deftig man tot my komen, gekleedt met een geblomden zy-damasten nachtrock, die hem tot de aerde toe hing. Om den middel had by een sluyer van groene sy, en een Milaensche bonnet op het hooft. De sneewitte baert quam hem tot onder den riem. Hy had geen wapenen by sich, maer alleen een Paternoster in de hand, van de welke yeder knoop soo groot was als een ockernoot, en de tiende gelijk een gemeen Vogelstruysey. Sijn gelaet, sijn gang, sijn deftigheyt, en sijn voortreffelijke tegenwoordigheyt, yeder voor sich, en al te samen, hielden my in de grootste en meeste verwondering der werelt. Hy komt by my, en het eerste dat hy deed was, my vriendelijck en lieflijck te omhelsen, en daer op te seggen: Het is nu langen tijdt, ô dappere Don Quichot de la Mancha, dat wy, in dese eensaemheyt betoovert sijnde, uw komst met verlangen gewacht hebben, op dat gy aen de werelt moogt te kennen geven het geen besloten is in de diepte, daer gy u in begeven hebt, genaemt het Hol van Monte Sinos, een daed alleenig voor uw onverwinnelijke borst bewaert. Komt met my, alderdoorluchtige Ridder, ik sal u toonen de wonderheden, die in dat voortreffelick Slot besloten zijn, daer ick bewaerder van ben: want ick ben dien Monte Sinos, daer het Hol sijn naem van heeft. Soo haest als hy my seyde, dat hy die man was, vraegde ick hem, of die dingen, die men daer boven op de aerde van hem sey, ook waerachtig waren, dat hy met een dagge sijnen vriend Durandarte het hart uyt den boesem had gehaelt, en aen de Jonkvrouw Belerma gegeven, gelijk hy op het oogenblick van sijn sterven bevolen had? Hy antwoorde my, dat het alles waar was, behalven alleen van de dag, alsoo het geen dag en was, maer een ponjaert, so scherp als een scheermes. Het sal voorseeker een van die wesen, sey Sanche, die tot Sivilien by Ramon de Hozes, in 't Anker, gemaekt worden; want die sijn soo scharp als naelden. Ick weet niet, waer se gemaekt was, antwoorde Don Quichot, maer dat weet ick evenwel, dat se by Ramon Hozes niet kan gemaekt zijn; want doe dat werck van Ronceval gebeurde, was Ramon noch niet geboren, noch geen drie hondert jaer daer na: evenwel daer is vorders niet aen gelegen. Soo is het ook,

zey

zey den Student, gelieft maer voort te gaen, alſoo ick'er het meeſte vermaek ter werelt in ſchep. Gelijck ick ook doe in het vertellen, antwoorde Don Quichot, en ſoo ſeg ik ook, dat den eerwaerden Monte Sinos my bracht in het Paleys van kriſtal, daer in een lage zael, die heel van allebaſter was, een Graf ſtond van marmerſteen, op een wonderlijke wijſe gewrocht, daer een Ridder op lag, ſoo lang als hy was, niet van koper, noch van marmer, noch van jaſpis, gelijck men ſe op ander graven vind, maer van ſuyver vleeſch en bloedt. Hy had de rechterhandt (die eenigſins ruyg van hair, en zenuachtig was, tot teecken van groote kracht,) op de ſlincker borſt geleydt; en Monte Sinos, eer ick hem yets vraegde, ſey my: Dit is mijn vrient Durandarte, blom en ſpiegel van de Ridderſchap, ſoo in liefde als dapperheyt, van ſijn tijdt. Men houdt hem hier betoovert, gelijk men my betoovert houdt, en verſcheyde anderen, en dat door de konſt van dien Franſchen Toovenaer Merlin, die ſe ſeggen dat een ſoon van den Duyvel is; en het geen ick 'er van ſegh, is, dat hy geen ſoon van den Duyvel, maer nog een graed ſlimmer als den Duyvel is. Niemand weet, hoe, of waerom, hy ons aldus betoovert heeft: maer hy ſal het ſeggen, als de tijt ſal gekomen zijn, die niet ver af en is, gelijk ick my inbeeld. Maer het geen my verwondering maeckt, is, dat ick ſoo ſeeker weet, als ik weet dat het nu dag is, dat Durandarte in mijn armen geſtorven is, en dat ick hem daer na met mijn eygen hand het hart heb uyt de borſt gehaelt; en dat weet ick noch wel, dat het wel meer als twee pond woeg: want (gelijk de Natuurſchrijvers ſeggen) de dapperſte mannen hebben de grootſte harten. Voorts ſijnde het ſelve dan in der daed alſoo, en dat dien Ridder in der daet geſtorven is, kan ick niet verſtaen, hoe hy tegenwoordig noch kermen en klagen kan, gelijk of hy in der daed leefde. Met deſe woorden begoſt Durandarte met een grove ſtem te klagen, ſeggende: O mijn neef Monte Sinos! het laetſte, dat ik u verſogt voor mijn doodt, was dat gy, wanneer mijn ziel ſou verſcheyden ſijn, of met een pook of met een dagge mijn borſt opſnijden, mijn hart daer uyt nemen, en het ſelve brengen ſoudt daer Belerma was. Monte Sinos, ſulks hoorende, boog ſich op ſijn knyen voor den elendigen Ridder, en zey met tranen in de oogen: Ick heb, Heer Durandarte, mijn alderliefſte Neef, ick heb allgedaen het geen gy my bevolen hebt, en op den ſelven dag van uw doodt en ons verlies u het hert, ten beſten dat ik koſt, uyt de borſt getrocken, ſonder daer het minſte ſtuckjen in te laten,

't welk ick met een doekje met kant ſchoon gemaekt heb, en ben daer meê te poſt na Vrankrijck gelopen, nae dat ick u eerſt in de boeſem van de aerd begraven had, met ſoo veel tranen, dat ik'er bequamelijk mijn handen meê waſſchen, en van het bloet ſchoon maken koſt: en tot meerder verſekering, mijn alderliefſte Neef, neb ick in de eerſte plaets, daer ick quam, komende uyt Ronceceval, uw hart met een beetje zout beſprenckelt, op dat het niet ſtinken ſou als het voor Belerma quam, de welke met u, met my, met Guadiana, uw Schiltknaep, de vrouw Ruydera, en haer ſeven Dochters, en twee van haer Nichten, en veele andere vrienden en bekenden, alhier door Merlin betoovert ſijn: en alhoewel der meer als vijf hondert jaren ſedert zijn verſtreeken, is 'er evenwel noch niemant van ons allen geſtorven: alleenig ſchort 't aen Ruydera met haer Dochters en Nichten, welke gedurig niet anders doende dan ſchreyen, Merlin (door medelijden dat hy met haer moet gehad hebben) in ſoo veel Meyren verandert heeft, die noch ter tijd by de menſchen, in het lantſchap van Mancha, de Meyren van Ruydera genoemt worden. De Dochters hooren de Koningen, en de Nichten hooren de Order der Ridders van Sint Jan toe. Guadiana, uw Schiltknaep, beklaegende mede geduriglijk uw doot, is ook in een rivier verandert, die noch na ſijn naem genoemt wort; welke ſo haeſt als hy boven de aerde quam, en de Son van de andere werelt ſag, was ſijn droefheyt evenwel ſodanig, u verlatende, dat hy ſich terſtont weêr ging werpen in het ingewant van de aerde; maer evenwel, gelijk de natuur vereyſcht, laet hy ſich hier en daar weder ſien: en eyndelijk gemeenſchap gemaekt hebbende met de voornoemde Meyren, en verſcheyde andere Wateren, komt hy heerlijck tot in Portugael gelopen. Maer evenwel, waer hy gaet, of waer hy loopt, toont hy klare tekens van droefheyt, willende niet eens ſoo veel doen als viſſchen van waerdy of achting in ſijn ſtroom voeden, maer wel een deel bleyen, ſchoelappers, en witvisjes, heel anders als de vergulde Taag. En dit, het geen ick u tegenwoordig ſeg, mijn lief beminde Neef, heb ick u menigmael geſegt: en dewijl gy my geen antwoort geeft, beeld ick my in, dat gy my niet gelooft, of dat gy my niet en hoort; 't welk my ſulk een verdriet is, dat het geen menſch geloven kan. Yets nieuws moet ick u tegenwoordig evenwel ſeggen, 't welk, indien het u het hart niet verlicht, ten minſten het ſelve oock niet verſwaren ſal, dat is, dat gy hier nu in uw tegenwoordigheyt hebt, en ſoo gy uw oogen opent, ſult gy ſien dien grooten Ridder, daer Merlin ſulke wonderlijke dingen van heeft

voor-

voorſeyt, dien Don Quichot de la Mancha, die van nieuws, en met meerder voordeel als in de voorgaende eeuwen, de doolende Ridderſchap, welke al lang vergeten was, weder heeft opgewekt; door wiens toedoen het noch ſou konnen geſchieden, dat wy alle mochten onttoovert worden: want groote dingen worden voor groote mannen altoos bewaert. En als ſulcks al niet geſchiede, antwoorde de droevige Durandarte, met een lage en droeve ſtem, als ſulks al niet geſchiede, lieve Neef, ſo moeten wy evenwel ſeggen, paciency parforſe; en daer mede keerende ſich een weynig na de ander zy, bleef hy ſo ſtil leggen, ſonder een woort meer te ſpreken. Ondertuſſchen hoorde men een groot gerucht van huylen en krijten, beneffens een groot geſucht en droeve klachten. Ik keerde my om, en ſag door de muuren van kriſtal, dat 'er door de andere zael een Proceſſie ging van een groote ſleep ſchoone Jonckvrouwen, paer en paer, al te mael gekleet in de rouw, met tulbanden op het hooft, na de Turkſche manier. Agter aen quam een Vrouw, deftig van gelaet, mede in de rouw gekleet, met een wit hulſel op het hooft, ſoo wit en breet dat het de aerde raeckte. Haer tulbant was tweemael ſo groot, als de grootſte van den hoop. Zy was wat gekamuyſt, met groot neusgaten, en een wyde mont, maer roode lippen; en de tanden die ſe al te mets liet ſien, ſtonden wijt van een, gelijck de huyſen op Caſant, alhoewel ſo wit als ſneeuw. Zy had in haer handen een witten doeck met kant, en daer in een hart, dat als Momie verdroogt was. Monte Sinos ſeyde my, dat al dat volk dienareſſen waren van Durandarte en Belerma, die aldaer, beneffens haar Heer en Vrouw, betoovert waren, en dat de laetſte, die het hart in de hant had, de Vrouw Belerma ſelf was, die met haer Jonckvrouwen viermael 's weecks deſen ommegang doet, ſingende, of, om beter te ſeggen, huylende het Requiem over den dooden Durandarte: en ſoo ſe u een weynig lelijck in het oog geſchenen heeft, en niet ſoo ſchoon als men van haer ſeght, dat komt by de quade nachten, en noch quader dagen, die ſe in deſe betoovering uytſtaet, gelijck haer diepe oogen, haer magere kaecken, en bleecke verw wel uytwijſen, voort komende uyt de geſtadige droefheyt die ſe heeft over de gedachtenis van haren getrouwen minnaer: want ſoo dat niet was, nauwelijks ſou ſelf de ſchoone Dulcinea van Toboſo by haer te pas komen, hoe vermaert dat ſe oock door deſe geweſten, en door de heele werelt, mag zijn. Dat is tot daer toe, Heer Monte Sinos, ſeyd ick daer op, vervolgt gy vaſt uw vertelling, want alle vergelijcking is hatelijk, en daerom behoeft men de ſchoone Dulcinea

by niemant te vergelijcken, sy is die se is: en de Vrouw Belerma is die se is, dat laten wy daer. Maer Monte Sinos bad my daer op: Vergeeft my, Heer Don Quichot, mijn misdaedt, ick beken, dat ick qualijck geseght en gedaen heb: het was my vergeten, dat ik, ick weet niet hoe, gehoort had, dat uw Genade haer Ridder was, anders sou ick my wel gewacht hebben haer ergens by te vergelijcken, als by den Hemel self. Met dese voldoening, die my de groote Monte Sinos gaf, stelde sich mijn ontstelde hart een weynigh te vreden. En ick verwonder my, antwoorde Sanche, dat uw Genade niet bet op sijn paert quam, en dien oude rammelaer de lenden plat sloeg, en wacker afroste, sonder een hair in sijn baert te laten. Neen, Sanche, antwoorde Don Quichot, dat sou my als doe niet gepast hebben, alsoo wy al te mael respect en eerbiedigheyt aen de oude lieden schuldig zijn, alhoewel se geen Ridders zijn. Voort bleven wy malkander niet schuldig in verscheyden vragen en antwoorden. Hier op seyde eyndelijck den Scholier: Ick weet niet, Heer Don Quichot, hoe ghy in soo korten tijt, dien gy daer beneden geweest zijt, soo veel dingen gehoort, en gesien kont hebben. Hoe lang ben ick 'er dan maer geweest? vraegde Don Quichot. Weynig meer als een uur, antwoorde Sanche. Dat kan niet wesen, zey de Ridder, want, nae mijn onthout, ben ick'er driemael vernacht geweest, en heb'er alsoo drie dagen versleten. Mijn Heer kan evenwel de waerheyt wel seggen, antwoorde Sanche, want dewijl alle dingen daer onder by toovery geschieden, soo sal het ook wesen, dat het geen aen ons een uur dunckt te zijn, aldaer drie dagen en drie nachten geweest is, of geschenen heeft. Dat moet wesen, hervatte Don Quichot. Heeft Mijn Heer ondertusschen niet gegeten? vraegde de Student. Geen mont vol, antwoorde Don Quichot, oock heb ick by mijn gedencken gantsch geen honger gehadt. Eeten de betooverde lieden oock? vraegde den ander wederom. Neen se, antwoorde Don Quichot, ook gaen se niet af; hoewel men meent, dat haer de nagels en het hair evenwel groeyt. Of se oock wel slapen? vraegde Sanche. Neen se, zey Don Quichot, ten minsten sliep 'er niemant in al die drie dagen, en ick heb oock geen oog geloken. Hier siet men dat het spreeckwoort waer is, vervolgde Sanche: Seght my by wie dat gy verkeert, soo heb ick haest uw aert geleert. Uw Genade was oock by een volck, dat noch sliep, noch at, noch dronck; en daerom heeft hy se daer in oock nagevolgt: maer vergeeft het my, Mijn Heer Don Quichot, onse Lieven Heer hael me, ick had bekans geseyt de..... haelme, soo

ick

ick van al dat uw Genade hier heeft gaen vertellen, een woort geloof. Waerom niet? vraegde den Student, of meent ghy dat u den Heer Don Quichot te voren liegen sal? hoe sou hy toch al dese dingen uyt sijn hooft konnen bedencken? Ick segh niet, dat Mijn Heer liegt, antwoorde Sanche. Wat gelooft, of wat seght ghy dan? vraegde Don Quichot. Ick geloof, antwoorde Sanche, dat die Merlin, of die Toovenaer, die daer al dien hutspot betoovert heeft, uw Genade, wil ick seggen, al dese dingen in de mammory en in de machinacy heeft gebrocht, die hy ons vertelt heeft, en die hy noch vertellen sal. Al dat sou wel konnen wesen, Sanche, zey Don Quichot, maer evenwel is het soo niet; want ik seg u niets, als dat ick met mijn eygen oogen gesien, en met mijn eygen handen getast en gevoelt heb. Maer wat sout gy seggen, als ick onder de andere dingen, en het overige, dat ick noch gesien en gehoort heb, 't geen ick u op de wegh sal vertellen, also het hier te lang sou vallen, nog gesien heb, als hy het my vertoonde, drie Boerinnen, die als geyten in het veldt lagen en sprongen, welken ick soo haest niet gesien had, of ik kende d'eene terstont voor Dulcinea van Tobosо, en de twee andere voor die twee Boerinnen die toe by haer waren, gy weet wel. Ick vraegde Monte Sinos, of hy se wel kende? Hy antwoorde neen, maer dat hy geloofde, dat het eenige voorname Vrouwen mosten wesen, die daer oock betoovert waren, also men se eerst voor weynig dagen in die beemden had gesien, en dat ick my daer over niet te verwonderen had, also der noch ontallijcke andere groote Vrouwen, soo van de voorgaende, als de tegenwoordige eeuwen, in verscheyde gedaente betoovert waren; onder de welcke ick, als ick se sag, de Koningin Ginebra, met haer Staetjuffer Quintannona, kennende wiert, schenkende den wijn aen Lancerot, doe hy uyt groot Brittannien quam. Als Sanche Pançe sijn Heer dese dingen hoorde seggen, meende hy sijn sinnen te missen, of te bersten van lachen; alsoo hy wel wist, hoe het met de betoovering van Dulcinea gelegen was, daer hy selve den toovenaer af was geweest: en hy twijffelde un niet meer, of sijn Heer was al te mael met de kop gequelt, en sey derhalven: Ter quader, ter ongeluckiger, en ter rampsaligher uure is uw Genade in dat vervloekte Hol gedaelt, gekomen in de andere werelt, en ontmoet met dien verbrusten Monte Sinos, die uw verstant op sulcken manier bedorven heeft. Doen uw Genade daer in ging, was hy wel by sijn verstant, spreeckende sententien en spreeckwoorden, soo menigmael als hy sijn mond open deed: maer nu geeft hy de sotste dingen uyt, die

een menſch in de werelt bedencken kan. Om dat ick u wel ken, Sanche, antwoorde Don Quichot, acht ick uw woorden niet veel. Noch ick de jouwe, zey Sanche, dat is leer om leer, voor ſoo veel die dingen belangt die ghy geſeyt hebt, of die ghy noch ſeggen ſult, ſoo ſe niet beter zijn als deſe. Maer ſegt my doch een mael, en laet ons maets blijven, hoe en waer door kende gy onſe Vrouw? en ſoo ghy ſe geſproocken hebt, wat gaf ſe al tot antwoort? Ick kende ſe, antwoorde Don Quichot, om dat ſe de ſelve kleeding aen had, die ſe droeg wanneer gy ſe my toonde. Ick ſprack ſe aen, maer ſy gaf my niet een woort tot antwoord; want ſe keerde ſich om, en liep al haer beſt weg, ſoo rad als een hindekalf. Ick ſou ſe gevolgt hebben, maer Monte Sinos ried het my af, alſoo, ſeyde hy, het al verloren moeyte ſou zijn, te meer vermits de uur vaſt aenquam dat ick ſou moeten vertrecken. Hy ſey my oock, dat hy binnen korten tijd my ſou laten weten, hoe men Belerma, en Durandarte, met al die daer tegenwoordig waren, weder ſou konnen onttooveren. Maer het geen my het meeſte quelt, was, dat, terwijl Monte Sinos al deſe dingen tegen my ſey, een van de twee Geſellinnen van de ongeluckige Dulcinea aen mijn zy quam ſtaen, die met traanen in haer oogen ſtillekens tegen my ſprack: Mevrouw Dulcinea van Toboſo kuſt uw Genade oottmoedelijck de handen, en verſoekt uw Genade, haer te laten weten, hoe't al met uw geſontheyd is; en om dat ſe tegenwoordig een weynig verlegen is om gelt, ſoo verſoeckt ſe mede op uw Genade, of uw Genade haer de genade wil doen, en leenen haer op deſe rock, die ick hier by my heb, en noch ſo goet als nieuw is, een ſchelling tien of twaelf, met belofte dat ſe 't u op het ſpoedigſte ſal wedergeven. Dit gaf my de meeſte verwondering van de werelt; en keerende my na Monte Sinos, vraegde ick hem: Is het moogelijck, Heer Monte Sinos, dat de betooverden van qualiteyt oock gebreck van gelt hebben? Daer hy op antwoorde: Gelooft my, Heer Don Quichot, dat dat gebreck over de gantſche werelt is, en niemant en ſpaert, tot de betooverden toe incluys: en dewijl Mevrouw Dulcinea van Toboſo u dat verſoeck doet, en het pand goet is, behoort gy haer ſulcks niet te weygeren, alſoo ſe ongetwijffelt in groote benaeuwtheyt moet zijn. Het pandt ſal ick niet nemen, antwoorde ick, oock ſal ick haer niet konnen geven dat ſy eyſcht, vermits ik niet meer als vier ſchellingen by my heb, die ick haer gaf, zijnde deſelve, Sanche, die ghy my 's daegs te voren had gegeven, om aen den armen te langen, die my op den weg tegen quamen. Voorts ſeyde ick tegen deſe Jonckvrouw: Segt

tegen

tegen Mevrouw Dulcinea, dat my haer bekommertheyt van herten leet is, en dat ik gaern alles sou doen om het selve te beteren; en dat ick haer doe weten, dat ick geen gesontheyt noch rust kan hebben, sijnde berooft van haer lieffelijk aensichijn, en lieve ommegang; en dat ick haer versoek, soo ootmoedig als ick mag, dat sig haer Genade eenmael laet sien en handelen van desen haer ellendigen Ridder: gy sult haer oock seggen, hoe sy, wanneer se daer minst om denckt, hooren sal, hoe ick een eedt of belofte gedaen sal hebben (op de selve wijse van den Marquis van Mantua om sijn Neef Baldewijn te wreecken, als hy hem half doodt vondt leggen in het midden van Montinna,) namentlijck, geen brood van tafel-laeken te eeten, met andere omstandigheden daer aen vast, voor dat hy sijn Neef gewrooken had, ook alsoo niet te rusten, maer de vier quartieren der werelt te doorwandelen, met meerder naerstigheyt als den Infant Don Pedro van Portugael gedaen heeft, tot dat ik haer sal onttoovert hebben. Al dat, en nog meer, is uw Genade aen Mevrouw verschuldigt, antwoorde de Jonckvrouw; en nemende de vier schellingen, in de plaets van my een eerbieding te doen, maekte een Cabriool, lichtende sich wel twee vademen hoog in de lucht. O Sante Roelandt! riep Sanche daer op uyt, is het moogelijk dat men sulke dingen in de werelt siet, of dat de toovery sulcken kracht heeft, dat se het goed verstant van Mijn Heer Don Quichot in sulck een sotterny kan veranderen! O Mijn Heer, Mijn Heer, siet toch wie gy zijt, en keert weder tot uw oude heerlijkheyt en deftigheyt, en gelooft doch sulcke ydele dingen niet, die u de harsenen soo omkeeren. Om dat gy my lief hebt, Sanche, sey Don Quichot, daerom gebruykt gy soodanige woorden; en om dat gy niet ervaren zijt in de dingen des werelts, dunken en schijnen u alle sware saeken onmoogelijck: maer de tijdt sal komen, dat ick u meer dingen seggen sal, die u alles sonder tegen spreeken sullen doen gelooven.

Het XXIV. Hooftstuck.

Vertellende duysent brabbelingen, soo gekkelijck als noodig tot het ware verstandt van dese deftige Geschiedenis.

DEn Oversetter, die dese dingen uyt de eygen tael van Cide Hamet Benengeli heeft overgeset, segt, dat, komende tot dit tegenwoordige Hooftstuck van de Avontuur van het Hol van Monte Sinos, hy op de kant geschreven vond, door de hand van Cide Hamet self geschreven: Ik kan my in geender manieren inbeelden

den, dat den dapperen Ridder Don Quichot al deſe dingen in ſulke manieren bejegent zijn: de reden is, om dat al de andere ſijne avonturen gebeurlick en waerſchijnelick ſijn geweeſt; maer deſe van het Hol heeft gantſch geen ſchijn van waerheyt, gaende ſoo ver buyten alle redelickheyt en natuurlickheyt. Evenwel kan ik my niet inbeelden, dat Don Quichot, ſijnde de beſetſte en waerſpreekendſte Ridder van ſijn tijd, ſich ſelf met ſulcke grove leugenen ſou hebben willen beſoedelen. Aen de andere zijde ſchijnt het ongelooflick, dat hy met ſoo veel omſtandigheden, in ſulk een korten tijt, ſulke wonderlicke ſotternyen ſou hebben konnen verſieren. En indien u deſe avontuur dunkt Apocrijf te zijn, ick ben der onſchuldig aen; en daerom, ſonder u de waerheyt te willen verſeeckeren, ſet ick ſe ſlechts daer neêr. Gy, voorſichtige en verſtandige Leſer, oordeelt wat 'er u van goet dunkt, ik wilder niet meer van ſeggen, alhoewel men hem nageeft, dat hy op ſijn doodbedde ſou bekent hebben, deſe dingen al te mael verſiert te hebben, om dat hem docht, dat ſe heel wel quadreerden en over een quamen met de avonturen, die hy in ſijn Amadisboeken geleſen had; en alſoo gaet hy voort, ſeggende:

De Scholier ſtont verwondert, ſoo over de ſtoute woorden van Sanche, als over de langmoedigheyt van Don Quichot, en oordeelde, dat deſe ſachtmoedigheyt voortquam uyt het genoegen dat hy ſchepte, uyt ſijn beminde Dulcinea geſien te hebben, alhoewel betoovert: want ſulke woorden liet Sanche van ſig gaen, die wel verdienden, dat men hem de huyt vol ſlagen ſou geven; en derhalven oordeelde hy, dat hy heel onfatſoenelick met ſijn Heer te werk ging, tegen wien den Scholier ſey: En ick, Heer Don Quichot, hou mijn reys en arbeyt ten alderhoogſten wel beſteet, alſoo ick by de ſelve vier dingen verbetert ben: Het eerſte, dat ik uw Genade heb mogen kennen, 't welk ik hou voor een groot geluck: Het tweede, dat ik daer door tot kennis ben gekomen van het geen in 't Hol van Monte Sinos beſloten en verborgen is, met de verandering van de Guadiana, en de Meyren van Ruidera, die my grooten dienſt ſullen doen voor mijn Spaenſche Ovidius, dien ik onderhanden heb: Ten derden, te hooren de oudtheyt van de ſpreekwoorden, die men placht te gebruycken ten tijden van den Keyſer Karel de Groote, gelijck men uyt de woorden van Durandarte kan beſluyten, ſeggende, Paciency parforce, en dat ſal my te pas komen voor het ander Boek, genaemt het Vervolg van Polydorus Virgilius, die om geen ſpreekwoorden gedocht heeft, gelijck ick ſe daer nu ſal byvoegen, 't welck

geen

geen kleyn cieraet tot mijn werck ſal geven, voornamentlick by-brengende een Vinder en Auteur van ſulk een aenſien, als daer is den Heer Durandarte: Het vierde is, verſtaen te hebben de oorſpronk van de Rivier Guadiana, die tot noch toe onbekent is geweeſt. Gy hebt groot gelijk, ſey Don Quichot: maer ik ſou wel willen weten, als gy uw Boek in het licht uytgeeft, wien gy het ſelve ſout van ſin ſijn toe te eygenen. Daer ſijn Heeren en Grooten genoeg in Spanjen, antwoorde den ander, daer men het ſelve aen ſou mogen dediceeren. Al ſo veel niet, hervatte Don Quichot, niet om dat ſe het niet ſouden verdienen, maer om dat ſe het niet ſouden willen aenvaerden, om niet gehouden te zijn daer eenige voldoeninge op te doen. Een Vorſt ken ik, die het gebrek van anderen ſal konnen voldoen, met ſulken voorrecht, dat ik ſou dutven ſeggen, dat 'er meer als vier Edele borſten ſijn die hem benijden: dog laet ons dat laten tot op een ander tijdt, en gaen ſien waer wy deſen nacht ſullen herbergen. Niet ver van hier, zey de Scholier, woont een Heremijt of Kluyſenaer, die ſe ſeggen dat eertijds een krijgsman geweeſt is, en voor een goet Chriſten gehouden wordt, ſijnde ſeer goedertieren en liefddragende tegen een yeder. Dicht by de heremitagie heeft hy een kleyn huyſken, dat hy ſelf gebouwt heeft: maer evenwel, hoe kleyn het ook is, het is bequaem genoeg om een gaſt of twee te herbergen. Houdt hy oock hoenderen in ſijn kluys? vraegde Sanche. Weynig zijnder, antwoorde Don Quichot, of men vindt'er al een hoen twee drie: want deſen zijn niet gelijck ſe zijn in de wilderniſſen van Ægypten, die bedekt zijn met groene palmblaren, en daer de Kluyſenaers de wortels des veks eeten, en niet weten als wel van een yegelijk te ſpreken: niet dat ik ſe verachten wil; maer ik wil maer alleenig ſeggen, dat het ſtreng leven van deſe tegenwoordige Kluyſenaers by dat van die anderen niet te pas komt: evenwel laten ſe daerom niet al te mael goet te ſijn, ten minſten ik hou ſe'r voor: en als het al daer op aenkomt, ſoo doet den geveynſden hypocrijt noch minder quaet, als den openbaren ſondaer, die een yder ergert. Terwijl ſy in deſe redenen waren, ſagen ſe een man te voet na hen toekomen, die een eſel voor hem dreef, welke heel geladen was met piecken en helbaerden; en als de ſelve by hen quam, groete hy ſe, en ging al voort, ſo vaerdig als hy koſt. Maer Don Quichot ſey tegens hem: Goede vrient, houd een weynig ſtal, alſo ons dunkt dat gy meer ſpoeyt als uw eſel verdragen kan. Ik kan geen ſtal houden, Heer, antwoorde den ander, vermits die wapenen, die gy hier ſiet, nog op morgen miraekel moeten doen,

en

en daerom moet ick my wat haeſten, en daer meê adieu: maer ſoo gy nader beſcheyt wilt weten, ſoo komt in die herberg, die daer leydt aen gene zijde van de kluys, daer ick meen deſen nacht te ſlapen, ſoo dat anders uw weg is, en daer ſal ik u wonder vertellen, en vorders moet het u wel gaen. Met eenen ſloeg hy ſijn eſel in ſulcker voegen aen, dat Don Quichot geen tijd had om hem te vragen wat wonders dat het was, 't geen hy ſeggen ſou; en dewijl hy geweldig nieuwsgierig was, en van alle dingen gaern het naeuwſte beſcheydt had, gaf hy laſt; dat men oock ſou opbreecken, alſoo hy in aller manieren mede in de ſelve herberg wou ſlapen, ſonder de kluys te moeyen, daer hem de Scholier van had geſegt. Soo geſegt ſoo gedaan: ſy ſteegen te paert, en reeden alle drie regelrecht nae de herberg, daer ſe quamen een weynig eer den avondt viel. De Student verſocht Don Quichot evenwel, een dronck in de kluys te gaan doen; en nauwelijcks had Sanche Panche ſulcks gehoort, of ſijn Graeuwtje ging van ſelfs na de kluys toe, gelijk oock Don Quichot deed, beneffens den Scholier. Maer het ongeluck voor Sanche was, dat de Kluyſenaer niet tuys was, gelijk ſijn Geſel, die onder hem ſtond, hen te kennen gaf. Sy eyſchten van hem een dronck wijn; maer hy ſey, dat 'er geen was: doch indien ſe water begerden, hy ſou het hen van goeder harten geven. Die water wil drincken, berechte Sanche daer op, daer ſijn putten genoeg op de weg: O bruyloft van Camacho, en overvloet van het huys van Don Diego, hoe dikmael ſmelt mijn het hart als ik om jou denk! Hier mede verlieten ſe de kluys, begaven ſich na de herberg, en onderhaelden in hun weg noch een jongen, die niet ſeer haeſt aenging, gaende met den degen op de ſchouder, met een pakje daer aen, daer, na het leek, een pakje kleederen in was, een wambuys, en een mantel: voor de reſt had hy een rocxken aen van ſtof, en een broek van het ſelfde. Boven was hy in het hembde, hebbende ſchoenen aen heel op de Hoofſche manier. Hy mocht van den ouderdom van agtien-of negentien jaren zijn, vrolijk van gelaet, en wacker van lijf en leden. Hy ſong vaſt het eene deuntje voor het ander na, om de moeyelijckheyt van den weg te vergeten, en als ſe by hem quamen, eyndigde hy een liedeken, met deſe woorden:

A la Guerra melleva mi neceſſidad,
Si tuuiero dineros no fuera en verdad.

Dat

Dat is:

Mijn noodt doet my na den oorlog ſien,
Had ick ſlechts gelt, het ſou niet geſchien.

De eerſte, die hem aenſprak, was Don Quichot, ſeggende: Gy zijt heel luchtig om te wandelen, goede Heer, en waer leydt de reys na toe, ſo men 't anders weten mag? Daer den ander op antwoorde: dat ick ſoo luchtig ben, is ter oorſaek van de hitte; en mijn reys ſtrekt na de kluys, ter oorſaek van mijn armoede. Hoe armoede? vraegde Don Quichot, het ander van de hitte ſou ick wel gelooven. Heer, antwoorde den ander, ik heb daer in dat packjen een goet kleedtje, 't welk indien het my op den weg bedorven wierdt, het ſou my in de Stadt geen eer doen; en ick heb geen geldt om weêr anderen te koopen: en daerom ſie ik na een plaets onder een Vaendel voetvolks, dat hier omtrent noch twaelf mijlen van daen is, daer ick miede hoop voort te trecken na Cartagena, alwaer het te ſcheep ſal gaen: want liever heb ik den Koning te dienen in den oorlog, als den eenen of den anderen kalen neet in het Hof. Sult gy eenig ampt onder het Vaendel hebben? vraegde de Student. Indien ik den eenen of den anderen Grande, of voornamen Heer van het Hof gedient had, zey den ander, ſou ick wel haeſt het een of het ander weg hebben; want ſulcke borſten krijgen licht een Vaendel, of een Capiteyns plaets: maer ik ongeluckige heb altijt ick weet niet wat hak en mak gedient, die niet een luys in de mars hebben, en van ſulck volck is geen verbetering te wachten. Is het moogelijck, zey Don Quichot, dat ghy in al dien tijdt geen levrey gehadt en hebt? Twee heb ick 'er gehadt, antwoorde den ander: maer gelijk het de manier is, dat de Geeſtelijcken, die uyt het Klooſter gaen, hun kleedt afleggen, alſoo hebben 't mijn Heeren ook geklaett; want ſoo haeſt als men weêr uyt het Hof te huis quam, moſt men de levrey weêr uytdoen, alſo ſe in het Hof ſijn dienſt had uytgeſtaen. Een ſpecie van groote ſuynigheyt, ſey Don Quichot: evenwel houd ick u voor geluckig, dat gy met ſulck een goede meening het Hof verlaten hebt, alſoo der in de geheele werelt geen prijſlijker ſaeck is, als voor eerſt Godt, en daer na ſijn Koning te dienen, voornamentlijk in de oeffening der wapenen, door de welke men verkrijgt, is het geen rijkdom, het is ten minſten meer eer en glory als door de letteren: want alhoewel de letteren veel goets doen, hebben de wapenen evenwel ick weet niet wat voordeel, ter oorſaeck van een ſeeckere heerlijckheyt, die men in de ſelve vindt. Denkt, dat, als gy al de tegenſpoet, die in den oorlog voorvalt,

over-

overdenckt, de doodt het uyterſte eynde is: en als de ſelve goet is, is de doot het beſte van allen. Julius Cæſar, die dapperen Roomſchen Keyſer, gevraegt wat maniere van ſterven de beſte was, gaf tot antwoort, de ſchielijcke en onverwachte. En hoewel hy antwoorde als een Heyden, berooft van de ware kenniſſe Gods, evenwel antwoorde hy wel, om weg te nemen de menſchelijke gevoelijkheyt. Want neemt, dat men u in de eerſte ontmoeting een loot of een kogel ſchenckt, of dat gy met een mijn in de lucht vliegt, daer mede is het werck uyt. Want gelijck Terentius ſegt, een leggend ſoldaet heeft veel beter aenſien, als een lopende bloodaerd: en ſo veel meer eer wint een ſoldaet dan een ander, als hy ſijn Hopman of Overſten meer gehoorſaemheyt en getrouwheyt bewijſt als een ander doet. Gedenckt oock, dat de reuck van het buskruyt een krijgsman meer vereert, als die van muſcus of ſivet. En indien u de ouderdom in deſe eerlijcke oeffening overvalt, zynde vol wonden, en aen arm of been verminckt, ſal ſe u evenwel noyt vinden ſonder eer. En te minder ſorg hebt gy voor de armoede, om dat men heden die loffelijcke gewoonte heeft, de oude en verlemde ſoldaten of krijgslieden onderhout te geven: heel anders als ſommige doen, die hun Swarten en Slaven, wanneer ſe geen meer dienſt konnen doen, hun vrydom ſchencken; maeckende hen ondertuſſchen ſlaven van honger en kommer, daer ſe niet van konnen bevrijt worden als door de doot. En voor alsnu kan ick u geen meer ſeggen, als dat gy achter op mijn paert ſit, tot aen de naeſte herberg, daer gy uw avontmael met my houden ſult; en morgen moogt gy uw wegh vervolgen, die u Godt ſoo geluckig geven wil, als gy ſelf wenſcht. Den Page wilde de eerſte aenbieding van op te ſitten niet aennemen, maet wel de laetſte. En alsdoe ſeght men dat Sanche vaſt by ſich ſelven ſey: Is het mooglijk, dat een menſch, die ſulcke dingen voor den dag kan brengen, ſulke ſotternyen ſou konnen ſeggen, als gy ſeght dat gy in het Hol van Monte Sinos geſien hebt! Ondertuſſchen quamen ſy met den avont aen de herberg, niet ſonder genoegen van Sanche, alſo hy wel ſag dat ſijn Heer dit voor een ware herberg aenſagh, en niet voor een Kaſteel, gelijck als hy plag. Nauwelijcks waren ſe binnen gekomen, of Don Quichot vraegde nae den man met de helebaerden en lancien, die men hem ſey dat in de ſtal was, om ſijn eſel te voeyeren, gelijck Sanche en den Scholier ook gingen doen, gevende Ronzinant het beſte voer, en de beſte plaets van de ſtal.

Het

Het XXV. Hooft-ſtuk.

Handelende van de Avontuur van het balcken van den Eſel, met die van de Poppenſpeelder, en het wonderlyck raden van den Aep.

DOn Quichot koſt niet ruſten voor en aleer hy deſe beloofde wonderen gehoort had van den Voerder der voorſchreve Wapenen, waar over hy hiem terſtont ging ſoecken daar de Waert ſey dat hy was; en hem gevonden hebbende, ſeyde hy hem; dat hy in alle manieren hem terſtondt moſt ſeggen 't geen hy hem belooft had, en anders daar na ſou moeten ontdecken. Den ander gaf tot antwoordt, dat men deſe vertelling niet doen koſt als op ſijn gemack. Laat my, ſeyde hy, eerſt myn beeſt ſijn gerak doen, en dan ſult ghy wonderlycke dingen van my hooren. 't En ſal daarom niet achter blyven, antwoorde Don Quichot, ick ſal u ondertuſſchen helpen: en ſo deed hy oock, halende hem haver voor den dag, en voorts hem in alles de handt leenende, invoegen den ander door deſe gedienſtigheyt bewogen wierdt hem in ſijn verſoeck te voldoen: en gaende ſitten op de kant van een put, en Don Quichot beneffens hem, en hebbende Sanche en den Scholier tot toehoorders, beneffens den Waert, begoſt hy in deſer manieren te vertellen.

Het is gebeurt in een plaets, die omtrent vier mylen van deſe herberg is, dat een van de Burgemeeſters van de ſelve, of door quaetaerdigheyt, of achteloosheyt van ſijn dienaer, een eſel quyt geraekte; en hoewel de ſelve Heerſchap alle mogelycke vlyt deed, om den eſel te vinden, ſo was evenwel alle moeyte te vergeefs. Meer als vyftien dagen liepender voorby, gelyk men ſegt; dat den eſel verlooren was, en verlooren bleef, wanneer de ſelve Burgemeeſter by geval op de marckt zijnde, van ſijn Confrater aengeſproocken wierdt, die tot hem ſey: Geeft my bodenbroot, Confrater, want uw eſel is geſien. Ick ſal het u geven, antwoorde den ander, maer waer is ſe geſien? Op den berg, zey den ander, heb ik ſe deſen morgen ſonder ſael of ander tuyg geſien, ſynde ſoo mager, dat het een deernis was: ick wilde ſe voor my jagen; en alſo te huys brengen; maer ſe was alreedts ſoo ſchouw en wilt geworden, dat, als ick 'er by quam, het beeſt al ſyn macht na het digtſte van het gebergte ging loopen. Soo ghy wilt dat wy ſe met ons beyden gaen ſoecken, ſal ick ſlechts die wan in huys brengen, en terſtont weêr by u komen. Ghy doet my groote vrintſchap, antwoorde den eygenaer; en ick

beloof u by alle gelegentheyt weder het selfde. Met dese selve omstandigheden, en op dese selve manier, vertellen se het altemael, die 'er eenigsins aan gelegen is. Kortelyck, de twee Burgemeesters gaen met hun tweën eensloegs na het gebergte toe; en komende by de plaets, daar se vermoeden dat het beest sou te vinden sijn, vonden sy den esel, nog tael, noch teeken daar van: weshalven siende dat al het soeken te vergeefs was, sey den anderen Burgemeester tegen den eygenaer: My komt daar wat in den sin, Confrater, door het welk ik sonder eenige twijfel bet beest meen op te doen donderen, al was het in het midden van het ingewant der aerde verborgen, en dat is, dat ik seer meesterlyck kan balken gelyk de esels doen, en soo gy oock wat kond, soo is het werk gemaeckt. Of ick oock wat ken, antwoorde den ander, swijgt dog stil, ick wil daar niemant in toegeven, nog aen de esels selfs niet. Wel aen dan, sey den eerste, soo gaet gy dan aen de eene syde van het gebergte, en ick sal aan de andere zyde gaen, en so sullen wy den berg in 't ronde gaen, en nu en dan sullen wy eens balcken, dan ick en dan gy, en alsoo sal het onmoogelyck syn of den esel sal ons hooren en antwoorden, indien hy anders op of aen den berg is Dat is by lo, antwoorde den eygenaer, een brave vont, en uw groot verstant waerdig: en daar mede scheyden se sig van een, en deden gelyk beslooten was. Maar als het gebeurde, dat se juyst op een tydt balckten, wiert den een door het balken van den ander bedrogen; liepen also, denckende dat het den esel was, malkander tegen; en komende by malkander, sey den eygenaer tegen den ander: Is het mooglyck, Confrater, dat het myn esel niet is geweest, die daer gebalckt heeft? ick souwer op gestorven hebben dat hy het was. Neen, antwoorde den ander, ik ben het geweest. Soo seg ick dan, vervolgde den eerste, dat de honderste tussen u en den esel geen onderscheyt sou weten, so veel als het balcken aengact, want ick heb het myn leven niet natuurlycker gehoort. Neen, hervatte den ander, gy doet het alsoo wel als ick; en gy soudt den besten balcker van de werelt wel twee voor uyt mogen geven: want uw stem is geweldig helder, en hout seer goede maet; en daerom geef ick het u van goeder harten gewonnen. Wel, antwoorde den ander, soo heb ick dan noch yets over my dat prijslyk is: maer schoon dat ick wel wist, dat ik het wel deed, beelde ik my nimmermeer in, dat ik het evenwel soo wel klaarde als gy van my getuygt. Het is seecker, sey den ander wederom, dat'er verscheyde bequaemheden in de werelt zyn, die een mensch niet veel te pas komen. Gelyck als

waar

waar is, antwoorde den ander, want als het niet was by deſe gelegentheyt, wanneer ſou onſe konſt ons doch te pas gekomen ſyn? Met deſe woorden ſcheyden ſe weêr van malkander, en begoſten op nieuw te balcken als te voren: en elken keer wierden ſe weêr bedrogen, en quamen malkander in 't gemoet, meenende elck den eſel te vinden, ſoo dat ſe eyndelyck malkander een teecken moeſten geven, datſe, om den een den ander te onderkennen, elck twee reyſen ſouden balcken, na malkander; en alſoo yeder keer het gebalck verdubbelende, gingen ſe ſoo den berg op en neer, ſonder dat evenwel den verloren eſel antwoorde. Maer wat ſou den armen hals antwoorden, dien ſe een beetje daar na in het digtſte van het Boſch door den Wolf half opgegeten vonden. Den eygenaer ſijn beeſt ſiende, ſey: Ick was al verwondert, dat hy niet antwoorde; want ſoo hy geleeft had, hy ſou het voorſeecker hebben moeten doen, ſoo hy anders een rechtſchapen eſel was: evenwel hoewel het beeſt verloren is, hou ick den tydt noch voor wel beſteet, hebbende u met ſulck een bevallyckheydt hooren balcken, en oock myn konſt in ſulker voegen geproeft. Ter goeder uuren, antwoorde den ander, zingt dan den Abt wel, de Prioor blyft hem niet ſchuldig. Met deſe onderlinge reden en keeren ſe, hees van roepen, weer na het dorp toe, daar ſe aen hun vrienden en geburen vertelden, wat hen met en omtrent het ſoeken van den eſel gebeurt was, verheffende den een het balken van den ander, 't welk terſtont door de naeſte plaetſen en dorpen verſpreyt wiert: en den Duyvel, die noyt en ſlaept, gelyck hy is een vriendt van alle twiſten en oneenigheyt, maekte dat het volck van de andere en naeſte dorpen, ſo haeſt als ſe een van onſe dorplieden ſien, beginnen te balcken en te tieren of ſe dol waren, verwijtende hen alſoo het balcken van onſe Burgemeeſters: ſelf de jongens en boeven ſlaen 'er de handt aan; zulks dat dit ſo wijd en zyd voortgeſpreyt is, dat men ons over al kent by den naem van de Balckers, gelyck men de Moren uyt de blancken kent: en dit doen is ſoo ver gekomen, dat wy al verſcheyde mael met de wapenen aen malkander ſouden zyn geweeſt, ſonder na kat of koning te vragen: en ſo geloof ik, dat die uyt ons dorp morgen, of ten langſten overmorgen, te velde ſullen gaen, ('t welk de Balkers zyn, ſoo men ſe noemt) tegens die van een ander dorp, dat twee mylen van het onſe gelegen is, als zijnde een van de meeſten die ons ſoo te brodden vatten: en om wel voorſien voor den dag te komen, heb ick deſe halve lançien en hellebaerden weſen koopen. Dit zyn nu de wonderlycke dingen, die ick u te vertellen

had; en soo ghy se daar voor niet aenneemt, weet ick u anders niet te seggen: en daar mede maeckte de Huysman een eynde van sijn vertelling. Soo haast had desen niet uyt, of daar quam in de herberg een Karel, heel op sen landtloopers gekleedt, met halve kousen aen, en een blaeuwe baskes muts op sijn hooft, die inkomende, overluydt riep: Hola, Waert, is'er geen herberg? de waarseggende Aep komt hier aen, met de vertooning van de verlossing van Melisendra. Ick sweer, sey de Waert, daar komt onse Meester Pieter aen, hy sal ons een vermakelycken avondt geven: och ja, hy is 't met sijn groene lap voor sijn oog, en welkom Meester Pieter, waar is Hansje? en waar sijn al de Poppen, dat ik se hier niet en sie? Sy komen daar al vast aen, antwoorde den ander: ick liep een weynig voor uyt, om te sien of'er herberg was. Ick sou se liever den Hertog van Pierlepon onthouden, zey de Waert, eer se Meester Pieter niet hebben sou: laet Hansje met de rest maer aenkomen, hier is volck dat uw moeyte betalen sal. Dat slaegt wel, sey den ander, als ick'er myn gelag maar kan uyt halen, scheld ick haer de rest quyt: ick gae heen om de kar, daar myn tuyg met de Meerkat meê komt, te doen voortgaen. Als Meester Pieter dus weêr heen ging, vraegde Don Quichot aen den Waert, wat dese Meester Pieter voor een haen was, en wat hy praete van den Aep, en de andere dingen? Dese Meester Pieter, sey de Waert, is een vermaert Meester met de Poppen, die over eenige tijt hier door na Arragon is gereyst, vertoonende met sijn Poppen de history van Melisendra en den vermaerden Don Gayferos; 't welck een van de fraeyste en best vertoonde historien is, die men sijn leven gesien heeft. Hy heeft ook een Aep by hem, die de raerste dingen van de werelt doet: want als men hem wat vraegt, staet hy u terwijl aen en siet; en als men gevraegt heeft, springt hy op de schouwers van sijn Meester, en leyt hem het antwoordt in sijn oor; en dan geeft desen Meester Pieter te kennen, wat den Aep daar op antwoort. Somtijts seyt hy u oock wel dingen te voren, die nog geschieden sullen; en wat hy seyt, valt de meesten tyt so uit: invoegen het volk meent, dat den Aep den duivel in heeft. Voor yeder vraeg heeft hy een schelling; weshalven men gelooft, dat desen Meester Pieter groot goet vergaert heeft. Boven dat, het is een lustigen baes, die geen struyt om een ey bederven sal; nemende het goet leven daar af: hy snapt meer als ses anderen, en drinkt meer als twaelf mannen: alles moet hem sijn Mont, sijn Aep, en sijn Poppespel goet maecken. Ondertusschen quam Meester Pieter weer voor den dag, brengende al sijn gesel-

schap

ſchap op een kar, beneffens een grooten Aep ſonder ſtaert, met een gelen rok aan. Naeuwlyks had Don Quichot den Aep geſien, of hy vraegde hem: Segt my, monſieur Hanske, wat geluck of ongeluck ſullen wy hebben? en ſiet daar uw ſchelling, belaſtende met eenen Sanche gelt te ſchaffen. Maar Meeſter Pieter antwoorde Don Quichot: Houd my ten goeden, Heer, dit Beeſt ſeyt ſelden yets anders als het gene voorby is, en oock ſomtijdts wel dat tegenwoordig is. Tut tut, ſey Sanche, daar wou ik geen ſpelt voor geven: niemant behoeft my te ſeggen, wat voorby is; want dat weet ick beter, ſoo veul myn aengaet, als yemant anders: maar gelt te geven om die dingen, die tegenwoordig bennen, dat heeft eenige ſchijn van reden: en daarom, Monſieur Johannes, ſegt my, wat doet tegenwoordig Tereſa myn wyf? en daar, Meeſter Pieter, daar is uw gelt. Hout uw gelt ſo lang, antwoorde Meeſter Pieter, wy ſlachten de hoeren niet, en nemen geen gelt van te voren: en daar mede gevende den Aep een ſlap of twee op het gat, ſprong het beeſt met een vaardigheyt op ſijn ſchouwers, en leggende het backhuys aen ſijn oor, ſpeelde met ſijn tanden op malkander ſoo vaerdig als een oyevaer, bleef ſoo een goede wyl, en ſprong daar na met een vlucht weder op de tafel. Terſtont viel Meeſter Pieter voor Don Quichot op ſijn knien, vattende ſijn dyen, met deſe woorden: Deſe dyen omvat ick, gelyck ick de twee Colommen van Hercules omvatten ſou, o gy voortreffelyke opwecker van de verſtorve dolende Ridderſchap, o noyt volpreſen Ridder Don Quichot de la Mancha, ziel van de beſwymden, en ſtutſel van de vallenden, arm van de verſlagenen, en ſteunſtock van de ellendige menſchen. Don Quichot bleef opgetogen, en Sanche buyten ſig ſelfs, de Pazie verſchrikt, en de Scholier vol verwondering, die van de hellebaarden buyten gevoelen, en de Waarr ſonder te weten waar hy was, over het ſeggen van Meeſter Pieter, die al voort voer, met deſe woorden: En gy, o goede Sanche Pança, de beſte Schiltknaep van den beſten Ridder, verheugt u, want uw goede vrouw Tereſa Pança is u in allen deſen getrouw, en dit is de uur dat ſe beſig is een pont vlas te rockenen, en tot meerder ſeekerheyt, ſy heeft tegenwoordig een goeye kan wyns by haer ſtaen, om haar mont te vochtigen, zijnde een kan daar het oor af is. Ik geloof wel, antwoorde Sanche, dat het waar is, want ſy houdt'er lydige veul of: evenwel, om dat ſe niet een bras jeloers is, ſou ik ſe niet willen ruylen voor de Reuſin Andandona, die, gelyk myn Heer ſegt, een fraeye vrouw is geweeſt. En dat ſeg ick'er van, dat myn Tereſa liever ſou hebben

ben, dat haar erfgenamen kommer ſouden lyen, als ſy. Nu ſeglik, dat hy, die veel leeſt, en veel wandelt, veel ſiet, en veel weet, ſey Don Quichot: want wien ſou men in de werelt konnen wysmaeken, dat'er waerſeggende Aepen ſijn, gelyck ik nu ſelf met myn eygen oogen geſien heb? En om de waarheyd te ſeggen, ik ben die Don Quichot, daar dit goede Beeſt van heeft geſeyt, al hoe wel hy wat breet gegaan heeft in myn lof te verhandelen: maar ick ben die ick ben, ick danck den Hemel, die my een ſachtmoedig hart heeft gegeven, altoos geneygt om een yeder wel, en niemandt quaet te doen. Soo ik gelt had, ſey daar op de Pazie, ik moſt deſe Hans ook eens vragen, wat my op deſe tocht goet of quaets gebeuren ſal; daar Meeſter Pieter, die nu weder opgeſtaen was, op antwoorde: Ik heb immers van te voren geſeyt, dat hy weynig van toekomende dingen weet; en als hy antwoort, begeer ik geen gelt van u, want om de liefde van Don Quichot ſou ik doen dat ik anders niet dencken ſou: en derhalven, om dat hy het verdient, wil ik myn vertooningen gaan toeſtellen, en vermaeken 't heele huys om ſijnent wil. De Waerdt, dit hoorende, was dapper bly, en wees hem terſtondt een plaets aen, daar hy ſijn dingen ſou opſtellen, 't welk hy in een oogenblik geklaert had. Don Quichot koſt dat waarſeggen van den Aep ſo niet operen; en daerom, terwyl Meeſter Pieter met het oprechten van ſijn Poppenſpel beſig was, nam hy Sanche met hem alleen in de ſtal, daar hy van niemant koſt gehoort worden, en ſey tegens hem: Sanche, ik heb de wonderlycke aert van dien Aep wel ter degen aengemerkt, en kan anders niets bedenken, of dien ſelven Meeſter Pieter moet met den Duyvel in accoort en contract ſtaen, ik wil ſeggen, dat hy ſijn ſiel aan den Quaden gegeven heeft, om gelt en goedt in de plaets te winnen. En hier in ga ik te vaſter, om dat den Aep niet antwoort als van voorlede en tegenwoordige dingen; en verder gaet de kennis van den Duivel niet: want de toekomende weet hy niet, als alleen daar na ſlaende, en dat niet altijt, alſo 't ſelve alleen aen God hangt. En daarom ſeg ik nog, als ik geſegt heb, dat'er de drommel meê ſpeelt; en ik ben wel verwondert, dat'er het Geregt of de Inquiſitie niet meê gemoeyt is, om van hem te weten, door wat kragt hy deſe dingen weet: want het is ſeker, dat deſen Aep ſig op de ſterren niet verſtaet, nog dat hy of ſijn Meeſter de voorſeggende figuren niet weet, die men hier in Spangien ſo veel gebruykt, ſulks dat'er niet een out besje, of pazie, of ſulk een geſnor is, die ſig daar niet op verſtaet, doende ondertuſſen 't meeſte gewelt ter werelt aen de waerheyt. Want ik weet van een Juffrou, die by een

Waar-

Waerſegger ging, om te vragen, of een kleyn teeſje, datſe had, ook met jongen ſou worden, en wat voor jongetjes dat'et krijgen ſou; daer deſen goeden Waerſegger op antwoorde, dat het met jongen ſou worden, en dat het drie jongetjes ſou voortbrengen, waer van het eene groen, 't ander incarnaet, en het derde gemengelt zou weſen, behoudens dat'et beesje moſt ſpelen tuſſchen elf en twaelf uren van den dag, en dat op een Maendag of op een Saturdag: maer 't geen dat'er van quam, was, dat'et hontje binnen twee dagen al doot was, en ſoo behielt de Waerſegger ſijn credit. Evenwel ſou ick wel willen, ſey Sanche, dat uw Genade den Aep eens vraegde, of die dingen van 't Hol van Monte Sinos waer of logen bennen: want met verlof, Heer, voor my, ick hou ſe voor ſuyvere leugens. Alles kan ſo zijn, antwoorde Don Quichot: evenwel wil ick daer uw wil in doen, niettegenſtaende ick twarigheyt maek, gelijk ik u geſegt heb. Ondertuſſchen quam Meeſter Pieter by haer liens, ſeggende, dat ſijn dingen nu gereet waren, en als het hen geliefde, dat ſe ſijn konſt ſouden komen ſien. Maer Don Quichot gaf hem eerſt ſijn genegentheydt te kennen, biddende hem, den Aep te vragen, of ſeeckere dingen, die hem in het Hol van Monte Sinos waren gebeurt, waer of droomen waren? Meeſter Pieter, ſonder daer veel op te antwoorden, liep ſijn Aep halen, en, ſtellende hem voor Don Quichot en Sanche Pançe, ſey tegen hem: Hanske, dien Ridder, daer gy my van geſegt hebt, ſou wel willen weten, of ſeeckere dingen, die hem in het Hol van Monte Sinos zijn gebeurt, waer of leugen zyn? en daer mede gevende hem het gewoonlijck teecken, ſprongh hem den Aep, als te voren, op de ſchouderen; en klaterende weer op ſijn tanden, ſey Meeſter Pieter eyndelijck: Den Aep ſeydt, dat een gedeelte van de dingen, die uw Genade in het Hol bejegent zyn, vals, en een gedeelte waerſchijnelijck is; en dit is het geen hy daer van weet. En indien uw Genade meer dingen gelieft te weten, toekomende Vrydag ſal hy al beantwoorden watmen hem vragen ſal; want tegenwoordig is al ſijn kracht ten eynde, die hy voor een Vrydag niet weêr ſal krijgen, gelijck ick u geſegt heb. Heb ick het u niet wel geſeyd, voer Sanche daer op uyt, dat de helft van die dingen, die uw Genade verteld heeft, niet waer zyn? De tijdt ſal 't leeren, antwoorde Don Quichot, die alle verborge dingen ontdeckt; en voor als nu ſal dit genoeg zijn, en gaen wy om het Spel van Meeſter Pieter aen te ſien, die ick geloof dat ons wat nieuws vertoonen ſal. Hoe wat nieuws? vraeghde Meeſter Pieter, duyſent byſondere dingen ſal u dat tooneel uytleveren: en het geen ick u toonen

ſal, Heer Don Quichot, is een van de raerſte ſtucken van de werelt: gelooft ſlechts uw oogen, en daer meê hant aen 't werk, want het wort vaſt laet, en ick heb u veel te doen, veel te ſeggen, en veel te vertoonen. Don Quichot en Sanche waren hem gehoorſaem, en gingen henen daer nu alreets het Poppeſpel opgerecht was, zijnde van alle kanten vol brandende waskaersjes, die het tooneeltje heel aengenaem en vermaeckelijk maekten. Ondertuſſchen begaf ſich Meeſter Pieter daer binnen in, alſoo hy den man was die de beelden haer beweging moſt geven, ſettende daer voor ſijn Jongen, om te dienen voor een taelman, en de verborgentheden van de hiſtory te verklaren. Hy had een ſtoksken in de hant, daer hy de beeldekens mede aenwees. Al het volck, dat in huys was, nedergeſeten zijnde, en ſommige daer tegen over ſtaende, Don Quichot, Sanche, den Pagie, en den Scholier de voornaemſte plaets ingenomen hebbende, begon den voorſchreven taelman te ſeggen het geen men in het volgende Hooftſtuck ſal ſien en hooren.

Het XXVI. Hooft-ſtuck.

Van de aengenaeme Avontuur van de Poppe-ſpeelder, met andere aerdige dingen.

CONticuere omnes, &c. ſy ſwegen al te mael ſtock ſtil, en ſagen met bedaertheyt, wat'er voor den dag ſou komen, wanneer ſe eyndelijck een groot geſchal van trompetten hoorden, met loſſen van een deel geſchut; welck gedruys een wijl geduurt hebbende, begoſt den Jongen luytskeels te ſeggen: Deſe geſchiedenis, gy Heeren, die u hier ſal vertoont worden, is getrocken uyt de oude Chronijcken van Vranckrijck, en de Spaenſche Vertellingen, die de grooten en kleenen, out en jong, gedurig in de mont verſtorven zijn, handelende van de vryheyt, welke de kloeke Don Gayferos gaf aen ſijn Vrouw, de ſchoone Meliſendra, die in Spangien gevangen was, onder het geweldt van de Mooren, in de ſtadt Sanſuenna, gelijckſe alſoo genaemt wiert, maer als nu Zaragoça geheeten wort. Daer ſit Don Gayferos en ſpeelt in het ſchaeckbert, hebbende nu alreets ſijn beminde Meliſendra vergeten: en die perſonagie, die aldaer ſit met de kroon op het hooft, is den Keyſer Charle Magne, gemeende Vader van de geſeyde Meliſendra; de welcke verdrietig over de ſorgeloosheydt van ſijn Schoonſoon, hem begint te beſtraffen, en daer over te beſchelden, dreygende hem ſelf met ſijn ſcepter een halt doſijn goeye oorbanden te geven,

ven, al hoe wel men ſchrijvers vint, die ſeggen, dat hy ſe al op reeckening ontfangen ſou hebben; en na veel ſeggens, van het gevaer dat ſijn eer liep, niet beſorgende de verloſſing van ſijn Huisvrouw, ſeggen ſe dat hy ſou geſegt hebben: Ick heb het u genoeg geſegt, ſiet toe. En ſiet, ghy Heeren en Juffrouwen, hoe toornig dat den Keyſer van hem gaet, latende Don Gayferos alleen, die vol grammen moet het ſchaeckberdt, met al den bras, daer ginder heen werpt, en in aller haeſt om ſijn wapenen roept, biddende oock ſijn Neef Roelant, hem ſijn ſwaert Durandal te leenen; maer de ſelve ſulcks weygerende, biedt hem in de plaets ſijn geſelſchap aen; 't welck Don Gayferos oock afſlaat, ſeggende, dat hy alleen mans genoeg is, om ſijn Vrouw te verloſſen, al was ſe onder de aerde begraven: en ſie daer, daer gaet hy na binnen om ſich te wapenen, en terſtont op reys te begeven. Keert nu, gy Heeren en Juffrouwen, uw oogen na dien Toren van het Hof of Kaſteel van Zaragoça, die men tegenwoordig de Aliaferia noemt, en na die Jonckvrouw, welcke ſich daer op die galdery vertoont, zynde op ſijn Moors gekleet, 't welk is de onvergelijkelijke Meliſendra, die alle uuren den weg van Vrankrijck aenſiet, hebbende haer gedachten in Parijs, by haer lieven Man, ſich alſoo vertrooſtende in haer gevangenis. Siet ook dien Moor, die daer ſachjes voetje voor voetje achter haer komt, met de vinger voor de mont, en die haer onvoorſiens van achter over de ſchouder een ſoen voor de lippen geeft, en hoe ſy ſig weert, om met haer hembtsmouw de mont af te veegen, en hoe ſe ſich beklaegt, en op haer goude hairen wreeckt, als waren ſy de oorſaeck van het leet dat haer geſchiet is. Siet oock, gy Heeren en Juffrouwen, dien Moor, die op die galdery ſit, dat is de Koning Marſilio, welcke geſien hebbende de onbeſchaemde ſtoutheyt van deſen Moor, alhoewel het een van ſijn maegſchap en geheymen vrient was, hem doet by de kop vatten, en twee hondert roeyſlagen langs de ſtraet geven: en ſie daer, daer komen ſe voor den dag, om des Konings bevel uyt te voeren, al hoewel hy noch door geen wettig bewijs overwonnen was; want de manier van rechtspleging by de Moren is heel anders, als by ons. Vervolgt uw hiſtory ſoneken, gaet gy ſlechts voort manneken, riep Don Quichot, en moeyt u met geen dingen die gy niet en verſtaet. Het ſelve beval hem ook Meeſter Pieter van binnen; en daer op vervolgde den Jongen aldus: Deſe, die daar te paert aen komt rijden, met een Gaſcoenſche kapmantel aen, is Don Gayferos ſelf; en ſiet daer de ſchoone Meliſendra nu genoegſaem

gewroken, ſtelt ſich weder op haer gewoonlijcke galdery, ſprekende met haren Man, die ſe meent een reyſend man te zijn; en de woorden, die ſy tot hem ſprack, waren deſe: Ridder, indien gy na Vranckrijck reyſt, ſoo vraeght na Gayferos, met veel andere woorden meer, die ick, om lanckwijligheyt te ſchouwen, ſal voorby gaen: het is genoeg te ſeggen, dat ſich Don Gayferos ontdeckt; en aen de groote blijdtſchap, die Meliſendra toont, kan men wel merken, dat ſy hem kent, en te meer, gelijk gy ſiet, dat ſe haer laet afglyen van de galdery, en gaet ſitten achter op het paert van Don Gayferos. Doch het ongeluk wil, dat een van haer rocken in een van de tralien vaſt haeckt, waer over ſy in de lucht blijft hangen, ſonder om laeg te konnen komen: maer den gunſtigen Hemel komt haer in deſen noot te hulp; want Don Gayferos, ſonder te ſien of den rock ſcheurt of niet, rukt haer met gewelt om laeg, en ſet haer terſtont met een ſprong achter op ſijn paert, bevelende, dat ſy haer wel ſal vaſt houden, die hem beide de armen om het lijf ſlaat, om niet te vallen, alſo de ſchoone Meliſendra ſulk ryden niet gewent was. Gy ſiet ook, hoe 't paert ſelf met ſijn ſpringen en hinncken blijdtſchap betoont, van dat hy ſulk een pak geladen heeft. Siet daer meê keeren ſe ſig om, en rijden ter ſtad uyt, nemende met groote blijdtſchap den weg na Parijs. Gaet in vrede, ô getrouwe Minnaer en Minnareſſe, dat gy geluckiglijk in uw gewenſcht Vaderlant moogt komen, ſonder dat de fortuyn eenig beletſel aen uw reiſe doet: de oogen van uw vrienden en magen moeten u ſien, en gy uw overige dagen in ruſt en vrede verſlyten en doorbrengen. Hier belaſte Meeſter Pieter op nieuw met een grauw den Jongen voort te varen. De vertaelder hier op volgt: Daer ontbraken geen nijdige oogen, die dit werk aenſagen, hoe Meliſendra was afgedaelt en opgeſeten, en daer van aen den Koning Marſilio kennis deden, die terſtont alarm, alarm, doet ſlaen: en ſiet, met welk een vaerdigheyt de heele ſtad in rep en roeren is, hoe de klocken luyen, en hoe men uyt al de torens alarm blaeſt. Hier is een groote misſlag, zey Don Quichot, en daer verſint zich Meeſter Pieter, alſo de Moren geen klocken gebruyken. Meeſter Pieter, dat horende, ſey daer op, houdende even wel op met luyen: Bint u aen geen kindere dingen, Heer Don Quichot, daer worden duyſent dingen op de tooneelen vertoont, die onnatuurlijck zijn, en evenwel met toejuychen aengenomen. Dat is, ſo, antwoorde Don Quichot, En den Jongen al voortgaende, ſeyde: Merkt, gy Heeren en Juffrouwen, wat een treftige Ridderſchap daer uyt de ſtadt rijd, om deſe twee vlugtelingen te vervol-

gen,

gen, hoe de trommen en trompetten klinken tantarantara, tantatantara, ik vrees dat ſe haar ſullen achterhalen, en brengen ſe aen de ſtaert van hun eygen paard gebonden wederom binnen, 't welk een ſchrikkelyk en droevig ſchouwſpel ſou zyn. Met het geklink van trompetten, en dit geridder, wiert Don Quichot heel opgetogen, invoegen hem dogt, dat hy'er al by was; en aenſiende den noot van de twee vluchtelingen, nam hy voor ſig ſijn uyterſte magt te toonen, om ſe te verloſſen, en begoſt derhalven overluyt te toepen: Dat ſal ik by dit en dat myn leven niet toelaten, dat ſulk een ongeluk aan ſulk een braef Ridder, en getrouw minnaer, als Don Gayferos is, geſchieden ſou: hou ſtal, gy ongeloovige honden als gy zijt, vervolgt haer niet vorder, of maekt eerſt uw wegh door de punt van myn geweer. En daer meê van leer getrocken, en op een bank by de Poppen geſprongen, en dapper onder den hoop geſmeten, her, her, gy canaille als ghy zijt, den een de kop af, den ander arm en been af, den derden te midden door gehouwen, houwende en kervende, dat Meeſter Pieter niet wiſt waar hy ſijn hooft ſou bergen, invoegen hy begoſt te roepen: Houd op gants bloed, houd op, Mijn Heer Don Quichot, wat gaat u over? ſiet waar meê ghy te doen hebt: het zijn geen degelyke Moren als gy meent, maar een deel kleyne Poppen: wat duyſent begin je al? jy maeckt al myn goet te ſchanden. Dog al om niet, den dapperen Don Quichot moeſt'er ſyn wil ter degen af hebben, en ſloeg'er onder, dat armen en beenen in de lugt vlogen, Maar dit had geen twee credos uytgeduurt, of den heelen bogt geraekte onder de voet, zynde al de Beelden elendig getracteert, den Koning Marſilio ſwaarlyk gequetſt, en den Keyſer Charle Magne de kroon en het hooft van een geklooft. Al de toehoorders geraekten over end, en hanske den Aep wiſt niet waar hy ſijn naekte gat ſou bergen van 't gerugt. Sanche ſelf beefde van angſt: want, gelyk hy daar na geſeyt heeft, ſijn leven had hy ſijn Heer Don Quichot ſo niet ontſtelt geſien. Al de bagagie eyndelyk weêr te ſamen gebragt, en de gramſchap van onſen vertoornden Ridder een weynig geſtilt zijnde, begoſt hy te ſeggen? Nu wilde ik wel, dat ik ſe al te ſamen hier tegen my had, die durven ſeggen, dat de dolende Ridderſchap geen voordeel aen de werelt en geeft: want had ik hier niet tegenwoordig geweeſt, hoe ſou 't met den armen Gayferos en ſijn Vrouw Meliſendra afgeloopen hebben? ſouden ſe die Moorſche honden niet weer in hun klaeuwen hebben gekregen? Leve, lang leve de dolende Ridderſchap, en al die ſe beminnen. Laet ſe leven ſo lang als ſe wil, antwoorde Meeſter Pieter,

als

als ik maar voor Sint Felten vaer, want ik ben een bedurven man: geen half uur is het geleden, dat ik Keyſers, Koningen, ja heel Spangien onder myn gebiedt had, met heele ſacken vol Paerden en Ridders; en nu ben ik deſolaat en ellendig, alleen door de onbedagte raſerny van deſen Ridder: en die wil nog den naem hebben, dat hy alle krommen regt, en alle ellendigen geluckig maekt. De Ridder van de droevige Figuur heeft myn Figuren droevig genoeg toe geſtelt. Sanche ſou bykans met Meeſter Pieter geſchrey: hebben, ſo ſeer deêd 't hem in ſijn hart, en koſt niet laten te ſeggen: Huylt niet, Meeſter Pieter, huylt niet, ik verſeker u, dat Myn Heer Don Quchot ſo een goet en opregt Chriſten is, dat, ſo hy bevint dat u eenig ongelyk geſchied, hy het onder hem niet laten ſal, maar tot een negemanneken toe voldoen. Soo hy my maer een deel van mijn ſchâ wou helpen dragen, antwoorde den ander, ik ſou my te vreden houden, en hy ſou ſijn conſciency quijten: want niemant moet met een anders broot ſlapen gaan. Dat is waar, ſey Don Quichot, maar voor my, ik weet niet dat ik yets heb dat u behoort, Meeſter Pieter. Hoe niet! ſey Meeſter Pieter, die ellendige verſlage overblijffels, die daer op de harde onvruchtbare gront leggen, wie heeft die anders verſtrooyt en vernietigt, als de kragt van uw onverwinnelyken arm? en aan wien behoorden de lichamen, als aen my? en wie voedde my, als deſe ongevoelijcke ſchepſelen? Nu kan ik niet laten te gelooven, antwoorde Don Quichot, of deſe vervloekte Toovenaers, die my vervolgen, zijn hier wederom in de weêr, keerende en wendende de gedaanten ſo als ſe willen. Om u de waerheyt te bekennen, gy Heeren al te mael, ik heb anders geen gedachten gehad, of Gayferos was Gayferos, Meliſendra Meliſendra, en Marſilio Marſilio, Charle Magne Charle Magne: en om dat groot ongelyk, dat my docht dat deſe twee Gelieven aengedaen was, heb ick my ſoo ontſtelt, en, om myn ampt te betrachten, namentlyck de bedruckten en vervolgden te helpen, Meeſter Pieter deſe ſchâ aengedaen. Ick verſeecker u, hoewel het anders uytgevallen is, dat het uyt geen andere inſicht, en voor al uyt geen quaetwilligheyt, is geſchiet: en laat Meeſter Pieter opreekenen wat hy hebben moet voor ſijn bedorven huysraet, ick beloof hem het ſelve op ſtaende voet te betalen (alſoo ick my hou voor gecondemneert in de koſten, ſchaden en intereſten) en dat in goede gangbare munt. Ick koſt niet anders van de ongehoorde beleeftheyt van ſulck een Ridder verwachten, antwoorde Meeſter Pieter, ſich ſelven gelyck als ter

aerde

aerde buygende, die is en blyven ſal de rechte voorſtander der ellendige menſchen, en de beſchermer van alle dolende lantloopers: en derhalven ſtel ik dan den Heer Waert en den grooten Sanche Pança tot mediatores, die mijn ſchâ prijſeeren en waerdeeren ſullen. Dit namen de Waert en Sanche gewillig aen; en daar op nam Meeſter Pieter voor eerſt den Koning Marſilio van Zaragoça ſonder hooft van de aerde op, ſeggende: Een yeder kan genoeg ſien, dat het onmooglyck is deſen ongeluckigen Koning weer in ſijn oude ſtaet te herſtellen; en daerom dunckt my, *ſalva meliorum iuditio*, dat ſijn doot met vier ſchellingen behoort betaelt te worden. Gaet al voort, ſey daer op Don Quichot. Hier is dan, vervolgde Meeſter Pieter, den Grooten Keyſer Carolus Magnus, die van onder tot boven van een geklooft is; voor welcke doodelycke wonde eyſch ik niet meer als vyf ſchellingen en een half: want *habe rationem perſonarium*. Dat is niet te weynig, ſey Sanche daar op. En oock niet te veel, berechte de Waerdt weêr: wy ſullen het ſcheel deelen, en laat ons vyf ſchellingen aenteeckenen. Set'er de andere halve ſchelling ook by, ſey daar op Don Quichot, het ſal daar niet op aen komen; en gaet gy ſlegts voort, Meeſter Pieter: want het wort tijt om wat te eeten, en ik voel eenige teeckens van goeden appetyt. Hier leydt de goede Princeſſe Meliſendra, vervolgde Meeſter Pieter, die de neus afgehouwen, en een oog uytgeſlagen is: men ſal haer ſchoonheyt laten betalen met twee ſchellingen en vier grooten. Daar moet'er meer als een meê ſpeulen; berechte daar Don Qnichot op, dat ſy nog niet te huys ſou zijn; want het paert, daar ſe met haar beyden op ſaten, ſcheen meer te vliegen als te loopen: en daerom moſt men my hier geen katten voor haſen verkoopen, en duwen my hier een Meliſendra ſonder neus in de vuyſt, daar de rechte ondertuſſchen op haar gemack en wel te vreden tot Parijs is: laet ons malkander maar geen ooren aennayen, Meeſter Pieter, meer en ſeg ick niet, en ondertuſſchen gaat al voort. Maer Meeſter Pieter, die vreeſde of Don Quichot weêr de ouwe grillen mogt krygen, veranderde terſtont van toon, en nader beſiende quanswijs, ſey: Dit ſal dan Meliſendra niet weſen, maer wel een van haar Jonckvrouwen, en daerom ſal ik my met vier ſtuyvers laten genoegen. Op deſe wijſe ging hy vaſt voort, ſtellende een yeder van deſe miſmaekte Beelden op ſijn prijs; 't welk daar na van de twee Moderateurs gemiddelt ſijnde, quam de ſom eyndelyk tot op twintig ſchellingen groot: en als Sanche die al uytgeſchoten had, eyſchte Meeſter Pieter noch twee ſchellingen voor de moey-

te

te, die men ſou hebben, om den Aep (die voor Sint Felten weg geloopen was) weêr te vangen. Sanche, door het bevel van Don Quichot, gaf deſe al meê; en de Ridder ſey daar op, dat hy der nog wel twee hondert geven wou tot boônbroot, aen die hem de ſekere tijding ſou brengen, dat Mevrouw Meliſendra met haren Gayferos in ſalvo was. Dat ſal u niemant beterweten te ſeggen, als onſen Hans, antwoorde Meeſter Pieter: maer wie drommel ſal hem ons weêr krijgen, 't en waar hem de honger drong om weêr te komen, en dan ſpreken wy malkander morgen wel. Kortelyk, ſo ging deſe Poppeſtorm weêr over; en men in vrede en ſtilheyt ſitten eeten, alles op koſten van Don Quichot, die nu wonderlyk milt was. 's Morgens, eer het dag was, ging die met ſijn lançien en hellebaerden voort; en kort daerna quam al 't geſelſchap te ſamen, om hun afſcheyt van Don Quichot te nemen, als de Student, en de Pazie, den een om weêrom te keeren daer hy van daen was gekomen, en den ander om ſijn weg te vervolgen, ontfangende deſen laetſten nog een hant vol ſchellingen tot reysgelt. Meeſter Pieter wou geen brabbelary meer met Don Quichot aenrechten, dien hy nu wel had leeren kennen, en packte ſig ſo meê voor douw voor dag weg, vergarende al ſijn kramery by een, en ging ook ſo met ſijn Aep ſijn avonturen ſoecken. De Waert, die Don Quichot niet en kende, was alſo verwondert over ſijn ſotheyt, als verbaeſt over ſijn miltheyt. Eyndelyk, Sanche betaelde het gelag tot een duyt toe, door laſt van ſijn Heer; en gingen ſy alſoo omtrent de klock tien uuren weêr huns weegs, daar wy hen laten reyſen, om andere dingen, die tot deſe Hiſtory dienen als het vyfde rat aen de wagen, te verhalen.

Het XXVII. Hooftſtuck.

Verklarende wie deſen Meeſter Pieter met ſijn Aep was, met de ongeluckige Avontuur van Don Quichot omtrent het balken van den Eſel.

CIde Hamet Benengeli, Chronyck-ſchrijver van deſe doorlugtige Hiſtory, begint dit Capittel met deſe woorden: Ik ſweer gelyck een Catholyck Chriſten, ('t welck moet verſtaen worden, ſeyt den Overſetter, dat Cide Hamet, die een Moor was, hier mede meent, dat hy ſweert gelyck de Catholyke Chriſtenen behooren te ſweeren, dat is een waren eedt) en daar laat hy 't by. Nu ſeyt hy voorts: Het ſal den Leſer, die het Eerſte Deel geleſen heeft, wel indachtig zijn, hoe Don Quichot, onder andere Galeyboeven, eenen Gillis of Gillesje van Paſſemont verloſte; welke

welke voorſchreve reſpective Gilles of Gillesje van Paſſamont, tot ophoping van alle danckbaerheyt, den armen Sanche ſijn beminde Graeuwtje geſtolen had, ſonder dat'er verhaelt ſtaet de tijdt wanneer, of de manier hoe, alleen door gebreck van de Druckers; 't welck veelen oorſaeck gegeven heeft om den Auteur van weynig oordeel of memory te beſchuldigen. Nu dit is'er van, dat ſe Gilles ontſtal, terwijl Sanche daer boven op ſat; gebruyckende de ſelve loosheyt van Brunello, wanneer hy Sacripant ſijn paert tuſſchen de beenen weg nam. Evenwel kreeg hem Sanche daer na weêr, gelijck geſegt is. Deſen Gilles voorts vreeſende door het gerecht den eenen of den anderen tijt weêr betrapt, en over ſijn menigvuldige ſchelmeryen (die ſo veel en ſodanig waren, dat hy 'er ſelf een groot boeck van geſchreven heeft) geſtraft te worden, begaf ſich na het Rijk van Arragon, houdende geſtadig een groene lap over ſijn ſlincker oog, om niet bekent te zijn, en aennemende het ambacht dat wy gehoort en geſien hebben, gelijck hy ſich oock wonderlijck verſtond op het ſpelen uyt de goocheltas. Ondertuſſchen kocht hy van eenige verloſte Slaven, komende uyt Barbaryen, deſen Aep, dien hy leerde op ſekere teeckens op de ſchouder te ſpringen, en daer ſo wat aen de ooren te leggen babbelen, als of hy veel wonders ſey. En om zich met deſe konſt te beter in achting te helpen, vernam hy altoos, eer hy in de eene of de andere plaets quam, wat'er omging, en aen wie dit of dat gebeurt was; en daer wiſt hy ſo ſijn voordeel meê te doen. Ondertuſſchen vertoonde hy met ſijn Poppen nu de eene dan de andere hiſtory; kieſende die de beſte en vermakelijkſte waren: en dat gedaen zijnde, liet hy den Aep ſijn perſonagie ſpeelen, die van alle voorledene en tegenwoordige dingen wiſt te ſpreken, maer met de toekomende wou hy ſig niet moeijen, nemende een ſchelling of twe, na gelegentheyt, voor yder antwoort: en als het ſomwijlen gebeurde, dat hy aen huyſen quam daer dit of dat gebeurt was, gelijck hy al van te voren vernomen had, liet hy den Aep ſomtijts wel wat ſeggen, ſonder gevraegt te zijn, 't welk hy dan op ſijn kop koſt raden; en dit maeckte hem over al een geweldige naem. En als hy de ſaek al niet recht en wiſt, gelijk hy loos en doortrapt was, koſt hy ſijn antwoorden evenwel ſo beleggen, dat men hem nergens in koſt vatten; en ſo wiſt hy van yeder hout pijlen te maken. Alſo ook, ſo haeſt hy in de herberg quam, kende hy Don Quichot en Sanche; en daer door wiſt hy hen in ſulk een verwondering te brengen, met het raden wie ſy waren. Maer het ſou bykans qualijk met hem afgeloopen hebben,

ſoo

ſoo de ſlagen van Don Quichot, ſoo wel op ſijn kop, als op den hals van den armen Koning Marſilio gevallen hadden. Dit is dan het geen wy aengaende deſen Meeſter Pieter en ſijn Aep te ſeggen hadden; en ſoo keeren wy weder tot Don Quichot. Hy dan, ſo haeſt hy uyt de herberg quam, nam voor ſich eerſt en voor alle wercken de Rivier Hebro te gaen ſien, beneffens de aengrenſende Landen, en dan ſijn reys na Zaragoça te vervorderen, dewyl 'er noch tijts genoeg was eer het tournoy ſou aengaen. Met deſe mening dan vervolgde hy ſijn weg, gedurende de ſelve twee dagen, ſonder dat hem yets gedenckwaerdigs quam te bejegenen, tot dat hy op den derden dag, aan het opklimmen van eenig gebergt, een menigte van trommen, trompetten, en afſchieten van roers hoorde. In het eerſt meende hy, dat 'er een Regiment Soldaten voor by trock; waer over hy Ronzinant met ſporen ſtekende, vorders opklom, om te ſien wat het was: en komende op het hoogſte, ſag hy aen den anderen voet van den berg een troep van omtrent twee hondert mannen, al te voet, gewapent met verſcheyden ſlag van wapenen, den een met een halve lançie, den ander met een drytandige vorck, den derden met een vuurroer of een ſnaphaen, den vierden met een hellebaert of een parteſaen, ſommige met een houwer en een rondas, enz. Hy reed al nader en nader, tot dat hy het volk bequaemelijk onderkennen, en hun vanen ſien koſt, om te oordeelen van hun devijſen en teeckens, en voornamentlijk van een dat den grooten Standaert was, van wit linnen gemaekt, hebbende een Ezel na het leven daer in geſchildert, met het hooft opgeheven, en de tong buyten den muyl, in maniere gelijck of hy balckte. Rontſom ſtonden deſe twee vaerſen met groote letteren geſchreven:

De Burgemeeſters, ſoo men ſiet,
En balcken niet geheel voor niet.

Door dit teecken begreep Don Quichot terſtondt, dat dit de troep van de Balckers was, en alſoo gaf hy Sanche ook te kennen, verklarende hem het vaers, dat hy in den grooten Standaert geleſen had. Kortelijck, ſy ſagen nu oogſchijnelijck, dat het geheele dorp in ernſt over-endt was, van mening hun goede ſaeck te verdedigen, met het ſwaert in de hant, tegen deſe linckers die hen ſo te quellen vatten. Don Quichot koſt niet laten daer wat nader by te komen, tot groot ongenoegen van Sanche, die niet gaern by ſulk quaed geſelſchap wou gevonden worden. Als hy daer by quam, ſtelde hem de geheele troep in het midden; oor-

deel-

deelende, dat het een van haer volck was. Hy, daer zijnde, lichte met een aerdige bevallickheydt sijn visier op, en sette sich by den Standaert van den Esel, en al de Hooft-officieren rontsom hem, verwondert zijnde met die selve verwondering, die se ontfingen die hem eerst quamen te sien. Don Quichot, siende dat hem een yeder even sterck aenkeek, sonder een woort te spreecken, wilde sijn voordeel doen met de stilswijgentheydt; en daerom, verheffende sijn stem, brack hy de stilte, en begost aldus te spreecken: Gy goede Heeren, ick bidde u soo ootmoedelijck als ick mag, een reden, die ick tegens u-lieden te houden heb, door tusschen spreken noch te beletten, noch te verhinderen, tot dat ghy siet dat se u selfbegint te verveelen, en als dan sal het minste teecken genoeg zijn om my te doen swijgen. Een yeder gaf hem verlof te seggen wat hem geliefde, alsoo se hem gaerne souden hooren. Met dit verlof ging Don Quichot voort, seggende: Ick, Mijn Heeren, ben een dolend Ridder, wiens oeffening die van de wapenen is, en wiens plicht het helpen der verdrukte en ellendige menschen. Het is nu een dag of twee geleden, dat ick u-lieder ongemack verstaen heb, en de oorsaeck welke u-lieden beweegt de wapenen te aenvaerden, om u over uwe vyanden te wreecken: en hebbende het selve lang en menigmael in mijn gemoedt overleydt, vind'ick eyndelijk, dat gy lieden u selven bedriegt, meenende en vermoedende verongelijckt of geaffronteert te zijn, alsoo geen particulier of eenig bysonder persoon een geheele gemeente beleedigt, 't en waere door verradery of diergelijcke, gelijck Don Diego Ordonnez de Lara pleegde, met de Plaets Zamorano, alsoo hy niet en wist dat Velido Dolfos alleen die verradery opgerecht en begaen had, meenende sijn Koning te dooden: en in diergelijcke stoffe behoort de wraeck de gantsche gemeente toe. Maer ik weet wel hoe 't gaet: wanneer de gramschap uyt de moeder voortkomt, is'er noch tong noch toom die de selve kan bedwingen. Zijnde het dan alsoo, dat een mensch alleen geen geheel Koningrijck, of Lantschap, of Gemeente vermag te beleedigen, is het klaer en blijckelijck, dat ghy lieden geen reden hebt om aldus gewapent met gemeene macht te velde te komen: want soo sou men alle dagen het spel hebben, dan met een deel Hond-hangers, dan een deel Kalf-schieters, dan een deel Mensche-vilders, en soo voort; welcke namen alleen van een party canaille aan sommige goede Gemeentens gegeven worden. Maer dat wil Godt niet toelaten, want voorsichtige wijse Mannen, en welgestelde Gemeentens, moeten allen om vier redenen en oor-

ſaecken de wapenen aennemen. De eerſte is, om het Geloof voor te ſtaen: De tweede, om hun leven te beſchermen, daer hen de wet der nature toe verbindt: De derde, voor hun eer, huys en huysgeſin: De vierde, tot dienſt van hun Koning of Overigheydt. En indien wy daer noch de vijfde by willen voegen, dat moſt zijn tot voorſtant van ſijn Vaderlandt. By deſe vijf hooftoorſaecken ſou men noch eenige andere konnen voegen, die redelijck en billijck waren. Maer de ſelve te aenvaerden om kindere dingen, en die meer te belagchen als te beſchreyen zijn, is de meeſte ſotterny van de werelt: behalven dat het regelrecht ſtrijt tegen de heylige Wetten, eenige onbillicke wraeck te oeffenen; daer ons geen wraeck toegelaten wort, maer in tegendeel bevolen onſen vyanden goet te doen, en te beminnen die ons haten, te zegenen die ons vervloecken: Geboden, welcke, indien ſe eenigſins ſwaer ſchijnen te zijn, ſoo is het alleen voor die genen, die meer hebben van de werelt als van Godt, en meer vleeſchelijck als geeſtelijck zijn: want die mondt, die niet liegen kan, ſegt, dat ſijn jock lieflijck, en ſijn laſt licht is; ſoo ver is het van daer, dat hy ons geboden ſou geven, die men niet ſou konnen betrachten. In voegen gy-lieden, volgens de goddelijcke en menſchelijcke Wetten, gehouden zijt u geruſt te ſtellen. De drommel moet me, nou dat is tot daer-en-toe, ſey Sanche, ſoo Mijn Heer geen Dolegant en is, ſoo lijckt hy'er een als een ey een ey. Don Quichot ondertuſſchen ſijn adem eens verhalende, en ſiende, dat een yeder noch even ſtil ſweeg, wilde deſe gelegentheyt waernemen, en voort gaen, gelijck hy ſou gedaen hebben, ſoo Sanche met ſijn ſnaterbackes ſijn kloet daer niet in geſteecken had, ſeggende: Mijn Heer, Don Quichot, eertijdts genoemt de Ridder van de droevige Figuur, en nu die van de Leeuwen, is een perſoon, ghy Heeren, dat geen ſlechte kat en is: hy kan ſijn Latijn en ſijn moeders tael als een Predekant, en voor de reſt, al wat hy handelt of doet, daer in gaet hy te werck gelijck een goet Soldaet behoort te doen, en hy heeft al de wetten in ſijn kop, ſoo dat ick niet en weet waer hy al dien bras laet, en daerom valt'er niet anders te doen, als het geen dat hy u raedt, en daer meê op en weg: en gelijck als hy wel ſeydt, ſoo is het pure ſotterny om een balcken, of een dreck, dadelijck en ſoo ſtrick ſtraks met een dolle kop na de wapenen te loopen. Want doen ick een jongen was, placht ick hondert mael op een dag te balcken, en dat van ſelf, ſonder dat het my ſijn leven yemant geleert had, en dat koſt ik ſo natuurlijck doen, dat, als ick begoſt te balcken, begoſten

goſten terſtont al de eſels, die in het geheele dorp waren, en daerom was ik niet een haer te minder, maer eerder van velen benijdt om deſe aerdigheydt, die al ſeyden: Wat bruſt my die Sanche! hoort die verbraſte Sanche! wat quelt my die jongen! ick gaf'er dit en dat om dat ik het ſo koſt, enz. maer daerom hadden ſe 't niet. En op dat gy weet, dat ik waer ſeg, ik ſal het u noch wel eens laten hooren, want die kennis is gelijck het ſwemmen, dat men noyt verleert; en daer mede ſteekende de vingers in de neus, begoſt hy ſijn beſt te balcken, dat het rontom klonck. Maer een, die niet ver daer van daen ſtondt, en meende, dat het Sanche deed om de ſpot met hen te ſteecken, nam een tuynſtaek, die hy in ſijn handen had, en gaf'er den armen Sanche ſulk een ſlag meê, dat hy plomp verloren, ſonder een woort te ſpreken, ter aerde viel. Don Quichot, die ſijn Schiltknaep ſoo qualijck getracteert ſag, ſette op deſen anderen toe, met de lançie over de handt: maer ſoo veel waren ſe die ſich tuſſchen beyden ſtelden, dat het hem niet mooglijck was hem te bereycken: en ſiende, dat hem de ſteenen vaſt van alle kanten om de ooren vlogen, en dat'er een deel roers op hem aengeleyt waren, keerde hy ſijn paert om, en ſo veel als het beeſt loopen koſt, begaf ſich uyt den trop, bevelende ſich van ganſcher herten aen Godt, dat hem de ſelve uyt dit gevaer wilde verloſſen, vreeſende evenſtaeg een kogel achter in te krijgen, en voor weêr uyt, halende yeder oogenblick ſijn adem, om te beproeven of hy oock noch al leefde. Maer die van het Eſels Regiment hielden ſig te vreden met hun vyand te ſien vlugten, en ſetten Sanche, die nog naeuwelijcks tot ſich ſelven gekomen was, op ſijn eſel, en lieten hem ſijn Meeſter volgen, niet dat hy ſo veel belul had om het beeſt te regeren, maer Graeuwtje volgde alleen de lugt van Ronzinant, en dat ſo pertienent, dat'er niet een kootjen aen haperde. Don Quichot eyndelijck een goet ſtuck weegs gereden hebbende, ſag eyndelijck eens te rug, en, ſiende dat hem Sanche achter aen quam, en dat hem niemant en volgde, bleef hem ſtaen in te wachten. Die van het Eſquadron hielden het aldaer tot den avont toe, wanneer zy, alzo hunne vyanden niet voor den dag quamen, weer na hun dorp toe trocken, vol van moed en vrolickheydt; en indien ſe het oudt gebruyck van de Grieken geweten hadden, ſy ſouden op die plaets een Zeege-teecken hebben opgerecht.

Het XXVIII. Hooftſtuck.

Handelende van ſaecken die den Leſer vinden ſal.

ALs een dapper krijgsman vlied, en een mengelen ſwiet, moet het 'er bijſter op aenkomen: maer ſulcks geſchiedt alleen om ſich te bewaren voor beter gelegentheydt. Dit blijckt klaerlijck in Don Quichot. Het quaet voornemen van deſen dollen hoop maeckte hem vleugels aen de beenen, ſonder dat hy eens bedacht in wat noodt hy Sanche liet. Sanche volgde hem vaſt na, hangende bekans dwars over ſijn eſel. Eyndelijck by ſijn Heer, en weêr tot ſich ſelf gekomen zijnde, liet hy ſich los van boven neêr, voor de voeten van Ronzinant, daer heen vallen. Don Quichot ſteeg terſtont af, om hem ſijn wonden te helpen verbinden; maer ſiende, dat hy van hooft tot de voeten geheel en ongeſchent was, ſey hy tegens hem met groote gramſchap: De drommel moet u niet willen, Sanche, en waer hebt gy uw leven gehoort, dat men van de galg praten mag, daer de Waerdt gehangen is? Die eſels-muſijk heeft geen goede maet gehadt. Gy hebt den Hemel te dancken, dat gy der ſoo af gekomen zijt, en dat ſe u het *ſignum crucis* niet met een houwer gegeven hebben. Ick mag daer niet op antwoorden, ſey Sanche, my dunckt dat mijn ſchouders genoeg ſpreeken: laet ons opſitten, en henen reyen: voor my, ick ſal mijn balcken wel laten: maer evenwel niet te ſeggen, dat de dolende Ridders oock den haſendans konnen, en haar Schiltknapen in den noodt laten. Hy vlucht niet, Sanche, die wijckt, antwoorde Don Quichot, want ghy moet weten, dat dapperheydt, welcke niet gebouwt is op den grontſlag van voorſichtigheydt, enckel reukeloosheydt is; en de daden van de ſoodanigen worden meer aan het geluk, als aan de kloeckheyt van de perſoon, toegeſchreven: en alſo beken ik, dat ick geweecken ben, doch niet gevlucht, daer in navolgende veele van de dapperſte mannen, die ſig ſelven geſpaert hebben voor beter tijden en gelegentheden: en daer zijn al de geſchichtboecken vol af, welke ik hier om uwent wil niet wil bybrengen. Ondertuſſchen was Sanche weêr in de zael geraeckt, geholpen ſijnde van ſijn Heer, die ook weder te paard ging ſitten, en reden ſoo voetje voor voetje na een bosje, dat daar omtrent een vierdendeel myls van daan was, gevende Sanche yeder voetſtap de droevigſte en diepſte ſuchten van de werelt. Don Quichot, hem vragende de oorſaeck van dit jammeren, kreeg tot antwoordt, dat hy van onder het ſtuytbeen

tot

tot boven aen het punt van de harſſenen ſulck een pijn hâd, dat hem docht, dat hy ſijn ſinnen ſou moeten verlieſen. De oorſaak ſal voorſeecker geweeſt hebben, zey Don Quichot, dat de ſtok lang en breedt geweeſt zijnde, u de heele rug met eenen ſlag gemeten, of dat hy die partyen geraackt heeft, daar de ſenuwen by malkander komen. By gantſch lyden, antwoorde Sanche, Mijn Heer, ghy treckt my daar uyt een groote twijffelmoedigheydt; want ſo onſeecker was de oorſaek van myn pyn, dat ghy my met klare en duydelycke termen moſt verklaren, dat het van de ſtockſlagen gekomen is: en indien Myn Heer ſo wil voortgaan, ſal hy noch wel raden de waerom. Seker, Myn Heer en Meeſter, wy hincken ſelden van een ander mans zeer. Ondertuſſchen begin ick hoe langer hoe meer landt te ontdecken, en te ſien, hoe weynig dat ik in uw geſelſchap ſal overgaren: want ſoo ghy my voor deſe reys met gemack hebt laten afſmeeren, op een ander tijdt ſal het weêr op een ſollen of ſulk een voddery uytkomen: en raeckt het my nu aen de huyt, het mag my noch eens aen het hart raeken. My dunckt, dat het beter ſal voor my weſen, ('t en waer ik ſlimmer als een Heyden was) weêr na huys te gaen by mijn wijf en kinderen, om die te onderhouden, ſoo goet en ſoo quaet als het my meugelijck is, en niet langer dus jou voetſtappen na te volgen, ſonder te weten waer, ſlecht drinckende, en noch ſlechter eetende, en voor ſlapen mag Mijn Heer den Schiltknaep ſeven voet landts nemen, of ſoo veel als het hem belieft, *en bon pro face*. Voor mijn part, ick wou wel dat hy gebrandt was, die eerſt deſe dolende Ridderſchap heeft opgebrocht, ten minſten de eerſte die een Schiltknaep heeft willen weſen van ſulcke verbruyde gecken, als ick loof dat ſe al te mael bennen: ick ſpreeck van de voorgaende: van de huydendaeghſche wil ick ſwijgen om uwent wil, en dat alleen om dat ick weet, dat jou Genade een beetje meer weet als de drommel ſelf. Ik ſal een goet beſteck met u maecken, Sanche, zey Don Quichot, dewijl ghy toch nu pratens geſint bent, om dat ghy geen pijn en voelt, en ſelf om die oorſaeck ſal ick u liever hooren ſeggen al, wat ghy wilt, daerom praet al voort, mijn ſoon, praet al voort, uw geſontheyt is my wel ſoo veel waert, dat ick een hondert of twee ſotte propoſten daer voor hooren wil. Voorts, ſoo ghy ſo gaern ſoudt na huys gaen, gelijk gy ſegt, by uw vrouw en kinderen, den Hemel laet niet toe, dat ick u daer in verhinder: ghy hebt mijn gelt by u: ſiet wat ghy noch overig hebt, en betaelt u ſelven. Wanneer ick, antwoorde Sanche, diende by Tomas Carraſco,

vader van Samſon Carraſco, die jou Genade wel kent, won ick alle maent tien gulden, boven de koſt: maer hoe veel dat ik by uw Genade winnen ſel, weet ick niet; hoewel ick wel weet, dat een Schiltknaep van een dolend Ridder meer arbeydt doet, als een Boereknecht: want wercken ſe wat by dag, ſy hebben ten minſten 's avonts potſpijs, en ſlapen 's nacht op een bedt; dat ick niet gedaen heb ſoo lang als ik in uw Genade dienſt ben geweeſt, 't en waer de korte tijd die wy in het huys van Don Diego de Miranda geweeſt zijn, ſonder dat ick wil ſeggen van de bruyloft van Camacho, en van het huys van Baſilio, daer ick wel onthaelt was; dat moet ick bekennen: maer evenwel buyten dat heb ik immers altijdt op de aerd' moeten ſlapen, onder den blaeuwen hemel, by-tende op een ſtuck harde kaes en verdroogt broot, drinkende ſchoon water toe, van de beecken of fonteynen die wy ontmoeten. Ick beken, ſey Don Quichot, dat het de waerheydt is 't geen ghy ſegt: hoe veel dunckt u dan, dat ghy behoorde meer te hebben, als ghy by Tomas Carraſco gehadt hebt? Dat 'er jou Genade noch twee ſchellingen 's maents op geliefde te leggen, zey Sanche, en dan ſou ick my betaelt houden voor mijn arbeydt: maer ſoo veel als aengaet om my, wil ick ſeggen, te voldoen, wil ick ſeggen, wegen de beloften, je weet wel, van het Gouverneurſchap, en dat heb ick nou niet, daer dunckt me hoor ick noch ſes ſchellingen voor te hebben, en daer is de heele ſom. Alles is wel, antwoorde Don Quichot, en wegen uw arbeydsloon voor vijf en-twintig dagen, want ſo lang ſijn wy deſe laetſte reys uyt geweeſt, neem daer voor *pro rato*, en betaelt u ſelf, gelijck ick u geſeydt heb. O ſackerloot, riep Sanche uyt, jou Genade bedriegt zich machtich in de reeckening: want van wegen de beloften van het Eylandt, dat moet men reeckenen van de eerſte tijdt tot de tegenwoordige toe. Wel hoe lang is het dan geleden, vraegde Don Quichot, dat ick het u belooft heb? Meer als twintig jaren, antwoorde Sanche, geen drie dagen meer of min. Don Quichot ſloeg ſich ſelven met de platte hand voor het hooft, en begoſt te lachen met de meeſte ſmaeck ter werelt, ſeggende ten laetſten: Ick heb in deſe onſe oeffeningen noch in als en als geen twee maenden geweeſt, mijn penitentie van Sierra Morena daer by gereeckent, en Sanche komt hier met twintig jaer voor den dag: maer ick ſie wel, ghy ſoudt niet garen yets van mijn gelt uytreyken, en al den bocht voor uw ſalaris houden; en ſoo gy 't daerom doet, houdt het, ik ſchenck het u, en vaert 'er wel meê: want liever als ſulck een Schiltknaep langer by my te hebben, wil ick blijven

ven ſonder een duyt in de werelt te hebben. Maer ſegt my eens, ghy overtreder van alle Goddelijcke en menſchelijcke Wetten, waer hebt ghy oyt geleſen, dat oyt Schiltknaep van eenig dolend Ridder met ſijn Heer gereeckent heeft op ſoo veel of ſoo veel ter maent? Gaet, ſeg ick, gaet, bengel, onbeſchofte, en monſter van een Schiltknaep als ghy zijt, gaet, ſeg ick, eens in de groote woeſte zee van al de Ridderſchappen, en ſoo gy vindt dat immermeer eenig Schiltknaep heeft geſeydt, of gedocht te ſeggen, het geen ghy nu ſegt, ſoo ſal ick u toelaten, dat ghy my een dozijn kinneback-ſlagen en baffetoenen geeft. Gaet heen, keert het toom van uw eſel, en rijdt terſtont na huys: want niet een eenigen voetſtap ſult ghy voortaen meer met my doen. O broot qualijck beſteet, hoe ſlaet ghy my op mijn hooft! O qualyck beloonde beloften, hoe toont gy my hier een menſch! wat menſch! een beeſt, mag ick wel ſeggen, vol ondanckbaerheyt. Nu, ja op deſe uur mag ick wel ſeggen, dat ick u, in ſpijt van uw wijf, tot een Heer ſou hebben gemaekt, van het beſte Eylandt dat'er in de werelt is, gaet den ſot heen. Maer, gelijck ghy wel ſegt, de honing is voor de ſeugen niet: een eſel zijt ghy, en een eſel ſult ghy blyven, en een eſel ſult ghy ſterven. Sanche ſag Don Quichot eicken oogenblik van onder de hoet aen, terwyl hy deſe bittere woorden tegen hem ſprack, en vondt ſich daer over ſoo in ſijn hart en conſciency geraeckt, dat hem de tranen in de oogen quamen; en eyndelijck ſeyde hy met een bevende en ſwacke ſtem: Mijn Heer, ick beken, dat ick niet anders als de ſtaert van doen heb om een volmaeckte eſel te weſen: wilſeme jou Genade aenſetten, ick ſal der hem voor bedancken, en ſal hem als een eſel dienen ſoo lang als ick leef. Jou Genade belieft het mijn jonckheydt ten beſten te houwen, en belieft te bedencken, dat ick wel wat veel ſeg, daer ick maer een botte pry ben, dat dat voortkomt meer uyt ſwackheyt als uyt boosaerdigheyt: maer die dwaelt en bekeert, wort met genâ vereert. Ick ſou my verwondert hebben, zey Don Quichot, ſoo'er niet een refereyntje voor den dag ſou gekomen hebben. Wel nu dan, ick vergeef u deſe miſdaedt, mits dat ghy u betert, en voortaen ſoo baetſoeckende niet en zijt, maer dat ghy met lijdtſaemheydt en gedult het volvoeren van mijn beloften verwacht, want *quod differtur non aufertur*, lang borgen is geen quyt ſchelden. Sanche beloofde alſoo ſijn ſwackheydt in te ſpannen, om het ſelve na te komen. Hier meê quamen ſe in het bosje, en Don Quichot ſette ſich aen de voet van een olmboom, en Sanche onder een ander. Sanche bracht den nacht niet ſonder pijn door

doot: want de ſmart van diergelyke ontmoetingen, als hy had gehad, voelt men alderbeſt als de fury over is. Maer Don Quichot onderhieldt ſich in ſijn gedurige gedenken. Evenwel, niettegenſtaende het een en het ander, lieten ſe ſig van de ſlaep overmeeſteren; en met het kriecken van den dag maekten ſe ſich weder op, om den oever van de vermaerde Hebro te vinden, daer hen gebeurde het gene men in het naeſte Hooftſtuck ſal verhandelen.

Het XXIX. Hooft-ſtuck.

Van de vermaerde Avontuur van de betooverde Schuyt.

TWee dagen liepender door met vallen en opſtaen, eer deſe Avonturiers aen den oever van de Hebro quamen, welk aenſien Don Quichot het meeſte vermaek van de werelt gaf, ſo door ſijn aengename oevers, als de helderheyt van ſijn wateren, beneffens de ſoete en vreedſame loop van deſe beroemde Watergod. En hier door wierden duyſenden van amoureuſe gedachten in ſijn hart wacker gemaeckt, en onder anderen het gene hy in het Hol van Monte Sinos had geſien, welcke dingen, naer het ſeggen van Meeſter Pieter, ten deele valſch en ten deele waer waren: evenwel hy hield ſig meeſt aen de ware, hoewel Sanche al dien bocht met een quaſt overſtreek. Sy dan gaende langs deſen oever, kreeg Don Quichot een kleyne Bark of Schuyt in het oog, dog ſonder riemen en andere noodtſaeckelykheydt, zynde gebonden aen de ſtam van een boom. Don Quichot ſag vaſt rondtom, of er geen volck by en was; maer niemant vernemende, ſtondt hy ſtraks van ſijn paert af, gelyck oock Sanche van ſijn Grauwtje moſt doen, die, volgens het bevel van ſijn Meeſter, beyde de beeſten dicht by een aen een boom vaſt bond. Sanche vraegde hem daer de oorſaek van, daer Don Quichot op antwoorde: Sanche, gy moet weten, dat deſe Barck, die daer leyt, ſonder yemant by ſich te hebben, my roept en noodigt om daer in te klimmen, ten einde door dat middel den eenen of den anderen Ridder, of voornamen Perſoon, die in benauwtheyt is, byſtant te doen; want ſoodanige dingen ſiet men doorgaens in deſe geſchiedeniſſen, en dat door toedoen van de Toovenaers, ſoo menigmael als den een of den ander Ridder in noodt is, die door geen ander middel als door hulp van deeſen of geenen kan geholpen worden, gelijk geſchiedt, niettegenſtaende dat ſe dikwils een duyſent mijl twee drie van malkander zijn; of anders nemen ſy ſe ſomwijlen wel in een wolck op: maer meeſt ſenden ſe daer ſoo een bootje, daer de Ridder in gaet; en binnen

binnen een oogenblick tydts vliegt hy, of door het water, of door de lucht, so se slechts willen, ter plaetse daer sijn hulp en bystant van nooden is: invoegen, Sanche, ik vastelyck geloof, dat dese Boot daer om de selve reden is gebracht; en dat is soo seecker, als het seecker is dat het tegenwoordig dag is. En eer dit voorby gaet, soo versorgt bey de beesten wel, en laet ons voort ons selven in 's Heeren handen begeven; want ick sou niet laten daer in scheep te gaen, al rieden 't my al de Monnicken van Brabant af. Indien dat dan so wesen moet, antwoorde Sanche, en dat jou Genade alle oogenblik nu de eene en dan de andere sotte kuer moet ter handt slaen, soo is 'er voor myn niet anders als te gehoorsamen, en het hooft te buygen; gelyck het spreeckwoort seydt, doet myn wil, en doet qualyck; en, wiens broot dat ghy eet, wiens woort dat ghy spreeckt. Maer evenwel, so veel als aengaet de ontlasting van mijn consciency, soo kan ick niet laten jou Genade te seggen, dat dese soodanige Boot, of Barck, geen van die betooverden is, maer wel van eenige Visschers, die hier leggen en vischen. Dit sey Sanche terwyl hy vast de beesten ter degen vast maeckte, latende hen in de protectie en bescherminge der Heeren Toovenaers, hoewel niet sonder groote quelling in sijn gemoedt. Don Quichot sey hem, dat hy sich over de beesten niet behoefde te bekommeren, alsoo hy, die haer soo grooten en verren weg sou brengen, wel sorg voor de beesten sou dragen. Wel, sey Sanche, nu zijn se vast, wat nu? Wat anders, anwoorde Don Quichot, als opsitten en weg ryen, ick wil seggen, te scheep gaen, en het touw los maecken; springende met eenen in de Boot, en Sanche het touw ondertusschen los gemaeckt hebbende, volgde hem terstont. De Boot los zynde, ging te met al verder en verder van land; en Sanche, zynde omtrent een vadem of twee na de diepte toe, begost te beven als een loof, denckende, dat hy al om den hals was: maer geen saeck ter werelt deed hem soo veel wee aen sijn hart, als sijn Graeuwtje te hooren suchten, en de weer te sien die Ronzinant deed om los te geraecken, en sey daer over tegen Don Quichot: Mijn Graeuwtje doet niet als balcken, beklagende ons af-zijn; en Ronzinant doet sijn uytterste best om los te komen, om ons naer te volgen. O mijn soete lieve beesten, blijft in vrede en vriendtschap; en als de dwaesheyt, die ons van een scheydt, eens in wijsheyt sal verandert wesen, dan sullen wy malkander met lief weêr sien: en daer meê begost de goede Sanche te schreyen, dat hem de tranen over de oogen biggelden. Maer Don Quichot, half vergramt, voerde hem te gemoet: Waer voor vreest

gy, bloodaert als ghy zijt? waerom weent gy, armhartig menſch? wie vervolgt u, wie deert u, kleynmoedig ſchepſel? of wat ontbreeckt u, daer ghy in het midden zijt van alle overvloet? of gaet ghy par avantuur bloots voets over het Ripheeſche gebergte? Neen, ghy ſit wel op uw gemack, dalende af door de ſtille vloedt van deſe aengename Rivier, door de welcke wy wel haeſt in de ruyme zee ſullen zijn: want ick maek mijn reeckening, dat wy tegenwoordig al een leven of een acht hondert mijlen weegs weg hebben; en ſoo ick hier een Aſtrolabium had, om de hoogte van de Pool te nemen, ick ſou u goetmaecken (of ick verſtae 't my niet) dat wy tegenwoordig de Linie Æquinoctiael al door zijn, die de twee tegen een overſtaende Polen in twee gelijke afſcheydingen of diſtantien verdeelt. En als wy dan daer ſouwen weſen, vraegde Sanche, hoe veel weegs ſouwen wy dan wel gevaren hebben? Al heel veel, antwoorde Don Quichot, want van drie hondert en ſeſtigh graden, die de Globe, na de reeckening van Ptolomeus, begrijpt, ſouden wy dan de helft al weg hebben: en weet, Sanche, dat de Spangjaerts, en die na Indien reyſen, voor een van de ſekerſte teeckens, dat ſe de Linie door zijn, houden, wanneer ſe bemercken, dat al de luyſen, die ſe over ſich hebben, ſterven, ſonder dat 'er een eenige overblijft, of in het ſchip te vinden is, al wilde men ſe tegen goudt opwegen: en daerom, Sanche, taſt eens onder uw oxelen; en ſoo ghy eenig leven vindt, ſoo zijn wy 'er noch niet door; maer ſo niet, ſoo hebben wy ſe al weg. Daer ſlae ick geen geloof aen, zey Sanche, doch evenwel ſal ick wel doen dat jou Genade my belaſt; hoe wel ick niet weet, waer toe ſucks van nooden is; alſoo ick met mijn eygen oogen ſie, wat 'er van is, en dat wy noch geen vijf vaem weegs van lant bennen: want daer ſtaet Graeuwtje, en daer ſtaet Ronzinant, op de ſelve plaets daer wy ſe gelaten hebben; want na ick ſie, ſo kruipen wy voort als een luys op een teerige huyt. Doet ghy, Sanche, het gene ick u ſeg, vervolgde Don Quichot, en bindt u niet aen de apparentie der dingen; want ghy weet niet wat de Coluri, Lineæ, Paralellen, Zodiac, Ecclipticen, Poli, Solſtitia, Equinoctia, Teekenen, Puncten, en Meridianen zijn, 't welk de dingen zijn waer uyt de Hemel- en Aerdkloot beſtaen: want ſoo ghy deſe dingen in het geheel of ten deelen wiſt, ghy ſoudt ten minſten weten, hoe veel Paralellen wy geſneden; hoe veel Teeckenen geſien, en en hoe veel Beelden achter ons gelaten hebben: en daerom ſeg ick u wederom, dat ghy u ſelven eens betaſt. Sanche deed alſoo, en, ſteeckende ſijn rechter-

handt

handt onder ſijn ſlincker oxel, ſocht daar een wyl, en eyndelyk ſijn hooft opheffende, ſey tegens ſijn Heer, met een lagchende mont: O de experiency is valſch, en wy bennen noch ſoo veer niet gekomen als jou Genade ſeyt, noch oock op veel mylen na. Hebt gy dan al wat gevangen? vraegde Don Quichot. Al vry wat, antwoorde Sanche Pançe, en na dat hy ſijn vingeren ontlaſt had, wies hy de heele handt in het water af. Ondertuſſen ging de Schuyt al ſachjes voort, tot in het midden van de Rivier, ſonder door eenige heymelycke kracht van Toovenaars of toovery gevoert te worden, maar alleen door den natuutlycken loop van het water. Een weynig voortgaende, ſagen ſe eyndelyck van veer een groot werck, dat in het midden van de Rivier ſtont; 't welck Don Quichot ſiende, ſey hy tegen Sanche: Siet gy wel, Sanche, daar ſiet gy de Stadt, of het Kaſteel, of Slot, daar den eenen of den anderen Ridder in noodt en benaeuwtheydt, of den eenen of den anderen Koning, Koningin, of Princes gevangen is, tot wiens onderſtant of verloſſing ick hier gebracht ben. Wat Stadt, of wat Kaſteel, ſeyt jou Genade? berechte Sanche, ſiet jou Genade niet, dat het gene, dat ginder ſtaet, een Watermeulen is, daer men koren maelt? Swijgt doch ſtil, Sanche, is 't moogljck, antwoorde Don Quichot, al lijckt het ſoo, 't en is evenwel ſoo niet: want gelyck ick u meermaels geſeyt heb, al die dingen worden door tovery verandert, niet wel in der daet, maar alleen in de ſchijn, gelyck ghy ſelf geſien hebt aan Mevrouw Dulcinea, de eenige toevlugt van mijn hoop. Ondertuſſen quam de Schuyt vaſt in het midden van de Rivier, en begoſt daar over vry wat harder voort te gaen, tot dat ſe de Meulen hand over hand begoſt te naerderen; waer over de Meulenaers, ſiende de Schuyt regt na de raders toe aenkomen, terſtont met alle man met ſtocken en bootshaecken uyt liepen, om de ſelve te wederhouden; en gelijk s''er heel wit van meel beſtoven uytſagen, ſchenen ſe aen Don Quichot heel wat anders te ſijn. Deſe beſtonden overluyt te roepen: Wat hondert duyſent ſintfelten gaet jou luyden aen? wil je jou ſelf al te mael om hals, en met de ſchuyt aen ſplinteren helpen? Heb ick u niet wel geſegt, Sanche, ſey alsdoe Don Quichot, dat wy komen ſouden daar ick werk ſou vinden om de kracht van myn onverwinnelyken arm te toonen? Ziet wat een geſpuys van geeſten dat dat is, wat een volksken ſig daer tegens my komt ſtellen, ſiet wat ſchepſels dat dat zijn: ha ſchelmen, ha ghy halve witte duyvels, (riep hy tegen de Mulders aan, ſtaande over eynde in de ſchuyt) flucks ſet me daar in vryheyt die

gy

ghy tegen haar wil gevangen hout, hoog of laeg, so als hy of sy mag zijn: hier ben ick Don Quichot de la Mancha, genoemt de Ridder van de Leeuwen, voor wien, door bestiering des hemels, dese avontuur bewaart is; en met eenen sloeg hy de hand aan sijn geweer, en begost te schermen als een helt tegen de Meulenaers aen. Maer dese, die geen acht op sijn woorden sloegen, stelden sig vast schrap met hun haeken en stocken om de Schuyt af te weeren, die nu al dicht by de goot van het radt was De arme Sanche, siende hoe't 'er geschapen stond, viel op bey sijn knien in de schuyt neêr; biddende den Hemel, hem van dit dreygende gevaer te verlossen: gelyk ook geschiede door kracht en neerstigheit van de Molenaers, welke sig met hun haecken daar tegen aanstelden, en de schuyt te rugge hielden, doch evenwel so niet, of se geraekte het onderste boven, hoe wel met te minder noot voor Don Quichot, die swemmen kost als een eende-kuycken, schoon hem de swaerte van sijn harnas tot twee mael toe onderhaelde; en 't en waar de bystant van de Meulenaers, hy, beneffens Sanche, had het hooft onder gehaalt: maar dese sprongen se na, en hielden se soo lang boven, tot dat se aan lant waren. Sy eyndelyck weder aen lant gekomen zijnde, was Sanches eerste werk, op sijn knien te vallen, en den Heer te bidden, hem voortaen van de dolle en onbedagte aenslagen van sijn Heer te verlossen. Ondertussen quamen de Visschers, die de Schuyt toebehoorde, welke midlerwyl onder het radt aan spaanders was geraeckt; en siende hoe 't werck gestelt was, begosten se Sanche al uyt te schudden, en Don Quichot de betaling van de Boot af te eyschen, welke met een groote beradigdheydt, als of hem niets geschiet was, de selve beloofde te voldoen en te betalen, behoudens, sey hy tegens de Meulenaers, dat sy hem de Gevangens, die se in dat Kasteel gevangen hadden, in vryheyt souden stellen. Wat Gevangens? of wat Kasteel? vraegden de Meulenaers, sot als ghy zijt, of meenje de luyden, die hier komen om hun koren te malen, meê te nemen? Wel, wel, antwoorde Don Quichot by sich self, ick sie wel wat'er van is: ik sou hier voor een doof mans deur kloppen: ik sal der een anderen toon op moeten stellen met dit canaille, want goede woorden gelden hier niet. Hier moeten voorseecker twee Toovenaers tegen malkander in de weêr zijn: den een stoot om wat den ander maeckt: den een heeft my de Barck gegeven, en den ander heeft 'er my meê omgeworpen: ick sie hier geen raedt toe; want my dunckt, de geheele werelt is niet als bedriegery en schelmery en loosheyt door en tegen malkander: ick kan der vorder niet meer

in

in doen; en met eenen begoſt hy overluydt te roepen tegen de Watermeulen: Ghy vrienden, wie ghy zijt, die in deſe gevangenis bewaert wort, vergeeft my, dat ick, tot mijn eygen ongeluck, u uyt deſe gevangenis niet verloſſen kan; maer het ſal voor een ander Ridder bewaert zijn. Hier mede keerde hy zich na de Viſſchers, en betaelde ſe voor de Schuyt twee pont groot, die hen Sanche nood genoeg toetelde, ſeggende: Met ſulcke twee ſchuyten te betalen ſal het heele hammetjen op weſen. Soo de Viſſchers, als de Meulenaers, bleven verwondert ſtaen over deze twee Figuren, die een heel ander ſlag van menſchen geleecken, ſonder dat ſe uyt het ſeggen van Don Quichot een woort koſten verſtaen, waer over ſy hem voor ſot hielden, en lieten ſe daer voor loopen, gaende de Meulenaers weer na hun meulen, en de Viſſchers huns weeghs. Maar Don Quichot en Sanche gingen als twee beeſten na haer beeſten; en alſo eyndigde deſe Avontuur van de berooverde Barck.

Het XXX. Hooft-ſtuck.

Van het gene Don Quichot gebeurde met een ſchoone Jagerin.

VOl van moeyelijcke gedachten, en ſwaermoedigheyt, gingen deſe twee doolende Creaturen na hun beeſten toe, voornamentlijck Sanche, dien het aan ſijn hart ging dat'er ſoo veel gelts doorgebracht wiert. Eyndelijck, ſonder een woort tegen malkander te ſpreecken, ſtegen ſe met het natte gat te paert, en verlieten deſe vermaerde Rivier, zijnde Don Quichot begraven in de gedachten van ſijn lieſde, en Sanche in ſijn beurs en omtrent ſijn bevordering, die hem docht dat noch wijd te ſoecken was; want hy ſag aen ſijn Heer niet anders, als hy aen een groote ſot behoorde ſien: en daer over bedocht hy al gelegentheyt, om, ſonder veel te rekenen of te bedingen, ſtilletjes na huys te ryen, den eenen dag of den ander. Maer het geluk beſtelde de ſaken heel anders, als hy verwacht had. Het geviel dan, dat des anderendaegs, op het dalen van de Son, en aen den uytgang van een Bos, Don Quichot ſijn geſicht om her ſlaende over een groene beemd, van verre eenig volck gewaer wiert; en nader komende, bevondt hy dat het Jagers waren, en ſag onder anderen een bevallijcke ſchoone Vrouw, ſittende op een ſneewitte hacqueney, die met groen behangen was, met een zael met ſilver beſlagen. De Jonkvrouw was oock inſgelijcks in het groen gekleedt, ſoo cierlijck en koſtelijck, dat het ſcheen de geeſtigheyt ſelf te zijn. Aen de

ſlinc-

slincker hant droeg se een seer kostelijke wayer; door alle weleke teeckens Don Quichot genoeg bekende, dat sy het hooft en de voornaemste van de trop was, gelijk ook waer was, en daerom sey hy tegen Sanche: Gaet, soon, uw best, en segt tegen die Jonckvrouw, die op die witte hacqueney sit, dat ick, de Ridder van de Leeuwen, haer ootmoedelijck de handen kus, en verlof van haer Doorluchtigheydt versoeck, om het selve haer in persoon te doen, en vorders de eer te mogen hebben van haer schoonheyt te dienen, in al het geen my de selve sou gelieven te gebieden: siet wel, hoe ghy uw woorden beleght, sonder daer van uw refereynen en spreeckwoorden onder te smijten. Daer ben ick de man wel toe, niet waer? zey Sanche: laet my maer begaen: of meent jou Genade, dat dit de eerste mael is, dat ick sulke Ambassaden gedaen heb, en aen sulke hooge persoonen? Behalven aen de Princes Dulcinea, Sanche, antwoorde Don Quichot, weet ik niet wat ghy al veel meer gedaen hebt. Dat is al even eens, zey Sanche wederom, een goet betaelder weygert geen pant, en uyt een vol huys is haest de tafel gedeckt, ick wil seggen, dat men my niet hoeft te seggen wat ik seggen sal, want, wil ik seggen, ick heb soo de *homenibus alicut* en de *koto nichil*. Wel, wel, wy willen 't soo aennemen, antwoorde Don Quichot, gaet dan heen ter goeder uuren. Sanche begeeft sig so veel als Graeutje lopen mogt, op weg, en, komende by de schoone Jageres, stont af, en viel voor haer op sijn knien, met dese woorden: Schoone Mevrouw, die Ridder, die daer ginder staet, genoemt de Ridder van de Leeuwen, en ick sijn Schiltknaep, die men in sijn huys Sanche Pançe noemt, en dese voornoemde Ridder van de Leeuwen, die men noch onlanghs de Ridder van de droevige Figuer genoemt heeft, sent my, om aen uw Hoogheyt te seggen, dat het haer gelieve hem consent te geven om sijn uyterste begeerten te opereren, 't welck is gelijck hy allegeert ende presenteert, en ick denck, uw doorschijnende Hoogheyt te komen dienen; en u doorschijnende Hoogheyt hem sulks consenterende, en concerterende, sal het selve zijn streckende en penderende tot haer eygen voordeel en profijt. Seker, Schiltknaep, zey de Mevrouw, gy hebt uw boodschap loffelijck en wel gedaen met al de aerdige omstandigheden daer toe vereyscht: daerom staet van de aerde op, want het is tegen reden, dat de Schiltknaep van sulk een Ridder, als daer is die van de droevige Figuur, (van de weleke wy alreets bysondere kennis hebben) soo lang geknielt leyt. Daerom segh ick weder-

om,

om, recht u op, myn vrient, en segt tegen uw Heer, dat hy vry kome ter goeder uuren sich dienen van myn persoon, en den Hertog myn Man, als oock van een kleyn Lusthuys, 't welk wy hier omtrent hebben. Sanche stont op, soo verwondert over de wonderlycke schoonheyt van dese Mevrouw, als over haar groote beleeftheyt, en noch meer over het geen sy hem geseght had, dat sy altreets kennis had van sijn Heer de Ridder van de droevige Figuur; en dat se hem den naam van die van de Leeuwen niet gegeven had, dat was voorseecker om dat hy dese noch so korts had aengenomen. De Hertogin (wiens tijtel men alsnoch niet en weet) vraegde hem voorts: Seght my, myn vrient, is uw Meester niet dien Ridder, van welcken men een Boeck gedruckt heeft, 't welck genoemt is de *Historie van den verstandigen Ridder Don Quichot de la Mancha*? die Mevrouw Dulcinea van Toboso erkent voor de Vrouw van sijn ziel? Het is de selve, antwoorde Sanche, en ick ben sijn Schiltknaep Sanche Pançe, daar in de selve Historie mede ample mentie van gemaeckt wort, 't en waar dat se my in de wieg verandert hadden, ick wil seggen, dat se myn naem in den druck hadden verbastert. Het geen ghy seght, hervatte de Hertogin, verheugt my seer, en daerom seght teghen uw Heer, dat hy ons seer wellekom sal zijn, en dat my geen saek van meerder genoegen sou konnen bejegenen, als sijn tegenwoordigheyt. Sanche keerde met dese aengename antwoort al sijn best weder na sijn Heer toe, tegen wien hy het al te mael, van woort tot woort (soo veel als hy onthouden had) boodtschapte, verheffende op sijn boers haar schoonheydt, en beleeftheyt, tot aen den hemel. Don Quichot stelde sich daar over op het aldergeestigste in de zael, sette sich vast in de stegelreep, sloeg sijn visier op, en daar mede gaf Ronzinant de sporen, en reed alsoo met een mannelyck wesen nae de schoone Vorstin toe; welcke, hebbende den Hertog haar Man doen roepen, hem vertelde, terwijl Don Quichot aenquam, het geen haar Sanche geseyt had: waar over sy beyde, als die het eerste Deel van sijn sotternyen gelesen hadden, hem met verlangen inwachten, van meening hem een weynig voor te hebben, en sijn sot humeur wat in te volgen, tracterende en onthalende hem gelyck men de dolende Ridders gewoon was, met al de gewoonlycke omstandigheden, die men in de Boecken van de Ridderschap leest, daar sy noch groot vermaeck in schepten. Ondertusschen quam Don Quichot nader, hebbende het visier open staende, en maeckende een wesen van af te treden. Sanche stont op om hem te helpen; maer hy was so on-

ongeluckigh, dat hy met ſijn been in het kleedt van ſijn eſel verwart raeckte, in voegen hy in het afſpringen met ſijn neus in het zant viel. Don Quichot, die niet gewent was ſonder Schiltknaep af te ſitten, en denckende daarom dat hy Sancheal by der handt had, lichte ſich met een aardige ſwier uyt de zael: dog het quaetſte was, dat de zadel (die niet vaſt gegort moſt zyn geweeſt) door het gewigt van ſijn lichaam omdraeyde, en hy daar over van gelycken plat op ſijn rug ter aerde viel, niet ſonder ſijn groote beſchaemtheyt en duyſent vervloeckingen, welken hy den armen Sanche na de kop ſmeet, die nog met de voeten in het kleet lag en ſpartelde. Den Hertog beval terſtont ſijn Jagers, den gevallen Don Quichot, als oock ſijn Schiltknaep, op te helpen, die terſtont na den eenen en den anderen toeliepen, ſijnde Don Quichot heel qualijk geſtelt van den val: dog hy ging evenwel al hinckende en krimpende voor den Hertog en Hertogin neder knielen. Doch den Hertog wilde ſulcks in geender manieren toeſtaen, maer ſelf afſtaende, ging hem te gemoet, en omhelſde hem, ſeggende: My jammert ten alderhoogſten, Heer Ridder van de droevige Figuur, dat de eerſte tree, die uw Genade op myn gront heeft gedaen, u ſoo ongeluckig is geweeſt: maar de ſorgeloosheydt en traegheyt van de Schiltknapen zyn menigmael de oorſaek van ſwaerder ongevallen. Het geen my over gekomen is in het aenſien en den dienſt van ſulcke Vorſten, kan niet als goet zijn, antwoorde Don Quichot, al was het dat myn val was tot het centrum van de aerde toe; want het ſou my voor ſulk een ſmack eer genoeg en betaling genoeg zijn, alleen uw Hoogheden geſien te hebben. Mijn Schiltknaep, dien dit en dat moet halen, verſtaet ſig beter om ſijn tong te ontbinden, tot een deel ongebondene redenen, als om een ſadel ter degen vaſt te maecken: maar hoe het ſy, ik ben, gevallen ofſtaende, te voet of te paert, ik ben altoos en ſal zijn ten dienſt van uw Hoogheyt, en deſe ſchoone Prinçes. Sacht, ſacht, Myn Heer Don Quichot, antwoorde de Hertogin, daer Mevrouw Dulcinea van Toboſo is, moet men van geen andere ſchoonheyt als de hare ſpreeken. Ondertuſſchen was Sanche met ſijn voeten los geraeckt, en ſijnde daar omtrent, al eer ſijn Heer antwoorde, nam het woort op, ſeggende: Men kan niet loochenen, of Mevrouw Dulcinea van Toboſo is met allen ſchoon: maar daar men 't minſt verwacht, ſpringt den haes uyt de gracht: de natuur is gelyck een pottebacker (gelyck ick wel heb hooren ſeggen) maeckt hy een moye pot, hy ſel der wel tien maken: en dit ſeg ick daar by, om dat Mevrouw de Hertogin Me-

vrouw

vrouw Dulcinea niet een hair toe geeft. Don Quichot keerde ſig op deſe woorden na de Hertogin, ſeggende: Uw Hoogheyt moet ſich inbeelden, dat noyt dolend Ridder ſnooder ſnappert van een Schiltknaep gehadt heeft, als ick heb, gelijck haar Hoogheden met handen ſullen taſten, indien ſe hem maer een dag of twee beademen, in het gebruycken van mijn dienſt. Hier op gaf de Hertogin tot antwoort: Sanche is een goet en vermaeckelijck knecht, en ik hou veel van hem, alſoo hy verſtandig is, en ſijn woordt wel weet te doen; 't welck deugden zijn, gelijk uw Genade wel weet, Heer Don Quichot, die in geen botte plompaerts zijn te vinden: en dewijl de goede Sanche vermaekelijk en kortſwylig is, ſoo hou ick hem van nu voortaen voor een man van kennis. En een groote prater, voegder Don Quichot noch by. Soo veel te beter, vervolgde den Hertog, want veel geeſtigheyts kan men met geen korte woorden ſeggen: en op dat wy geen meer tijdts in deſe dingen verſlijten, ſoo ſal het den Ridder van de droevige Figuur gelieven met ons te gaen. Van de Leeuwen moet uw Hoogheyt ſeggen, beregte Sanche daer weêr op, want het lietje van de droevige Figuur is al uyt. Die van de Figuur ſal dan die van de Leeuwen zijn, zey den Hertog: en ſoo ſeg ick dan, dat den Heer Ridder van de Leeuwen gelieft te komen, en met ons te gaen tot een van onſe Sloten, 't welck hier dicht by is, daer hy vinden ſal ſodanigen onthael, als men aen een perſoon van ſijn waerde verſchuldigt is, gelijk ik en de Hertogin aen alle dolende Ridders, die ons de eer doen van hun beſoek, gewoon ſijn te verleenen. Ondertuſſchen had Sanche de zadel weêr op Ronzinant te recht gebracht; en Don Quichot daer op ſtijgende, en den Hertog op een ſeer ſchoon paert, reden ſe ſoo te ſamen, met de Hertogin in het midden, na het Kaſteel toe. Den Hertog belaſte Sanche, dicht neven hem te rijden, alſo hy groot vermaek nam in ſijn ondiſcrete diſcretie. Sanche liet ſich daer niet ſeer toe noodigen, en, mengende ſich ſelven tuſſchen hen dryen in, maeckte de vierde man van het geſelſchap uyt, tot groot vermaek van den Hertog en de Hertogin, die het voor een byſonder geluk rekenden, ſulken doolenden Ridder, en ſulck een verdoolden Schiltknaep, ontmoet te hebben.

Het XXXI. Hooft-ſtuck.

Handelende van veele en groote ſaecken.

BOven maten groot was de blijdtſchap van Sanche, ſiende ſich ſoo gemeenſaem met den Hertog en de Hertogin, alſoo hy hier

hier hoopte het onthael te vinden, dat hy ten huyſe van Don Diego de Miranda, en Baſilius gevondenhad, dewijl hy boven alle dingen tot een goed leven genegen was, waer over hy noyt ſoodanige gelegentheden ſou afgeſlagen hebben. De hiſtory vertelt vorders, dat, al eer ſy tot het Kaſteel quamen, den Hertog voor uyt reed; gevende bevel aen ſijne Dienaers, hoe ſe ſich tegen Don Quichot ſouden te houden hebben: en volgens ſijn bevel, ſo haeſt als het geſelſchap aen de poort van het Slot quam, quamen'er terſtont twee Stal-knechten voor den dag, van onder tot boven met roode rocken bekleedt, en, helpende Don Quichot van het paert, ſeyden hem ſagjes, dat ſijn Genade Me-vrouw de Hertogin van het paert ſou gaen helpen, gelijck Don Quichot deed: maer hier onder ontſtonden verſcheyde complimenten aen weder ſijde; dog het believen van de Hertogin behield de overhand, alſoo de ſelve ſich niet begeerde af te laten, als alleen in de armen van den Hertog; voorgevende, dat ſe ſich ſoo waerdig niet en achte, om ſulck een Ridder tot een laſt te verſtrecken. Eyndelijk, den Hertog quam voor den dag om haer af te helpen; en op het inkomen van een groote plaets, quamen twee ſchoone Jonckvrouwen, die Don Quichot een mantel van ſeer fijn ſcharlaecken op de ſchouders hingen, zijnde in een oogenblick de geheelen omſlag van de plaets met Dienaren en Juffrouwen in het ronde beſlagen; roepende overluyt: Wellekom moet zijn de blom en de roem van de dolende Ridderſchap. Ondertuſſchen wierpen ſe overvloed van riekend water op ſijn lijf, als ook over den Hertog en de Hertogin; van al het welk ſich Don Quichot ten alderhoogſten verwonderde: en dit was den eerſten dag, dat hy eerſt geloofde, een doolend Ridder van de beſte editie te ſijn, ſiende ſich onthaelt op de ſelve manier, als hy in ſijn Boecken van Amadis geleſen had. Sanchje, af klimmende van ſijn eſel, voegde ſich by de Hertogin, en ging met haer binnen in het Kaſteel: doch alſoo hy ſich in ſijn conſciency beſwaert vond, dat hy ſijn trouwe Graeuwtje ſoo ſchandelijk verliet, begaf hy ſich by een van de Jonckvrouwen, die de Hertogin hadden ontfangen, ſeggende tegens haer ſtillekens: Me-juffrouw Donçales, of ſo als jouwer Genade mag heeten..... Mijn naem is Donna Rodrigues de Gryalva, antwoorde de Jonkvrouw, en wat is het, mijn vriend, dat ghy van my begeert? Ick ſou wel verſoecken, antwoorde Sanche, dat jouwer Genade eens geliefde te gaen na de poort van dit Slot, daer ik een graeuw Eſeltjen heb ſtaen, of dat ſe een van het volck ſou willen believen te belaſten het voorſeyde beeſt in de ſtal te laten brengen, want

want het arme beeſt is wat vreesachtig, en ſou niet konnen alleen weſen, al gaf je hem dit heele Slot. Soo de Meeſter ſoo wijs is als de Knecht, zey Donna Rodrigues, zijn wy hier wel vergaſt: gaet gy ſelf heen, goethart, en doet met uw eſel, als een eſel, dat u goet dunkt; want de Jonckvrouwen van dit huys verſtaen ſich op diergelijken handtwerck niet. Nochtans, antwoorde Sanche, heb ick mijn Heer verſcheyde malen hooren ſeggen, die al de hiſtorien op ſijn duym heeft, als hy vertelde van Lançerot, of Breekſpeer, wanneer hy uyt Britannien quam, dat de Dames ſorge droegen voor hem, en de Juffrouwen voor ſijn paert. Cammeraet, antwoorde de Donna, gaet gy met uw brabbelaryen en bouffonneryen by een ander, die ſe beter wil betalen: voor my, ick bender niet meê gedient. Wel, wel, zey Sanche. Mejuffrouw, dat jou de kat niet en krijgt, jy bent daer ſeecker niet te jong toe. Hoerekint, zey de Juffrouw, alreeds heel in gramſchap ontſteecken, ſoo ick jong of oudt ben, daer hoef ick u geen reeckenſchap van te geven, en aen ſulck een bengel als ghy zijt. Deſe woorden luyden ſoo hoog, dat ſe de Hertogin ter ooren quamen; die, keerende ſich daer over om, en hare Donna Rodrigues ſoo verſtoort ſiende, vraegde, wat 'er gaende was? Wat ſouwer gaende weſen, antwoorde de andere, deſe goede geſel ſou wel willen, dat ick hem ſijn eſel te vooren in de ſtal bracht, die daer aen de poort van het Kaſteel ſtaet, brengende by ik weet niet wat van Lançerot en ſijn paert; en noch boven dat wel een ouwe totebel van my maecken, ſoo hy dorſt. Dat ſou ick voor een groot affront nemen, zey de Hertogin, en, ſich keerende na Sanche, ſey tegens hem: Sanche, ſet uw bril wat beter op: Donna Rodrigues is noch een jonge Juffrouw, die die ouwelijke dragt meer gebruyckt om geſag te toonen, als om dat ſe oudt is. Ick moet mijn leven niet komen daer veel te doen is, ſwoer Sanche, ſoo ick het daerom geſeyt heb, dats nou al even eens: maer ick ſey het alleenig om dat ick mijn beeſt lief heb, en dat ik hem aen geen bequamer of goedtdadiger perſoon ſou konnen recommanderen, als aen de Juffrouw Donna Rodrigues. Don Quichot, die al deſe woorden hoorde, vraegde hem: Sanche, ſijn dit woorden om op deſe plaets geſproken te worden? Mijn Heer, antwoorde Sanche, elk een ſpreekt ſo als hy het verſtaet, en daer het te pas komt: hier ſchoot my in mijn ſin van myn Graeuwtje, en hier moeſt ik 'er van ſpreeken; en ſoo ik 'er in de ſtal om dogt, ſoo ſou ick 'er daer van ſpreeken. Sanche heeft het meeſte gelijck van de werelt, antwoorde daer den Hertogh op, Graeuwtje

ſal ſijn vol op hebben, ſoo veel als hem luſt: en, Sanche, weeſt ſlechts geruſt, men ſal hem tracteren, of gy het in perſoon waert. Met deſe redenen, daer een yeder vermaek in ſchepte, behalven Don Quichot, quamen ſe boven; en Don Quichot wiert geleydt in een Sael, met koſtelijcke behangſelen van goudt laecken en brocado behangen. Ses Jonkvrouwen quamen hem ontwapenen, en dienden hem als ſijn pages, altemael van den Hertog onderweſen wat ſy te doen hadden, op dat het toch alles op ſijn dolende Ridders mocht toegaen. Ontwapent zijnde, bleef Don Quichot daer in ſijn ſmal broekje ſtaen, met ſijn kort wambaisje aen, lang, mager, en ſchrael, met een paer wangen die van binnen aen malkander quamen; een geſtaltenis, die de Jonkvrouwen, indien ſe ſich niet hadden moeten bedwingen, ſou hebben doen uytbarſten van lachen: maer het was hen op hals en keel van den Hertog verboden. Sy verſochten hem, of hy ſich geliefde vorder te laten uyttrecken, om een ſchoon hembde aen te doen: doch hy begeerde het niet toe te laten; ſeggende, dat de eerbaerheyt de doolende Ridders ſoo wel voegde, als de dapperheyt. En daerom verſocht hy hen, of ſe het hembde aen Sanche geliefden te geven; met wien ſich in een vertreck ſluytende, daer een ſchoon bedde ſtondt, trock hy ſich aldaar uyt, en ſchoot het ſchoon hembd aen. En ſiende ſich eyndelijck met hem alleen, ſey hy tegens hem: Segt my, grooten luysbos als gy zijt, dunckt het u billick en wel gedaen, een ſoo aenſienlijcke Vrouw ſoo ſchandelijck te affronteeren, gelijck die Vrouw was daer gy die woorden mede had? Was het daer de tijt om op uw eſel te dencken? of zijn dit Heeren die uw beeſt niet konnen en ſullen verſorgen, daer ſe de Meeſters ſelf ſoo heerlijck onthalen? My verwondert, dat gy u niet en ſchaemt yeder oogenblick te toonen, dat gy een kinckel in uw hart zijt. Weet gy niet, dat den Heer ſoo veel te meer eer heeft, als hy bequamer en beleefder dienſtknegten heeft? en dat het een van de grootſte voordeelen der Heeren en Vorſten is, dat ſy gedient worden van dienaars, die ſomwijlen van ſoo goeden geſlacht ſijn als ſy ſelf? Bedenckt gy niet, groven plompaert als gy zijt, dat deſe Heeren, ſiende u ſulck een broer onbeſuyſt, oordeelen ſullen, dat ik den een of den anderen ſtroojoncker of Ridder van de koeſtal ben? Neen, neen, Sanche, mijn vrient, laet diergelijke parten op een ander tijd achter, die menigmael ſulke praters, en ſulcke maeckgecken, qualijk bekomen, en leert u de tong beſnoeren, uw woorden te herkaeuwen eer gy ſe uytgeeft, en gedenckt dat wy aen een plaets gekomen

zyn,

zijn, daer wy met de hulp des hemels, en door de ſterkte van mijn arm, ſullen verbetert worden in den derden en vierden graed, ſoo in roem als middelen. Sancho beloofde ſijn Heer met veele woorden, voortaen op ſijn mont te letten, en niet te ſpreecken of het ſou wel te pas komen, en dat ſijn Heer vry onbekommert mocht weſen, hy ſou door ſijn tong noyt toonen wie ſy waren. Don Quichot kleede ſich, hing ſijn ſwaert aen ſijn wolvendraegbant om den hals, en bedeckte het al re mael met den ſcharlaecken mantel, welcken hy kroonde met een groene ſatyne bonnet, die hem de Jonckvrouwen gebracht hadden; begeevende ſich met deſen toeſtel in de groote Sael, daer hy de Jonckvrouwen vandt, al te mael op een ry ſtaende, ſoo aen de eene als aen de andere zyde, die hy alle met groote eerbiedigheyt van beide zyde de handen kuſte. Daer op quamen terſtont twaelf Pages, met den Dismeeſter, om hem na de Eet-ſael te brengen, daer hy van den Hertog en Hertogin verwacht wiert. Deſe dan ſtelden hem in het midden, en brachten hem met een groote ſtatie na een andere Sael, daer een rijcke heerlijcke tafel gedeckt ſtondt, alleen bedeckt met vier byſondere ſchotelen. Den Hertog en de Hertogin ontmoeten hem aen de deur van de Sael, om hem eerbiedighlijck te ontfangen, beneffens een ſtatig en aenſienlijck Geeſtelijck Perſoon: van de ſoodanigen als de Vorſtelijcke huyſen beſtieren: van ſulck een ſlag, die, ſelf geen Vorſten gebooren zijnde, de Vorſten willen leeren, wat Vorſten zijn: van ſulck een ſlag, die de grootheydt van de Vorſten meten na de maet van hun beſet gemoet: van de ſulcken, die, met het voorſchryven van beſette regelen, de Prinſen ellendig maecken: van deſen trop was deſen Geeſtelicken Man. Onder dit onthalen geſchieden menigten van complimenten. Eyndelijck namen ſe Don Quichot in het midden, en begaven ſich ſoo aen de tafel. Den Hertog noodigde Don Quichot aen het hoog eynde van de tafel; en hoewel het deſen met alle kracht weygerde, hielt den Hertog evenwel in ſulker voegen aen, dat Don Quichot, met of tegen wil, gehoorſamen moeſt. Den Geeſtelijcken Heer ſtelde ſich recht tegen hem over, en den Hertog en Hertogin elck aen een zy. Al dit ſag Sancho aen, opgetogen over de groote eer die men ſijn Heer aendeed; en ter oorſaeck van al de moeyte, die men aenwende om hem aen het hooge eynde te doen ſitten, koſt Sancho niet laten te ſeggen: Indien jouwer aller Genaden mijn believt verlof te geven, ſou ick wel een ding willen vertellen, dat in ons dorp geſchiedt is. Naeuwelicks had Don Quichot de ſtem van Sancho gehoort, of hy begoſt te beven als een loof; vreeſende, dat hier

hier weer d'eene of d'ander ſotte kuur ſou voor den dag komen. Sanche ſag wel, dat hy paers en blaeuw in ſijn aenſicht wiert, en ſei daer over: Jou Genade hoeft niet te vreſen dat ik iets voor den dag ſal brengen dat niet te pas en komt: ick heb de vermaningen niet vergeten aengaende het veel of weynig, het wel of qualijck ſpreecken, die my jou Genade noch flusjes gegeven heeft. Ick heb daer geen geheugenis van, antwoorde Don Quichot, maer doch ſoo ghy wat te ſeggen hebt, Sanche, maeckt'er een eynd van. Wel dan, vervolgde Sanche, het gene dat ick ſeggen ſal. is ſoo waer, ſoo waer, gelijck oock Mijn Heer Don Quichot, die hier tegenwoordig is, my niet ſal laten liegen. Voor my, antwoorde den Ridder, liegt vry, Sanche, ſoo veel als ghy wilt, ick ſal der my buyten houden: maer evenwel ſiet wat ghy ſegt. Ick heb het ſoo wel overgeleydt, en deurgeleydt, antwoorde Sanche, dat'er niet een kootjen aen haperen ſal. Het ſou wel noodig weſen, ſey Don Quichot, ſich keerende na den Hertog en Hertogin, dat uw Hoogheden deſen ſot gelieſden van hier te laten gaen, of hy ſal terſtont duyſent ſotternyen in 't werck ſtellen. By het leven van den Hertog, zey de Hertogin, Sanche ſal niet een voet van my gaen: ick hou veel van Sanche; want ick ſie wel, dat hy ſeer diſcreet is. Diſcrete dagen moet uw Heyligheyt leven, antwoorde Sanche daer op, om het goedt gevoelen dat ſe van my heeft, al hoe wel ick het niet waerdig ben. Ondertuſſchen het geen ick te vertellen had, is ſoodanig. Een ſeecker Joncker van ons dorp, een perſoon van groote middelen en qualiteyt, alſoo hy afghekomen was, wil ick ſeggen, laet ſien, van Alomos van Medino del Campo, die getrouwt was met Donna Mencia de Grumones, die de dochter was van Don Alonſo de Marannon, Ridder van het habyt van Sint Jaeckers, daer men over eenige jaren, je weet wel, in ons dorp ſulck een gevecht om had, daer ſcheele Tomas, de ſoon van de Smit, die ſneê in de wang kreeg: je weet wel, Heer Don Quichot, mijn Heer, want je waert'er ſelf by; ick ſeg, wil ick ſeggen, dat j'er omtrent waert: ſeg vry de waerheyt, Mijn Heer, of het niet waer en is; want anders mochten my deſe Hoogheden voor een ſnappert of een leugenaer houwen. Tot noch toe, zey den Geeſtelijcken Heer, hou ick u meer voor een ſnappert als voor een logenaer; doch ick kan als noch niet ſeggen, Sanche, waer ick u hier na voor houwen ſal: altoos, ghy brenght ons ſoo veel beduyts, datmen u noodtſaeckelijck ſou moeten gelooven: maer evenwel, gaet ſlechts voort, en maeckt het wat kort; want op deſe wys hebje noch in geen drie dagen gedaen.

Dat

Dat hoeft hy niet te doen, zey de Hertogin, laet Sanche vertellen ſoo als hy het verſtaet, en daer meê wel, al ſouden'er ſes dagen aen hangen, en die ſouden my ſoeter vallen als eenige dagen van mijn leven. Ick ſegh dan, mijn Heeren en vrienden, wil ick ſeggen ſoo, vervolgde Sanche, dat deſen ſelven Joncker voorſchreven, die ick ſoo wel ken als mijn eygen ſelfs, by manier van ſpreecken, verſta je wel, want, ſoo veel te ſeggen, hy woonde pas een ſteenworp weeghs van onſent: deſen dan, wil ick ſeggen ſoo, noode een armen Boer te gaſt; maer evenwel dien Boer, hoe arm dat hy was, liet daerom niet na een eerlijck man te weſen, wil ick ſeggen ſoo. Gaet ſlechts voort, vermaende de Geeſtelijcken Heer daer op, want ſoo gy die voet houdt, hebt ghy wel werck tot den uyterſten dag toe. Neen, het ſal niet half ſoo lang duren, antwoorde Sanche, als 't den Heer belieft. Soo nu dan, wel, wil ick ſeggen ſoo, deſen voorſchreven Boer komt ten huyſe van deſen voorſchreven Edelman, in den Heer moet hy ruſten, want hy is nu omtrent drie jaer doodt geweeſt, och arm, de man ging uyt als een keers, gelijck ſe ſeggen die'er by geweeſt hebben, want ick was doen ter tyt na Tembleque om koren te maeyen, en te dorſchen. Om Godts wil, ſey den Paſtoor daer op, komt doch haeſt weêr van Tembleque, ſonder op de begraffenis te gaen, want dien uytvaert ſou my al te langh duuren. Wel dan, deſen Boer, wat had hy te doen, vervolgde Sanche, ſoo als ſe aen de tafel ſouwen gaen ſitten, my dunkt dat ick het noch voor mijn oogen ſie. Den Hertog en Hertogin hadden het meeſte vermaeck ter werelt in het ongenoegen, dat de Paſtoor ſchepte uyt deſe lange verwarde vertelling van Sanche; gelijck oock Don Quichot roodt om ſijn kop wierdt van boosheydt. Ick ſegh dan, wil ick ſeggen ſoo, vervolghde Sanche, wanneer deſe twee aen de tafel ſouden gaen ſitten, of dat ſe ſouden gaen aenſitten, ſoo als men 't verſtaet, ſoo verſocht den Huysman, dat de Joncker aen het hooge endt ſou gaen ſitten, wil ick ſeggen, en de Joncker wou met duyvels kracht hebben dat 'er den Huysman ſou gaen ſitten, want, liet hy hem voorſtaen, mocht hy ſeggen (gelijck als hy oock het meeſte ongelijck niet en had) hy had te gormandeeren in ſijn eygen huys: maer evenwel den Huysman, die ſoo bot niet en was als hem de kap wel ſtondt, wouwer niet an, tot 'er tydt dat hem den Joncker by beyde ſchouwers vatte, en duwde hem op ſijn gat in de ſtoel neêr, ſeggende: Sit maer neêr, kinkel als ghy bent, want al waer ick ſit (ſeyde hy) is het hooghe end. En dit is het geen ick te vertellen heb; en ſoo veel als ick

't my verſtae, dunckt my, dat ick het noch ſoo vremt niet te pas heb gebrocht. Don Quichot kreegh vaſt de eene kleur op de andere; en den Hertogh en Hertogin hadden wercks genoeg met haer lach binnen te houden, om hem niet voort op ſijn paerd te helpen. Doch de Hertogin, op dat Sanche niet weêr op nieuw de eene of de andere ſotterny voor den dag ſou brengen, ſloeg het op een ander praetje, vraegende aen Dou Quichot; of hy korteling geen tyding van Mevrouw Dulcinea had gehadt, en of hy ſe onlangs niet den eenen of den anderen Reus had toegeſonden? Mevrouw, antwoorde Don Quichot daer op, mijn rampen en onheylen, alhoewel ſe hun beginſel hebben, blyven evenwel ſonder eynde: ick heb Reuſen verwonnen, en haer verſcheyde geſchenken van dit en dat geſpuys toegeſonden; maer waer ſullen ſe haar vinden, daer ſe betoovert is, en verkeert in een de leelickſte miſmaektſte boerin van de werelt! Ick weet'er niet veel van te ſeggen, ſey Sanche, altoos my dunckt ſe het ſchoonſte ſchepſel van de werelt te weſen, altyd in ligtveerdigheit ſpantſe de kroon, want ſe ſpringt je daer van de aerdt met een ſprong op een eſel as een kat. Hebt gy ſe oock geſien, Sanche, vraegde den Hertog, na dat ſe betoovert is geweeſt? Of ick ſe geſien heb? zey Sanche, wie drommel als ick is de eerſte geweeſt, die dat eerſt op de baen gebrogt heeft? Sy is (hier geſeyt) ſoo betovert, als ick betoovert ben. De Paſtoor, die vaſt hoorde ſpreecken van Reuſen, van toovery, en diergelijcke dingen, begoſt voort te dencken, dat dit Don Quichot was, wiens Hiſtory den Hertog gemeenlijck las, daer hy hem oock menigmael over beſtraft had, ſeggende, dat het ſotterny was ſulcke ſotternyen te leſen; en daer over ſich nu te meer verſtorende, voerde hy, niet ſonder bitterheydt, den Hertog te gemoet: Uw Excellentie ſal reeckenſchap moeten geven wegen het geen deſen goeden man doet. Deſen Don Quichot, of Don de Sot, ſoo als men hem noemen mag, dunckt my niet, dat ſoo ſot is, als hy van uw Excellentie gehouden wort: maer op die wyſe ſou men hem van half wel heel ſot maecken, als men hem ſoo veel gelegen heyts geeft. En daer meê ſich keerende na onſen Ridder: En gy, grooten kapſtock als gy bent, wat brengt u in de kop dat gy een dolend Ridder zyt? en dat gy vaſt den eenen Reus voor, en den anderen na verwint? Gaet, gaet, ſegh ick noch eens, weêr na huys toe, en beſorgt uw kinderen ſoo gy ſe hebt, en uw huysgeſin, in plaets van aldus als een ſot of een vagebondt door het landt te loopen. En waer doch hebt gy geleſen, dat'er oyt dolende Ridders zijn geweeſt, of tegenwoordig zijn? en dat'er

Reu-

Reuſen in Spangjen ſouden gevonden worden? of ſulcke Toovenaers, of betooverden, als daer ghy van legt en raeskalt? Don Quichot luyſterde met groote aendacht na de redenen van deſen aenſienlicken Man; en als hy uyt had, ſonder eenig aenſien voor den Hertogh of Hertogin te dragen, rechte hy ſich over eynd, met een vergramt gelaet, en vyer in ſijn oogen. Doch deſe ſijn antwoort bewaren wy voor het naeſte Hooftſtuck.

Het XXXII. Hooftſtuk.

Van het antwoord, 't geen Don Quichot ſijn Beſtraffer gaf, met verſcheyde andere deftige dingen.

DOn Quichot ſich alſoo op ſijn beenen opgerecht hebbende, bevende van hoofde tot de voeten of hy de koorts had, ſey eyndelick met ſtraffe woorden: De plaets, in de welcke ick ben, de tegenwoordigheyt van deſe hooge Perſonagien, en het ontſag en de eerbiedigheydt die ick de lieden van uwen tabbaert toedraeg, houden de handen van mijn rechtvaerdige gramſchap gebonden: en ſoo om deſe reden, als oock om dat men ſeght, dat de getabberden de ſelve wapenen gebruycken, die de vrouwen gebruycken, namentlijck de tong, ſal ick my oock vernoegen u met deſelve wapenen in het velt te ontmoeten, van de welcke men eerder goeden en heylſamen raedt, als ſulcke ſchandelicke laſteringen te wachten behoort te hebben. De heylige en wel gemeende beſtraffingen vereyſchen andere omſtandigheden, en andere manieren van ſpreecken: ten minſten my dus opentlick en ſo ſcherpelick beſtraft te hebben, gaet al de boorden van behoorlickheyt te buyten; want de eerſte van deſe ſlag moeten meer in ſoetigheydt, als bitterheydt, voortgebracht worden. Ook is het niet wel gedaen, dat men, ſonder de ſonde te weten, yemandt van ſonde beſchuldigt, ick ſwyge voor een ſot of een nar uyt gaet maecken. Doch gelieft my eens te ſeggen, wat ſotternyen ghy in my geſien hebt, waer over ick u ſchyn ſot te zijn, en ghy my ſoo heerſch belaſt na mijn huys toe te gaen, en mijn kinderen te beſorgen, ſonder te weten of ick kindt of kraey heb. Het zijn ſotten, die ſich moeijen met een anders dingen; en ſulcke die noyt uyt haer moeders keuken hebben geweeſt, willen hier wetten ſtellen aen de dolende Ridderſchap. Dunckt u miſſchien, dat het een ydele ſaeck, of dat de tydt qualijck beſteedt is, die men verſlyt met door de werelt te wandelen, ſonder eenige moeyelickheyt te ontſien, of den harden weg des deugts te vree-

ſen, alleen om een eeuwigen naem te verkrygen? Indien my de Ridders, de aenſienelicke, dappere, en wel geborene perſoonen voor een ſot hielden, ſou ick ſulcks achten voor een beleediging, die niet te herſtellen is: maer dat my een deel ſuffers en boeckſotten, die niet weten wat Ridderſchap te ſeggen is, daer voor aenſien, acht ick ſo veel als een hair van mijn hooft. Een Ridder ben ick, en een Ridder hoop ick te ſterven, ſoo het den Hemel belieft. Den een volgt den breeden weg van de opgeblaſe ſtaetſucht, den ander die van de ſlaefſche pluymſtrykery, andere die van de bedriegelijcke geveynſtheydt, ſommige die van de oprechte Godtsdienſt: maer ick, gedreven door mijn noodtſter, volg die van de dolende Ridderſchap, om de welcke ick al het goedt der werelt, doch niet de eer, verſmâ. Ick heb ellendigen geholpen, verdruckten gered, ongelijcken gerecht, moetwilligen geſtraft, Reuſen verwonnen, en Monſters uytgedaeght. Ick ben verlieft, alleen voor ſoo veel ſulcks tot de Ridderſchap van nooden is; en alſoo ben ick niet van die welluſtige, maer van die Platoniſche minnaers, die de welluſt ſelve verſmaden. Mijn genegentheden en inſichten ſtrecken altoos ten goeden eynde, namentlijck, goet te doen aen een yeder, en quaet aen niemant. Soo deſe, die ſulcks denckt, handelt, en betracht, een ſot te noemen zy, ſulks laet ick ten oordeel van nw Doorluchtigheden. Segt niet meer, Mijn Heer Don Quichot, voegde daer Sanche tuſſchen beyden in, want daer valt niet meer te ſeggen, noch meer te doen, noch meer te dencken, en niet meer als te volharden in de heele werrelt: en dat deſen goeden Heer wil ſeggen, dat 'er geen dolende Ridders in de werrelt bennen, noch geweeſt bennen, daer op ſou ick wel bekans ſeggen, dat hy niet weet wat hy ſeydt. Ick denck immers niet, zey de Paſtoor daer op, dat ghy die Sanche Pance zyt, die uw Meeſter dient om een Eylandt, dat hy u belooft heeft? Ja, die man ben ick ſelf, antwoorde den ander, en die man ben ick oock die het verdient en waerdig ben, ſoo wel als yemandt anders; want, gelijck men ſeydt: daer men meê verkeert, daer wert men meê geëert: niet met wie ghy geboren bent, maer met die gy zyt bekent: en die hem houdt aen een gouden wagen, krygt lichtelijck een radt of een nagel: en ſoo doe ick met Mijn Heer Don Quichot inſgelycks. En het zijn nu al eenige maenden dat ick in ſijn geſelſchap gewandelt heb, gelijck als een tweede hy, en hy als een tweede ick: leeft hy, ſoo leef ick: regent het op hem, het ſal op mijn druypen: en hem ſullen geen Keyſerrijcken ontbreecken te gebieden; noch mijn, Eylanden te beſtieren. Neen toch niet,

Sanche,

Sanche, zey den Hertog daer op, en te gelijck, ter liefde van den Heer Don Quichot, maeck ik u terſtond Gouverneur over een dat ick van negen heb, en dat van geen geringe qualiteyt en aenſien. Knielt neder, Sanche, ſey Don Quichot, en kuſt de voeten van ſijn Excellentie, wegen de groote gunſt die de ſelve u beweſen heeft. Sanche deed ſoo; 't welk den goeden Paſtoor ſiende, ſtondt hy vertoornt over eynd, ſeggende: By het kleedt dat ick draeg, uw Excellentie is ſoo ſot als een van deſe twee, die het goet hebben te zijn, als ſy van de wijſen ſelf geholpen worden. Uw Excellentie gelieft ſig met hen te vermaecken ſo hy wil: voor my, ſo lang als ſy hier in het huys zijn, ſal ick in het mijne zijn, ſonder dat ick ſal pogen van nu voortaen te beſtraffen 't geen ick niet verbeteren kan: en daer mede, ſonder meer te willen eeten of drincken, ging hy van de tafel af, ſonder dat hy door bidden of ſmeecken koſt wederhouden worden; alhoewel den Hertog niet veel en ſey, belet zijnde door het gelag dat ſijn ontijdelijke gramſchap hem veroorſaeckte. Dit eyndelijck over zijnde, ſey den Hertog tegen Don Quichot: Uw Genade, Heer Ridder van de Leeuwen, heeft ſijn ſack ſo treffelijck en aenſienlijk voorgeſtaen, dat'er niets aen ontbreeckt: want gelijk ons de vrouwen niet konnen deeren, alſoo konnen ook de Geeſtelijcken niet, gelijck uw Genade wel ſegt. So is het in der daat, antwoorde Don Quichot, en de reden daer van is, dat hy, die niet kan beleedigt worden, ook niet beledigen kan. De Vrouwen, Kinderen, en Papen, gelijk ſich de ſelve niet konnen beſchermen, hoewel ſe gedeert worden, ſo konnen ſe oock dies wegen geen affront lijden; want tuſſchen beleedigen en affronteren is dit onderſcheyt, gelijck uw Excellentie wel weet: het affront komt van de zijde des genen, die het ſelve kan doen, en doet: maer de beleediging kan van beyde zijden komen, ſonder dat het evenwel een affront is. Gelijk als by exempel, daer ſtaet'er een in de ſtraet, of op den weg, ſonder agterdenken: daer komender tien anderen, op hun voordeel gewapent, die deſen eerſten wat atſmeeren. Deſe toont ſijn moedt, en ſlaat wel de handt aen ſijn geweer: maer de veelheyt van ſijn vyanden wederhout ſijn gewelt, en de moet van ſig te wreeken. Deſe perſoon is wel beleedigt, maer niet geaffronteert. Het ſelve ſal ik met noch een ander voorbeelt beveſtigen. Een perſoon wort geſlagen van achteren: en de gene, die hem ſlaet, begeeft ſig daer mede op de vlucht: den ander loopt hem na, maer achterhaelt hem niet. Deſe, die geſlagen is, blijft wel beledigt, maer niet geaffronteert. Maer indien hy, die den ander ſlaet, hoe wel van achteren, even-

wel

wel durft blijven ſtaen, ſlaende de hant aen ſijn geweer, en ſig ſelven vertoonende, alsdan is de geſlagene geaffronteert, en beleedigt te gelijck: beleedigt, om dat hy verraderlick geſlagen is: geaffronteert, alſoo ſijn vyandt het ſlaen noch ſtaende hout. En oock alſoo, volgens de wetten, kan ick wel beleedigt, maer niet geaffronteert zijn: want Vrouwen, Kinderen, en Papen hebben noch offenſive noch defenſive wapenen; en alſoo, hoewel ſe natuurlijcker wijs gehouden zijn ſich te beſchermen, zijn ſe evenwel niet bequaem yemant te offenſeren. En gelijck ick terſtont geſegt heb, hoewel ick ſou mogen beleedigt zijn, ſoo kan ick evenwel niet geaffronteert worden; want die geen affront kan ontfangen, kan oock geen affront doen: en om deſe reden heb ick gantſch geen weſen van het geen dien goeden Heer daer geſegt heeft. Alleen had ick wel gewilt, dat hy noch een weynigh vertoeft had, om hem de dwaling aen te wijſen waer in hy is, ſeggende, dat 'er geen dolende Ridders zijn: welke woorden indien Amadis, of yemant van ſijn oneyndelick Geſlacht, quam te hooren, ick ſou vreeſen, dat het dien goeden man niet wel vergaen ſou. Dat wil ick je wel ſweeren, antwoorde Sanche daer op, hy ſou hem ten minſten met een houw van onderen tot boven toe deurgekloofft hebben, gelijck een vooſe raep: het was, by loo, geen volk om meê te druylen: altijdt, ick wil u wel verſeekeren, had het Reynout van Montelbaen gehoort, ô lieve tijt, hy ſou hem ſoo een muylpeer gegeven hebben, dat hy in drie daren tijdts ſijn backes niet weer ſou op doen; en nog mogt hy ſien hoe hy uyt ſijn handen quam, ken ick hem anders te regt. De Hartogin meende te ſplijten van lachen, hoorende Sanche met ſulck een eenvoudigheyt ſpreecken, en hieldt hem by haer ſelf voor een grooter ſot, als ſijn Meeſter was; en van dit gevoelen was ſy allenig niet. Eyndelijck, Don Quichot geraekte tot ſtilte, en de maeltijdt ten eynde: en als men het tafel-laecken op nam, quamen 'er weêr vier Jonckvrouwen; de eene met een ſilver becken; de andere met een lampet; de derde met twee ſeer witte koſtelicke dwalen op de ſchouders; en de vierde had in haer blancke handen, met de armen opgeſtroopt, een zeepbal van Napels, geparfumeert. De eerſte quam na hem toe, en met bevallicke manieren ſette hem het becken onder de kin, tot groote verwondering van Don Quichot, die niet wiſt wat te dencken: maer om dat hy meende, dat men in dit geweſt de baerden, in de plaets van de handen, gewoon was te waſſen, liet hy 't zich al doen, ſteeckende de kin omtrent anderhalf vierendeel uyt. Ter

ſel-

ſelvef tijdt quam de andere met het lampet, en begoſt hem van boven over het aengeſicht te gieten; en die met de zeep was 'er ook terſtont by, en vreef hem niet alleen den baert, maer oock het heele aenſicht, en de oogen, die den gehoorſamen Ridder wel haeſt moeſt ſluyten, evenwel ſo tijdelijck niet, of hy liet van blijdſchap een dozijn tranen of twee over de wangen rollen. Den Hertog en Hertogin, die nergens van wiſten, ſtonden vaſt en wachten wat 'er van deſe vreemde waſſing ſou komen. Die met de zeep vaſt bezig zijnde te vrijven, geliet ſich als of ſe geen meer water had, en belaſte derhalven die met het lampet, met 'er vaert heen te gaen om te halen, alſoo den Heer Don Quichot daer na wagte, die ondertuſſchen bleef ſitten op de vreemdſte manier van de werelt, Een yeder bleef met het meeſte vermaek hem aldus ſtaen aenſien, hebbende een halfellen hals, ſo mager en ſwart, dat het een ſchrik was te ſien, de oogen dicht toe, en den baert vol zeep; in voegen het meer als wonder was, dat men den lag koſt inhouden. Evenwel, de Jonkvrouwen, die het ſpel ſpeelden, bleven al met de oogen neêrgeſlagen ſtaen, ſonder den Hertog en Hertogin te durven aenſien; die niet wiſten, of ſe deſe daed van de Juffrouwen eer behoorden te belagchen, of te beſtraffen. Eyndelick, na lang toeven, komt de Jonkvrouw met water; en alſo bracht men het waſſen ten eynden: wanneer die met de hand-dwael ſig terſtont voor den dag maekte, en hem aerdigjes af droogde; 't welk gedaen ſynde, maektenſe alle vier op een ry een diepe en ootmoedige eerbiedigheyt, en wilden ſo henen gaen. Maer den Hertog, op dat Don Quichot niet dencken ſou dat het ſpot was, riep de Jonckvrouw met het becken, ſeggende: Kom hier, en waſt my oock; maer ſiet wel toe, dat ghy waters genoeg by u houd. Deſe viel terſtont toe, en wies den Hertog meê, doch ſonder hem na het water te laten wachten; en hem wederom gedroogt hebbende, maeckten ſe hunne hoffelickheden, en gingen ſoo heen. Daer na heeft men gehoort, dat den Hertog by ſig ſelf geſwooren had, indien ſe hem niet ſo wel had gewaſſen als Don Quichot, dat hy ſe ſou geſtraft hebben. Sanche ſtondt en keeck met de meeſte verwondering van de werelt, ſeggende by ſich ſelven: O mijn, dat het hier de manier was, dat men de Schiltknapen ook waſte, ſoo wel als de Heeren! dat mocht ik wel willen: want my dunkt, dat ick het tamelik wel van doen ſou hebben. Wat ſegt ghy by u ſelven, Sanche? vraegde de Hertogin. Ick ſeg, antwoorde Sanche, dat ick al mijn leven heb hooren ſeggen, dat men in andere Vorſten Hoven gemeenlick na den eeten de han-

den

den was, doch noyt van de baert ſoo te zeepen: maar men mag wel ſeggen, hoe langer dat men leeft, hoe meer dat men ſiet; en die lang leeft, moet veel lijden: hoewel my dunkt, dat hy meer vermaek als moeyte heeft, die dat waſſen uytſtaet. Weeſt ſlegts onbekommert, Sanche, zey de Hertogin, ick ſal maecken, dat mijn Jonckvrouwen u waſſen ſullen van boven tot beneden toe, is het dan niet wel? Met het aenſicht hou ick my te vreden, antwoorde de goede Sanche, ten minſten voor dees tijdt, daer na dag en raedt. Ghy hoort, Hofmeeſtereſſen, riep de Hertogin tegens een van de Juffrouwen, wat de goede Sanche ſijn begeerte is, daerom hebt gy hem maer alleen te voldoen. De Jonkvrouw antwoorde, dat den Heer Sanche ſou gedient worden, en ging daer op om te eeten, nemende Sanche met haer. Ondertuſſchen bleven den Hertog en Hertogin met Don Quichot aen de tafel ſitten, ſpreekende van verſcheyde ſaecken, doch aldermeeſt van de dingen aengaende de oeffening der wapenen, en de doolende Ridderſchap. De Hertogin verſocht Don Quichot, haer eens een bequame beſchrijving van de ſchoonheyt van Dulcinea te maeken, alſoo ſy ſeer veel van haer gehoort, en dienvolgens een groot gevoelen van haer genomen had, haer houdende voor het ſchoonſte ſchepſel ter werelt. Don Quichot, hoorende het verſoek van de Hertogin, antwoorde daer op: Indien ick mijn hart, Mevrouw, koſt uyt myn boeſem nemen, en hier op de tafel in een ſchotel voor uw oogen ſtellen, ſoud ik mijn tong verloſſen van de moeyte om het ſelve te ſeggen, en een levendig voorbeelt uw Excellentie voor oogen ſtellen: want, om waer te ſpreecken, een bequame beſchrijving te maecken van alle haer bysonderheden, is een laſt voor andere ſchouders als de mijne ſijn, en ſou wel vereyſchen de pinçelen van Parrhaſius, van Timantes, van Apelles, en wat 'er meer van de ſoodanigen is, om haer bequamelijk uyt te beelden; of de Ciceroniaenſche en Demoſtheniſche welſpreekentheyt en reden konſt, om haer na waerde te loven. Wat meent den Heer Don Quichot met dat Demoſtheniſche? vraegde de Hertogin. Ick noem ſe Denoſtheniſche na Demoſthenes, antwoorde Don Quichot, gelijck de Ciceroniaenſche na Cicero; welke twee de grootſte Redenaers van de geheele werelt geweeſt ſijn. Het is ſoo, ſey den Hertog, maer evenwel ſou ons den Heer Don Quichot groot vermaek aendoen, indien hy ons een diergelijke beſchrijving geliefde te maken: want ick ben verſekert, hoe de ſelve geſchiet, en met hoe rouwen quaſt, dat ſe evenwel al de ſchoonheit des werelts ſal overtreffen. Dat ſou wel

wel waer zijn, antwoorde Don Quichot, 't en waar het laetſte ongeval, 't welk haar is overgekomen; 't geen ſodanig is, dat ſe tegenwoordig meer te beſchreyen, als beſchrijven is. Want uwe Excellentien moeten weten, dat, als ick onlangs na Toboſo trock, om haar de handen te kuſſen, en haar ſegening te ontfangen, beneffens haar welbehagen belangende myn derden uyttocht, ick haar heel anders vondt als ick my had ingebeelt, namentlyk, betoovert, en van een hooge doorluchtige Vorſtin verandert in een leelycke ſtinckende Boerin, dat is ſoo veel als van een Engel in een Duyvel. Is het moogelyk! begoſt daar op den Hertog luydts keels uyt te roepen: wie is het doch, die ſo veel quaets aen de werelt heeft gedaen, die Mevrouw van haar ſchoonheyt, bevallyckheyt, en aenſienelyckheyt berooft heeft? Wie anders, antwoorde Don Quichot, als dien goddelooſen Toovenaer die my gedurig vervolgt, onder al de anderen die my en myn geluck haten: want dat vervloeckte geſlacht is alleen in de werelt gekomen om de doorluchtige daden der vrome helden te verduyſteren, en die van de ſnooden en verachten een glants te geven. De Toovenaers hebben my altoos vervolgt, vervolgen my, en ſullen my vervolgen ſo lang als de werelt ſtaet, tot dat ſe met my en myn hooge daden ſtorten tot in den diepen poel der vergetelheyt; en daerom belagen ſy my aen die ſyde, daar ick het aldergevoelyckſt ben: want een dolend Ridder ſijn Beminde te benemen, is even ſo veel dan of men hem de oogen uyt het hooft boorde, of het licht waar door hy ſiet, of den adem waer door hy leeft, benam. Menigmael heb ik het geſegt, en nog dikmaelder ſal ick het ſeggen, dat een dolend Ridder ſonder Beminde is gelyk een boom ſonder loof, of een huys ſonder kalk, of de ſchaduw ſonder het lichaem. Daar valt niet meer over te ſeggen, hervatte de Hertogin, maar indien men anders geloof mag geven aen de Hiſtory, die van uw doorlugtige daden, Heer Don Quichot, voor eenige weynige dagen in het ligt is gekomen, en van een yeder met groot genoegen aengenomen wort, ſo heeft, indien myn onthoudt wel is, uw Genade Mevrouw Dulcinea van Toboſo ſijn leven met geen oogen beſchouwt, behalven dat de ſelve Dulcinea in de werelt niet te vinden, maer ſlegts ſo een verſierde Jonkvrouw ſou zyn, die uw Genade ſo voor ſig ſou bedacht, en met ſulke volmaeckt heden voorſien hebben, als hy ſelf begeert heeft. Daar van ſou veel te ſeggen vallen, antwoorde Don Quichot, den Hemel weet of 'er een Dulcinea in de werelt is of niet, en of ſe verſiert iſ of niet: en deſe dingen ſyn ſodanig niet, dat men de ſelve ſoo ten uyterſten behoeft te bewaerheyden:

heyden: ook ben ik niet de geen, die haar geteelt, of bewaert heeft; al hoe-wel ik haer aenmerck in ſulken geſtalte als haar betaamt; om te ſijn een vrouw van ſulcke ſchoonheyt en gelegentheyt als haar en my betaemt, namentlyck; ſonder rimpel of vlek, deftig ſonder hoovaerdigheyt, minnelyck ſonder oneerbaarheyt, aengenaam om dat ſe beleeft, beleeft om dat ſe wel opgevoedt, en wel opgevoet om dat ſe van een treffelyke ſtam is, alſo de ſchoonheyt vry meerder luyſter heeft in die gene die van heerlyke gelegentheyt en afkomſt, als in die welcke veracht geboren zyn. Dat is ſoo, antwoorde daer den Hertog op, maar evenwel ſal den Heer Don Quichot my gelieven de vryheyt te vergunnen van yets te ſeggen, daar my de Hiſtory ſelf toe verbindt; dat is, dat, hoewel men al toeſtondt, dat 'er een Dulcinea in de werelt was, en ſoodanig als ſe uw Genade gelieft heeft uyt te beelden en af te ſchilderen, dat ſe evenwel, van wegen haar geſlagt en afkomſt, niet ſou te vergelycken zijn met de Orianas, Alaſtraxerdes, en Madaſimas, noch andere van die ſoort, daer de Hiſtorien vol van zyn. Daer op ſou ick konnen antwoorden, berichte Don Quichot weder, dat Dulcinea een dochter van haar eygen wercken is; dat de deugt de eenige Edeldom is; en dat men meer een deugdelyck perſoon van geringen, als een quaet menſch van grooten afkomſt, heeft te achten: hoewel men niet kan loochenen, dat Dulcinea yets heeft, 't welk haar ſou konnen opvoeren tot Scepters en Kroonen. Want de verdienſte van een ſchoone vrouw van deugd kan wonderen te wege brengen; en dien volgens, hoewel niet formaliter of uytwendig, maar wel virtuliter of inwendig, is ſy alreedts een beſitſter van groot geluck. Ick ſeg, antwoorde de Hertogin, dat den Heer Don Quichot geweldig ſeecker gaet in ſijn dingen, en dat ick van nu voortaen, beneffens al die van myn huys, ſonder te vergeten den Hertog, gelooven ſal, en gelooven moet, dat 'er een Dulcinea in Toboſo is, die de ſchoonſte en hooggeborenſte van al die geweſten is, en verdient te zijn gedient, gelyck ſe is, van ſulck een Ridder als den Heer Don Quichot de la Mancha, 't welck het uytterſte punt van allen is. Evenwel kan ick een ſcrupeltje, een twijffeltje, niet uyt myn hart krijgen, of, om beter te ſeggen, een misnoegentje tegen Sanche Pance, namentlyck, dat de Hiſtory ſegt, dat den ſelven ſoodanigen Sanche Pance, ter tydt als hy den brief van uw Genade aen Mevrouw Dulcinea ſou brengen, de ſelve, gelyck hy geliefde te ſeggen, ſou gevonden hebben kooren wannende, en tot nader beteeckenis, dat het roode tarw was, een ſaeck die al ſeer doet twijffelen aen de hoogheyd

van

van haer afkomſt. Hier op antwoorde Don Quichot: Uw Excellentie ſal gelieven te weten, dat al de dingen, of de meeſte van die my bejegenen, geheel en al gaen buyten de ordinaire termen, en anders zijn als die van de andere dolende Ridders; want of ſy zijn onbegrypelijck, of ſy worden door den eenen Toovenaer of den ander beſtiert: en gelijk het ſeeker en buyten alle twyffel is, dat al, of meeſt al de dolende Ridders, het een of het ander voorregt hebben gehadt, den een van niet te konnen betoovert, den ander van niet te konnen gequetſt worden, als onder anderen Roelandt, gelijck oock Barnardo del Carpio, wanneer hy hem in Ronceval overwon, hem in ſijn armen oplichtende, verſtickt heeft, even als men leeſt van Herculus en Anteon, dien wreeden Reus, dien men ſegt een ſoon van d'Aerde geweeſt te zijn. Ik wil hier mede te kennen geven, dat, ſoo ick mede eenige van die voordeelen had, of van niet gewondt te konnen worden, (gelijck ick wel in tegendeel menigmael ondervonden heb) of niet betoovert te konnen worden (gelijck mijn laetſte betooveringh in de koy wel anders uytwyſt, daer my de geheele werelt niet in ſou gekregen hebben, 't en waer ſulcks door ſoo een krachtige betooveringh geſchiedt was) men alles in een heel anderen ſtandt ſou ſien: en dit vervloeckt geſpuys van Toovenaers, ſiende my daer uyt verloſt, keeren hun loosheydt na Mevrouw Dulcinea van Toboſo, door de welcke ick leve; en daerom geloof ick, dat, ter tydt wanneer mijn Schiltknaep haer Excellentie van mynent wegen den brief bracht, ſy haer in ſoo een Boerin verandert, en ſulck een ſnood werck in handen gegeven hebben, als te ſiften of te wannen. Maer ick wil u wel verſeeckeren, dat het geen tarwe koornen, maer ſuyvere Orientaelſche peerlen waren: en om het ſelve noch vorder te bewyſen, wil ick uw Doorluchtigheden geſeght hebben, dat ick onlangs tot Toboſo komende, in geender manieren het Paleys van Dulcinea vinden, of aentreffen koſt, en dat haer Sanche des anderen daeghs in haer eygen weſen en gedaente ſag, daer ick anders in haer niet bemercken en kon als een leelicke ſtinkende Boerin: en alſoo in de plaets van my, is ſy de betooverde, de beleedigde, de veranderde, en de verwiſſelde: en in haer hebben ſich mijn vyanden over my gewroken: en om haer ſal ick in gedurig leedt en hartzeer leven, tot dat ick haer weder in haer eerſten ſtaet ſal ſien. Al dit heb ick geſeght, op dat men geen geloof zou geven aen het geen Sanche ſeght van wannen, of van koren: want indien ſe haer voor my verandert hebben, wat wonder is het dat ſe haer ook voor hem hebben verandert? Dulcinea is van groote ſtam

genoeg, en van den beſten Adel die in Toboſo is, die veel, oudt, een ſeer goedt zijn: en ongetwyffelt ſy ſal die geene zijn, die de plaets van haer geboorte noch ſal vermaert maecken, gelijck Helena Troya gemaeckt heeft, hoe wel met aenſienlijcker lof-tytel en roem. Aen de andere zyde begeer ick, dat uwe Excellentien gelieven te verſtaen, dat Sanche Pançe een van de kluchtigſte Schildknaepen is, die ſijn leeven eenig dolend Ridder gehad heeft. Hy is by vlagen ſcherpſinnig, en dan weer ſo ſlecht, dat het yemandt de meeſte twyffel ter werelt maekt, of men hem voor ſot, of voor ſnedig, moet houden. Hy heeft ſijn ſchelmeryen, en quaedaerdigheden, die hem tot een booswicht; en ſijn achteloosheden, die hem tot een kapſtock maken. Hy twyfelt aen alle dingen; gelooft alle dingen; en wanneer men meent, dat'er niet als ſotterny uyt ſal komen, toont hy ſich een verſtandig man. Kortelijck, ick ſou hem met geen ander Schiltknaep willen verwiſſelen, al wilden ſe my een heel Koningrijk toe geven. En daer over ben ik in twyffel, of het al goet ſou zijn, dat men hem na een Gouvernement ſou ſenden, daer uw Hóogheden hem mede hebben gelieven te vereeren; alhoewel hy eenige by ſondere eygenſchappen daer toe heeft, namentlijk, dat hy ſijn herſſenen een weynig ſlypende, den beſten Gouverneur van de werelt ſal uytmaecken: behalven dat wy door goede ondervinding genoegſaem weten, dat tot dat ampt noch grôote bequaemheyt, noch groote wetenſchap, van nooden is; want men heeft'er tegenwoordig by honderden, die qualijck een A voor een B kennen, en evenwel regeeren als Princen. Het komt 'er op aen, dat ſe maer op alle dingen wel letten: voor de reſt hebben ſe altoos verſtandige lieden by ſich, om hen raed te geven; gelijck die Gouverneurs, dat wel brave Ridders, maer evenwel ongeleerden zijn, die altoos het vonnis wyſen door de mont en de goetvinding van een Aſſeſſor. Ick heb noch eenige goede onderrechtingen voor hem in mijn herſſenen, die te ſijner tydt noch ſullen te voorſchyn komen, tot nut van Sanche, en voordeel van het Eylandt, dat hem ſal vertrouwt worden. Soo ver waren deſe drie met hun onderlinge redenen, wanneer ſe een groot geroep en getier in het Paleys hoorden, en Sanche daer op in de kamer ſagen komen, met een vuyle grove droogdoeck om den hals, en een deel keucken-jongens en panlickers achter aen, den een met een back waters, dat niet heel ſuyver en was, die het met alle gewelt onder ſijn kin wou ſetten, en een ander kleyne gauwdief wou aen het waſſen van den baert. Wat is'er te doen, kinderen? vraegde den Hertog, wat wilt ghy van dien goeden man hebben? bedenckt

denckt gy niet, dat hy alreets tot Gouverneur verkoren is? De kleyne Barbier antwoorde, dat zich dien Heer niet wilde laten waſſen, gelijck de manier was. Ick wil wel, ſey Sanche, met groote gramſchap; maer ik begeer, dat men ten minſten ſchoone doecken en klaer water neemt, en niet met ſulcke vuyle handen: ick weet wel, dat ick ſoo goet niet ben als mijn Heer; maer evenwel wy ſchelen ſoo veel niet, dat men hem handelt als een engel en mijn als een halve grasduyvel. De gebruycken en de manieren van 't eene of van 't ander landt, of huys of hof, bennen wel goet ſoo lang als ſe goet bennen; maer men ſou liever een bet gegeeſtelt weſen, als met ſulck een gereetſchap gewaſſen. Ick hou mijn baert ſuyver genoeg, en daerom heb ick met al die bruyery niet te doen: en die maer een haer van mijn hooft, ick meen van mijn baert, aenraeckt, ſel ick los voor ſijn tanden ſmyten; want mijn dunckt, dat het hier wel geckſcheeren ſou worden. De Hertogin meende ſich doot te lachen, ſiende de gramſchap, en hoorende de woorden van Sanche. Maer evenwel gaf het Don Quichot het meeſte genoegen niet, ſiende hem ſoo toegeſtelt met dien vuylen droogdoeck, en met dat canaille omringt; die daer over een oormoedige beleeftheydt aen den Hertog en Hertogin toonende (als wilde hy verlof vragen om te mogen ſpreecken) ſeyde: hola, gy Heeren, laet deſen Jongen met vreden, en gaet daer gy lieden van daen komt: mijn Schiltknaep is ſuyver genoeg, en gebruyckt deſe doecken om wat anders meê te doen: volght mijn raedt, en laet hem met vreden; want noch hy, noch ick, konnen niet wel jock verſtaen. Sanche nam hem het woort uyt de mont, ſeggende: Soo ſe my niet met vreden laten, ſie daer, ick ſel het niet langer verdragen: ſy kommen je daer met een kam voor den dag, om een mens ſijn baert meê te kemmen, die der uytſiet, dat men het hart uyt het lyf ſou ſpouwen. De Hertogin, ſonder evenwel het lachen te laten, ſey hier op: Sanche heeft gelijck, en ſal gelijck houden: hy is ſuyver genoeg, en heeft geen waſſen van doen; en ſoo ons gebruyck hem niet aen ſtaet, eens menſchen ſin is ſijn hemelrijck: behalven dat ghy dienaers al te mael heel onbeſchoft en onvoorſichtig te werck gaet, ſulck een perſonnagie, als Sanche is, te dienen met dit ſlordig gereetſchap, in plaets van goude lampetten, en fijne ſneewitte droogdoecken: maer gy zyt een deel boeven en rabauwen, en daer meê is 't al geſeyt, die de Schiltknapen van de dolende Ridders in geen beter waerde houdt. De voorſchreven Keuckengeſellen, als oock de Hofmeeſtereſſe, die onder het geſelſchap

was, namen den doeck van de borſt van Sanche af, en liepen al te mael beſchaemt weg. Sanche, ſiende ſich vry van al dit geſnor, viel voor de Hertogin op ſijn knien, met deſe woorden: Van groote Heeren heeft men groote gunſt te wachten; en deſe tegenwoordige, die ick van jouwer Excellentie genoten heb, kan met geen minder betaelt worden, als met een krachtig verlangen om my een dolend Ridder geſlagen te ſien, om al de dagen van mijn leven in dienſt van ſulcke perſenagien te beſteden. Ick ben een huysman: mijn naem is Sanche Pançe: ick ben een vader van vrouw en van kinderen: ick dien voor Schiltknaep: indien eenige van deſe dingen uw Hoogheden vermag te dienen, ik ſal minder wachten om u te bevelen, als uw Doorluchtigheden om mijn te gehoorſamen. Het ſchynt wel, Sanche, antwoorde de Hertogin, dat gy de beleeftheyt geleert hebt in de ſchool van de beleeftheyt ſelf: het ſchynt wel, ſeg ik, dat gy gevoed zyt met de melck uyt de borſten van den beleefden Heer Don Quichot, die de blom is van de ceremonien, of crimonen, gelijck gy ſegt. Lang leve den Heer met ſijn Schiltknaep, den een als zijnde de Noord-ſter van de dolende Ridderſchap, en den ander als zijnde de Ooſt-ſter van de getrouwe Schiltknapen. Staet op, Sanche, mijn vrindt, ſtaet op, mijn ſoon, ick ſal uw beleeftheden voldoen, en maecken, dat den Hertog u met den eerſten het beloofde Eylant in handen geeft. Hier mede was al deſe onderhandeling ten eynden, en Don Quichot ging om een middag-ſlaepje te nemen: maar de Hertogin verſocht Sanche, ſoo hy niet veel luſt had om te ſlapen, haer te komen geſelſchap houden, met haer Jonckvrouwen, in een koele Sael. Sanche antwoorde, dat, alhoewel hy voor een gewoonte had vier of vyf uurtjes na den middag te ſlapen in de ſomer, hy evenwel, om haer goedertieren eerbaerheyt te believen, ſijn uytterſte beſt ſou doen om de vaeck uyt ſijn oogen te houden, en haer beveelen te gehoorſamen. Den Hertog gaf op nieuws order, hoe men Don Quichot als een dolend Ridder ſou hebben te onthalen en te bejegenen, ſonder een duym breedt van den ordinairen ſtyl af te wycken, gelijck men omtrent de oude dolende Ridders gewoon was.

Het XXXIII. Hooftſtuk.

Verhandelende de aengename redenen tuſſchen de Hertogin, met haer Jonckvrouwen, en Sanche Pance.

DE hiſtory verhaelt voorts, dat Sanche dien achtermiddag niet en ſliep, maer, om ſijn woordt te houden, by de Hertogin quam

quam, die hem terſtont by haer deed nederſitten op een lage ſtoel, hoewel Sanche uyt enckele beleeftheyt het weygerde: maer de Hertogin drong hem daer toe, ſeggende, dat hy ſou ſitten als een Gouverneur, en ſpreecken als een Schiltknaep, al hoewel hy ter oorſaeck van beyden ſelf de plaets van den grooten Cid wel waert was te bekleeden. Sanche trock ſijn ſchouders, niet anders konnende als gehoorſamen. Aldus dan ging hy ſitten, met al de Jonckvrouwen rondtom hem heen, ſwygende al te mael kort ſtil, om te naeuwer op alles te paſſen. Maer de Hertogin was de gene, die het eerſte ſprack, ſeggende: Nu wy hier alleenig zijn, en ons hier niemant en hoort, ſou ick wel willen, dat den Heer Gouverneur my ſeeckere twyffelingen ontknoopte, voortkomende uyt de Hiſtory van den grooten Don Quichot; een van de welcke is, dat, dewyl de goede Sanche noyt van ſijn leven Me-vrouw Dulcinea van Toboſo ſou geſien, en oock den brief van ſijn Meeſter niet beſtelt hebben (want die bleef met het memory-boecxken in het gebergte by ſijn Meeſter) hoe hy die verſierde antwoort heeft durven brengen, en ſeggen, dat hy deſe Princes vand tarw te wannen; zijnde alles pure pure logens, en in allen gevallen ſtrydende met de eer en reputatie van Me-vrouw Dulcinea, en al die van deſelve qualiteyt zijn, oock met de getrouwheydt van goede Schiltknapen? Op deſe redenen ſtondt Sanche, ſonder een woort te antwoorden, op, en ging, met de vingers aen de mond, met ſachte treden de heele Sael over, lichtende over al de tapyten op; en niemant vindende, ging hy weêr neder ſitten, ſeggende: Nu ick ſie, Mevrouw, dat wy van niemant hier gehoort en worden, als alleen van deſe Juffrouwen, ſal ick vrypoſtig alle dingen uytſeggen; en het eerſte, dat ick ſeggen ſal, is, dat ick Mijn Heer Don Quichot hou voor een wyſen ſot: want ſomtydts ſeyd hy dingen, die voor mijn, en alle verſtandige perſoonen, de wysheydt ſelfs ſchynen te weſen: maer evenwel, ſulcks niet tegenſtaende, durf ick wel ſeggen, ſonder mijn conſciency te beſwaren, dat hy een gons van de meulen weg heeft: want als het mijn in de machinatie ſchiet, wil ick hem wys maecken, dat paerde ſtront vygen bennen: gelijck het oock ging met dat antwoordt van dien brief, en dat van Dulcinea, nu maer ſeven of acht dagen geleden, doe ick hem wys maeckte, dat Dulcinea betoovert was; en ſy was ſoo veel betoovert, als ick betoovert ben. De Hertogin verſocht hem, dat hy haer dien handel wilde vertellen; 't welck Sanche deed, even ſoo gelijck het ſich toegedragen had: daer ſe al te mael groot vermaeck in ſchepten. Dit gedaen zijnde, vervolgde

de Hertogin weder: Maar evenwel, aengaende het geen Sanche daer verhaelt heeft, vind ick noch eenige ſwarigheydt, en daer loopt ſoo een gewiſper in mijn oogen, ſeggende, dat, nademael Don Quichot ſulcken grooten kapſtock is, en Sanche Pance ſijn Schiltknaep hem daer voor kent, en hem evenwel noch dient, wachtende op ſijn ydele beloften, dien voorſchreven Sanche noch veel ſotter moet zijn: en daerom, Mevrouw de Hertogin, zyt gy qualijck bedacht, den ſelven voorſchreven Sanche een Eylandt te regeeren toe te vertrouwen; want hy, die ſich ſelven niet beſtieren kan, hoe ſal hy anderen beſtieren? Soo waer als ick leef, antwoorde Sanche, die ſwarigheyt komt treffig te pas; want indien ick ter degen wys was geweeſt, ick had hem al over lang de ſchop gegeven: maer dat is mijn lot en mijn ongeval geweeſt. Wat ſal ick'er veel of ſeggen, *ſit fuit in vaſis*. Boven dat, wy bennen landtsluy: ick heb ſijn broodt ſoo lang gegeten: hy heeft mijn ſijn jonge veulens gegeven; en boven alle dingen, in mijn hart ben ick trouw; en daerom is het onmooglijck, anders als met ſtocken van hem afgeſlagen te worden. En ſoo jouwer Hoogheyt niet verſtaet, dat men mijn het beloofde Eyland ſal geven, naekt ben ik geboren, naeckt ſal ick ſterven: het mag wel, dat het mijn te ſaliger ſal weſen; want hoe bot dat ick ben, ick verſta het ſpreekwoort: de vleugelen bederven de mier: en daerom ſou het wel konnen weſen, dat ick beter Sanche de Schiltknaep, als Don Sanche de Goverheur in den hemel ſou raecken: men backt hier ſoo goet broot als in Vranckrijck, en by nacht zijn alle katten graeuw: en ſeecker dien menſch is wel ongeluckig, die 's avondts noch niet ontbeten, en de maeg niet een ſpan grooter heeft: de ganſen hebben de koſt, en een ſwaen heeft ſijn pluymen ſoo wel van doen als een muſch: het lichaem van de Paus beſlaet geen meer aerdts, als dat van den Kappellaen, al was hy een voet hooger; want ſoo als wy in de kiſt gaen, wy moeten ons daer na ſchicken, wy willen of niet, en daer meê goe nacht. En daerom ſeg ick weêr, indien jouwer Genade mijn het Eylandt niet wil geven als een halve ſot, ick begeer het niet als wys: en ick heb wel hooren ſeggen, dat achter het kruys den Duyvel ſit, en dat het al geen goudt is dat'er blinckt: en ick heb wel gehoort, dat men den Ramba van de ploeg nam, en maeckte hem Koning van Spangien; en Rodrigo wierdt van de tafel in ſijn welluſten weg gehaelt, om van de ſlangen gegeten te worden, ſo het anders die ouwe hiſtorien niet liegen. Hoe liegen? zey Donna Rodrigues, die een van de toehoorſters was, daer is een

hiſtory

hiſtory, die wel expreſſelijk ſeyt, dat ſe deſen ſelven Koning Rodrigo levende in een tombe leyden, die vol van ſlangen en hagediſſen was, en dat na twee dagen de Koning van onderen op riep: Nu eeten ſe me al, nu eeten ſe me al; en dat aen die plaets daer ick de meeſte ſonden meê begaen heb: en daerom heeft dien goeden Heer groot gelijk, dat hy liever een Boer als een Koning wil zijn, als hem ook de ſlangen ſouden eeten. De Hertogin was ſo vol lachs, als 't mooglijk was, ſo over de eenvoudige redenen van haer Jonckvrouw, als de menigte ven ſpreekwoorden, daer de goede Sanche mede voor den dag quam, tegen wien ſy ſey: Sanche weet wel, dat het geen een edel Ridder eenmael belooft, hy ſulcks ook ſal nakomen, al ſou het hem ſijn leven koſten. Den Hertog, mijn Man, alhoewel hy niet een van de dolende Ridders is, laet daerom niet na een Ridder te zijn: en daerom ſal hy ongetwijffelt ſijn woort, aengaende het beloofde Eyland, vervullen, in ſpijt van al de quaeraerdige menſchen die 'er in de werelt mogen zijn. Des, Sanche, weeſt goets moets: want als gy der het alderminſt om denckt, ſult gy u ſelven ſien in den throon van waerdigheyt; aenvaerdende de beſtiering van ſijn Eyland, 't welk nu door den een of den ander pronkert verloren gaet. Het geen, daer ick u toe moet aenmanen, is wel te ſien hoe gy uw onderdanen regeert, die altemael getrou en goede lieden zijn. Dies aengaende, antwoorde Sanche, hoeft men my niet veel te ſeggen; want ick ben goet arms van mijn ſelf genoeg; en die den armen garen geeft, in ruſt omtrent den armen leeft: en by mijn manlijkheyt, voor de reſt ſellen ſe met mijn ſlippen niet in de as ſitten, neen ſe bego niet, ick ben al een ouwen hont, en vraeg na geen wis wis: en as het daer op aenkomt, ſou ick meê wel uyt mijn backes ſpreecken, als ter by leydt; want ick weet wel, waer my de ſchoen vringt. Ick ſeg het daer by, om te toonen, dat ick met de goeden goet, en met de quaden quaet kan zijn: en mijn dunckt, dat, aengaende die governementen, het beginſel het al is: en daerom mogt ick wel binnen vyf dagen tydts dat governeren ſoo wel verſtaen, als ick mijn leven mijn boeren werck verſtaen heb. Gy hebt gelijck, Sanche, zey de Hertogin, natuur gaet boven leer, en het zijn de menſchen daer men de Pauſen van maeckt, en geen ſteenen. Maer laet ons weêr komen daer wy 't gelaten hebben, aengaende Mevrouw Dulcinea: Soo ſeg ik dan dat ſulcken en ſoodanigen voornemen, als Sanche nam, om ſijn Heer wys te maecken, dat deſe Boerin Dulcinea was, ongetwyffelt door den een of den ander Toovenaer alſoo beleyt en beſteeken is: want voor my,

ik ben verſeeckert van goeder handt, dat die Boerin, die de ſprong op den eſel deed, in der daedt de Vrouw Dulcinea van Toboſo was; en dat alſo Sanche, meenende een ander te bedriegen, ſelf bedrogen is; en daer valt ſoo veel aen te twyffelen, als aen de dingen die wy noyt geſien hebben: want dat moet de goede Sanche weten, dat wy oock onſe Toovenaers hebben, die ons gunſtig zijn, en al wat'er in de heele werelt gebeurt, weten te ſeggen. En daerom, verſeeckert u vry, Sanche, dat het in der daed en in de ronde waerheydt Mevrouw Dulcinea van vleeſch en bloedt is geweeſt, die ſo veel betoovert is als ick betoovert ben; want als me'r het minſte op denckt, ſal ſe Sanche weêr in haer eygen figuur ſien: en hoe ſlecht ſal hy dan ſtaen kycken? Al dat kan wel ſoo zijn, antwoorde Sanche, en nu wil ick dan gelooven, dat ſe mijn Heer in het Hol van Monte Sinos geſien heeft, in de ſelve ſchyn en gedaente als ick ſe ſag, wanneer ick ſe op mijn eygen handt betooverde. En ſo moet het juyſt ſo weſen als uw Doorluchtigheyd ſegt: want anders, wie ſou konnen gelooven, dat ick met mijn bot verſtandt ſoo veel ſou konnen te wege brengen, of dat Mijn Heer ſoo ſot ſou weſen, en geven mijn ſotte klap geloof? Evenwel ſoo hoop ik niet, dat jou Genade my daerom voor quaetwillig ſal houwen: want hoe ſou ik, die maer een wurm ben, die beſtieringen van die wyſe Toovenaers konnen beletten? Ik verſierde dat maer om daer mede van kyven verloſt te zijn, en niet om 'er hem mede te offenſeeren; en is het anders uyt gevallen, wat ken ick het gebereren? Dat is ſoo, antwoorde de Hertogin: maer ſegt my doch eens, Sanche, wat is dat van het Hol van Monte Sinos? Als doe vertelde Sanche van woort tot woort al het geen deſe wonderlijcke Avontuur aengaet; 't welck de Hertogin gehoort hebbende, ſey ſe daer op: Deſe ſaeck verſekert noch te meer het geen ick van Dulcinea geſegt heb, dewyl ſe Don Quichot noch ſelve aldaer in die ſchyn heeft geſien: want die Toovenaers zijn een wonderlijck volck. Voor mijn part, antwoorde Sanche, is Mevrouw Dulcinea betoovert, wat bruſt het mijn oock: ick heb met al de vyanden van Mijn Heer niet te doen; want die bennen ſoo veel, dat ick den heelen dag wel werck ſou hebben: en is dat dan Dulcinea geweeſt, ſoo hoeft men alle oogenblick niet te ſeggen, Sanche het dit gedaen, Sanche het dat gedaen, die het ſe verandert, die het ſe betoovert; gelijck of Sanche den een of den ander krickemick was, en niet die man daer alreets ſoo veul van geſchreven is, gelijck my Samſon Carraſco ſelf heeft geſeydt, 't welck een Backelatius van Salamanca is, en ſulck een volck en liegt niet;

en

en of hy al liegen koſt, wie vraegt of wie bid hem om de leugens? En daerom, dewyl ick een man ben, die ter goeder naem en faem ſta, ſo geeft my dat Gouvernement vry met geruſter harten; en ick verſeeker uw Genade, gy ſult wat wonders van my ſien: want die een goet Schiltknaep geweeſt is, ſal ook wel een goet Gouverneur weſen. Al wat hier Sanche geſeyt heeft, hervatte de Hertogin, zijn ongetwijfelt ſententien en vaſte regelen, getrocken uit het ingewandt van Michaël Verino ſelf, in den Heer moet hy ruſten: en fin en fin, gelyck het ſpreeckwoort ſeydt, onder een kale mantel ſchuylt dickmaels wel een goet drinckebroer. Ick wil wel ſweeren, antwoorde Sanche daer op, dat ik myn leven niet en drinck om droncken te worden, maer alleen voor den dorſt, hoe wel ick een vyandt van de beveynſtheydt ben: ick drinck als het my luſt, en vaſt als ick het niet en heb; en als ick 'er toe gedrongen wordt, ſou ick ook ſulck een ſteenen hart niet hebben, dat ick yemandt een geſontheyt weygeren ſou: maer al drink ik, ick maecker geen gewoonten of, behalven dat de Schiltknapen van de doolende Ridders gemeenlyck water drinken; want heur meeſte reyſen is door boſſchen en wilderniſſen, bergen en heuvelen, ſonder dickwils in een heel jaer haer mondt aen een droppel wyn te ſetten, of oock eenige te vinden, al wouwen ſe 'r een oog uyt heur hooft voor geven. Ik geloof het heel wel, ſey de Hertogin, en voor als nu, Sanche, gaet u vry een weynig ruſten, wy ſullen daer na malkander wel weêr te breeder ſpreecken, en op alles goede order ſtellen, aengaende het Gouvernement. Sanche kuſte op nieuw de handen van de Hertogin, en bad haer, dat ſe toch geliefde te maecken, dat 'er goede ſorg voor ſijn Graeuwtje gedragen wierdt, want hy beminde het beeſt als het ligt in ſijn oogen. Wat Graeuwtje is dat? vraegde de Hertogin. Myn Eſel, antwoorde Sanche, die ick gemeenlick met de naem van Graeuwtje noem, om dat het ander te eſelachtigh ſtaet. En als ick hier eerſt in quam, verſocht ick deſe Juffrouw, een weynig daer op te letten, die daer over ſo toornig wiert, gelyck of ick haer voor een leelyck oudt wyf uytgeſcholden had, en gelyk of het de Juffrouwen minder paſte een beeſt ga te ſlaen, als de ſalen te verçieren. O lieve tijdt! hoe wiſt een Jonker van onſe plaets met ſulke Juffers om te gaen! Ja den een of den anderen kinckel, ſey Donna Rodrigues, want een Edelman ſou de ſoodanigen tot aen den hemel verheffen. Al genoeg, viel de Hertogin daer op in, ſwijgt ghy ſtil, Donna Rodrigues, en Sanche houdt ook uw ruſt, en laet de laſt op my van uw Graeuwtje te tracteren: want om dat hy van

u gebroet is, ſal ick hem dragen in de appel van myn oog. De ſtal ſal het hem wel doen, antwoorde Sanche, want van wegen den appel van uw Hoogheyts oog, ſijn noch hy, noch ick niet weerdig; en daerom begeer ick oock niet toe te ſtaen, dat hy der in is. Het ſal niet ongeraden zijn, vervolgde de Hertogin, dat gy hem mede in uw Gouvernement neemt, daer ghy hem kont tracteren als een Prins, en vet meſten ſoo als ghy begeert. Me-vrouw hoeft daer niet meê te ſpotten, antwoorde Sanche, ick heb'er meer als een van myn leven na toe ſien gaen: en daerom ſou het ſulck een wonder niet weſen, al ging'er de myne oock. Deſe redenen van Sanche maeckten de Hertogin weder aen 't lagchen; en ſendende hem na ſijn ruſt toe, ging ſy om den Hertog onderrechting te doen van het geen ſy met hem verhandelt had: beſluytende wyders tuſſen hen beyden, Don Quichot een part te ſpeelen, die van klink was, maer die een weynig na de Ridderlyke ſtyl moſt gelyken, gelyk men ſe diergelyken overvloedig vint; 't welk een van de voornaemſte avonturen van deſe hiſtory ſal ſijn.

Het XXXIV. Hooft-ſtuck.

Verhandelende d' Avontuur van het middel om Dulcinea van Toboſo te ontooveren.

SEer groot was het genoegen, 't welck den Hertog en de Hertogin ſchepten uyt het byzijn van Don Quichot, en den goeden Sanche Pançe; nemende ſy vaſtelyck voor, een ſoete klucht met hen aen te vangen, die eenige ſchyn van een avontuur mocht hebben. Sy namen daer de gelegentheyt toe, dat hen Don Quichot alreets geſproocken had van het Hol van Monte Sinos. Maer het geen de Hertogin de meeſte verwondering gaf, was te ſien, hoe licht Sanche tot het geloof en het gevoelen gebracht was, dat Dulcinea in der daedt betoovert was Sy daer over, hebbende op alles onder hun dienaren goede order geſtelt, gingen op den ſeſden dag met hunne gaſten ter jacht, met ſulk een treffelycken toeſtel, dat het ſich een Koning niet behoefde te ſchamen Men gaf Don Quichot een braef jacht-gewaet, en Sanche oock een ſijn groen laeckens kleed: maer Don Quichot wilde het niet aennemen, ſeggende, dat hy ſich weêr haeſt tot de ſware oeffening der wapenen ſou moeten begeven, en dat het ſijn gelegentheydt niet en was veel bagagie met ſich te ſlepen. Doch Sanche nam het ſijne aen, met meening daer geldt af te maecken, met de eerſte gelegentheyt die hem voor ſou komen. Den dag nu gekomen zynde, wapende ſich Don Quichot; en Sanche trok deſe nieu-

nieuwe kleeren aen, ging op ſijn eſel ſitten (dien hy niet verlaten wou, al hoewel men hem een goet paert aenboot) en begaf ſich onder den hoop De Hertogin quam aerdiglijck toegemaekt voor den dag; en Don Quichot uyt enckele beleeftheyt nam den toom van haer paert, al hoewel den Hertog het ſelve in geenderley wyſe wilde lijden. Eyndelijck quamen ſe in een boſch, ſtaende tuſſchen twee hoge bergen, daer men alles in order ſtelde, het volck op ſijn behoorlijcke plaets verdeelde, en een beginſel van de jacht maeckte, met ſulck een getier en geroep, dat ſe malkander niet hooren koſten, ſoo door het baſſen van de honden, als het toeten van de horens, en het aenhitſen der knechten. De Hertogin ſtondt van het paert af, en, met een ſcherpe ſwynſpriet in de handen, ſtelde ſich aen een plaets, daer ſe wel wiſten dat eenig wilt uytkomen moſt. Don Quichot poſteerde ſich aen de eene, en den Hertog aen de andere zyde, en Sanche bleef achter aen, ſonder van ſijn eſel te gaen, uyt vrees dat het een of het ander ongeluk een droevig ſcheyden mocht maecken. Naeuwelijcks waren ſy alle in order geſtelt, of ſy ſagen een groot wildt ſwijn nae hen toe komen geloopen, knerſſende op ſijn tanden, en wel yſſelik ſchuymbeckende. Don Quichot, ſiende het ſelve aenkomen, vatte voort ſijn ſchilt; ſloeg hant aen ſijn geweer; en tradt voor uyt, om het te ontfangen. Het ſelve deed oock den Hertog. Maer de Hertogin ſou de aldervoorſte geweeſt hebben, indien haer den Hertog niet belet had. Sanche alleen, ſiende dit vreeſelijck gedier, ſprong van ſijn eſel af, en liep, wat hy loopen mocht, na een eyckenboom toe, om daer boven op te klimmen; maer hy ſchoot te kort: want zijnde omtrent ter midde weg, en ſettende ſijn voet op een tak, om daer by hooger te klimmen, wilde ſijn ongeluck, dat ſe brak, en hy los van boven neêr ſou gevallen hebben, 't en waer hy onder wegen aen een andere gebroke tack by de kleeren was blyven hangen. Hy, in deſe geſtaltenis zijnde, en de kleederen door het gewicht vaſt ſcheurende, en den armen Sanche daer door vreeſende om laeg, en tuſſchen de tanden van dat wilt gediert te raken, begoſt ſo luyt en leelijk om hulp te roepen, dat er niemant was, of hy meende, dat den armen hals door het een of het ander wilt gediert alreets verſcheurt wierd. Eyndelijck, het ſwijn bleef doot, door het groot getal van de ſpietſen, die ſich tegen hem aen ſtelden, doorboort. Doch Don Quichot ten laatſten na Sanche omſiende, alſoo hy hem aen de ſtem kende, ſag hem met het hooft om laeg hangen, en ſijn eſel daer onder, die hem in ſijn noot niet wilde verlaten; want (gelijck Cide Hamet

ge-

getuygt) men ſag Sanche noyt ſonder ſijn eſel, noch den eſel ſonder Sanche: ſoodanig was de liefde en vrientſchap, die ſe malkander toedroegen. Don Quichot liep toe, om Sanche te helpen; en Sanche los zijnde, was het eerſte dat hy na de ſcheur in ſijn kleederen ſag, en dit deed hem zeer in ſijn harr. Ondertuſſchen wierpen ſe het doode ſwijn op een eſel, en, deckende den ſelven met tacken van myrten, en andere meyen, brachten hem als in zegeprael van daer tot een groote tent, die men in het boſch had uytgeſpannen, daer men al van te voren de tafel gedeckt, en de maeltydt bereydt en klaer gemaeckt had, alles met ſulck een heerlijckheydt en voortreffelijckheydt, dat het een verwondering was om aen te ſien. Sanche toonde terſtondt aen de Hertogin de wonde van ſijn geſcheurde kleederen, ſeggende: Soo dit een haſen-of konynen-jacht was, mijn rockje ſou die ſware breuck niet gekregen hebben. En voor my, ick kan niet bedencken, wat vermaeck men mag ſcheppen in ſulck een gediert te verwachten, dat, ſoo het u ter degen treft, wel een mens om den hals ſou brengen. Mijn heucht noch, dat ick een lietjen heb hooren ſingen: dat u de beeren vreeten, gelijk als Fabila. Dat is een Koning van de Gotthen geweeſt, ſey Don Quichot daer op, welcke op ſeeckeren tijdt ter jacht gaende, van een beer verſlonden wiert. Dat is 't dat ick ſeggen wil, ſey Sanche, en ick ſou verſtaen, dat de Princen en groote Heeren haer in ſulcken prijckel niet moſten begeven, en dat om een ſlecht vermaeck, namentlijck, een gediert te dooden, dat haer ſijn leven geen quaet gedaen en heeft. Gy bedriegt u, Sanche, zey den Hertog, want deſe groote jacht is de Vorſten noodiger, als yemandt anders. De jacht is een uytbeelding van den oorlog: ghy hebt daer uw gewelt, uw lagen, uw oorlogsliſten, en diergelijcken, om uw vyant op uw voordeel te betrappen: men verdraegt daer groote koude, en geweldige hitte: leedigheyt en ſaperigheyt ſet men daer aen een kant: men verſterckt de leden, en maeckt ſe rap: kortelijck, het is een oeffening die geſchiet ſonder nadeel van yemant, en tot vermaeck van velen; en het beſte, dat 'er van is, is dat ſe voor yeder een niet en is, gelijck de andere ſoorten van jachten, behalven van de vogel-jacht: invoegen, Sanche, ghy hier in van gevoelen veranderen moet; en wanneer gy Gouverneur zyt, oeffent u meé al wat in de jacht, en ghy ſult ſien hoe het u te pas ſal komen. Dat verſtaen ick ſoo niet, antwoorde Sanche, een goet Gouverneur en goede beeſten vint men op ſtal: en de quade over al: want terwijl den goeden Heer vaſt in de bergen ſou loopen jagen, en rotſen, ſo ſouwen tuys de varkens wel in 't koren

loo-

loopen. Soodanige tijdtkortingen zijn voor leeggangers, en voor geen Governeurs. De tijdtkortingen, die ik meen te nemen, ſijn ſomtijts een vrint te nooden, dan een klosje, en dan op de ſchuyfrafel te ſpelen: maer van die of diergelijke jacht, heb ik den bras van. Den Hemel geef, dat het ſoo uytvalt, hervatte den Hertog, want tuſſchen ſeggen en doen is groot onderſcheydt. Laet dat maer op ſijn beloop, vervolgde Sanche: een goet betaelder weygert geen pant; en het komt by het huylen van de honden niet toe, dat de kalveren ſterven: een heuſſche mont, een heuſſche gront, en meer ſeg ick niet: ik wil dat ſeggen, dat ik hoop te regeeren en te governeren als een tweede Grifalte: dat men my de vinger in de mond ſteekt, en ſie of ick ſe openen ſal of niet. Hondert en tachtig ſint feltens moeten met u wel ſpelen, zey Don Quichot, ſal ick den dag wel eens beleven, Sanche, dat ik u ſal hooren ſpreken ſonder refereynen en ſpreekwoorden? Uw Excellentien laten dien ſot ſlechts begaen, hy ſal u de ooren vrijven, niet alleen met twee, maer met tweeduyſent ſpreekwoorden, die te pas komen als Pilatus in het Credo. De ſpreekwoorden van Sanche, antwoorde de Hertogin daer op, behalven dat ſe veel en overvloedig ſijn, ſo zijn ſe ook ſeer te prijſen van wegen hun kortheyt en beknoptheyt: voor my kan ik wel ſeggen, dat ſe my meer vermaek toebrengen, als de beſte, hoewel dat ſe te pas komen of niet. Met deſe en diergelijcke onderlinge redenen gingen ſe uyt de tent na het boſch, om een wandeling te genieten, tot dat eyndelijk den dag over ging, en den nacht aen quam, doch niet ſo klaer of aengenaem als de gelegentheyt van den tijt wel vereyſchte, ſijnde het hartje van den ſomer, maer tuſſchen helder en droevig; 't welk het voornemen van den Hertog groot voordeel toebracht: en alſo, wanneer het noch een weynig donkerder was geworden, liet het ſig aenſien als of het boſch aen alle vier de hoeken in de brand ſtond; en terſtont hoorde men nu hier, dan daer, een ſchrickelyk gedruys van cornetten en kromhorens, trompetten, en diergelijcken meer, gelijck of 'er een heel leger ſoldaten in het woud was, invoegen het een d'oogen, en het ander de ooren der tegenwoordigen verbyſterde. Terſtont daer na hoorde men een getier, gelijk als van de Mooren die ten ſtrijd gaen, en daer op weêr een geklater van trompetten, claroenen, trommelen en pypen, en dat ſo kort achter een, en op den ſelven tijt, dat de hairen te berg moeſten rijſen. Den Hertog verſchrikte; de Hertogin ſtont verbaeſt; Don Quichot bleef ten hoogſten verwondert; en Sanche had niet een lit aen ſijn lijf dat ſtil ſtont, en niet een hair op ſijn hooft,

hooft, of daer hing een droppel ſweet aen. Daer op komt 'er een gelijk als een Poſtillon te paert voorby, die 'er uyt ſag als een geſlagen duyvel, blaſende op een hooren, dat het verſchrickelijk was. Hola Cameraet, riep hem den Hertog toe, wie ſyt gy? waer gaet gy na toe? en wat volk is daer ginder in het boſch? Den ander antwoorde daer op met een ſchrickelijcke ſtem: Ick ben de Duyvel, en ſoek na Don Quichot de la Mancha: het volk, dat daer ginder is, zyn ſes compagnien Toovenaers, die de onvergelijkelijke Dulcinea van Toboſo op een betoverden wagen weg voeren, ook betovert beneffens den braven Fransman Monte Sinos. Ick ſoek deſen Ridder, om hem te ſeggen, op wat wijſe deſe ellendige Jonkvrouw mach onttoovert worden Indien gy de Duyvel waert, gelijck gy ſegt, en gelijck gy ſchijnt, ſey den Hertog, ſo ſout gy Don Quichot ten minſten wel gekent hebben, dewijl den man voor u ſtaet. Op myn conſciency, ſey de Duyvel, ick ſag hem waerentig niet; want myn gedachten zyn met ſoo veel dingen beſig, dat ik het voornaemſte wel vergeten ſou. Seker, ſey Sanche by ſich ſelven, dat moet noch al de quaetſte ſlag van een Duyvel niet weſen, die nog een conſciency heeft; en nou ſeg ik, dat 'er ſelf in de hel noch vrome luy bennen. De Duyvel daer op begeeft ſig na Don Quichot, ſonder af te ſitten, ſeggende: Aen u, ô Ridder van de Leeuwen (want in haer bakhuys heb ik u geſien) ſent my den dapperen, maer ongeluckigen, Ridder Monte Sinos; beveelende van ſijnent wegen u te ſeggen, dat gy hem verwacht op de ſelve plaets daer ik u vinden ſal, (dewijl hy Dulcinea van Toboſo by ſich heeft) om u te ſeggen, wat gy doen ſult, om haer te onttoveren; en dewijl mijn komſt voor niets anders is, mag ook mijn vertoeven niet langer ſijn: en daerom, de Duyvels, gelijk ik ben, blijven met u, ende goede Engelen met deſe Heeren. Met deſe woorden begoſt hy weêr op ſijn horen te blaſen, en reed op nieu ſijns weegs, ſonder eenige antwoort te verwachten. Hier over bleef een yeder ten alderhoogſten verwondert, voornamentlijck Sanche en Don Quichot; Sanche, ſiende dat, in ſpijt van de waerheyt, Dulcinea betoovert moſt ſijn; en Don Quichot, ſich niet konnende verſekeren, of het gene hy in het Hol van Monte Sinos geſien had, logen of waarheyt was. Terwijl ſy yeder in deſe gedachten waren, quam den Hertog by Don Quichot, vragende: Denkt uw Genade dan te vertoeven, Heer Don Quichot? Waerom niet, antwoorde den ander, ik ſal hier blijven ſonder verſchricken al quam de heele Hel aen. En ik, ſey Sanche, ſoder maer noch ſo een Duyvel, en noch ſo een horen voor den dag komt, denk hier niet

niet te blijven al was ick doot. Ondertuſſchen wiert het geheel duyſter, en alsdoe ſag men een groot getal lichten hier en daer door het boſch lopen, gelijk men menigmael die droge dampen van het aertrijck in de lucht ſiet, even of het vallende ſterren waren. Daer beneffens hoorde men een verſchrickelyck geluyt en gefluyt, en, 't geen het argſte was, een geduurig getier aen al de vier hoecken van het boſch, gelijk of 'er heele ſlagordens onder een verwart waren, met roepen, trompetten, en ſchieten, dat het te bijſter was: alle welcke dingen te ſamen komende, maekten ſulk een gedruys, dat Don Quichot al ſijn moed en couragie van doen had, om niet doot van ſchrick daer heen te vallen. Maer Sanche ſackte al het hart in de ſchoenen, in voegen hy heel van ſijn ſelf viel, voor de voeten van de Hertogin, die hem terſtont vry wat water liet in het aengeſicht ſpringen, waer door den armen hals weêr by ſig ſelven quam, juyſt ter tyt wanneerder een Kar van de veelen, die 'er onder ſpeelden, dicht by hen quam, getrocken van vier trage oſſen, alle bedekt met ſwart, en aen yeder hooren een groote ſackel van waſch. Boven op de Kar was een hooge ſtoel gemaekt, daer een aenſienlijk out Man op ſat, met een baert ſoo wit als ſneeu, en ſo lang, dat ſe hem ſelf tot over den middel hing; met een langen ſwarten baeyen rock aen. De Kar wiert geleyt van twee leelijke Duyvels, van gelijken met baey bekleet, met ſulke leelijke backhuyſen, dat Sanche haer eenmael geſien hebbende, ſijn oogen dicht toe neep, om haer niet weêr te ſien. Vervolgens ſtont den ouden Man van ſijn ſtoel op, en over eynd ſtaende, ſey met een ſware ſtem: Ik ben de wijſe Lirgandeo: en daer meê gink de Kar voort, ſonder dat hy een woort meer ſprak. Achter deſe quam weêr een andere Kar, op de ſelve manier toegemaekt, met een anderen ouden Man op den throon. Deſe met een ſtem, die alſo deftig en ſwaer was als de voorgaende, ſey, opſtaende: Ik ben de wijſe Alquiſe, grote vrient van Urgande de Onbekende: en daer meê weêr voort. Terſtont quam 'er weêr een andere in de plaets; dog die daer boven op ſat, was geen out Man, gelijk de anderen, maer een klock en ſterk Karel, van een quaet aenſien, welke gelijk de anderen opſtaende, ſey met een heeſche en noch donkerder ſtem: Ik ben Archelaus den Toovenaer, doodelijke vyand van Amadis van Gaulen, en al ſijn Geſlagt: en daer mede floeg deſe ook voort. Deſe drie Karren aldus een weynig voort gereden ſijnde, bleven al daer ſtil ſtaen; wanneer men, in de plaets van dat voorgaende ſchrickelijke geluyt, een ſoete Muſijk hoorde: 't welck Sanche weder het hart verheugde, nemende het ſelve

voor

voor een goet teecken; en daerom ſeyde hy tegen de Hertogin, daer hy niet een voet af week: Mevrouw, daer Muſijck is, daer kan niet quaets zyn. Daer licht is ook, antwoorde de Hertogin. Maer, ſey Sanche, de fackels en toortſen geven ook wel licht, gelijck wy hier ſien, en het ſou wel konnen gebeuren, dat ſe ons daer mêe verbranden: maer de Muſijck is altoos een teeken van vreucht en blijdſchap. Die 't weet moet 'et ſeggen, ſey Don Quichot, die het al aenhoorde; en hy ſey evenwel wel, gelijk men in het volgende Hooftſtuck hooren ſal.

Het XXXV. Hooftſtuck.

Vervolgende de Avontuur van het ontooveren van de ſchoone Dulcinea van Toboſo, met verſcheyde andere notabele dingen.

OP de maet van deſe aengename Muſijck ſagen ſe een Kar na hen toe komen, in maniere van een Triumph-wagen toegemaekt, van ſes graeuwe muylen getrocken, met wit linnen bedekt, ſittende op yeder een witten Geeſſelaer, elk met een fackel in de hand. De Kar was wel driemael ſo groot als een van de voorgaende, hebbende boven nog twaelf van diergelijke witte Duyvels, met hun fackels in de hand; een geſicht, dat ſoo verwonderlik als verſchrickelik was. Boven op een verheven throon ſat een Nymphe, bekleedt met ſilver laecken, bedeckt met goude bladeren; 't welck haer een aengenaem aenſien gaf. Sy had het aengeſicht met een doorſchijnend geweef bedekt; in voegen men door het ſelve gelaat een ſchoone Jonckvrouw koſt bekennen; om welke ſchoonheyt te onderſcheyden, de menigte van lichten groot behulp gaven. De jaren ſcheenen niet te zijn boven de twintig, noch onder de ſeventhien. Beneffens haer was een Figuur met een langen rock bekleedt, en een ſwart deckſel op het hooft hebbende. Soo haeſt als deſe Kar voor den Hertog en Don Quichot quam, hield de Muſijck op, die de ſchalmeyen te vooren gemaekt hadden, en begoſt die van de harpen en luyten, die mede op de kar waren. Hier op rees dien Menſch met de tabbert op, en ſtaende de ſelve aen beyde zyden op, en het deckſel van het hooft doende, vertoonde het rechte afbeeltſel van de magere Doot, 't welck Don Quichot ongeneugte, en Sanche een byſtere ſchrick maekte, gelijck oock den Hertog en Hertogin eenige vrees toonden. Deſe levende Doot eyndelick over-eynd ſtaende, begoſt met een ſlaperige ſtem, en geen waeckende tong, op de volgende wijſe te ſpreecken:

Ick

Ick ben Merlin, lang afgeleeft,
Die Heynrje tot ſijn Vader heeft,
Den logenaer, die door de tijdt
Voorwaar al lang is ingewydt,
De Prins van d'eedle Tooverkunſt,
De trecker van der ſterren gunſt,
De meeſter ſelver van de ſonde.
Die 't al vernielt met ſijnen mondt;
Hoewel, heel anders als men plach
Te ſien aen die van deſen ſlach,
Een menſch goedtaerdig en beleeft,
Die liever neemt als dat hy geeft,
In 't duyſter hol en ſwarte wiel,
Daer myne werckelijcke ziel
Was beſig 't hooge hemels heck
t' Ontſluyten, door een dwarſſen treck,
Sloeg my de ſtemme door 't gehoor
Van Vrouw Dulcinea aen het oor,
Waer door ick eerſt tot kennis quam,
Waer door ick aldereerſt vernam,
Hoe dat ſy was verandert in
Een vuyle ſtinckende Boerin,
Waerom ick ſtapte in Charons boot,
Geſtopt in 't lichaem van de doodt,
Na dat ik noch al boven dien
Tien duyſent boecken had doorſien,
En noch tien duyſent boven dat,
Al vol van onſe ſwarte ſchat,
Alleen om u te geven yet
Tot trooſt in dit ſoo ſwaer verdriet.
O ghy die dapper in den ſtrijdt
De eer van al de Ridders zijt,
De Noordt-ſter en de Diamant
Van al wat oyt een ſwaert aen bandt,
Verwiſſelende voor 't gevecht
Het alderbeſte disgerecht.
O Don Quichot, o eeren-krans,
O blom van al de Oorlogs-mans,
Indien ghy wilt, indien ghy koſt,
Sien uw Dulcinea verloſt,
Soo laet ſich Sancho tot onthael

Verleenen in verſcheyden mael
Drie duyſent ſlagen en noch vijf
Mael hondert op het bloote lyf,
In 't openbaer en vrye lucht,
Op dat men hoore ſijn geſucht:
En daer meê ſullen, dat gy 't ſiet,
Al haer vyanden gaen te niet,
En ſy op nieuw herboren zijn,
In haer voorgaende en oude ſchijn.

Wel wijſer, antwoorde Sanche hier op by ſich ſelf, de drommel hael ſulcken manier van onttooveren: ik weet niet, wat dit geſpuys met mijn mag te doen hebben: by dit en dat, ſoo deſen voorſchreven Monſieur Merlin geen andere manier van onttooveren heeft, ſo mag ſy voor my wel betoovert in het graf gaen. Hier ben ik, jou ſtucke boefs als gy zijt, Don vagebondt, voer Don Quichot daer op uit, ſonder ſorg, ick ſal u wel haeſt aen een van deſe boomen vaſt ſetten, ſo naeckt als gy geboren ſijt, en geven u geen drie duyſent, maer ſes duyſent ſlagen, en die gewis; en ſoo gy der maer eens tegen kikt, ſal ik u het hart uyt het lichaem halen. Merlin ſulks hoorende, antwoorde daer op: Holla, ſoo niet, de ſlagen, die Sanche moet ontfangen, die moet hy wagten uyt ſijn vrye wil, en niet by bedwang, en op ſulk een tijdt als het hem beſt gelegen komt, ſonder dat men een vaſten tijdt mag ſtellen: maer ſoo hy wil, dat ſe hem een ander, met beſwaerder hand geeft, mag hy met de helft volſlaen. Noch door mijn eygen, noch door een ander, noch verlicht noch beſwaert, antwoorde Sanche, ik heb'er dit en dat van; en ik raed yemant ſoo ſtout, dat hy my hand of vinger aenraekt: wat drommel bruſt my Dulcinea van Toboſo, dat ick voor haar lyen ſou? Mijn Heer en mijn Meeſter, die haer alle oogenblicken noemt, mijn hart, mijn leven, mijn adem, mijn hoop, mijn trooſt, die hoort een beetje om haerent wil te lijden, en alle moeyten aen te wenden om haer te onttooveren: maer ick voor myn, wy ſouwen daar niet in doen. Nauwelycks had Sanche die woorden geſproocken, wanneer deſe verſilverde Nymphe over-eynd ſtont, en, ligtende het dekſel van haar aengeſigt, een byſondere ſchoonheyt vertoonde; beginnende wyders met een deftige ſtem aldus tegen Sanche uyt te varen: O booswicht van een Schiltknaep, o venijnige ziel, ſtalen hart, en yſeren boeſem als gy ſijt! indien men u belaſte, ſtucke boefs als gy ſijt, u ſelf van boven neêr van een hogen toren af te werpen: indien men van u eyſchte,

o vy-

o vyandt van het menſchelyck geſlagt, dat gy een doſijn padden, twee dozijn hagediſſen, en drie dozyn ſlangen moſt opvreeten: of dat men u te laſt ley uw wyf en kinderen met een bloedig ſwaert om te brengen, ſoo mocht men u gelijck geven, u dus qualijck te houden: maer ſoo veel ſtancks te maecken van een duyſent ſlagen twee drie, dunckt my heel buyten de wegh te zijn. Wie is 'er ſoo ſlechten leer-jongen van de tooverkunſt, die ſich alle maenden ſoo veel niet toe en telt? Slaet, o ellendig en verhardt gediert, ſlaet, ſeg ick, uw oogen op deſe myne twee lichten, vergeleecken by twee blinckende ſterren, en ſiet hoe ſe gedurigh lijck beecken van tranen uytgeven. Laet u ten minſten, o wreedt monſterdier, bewegen, dat deſe mijn bloeyenden ouderdom, nog niet bereyckende over de negenthien jaren, ſich ſelven verteert, en dat onder de ſchors van een vuyle Boerin; en dat ick 'er tegenwoordig ſoo niet uyt en ſie, is een byſondere genade, die my den Heer Merlin gedaen heeft, alleen op dat ghy door mijn ſchoonheyt ſoudt bewogen worden: want de tranen, die van ſulck een bedroefde ſchoonheydt komen, vermurwen de rotſen ſelf, en verkeeren de tygers in lammeren. Komt, gy beeſt, wreeder als de tygers ſelf, en verſaedt u met mijn vleeſch; want alleen tot eeten en drincken zyt tot toch geboren; ofſtelt de ſchoonheyt van mijn aenſicht weder in haer oude ſtandt, en mijn lichaem in vryheyt: en ſoo ghy het ſelve niet begeert te doen om mynent wilt, doet het ten minſten om de wille van dien armen Ridder, die daer aen uw zy ſtaet, uw Meeſter en Heer, ſeg ik, dien alreeds de ziel dwars in de ſtrot ſit en kyckt. Gy hoeft dus niet op uw vingeren te byten; want ick verwacht terſtont uw wreede of ſachte antwoort, of om uyt den noodt te komen, of weêr na binnen te keeren. Don Quichot, hoorende dit ſeggen van de ziel in de ſtrot, taſte terſtondt met ſijn hand daer na, en keerende ſich daer over na den Hertog, ſey: By mijn Ridderſchap, Mevrouw Dulcinea heeft de waerheyt geſproken; want ſie daer leydtſe gelijck een ockernoot. Wat antwoordt gy hier op, Sanche? vraegde de Hertogin. Ick ſeg, Mevrouw, antwoorde hy, gelijck ik eerſt geſegt heb, dat ick van de ſlagen abernuncieer, dat is ſoo veel dat ick 'er den den &c. van heb. Abrenuncieer, wilt gy ſeggen, verbeterde den Hertog. Ey lieven, Heer, laet my ſpreecken ſoo als ick het verſta, antwoorde Sanche, ick kan het ſoo naeuw op een letter meer of min niet nemen; en daer en boven ſtaet me de kop al vry kroes, en dat om die ſchelmſche ſlagen. Maer ick ſou wel eens willen weten, waer Mevrouw Dulcinea deſe brave manieren ge-

leert heeft, my voor een beeſt, voor een monſter, en ſoo voort uyt te ſchelden, en dat om my te beweegen om harent wil mijn eygen huyt af te geeſſelen, met duyſent andere woorden meer, die de drommel verdragen mocht: of meent ſe begut, dat ik van hout of van ſteen ben, of dat 'er mijn ſo veul aen gelegen is offe betoovert is of niet. Wat vereeringen van een nieuw hembt of twee, van een nieuwen hembtrock, of een hoedt of ſoo, (hoewel dat ick ſe niet en begeer) komt ſe mijn preſenteeren? alleen een deel jou ditten en jou datten. Offe niet weet, dat het gemeene ſpreekwoort ſeydt, dat een eſel met goudt beladen gemackelijck over wegh gaet, en dat giften en gaven de ſteenrotſen ſelver in ſtucken breecken, en dat een hou daer beter is als twee gy ſult hebben? En daer komt mijn goeden Heer noch by, om my toch te bewegen, en dreygt my daer aen een boom vaſt te binden, en de ſlagen tot koſten van mijn lenden fijntjes te verdubbelen, ſonder dat of den een of den ander gedencken, dat ſe geen Schildtknaep, maer een Governeur voorhebben, dat, gelijk als ſe weten, geen krickemicken, of jack en joy en bennen. Wy blyven wel deſelve menſchen, maer evenwel altyt niet in eenen ſtaet: elck moet letten op ſijn verbetering: en den menſch, behalven dat, is altoos niet even wel geſint; daer ick nou al een beetje reden toe heb, dewijl daer mijn nieuw pack kleederen alreedts ſoo een bras weg gekregen heeft. En dan komt men my noch leggen bidden, dat ick mijn ſelf met mijn eygen handen ſal gaen ſtaen geeſſelen; daer ick ſoo ſeer toe genegen ben, als om mijn de keel af te bijten. In goeder trouwen, Sanche mijn vrindt, zeyden Hertogh, indien gy u niet ſachter en gevoeghlijcker aen en ſtelt, ſoo wil ick u wel verſekeren, dat ghy aen het Gouvernement niet licken en ſult. Hoewel ſou het van my gedaen zyn voor mijn goede onderdanen, dat ik ſe daer een Gouverneur toeſont, die ſoo wreet is als een Turck, en die ſich door de tranen ſelf van de bedroefde Jonckvrouwen, noch door het ſmeecken der wijſe en machtige Toovenaers, niet laet bewegen? Om kort te gaen, Sanche, of gy moet'er aen, of anders het is hier hant van de bank, het vleeſch is verkocht, gy ſnuyft'er niet aen. Wel laet ſe me dan maer twee dagen reſpijt geven, Mijn Heer, ſey Sanche, om my daer een weynig op te bedencken. In geenderley wijſe, antwoorde Merlin, alhier ter plaetſe, en op ſtaende voet, moet men vaſt ſtellen het geen hier in ſal gedaen worden, of Dulcinea moet weêr na het Hol van Monte Sinos toe, in de oude geſtaltenis van een Boerin, of in ſulken gedaente als ſe nu is

na

na de Eliſeiſche Velden, om aldaer te verwachten het vervullen van het getal der ſlagen. Ey, goede Sanche, mijn goede ziel, om de wille van Don Quichot, badt de Hertogin, wiens broot gy ſoo lang gegeten, en daer gy ſoo lang mee verkeert hebt, geeft dog het jawoort, en laet den Duyvel voor den Duyvel loopen: een kloeck hart is meeſter van de fortuyn, gelijk gy ſelf wel weet. Hier op begoſt Sanche Merlin te vragen, met deſe ſotte vraeg: Segt my eens, Monſieur Merlin, hoe quam het, dat hier ſlus dien duyvelſchen Poſtillion de boodtſchap quam brengen aen mijn Meeſter Don Quichot uyt name van Monte Sinos, en dat hier ſoo veel Monte Sinoſſen bennen, als aapen? Dien Duyvel, antwoorde Merlin daer op, die u dat geſeyt heeft, is een botten onwetende beeſt: ick heb hem geſonden, Sanche, om uw Meeſter te ſoecken uyt mijnen naem, en niet uyt den naem van Monte Sinos, want die is noch in ſijn Hol, verwachtende de tijt van ſijn onttoovering: en hebt gy yets met hem te ſchaffen, Sanche, (alhoewel ick wel weet, dat hy niet een luys in de mars heeft) ick ſal hem u leveren waer gy begeert: en daerom geeft ons het jawoort, en daer meê wel; 't welck u groot voordeel, ſoo aen ziel als aen lichaem, ſal toebrengen; aen de ziel, ten inſichte van het goede werck dat gy doet; en voor het lichaem, ter oorſaek dat gy van een bloetrijcke of ſanguine complexie bent: en daerom ſal het u geſont weſen, een weynig bloet te laten. Het Doctoors Gilt, ſey Sanche daer op, is een groot Gilt, het zyn al Doctoors tot de Tovenaers incluys. Evenwel, dewijl gy lieden al te ſamen ſoo hart aenbint, alhoewel ick 'er verbruſt nood aen kom, ſoo neem ick de drie duyſent en vyf hondert ſlagen aen, onder conditie, dat ick ſe mijn geven mag tot ſulken tijdt, als ick ſe begeer, en t'elckens ſoo veel en ſoo weynig als het my belieft: en vertrouwt my, dat ick 'er of ſal ſcheyden ſoo haeſt als het my mooglijk is, op dat de werelt de ſchoonheyt van Dulcinea van Toboſo wederom mag genieten; want na dat ick ſe hier ſie, ſoo is ſe by lang ſoo leelijk niet, als ick meende. Ook wil ick van te vooren bedingen, dat ick ook niet ſal gehouwen zijn bloet te laten; en of ſommige ſoo wat heen waren, die moeten evenwel in de reekening deur gaen: item, dat, indien ick ſommige mocht vergeten, den Heer Merlin daer goet boek van houwen ſal, en my vorders, als ick het begeer, te kennen geven hoe veel der noch aen ſchorten. Dat ſal niet noodig weeſen, antwoorde Merlin, want ſoo haeſt ſal het getal niet vol ſijn, of de ſchoone Dulcinea ſal onttovert weeſen, en in aller haeſt komen om u te bedancken, oock belooning te geven voor

deſe weldaedt: en voor my, ick wou liever, eer ick yemant een duyt, of, om beter te ſeggen, een ſlag verkorten ſou.... Wel dan duympjen op, ſey Sanche, en daer meê ſoo neem ik de ſaek aen, en dat op de bovenſtaende conditien en voorwaerden. Nauwelijcks had Sanche deſe laetſte woorden geſproken, of de ſchalmeyen begoſten weêr, gelijk als te vooren, te ſpelen, gevolgt van een deel roerſchoten; en Don Quichot viel Sanche om den hals, kuſſende hem hondert mael op het voorhooft, en de wangen. Den Hertog, Hertogin, en alle de byſtaenders toonden oock teeckenen van genoegen; en daer op ging de Kar ſijn gang. In het voorby rijden boog Dulcinea haer hooft voor den Hertog en Hertogin, maer deed een grooter eerbiedigheyt voor Sanche; en terſtont daer aen begoſt het krieken van den dag aen te komen, het gevogelte te ontwaecken, de beekjes te ruyſchen, de groene kruyden ſich ſelven bedekt met peerlen te vertoonen, en eyndelijck den hemel te bloſen: altemael klare teeckenen van het aenkomen van den dageraedt, en een aenſtaenden genoeglijken dag. En alſoo den Hertog en Hertogin ſich nu ſoo van hun jacht, als hun ander voornemen, voldaen bevonden, begaf men ſich weder na het Kaſteel, met meening het begonnen jock ten eynde te brengen, alſoo der geen ernſt was daer ſe meerder vermaeck in koſten ſcheppen.

Het XXXVI. Hooftſtuk.

Vertellende de vreemde en noyt bedachte Avontuur van de droevige Jonckvrouw, of de Gravin Trifaldi, beneffens een Brief van Sanche aen ſijn Huysvrouw.

DEn Hertog had een Hofmeeſter, dat een drolligen haen was, die ook de figuur van Merlin geſpeelt, het heele werk beſteeken, en de veerſen gemaekt had, ſtellende een lecker van een Pagie in de ſchijn van Dulcinea. Eyndelijck, door verſoeck van ſijn Heer en Mevrouw, verzinde hy weer iets anders, met de aerdigſte en vreemſte vonden van de werelt. Des anderen daegs vraegde de Hertogin aen Sanche, of hy ſijn aengenome penetency al had begonnen? Hy antwoorde ja, en dat hy ſich dien nacht vyf ſlagen gegeven had. De Hertogin vraegde, waer meê? Met de handt, antwoorde Sanche. Dat is niet genoeg, zey de Hertogin, want ick hou het daer voor, dat Merlin daer niet meê te vreden ſal weſen: het ſal beter ſijn, dat Sanche touwen met haeckjes daer aen neemt; en ſoo ſal hy de waerheyt met ſijn bloed ſchrijven.

ſchrijven. Gelooft vry, dat de vryheydt van ſulck een voornaem vrouw, als Dulcinea is, ſoo goet koop niet gaen en ſal; behalven dat de wercken van caritate, die men ſoo traeg en ſoo ſlappelijck doet, geen verdienſten hebben. Uw Doorlugtigheyt gelieft my dan ſoo het een of het ander te geven, en ſoo ſal ick 'er my dan na ſtellen, ſoo veel als mijn ſwack vermogen ſal konnen verdragen, antwoorde Sanche: want uw Genade moet weten, dat, al hoe wel ick een boer ben, ick evenwel vleeſch heb ſoo ſacht als een conijn; en my dunckt, dat ick my om een anders wil niet behoef te verſcheuren. Wel aen, ſey de Hertogin, ick ſal der u morgen een beſtellen, die heel bequaem ſal weſen na de gelegentheyt van uw lighaem. Ick heb, vervolgde Sanche, mijn doorluchtige Vrouw, een brief aen mijn vrouw Tereſa geſchreven, daer ick haer alles in te kennen geef 't geen my gebeurt is zedert dat ick van haer vertrocken ben: ik heb ſe hier in mijn ſack by me, en daer ſchort niet als het opſchrift aen te ſchrijven: ick wilde wel, dat ſe uw Hoogheyt eens geliefde te leſen, alſo my dunkt, dat ſe al heel governeurachtig ingeſtelt is. Wie heeft ſe ondertyckent? vraegde de Hertogin. Wie anders als ick? antwoorde Sanche. Hebt ghy ſe ock geſchreven? vraegde de Hertogin. Met geen gedachten, antwoorde Sanche, ick kan leſen noch ſchrijven, maer evenwel ken ick mijn merck wel ſetten. Laet ſe ons eens ſien, zey de Hertogin, want ongetwijffelt ſult ghy daer een proef van uw bequaemheydt in getoont hebben. Sanche kreeg een ongeſloten papier uyt ſijn ſack, en de Hertogin het ſelve nemende, vont 'er deſe woorden in:

Brief van Sanche Pance aen Tereſa ſijn Huysvrouw.

SOo ſe my dapper geeſſelden, ſou ick voor een goet Ridder gaen; en ſoo ick nu een goet Gouverneur ben, dat koſt my ſlagen genoeg. Deſe woorden verſtaet ghy tegenwoordig niet, myn Tereſa, maer daer na ſult ghy ſe wel begrijpen. Ghy moet weten, Tereſa, dat myn wil is, dat gy in een karos rijdt; 't welck met onſe ſtaet over een komt: want anders ſou het maer een wisje wasje weſen. Ghy ſult de vrouw van een Gouverneur zijn: beſiet nu wat geluk u op den hals komt. Ick ſende u hier een groen Jagers kleedt, 't welck my de Hertogin gegeven heeft: maeckt het in ſulcker wijſe toe te ſtellen, dat onſe Dochter daer een rock en een lijfje mach uyt krijgen. Don Quichot, myn Heer, gelijck ick hier hoor ſeggen, is een verſtandige ſot, en een behaechlijcke nar, en dat ick by hem niet te pas en kom. Wy hebben in het Hol van Monte Sinos geweeſt, en de wyſe Merlin heeft het op my gemunt

gemunt, om Dulcinea te onttoveren, die men ginder Aldonça Lorenço noemt, ten koſten van drie duyſent en vijf hondert ſlagen, behalven vijf, die ick alreedts weg heb; en dan ſal ſe ſoo ſuyver weſen als de moeder die haar gebaert heeft. Gy moet dit tegen niemant ſeggen, want ſy ſouden u de kop warm maecken: den een ſou ſeggen, dat het ſwart was; en den ander ſou ſeggen, dat het wit was. Over eenige weynigen dagen vertreck ick na myn Gouvernement, daer ick goede profijten hoop te doen, gelijck ſe mijn ſeggen dat de nieuwe Goverueurs al te mael doen: ick ſal ſe de pols taſten; en dan ſal ick u laten weten, of het raetſaem is, dat gy by my komt, of niet. Ons Graeuwtje is noch kloeck en geſont, en doet u ſeer groeten; en ick meen hem niet te verlaten, al maeckten ſe my Keyſer van Turckyen. De Hertogin, mijn Vrouw, kuſt u duyſent mael de handen: doet haer het ſelve weêrom twee duyſent mael; want goeden dag en goeden avont koſten geen duyſent pont. Ick heb het geluk noch niet aengetroffen van weer ſulk een mael met hondert kroonen te vinden, gelijck de andere reys: maer bedroeft u daer niet in, alderliefſte wijfje, het ſal al te mael met dit Gouvernement goet gemaeckt worden: een goet hijlik betaelt'et al: hoewel ſe ſeggen, dat ick myn eygen vingers daerom noch ſal opeten; en als dat ſoo was, ſou het my noch duur genoeg te ſtaen komen, ſchoon men dagelicks ſiet, dat ſulck volck, dat lam of kreupel is, veel aelmiſſen krijght; in voegen ghy door den eenen weg of den anderen voorſeecker een vrouw der vrouwen ſult worden, 't welck ick u van harten toe wenſch, gelyck ick uw ootmoedigen dienaer ben. Uyt dit Kaſteel, den twintigſten July duyſent ſes hondert veerthien.

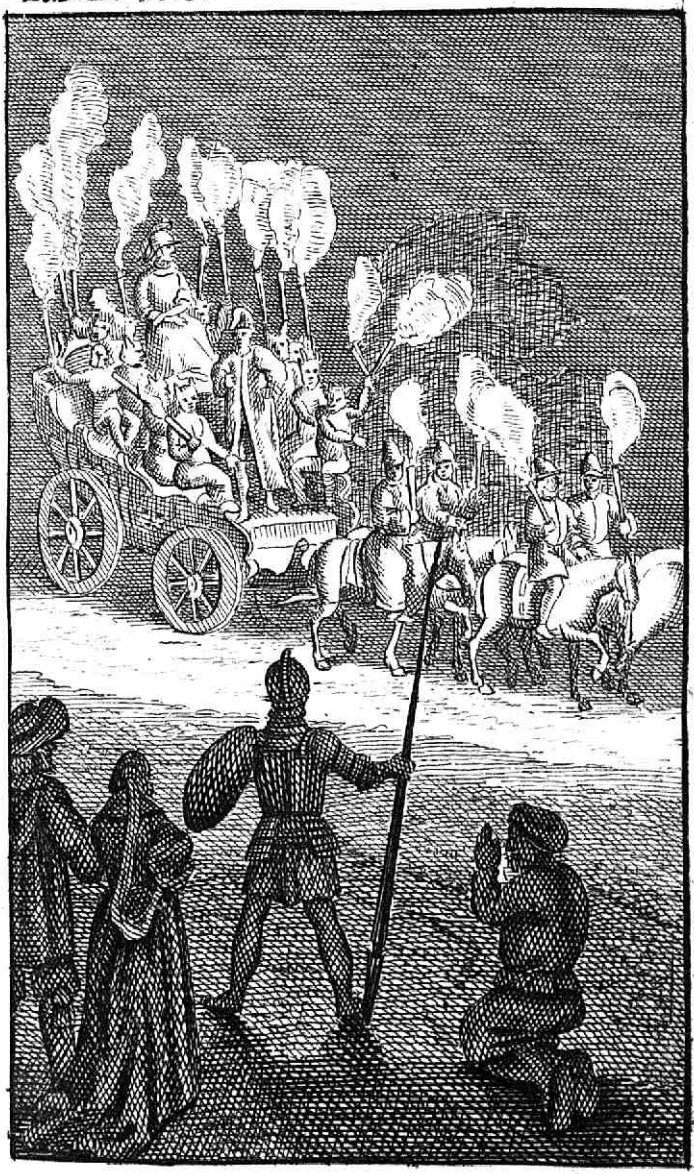
Uw Man de Gouverneur.

SANCHO PANCA.

De Hertogin, hebbende deſen brief geleſen, ſey tegen Sanche: In twee dingen gaet de Gouverneur een weynig buyten den weg: het eene, dat dit Gouvernement u gegeven wordt voor ſoo veel ſlagen; daer in tegendeel waer is, dat, doen den Hertog, mijn Man, u het ſelve gaf, hy niet wiſt of'er roeyen in de werelt waren. Het ander is, dat ghy u daer een beetje gierig in betoont; 't geen ick niet garen ſou ſien: want veel naden breecken den ſack: en den gierighen Gouverneur beſtiert de gerechticheydt niet wel. Ick ſeg dat daerom niet, antwoorde Sanche, en ſoo het uw Doorluchticheydt niet goet en vindt, dat men deſen brief ſendt, men hoeft ſe maer in ſtucken te ſcheuren, en een ander te ſchryven; en dan ſou het wel ſoo konnen uytvallen, dat ſe noch veel ſlimmer was, als

als ick ſe na mijn hooft ſou ſtellen. Neen, neen, ſey de Hertogin, de brief is wel; en ick begeer, dat ſe den Hertog, mijn Man, oock ſiet. Hier mede gingen ſe na een tuyn toe, daer ſe dien middag eeten ſouden. De Hertogin toonde den Hertog den brief van Sanche, die daer groot vermaeck in ſchepte. Als men gegeten, het amelaecken opgenomen, en na de maeltijdt een wijl gekout had, ſoo met Don Quichot als met Sanche, quam hen op het onvoorſienſt ter ooren het toeten van een droevig gefluyt, en het ſlaen van een ontſpannen trommel. Een yeder ſcheen verbaeſt door dit krijgs en treurig geluyt, voornamentlijck Don Quichot, die van ſchrick niet en wiſt wat hy deê. Van Sanche valt niet te ſeggen, als dat hem de vrees weer de haſe ſchoenen aentrok; maer ſijn uyterſte hoop was aen de zy van de Hertogin: want in der daedt, het geluyt, dat men hoorde, was heel ſwaermoedig. Terwijl ſe nu alle in deſe verwachting waren, ſagen ſe door den hof na hen toe komen twee Mannen, in den rouw gekleedt, met de kleederen ſoo lang, dat ſe hen naſleepten. Deſe ſloegen op twee groote trommelen, mede met ſwart bedeckt. Aen hun zyde quam de Pijper, even als ſy toegemaeckt. Agter deſen volgde een Mansperſoon, van grootte gelijck een Reus, ſonder mantel, doch met een lange hangende rock, en daer boven over een breeden draegbant, mede ſwart, daer een lang ſlag-ſwaert aen hing, zijnde mede in een ſwarte ſchee. Het aengeſicht had hy bedekt met een ſwart kleedt, daer van onderen een lange witte baert uyt ſtack. Hy hielt ſijn tredt op het gedob van de trommen, met een groote ſtemmigheyt. Kortelijck, ſijn grootte, ſijn aenſienlijckheydt, en ſijn weſen waren machtig om een yeder ſchrick aen te brengen, die hem niet en kenden. Dit Schepſel op de ſelve wijſe, en de eyge geſtaltenis, ley ſich voor de voeten van den Hertog neêr, die met al het geſelſchap over-eynde ſtondt, om de uytkomſte te verwachten: maer den Hertog wilde geen woordt hooren, voor en al eer hy weder opgeſtaen was. Hy daer op deed het kleed van ſijn aenſicht, en ſtelde daer voor een de witſte, de langſte, en digtſte baert, die een menſch bedencken kan; en daer op uyt ſijn groven en hollen borſt een ſware en vreeſſelijcke ſtem voorbrengende, ſeyde hy tegen den Hertog: Heer, hooge en geweldige Heer, mijn naem is Trifaldin, toegenaemt met den witten baert: ick ben Schiltknaep van de Gravin Trifaldi, anderſins genaemt de bedroefde Jonckvrouw, uyt wiens naem ik aen uw Hoogheyt geſonden ben, namentlijck, om u te verſoecken, dat het u gelieft haer toegang en gelegentheyt te geven om aen uw Hoogheydt

haer jammer te openbaren, zijnde het vreemdſte en wonderlijkſte, dat de wonderlijckheyd ſelve ſou konnen bedencken. Voor eerſt wenſcht ſy te weten, of den dapperen en noyt overwonnen Ridder Don Quichot de la Mancha oock in dit uw Hof is; om den welcken te ſoecken wy aldus te voet, en ſonder eeten of drincken, komen tot uyt het Koningrijck van Candaya: een ſake, welcke men mag en moet houden voor een wonderwerck en miraeckel, of een byſondere kracht van toovery. Sy onthoudt zich aen de poort van dit Kaſteel, alleenig wachtende op uw Doorluchtigheydts bevel om te mogen in komen. Dit ſoo geſegt hebbende, bleef hy ſtaen wachten (ſtroockende onderuſſchen ſijnen langen baert, van boven na beneden) na beſcheydt en antwoort, 't geen hem van den Hertog eyndelijck in deſer voegen gegeven wiert: Wy hebben, mijn goede Schiltknaep, al voor eenige dagen gehoort het ongeval van Mevrouw de Gravin Triſaldi, anders genoemt door de Toovenaers de bedroefde Jonckvrouw; en daerom mooght ghy, groote Schiltknaep, wel ſeggen aen uw Vrouw, dat, wanneer het haer Genade gelieft, ſy vry binnen komt, te meer, alſoo den Ridder Don Quichot, daer ſy na vraegt, hier tegenwoordig is, van wiens edelen aert ſy niet als alles goedt te wachten heeft: en ſegt haer oock van mijnent wegen, dat ick mede ſoo veel als ick vermag tot haren dienſt ben, dewijl ick ook een Ridder ben, die al te ſamen gehouden zijn aan de Jonckvrouwen alle dienſt en onderſtant te bewijſen, voornamentlijk aen de verdruckte weduwen, gelijck de Gravin Triſaldi is. De Schiltknaep ſulcks hoorende, boog ſich tot op de aerde toe; en gevende het teecken aen de Trommers en Pijpers, ging hy op de ſelve wijſe den hof weder uyt, als hy der in gekomen was, latende een yeder ten hoogſten verwondert. Den Hertog keerde zich daar op na Don Quichot, en ſey: Hier ſiet men, dat de duyſternis van de booswichten, noch de nevel van d'onwetenheydt, niet machtig zijn het licht van de dapperheyd te beſwalcken en te bedecken: ick ſegge dit daerom, om dat het naeuwelijcks ſes dagen zijn dat uw Genade hier in mijn huys is geweeſt, en men komt u alreedts ſoeken van verre en afgeſonderde landen, en dat niet op kameelen en drommedariſen, of in koetſen en karoſſen, maer nugteren en te voet, dan door de eene en dan de andere bedroefde, ellendige, of beklaeglijcke ziel, vertrouwende in de onverwonne ſterkte van uwen arm den eenigen trooſt voor haer ellenden te vinden: danck heb uw groote en doorluchtige daden, die al de gedeelten der werelt te poſt overloopen. Ick ſou wel wenſchen,

ſchen, Mijn Heer, antwoorde Don Quichot, dat dien eerwaerdigen Heer, die ſich onlangs over de tafel ſoo misnoegt toonde tegens de dolende Ridderſchap, nu hier tegenwoordig was, om voor ſijn eygen oogen te ſien, of de doolende Ridders noodig zijn in de werelt, of niet: hy ſou ten minſten met handen taſten en voelen, dat die genen, die buyten ordinaer bedrukt, benauwt, en bekommert zijn, hun hulp en trooſt niet gaen ſoecken ten huyſe van de Geletterden, noch van de Dorp-papen, noch by den Ridder die noyt uyt ſijn moeders keucken heeft geweeſt, noch den luyen pronckenden Hoveling, dienſtiger om hen een praetje te verleenen, als te helpen, en dingen te doen, die van anderen mogen beſchreven en nagevolgt worden, of om de weduwen te dienen tot een trooſt, de weeſen tot een beſcherming, en de verongelijckten tot een ſchilt; maer dat het de dolende Ridders ſijn: en om die reden bedanck ick den Hemel, dat ick dien naem mag waerdig zyn; en hou voor wel beſteed al den arbeydt en moeyte, die ik in deſe eerlijke oeffening ſal aenwenden. Laet ſe komen deſe Jonkvrouw, en eyſſchen het geen haer gelieft: ik ben den man, die haer door de ſterkte van deſen onverwonnen arm, en mijn onbeſweecken moedt, de rechte hulp en trooſt ſal beſchaffen.

Het XXXVII. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de vermaerde Avontuur van de bedruckte Jonckvrouw.

ONgelooflijck was het genoegen van den Hertog en de Hertogin, ſiende hoe wel alle dingen na hun begeerten quamen uyt te vallen omtrent Don Quichot. Maer Sanche, ſiende hoe 't 'er geſchapen ſtond, ſey met een bedrukt gelaet: ick hoop ommers niet, dat deſe Mevrouw Gravin eenige hinder ſal geven, wil ik ſeggen, aen mijn Governement: want ik heb hooren ſeggen van een Apteecker van Toledo, een manneken dat klappen koſt as een Avekaet, al waer vrouwen tuſſchen bey kommen, ſey hy, kan men geen goet verwachten. Maer ô lieven Heer, hoe was 'er dien Apteecker aen vaſt! Soo dat ick ſeggen wil, dat, nademael de vrouwen gemeenlijk moeyelijk en onhebbelijk bennen, hoe en van wat qualiteyt dat ſe ſijn, wat ſal men dan te wachten hebben van deſe droevige Gravin Tresfaldas, of Treskolas, want in mijn land ſijn faldas en colas al een ding, en het een is ſo wel een ſtaert als het ander. Swijgt, Sanche mijn vrient, ſey Don Quichot, want dewijl deſe Mevrouw uyt ſo verre landen komt, om na my te ſoeken, ſo moet het geen van die ſijn, die den Apoteecker heeft gemeent,

gemeent, te meer, dewijl sy een Gravin is; en wanneer de selve willen, worden se in dienst van Koninginnen en Keyserinnen gebruyckt. Hier op antwoorde Donna Rodrigues: Mevrouw de Hertogin heeft se noch wel in haar dienst, die noch wel Gravinnen kosten worden, indien het geluck dienen wou: maer de wetten volgen de Koningen; en daerom heeft niemandt quaet van de vrouwen te seggen, noch oock van de ouwe Jonckvrouwen: want al hoe wel ick het niet en ben, soo weet ick evenwel, dat een bedaegde Jonckvrouw veel voordeel heeft over een weduwvrouw. Maer altoos toonen sich de Schiltknapen onse vyanden te zijn, die, soo menigmael als se ons in de voor-saletten sien voorby gaen, altoos het een of het ander weten te seggen, halende onse beenen uyt het graf, en begravende onse eer en reputatie: en evenwel in spijt van haer harte bloet; wy zijnder en mostender blijven, en dienen daer wy dienen, 't zy vet of mager, al decken wy somtydts onse delicate of geen delicate leden met een enkelen rock. En in der waerheydt, indien my de tijdt en gelegentheydt gegeven wiert, die daer toe vereyscht wort, ick sou niet alleen dese tegenwoordige Heeren, maer de gantsche werelt, doen sien, dat 'er geen deugt is, die men in de vrouwen niet en vindt. Ick geloof, zey de Hertogin, dat mijn goede Donna Rodrigues gelijck heeft, maer sy sal een andere tijdt moeten afwachten, om dat quaet gevoelen van dien Apoteecker weg te nemen, en dat van Sanche te wederleggen. Sanche gaf daer op tot bescheyt: Dewijl ick nu ben op de trap van Goverheur, soo heb ick met geen Schiltknapery te doen, en begeer se oock niet om soo veel vrouwen als 'er in de werelt zijn. Sy souden met haer redenen voortgevaren hebben, indien se den Pijper en de Tamboeren niet wederom gehoort hadden; waer door sy gewaer wierden, dat de bedroefde Jonkvrou quam. De Hertogin vraegde den Hertog, of sy niet behoorde te gaen om haer te ontfangen, dewijl het so een voorname Donna en Gravin was. Voor soo veel als het Graefschap aengaet, antwoorde Sanche, al eer den Hertogh antwoorde, so sou ick van gevoelen zijn, dat uw Hoogheyt haer behoorde te gaen onthalen: maer voor so veel als de Donna belangt, sou ick 'er niet een voet om uyt de weeg gaen. Wie vraegt u daer na? Sanche, zey Don Quichot. Wie anders, mijn Heer, vraegde Sanche wederom, als ick selfsen so mag ick doen als Schiltknaep, die de beleefftheyt in uw schoot geleert heeft, die de beleefste en bequaemste Ridder zijt die 'er te vinden is: en in die saek, gelijk ick van uw Genade wel gehoort heb, sondigt men so wel in te veel, als in te weynig; en voor

den

den verſtandigen is een woort genoeg. Het is ſoo, gelijk Sanche wel ſegt, vervolgde den Hertog, maer laet ons eerſt de mijnen van deſe Gravin ſien; en daer uyt ſullen wy beſluyten, wat onthael en beleeftheit men haer ſchuldig is. Ondertuſſchen quamen de pijpen en trommen aen, gelijk de eerſtemael. En alhier maekt den Auteur met dit kort Hooftſtuck een eynd, om in het ander ſijn begonnen avontuur te vervolgen, ſijnde een van de notabelſte van deſe Hiſtory.

Het XXXVIII. Hooftſtuck.

Vertellende het berecht, 't welck de bedroefde Jonckvrouw deed, wegen haer ongevallen.

ACHter deſe voorverhaelde Pijper en Tamboeren quamen omtrent twaelf Jonkvrouwen, gaende al paer en paer, en gekleedt in ſwarte ſtof, met witte doecken op hun hooft. Achter hen quam de Gravin Trifaldi, geleydt met de handt door haren Schiltknaep Trifaldin met ſijn witten baert. Sy was gekleedt met ſeer fijne en ſwarte ſtof, of floers, onder het welk ſich evenſtaeg een andere koſtelijcke rock vertoonde. De ſtaert, of de ſleep, ſoo als men ſe noemen wil, had ſijn drie punten, welcke door even ſoo veel Pagien, in de rouw gekleed, nagedragen wierden; vertoonende een aerdige Mathematiſche figuur door de ſcherpe hoecken, die deſe drie punten maekten: waer door een yeder, die deſe drie punten ſag, terſtond de oorſaek begreep, waerom ſy de Gravin Trifaldi, *drie ſtaert*, genoemt wiert. Want anderſins, ſegt Benengeli, ſou haer eygen natuurlijcke vocative naem zyn de Gravin Lobuna, ter oorſaek dat 'er in haer lant veel wolven zyn, die men in het Spaenſch Lobos noemt; gelijck het daer de manier is, dat men de Vorſtinnen nae de veelheyt van de beeſten noemt, als Leonina, Urſina, Vulpina, en ſoo voorts. Maer deſe Princes, om de nieuwe vondt van haer drie ſtaerten te verheerlijcken, lier den naem van Lobuna varen, en nam die van Trifaldi aen. De twaelf Jonckvrouwen, beneffens de Gravin, quamen aengaen met een tred, gelijck men in de Ommegangen en Proceſſien gebruykt, hebbende altemael ſwarte deckſels over hun aengeſicht, daer men niet door ſien koſt, heel anders als de Gravin. Dit Vrouwen-eſquadron dan eyndelijk nader komende, ſtelden ſich den Hertog, de Hertogin, en Don Quichot over eynd, gelijck oock al die dit ſpel aenſagen. De twaelf Jonckvrouwen bleven eyndelijk ſtaen, en ſcheyden ſich in tweën van malkander, gevende alſoo plaets aen de bedroefde Jonkvrouw, die aldus tuſſchen

ſchen hen allen door na de Heeren ging, ſonder dat den Schiltknaep Trifaldin haer verliet; 't welk ſiende den Hertog, de Hertogin, en Don Quichot, gingen ſe haer omtrent twaelf treden in 't gemoet, om haer te ontfangen. Sy haer kniën ter aerde gebogen hebbende, ſey, eer met een donckere en heeſche als heldere en klare ſtem: Uw Heerlijkheden gelieven ſulken grooten beleeftheyt aen haren Dienaer, ik ſegge Dienares, niet te bewijſen. Gelieft ten goeden te houden, ſoo ik, ter oorſaek van mijn groote droefheyt, ſomwijlen een kleyne misſlag bega; alſo my het verſtant by vlagen heel bedwelmt is: en hoe meer dat ik het te recht ſoek te helpen, hoe meer ik 'er in verwar. Hy moſt heel bedwelmt en heel verwart ſijn, Mevrouw de Gravin, antwoorde den Hertog, die aen uw perſoon ſelf uw verdienſten niet wiſt te onderſcheyden, dewelke, ſonder meer te ſien, verdient den naem van de bloem en roem van alle beleeftheyt; en regtende haer met de hant op, deed hy haer neven de Hertogin in een ſtoel neder ſitten, die haer insgelijcks met groote beleeftheyt ontfing. Don Quichot ſweeg ſtil, en Sanche liep rontom, om deſe Jonckvrouwen, en de Gravin, in het aengeſicht te ſien: maer het was hem nier moogelijk, voor dat ſe van ſich ſelven hun aengeſicht ontdekten. Een yeder bleef ſtil en opgetogen, wachtende wie de eerſte ſou ſijn die den mont ſou open doen, tot dat eyndelijck de bedroefde Jonckvrouw aldus begoſt: Ick heb een vaſt vertrouwen, aldermachtigſte Heer, alderſchoonſte Vrouw, en wijſe verſtandige Omſtaenders, dat mijn droefheyt ſal vinden in uw edelmoedigſte borſten een edele en droevige toegang: want ſoodanig is de ſelve, dat ſe machtig is om ſelf het harde marmer te verſachten, de onbeweeglijke diamanten te vermurwen, en het weerbaſtige ſtael weeck te maecken van de alderhartſte harten der werelt. Maer eer mijn verhael tot uw gehoor komt, wilde ick wel, dat men my geliefde kundig en wetende te maecken, of in dit hof, ofte dit geſelſchap, by avontuuren oock gevonden wort den doorluchtigen Ridder, Don Quichot de la Mancha, met ſijn trouwen Schiltknaep Pança. Hier is de man, antwoorde Sanche daer ten eerſten op, eer der yemant een woort ſprack, als oock dien Don Quichot, en alſoo kont gy ſpreeken al wat uw Genade belieft, dewijl wy gereed zijn om u alle hulp en dienſt te bewijſen. Ondertuſſchen rechte ſich Don Quichot op, en ſtierende ſijn redenen nae de bedroefde, ſeyde: Indien uw droefheden, ô benaeude Jonkvrouw, ſich eenig hoop van verlichtinge beloven door de kracht of dapperheyt

van

van den een of den ander dolend Ridder, hier zijn de mijne, die, al hoewel weynig en slap, evenwel altemael tot uw dienst zijn, en zijn moeten. Ick ben dien Don Quichot de la Mancha, wiens ampt het is de bedroefden te hulp komen; en zijnde het dan soodanig, gelijck het is, so heeft uw Doorluchtigheyt sich niet te quellen met gunst te maecken door de redenkunstige bewegingen, maer kort en ront uyt te seggen wat het is dat u deert, self in het aenhoren van een yeder, die, alhoewel se u niet helpen konnen, ten minsten medelijden met uw quelling sullen nemen. Sy, dit hoorende, maekte een gelaet van sig te willen voor de voeten van Don Quichot neder werpen; en, niet tegenstaende sijn wederstant, werpt se sig evenwel eyndelijk neder, en, willende met kracht sijn beenen omhelsen, sey dese woorden: Voor dese voeten werp ick my ter neder, onverwonnen Ridder, als zijnde de eenige zuylen en sturten van de bouwvallige doolende Ridderschap: die voeten moet ick kussen, aen welker treden al de hulp en onderstant van mijn lijden hangt, o dapper dolend Ridder, wiens waerachtige daden die van al d'Amadisen, Esplandianen, en Belianisen verduisteren. En daer mede latende Don Quichot, keerde sy sich na Sanche Pance, en vattende sijn handen, sey: O ghy getrouwste Schiltknaep, die oyt dolende een dolend Ridder volgde, grooter in goedertierentheydt, als de baert van mijn Schiltknaep Trifaldin: geluckigh moogt ghy u selven achten, de eer te hebben van sulck een Ridder te dienen, als den grooten Don Quichot, in wien gy de heele Ridderschap van de geheele wereldt dient: ik besweer u by het gene gy aan uw goedertierenheyt en vroomheyt schuldig zijt, dat ghy toch mijn voorspraeck by uw Heer wilt weezen, op dat hy toch haestelijck dese ootmoedigste en ellendichste Gravin te hulp komt. Of mijn vroomheyt en goetheyt, antwoorde Sanche daer op, soo groot is als de baert van uw Schiltknaep, daer vraeg ick weynig na: als mijn ziel uyt mijn lichaem sal gaen, sal de selve geen baert noch knevels ontbreecken; en van de andere tijdelijcke baerden heb ick niet veel wesen: maer sonder meer van dese secoursen te gebruyken, ick sal Mijn Heer garen uwent wegen bidden (die ik weet dat mijn een goet hart toedraegt, en te meer nu, dewijl hy my van doen heeft in sekere saeck van comportantie) dat hy uw Genade wil gunstig zijn in al het gene sy van hem begeert: daerom laet vry al uw sorgen voor den dag komen, en vertoontse ons, op dat wy het altesamen mogen aenhooren. Den Hertog en Hertogin hadden moeyten genoeg met sich van lachen te onthouden, als die van het werk goede

kennis

kennis hadden, en in hun hart de ſoete vond van deſe avontuur preſen. De Gravin eyndelijk weder gaende neder ſitten, begoſt alduſte ſpreeken: In het Rijck van Candaya, het welcke is tuſſchen het groot Trapobane en de Zuydzee, twee mylen verder aen ginds zijde van de Caep Comorin, was Vrouw en Koningin de Vrouw genaemt Maguncia, Weduwe van den Koning Arcipiela, haer Heer en Man, uyt welck houwelijck geteelt en geprocreëert is de Infante Antonomaſia, welke onder mijn opſicht en goede onderwijſing gequeeckt en opgebracht wiert, alſo ik een van de oudtſte en voornaemſte Jonckvrouwen van haer Moeder was. Het geburde eyndelijck, dagen gaende en dagen komende, dat deſe Infante Antonomaſia quam tot den ouderdom van veerthien jaren, met ſulck een volmaecktheyt van ſchoonheyt, dat de natuur ſelf daer niet meerder ſou hebben konnen by doen; en ſoo ſchoon als ſe was, ſo verſtandig was ſe oock: gelijk ſe dan was, en noch is (indien anders het nijdige nootlot de werelt van ſulck een koſtelijck beſit niet berooft en heeft) de ſchoonſte van de geheele werelt. Op deſe ſchoonheyt, die te groot is voor mijn ſtamelende tong, wierden menigten van Vorſten verlieft, ſoo wel die in die plaetſen geboren, als die vreemden en aenkomelingen waren; onder de welcken de moed had ſijn gedachten tot den hemel van ſulck een ſchoonheydt te verheffen een byſonder Ridder, die in het hof van haer Vader was, vertrouwende ſoo op ſijn jonckheyt en ſijn bequaemheyt, als wackerheyt van verſtant: want ik ſal uw Hoogheden beveſtigen, indien het haer niet verveelt, dat hy voor eerſt een Guitarre deed ſpreeken, en dat hy was een goet Poëet, en een goet Danſer: hy had ook een aerdige hand van Vogelkouwetjes te maeken, daer hy alleen ſijn koſt meê ſou hebben konnen winnen, als hy het noodig had: en oordeelt, of dit geen bequaemheden waren om een ſteenrots te breecken, ick ſwijge het hart van een teedere Jonckvrouw. Maer evenwel, al ſijn gratien en bevallijkheden waren niet, of ſeer weynig, om deſe ſterckte ſig te doen overgeven, 't en waer de ſtuk boefs de loosheyt gebruykt had van my eerſt te overwinnen. Eerſt wilde deſen ſchelm en vuylen vagebont ſich meeſter maken van mijn genegentheyt, en my alſo ontweldigen de ſleutels van deſe ſterckte, die ick in mijn bewaring had. In 't kort, hy wiſt my ſo te vleyen, ſo te bepraten, en ſo te bewegen, met ik en weet wat betooveringen, dat ik hem mijn genegentheyt moſt overgeven: maer het meeſte en het kragtigſte, dat de vaſte ſterkte van mijn voornemen koſt onder de voet werpen, waren eenige vaerskens, die ick hem op ſeeckeren nacht

door

door een traly, die op een ſtraetje uyt quam, hoorde ſingen, luydende aldus, ſoo mijn onthoudt wel is:

Van mijn ſoete vyandin
Komt een quaet, dat ziel en ſin
Quetſt ter doodt, en houdt verſlagen:
Maer op dat mijn ſmart mag zyn
Dieper, en van meerder pijn,
Wacht ick my van die te klagen.

My docht, ja wel, dat my deſe woorden dwars door en weêr door mijn hart gingen; en van doen af aen, ik ſegge van die uur af, ſiende het quaet dat uyt ſulcke en diergelijke vaerſen voortquam, wierdt ik van gevoelen, dat men de Poëten uyt alle goede en wel geordonneerde Republijcken behoorde te bannen, met klocke-ſlag, gelijk Plato geleert heeft, ten minſten die genen die ſich bemoeyen met ſulcke dartele en brooddroncke rijmen: want ſy ſchrijven vaerſen, niet gelijck als die van den Marquis van Mantua, of van Gryſella, die de kinderen en wijven doen huylen; maer ſulcke, die gelijk ſcherpe doornen u de ziel doorboren, of gelijk levende blixemſtralen het hart quetſen, latende de kleederen ongedeert. Op een ander tijdt ſong hy deſe:

Komt, dooat, by my, maer ſoo bedeckt,
Dat uwe komſt geen tocht verweckt,
Noch geene ontſetting heeft te geven;
Want anderſins de ſoete pijn
Van ſterven, ſou ſoo ſmaecklijck zyn,
Dat ſy my weder ſou doen leven.

Van deſe en diergelijcke ſlag van betooverende Toover-veerſen liep hy over; en als hy zulck een ſlag van rijmen ſich verontwaerdigde te ſchrijven, die men in Candaya Rondeelen noemt, dan was het handen en voeten los, en alle kragten van wederſtant lagen daer heen. En daerom ſeg ik ooch eens, dat men zulke en diergelijke Toovenaers met Ovidius na Pontus behoorde te bannen. Evenwel, als men het al ſeggen moet, zy hebben de ſchuld niet; maer wel die onnooſele eenvoudige harten, die ſe ſo prijſen, en de ſottinnen die ſe geloof geven. En zoo ick had geweeſt die ick behoorde geweeſt te hebben, al ſijn ſingen en al ſijn pijpen ſouden my niet hebben doen gelooven, dat het al goud was dat 'er blinckt. Ick leefde al ſtervende, brande in het midden van de koude, beefde in het midden van het vyer, hoopte ſonder hoop,

ging weg en bleef daer ik was, en bevont my gelijk duyſent anderen van die fortinnen. En wat ſou hen tegenſtaen? Sy beloven den Phenix van Arabien, de Kroon van Aridiana, de Paerden van de Son, de Peerlen van het Zuyden, het Gout van den Tibur, en den Balſem van Pancaya; en ſoo veel te ſtouter zijnſe in het belooven, als ſe te ſeekerder zijn dat ſe niet veel meenen te geven. Maer waer wort ik ellendige vervoert! wat ſotheyt of dwaesheyt drijft my tot de gebreeken van een ander te vertellen, daer ik noch ſoo veel van mijn eygen ſelf te ſeggen heb! Ach my! noch eens geſeyt, ongeluckige, en rampſalige als ik ben! de vaerſen hebben 't my niet gedaen, maer wel mijn eenvoudigheyt: och arm! de Muſijk heeft my niet vervoert, maer wel mijn eygen lichtvaerdigheyt, en mijn eygen onbedachtſaemheyt. Deſen openden den weg, deſen bereyden den weg aen Don Clavio, (want ſodanig is de naem van den genoemden Ridder) en alſo zijnde ik de middelaerſter, bevond hy ſich niet eens, maer menigmael, in de kamer van de ſchoone, en niet door hem, maer door my bedrogene Antonomaſia, onder den naem van haer echte Bruydegom: want 't en waer dat, hoe ſlecht ook dat ſe was, ſou hy niet gerooken hebben daer ſe gepiſt had. Neen, ô neen, het houwelijk moet voorgaen in alle dingen die door mijn handen gaen: alleenig was 'er een ſwarigheyt, dat hy maer een gemeen Ridder, en ſy de eenige erfgenaem van het Rijk was. Eenige dagen bleef deſen handel en wandel door mijn loosheyt bedekt, tot 'er tijt dat, ik en weet niet hoe, de buyk van de arme Antonomaſia begoſt te ſwellen; 't welk ons alle drie ſchier de door op het lijf bracht: en het quam daer op uyt, dat, eer het alles voor den dag quam, Don Clavio voor den Vicarius, of Stedehouder, Antonomaſia voor ſijn Bruyt ſou eyſſchen, uyt kragt van een hantſchrifje dat tuſſchen haer beyden door mijn beleyt was gemaekt, 't geen ſo krachtig was, dat het Hercules noch Samſon ſelf niet ſouden hebben konnen breeken. Dit wiert ſoo gedaen; de Stedehouder ſag het briefken; nam de bekentenis van de Princes, die het terſtont bekende; en deed daer op de arme Vorſtin gevangen ſetten in gijſeling, in het huys van een Deurwaerder van het Hof. So zijnder dan ook Deurwaerders in Candaya, zey Sanche daer op, als ook Poëten en diergelijken? en is het ſo, ſo durf ik wel ſweeren, dat al de werelt over al even eens is. Maer laet een weynig voort ſchieten, Mevrouw Trifaldi, want het begint vaſt laet te worden; en ik verlang te bijſter om het eynde van deſe lange hiſtory te weten. Het ſal geſchieden, antwoorde de Gravin: en hier mede eyndigt den Auteur dit Hooftſtuk, om den Leeſer het vervolg in het ander te doen vinden.

Het

Het XXXIX. Hooft-ſtuck.

Daer de Gravin Trifaldi het vervolg maeckt van haer groote en wonderlijcke Hiſtorie.

SAnche ſprack niet een woort, of de Hertogin had'er ſulk een vermaeck in, als Don Quichot verdriet, die daerom hem belaſte te ſwijgen; en alſoo vervolgde de bedroefde, ſeggende: Eyndelijk na veel vragen en antwoorden, alſo de Infanta altoos bleef op haer ouden toon, ſonder van haer bekentenis af te wijcken, gaf eyndelijck den Stedehouder de uytſpraeck, tot voordeel van Don Clavio, en ſtont hem de Princes toe tot ſijn wettige Bruyt; daer de oude Koningin, Mevrouw Maguncia, Moeder van Antonomaſia, ſulk een hartſweer van nam, dat men ſe binnen drie dagen tijts begroef. Sy moſt altoos eerſt doodt weſen, berechte Sanche daer op. Dat is ſeecker genoeg, antwoorde Trifaldin, want in Candaya begraeft men geen lieden voor en al eer ſy geſtorven zijn. Evenwel heb ick geſien, Heer Schiltknaep, hervatte Sanche, dat men een perſoon begroef, die in ſwijm lag, meenende dat ſe doot was; en my dunkt, dat deſe Koningin al dikmaels eerſt moet geſwijmt hebben, voor en al eer zy geſtorven is: men ſterft daer zoo niet heen, want het leven heet valck: en boven dat dunckt my niet, dat haer de Koningin ſoo ook behoefde daer over te verſtoren: haer Dochter trouwde aen geen pagie of lackay, gelijk ſommige anderen, ſoo als ik gehoort heb, wel gedaen hebben, maer met een eerlijck Ridder by loo, en een Edelman, en van ſulcke kaliteyten als by ons hier afgebeeldt is. En alſoo in alle deugdelijcke waerheyt, alhoewel het een ſotheyt was, was het evenwel zoo groot niet, als men wel dencken zal: want volgens de regels en leſſen van Mijn Heer, die hier tegenwoordig is, en my niet zal laeten liegen, even eens gelijk men van geleerde mannen Biſſchoppen maeckt, alſoo maeckt men van de Ridders, voornamentlijck de dolende Ridders, Keyſers en Koningen. Gy hebt daer in gelijck, Sanche, antwoorde Don Quichot, want een doolend Ridder, gelijck hy heeft twee vingers van de fortuyn, is op den naeſten trap om den grootſten Heer van de werelt te worden: doch gaet al voort, Mevrouw de bedroefde, want ick kan ſelf niet lijden, dat men ophoudt met deſe tot noch toe ſoete geſchiedenis. Maer nu volgt het bitter, antwoorde de bedroefde, en zoo bitter, dat'er het roet, en het heylig bitter, ſuyker by zijn. De Koningin dan aldus ge-

ſtorven, en niet beſwijmt zynde, hebben wy ſe begraven; en ter naeuwer noodt hadden wy het graf toegedeckt, en het *ultimum vale* geſeyt, wanneer, *quis talia fando, temperet à lachrymis*! wie ſou ſich daer over van tranen onthouden! ſich ſelf vertoonde, ſittende op een houten paert, boven op het graf van de Koningin, den Reus Malambruno, die, behalven dat hy wreet was, oock voor een groot Toovenaer bekent was, welke tot wraek over de doot van ſijn Cormana, en tot ſtraffe der ſtoutheyt van Clavio, en kaſtijding der lichtvaerdigheyt van Antonomaſia, haer beyden op het graf beto verde, zijnde ſy verandert in een koperen Aep, en hy in een Crocodil, van een metael dat tot noch toe onbekent is. Tuſſchen hen beyden ſtaet een tafel, en daer op eenige Syriſche letteren, welcke in de Candayſche ſpraek, en voorts in de paenſche overgeſet zijnde, deſe ſententie behelſen: *Deſe twee onbedachte Minnaers ſullen hun eerſte gedaente niet wederkrijgen, voor dat den dapperen Mancho komt, om lijf om lijf tegen my te vechten; alſoo ter oorſaeck van ſijn byſondere dapperheyt deſe wonderlyke Avonture voor hem bewaert is.* Dit gedaen en geſchreven zynde, trok hy een groot en ſchrickelijck breed ſwaert uyt ſijn ſchee, en, vattende my by het hair, ſtelde ſich aen als wilde hy my de keel af ſnijden, of het hooft afſlaen. Ick ontſtelde my hier over te geweldig, ja ſoo, dat ick niet een woordt ſpreecken koſt: evenwel my ſelfs verbijtende, voerde ick hem noch ſoo veel woorden te gemoet, dat hy voor dien tijd met ſijn voornemen niet voort en ging. Kortelijk, hy deed al de Jonckvrouwen van het Hof voor ſich komen, welcke deſe waren die hier tegenwoordig zyn; en na dat hy onſe ſchult op het alderbreedſte afgemeten, den aert der vrouwen verfoeckt, en haer quaden handel, en noch ſlimmer wandel, ten hoogſten gelaſtert had, leggende voorts hen allen te laſt de miſdaet die my alleen behoorde, ſeyde hy voorders, dat hy ons wel verloſte van de halsſtraffe, maer dat hy ons wilde kaſtijden op ſulken wijſe, dat wy borgerlijck ſouden geſtorven zyn: en op dat ſelve oogenblick voelden wy alle, dat ons de huyd geopent wiert, en dat'er ſtoppelen als punten van naelden door quamen. Wy ſloegen de handt aen onſe aengeſichten, en vonden ons in ſulcker voegen geſtelt, gelijck gy ons tegenwoordig ſiet. Op deſe woorden lichte de bedroefde, en de andere Jonckvrouwen hun hooftdekſels op, en toonden, dat ſe al te ſamen met goede dichte en ruyge baerden, den eenen roodt, den ander ſwart, den ander blaeuw, en ſoo voort, bedekt waren; over welk geſicht den Hertog

tog en de Hertogin op het alderhoogſt verwondert, Don Quichot verbaeſt, en Sanche met al de tegenwoordigheyt opgetogen wierden. Evenwel ging Trifaldi al voort: Op deſe wijſe ſtrafte ons dien wreeden Reus Malambruno, deckende onſe ſachte en aengename aengeſichten met deſe onhebbelijke en rouwe hairen; en had het den Hemel belieft, dat hy ons liever met ſijn ſnijdend ſwaert het hooft had afgeſlagen, dat had ons wel ſo lief geweeſt, als deſe verſmaetheyd te verdragen. En geen wonder ſou het ſijn, dat, gelijk onſe ſachte in een ruygen mont verandert is, alſoo ook onſe oogen tegenwoordig in fonteynen veranderden: maer de heele meyren en moeraſſen, die ick tot noch geſchreyt heb, hebben ſe al uytgedroogt; en alſo ben ick het u gehouden ſonder tranen te ſeggen. Soo ſeg ick dan, waer kan doch een vrouw met een baert toegang krijgen? Wat vader of wat moeder ſal ſich haerder ontfarmen? Want als men al ſijn aenſicht opgeſmuckt heeft met duyſent ſmeerſels, ſalven, en ſwarte plyſters, is 'er noch qualick yemant, die ons wil aenſien: hoe veel te min dan, als men ſo een bos hairen daer aen heeft. O Jonckvrouwen, ô trouwe geſellinnen, ter quader uren ben ick geboren, ter ongeluckiger uren hebben onſe ouders ons getee!:en met dele woorden viel ſe van haer ſelf, ſoo ſtijf als een deur.

Het XL. Hooft-ſtuk.

Vervattende ſaecken, de welcke dienen tot deſe Avontuur en wel gedenckwaerdige Hiſtory.

IN trouwen en in der waerheyt, alle de genen, die deſen ſien of hooren leſen, ſaluyt, zijn al te mael groote danck ſchuldig aen den neerſtigen Cide Hamet Benengeli, ter oorſaeck van de ſorgvuldigheyt welke hy getoont heeft in al de byſonderſte omſtandigheden te vertellen, tot een twee-en-dertigſte deel toe; beſchrijvende en uytbeeldende ons ſelf de minſte gedachten, en antwoordende aen alle klare en twijffelagtige queſtien en ſwarigheden; kortelijk, alles tot een hair en een draet toe op het aldernaeuſte doorſiftende. O voortreffelijcke Schrijver! ô geluckige Don Quichot! ô vermaerde Dulcinea! o Sanche Pança! alle in 't generael, en een yder voor ſich ſelven, leeft hondert en noch eens hondert jaren, tot vermaeck en tijdtkorting van alle menſchen.

De hiſtory ſeyt verders, dat, wanneer de ellendige Jonkvrouw, gelijck geſegt is, ſoo van haer ſelve viel, Sanche ondertuſſchen ſey: Nu wil ik wel ſweren, gelyk een man met eeren als ik ben, by

het leven van al de Panças van mijn geſlagt, dat ik mijn leven diergelijcke avonturen noch gehoort, noch geſien, noch ſelf van mijn Heer hooren ſeggen heb, dat'er ſulke dingen in de werelt waren. Dat u hondert duyſent &c. niet en willen, gy grooten rekel Mallenbruy als je bent (hoewel dat ick jou, als een Toovenaer ſijnde, niet garen te vyandt ſou willen hebben,) koſt gy dan anders geen ſtraf bedencken voor deſe ongeluckigen, als haer op deſe manier baerden, foey, baerden aen te planten! Ick wouſe liever, en ſy ſouden het ook liever hebben gehad, de halve neus afgeſneden hebben, al ſouwenſe door de neus ſpreecken, gelijk of ſe de pocken hadden, als ſo toe te maken, daer ſe niet een duyt mee winnen ſullen, al leefden ſe hondert jaer, of ſe moeſten haer voor gelt laten ſien. En ick loof ook wel, datſe geen gelt hebben, om het ſcheren te betalen: of anders ſouwen ſe'r ook ſoo ruyg niet uyt ſien. Daer ſeght ghy wel de waerheyt aen, Heer, antwoorde een van de twaelven, en daerom hebben wy voor een hulpmiddel genomen, heete gloeyende platen daer op te leggen, en dan blijven wy ſoo glad als mogelijck is: want alhoewel 'er in Candaya vrouwen genoeg zijn, die van huys tot huys gaen, om te blancketten, en de wijnbrouwen te plucken, en diergelijke andere duyſent dinghen te doen, ſoo hebben wy evenwel daer noyt van gedient mogen worden; want ſy ſtincken nae de koppelary, als een Wael nae loock. Indien dan den goeden Heer Don Quichot ons geen hulp beſchaft, ſijn wy geſchapen gebaert in het graf te gaen. Ik ſou de mijne van boosheyt uythalen, ſo ick geen hulp beſchafte aen de uwe, ſey Don Quichot. Ondertuſſchen quam de beſwijmde Trifaldi weêr tot haer ſelven, met deſe woorden: De klanck, en alleen het geluyt van deſe beloften, ô vromen Ridder, in het midden van mijne beſwijmeling tot mijn ooren gekomen, heeft my mijn krachten herſtelt; en daerom bid ick u op nieuw, ô vermaerd en dolend Ridder, dat ghy deſe uwe beloften wilt in 't werck ſtellen. Het ſal aen my niet ſchorten, antwoorde den ander: ſeght maer, Mevrouw, wat uw believen is dat ick doen ſal, alſoo ik geheel ben om u te dienen. Het is dan ſo gelegen, vervolghde de bedroefde, dat van hier tot het Rijk van Candaya, ſo men te lant gaet, omtrent vijf duyſent mijlen zijn, twee meerder of minder: maer ſoo men door de lucht recht toe recht aen gaet, ſoo zijn het omtrent dry duyſent twee hondert en ſeven-en-twintig mijlen. Men moet ook weten, dat de Reus Malambruyn my geſeght heeft, dat, indien mijn goet geluk my quam te brengen in de tegenwoordigheit van den Ridder, die on-

ſe

ſe verloſſer ſal ſijn, hy een betoovert Paert ſenden ſal, veel beter en bequamer als men oyt geſien heeft: en ik geloof, dat het dat ſelve houte Paerdeken ſal zijn, daer de ſchoone Magalona op weg gevoert wiert, 't geen met een ſleutel geregeert en gedrayt wort, ſtaende voor in het hooft, in plaets van een toom; en dit vliegt met ſulk een vaerdigheyt door de lucht, dat het ſchijnt, dat'er de Duyvel ſelf achter is. Dit ſelve Paert, gelijck men in ouwe Boecken vint, ſou van den wijſen Merlin ſelf gemaeckt zijn, die het aen Peeter, ſijn vrient, ſou geleent hebben, die daer dien grooten tocht mede deed, en de ſchoone Magalona mede ontſchaekte, ſittende achter op, latende alle menſchen in verwondering die het ſagen: maer daer na leende hy het aan niemant, als die het hem wel betaelde. Dit heeft deſen ſelven Malambruyn door ſijn konſt weten te krygen, houdende het voor ſich ſelven, om ſijn reyſen en tochten meê te doen, die hy alle keeren nu hier dan daer henen, dan na Vranckrijk, dan na Mexico, dan weêr na Moſcovien, en dan weêr na Perſien doet; en het beſt dat'er van is, is, dat het Paert niet veel koſt van onderhouden: het en eet niet, het en ſlaept ook niet, en het verſlijt ook geen hoefyſers; want het vliegt door de lucht ſonder vleugels, en dat ſoo ſacht, en ſoo ſtil, dat men wel een glas vol water in de hant ſou konnen nemen, en hoe hardt dat het voortgaet, daer ſou niet een droppel van ſtorten: en daerom was de ſchoone Magalona geweldig garen daer meê op een padt. Wat aengaet van ſacht en ſtil gaan, anwoorde Sanche daer op, hoewel dat het wel door de lucht niet en gaet, ſou ik mijn Graeuwtje voor geen paert in de werelt willen ruylen. Een yeder lachte om Sanche, en de bedroefde ging met haer redenen voort, ſeggende: En dit voorſchreven Paert, (indien anders Malambruno een eynde aen onſe quelling wil geven) ſal hier zijn al eer het een uur in den avondt is: want hy heeft my een teecken gegeven, waer mede ick hem ſal laten weten, dat ick den Ridder gevonden heb; en daer op ſal hy terſtondt het Paert ſenden. En hoe veel mogender wel teffens op ryen? vraegde Sanche. Niet meer als twee, antwoorde de Gravin, een in de zael, en den ander achter op; en dat is gemeenlijck Ridder en Schiltknaep, 't en waer dat ſe de eene of de andere Jonkvrouw gerooft hadden. Ick ſou wel willen weten, bedroefde Jonckvrouw, vervolghde Sanche, wat naem dat Paert heeft? De naem, antwoorde de Gravin, is niet gelijck dat van Bellerophon, 't welck genaemt wierdt Pegaſus, noch dat van Alexander, dat Bucephalus genoemt wiert, noch dat van Roëlant, 't geen den naem droeg van

Brilador, noch dat van Reynout, 't welck bekent was door den naem van Bayaert, noch ook dat van Rogier, Frontino geheeten: ook en is het Boötes noch Peritoa niet, gelijck men de Paerden van de Son noemt, noch ook Orelia, gelijk dat van Rodrigo, de laetſte Koning der Gottnen, daer hy op eenen dagh ſijn Rijck en ſijn leven mêe verloor. Soo wil ick dan ook wel ſeggen, vervolgde Sanche, dewijl het geen van al die vermaerde namen heeft, dat het ook geen Ronzinant en heet, die noch de beſte is van al den hoop. Dat is ſoo, antwoorde de Gravin met de baert: evenwel heeft het een naem, en deſen naem heet Clavilenno Algero; en met deſen naem behoeft hy niet een voet breet voor Ronzinant te wijcken. Die naem ſtaet my niet qualijck aen, zey Sanche: maer met wat voor een toom, of met wat voor een inſtrument wort het geregeert? Ick heb alreets met een ſleutel geſegt, die het in het voorhooft heeft, antwoorde de Gravin, en na dat den Ridder die draeyt, daer na neemt het beeſt ſijn koers, 't zy hoog, 't zy laeg, na deſe of na gene kant. Ik verlang het Paertje te ſien, hervatte Sanche: maer dat men meenen ſou, dat ick'er ſou gaen op ſitten, of in de zael, of buyten de zael, was vijgen aen de doornen geſocht. Ik heb noch dikwils werk genoeg om op mijn Graeuwtje te blijven ſitten, en dat noch op een deckkleedt ſoo ſacht als een ſy; en daerom ſellen ſe my noyt bepraten om met mijn aers op een harde planck te gaen ſitten, ſonder kuſſen of ſonder yets: daer heb ick ſoo veel luſt toe, als mijn ſelf daer aen die boom te gaen ophangen. Die reyſen wil, die mag: voor mijn part, ik denk mijn Heer op deſe tocht geen geſelſchap te houden; want of deſe Juffrouwen baerden hebben, of niet, daer is my ſoo veel niet aen gelegen, als my wel gelegen is aen de beroovering van Mevrouw Dulcinea. Ghy moet evenwel meê, zey de gebaerde Gravin daer op, want ſonder u kan der niet gedaen worden. Al weêr een geck, ſey Sanche, wat hebben toch de Schiltknaepen te doen met de avonturen van de Heeren? ſy hebben der de eer van, en wy niet anders als de moeyten. Men leeſt wel, die Ridder of die Ridder heeft ſulken en ſulken avontuur ten eynde gebracht: maer van de Schiltknapen wort qualijck eens mency gemaeckt. 't Is al Don Paralipomenon met de drie ſterren heeft de avontuur van de ſes Monſters geëyndight, ſonder eens den Schiltknaep te noemen, niet anders dan of hy niet eens in de werelt was: ſoo dat ik dan ſeggen wil, wil ick ſeggen ſoo, dat mijn Heer wel alleenig mag gaen, en geluk op de reys, ik ſal hier blyven, en houden Meyrouw de

Her-

Hertogin geſelſchap: en het ſou wel konnen weſen, dat, als hy wederom komt, de ſaecken van Mevrouw Dulcinea in een beter ſtaet ſullen weſen; want ick meen in mijn ſtilligheyt wacker aen het geeſtelen te tyen, al ſouwer niet een lap vel heel blyven. Evenwel ſult gy, des noot zijnde, Sanche, hem moeten geſelſchap houden, ſey daer op den Hertog, te meer, wanneer gy van een yeder daer toe verſocht wort. Al weêr een, wil ick ſeggen al weêr wat, antwoorde Sanche: ſoo het noch te doen was, om de eene of de andere gevange Jonckvrouw, of meysjes van de kunſt, ſoo mocht een menſch noch wat moeyten doen; maer om vrouwen van de baert te verloſſen, ik had liever dat ſe al te mael baerden hadden, out en jonck, ſchoon en leelijck. Ghy hebt het tegenwoordig geweldig tegen de vrouwen, Sanche, ſey de Hertogin: maer ghy volgt noch het gevoelen van den Apteecker van Toledo; en in der waerheyt, daer hebje geen gelijk in: want ick heb vrouwen in mijn huys, die een exempel aen andere konnen weſen; en ſie daer Donna Rodrigues, die my anders niet ſal laten ſeggen. Te meer, dewyl uw Excellentie ſulcks ſegt, antwoorde Donna Rodrigues: de Heer weet wat 'er van is, gebaert of niet gebaert, wy zijn alſoo wel menſchen als andere. Alles is wel, zey Don Quichot, en nu, Mevrouw Trifaldi met uw geſelſchap, ik hoop, dat den Hemel uw droefheydt met goede oogen ſal aenſien; en wat Sanche belangt, weeſt verſeeckert, hy ſal wel doen dat ick hem belaſt: laet Clavilenno maer komen, en ik aen het werk tyen met Malambruno: ik verſeeker u, dat 'er geen vooſe raep en is, die men lichter van een ſal houwen, als ik u deſen Reus de kop van de ſchouwers ſal leveren. Ach! antwoorde de bedroefde daer op, met goede oogen moeten al de ſterren des hemels u aenſien, dapper Ridder als gy zijt, en ſtorten alle voorſpoet en dapperheyt in uw gemoet, om te zijn een ſchilt en ſcherm van 't gelaſterde en bedroefde vrouwen-geſlacht; en een quaet jaer voor de Apteeckers, die het ſelve verachten, en de Pagies, Schiltknapen en Lackayen, die daer den draek meê ſteeken: en ſot zijn ſe die ſelf in de blom van haer jaren niet liever in een klooſter gaen, als ſoo veel verſmading te lyden: al hoe wel wy regelrecht afkomſtigh zijn van Hector van Troyen, laten ſe ons daerom niet te filipenderen. O gy Reus Malambruno, al hoe wel gy een Toovenaer zijt, zijt gy evenwel een man van uw woort: ſent ons dan uw Clavilenno, op dat onſe droefheyt eenmael eyndigen mag; want begint het heer te worden, en houden wy deſe baerden, wee onſer! Dit ſey Trifaldi met ſulken oogenſchynelijke droef-

heyt, dat ſe al de omſtaenders de tranen uyt de oogen trok: gelijck oock Sanche daer door in ſulcker voegen bewogen wierdt, dat hy van doe af voornam, al ſou hy der den beck in ſchieten, de reys aan te vangen, als hy maer dat ſchandelijck hair van die aenſienlijcke eerwaerdige aenſichten koſt helpen.

Het XLI. Hooft-ſtuck.

Van de aenkomſt van het Paerdeken Clavilenno, en het eynd van deſe vermaerde Avontuur.

ONdertuſſchen quam de nacht aen, en met de ſelve de vaſt geſtelde tydt, dat het vermaerde Paerdeken Clavilenno komen moſt, wiens vertoeven Don Quichot geheel onpatientig maekte; alſo hem docht, dat, dewyl Malambruno het niet en ſondt, hy voorſeecker de man niet en was, daer deſe wonderlijke avontuur voor bewaert was, of dat Malambruyn vervaert voor hem was, en het hart niet en had om tegen hem blanck te ſtaen. Maer ſiet hier eens, op het onvoorſienſte quamen daer in den hof vier Wilden, al te mael met groen bekleet, hebbende een houten Paert, 't welck men om te voltiſeeren of ſpringen gebruyckt, op de ſchouders. Na dat ſe dit met de voeten ter aerden geſet hadden, ſey een van de Wilden: Die het hart heeft, die gae hier boven op klimmen. Ik altoos niet, antwoorde Sanche, want ik en ben geen Ridder. Den Wilden vervolgde: Den Ridder moet in de zael, en den Schiltknaep achter op ſitten, ſo hy der een heeft; en dat hy voort den dapperen Malambruno laet begaen: want behalven van ſijn ſwaert, ſal hy door geen andere liſten of lagen beſchadigt worden. Men hoeft niet meer als de ſleutel om te draeyen, die daer voor het hooft ſtaet, en daer mede ſal hy door de lucht vliegen, daer henen daar hem Malambruno vertoeft. Maer op dat ſe door de ſchrickelijke hoogte niet komen te duyſelen, ſo moet men haer noodtſakelijck de oogen verbinden, tot dat het Paert brieſcht, zynde het teecken dat de reys gedaen is. Dit geſegt hebbende, lieten ſe Clavilenno, en gingen met een aerdige beleeftheyt weêr henen van daer ſe gekomen waren. De bedroefde Jonkvrouw, ſiende het Paert, ſey gelijk als met tranen tegen Don Quichot: Alderdapperſte Ridder, de beloften van Malambruno zijn ſeecker geweeſt: het Paert is hier: onſe baerden groeyen vaſt: en een yeder van ons beſweeren u by yeder hair, dat ghy ons verloſt en weder kael maekt: en daer toe is anders niet van noden, als alleen met uwen goeden Schiltknaep te gaen opſitten, en een beginſel van uw voyagie te ma-

maken. Dat ſal ik garen doen, Mevrouw de Gravinne Trifaldi, antwoorde Don Quichot, ſonder eens een kuſſen te nemen, of ſporen aen te binden: ſo groot is de begeerte, die ik heb, om u, Mevrouw, en deſe uwe Jonkvrouwen baerdeloos te ſien. Ik ſal der wel afblijven, zey Sanche, en indien het werk niet anders kan geſchieden, als dat ik meê gae heen vliegen door de lucht, ſoo mag mijn Heer Don Quichot van nu af aen wel na een ander Schiltknaep, of deſe Jonkvrouwen na een ander middel om geſchoren te worden, omſien: voor myn part, ik heb geen vermaek als een reyger door de lucht te vliegen. En wat ſouden mijn Eylanders ſeggen, als ſe ſoo een lichte vogel tot een Governeur hadden? En te meer dewijl Candaya hier ſoo veel duyſent mijlen van daen is, ſo by geval het Paert niet weêrom, of voort en wou, of den Reus het ſelve niet wou te rug ſenden, ſou ik een half doſijn jaren van doen hebben, en dan ſouwer geen Eylandt in de werelt weſen dat mijn kennen ſou. En behalven dat, ſegt men ſomtijts, *prickulium eſt in moria*, het toeven is gevaerlijk; en daerom als de gelegentheydt bied, moet men toetaſten; en als yemant pap geboden wort, moet men gapen, (behoudens de goede gratie van uw baerden, Mejuffrouwen) en Sinte Pieter is alder beſt te Romen. Ook ben ik hier ſo qualijk niet geweeſt, dat ik het Hof ſo ſchandelijk ſou willen verlaten. Wat Heer ſou ik ook vinden, die mijn ſo een Eylandt terſtont vereeren ſou, als deſen goeden Hertog gedaen heeft. Sanche mijn vrient, antwoorde den Hertog hier op, het Eyland, dat ik u belooft heb, ſal niet weg loopen: dat heeft ſijn wortel wel ſo diep geſchoten tot in het diepſte van de aerde, dat men het ſo licht niet los krijgen en ſal. Voor de reſt, ſoo weet gy wel wie ik ben. Ook is'er geen ampt, hoe kleyn dat het is, of men moet 'er al een weynigje om doen: en daerom, het geen ik van u voor dit tegenwoordige Gouvernement begeer, is, dat gy met uw Heer Don Quichot henen gaet, om een eynde van deſe gedenkwaerdige avontuur te maecken; want gy kondt hier haeſt weêr weſen, ter oorſaeck van de vaerdigheyt van Clavilenno. En of het al gebeurde, dat gy te voet moſt weêrom keeren, al ſoudt ghy moeten komen bedelen van huys tot huys, en van herberg tot herberg, uw Eyland ſal altoos het zelve voor u zyn, daer gy het gelaten hebt, en ook uw Eylanders om voor Gouverneur aen te nemen, gelijck ſe altoos geweeſt zyn: als ook ſal mijn wil daer in onveranderlijk blijven. En daerom, Heer Sanche, hebt gy omtrent die ſaeck geen ſwarigheyt te maeken, of gy ſoudt my groot ongelijk doen. Niet meer, Mijn Heer, antwoorde Sanche, ik ben een armen Schiltknaep, en

ken

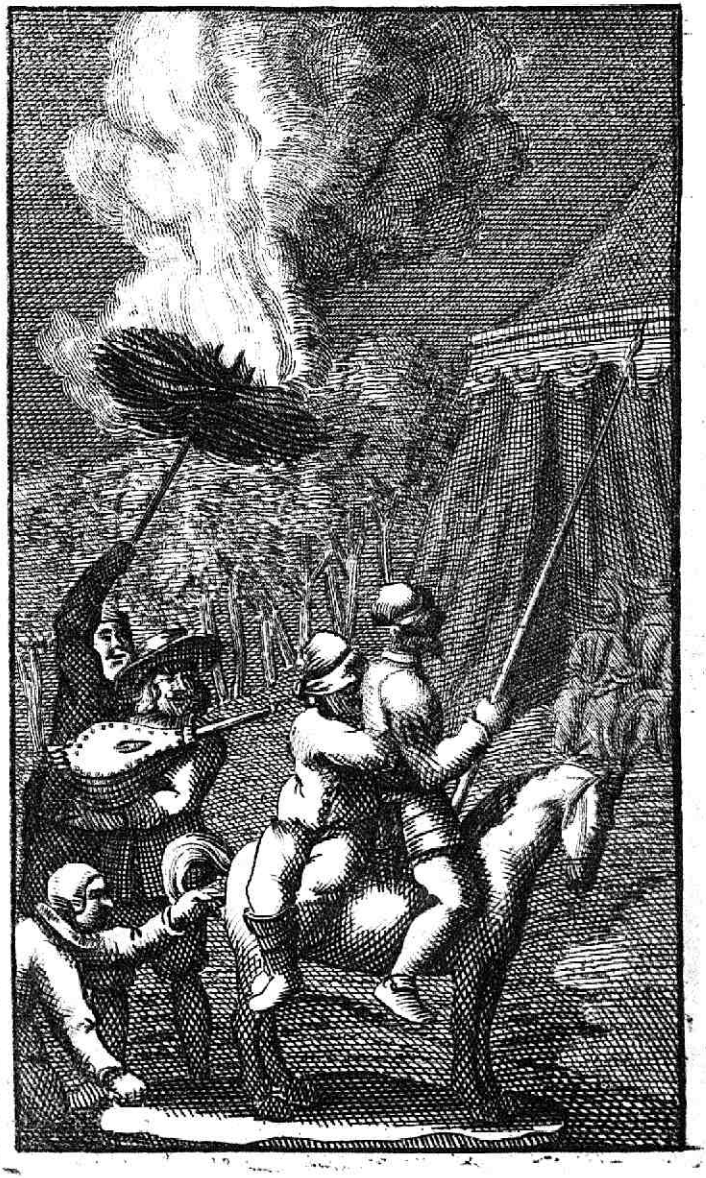
ken ſoo veel korteſyen niet verdragen tegen mijn perſoon: laet mijn Meeſter maer opſitten, en laetſe ons de oogen verbinden, en daer meê haddie genacht. Segt mijn maer als we op reys gaen, ſo mag ik noch tijt hebben om een gebeedje of twee te ſpreeken, Dat moogje vryelijk doen, antwoorde Trifaldi, want Malambruno, alhoewel hy ſulk een grooten Reus, en een Toovenaer is, ſoo is hy evenwel een goet Chriſten menſch, en maeckt ſijn beſweringen op een heel andere manier, als al die andere Toovenaers doen. Wel dan, zey Sanche, ſoo beveel ick my dan aen den grooten Chriſtoffel van Loretten, en de Sint Jacob van Parijs. Sedert de verwonderlijcke avontuur van de Volmeulen, zey Don Quichot, heb ick Sanche in ſulck een benauwtheyt noyt geſien, als hy tegenwoordig is; en ſoo ick ſoo licht te verſetten was als ſommige, ſou ſijn kleynhartigheyt my oock wel een weynig ſchrickachtig maeken. Maer komt eens hier, Sanche, met verlof van dit eerwaerdig geſelſchap, ſou ik u wel eens een woortje in 't heymelijck willen ſpreecken; en hier mede gingen ſy te ſamen na eenig geboomte toe, dat in den hof ſtont, en nemende hem met bey ſijn handen, ſey hy tegens hem: Gy ſiet, Sanche mijn ſoon, de groote reys, die ons voor de handen ſtaet; en den hemel weet, wanneer wy wederom komen, of hoe alles ſal uytvallen: en daerom wilde ik wel, dat gy noch eerſt eens na uw kamer toe gingt, gelijck of gy het een of het ander daer uyt ſout moeten halen, en dat gy u daer ter goeder reeckening de vijf hondert oneffen ſlagen gaeft, die boven de drie duyſent zyn, want wel begoſt, is half gedaen. Mijn Heer, antwoorde Sanche, gy moet werentig met de kop gebruſt weſen: gy ſiet, hoe ick geperſt wort, en hoe ick daer op een harde plank ſo lang ſal moeten ſitten; en nou ſou ick mijn ſelf daer leggen en geeſſelen, dat ick op mijn gat niet ſou konnen ſitten. Ick ſeg noch eens, laet ons weêr aenkommen, ik beloof uw Genade, gelijk een eerlijk man als ick ben, dat ick het dan te korter ſal maeken, dat gy met mijn te vreên ſelt weſen, is het qualijck geſeyt? Wel dan, met deſe uwe beloften, zey Don Quichot, ſal ick my te vreden houden, en vertrouw oock, dat gy ſe volvoeren ſult; want al zyt gy de argſte niet, ſoo hou ick u evenwel voor een perſoon die waer ſpreeckt. Ick ben wel ruyg in de handen, antwoorde Sanche, maer al was ick zoo ruyg in de handen, als de Juffrouwen om 'er trony bennen, ſou ick mijn woordt niet een hair te beter houwen; en daer meê gingen ſe te paerd ſtijgen, en onder het opklimmen ſey Don Quichot tegen Sanche: Blint u, klimt op,

Sanche;

Sanche; want hy, die van soo verre landen om ons sendt, is geen man, die ons bedriegen sal. Het is maer een kleyne roem, yemant te bedriegen die sich vertrouwt. En genomen, dat het al anders uytviel, de eer van dese avontuer aenvangen te hebben sal door geen valscheyt verduystert worden. Gaen wy, Heer, hervatte Sanche, want de baerden van dese Jonckvrouwen gaen mijn in mijn hart; en daerom sal ick geen beet eeten, die my wel sal smaken, voor en al eer ik se in haren ouden staet sal sien. Stijgt gy maer op, Heer, en laet u eerst verblinden: want soo ik achter op moet sitten, moet gy, die in de zael sit, voorgaen. Het is gelijck gy segt, antwoorde Don Quichot; en nemende met eenen een doek uyt hun mael, versogt hy aen de bedroefde Jonkvrouw, hem wel ter degen de oogen te verblinden. Maer so haest was dit niet geschied, of hy maekte se weder los, seggende: Indien mijn onthouding wel is, heb ik gelesen in Virgilius, dat Troya door een houten Paert ingenomen is, also der gewapende Ridders in laten; en daerom wil ik ook eerst sien, wat Clavilenno in den buyk heeft. Al dat is niet noodig, antwoorde de bedroefde, ik verseeker uw Genade van alles, en dat Malambruno geen schelm of verrader is: sit vry op, Heer Don Quichot, sonder eenige vrees, of verschricking; en zoo u yets bejegent, ick sal het u vergoeden. Don Quichot dacht, dat, indien hy meerder na sijn verseeckertheydt omsag, sulks ongetwijfelt een quaet vermoeden van bloedhartigheydt sou maecken: en daerom, sonder meer woorden te maecken, liet hy sich op nieuw verblinden, en sat weêr op: en dewijl hy geen stegelreepen had, maer de beenen onder toe most slaen, geleeck hy natuurlijk een ruytertje op de tapijten, of een paertje van loot. Met weynig haest, en noch minder lust, sat Sanche eyndelijk meê op; en voegende sich ten besten dat hy kost achter op de billen, docht hem aen de hardigheyt, dat het eer steen als hout was. Clavilenno, seyde Trifaldi, siende vast Sanche heen en weêr wriggelen, wil geen dekels noch kussens op hem lijden; en derhalven sal het best zijn voor Sanche, om het minste ongemak, dat hy op sijn vrouws rijdt, met bey de beenen over een zy. Sanche deed so, en, wenschende hen al te samen goeden nacht, liet sich ook de oogen blinden: doch terstondt streek hy de doek weêr over sijn oogen, siende al het gesellschap genoegsaem met tranen aen, en biddende, dat se hem toch met eenige Pater Nosters en Ave Mariâs wilden in desen sijnen uyterssten noodt bystaen, gelijk hy garen by diergelijcke gelegentheyt voor henluyden sou doen. Gy hout u, Sanche, dunkt me, antwoorde Don Quichot, als

als of gy op de leer ſtondt om gehangen te worden. Zyt gy niet op de ſelve plaets, vertſaegden nar als gy ſijt, daer de ſchoone Magalone op geſeten heeft, van de welcke ſy af klom, niet tot haer graf, maer tot den Throon van Vranckrijk, indien anders de hiſtorien niet en liegen? En ik, die aen uw zyde ſit, beſlae ik die niet van dien dapperen Peeter? Deckt u weêr, dekt u weêr, armhartig wicht als gy zyt, en houd de vrees, die gy hebt, ten minſten binnen. Bindt dan weêr vaſt, antwoorde Sanche; en dewijl men niet en begeert, dat ik my aen God beveel, ſoo ſeg ick anders niet, als dat my Sinte Michiel voor den Duyvel bewaert, op dat hy met ons geen hocos bocos en ſpeult. Men verbondt hem de oogen; en Don Quichot ſich ſelven ſettende gelijk hy ſich meende te houwen, ſloeg de handt aen de ſleutel, en daer meê riep een yeder overluyt: Den Hemel beware u, vrome Ridder en u getrouwe Schiltknaep: ſiet hoe gaen ſe voort, als een pijl uyt een boog: houdt u ter degen vaſt, Sanche, houdt u vaſt, mijn zoon, dat gy niet en valt: gy zoudt aen hondert duyſent ſtucken vallen, en van hooger als Phaëton ſelf. Sanche hoorde vaſt het roepen, en, ſlaende ſijn armen om ſijns Heeren lendenen, ſey tegen hem: Hoe ſeggen deſe menſchen, Heer, dat wy ſoo hoog zijn, daer wy ſe ſoo gemackelijk hooren roepen, gelijck of ſe aen onſe ooren lagen? Daer moet gy u niet aen ſtoren, antwoorde den ander, want gelijck dit vliegen, en dit doen, een buyten ordinaris werck is, ſoo is het met het roepen oock gelegen: maer hoort en ſiet wat gy wilt, gy ſult my ſoo niet praten, dat ick om laeg ſal ſien: en ik weet niet, waer gy u in verſchrickt; want ik durf u wel ſweeren, dat ik al de dagen van mijn leven op geen paert geſeten heb, dat ſachter gaet als dit: het ſchynt, dat het ſich niet eens en beweegt. Vreeſt niet, Sanche, mijn ſoon, alle dingen gaen wel met ons, en voor de windt, Dat dunkt my ook, antwoorde Sanche, want ik heb de windt daer aen die zy ſoo geweldig in mijn trony, als of ſe uyt een blaesbalck quam. En juyſt was het ſoo; want daer ſtondt 'er een met een grooten blaesbalck, en blies Sanche vaſt om en in de ooren: ſoo wel had den Hertog, Hertogin, en ſijn Hofmeeſter alles beſtelt. Don Quichot eyndelijck mede wat van de windt krijgende, ſey tegen Sanche: Sonder twijffel, Sanche, wy zijn nu al gekomen tot aen het tweede gedeelte van de lucht, daer den haegel, ſneeuw, donder en weerlicht gegenereert worden; maer de blixem wordt in het derde gedeelte gemaeckt: en ſoo wy op die manier voortgaen, ſullen wy wel haeſt aen de plaets van 't Elementaris vyer komen.

Ik

Ick weet niet, hoe ick deſen Clavilenno ſtellen ſal, dat hy niet hooger en vliegt tot daer en toe; want in een oogenblick ſouden wy tot as verbrandt zyn. Ondertuſſchen ſtaecken ſe een deel werk aen brandt; en het ſelve aen een langen ſtock doende, ſweefden ſe daer Sanche meê voor de oogen. Sanche, de warmte voelende, ſey: Ick wil me laten ophangen, ſoo wy niet en bennen aen die plaets van het vyer, of altijdt daer dicht by: want mijn dunckt, dat ick alreets een deel van mijn baert quijt ben; en daerom denk ick de doeck van mijn oogen eens op te ligten, en te ſien, aen wat oord dat wy zijn. Doet dat doch niet, Sanche, hervatte Don Quichot, maer gedenckt aen het gene men vertelt van den Licentiaet Torralva, die van de Duyvels door de lucht gevoert wierdt, met een riet tuſſchen ſijn beenen, in de plaets van een paert, met de oogen verbonden, die alſo in twaelf uren tijdts tot Roomen reyſde, daet hy in de Torre de Nona, een ſtraetjen binnen Roomen, neer geſet wiert, hebbende ondertuſſen al het ſtormen en vegten, en eyndelijk ook de doot van Bourbon geſien; en des morgens was hy weder te Madrid, daer hy de ſaeck vertelt heeft, gelijk ſe geſchiedt was. Deſe ſeyde oock, dat, wanneer hy door de lucht ging, de Duyvel hem eens belaſte ſijn oogen op te doen, gelijck hy deed; en alsdoe bevond hy ſich ſo digt by het lichaem van de Maen, dat hy het gelijck als met de hand koſt geraeken; maer dat hy na onderen niet dorſt ſien, uyt vreeſe van te duyſelen: in voegen, Sanche, gy dat niet behoeft te beginnen; want hy, die ons dus opvoert, ſal ook reekenſchap van ons geven. Ook meen ick, dat wy nu al op het hoogſte punt zyn, om ons daer na op het Koninkrijk van Candaya te laten neêr dalen: want al hoe wel my dunckt, dat het geen halt uur geleden is, dat wy uyt den hof geſcheyden zijn, ſo geloof ick evenwel, dat wy alreets een grooten weg moeten afgeleydt hebben. Ick weet niet, wat'er van is, antwoorde Sanche: alleen weet ick u wel te ſeggen, dat, ſoo Mevrouw Magallanes, of Magalones, hier gemackelijck op geſeten heeft, ſy niet ſeer ſacht van vleeſch moet geweeſt zyn. Al deſe onderlinge redenen van deſe twee Vliegers hoorden den Hertog en de Hertogin met de anderen vaſt aen, daerſe byſonder vermaeck in namen: en willende een uytkomſt geven aen deſe vreemde en wonderlijcke avontuur, ſtaecken ſe onder den ſtaert van Clavilenno eenig boskruyt aen; waer op, zijnde het Paert vol klackeboſſen, vyer-pijlen, en ander geſnor, Clavlenno gaende raekte, met het meeſte getier van de werelt, en Don Quichot met Sanche Pança half doodt ter aerden. Ondertuſſchen had ſich al den

hoop

hoop van de gebaerde Jonkvrouwen uyt den hof aen een kant gemaeckt; en de anderen, die in den hof waren, lagen gelijk als van ſich ſelven ter aerden uytgeſpreyt. Don Quichot en Sanche ſtonden eyndelijck op, vol groote verbaeſtheyt, en, ſiende rontſom, ſtonden verbaeſt, ſich ſelven in den eygen hof te vinden van daer ſe vertrocken waren, en ſo veel volcks op de aerde uytgeſtreckt. En hun verwondering wiert te meerder, wanneer hy aen een zijde van den hof een groote Lançie in de aerde ſag ſteecken, daer aen twee groene ſijden bandekens een wit Parckement hing, beſchreven met groote goude letteren, in deſer manieren:

DEN VERMAERDEN BEROEMDEN DAPPEREN RIDDER, DON QUICHOT DE LA MANCHA, HEEFT DE AVONTUER VAN DE GRAVIN TRIFALDI, ANDERS GENAEMT DE BEDROEFDE JONCKVROUW, TEN EYNDE GEBRACHT, EN DAT ALLEEN DOOR SYN MOEDIGHEYT, VAN DE SELVE TE DURVEN AENVANGEN. MALAMBRUMO HOUDT SICH VOLDAEN IN AL SYN WIL EN BEGEEREN; EN DE BAERDEN ZYN VAN DEES TYDT VOOR ALTOOS VAN DE BEDROEFDE EN HAER JONCKVROUWEN AFGENOMEN; ALS OOK DE KONINGIN DON CLAVIO, EN ANTONOMASIA IN HAER EERSTEN STAET: EN WANNEER DEN SCHILTKNAEP SYN AENGENAME PENITENCY SAL VOLDAEN HEBBEN, SAL SICH DE WITTE TORTELDUYF VRY SIEN VAN DE GIEREN, DIE HAER VERVOLGEN, EN IN DE ARMEN VAN HAREN GETROUWEN VOORVECHTER; GELYCK HET SELVE ALSOO BESTELT EN BESTEECKEN IS DOOR DEN WYSEN MERLIN, OPPER-TOOVENAER DER TOOVENAREN.

Don Quichot, hebbende het opſchrift van het Parkement geleſen, verſtont terſtont, dat het ſelve ſprack van de onttoovering van Dulcinea; danckende wyders den Hemel, dat hy met ſo weynig moeyten ſulk een ſware avontuur had ten einde gebragt, brengende de ſchoone aengeſichten van deſe eerwaerdige vrouwen, die hier als nu niet tegenwoordig waren, wederom tot hun eygene geſtaltenis. En daer op begeeft hy ſich daer den Hertog en de Hertogin lagen, als noch niet tot ſich ſelven gekomen, en, treckende

kende den Hertog met de handt, seyde hem: Wel aen, Mijn Heer, schep moedt, couragie: het is al te mael niet: de avontuur is ten eynde sonder bloetstorten: leest maer dat schrift, dat daer hangt. De Hertog van langer handt, gelijck yemant die uyt een diepen slaep komt, quam wederom by sich selven, als mede de Hertogin, en vervolgens al de anderen, die hier en daer in den hof verspreyt lagen, met sulcke teeckenen van verwondering en verbaestheyt, dat men sou gelooft hebben, dat het al goeden ernst was. Den Hertog las het geschrift met de oogen noch half gesloten; en daer op begaf hy sich met open armen na Don Quichot, noemende hem den besten Ridder, die oyt in de werelt gesien was. Sanche ging vast de Bedroefde soeken, om te sien, hoe haer aengesicht nu gestelt, en of se wel soo schoon was, als haer wackere gestalte scheen te beloven: maer men sey hem, dat, soo haest als Clavilenno al brandende door de lucht en op d'aerde quam, al de gebaerde Jonckvrouwen verdwenen waren; en dat se alreedts hunne baerden verloren hadden. De Hertogin vraegde Sanche, hoe hy sich op die groote reys al gehouden had? daer hy op antwoorde: Ick, Mevrouw, heb gevoelt, dat wy (gelijck mijn Heer my sey) dwars door het gedeelte van het Selementaris vyer vlogen; en ick sou my garen de oogen een beetje geopent hebben, doch mijn Heer, dien ick om conlent vraegde, wilde daer niet toe verstaen: maer ick evenwel, die soo een beetje nieuwsgierig was, en garen weten wou wat'er al omging, lichte soetjes, sonder dat het yemandt sag, de neusdoeck een weynigje van onder de neus van daen, en sag soo langs de selve heen tot onder op de aerde toe; en mijn docht, dat de heele werelt niet grooter was als een peperkorrel; en de menschen, die'er op gingen, waren so kleyn, so kleyn, als vliegjes: en maeckt dan eens gissing, hoe hoog dat we doen geweest moeten hebben. Maer Sanche, zey de Hertogin, gy abuseert u: gy sult voorseecker de heele aerde niet gesien hebben, maer alleen de menschen die daar op gingen: want, na uw seggen, sou een mensch grooter als de heele werelt hebben geweest. Het is evenwel soo, antwoorde Sanche, ick heb de heele aerd in 't rond gesien, en dat door een kleyn gaerje. Dat kan niet wesen, hervatte de Hertogin. Ja, ja, ick weet niet, antwoorde Sanche, hoe het jou Genade verstaet: altijdt ick geloof, dat, gelijck wy door toovery door de lucht vlogen, ick oock soo door toovery de heele werelt in 't rondt gesien heb, met al de menschen die daer op waren. En soo men my daer in niet gelooft, hoe sal Mevrouw dan gelooven, en evenwel is het waer, dat wy soo dicht

aen den Hemel waren, (want ick had de doeck oock boven een weynigie afgeſtreecken) dat'er niet meer tuſſchen ons beyen was als anderhalve ſpan; en ick verſeecker jou Hoogheyt, dat ſe geweldig groot is. Behalven dat paſſeerden we daer voorby, daer de ſeven Geytjes ſtaen, dat zijn de ſeven ſterretjes, die men daer ſoo aen de lucht ſiet: en gelijk ik en mijn kinderen altoos daer mee omgegaen hebben, kreeg ick luſt om'er een wijltje by te weſen; en daerom ging ick ſtilletjes, en ick nam, en ick deé, ſonder ſpreecken. en ick ging ſtilletjes van Clavilenno af, en ging wat by deſe Geytjes, dat de lieflte beesjes van de werelt ben; en daer was ick wel een drie quartier uurs by, ſonder dat Clavilenno een ſtap voortſette. En terwijl Sanche hier by de Geyten was, vraegde den Hertog, wat deed Don Quichot onder dies? Waer op Don Quichot antwoorde: gelijck al deſe dingen buyten den natuurlijcken weg gaen, ſoo is het oock geen wonder het geen Sanche ſegt: voor my, ik durf wel verklaren, dat ik mijn oogen niet eens ontdeckt, en noch hemel noch aerde, noch lucht, noch zee, noch niets geſien heb. Wel is waer, dat ick gevoelde, dat ick door de lucht ging, en oock aen dat gedeelte. daer het vyer is ('t welck ick ſelf gevoelt heb) heb geraeckt: maer dat wy der ſouden door heen gevaren zijn, geloof ick niet. En dewijl dat geweeſt van het vyer tuſſchen den Hemel van de Maen en het laetſte gedeelte van de lucht is, ſoo kan ick niet verſtaen, hoe men aen den hemel ſou gekomen weſen, daer die ſeven Geyten ſtaen, daer Sanche van ſegt, ſonder dat wy tot pulver ſouden verbrandt geweeſt hebben: en vermits ſulks niet geſchiedt is, ſo moet Sanche droomen, of hy moet willens en wetens liegen. Ik en lieg, noch ik en droom niet, antwoorde Sanche: en om noch meer bewijs daer van te doen, ſoo wil ick je noch wel ſeggen, wat kleur dat ſe hadden. Segt ons dat, Sanche, zey de Hertogin. Wel, twee warender groen, antwoorde Sanche, twee incarnaet, twee uyt den blaeuwen, en een geſprenckelt. Dat is een vreemt ſlag van Geyten, zey den Hertog, die men op der aerde niet en vint. Dat is leecker genoeg, antwoorde Sanche: maer tuſſchen den hemel en de aerde is groot onderſcheyt. Was'er oock een Bock onder? vraegde den Hertog. Ick heb'er geen geſien, antwoorde Sanche. Sy wilden hem niet meer vraegen; want Sanche ſtelde ſich in poſtuur om al de Hemelen te beſchrijven, en te ſeggen, dat hy ſe al te mael doorſopen had, ſonder dat hy uyt den hof was geweeſt. Kortelijck, dit was den uytgang van deſe wonderlijcke avontuur van de bedroefde Jockvrouw; 't welck den Her-

Hertog en Hertogin ſtof gaf om tê lagchen, ſoo menigmael ſy daer aen quamen te gedencken, ſo lang als ſe leefden; en aen Sanche, om daer duyſent jaren na ſijn doot van te ſpreken. Eyndelijk luyſterde Don Quichot Sanche in het oor: Sanche, ſoo gy wilt dat men gelooft het geen gy ſegt aen den Hemel geſien te hebben, ſoo gelooſt mijn oock in het geen ick geſien heb in het Hol van Monte Sinos; en meer ſeg ick u niet.

Het XLII. Hooft-ſtuck.

Van den wijſen raedt, welken Don Quichot aan Sancho Pançe gaf, eer hy henen ging om ſijn Eylant te regeeren, beneffens verſcheyde andere dingen.

MEt dit geluckig en vermaeckelijck gevolg van deſe wonderlijcke avontuur waren den Hertog en Hertogin ten alderhoogſten vergenoegt, in voegen ſy voor ſich namen met het ſpel voort te varen, ſiende wat gaſten ſy voor hadden: en alſoo hebbende laſt en order aen ſijn dienaren gegeven, hoe ſe ſich omtrent Sanche en ſijn Gouvernement te dragen hadden, ſey den Hertog des anderen daegs tegen Sanche, dat hy ſich toeſtellen en gereet ſou maken, om na ſijn Gouvernement te vertrecken, alſo hem ſijn Eylanders al verwachten, en na hem verlangden, gelijck de viſch na 't water. Sanche boog ſich ootmoedelijck ter aerden, met deſe woorden: Sedert dat ick van boven uyt den hemel de aerde geſien heb, en de ſelve zich ſoo kleyn aen mijn vertoont heeft, is de luſt, die ick in mijn ſelven had om Goverheur te weſen, al vry wat verkout: want wat heerlijkheyt is het, een peperkorentje te beheerſchen? of wat aenſien is het, een deel menſchen te regeeren, die niet grooter als vliegjes bennen? Indien het uw heerlyke Doorluchtigheyt geliefde my maer een kleyn beetje van den Hemel te geven, al was het niet meer als een half mijl groot, ick ſou het ſelve veel liever hebben, als het grootſte Eylandt van de werelt. Dat ſou ick niet konnen doen, Sanche, zey den Hertog, ja ſelf ſoo veel niet als een nagel groot; want dat behoort alleenig aen Godt: het geen ick u geven kan, dat geef ick u, namentlijck, een Eylandt, lang en breed, rond, en bequamelijck geproportioneert, en boven maten vruchtbaer en geſont, daer gy gelegentheyt ſult hebben om met de rijckdommen van het aertrijk die van den hemel te vergaderen. Wel laet dan komen, antwoorde Sanche, en ick beloof uw Genade, dat ick mijn beſt ſal doen, om ſulck een Goverheur te weſen; en dat ick dit aenneem, is

niet om mijn ſelf te verhoogen of groot te maken; maar om te toonen, wat Sanche voor een man is, en eens te proeven wat het in heeft. Als gy 't eens geproeft ſult hebben, zey den Hertog, ſult gy der dol na worden; want gy gelooft niet, hoe ſoet het is te heeten en te gebieden, en gehoorſaemt te worden: en ik ben verſeeckert, wanneer uw Heer eens Keyſer ſal zijn, gelijck hy ſeeker ſal, na dat ſich de ſaken laten aanſien, dat hy de tijdt ſal beklagen, die hy ſonder het ſelve beſteet ſal hebben. Ick geloof wel, Heer, antwoorde Sanche, dat het heerſchen ſoet is, al was het maer over een kudde verckens. Gy zijt een man van de andere werelt, hervatte den Hertog, en ick ſou met u leven en ſterven; want over al weet gy af: en ik hoop, dat gy ſulck een Gouverneur ſult weſen, als uw verſtant ons belooft. Doch laet het nu daer by blyven, en maekt u tegen morgen vroeg gereedt om de reys te aenvaerden; en deſen achtermiddag ſullen ſe u verſorgen van alles, dat u tot de reys ſal noodig weſen. Laet ſe my kleeden en toetaeckelen, antwoorde Sanche, ſoo als ſy het verſtaen: want hoe en op wat manier dat ick ga, ſal ick evenwel Sanche Pança zijn, en blyven. Dat is ſoo in der daet, zey den Hertog: evenwel moet de de kleding een weynig na het ampt zijn: want het ſou niet wel ſtaen, dat ſich een Rechtsgeleerde kleede gelijck een Soldaet, noch een Soldaet als een Prieſter. Gy, Sanche, ſult gaen ten deele gelijck een gelettert Perſoon, en ten deele gelijck een Capiteyn: want in het Eylandt, dat ick u geef, zijn ſoo wel de wapenen als de letteren, en ſoo de letteren als de wapenen van nooden. Van de letteren heb ick heel weynig, antwoorde Sanche; en al koſt ick niet meer als mijn A B, ſal ik daerom niet laten een goet Goverueur te zijn: van de wapenen ſal ik ſulke voeren, als my gegeven worden, tot dat ick 'er by blijf leggen. Ondertuſſchen quam 'er Don Quichot oock by; en wetende het geen der omging, en hoe haeſt Sanche na ſijn Gouvernement ſou moeten gaen, nam hy hem met verlof van den Hertog by der handt, en begaf ſich met hem in een vertreck, van meening hem een weynig ten beſten te raden, hoe hy ſich omtrent ſijn ampt ſou hebben te dragen. Zijnde eyndelijck te ſamen binnen gekomen, ſloot hy de deur achter ſich toe, en deed Sanche gelijck als met gewelt aen ſijn zijde ſitten, tegen wien hy met een beſadigt gelaet ſeyde: Gy hebt, Sanche, den Hemel niet genoeg te dancken, die u noch voor my aen ſulck een goet geluck geholpen heeft. Ick, die hoopte in mijn welſtant uw dienſten te vergelden, bevind my door het geluck ſelve daer in voorgekomen; dewijl gy, ſelf tegen

de

de wetten van de natuur, u op den hoogſten trap van eeren ſiet. Anderen verſoecken, anderen loopen, anderen draven, bidden, ſmeecken, ſtrijk-voeten, kus-handen: en dan komt den een of den ander noch, en gaet met de buyt door: en daerom ſegt men wel te recht, dat men goede en quade fortuyn heeft, daer men yets verſoekt. U, die ſonder twijffel een ſtok of een blok by my te vergelijken zijt, wort het hier ſoo geruſtelijck op uw ſtoeltje te huys gebragt; en die naeuwelijks eens aen de dolende Ridderſchap gerooken hebt, word hier op een bof Gouverneur van een Eyland. Al dit ſeg ick, Sanche, op dat ghy dit geluck uw verdienſten niet toe en ſchrijft: maer dat ghy den Hemel daer over bedanckt, die de ſaken des werelts ſoo wonderlijck beſtiert, na de voortreffelijckheyt die de dolende Ridderſchap in ſich beſluyt. Dit gedaen hebbende, ſoo geeft doch goet geloof aen het geen ick u heb voor te houden. Leent uw ooren, mijn ſoon, aen deſen uwen Cato, die u ſoeckt gelijk als met de handt te leyden, en uw Leydsman en Noordſter te ſijn, om u uyt dit gevaerlijck meyr in een geruſt en ſeekere haven te brengen: want hooge ampten en bedieningen ſijn niet anders als een woeſte zee, vol confuſien en verwarringen.

Eerſt en voor al dan, mijn ſoon, hebt ghy Godt boven allen te vreeſen; want dit is het beginſel der wijsheyt, en wijs zijnde, ſult ghy in geene dingen dwalen. Ten tweeden, hebt ghy te ſien, wie ghy zijt, poogende u ſelf ten naeuwſten te kennen; 't welck de grootſte en ſwaertſte wetenſchap ter werelt is. Daer na moet ghy niet doen gelijck de kikvorſch, die ſich by den os wilde vergelijcken; want ſulks doende, ſal uw dwaasheyt openbaer worden, en een yeder konnen oordeelen, dat ghy niet meer als een verckendrijver in uw landt geweeſt zijt. Dat is wel waer, zey Sanche, maer doe was ick noch maar een kleyne jongen: maer daer na hoede ick noch wel de ganſen, maer geen verckens: doch dat dunckt me doet weynig tot de ſaeck, alſoo juyſt alle Governeurs van geen Konings bloedt en bennen. Dat is waer, antwoorde Don Quichot, maer deſe, die ſulcke hooge beginſelen niet en hebben, moeten de deftigheyt van hunne bedieningh vergeſelſchappen met een ſoete lieftalligheyt en vriendelijkheyt; 't welck met voorſichtigheyt beleyt zynde, hen van veel murmurerens ſal verloſſen, daer by na niemant van vry is. Schaemt u niet te ſeggen, Sanche, wie gy geweeſt zyt: want als gy het ſelfs ſegt, hoeft het u niemant na te ſeggen. Schept meer uw roem in nederig en vroom, als in een hovaerdigen booswicht te ſijn. Ontelbaer ſijn deſen, die van hunne lage beginſelen ſelf tot hooge ſtaeten, ja

tot Pauſelijcke en Koninglijcke waerdigheyt geraeckt zijn: en om dat te bewijſen, ſou men u meer voorbeelden konnen by brengen, als ghy ſoudt konnen hooren. Neemt altoos de deugt tot uw werckmiddel by der hant, en ſchept uw vermaeck in vrome en deugdelijke daden; en alsdan hebt gy nog Vorſten noch Heeren te benijden. want de edeldom erft men van ſijn ouders, maer de deugt verkrijgt men door de deugt ſelf; en deſe is het, die meer vermag tot de waerdigheyt, als alle edeldom ter werelt. Zijnde dit dan alſoo, gelijck het in der daet is, ſo ſiet toe, dat gy, in gevalle u yemant van uwe Magen in dit uw Eylant over quam, den ſelven niet verſmaet, maer hem met alle betamelijcke vriëntſchap ontfangt: want daer mede ſult ghy Godt ſelf behagen, die niet begeert dat men yemant ſal verachten, en de natuurlijckheyt geen gewelt aendoen. Indien gy uw Vrouw met u neemt, (want het is geen betamelijckheyt, dat men eens anders dingen beſtiert buyten ſijn eygen) onderwijſt haer, leert haer, en trekt haer uyt haer natuurlijke raeuwigheyt: want al de eer, die een verſtandige Gouverneur ſou konnen winnen ſal een boerſche en onbequame vrouw wederom onder de voet ſtoten. Indien gy ('t geen geſchieden kan) quamt weduwenaer te werden, en daer na weder te trouwen, neemt 'er geen die u dient tot een viſch-net, of een viſch-angel: want ik ſeg u in der waetheyt, dat van al het gene de vrouw van eenigen reyſer ontfangt, de man hier namaels ſal reekening te geven hebben, daer hy het alles vierdubbelt ſal hebben te betalen. Laet de tranen van de armen meer medelijden, noch geen meer rechts, by u vinden, als de onderrechtinghen van de rijcken. Poogt de waerheydt van de ſchult uyt te vinden ſoo uyt de beloften en gaven van de rijcken, als uyt de moeyelijckheyt en voorbatigheyt van de armen. Wanneer de billijckheyt nootwendig behoort plaets te hebben, ſo wapent u niet t'eenemael met het uyterſte gewelt des rechts: want d'eer van den ſtrengen Rechter is niet meer, als die van den barmhertigen. Indien ghy by geval het recht ſoudt moeten buygen, laet het niet zijn door het gewicht der geſchenken; maer wel door de dwang van de barmhertigheydt. Wanneer ghy als Rechter zijt over eenig geding van uwen vyant, ſo trekt uwe gedachten van uw ongelijck af, en ſtelt ſe op de waerheyt van de ſaek. Uw eygen drift moet u niet verblinden in de ſaek van een ander; want de dwalingen, die men in de ſelve komt te begaen, ſijn meeſtendeel ſonder hulpmiddel: en ſoo ſe begaen worden, ſal het zijn ten koſten van uw goet aenſien, en miſſchien van uw middelen. Indien eenige ſchoone vrouw u recht komt afvotderen, went uwe

oogen

oogen af van hare tranen, en uwe ooren van haer ſuchten; en overlegt by u ſelven rijpelijk, het geen ſy van u begeert; 't en zy gy wilt, dat uw deugt in haer tranen verdrenken, en in haer ſuchten verdwijnen ſal. Die gy hebt te ſtraffen met der daet, mishandelt met geen woorden: want eene ſtraf is den ellendigen genoeg, ſonder byvoeging van bittere redenen. In den miſdadiger, welcke onder uw recht ſal komen te vallen, poogt altoos te beſpeuren den ellendigen menſch, onderworpen de verdorven aert van onſe nature; en ſoo veel als u aengaet, ſonder ſijn party te verkorten, toont u barmhertig en ſachtmoedig: want hoewel al de attributen en eygenſchappen Godts even goet zyn, ſoo is die van de barmhertigheyt in onſe oogen uytſteekender, als die van ſijn gerechtigheyt.

Indien gy deſe beveelen en deſe regelen volgt, Sanche, ſullen uwe dagen lang, uwe roem eeuwig, uwe belooning overvloedig, en uw geluk onuytſpreeckelijk ſijn. Gy ſult uwe kinderen uythouwelijken, gelijk gy ſult begeeren: ſy ſullen, als ook uw neven, met tijtelen verheerlijkt worden: gy ſult in vrede leven, en genieten de hoogſte gunſt van uwe onderdanen: en op den laetſten trap van uw leven ſal u de doot vinden in een ſoeten en rijpen ouderdom, ſijnde uwe oogen gelooken door de lieve handen van uwe kints kints kinderen. Deſe dingen, die ik u nu geſegt heb, ſijn leeringen, die uw ziel ſullen verçieren: hoort nu aen, waer mede gy uw lichaem verheerlijcken ſult.

Het XLIII. Hooft-ſtuck.

Van den tweeden raet, welken Don Quichot aen Sanche gaf.

Wie ſou deſe voorgaende redenen van Don Quichot aenhooren, die hem niet ſou houden voor een den verſtandigſten en ondervondenſten man vande werelt? Maer gelijk menigmael in het vervolg van deſe geſchiedenis geſegt is, was hy alleenig van de weg af, wanneer het punt quam op de doolende Ridderſchap; ſijnde anderſins van een goet en beſcheyden oordeel in alle andere dingen: invoegen yeder oogenblik ſijn woorden en ſijn werken te ſamen ſtreden. Doch in deſe laetſte onderwijſingen, welcke hy Sanche voorhielt, toonde hy voornamentlijk een byſondere aerdigheyt; ſtellende te gelijk ſijn verſtant en ſotterny in den hoogſten top. Sanche luyſterde toe als een vink, doende ſijn beſt om alles wel te onthouden, en in ſijn Gouvernement daer ſijn voordeel mede te doen. Eyndelijk ging Don Quichot aldus voort.

Wat belangt, hoe gy uw perſoon te beſtieren hebt, het eerſte dat ik u raed, is, dat gy u puntig hout, kortende uw nagelen, ſonder die te laten groeyen, gelijk ſommige meenen; ſich inbeeldende, dat de lange nagelen hen de handen verſchoonen. Gaet niet ſlordig gekleed, Sanche, want uyt het kleet oordeelt men niet ſelden het gemoed, ſoo het anders niet voortkomt uyt achteloosheyt, gelijk men ſegt van Julius Cæſar. Laet uw verſtant onderſoeken wat uw ampt vermag; en ſoo het 'er af mag, dat gy uw dienaers een levrey geeft, geeft haer een die eerlijk en betamelijk is, eerder als die dartel en opſichtig is: en indien gy ſes pagien kleet, kleedt oock ſoo veel armen: alſoo ſult gy uw dienaers in den hemel, en op der aerde hebben: en deſe manier van livreyen te geven weten de ydele eerſuchtigen noch niet. Eet geen ajuyn noch loock, op dat men daer door niet en riekt, dat gy een boer zijt. Gaet op uw gemack, en ſpreeckt beſadigt; doch niet op ſulk een wijſe, dat gy een toehoorder van u ſelf ſijt: want *omnis affectatio mala eſt*, alle gemaektheyt ſtinkt. Weeſt ſober in uw eeten en drincken; want de geſontheyt of ongeſontheyt van het geheele lichaem hebben hun plaets in de maeg: en die veel wijn drinckt, bewaert geen geheym, noch vervult geen beloften. Wacht u, Sanche, van ſoo in te ſlocken, gelijk als gy gewent zyt, of yemant in het aengeſicht te riſpen. In der waerheyt, antwoorde Sanche, deſe laetſte regel ſal ik wel dienen te onthouden: want ik ben dat ſo gewent te doen, dat ik niet weet, hoe ik het ſal konnen afwemen. Behalven dat, Sanche, vervolgde Don Quichot, moet gy u wachten van die menigte van ſpreeckwoorden in uw redenen te zaeyen: want alhoewel het korte ſpreucken en ſententien zyn, ſoo haelt gy ſe menigmael ſoodanig met het hair daer her voor, dat ſe te pas komen als het vyfde radt aen de wagen. Daer wil mijn onſen Heer toe helpen, zey Sanche, want ick ben der ſoo vol van, dat ſe my menigmael hol over hol in de mont komen; en dan wil elk de eerſte daer uyt weſen: en daerom ſcheyt ſe de tong van menkander, en ſtoot de eerſte uyt die haer voorkomt, al komen ſe juyſt ſoo effen niet te pas: maer ick ſal der voortaen wel wat beter op letten, om mijn graveteyt een beetje meer te houwen: want in domo plena bona cena, en uyt eens anders leer is goet riemen ſnyen, en het is een wijs man die geven en nemen kan, en boven dat een goet betaelder weygert geen pant. Soo, ſoo, Sanche, ſoo begint al weêr aen, ſey Don Quichot, het woort van vermaning, en dat van uw aenneming is niet uyt de mont, of de ſchroef raekt weêr los, en ick krijger ten

eerſten

eerſten een doſijn twee drie na de kop, en die ſoo à propos als gy gewent zijt. Hoort doch eenmael wat ick u ſegh: een ſpreeckwoort, dat wel te pas komt, voegt niet qualijck; maer de ſelve ſo hol over bol uyt te ſmijten, is te belachelijck.

Als gy te paert ſit, wacht u, dat gy uw lichaem niet achter op de zadel en ſet; noch ſit niet met de beenen wijdt van een verſpreyt: ook en ſit niet los, gelijk of gy op uw Graeuwtje ſat; want aen het ſitten te paert kent men den Ridder of den Stal-jongen. Laet uw ſlaep matiglijck zijn; want hy die met de Son niet opſtaet, geniet ſijn dagh niet: en weet, Sanche, dat de naerſtigheyt moeder van het geluck is; en de luyigheyt, in tegendeel, komt noyt daer ſe weſen wil. Den laetſten raet, welken ick u te geven heb, (alhoewel ſe niet en ſtrekt tot ciering van het lichaem) wilde ick evenwel, dat gy in uw gedachten beſloot; alſo ick geloof, dat ſe u geen minder voordeel ſal aenbrengen, als deſe, die ik u tot noch toe gegeven heb: en deſe is ſoodanig, dat gy nimmermeer beſtaet te redenkavelen van deeſe of gene afkomſte, ten minſten u wachtende van eenighe ghelijckenis te maecken: want van de genen, die gy verlaegt of vermindert, ſult gy gehaet, en van de anderen niet eens beloont worden. Uw kleederen laet zijn aenſienelijk en betamelijk; maer die ſlag van wintbroeken bant uyt uw huys: want ſe betamen geen Gouverneur, maer wel een bootsgeſel, of een boer.

Voor als nu dan, Sanche, heb ik de gelegentheyt genomen om u ten beſten te raden; en ſoo ſal ick vervolgens doen, indien gy de moeyte neemt van my uwe voorvallen en gelegentheyt te laten weten. Mijn Heer, antwoorde Sanche, ik merk wel, dat deſe dingen, die gy my raet, goet, heylig, en profijtelijk bennen: maer wat helpt het! ick kander niet een van onthouden, als die, dat ick mijn nagels niet te lang moet laten waſſen, en van mijn tweede houwelijck; en dat ſal mijn niet uyt mijn machenatie gaen, dat wil ick u wel ſweeren: maer al dat andere hutte getut kan ik niet onthouden, wat moeyte dat ick doe; en daerom ſal het wel nodig weſen, dat men ſe op papier ſtelt: want hoewel ick noch leſen noch ſchrijven kan, ſoo kan ick ſe wel aen mijn Biechtvader geven, dat hy ſe my al te mets een reys voor leeſt, op dat ik ſe eyndelijck van buyten mag leeren. O hoe qualijck ſtaet het, zey Don Quichot, dat een Gouverneur leſen noch ſchryven kan! want dat moet gy weten, Sanche, dat men hier uit beſluyt, of dat hy van ſlechte en verachte ouders is, of dat hy een ſo groote booswicht of botterick is geweeſt, dat hy niet heeft konnen

noch willen leeren. Dat is een groot gebreck, dat gy hebt; en daerom wilde ick wel, dat gy ſo veel gingt leeren, dat gy onderteckenen koſt. Mijn naem kan ick wel ſchrijven, antwoorde Sanche, want als ick Deecken in ons Dorp was, leerden ſe my ſo een krom ding maecken als een ſlangetje, en dat ſeyden ſe dat mijn naem beduyde. Maer als het daer op aen komt, ſal ik ſeggen, dat ick aen mijn rechter handt lam ben; en dan ſal ick een ander voor my laten teeckenen: want tot alle ding is raedt, behalven tot de doodt; en als ick meeſter ben, mag ick doen wat ik wil. Laet ſe maer komen die willen, ſy ſullen vroeg moeten opſtaen, die my bedriegen willen: en de ſotternyen van de rijcken paſſeren voor ſententien in de werelt. Als ik ſulcks ben, als Gouverneur, en milt daer toe, gelijck ick meen te zijn, ſellen ſe mijn al te mael genoeg van de handt vliegen. Mengt u onder den draf, ſey mijn ſalige Grootvaer, en de verkens ſullen u eeten: ſoo veel als gy hebt, ſoo veel wordt gy geacht: en die tot een blanck geboren is, ſal ſijn leven geen ſtuyver meeſter worden: en gelijck als men ſegt, den exter kan ſijn hippelen niet laten. Hondert duyſent pocken moeten der meê ſpelen, voer daer Don Quichot op in, met al uw ſpreeckwoorden: als gy der aen komt, de drommel mag'er u weer af helpen; en met elck geeft gy my een ſteeck in mijn hart: ick verſeecker u, dit gereferynen, en dit gebras, ſal u noch den eenen of den anderen dag aen een galg helpen, of uw onderdanen verwoedt of dol maeken over ſulk een gereferynden Gouverneur. Segt my dog, botten beeſt als gy zijt, waer ghy ſe weet op te halen, of waer gy ſe toe te pas brengt: als ick'er garen een voor den dag ſou brengen, breeckt my het ſweet bykans uyt, terwijl ick'er na ſoeck. Werentig ook, Heer, antwoorde Sanche, gy bent oock wel licht geraeckt: wie drommel is'er ook aen gelegen, dat ik mijn eygen goet gebruyck? Het is al dat ick in de werelt heb, en ſiet daer komen der myn vier teffens in de mondt, die hier te verbruſt wel te pas kommen; maer ick ſal ſe niet voor den dag brengen: want Sanche moet hooren, ſien, en ſwijgen. Ja die ſwijger zijt ghy, antwoorde Don Quichot, ghy zijt niet alleen geen goet ſwijger, maer oock ſelf geen goet ſpreecker: en evenwel wilde ick wel weten, wat voor vier ſpreekwoorden dit zijn, daer gy van ſegt, die ſoo wel te pas komen: ick doorſoeck vaſt al mijn geheugenis, die nochtans goet genoeg is, en ick kender geen vinden. Hoe kan men beter ſeggen, ſey Sanche, als: Goede vrient al zijt gy vremt, houdt u handt van daer het klemt: en: 't ſal ſmetten of branden, vrient wacht u handen. Ick wil

daer

daer meé ſeggen, dat 'er niemant garen met den Governeur ſal willen te doen hebben: want wat hy ſeydt, dat moet amen weſen. En dan voorts: Segt my by wien dat gy verkeert, ſoo heb ik haeſt uw aert geleert. Dat paſter op als harmen op ſen fluyt. En dan gelijck men ſegt: Een ſot is wijſer in ſijn eygen huys, als een wijs man in eens anders. Want een hont is vry op ſijn eygen dam. Dat ſchut ick, ſey Don Quichot, want een ſot is een ſot ſoo wel te huys als elders: want op het fondament of de grontſlag van ſotheyt kan men qualijck wijsheyt bouwen. Maer laet ons dat hier by laten, Sanche, want ſoo gy qualijck doet, het ſal u geweten worden, en my beſchaemt maeken: maer ick trooſt my daer mede, dat ik mijn beſt heb gedaen met u te vermanen, en alſo betracht het geen ick u ſchuldig was. Den Heer wil u geleyden, Sanche, en gouverneren in uw Gouvernement, en my verloſſen van de twijffeling, daer ik in ben, dat gy met Eylandt met al met de beenen om hoog ſult geraecken; 't welck ick wel ſou konnen verhoeden, ontdeckende aen den Hertog wie gy zyt, namentlijck, niet anders als een ſack vol ſpreekwoorden. Mijn Heer, antwoorde Sanche, indien uw Genade dunkt, dat ik niet bequaem ben tot dit Gouvernement, van nu af aen wil ik 'er my van ontſlaen: want ik heb een ſchrapſel van de nagel van mijn ziel liever, als mijn heele gantſche lijf: en alſoo wel ſal ick leven, gelijck Sanche als ick ben, met een ſtuck droog broot en een ajuyn, als gelijck Governeur met hoenderen en cappoenderen: want terwijl de menſchen ſlapen, ſijn ſe al te mael even goet, groot en kleyn, rijck en arm. Soo uw Genade ſulks wil inſien, ſoo laet hy ook gedencken, dat hy de man is, die my dat governeren eerſt begoſt heeft in het hooft te brengen: want van te vooren wiſt ick ſoo veul van governeren, als een vercken van ſaffraen te eeten; en ſoo ick docht, dat my daerom de Duyvel te meer ſou halen, ſoo wil ik liever, ſo als ik ben, in den hemel gaen, als een Governeur na de hel. By mijn manne waerheyt, Sanche, antwoorde Don Quichot, deſe laetſte woorden alleen maeken u het Gouvernement waerdig van duyſent Eylanden: gy hebt een goede natuur, buyten de welke geen wetenſchap van waerde is: beveelt u aen den Hemel, en houdt u by dat eerſte voornemen; want het goet voornemen helpt God: en nu laet ons gaen eeten; want ik geloof, dat den Hertog en Hertogin ons verwachten.

Het

Het XLIV. Hooft-ſtuk.

Hoe Sanche in ſijn Gouvernement gevoert wiert, en van de vreemde avontuur die Don Quichot in het Kaſteel gebeurde.

MEn ſegt, dat men in 't eygen Origineel van deſe Hiſtory leeſt, dat Cide Hamet, komende tot het beſchrijven van dit Hooftſtuk, heel anders heeft geſchreven, als den Vertaalder vertaalt heeft, namentlijk, in manier van klachte over ſich ſelven, wegens een ſoo drooge en bepaalde Hiſtory, gelijk die van Don Quichot is, by de hant genomen te hebben, daar hy altoos of van hem, of van Sanche te ſpreecken had, ſonder ſich te mogen uytbreyden tot andere digreſſien, en ſoo deftige als vermaeckelijke epiſoden; alſoo het verdrietig valt, altoos van een en de ſelve ſtoffe te ſchrijven, en te ſpreken door de mont van weynige perſoonen: en dat hy, om het ſelve ongemak te vlieden, in het eerſte Deel van dit Werk eenige Vertellingen gebruykt had, die gelijk als van de Hiſtorie afgeſondert ſijn, alhoewel de meeſte bykomen ter oorſaek van dingen die Don Quichot wedervaren ſijn, welken men daerom niet laten koſt te ſchrijven. Wederom dagt hy, gelijk hy ſegt, dat velen, bewogen door de aandacht, die de daden van Don Quichot vereyſchen, om de ſelve niet te verdeelen, wel licht de Vertellingen ſullen laten varen, ſonder de ſelve, of de konſt der ſelven eens aan te ſien. En daarom heeft hy in dit tweede Deel geene ſoodanige Vertellingen willen invoegen, maar wel ſulke afdwalingen, als onſcheidelijk aan de ſtoffe ſelf vaſt ſijn, en de ſelve evenwel ſoo ſpaerſaam, en met ſoo weynige woorden, als pas genoeg ſijn om de ſaaken te verhandelen. En derhalven verſoekt hy, dat men ſijn arbeyd niet en wil verachten, maar eerder prijſen, niet van wegen dat hy geſchreven, maar van dat hy niet geſchreven heeft. En daar op vervolgt hy de ſaak.

Don Quichot gegeten hebbende, na dat hy Sanche de gemelde goede raed gegeven had, gaf hem de ſelve nog dien agternoen in geſchrift, op dat hy yemand mocht ſoeken, die ſe hem voorlas. Maar naaulijks had Sanche het ſchrift gekregen, of den bloet liet het weêr onvoorſiens uyt ſijn mouw vallen; en daer over quam het in handen van den Hertog, welcke het aan de Hertogin vertoonende, koſten ſy ſich beyden niet genoeg verwonderen, ſo over de ſotterny, als over het verſtant van Don Quichot. En derhalven, om met het ſpel voort te gaan, ſonden ſe noch dien namiddag Sanche tot ſeecker Dorp, dat voor hem een Eylandt ſou

ſijn,

zijn, met veel geſelſchap. Deſe, die den uytvoerder van het werk was, was den Hofmeeſter van den Hertog, een gaeuw, aerdig man, die ook de perſonagie van de Gravin Trifaldi geſpeelt had; en gelijk hy van ſijn Heer en Mevrouw onderrecht was, alſo voerde hy de ſaeck oock loffelijck uyt. Het geviel dan, dat Sanche, ſiende den ſelven Hofmeeſter, terſtondt het weſen van de Gravin Trifaldi hem in de gedachten quam; en daer over ſich keerende na Don Quichot, ſey hy tegens hem: De drommel moet mijn halen, met pak en ſak, of uw Genade moet met mijn bekennen, dat dat aengeſicht van den Hofmeeſter het ſelfde is van de Gravin Trifaldi. Don Quichot ſag den Hofmeeſter neerſtiglijck aan; en, hem wel beſien hebbende, ſey: De duyvel behoeft u niet eens weg te halen, Sanche, want het aengeſicht van de Bedroefde is wel dat van den Hofmeeſter, maer dit van den Hofmeeſter niet dat van de bedroefde Jonkvrouw: want dat ſou anders een contradictie en onmooglijckheyt zijn. Doch het is tegenwoordig geen tijdt om ſulcks te onderſoeken, en goet te maecken; 't welk ſou in een doolhof van verwerring getreden zijn. Gelooft my, Sanche, wy hebben onſen Heer genoeg te bidden, dat hy ons van deſe lagen der Toovenaers verloſt. Ick weet'er anders niet van, antwoorde Sanche, als alleen, dat my docht, ſoo haeſt als ik deſen Hofmeeſter hoorde ſpreken, dat my de ſtem van de Gravin in de ooren klonk: maer ick ſalder ſoo lang van ſwygen, tot ick eenig ander waerteken ſal uytvinden. Doet ſo, Sanche, zey Don Quichot, en het geen gy ondervint, doet het my weten, gelijck oock al het geen u in uw beſtiering bejegent. Sanche eyndelijck geraeckt op weg, met veel gevolg, gekleedt met een Doctoors tabbaert, en een wijde kamelotte rijd-rok daer over heen, met een muts van de ſelve ſlag, ſittende op een fraeye ginet; en achter hem volgde, door order en laſt van den Hertog, ſijn lieve trouwe Graeutje, fraey toegemaeckt, en behangen met een ſijden tuyg. Sanche, onder het rijden, ſag ſomwijlen al eens te rugge na ſijn Eſel, met wiens geſelſchap hy ſoo vermaeckt was, dat hy der geen Keyſer van Duitslandt voor ſou hebben willen ſijn. Als hy van den Hertog en Hertogin oorlof nam, kuſte hy hen de handen, en ontfing den ſegen van ſijn Heer, die hem de ſelve met tranen gaf en Sanche met ſnicken ontfing. Laet, mijn goede leſer, den vromen Sanche in vreden henen gaen; en daer na ſult gy een goet gelag hebben, als gy ſult kennis krygen, hoe hy ſich in ſijn ampt gedragen heeft. Ondertuſſchen ſtaet u te hooren het geen ſijn Heer in deſen ſelven nacht gebeurt is; en indien gy niet luyts keels uyt

en lacht, ſult gy ten minſten moeten grimlagchen: want om de dingen van Don Quichot moet men of lagchen, of verwondert ſtaen. Naeuwelijcks was Sanche vertrocken, wanneer Don Quichot gevoelen kreeg van ſijn bedroefde eenſaemheyt; en indien het hem mooglijk was geweeſt, hy had de commiſſie en laſt wederroepen, en Sanche van het ampt ontſlagen. De Hertogin merkte terſtont wel, wat hem ſchorte: echter vraegde ſy hem na de oorſaeck van ſijn ſwaergeeſtigheydt: zo het was om het afzijn van Sanche, daer waren Schiltknapen en Jonkvrouwen genoeg in huys, die hem alle dienſt ter werelt ſouden doen. Het is waer, Mevrouw, antwoorde Don Quichot, dat ik gevoelen heb over het afweſen van Sanche: even wel is dat de voorname oorſaeck niet, die my droevig maeckt: en van al de miltdadige aenbiedingen van uwe Excellentie neem ick niet anders aen als de goede wil en genegentheyt, met de welcke my de ſelve gedaen worden: voor de reſt verſoeck ik uw Excellentie, dat ik in mijn kamer mijn eygen dienaer mag zijn. Neen, neen, Heer Don Quichot, dat ſal niet mogen weſen, antwoorde de Hertogin, maer gy ſult gedient worden door vier van mijn Jonckvrouwen, als lelien ſoo ſchoon. Voor my, zey Don Quichot, ſullen ſe geen lelien, maer wel doornen zijn, die my het hart ſullen quetſen; en daerom hoop ik ſe uyt mijn kamer te houden, en al wat hen gelijk is: en derhalven indien uwe Excellentien my gelieven ſo veel genade te doen, buiten mijn verdienſte, ſo gelieven ſe toe te laten, dat ick alleen mijn vryigheyt binnen in mijn kamerdeur mag hebben, alſo ick wenſch een middelmuur te ſtellen tuſſchen mijn begeerlijkheden en mijn eerbaerheyt; en deſe gewoonte ſou ik niet garen verlieſen door de miltdadigheyt van uw Doorluchtigheden: want ik ſou liever in mijn kleeren ſlapen, als dat ik lijden ſou, dat my yemant onkleede. Niet meer, niet meer, Heer Don Quichot, hervatte de Hertogin: voor my, ick ſal order ſtellen, dat'er ſelf niet een vlieg buyten uw toelaten in uw kamer ſal komen, ik ſwijg eenige Jonkvrouw: ik ben geen perſoon om oorſaek te zijn tot wegneminge der betamelijckheyt van ſulck een Ridder; want, gelijck het blijckt, is de eerbaerheyt een van ſijn doorluchtigſte en gewoonlickſte deugden: Uw Genade mag ſick kleeden en onkleeden na ſijn eygen welgevallen, hem ſal geen beletſel gedaan worden; en binnen ſijn kamer ſal hy alle nodige toeſtel vinden van yemant, die met geſloten deuren huys houd, op dat hy door geen noot gedwongen wort deſelve te openen. Duyſent en noch duyſent jaren moet de groote Dulcinea van Toboſo

leven,

leven, en haer naem ſich uytbreyden over alle deelen vande werelt; dewijlſe waerdig is van ſoo een dapper en eerbaer Ridder bemint te worden: en ik hoop dat een goede lucht in onſen Gouverneur Sanche Pançe ſal werken, dat hy ſijn diſciplijn en tuchtiging op het ſpoedigſte mag afdoen, op dat de werelt niet langer van ſulk een ſchoonheyt berooft mag blijven. Uw Excellentie, antwoorde Don Quichot, heeft geſprooken gelijk de hoogheyt van haer perſoon betaemt; en te heerlijker en te vermaender ſal Dulcinea in de werelt ſijn, ſijnde in ſulker voegen, en door ſoo een mont, gepreſen, welke meer is als de lof van de alderwelſprekenſte ter werelt. Wel aen dan, Heer Don Quichot, ſey de Hertogin, de uur van het avontmael komt aen, en den Hertog ſal voorſeecker wachten: laet ons gaen eeten, en maeckt u by tijts te bed; want ſulck een reys, als van hier na Candaya, geſchiet niet ſonder vermoeytheyt. Daer weet ik ter werelt niet van, antwoorde den Ridder, want ik mag ſweren, dat ik van mijn leven op geen beeſt geſeten heb, dat ſoo ſacht en ſtil ſijn weg ſpoeyt, als Clavileno: en daerom weet ick niet, wat Malambruno mag overgaen, ſoo een rytuyg ſo licht te verbranden, ſonder eenige oorſaek. Daer op ſou men mogen antwoorden, ſey de Hertogin, dat hy, leedtweeſen hebbende van al het quaedt dat hy als een toovenaer aen veel menſchen moet gedaen hebben, de ſtraf daer van op dat werektuyg gelegt heeft, alleenig om daer door, beneffens het opgerechte zegeteken, den naem van Don Quichot te heerlijker te maken. Don Quichot bedankte de Hertogin op nieuw, en na den eeten begaf hy ſich alleen in ſijn kamer, ſonder te willen toelaten van yemant gedient te zyn: ſo bekommert was hy om alle ſchuldige beramentlijkheyt omtrent ſijn Dulcinea te bewaren; ſtellende ſich altoos het beeld van den kuyſchen Amadis, bloem en ſpiegel van de dolende Ridders, voor oogen. Hy ſloot de deur achter ſich toe, en ontkleede ſich by het ligt van twee brandende waskaerſſen: maer ſo als hy ſijn kouſſen ſou uyt trecken, (ô ongeluk boven alle ongelucken!) ontſprongen hem, niet eenig geſugt van voren, nog gekraek van achteren uyt, maer wel een doſijn of twee ſteken van ſijn kouſſen op. Dit maekte den armen Ridder ten alderhoogſten verſlagen, die alsdoe voor een eenigen ſijden draet, en een naelt, wel een onçe ſilver ſou gegeven hebben. By deſe gelegentheyt roept Cide Hamet Benengeli uyt: O armoede, armoede! ik weet niet, wat dien grooten Poëet van Cordova bewogen heeft, u te noemen een aengename gaef des hemels! Ik, alhoewel een Moor, weet wel, ter oorſaek

van

van de gemeenſaemheyt die ick met de Chriſtenen heb, dat de heyligheyt beſtaet in liefde, ootmoedigheyt, geloof, gehoorſaemheyt, en armoede: maer evenwel ſeg ik, dat hy, die ſich in armoede bevredigen kan, veel van de Godheyt heeft, 't en zy van ſulk een armoede, daer een van de grootſte Heyligen van ſegt: *Hebt alle dingen gelijk of gy ſe niet en had*; en deſe noemen ſe armoede van geeſt. Maer gy tweede armoede, daer ik van ſpreek, waerom neemt gy uw plaets by ſulcke edele borſten, eer als by andere menſchen? Waerom doet gy haer ſomwijlen haer eygen ſchoenen lappen? Waerom laet gy ſomwijlen toe, dat de eene knoop van ſy, de andere van hair, en de derde van tin is? Waerom moeten ſe ſomwijlen gelapte hembden, en gebrooke beffen dragen? terwijl den ellendigen noch, boven dat, met geſloote deuren een maeltijt doet, ſonder broot te proeven, komende noch evenwel met een tandeſtooker voor den dag, gelijk of hy ſich wel verbraſt had. Ellendig zyn ſe, ſeg ik, die de eer ſoo veel ontſag toedragen, dat ſe meenen, dat men een ſchoot veer affiet, hoe haer ſchoenen met blaeuw garen aen malkander genaeyt ſijn; hoe haer hoeden van het ſweet ſijn doorgeſlagen; hoe haer mantel gelapt, en haer kouſſen vol duyſent ſtoppen ſijn; hoe haer darmen en haer beurs al even leeg zyn. Al deſe dingen quamen Don Quichot, ter oorſaeck van ſijn ongeval, in de gedachten: evenwel verrooſte hy ſich, om dat Sanche daer noch een paer reys-laerſen gelaten had, die hy des anderen daegs ſou gaen aentrecken. Eyndelijk, hy ley ſich neêr, vol ſware gedachten, ſoo ter oorſaeck van het afzijn van Sanche, als van dit laetſte ongeval van ſijn kouſſen, die hy wel ſou te ſamen geregen hebben, al had het met ſy van een andere coleur geweeſt; t welk het wapen is van de uytterſte ellende des Edeldoms. Hy trok de gordijnen eyndelijk toe, en ſou garen geſlapen hebben; maer het was ſoo heet, dat hy weer op ging ſtaen, en een veynſter, dat op den hof uyt quam, een weynig open doen: doch met het openen hoorde hy eenig gewag van menſchen, die in den tuyn ſpracken. Hy voegde ſig om naeuw te luyſteren wie het was, en wat ſe deden; en eyndelijk verheffende de anderen hunne ſtemmen een weynig, hoorde hy, dat een van hen ſeyde: Praet my toch van geen ſingen, Emmerens, dewijl gy weet, dat ſedert de eerſte uur dat dien Vreemdeling in ons Kaſteel gekomen is, en mijn oogen hem aengeſien hebben, ik niet heb gedaen als weenen, ik ſwijg dat ick ſingen ſou; en te meer, dewijl ik weet, dat Mevrouw heel los ſlaept, die ik niet garen ſou hebben dat ons op deſe plaets ſou vinden: en al was het ſchoon, dat ſe

al wel vaſt in ſlaep was, en geen noodt had van wacker te worden, ſoo ſou evenwel al mijn ſingen te vergeefs zijn, indien deſen nieuwen Æneas mede in ſijn ſoeten ſlaep legt, die hier alleen gekomen is om my te verderven. Legt het daer niet eens op, Altiſidora mijn vriendin, wierdt daer weder op geantwoort, want ſonder eenig twijffel, de Hertogin, en ſoo menig als'er in huys zijn, ſlapen wel vaſt, behalven den Heer van uw hart, en den Morgenwecker van uw ziel; want ick heb daer even gehoort, dat hy een venſter geopent heeft: daerom voegt vry uw ſoete ſtem by den toon van uw harp; en of al de Hertogin ons quam te hooren, ſullen wy de ſchuldt op de groote hitte leggen. 't En ſchort my daer noch al niet, mijn Emmerencia, hervatte de andere, maer alleen daer, dat ick niet garen door mijn geſang de geheymen van mijn gemoedt ſou ontdecken; en van die genen, die weynig kennis hebben van de kracht det liefde, voor een verdwaelde Jonckvrouw gehouden worden: maer evenwel, daer kome af dat wil, beter een beſchaemt aengeſicht, als van liefde te ſterven: en met eenen hoorde hy een harp heel aerdig roeren. Don Quichot, zulks hoorende, wiert als opgetogen; komende hem oock terſtondt diergelijcke avontuuren van de Ridders in gedachten, van hoven, tralien, venſters, Muſijckgeſpel, en diergelijcke minnatyen, die hy in ſijn ſotte Boecken geleſen had: en terſtondt beelde hy ſich in, dat de eene of de andere Jonckvrouw van de Hertogin op hem verlieft was, en dat de eerbaerheydt haer noodtſaeckte haer minne heymelijck te houden. Doch evenwel beſloot hy in ſijn hart, ſich geenſins van deſe vrouwelijcke paſſien te laten overwinnen; bevelende ſich met ernſtige gedachten in de beſcherming van ſijn beminde Dulcinea van Toboſo. Echter wilde hy de Muſijck wel eens aenhooren; en om te kennen te geven, dat hy daer was, maeckte hy een hoesje, daer de Jonckvrouwen niet weynig in verblijt waren, alſoo ſe anders niet en ſochten. Altiſidora eyndelijck haer harp bequamelijck geſtelt hebbende, begoſt aldus:

O gy, die legt in ſlaep bedolven,
Vermaerde kamper, dapper heldt,
Wie geeft u doch het groot geweldt,
My van mijn vryheyt te berooven?
Wat maeckt u doch ſoo ſtraf en wreedt,
Dat gy vermaeck ſchept in mijn leedt?

Aan uw geſicht, twee held're ſonnen,
Ontſteeckt zich door een ſnelle brandt
Mijn licht ontſonckte ingewandt,
En eer ontſteecken als verwonnen.
Wat maeckt &c.

Segt my, dat heyl u moet ontmoeten,
Heeft u een tijgerdier gevoedt,
Of wreede leeuw, gemeſt met bloedt,
Aen Atlas onbewoonde voeten?
Wat maeckt &c.

Of zijt gy in 't Hyrcaniſch woudt
By wilde ſwijnen opgetogen?
Of hebt gy ſlangenſucht geſogen,
't Geen d'adder uyt ſijn kaecken ſpouwt?
Wat maeckt &c.

Geluckig, gy, die moogt genieten
De trouw en onvervalſchte min,
Dulcinea, van dien ick min,
En my geen minnen laet verdrieten.
Wat maeckt &c.

Uw roem van 't Ooſten tot het Weſten
Verſpreyt ſich door des werelts rondt,
Goudtrijke Tagus, van uw mondt
Tot binnen de Lisbonſche veſten.
Wat maeckt &c.

Och! die met haer van plaets mocht ruylen,
't En ſou, wou ſy der toe verſtaen,
Op geen paer muylen komen aen,
Want 't is geen breck om te verpruylen.
Wat maeckt &c.

Och! die nu lag met luſt omvangen
In twee paer armen uytgeſtreckt,
Soo lang tot dat Auroor haer weckt,
Met hare roodt geverwde wangen.
Wat maeckt &c.

Maer ach wat mag iek al verſinnen!
Het is vergeefs al wat gy doet,
Uw ſmert en ſet by hem geen bloedt,
En hy beſpot uw vyerig minnen.
Wat maeckt &c.

O wreede Nero van ons dagen,
Soo trots als wreedt, ſoo wreedt als trots,
Siet gy niet van Tarpejas rots,
Hoe 't hart my blaeckert lichter lage?
Wat maeckt &c.

En poogt gy noch uw ſtercke handt
Niet eenmael na my uyt te ſtrecken,
Om my met klaer gewelt te trecken
Uyt deſe dodelijke brandt?
Wat maeckt &c.

Beſiet my vry met bey uw oogen,
Wie dat het is die u bemint,
't is niet veel meerder als een kindt,
Nu juyſt des meeſters plack ontogen.
Wat maeckt &c.

Iek ben, mijns wetens, manck van leden,
Noch kreupel, noch beſwaert van gang,
En oordeelt ſelf van mijn geſang,
En ſpreeckt dan eynd'lijck eens na reden.
Wat maeckt &c.

Hoe menig ſou'er niet ontſlippen
Een kus van mijn turquoyſen mondt,
En ſeggen, dat hy wort geſondt
Alleen door mijn albaſtre lippen.
Wat maeckt &c.

Hoe menig ſnackt om aen te raecken
Mijn voorhooft, ſchoon als een robijn,
Of ſoo veel roſen als'er zijn
Op 't blaeuw laſuer van mijne kaecken.
Wat maeckt &c.

En gy alleen, ô straff'en wreden!
Blyft onbewogen door mijn smart
Te bed, in spijt self van mijn hart,
En slaept met uytgestreckte leden.
Wat maeckt &c.

Die u dit liedtjen eerstmael dichte,
Dat was een Jonckvrouw vol van min,
Een Kamenier van d'Hertogin,
Noch van de swaere noch de lichte.
Wat maeckt &c.

Hier eyndigde de ellendige Altisidora haer gesang; en alhier begost de smert van Don Quichot, welcke halende een diepe sucht uyt het diepste van sijn borst, aldus binnens mondts begost te spreecken: Hoe mag mijn ongeval dus groot zijn, ongeluckig Ridder als ik ben, dat my niet een Jonckvrouw komt aen te sien, of sy verlieft op my! en hoe is mijn Dulcinea soo ongeluckig, dat sy alleen mijn onverwonnen stantvastigheyt niet en siet! Wat moogt gy beminnen, gy Koninginnen! wat vervolgt gy hem, gy Keyserinnen! waerom loopt gy hem na, gy jonge Jonckvrouwen! Laet, laet aen haer het zegepralen over dezen onverwonnen borst. Bemerckt, ô verliefde schoonheden als gy zijt, dat ick voor haet, voor haer, seg ick, alleenig ben van wasch, en voor u allen van marmer; voor haer van honig, en voor u van gal. Mijn Dulcinea is alleen de schoone, de bevallijcke, de verstandige; en al de anderen zijn de lelijcken, de ongemanierden, en de dwasen. Om dat ick de uwe ben, en u alleen toebehoor, ô vrouw van mijn hart, soo laet Altisidora suchten, of singen soo se wil. Laet de Mevrouw, om wiens wil ick in het Kasteel van dien betooverden Moor soo grouwelijk geslagen wierdt, vry rasen van liefde: Dulcinea alleen, alleen Dulcinea, hoor ick toe. Hier meê sloegh hy, vol toorn en gramsthap, sijn venster soo hardt toe als hy mogt, toonende sijn misnoegen, en begaf sich wederom in sijn bed, daer wy hem voor dees tydt sullen laten, alsoo ons den Heer Sancho Pança roept, om te sien hoe hy het maeckt in sijn Gouvernement.

Het XLV. Hooftſtuk.

Hoe Sanche het beſit nam van ſijn Gouvernement, en hoe hy ſijn Regeering begoſt.

O Gedurig ontdecker van de Antipoden, fackel des werelts, oog des hemels, voordanſſer van de negen Suſters, Timbrius hier, Phœbus daer, gints boogſchutter, nu geneesmeeſter, dan vader van de dicht- en vinder van de ſang-konſt, gy die altijd op en onder gaet en evenwel geen van beyden doet! u meen ick, helder licht des dags, komt my te hulp, en verlicht mijn doncker verſtant, om alle de byſonderheden aengaende het werck van onſen grooten Sancho aen te roeren: want ſonder u ben ick ſwak, ſlap, en onbequaem.

Sanche dan komt eyndelijck met al ſijn gevolg tot een ſeecker Stedeken van den Hertog, een van de beſte die hy had, bewoont wel van omtrent duyſent huysgeſinnen. Men ſey tegen Sanche, dat het genoemt wiert het Eylant Barataria. Als men aen de poort quam, die geſloten was, quamen de ſchutters van de Stad voor den dag, en haelden Sanche in. Men luyde de klocken, en al de nageburen waren vrolijck en bly. Men leyde hem tot de Hooftkerck, en daer ſong men het *Te Deum*; en daer op gaf men hem, met eenige belagchelijcke ceremonien, de ſleutels van de Stad, en nam hem ſo aen tot gedurig Gouverneur van het Eylant Barataria. De kleeding, de baerdt, de bottigheyt, en kortheyt van deſen nieuwen Gouverneur maekten het volk verwondert, dat van den handel niet en wiſt, alſoo ſe maer weynige waren die kennis van ſaecken hadden. Eyndelijck, komende uyt de Kerck, ſtelde men hem in ſijn Rechterſtoel, wanneer den Hofmeeſter van den Hertog hem ſey: Het is een oudt gebruyck, Heer Gouverneur, dat hy, die het beſit aenneemt van dit vermaerde Eylandt, op een ſeeckere ſaeck moet uytſpraeck doen, die wat duyſter is, waer uyt het volck als dan begrijpt wat het voor een man is; en alſoo of verblyden, of bedroeven ſe ſich over ſijn komſt. Terwijl den Hofmeeſter deſe woorden ſprack, had Sanche ſijn oogen geſlagen op een deel groote letteren, die tegen over ſijn ſtoel geſchreven ſtonden; en dewyl hy niet leſen koſt, vraegde hy, wat dat voor ſchilderyen waren, die daer op de muur geſchildert ſtonden? Hier op wiert hem geantwoort, dat het een geſchrift was, 't geen den dag en de maent inhielt, wanneer hy ſijn beginſel in het Gouvernement had genomen, en dat het aldus luyde: *Op heden, den ſo veel*

den van die maent, anno &c. nam den Heer Don Sancho Pança de beſitting van dit Eylandt: dat hy het lang beſitten mag. En wie was dien Don Sanche? vraegde den Gouverneur. Uw Genade, antwoorde den Hofmeeſter, want anders heeft hier noyt een Sancho Pança geregeert. Siet toe, mijn vriendt, wat gy ſegt, vervolgde Sanche daer op, want ick voer geenen Don, en heb oock niet eenen Don onder mijn geſlacht. Sancho Pança is mijn naem, en Sanche heete mijn Vader, ſonder met die Donnen en Donnas te doen te willen hebben: en het ſou wel konnen gebeuren, mag ick ſlechts vier dagen regeeren, dat ik al die Donnen voor ſint ſelten helpen ſal, 't geen een ſnood gedrogt van menſchen is, en door haer veelheydt, gelijck de muggen, den menſch geſtadig voor de oogen ſwieren. Maer gaet al voort, Heer Hofmeeſter, met het geen gy te vragen hebt: ick ſal daer op antwoorden ten beſten dat ick kan; en of het volck bly of droevig is, daer vraeg ick niet veel na. Terſtondt quamender in het Rechthuys twee mannen, den eenen gekleedt als een boer, en den ander als een kleermaecker. De kleermaecker begoſt aldereerſt: Heer Gouverneur, ick en deſen huysman verſchynen hier voor u: de reden is deſe. Deſe goede man komt op mijn winckel, (want met verlof dat ick het ſeg, ick ben een kleermaecker van mijn ambacht) en geeft my een ſtuck laecken, vragende my: Heer meeſter, ſou daer laeckens genoeg weſen om een karpoes van te maecken? Ik, maeckende mijn overſlag, antwoorde daer op, ja. Hier op moet hy ſich ingebeelt hebben, (gelijck ick geloof dat waer is) dat ik wat van het laecken ſou hebben geſocht door het oog van de ſchaer te halen, (gelijck, Godt betert, onder de ſnyers en naeyers maer al te gemeen is) in voegen hy my weder vraegde, of ick'er oock niet wel twee ſou konnen uyt maecken? Ick, ſiende ſijn meening, antwoorde van ja. Hy, hoorende dat ik ſo rijckelijk ja ſeyde, klom al op tot het getal van vyven toe; en ick nam aen hem daer vyf karpoeſen af te maecken: en nu komt hy ſe te halen. Ick geef ſe hem, maer hy wil mijn moeyte niet betalen: in tegendeel wil hy van my, dat ick hem het laecken vergoeden ſal. Is dat ſoo, mijn vriendt? vraegde Sanche aen den ander. Ja, Mijn Heer, antwoorden'er die op, maer laet hy ſe eens alle vyf voor den dag brengen. Seer garen, zey de kleermaecker, en ſteekende terſtondt de handt van onder ſijn mantel, toonde daer vyf karpoeſen, ſtaende op ieder vinger een, ſeggende: Sie daer, Heer, daer zijn ſe alle vyf; en ick wilder mijn eedt op doen, dat ick'er niet een poppe-ſlet van over gehouden heb: en van het

werck

werck wil ick de Overluy van ons gildt laten oordeelen. Al die daer tegenwoordig waren, lachten om de karpoesen, en om dit vreemde geding. Sanche bedocht sich een weynig by sich selven, en sey eyndelijck: My dunckt, dat hier geen lang vertreck toe van nooden is; en daerom oordeel ick, onder parate gexeekutie, dat den snyer het maeckloon verliesen sal, en den huysman het laecken, en dat men de karpoesen aen de arme gevangens sal geven, en daer meê is het uyt. Of men hier over lachte, laet ick een yeder oordeelen: evenwel het werck ging soo sijn gang. Terstond daer aen quamender twee oude mannen binnen: den eenen had een groot dick Spaensch riedt in de handt, in de plaets van een stok. Die sonder stock sprack aldereerst: Mijn Heer, ick heb aen desen goeden man over eenige dagen tien goude kroonen geleent, om hem te gerieven, en een goedt werck te doen, op voorwaerde, dat hy se my sou wederom geven, als ick se hem afvorderde. Veele dagen zijnder doorgegaen, dat ick hem niet aengesproocken heb: maer om my selven niet meer verlegen daerom te maecken, als hy was, doe hy se my ontleenden, heb ick hem niet eens, maer menigmael, daerom aengesproocken: doch hy soeckt het my te loochenen, seggende, dat ick hem noyt sulcke en soodanige kroonen geleent heb; en soo ik se hem geleent heb, dat hy se my wederom gegeven heeft. Ick lieb'er geen getuygen noch handtschrift van; en daerom sou ick wel wenschen, dat men het hem op sijn eedt sou geven: en soo hy sweeren wil, dat hy se my weder gegeven heeft, soo sal ick afstaen. Wat segt gy hier toe, gy bestevaer met jou stockje? vraegde Sanchje. Ick, antwoorde den ander, beken het gelt ontfangen te hebben, en bedanck hem voor die gunst: maer dewijl hy het my op mijn eedt geeft te verklaren, en dat ick het hem wedergegeven heb, soo ben ick daer toe willig en bereydt. Met eenen gaf hy sijn stock den anderen ouden man in de handt, om die so lang vast te houden tot dat hy den eedt gedaen had, gelijck of se hem veel sou verhindert hebben; en leggende de handt op het kruys, verklaerde hy in der waerheyt, dat hy de kroonen te leen ontfangen, maer de selve tot een duyt toe weder gegeven had, uyt sijn handt in die van sijn party. De Gouverneur sulcks hoorende, vraegde den crediteur, wat hy daer op antwoorde, en sey, dat het sonder twijffel waer most zijn 't geen sijn schuldenaer geseght had, dewijl hy hem hielt voor een eerlijck man, en een goet Christen, en dat het hem voorseecker most vergeten zijn, belastende hem met eenen den

anderen noyt meer daer over moeyelijck te vallen. Den ander nam ſijn ſtockje wederom, en, buygende met ſijn hooft, ging ter kamer uyt. Sanche dit ſiende, en dat hy ſoo ſlechts weêr heen ging, ley de voorſte vinger van ſijn rechter handt boven op ſijn neus, en ſijn wijnbrauwen, en bleef ſoo een wijl ſitten dencken: daer na, heffende ſijn hooft weder op, belaſte hy, dat men den ouden man met ſijn ſtockje weêrom ſou roepen; en deſen gekomen zijnde, ſey Sanche tegen hem: Goede vrient, geeft my dien ſtock eens hier, ick heb ſe van nooden. Garen, antwoorde den ander, en gaf ſe hem met eenen in de handt. Sanche nam ſe, en gaf ſe den anderen man, met deſe woorden: Gaet nu henen, mijn vrient, gy zijt betaelt, Hoe betaelt? vraegde den ander, is dit riet tien kroonen waert? Ja, antwoorde Sanche, of ick ben den grootſten botmuyl van de werelt; en nu ſal men eens ſien, of ik niet bequaem ben om een Koninckrijck te regeeren: en daer op belaſte hy, dat men den ſtock van een ſou breeken; 't welk gedaen zijnde, vondt men daer de tien goude kroonen binnen in. Een yeder bleef hier over verwondert, en hieldt deſen nieuwen Gouverneur voor een tweeden Salomon. Men vraegde hem, waer uyt hy geraemt had, dat de kroonen in het riet waren? Daer Sanche op antwoorde, dat hy het had gemerckt aen het geven en weêr nemen van den ſtock: behalven dat had hy diergelijcken ſaeck den Paſtoor van ſijn plaets een hooren vertellen, en dat hy het ſedert altoos in ſijn mamory gehouden had. Eyndelijck, deſe ſaeck afgedaen zijnde, gingen de oude mannen, den een beſchaemt, en den ander voldaen, een yeder ſijns weegs. Maer de meeſte twijffelmoedigheyt was by hem, die het alles opſchreef wat Sanche deed, niet wetende of hy hem voor ſot of voor wijs ſou houden. Hier op quam 'er een vrouw-menſch binnen, treckende een rijcken boer (gelijk men aen ſijn kleeren koſt ſien) by de mouw, en roepende over luyt: Recht, recht, Heer Gouverneur, recht; en ſoo ick het niet en vindt op der aerden, ſal ik het in den hemel gaen ſoecken. Mijn lieven Heer Gouverneur, deſen ſnooden menſch is my aengevallen in het midden van het veldt, en heeft ſich gedient van mijn lichaem, gelijk of ik ik weet niet wat was, en heeft my alſo benomen dat ick wel drie en twintig jaren lang bewaert heb, beſchermende het ſelve voor Moren en Chriſtenen, voor burgers en vreemden, blijvende altoos onbeweeglijk, en gelijk den Salamander in 't vyer: dat nu deſen ſnooden menſch my nu mijn ſuyverheyt moet komen benemen! Sanche keerde ſich na den huysman, en vraegde hem, wat hy tot antwoort gaf. Deſe geheel ontſtelt

zijnde,

zynde, antwoorde: Ik ben een armen huysman, en deſen morgen uytgegaen om hier in ſteê (met verlof dat ik het zeg) vier verkens te koop te brengen. Deſe een weynig onder de waerde verkocht hebbende, keer ick weêr na huys toe. Onder wegen ontmoet my dit vrouw-menſch; en de Duyvel, die over al met ſijn neus by is, maakte, dat wy met malkander doende geraeckten. Ik betaelde haer daer van ſoo veel als genoeg was; maer, of ick haer niet genoeg gegeven had, ſy vat my by 't lyf, en heeft my niet willen laten gaen, tot dat ſe my tot hier en toe gekregen heeft: doch dat ſe wil ſeggen, dat ik haer verkracht heb, dat liegt ſe door haer hals, en ick ſal het met myn eed goed maken. De Gouverneur vraegde hem daer op, of hy eenig gelt by hem had? Hy antwoorde ja, dat hy omtrent twintig ducaten had, in een leeren beursje 't geen hy in ſijn boeſem had geſteecken. Sanche beval hem, dat voor den dag te langen, en haer in handen te ſtellen, ſoo goet en quaet als het was. Hy haelde het al bevende voor den dag, en gaf het haer. Sy nam het aen met duyſenden van danckſeggingen, belovende voor ſoo een Gouverneur te bidden, die ſulck een ſorg droeg voor weduwen en weeſen, en begaf ſich daer mede te kamer uyt, houdende de beurs in beyde handen, na dat ſe geſien had wat munt dat me'r ſloeg. Naeuwelijcks was ſy uyt, of Sanche ſey tegens den armen boer, die vaſt de tranen over de oogen liepen: Gaet heen, mijn vrient, loopt het vrouw-menſch achter aen, en neemt haer de beurs weêr af, of met wil of tegen wil, en brengt ſe my hier. Dit was aen geen dooven geſeydt, want hy vloog achter haer aen als een pyl uyt een boog. Elck een ſtondt opgetogen, niet wetende, waer het werck op uyt ſou komen: maer terſtondt quamen bey deſe partyen weêr binnen, meer ontſtelt en met meer gedruys als de eerſte mael; ſy met de ſchort opgeraept, en de beurs daer in gewonden; en hy alle weer van de werelt doende om haer die af handig te maecken, doch te vergeefs, want ſy beſchermde het hachje al te wel, roepende vaſt: Recht, recht, kracht en gewelt! Siet, Heer Gouverneur, de onbeſchaemtheydt van deſen menſch, die in het midden van de ſtadt, en op de open ſtraet, my de beurs ontnemen wil, die Mijn Heer my toegeweſen heeft. Heeft hy ſe al? vraegde Sanche. Hebben? antwoorde het vrouw-menſch, eer ſal hy mijn leven hebben: neen begut niet, dat moſt al een ander weſen: met tangen noch meſſen, hamers noch bylen en krygt hy ſe niet: ick ruckte hem, of de.... hael me, liever met mijn tanden van een, of haelde hem de oogen uyt de kop, dien hondt als hy is. Se heeft waerachtig

gelyk, antwoorde den ander: voor my, ik geef het gewonnen; want de pry is me te ſterck. Hebt gy de beurs noch, zey Sanche tegen de deern, ſoo geeft ſe my eens, op dat ik zie hoe gy ſe beſchermt hebt, als een heldin als gy zyt. Dit deed ſe, maer Sanche gaf ſe den boer weêr, zeggende tegen deſe verkrachte, en niet overweldigde: Susje, zo gy zo veel moed en ſterkte getoont had om uw eer, als gy hier nu getoont hebt om de beurs te beſchermen, of maer half zo veel, ik ben verzeekert, dat Hercules zelfu die niet zou afhandig gemaakt hebben: en daerom gaet nu heen, en dat men u in het geheele Eyland niet weêr en vind, op de boete van twee hondert roeſlagen, tot afkorting van myn reekening. Gaet heen, ſeg ik, ſcheuk en ſtinkende pry als gy zyt. Het vrouwmenſch ging verſchrikt en verbaeſt de kamer uyt, niet een hair wel te vreden over het verlies van de beurs. Sanche zich ondertuſſchen na den boer keerende, zey tegen hem; Gaet gy nu, myn vrient, na huys toe met uw gelt; maer wacht u voortaen voor ſulke gaſten, en voor ſollebollen. Den man gaf hem duyſent dankhebs, zo goed en quaed als hy koſt, en ging heen; latende een yder verbaeſt over dit vonnis van Sanche, hun nieuwen Gouverneur. Al deſe dingen door ſijn Hiſtoryſchryver aengeteekent zynde, wierden ſe terſtont den Hertog toegeſonden, die daer met groot verlangen na wachte. En hier laten wy Sanche, want wy moeten ons haeſten, om te ſien, hoe het Don Quichot met Altiſidora maakt.

Het XLVI. Hooft-ſtuck.

Van het vreeſſelijk gevecht van Don Quichot met de betooverde Katten, beneffens de liefde van de verliefde Altiſidora.

WY hebben Don Quichot gelaten, verdroncken in de gedachten die hem bevangen hadden, ter oorſaeck van het aengename geſpel van Altiſidora, die hem, min noch meer dan of het vloyen of muggen waren, geen oogenblik lieten ruſten, daer by komende het ellendigh ongeval van ſijn geſcheurde kouſſen. Maer gelyk de tyd vlug is, en geen oogenblick ſtil ſtaet, ging de nacht evenwel vaſt deur, en bracht het tot aen den morgenſtond; welken Don Quichot vernemende, verliet hy de trage veeren, en ſchoot ſijn beknopte kleederen aen, beneffens de laerſen die hem Sanche gelaten had, om daer door de wonde van ſijn kouſſen te bedecken. Hy hing ſijn ſcharlaecken mantel om ſijn hals, en ſette een groene fluweele bonnet op ſijn hooft, met ſilvere

were paſſementen beſet; hing ſijn getrouw ſwaert aen ſijn ſijde; nam een Pater Noſter in de handt; en begaf ſich daer meê met een groote deftigheydt na de voorſael, daer den Hertog en de Hertogin alreedts waren, gekleedt en gereedt, hem verwachtende. Maer in het gaen door een galdery vond hy aldaer Altiſidora, beneffens haer vriendin Emmerencia. Deſe, ſo haeſt ſy Don Quichot ſag, viel quanswijs van ſich ſelven; maer wiert ter goeder uren van Emmerencia gevat, die haer met'er haeſt de borſt opende. Don Quichot, al dit aenſiende, voegde ſich daer by, met deſe woorden: Ik weet, waer deſe toevallen van daen komen. Ik niet, antwoorde de andere Jonckvrouw, want Altiſidora is de geſontſte Jonckvrouw van het geheele Hof: ſoo lang als ick haer gekent heb, heb ick haer noyt ay my, noch wee my, hooren ſeggen: de plaeg hael al de dolende Ridders die'er in de werelt zijn, ſoo ſe al te mael ſoo ongeluckig bennen. Ick bid u, Heer Don Quichot, dat 'et u gelieft te vertrecken: want ſoo lang als gy hier zijt, ſal deſe onnooſele deerne niet bekomen. Doet gy ſoo veel, zey Don Quichot, dat ick deſen nacht een luyt in mijn kamer vindt; en ick ſal deſe Jonckvrouw ſien te vertrooſten, ten beſten dat ick kan: want in de beginſelen van de liefde is een ronde openbaring dickwils vorderlijck: en daer mede maeckte hy ſich aen een kant, op dat 'er niemandt komen mocht, die den handel quam te mercken. Naeuwelijcks had hy de hielen gelicht, of de benaeuwde Altiſidora quam weder tot ſich ſelve, ſeggende tegen haer geſellinnen: Laet ons hem een luyt in ſijn kamer beſtellen; want ſonder twijffel hy ſal ons deſen nacht een Muſijck verleenen; en ſy ſal voorſeecker niet ſlecht zijn, wanneer ſe van hem komt. Hier mede gingen ſe de Hertogin vertellen wat'er gepaſſeert was; waer over ſy ten alderhoogſten vernoegt, een beſluyt met den Hertog en haer Jonkvrouwen maakte om Don Quichot een treck te ſpelen, doch meer vermaeckelijck als ſchadelijk. Aldus verwachte men den nacht met groot verlangen. Ondertuſſchen brachten ſe den dag met Don Quichot in ſoete onderhandelingen deur. Dien ſelven dag vaerdigde de Hertogin ook een Pagie af (de geen die de rol van de betooverde Dulcinea geſpeelt had) na Tereſa Pança, met den brief van haer Man Sancho Pança, beneffens het pakje met kleeren, 't geen hy daer gelaten had, hem belaſtende goede reden van ſijn wedervaren te geven. Dit gedaen, en de nacht aengekomen zijnde, vond Don Quichot een violons in ſijn kamer, die hy ſtelde; en daer mede een venſter openende, hoorde hy, dat'er yemant in den hof was: en hebbende

voorts

voorts ſijn ſtucken vaerdig, begoſt hy met een rouwe, hoewel luyde, ſtem het volgende, dat hy dien ſelven dag gedigt had, te ſingen.

Wat kracht heeft doch de dolle min,
Om harten en om ſinnen
Geweldig te verwinnen,
Als op een luye en trage ſin.

Hy, die gedurig woet en woelt,
Is vry voor 't achterhalen
Van Godt Cupidos ſtralen,
Hoe naerſtig ook hy mickt en doelt.

Een Jonckvrouw, die na trouwen haeckt,
Verçier met eerbaerheden
Haer Jufferlycke leden,
En maeck in deugt haer ziel volmaeckt.

Gelyck als wy, die eynd'lyck zijn
Geboren en geſchapen
Tot oorlog en tot wapen,
Bevrijdt ſijn voor dat boos venyn.

Maer't beſt, dat u te wachten ſtaet,
Is dat het ſchielijck minnen
Geen voet ſet in de ſinnen,
Maer met de duyſt're nacht vergaet.

Des te vergeefs, ellendig wicht,
Laet ghy de heete ſtralen
Van uwe ſinnen dalen,
Daer nimmer ghy kondt zijn verlicht.

Dulcinea beſit myn hart,
En alle myne leden,
Met haer bevallyckheden,
Die 't ſchoonſt van alle ſchoonheyt tart.

En ſoo de trouw de minnaers paſt,
Verhoop ick trouw te blijven:
Des komt aen my niet vrijven,
En maeckt u vry van deſe laſt.

Soo

Soo ver quam Don Quichot met ſijn geſang, dat den Hertog en de Hertogin vaſt ſtonden aen en hoorden, beneffens by na al het volck van het Kaſteel, wanneer der van boven van het dack, boven de kamer van Don Quichot, een lange koord afgeworpen wierdt, daer meer als hondert bellen aen gebonden waren, en korts daer aen een hoop katten, aen een gebonden, die oock een deel bellen aen de ſtaert hadden. Het getier van de bellen, en dat van de katten, was ſoo groot, dat het den Hertog en de Hertogin, al hoe wel ſy vinders van de klucht waren, geen kleyne ontſteltenis maeckte. Maer het uytterſte ongeluck wilde, dat 'er twee of drie van deſe monſters door de tralien van het veynſter in de kamer ſprongen, welcke vliegende op en neêr door alle hoecken en winckelen, een getier maekten, of de hel uytgebroocken was. De kaerſen raeckten om ver, terwijl ſe een uytgang ſochten; en Don Quichot, niet wetende wat dencken, en met duyſent benaeuwtheden beſprongen, begaf ſig op de been, en, ſlaende handt aen ſijn geweer, begoſt door de tralien na die van buyten te ſteecken, vaſt roepende en tierende: Her uyt ghy vervloeckt geſlacht, ghy Hexen, gy Toovenaers als gy zijt: ick ben Don Quichot de la Mancha, tegen wien uwe booſe liſten geen kracht noch gewelt en hebben. En dan weder keerende na die van binnen, ſlaende rondtſom als een heldt, dreef hy haer na de tralien toe, om uytgang te ſoecken, daer ſe ſich wel haeſt weder uyt maeckten: maar een van den hoop, vindende ſich benart door het ſlaen van Don Quichot, vloog hem in het geſicht, en tekende hem wacker aen de neus en wangen, blijvende daer aen hangen als een klis; waar door Don Quichot ſoo luydt begoſt te roepen, als de keel verdragen koſt: het welck den Hertog en de Hertogin hoorende, en oordeelende wat 'er van zijn mocht, liepen ze met al hunne magt na de kamer toe; en openende de ſelve met hun ſleutel, vonden ſe den armen Ridder met alle gewelt arbeyden om de kat van ſijn trony af te krijgen. Men bracht terſtont licht binnen; en den Hertog, ſiende deſen ongelijcken ſtrijdt, wilde toeloopen, en den Ridder helpen: maer Don Quichot riep, men ſou hem alleen laten, hy wilde een tegen een den ſtrijdt volvoeren met deſen Duyvel, met deſen Toovenaer, of Hex wat ſe was; en hy ſou haer wel haeſt doen weten, dat hy Don Quichot de la Mancha was. Maer de kat evenwel had 'er den hoy van, en krabde en lolde als een halven duyvel: doch den Hertog maekte ſe los te krijgen, en ſmeet ſe te venſteren uyt. Don Quichot bleef alſoo overwinnaer, doch jammerlijck aen ſijn neus en ſijn

wangen

wangen geteykent, evenwel vol ſpijts, dat men hem den ſtrijd niet alleen had laten volvoeren. Terſtondt deed den Hertog oly van roſen, en andere ſalven, brengen; en Altiſidora met haer ſneewitte handen leyd hem het eerſte verbandt over de wonden van ſijn geheele aengeſicht, zeggende onder het verbinden ſtillekens tegen hem: Al dit quaet komt u over, ô verſteende Ridder als ghy zijt, door de ſonden van uw hardneckige geſtrengheyt; en ick hoop, dat Sanche ſijn penitency vergeten ſal, op dat Dulcinea noyt van haer betoovering mag verloſt worden, noch ghy u oyt met haer verſamelt bevint, ten minſten ſoo lang als ick leef, die u ſo vyerig bemin. Op al deſe woorden gaf Don Quichot anders geen antwoort; als met een diepeſucht; en daer mede begaf hy ſich in ſijn bed, bedanckende den Hertog en Hertogin voor de ſorge, die ſe voor hem gedragen hadden: niet dat hy eenige vrees voor dit geſpuys had gehadt, maer om dat hy ten minſten haer goede genegentheyt had geſien om hem by te ſtaen. Den Hertog en Hertogin lieten hem tot ſijn ruſt, en gingen heen; moeyelijck zijnde, dat het ſo qualijck uytgevallen was, alſo hem dit werk voor geheele vijf dagen in ſijn kamer en bed bande, daer hem nog een andere avontuur gebeurde, vermaeckelijcker als de voorgaende: maer den Hiſtoryſchrijver wil ſe nu noch niet vertellen, voor dat hy noch eerſt een weynig van Sanche geſproken ſal hebben.

Het XLVII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende hoe ſich Sanche vervolgens in ſijn Gouvernement gedragen heeft.

DE hiſtory vertelt, dat Sanche van den Rechterſtoel tot een ſeer koſtelijck Paleys gebracht wiert, daer in een groote Sael een tafel koſtelijck en heerlijck gedeckt ſtondt. Soo haeſt als Sanche binnen quam, begoſten de trommelen en ſchalmeyen te ſpelen; en terſtondt quamen der vier Pagies te voorſchijn, om hem handtwater te geven, 't welck Sanche met een voorname ſtemmigheyt ontfing. Het geſpel hieldt eyndelijck op, en Sanche begeeft ſich ter tafel, aen het hooge eynde, daer maer eenen ſtoel ſtondt, ſonder anderen meer. Aen ſijn zijde voegde ſich een Perſoon, ſtaende, dien men daer na bekende een Doctor in de Medicijnen te zijn, met een ſtocksken van walviſch-been in ſijn handt. Daer op lichte men een ſeer fijn en wit tafellaecken op, daer de vrugten, en andere ſchotelen met gerechten, mede bedekt waren. Een ander, die een Scholier geleek, ſprack de ſegening uyt; en een

Pagie

Pagie bondt Sanche een ſchoon Servet onder de kin. Terſtondt komt'er een ander, dat den Hofmeeſter was, met een ſchotel vol fruyten voor den dag: maer naauwelijks had Sanche daer een mondt vol van gegeten, of die met ſijn ſtockje raekende de ſchotel, wierdt de ſelve metteen vaerdigheyt terſtont weg genomen. Den Hofmeeſter bracht ſtraks weêr een andere voor: maer eer Sanche ſijn handt uytſtack, had ſe den ander met ſijn ſtockje al aengeraeckt; en daerop was het, weg daer mêe. Sanche, die ſiende, wiſt niet wat te dencken; en, kykende rontom, vraegde eyndelijk, of het gekſcheren was, en of ſe een Tantalus meenden van hem te maeken? Daer den ander met ſijn ſtokje op antwoorde: Den Heer Gouverneur moet niet anders eeten, als de manier in al de andere Eylanden is, daer Gouverneurs zijn: want, Heer, ik ben een Doctor in de Medicynen, treckende mijn onderhoudt van dit Eylandt, alleen om te letten op de geſontheydt van de Gouverneurs, veel meer als op mijn eygen; en daer werk ick dag en nacht op, onderſoeckende den aert en natuur van den Gouverneur, om hem te beter te konnen geneſen, indien hy quam kranck te worden: en het voornaemſte van mijn werk is, op te paſſen wanneer hy eet, en te verhoeden dat hy ongeſonde koſt nuttigt; en daerom belaſte ick die ſchotel met fruyten weg te dragen, om dat ſe geweldig vochtig zijn, gelijck oock die andere ſchotel, om dat ſe geweldig verhittende was, en veele kruyden daer in waren die den dorſt verwecken, en daer over het *Humidum Radicale*, in het welck het leven beſtaet, verteeren. Evenwel die ſchotel met de gebrade patryſen, die daer ginder ſtaet, en niet qualijck toegemaeckt is, zey Sanche, ſal mijn, hoop ick, immers geen quaet doen. By leven, zey den Doctor, moet den Heer Gouverneur daer niet van eeten. En waerom dat? vraegde Sanche. Om dat onſen Hippocrates, Noortſter van de Medicynen, antwoorde den Doctor, in een ſeekere ſijne Aphoriſme heeft geſegt: *Omnis ſaturatio mala, perdicis autem peſſima*: alle verſading is quaet, maer die van patrijſen alderquaetſt. Indien dat ſo is, ſoo laet den Heer dan toeſien, hervatte Sanche, wat ſpijs 'er op de tafel is, die my het minſte hinder ſal doen; en laet my daer dan van eeten ſonder belet: want by het leven van den Herttog, ik heb ſulken honger, dat ick meen te ſmachten; en ſou het ſo langer toegaen, ſou men my eer om hals helpen, als dat men mijn het leven ſou verlengen. Uw Genade heeft gelijk, zey den Doctor, en alſo ben ick van gevoelen, dat uw Genade nieten eet van die geſtoofde conijnen die daer ſtaen: het is te

ſlyme-

flymerig, 't waer beter gebraden. Die schotel, die daer ginder staet, sey Sanche, dunckt mijn dat een goeye olypodrigo in is; en daer heb je verscheyde dingen in: licht dat 'er wat onder is, dat mijn gesont sal wesen. Absit, het zy verre, antwoorde den Doctor, dat men den Gouverneur van een olypodrigo sou laten eeten: dat is kost voor Monnicken en Kanonicken, of Rectoren van de Collegien, of voor de Boere bruyloften, maer voor geen Gouverneurs, by loo niet. De reden daer van is, dat de simpele Medicijnen doorgaens suyverder zijn, als de Composita: want in de Simplicia kan men niet dolen; maer in de Composita wel, wanneer men de qualiteyt en quantiteyt van de Ingredienten niet wel waer en neemt: maer het geen my dunckt dat den Heer Gouverneur wel sou mogen eeten, om sijn gesontheyt te bewaren, is een stukje droog geharst broodt, of een sneetje rookvleesch in de pan geroost sonder vet; 't welck licht en wel te verteeren valt, en geen gal en maeckt. Sanche, dit hoorende, rechte sich een weynig over-eynd in sijn stoel, en, leggende bey sijn handen op de leuning, sag den Doctor een goede wijl sterck aan, vragende hem eyndelijck sijn naam af, en waar hy ter school gegaan had? Myn naam, Heer Gouverneur, antwoorde den ander, is Doctor Pedro Rezio de Aguero, geboortig van Tirteasuera, een plaats gelegen tusschen Caraquel en Almodobar del Campo, aen de rechter hand; en ik ben gepromoveert tot Osuna. Wel dan, Doctor Pedro Rezio de Aguero, geboortig van Tirteasuera, een plaats gelegen aan de rechter hand, tusschen Almodabar en Caraquel, gepromoveert tot Osuna, pakt u terstont hier van daan; of ick sweer u by myn ampt, ick smyt u al dese schotels na de kop, al was'er geen Doctor meer in het heele Eyland, ten minsten zulken eselskop als gy zyt; want de geleerden en wyzen zou ik op myn handen dragen: en daarom zeg ik noch eens, Pedro Rezio, maakt u van hier, of tot overvloed krygje deze stoel noch daar toe op jou backes; en my dunkt, dat ik Godt daar een dienst meê zal doen, straffende zulk een botmuyl als gy zyt: geeft me te eeten, of niet, brust met het Governement heen; want van zulken hongerigen ampt zou ik den bras hebben. Den Doctor ontroerde sich ten alderhoogsten, ziende den Heer Gouverneur zoo geweldig ontstelt, en zou een Tirteasuera, of een her uyt geck gemaakt hebben, 't en waar men op het zelve oogenblik een posthooren had gehoort; en den Hofmeester zich daar op in het venster begevende, keerde wederom, met deze woorden: Daar komt een Post van Myn Heer den Hertog, daar moet yets bysonders te doen zyn. Ondertusschen

quam

quam den Postillon binnen, heel besweet, en, krijgende een packet uyt sijn sack, stelde het selve in handen van den Gouverneur, en Sanche weder in handen van den Hofmeester, belastende hem het te lesen. Het opschrift luyde aldus: *Aen Don Sancho Pança, Gouverneur van het Eylant Barataria, in eygen handen.* Sanche het selve hoorende, vraegde: Wie is hier mijn Secretaris? en een van de tegenwoordigen te voorschijn komende, antwoorde: Ik, Mijn Heer, want ik kan lesen en schryven, en ben een Biscayer. Met dat byvoegsel, zey Sanche, soudt gy wel Secretaris konnen zijn al was het van den Keyser self: opent my desen brief, en siet wat'er in staet. Dit deed den nieuw geboren Secretaris, en, hebbende den inhoudt gelesen, sey, dat het een saek van geheym was. Sanche daer op belaste een yeder te vertrecken, behalven den Hofmeester en Dismeester, zijnde den Doctor mede met de rest heen gegaen; en alsdoen begost den Secretaris te lesen:

Tot onse kennis is gekomen, Heer Don Sancho Pança, dat seeckere vyanden van my, en van dit Eylandt, een geweldigen inval van meeninge zijn te doen, en dat op seeckeren nacht, sonder dat ick weet wanneer; en daerom staet het u toe, te waecken, en op te passen, op dat se u niet op het onvoorsienste overvallen. Ik heb oock voor seeker verstaen, hoe dat vier personen bedeckt binnen de Stadt gekomen zijn, van meening u het leven te benemen, dewijl se uw groot verstant vreesen: siet met hondert oogen toe, en merckt wel wie komt u aen te spreecken. Ock vermaen ick u, te sien wat gy eet, noch al aen te roeren dat men u voorset. Ik sal vorders sorge dragen u tydelijck bystandt te doen, indien gy benaeuwt wort; en voor de rest doet, gelijck men van uw kennis verwacht. Uyt onse Plaets desen sestienden van Oogstmaent, ten vier uren's morgens. Uw vriendt den Hertog.

Sanche wierdt door dese tijding als buiten sich self, gelijk ook al de tegenwoordigen sich toonden te zijn. Eyndelijk sich keerende na den Hofmeester, seyde hy: Het geen, dat men voor eerst en alle wercken behoort te doen, is den Doctor Rezio by de kop te vatten, en in een gat te smijten; want so my yemand soekt om den hals te brengen, so doet hy het, en dat noch wel door enckel honger. En aen de ander zijde, antwoorde den Dismeester, sou ik van gevoelen zijn, dat uw Genade niet en proefde van al dat hier op de tafel staet; want het komt al te mael van een Munnik: en gelijk men segt, achter het kruys schuyt den Duyvel. Ik heb'er niet tegen, sei Sanche, en dat men my dan voor dees tijt een stuk broots

geeft, met een pont drie of vier razijnen, of ſo; want daer kan geen venyn op hechten: en ſonder eeten hou ik het deſen dag niet over. Ook, indien wy kloeck en bereyt ſullen ſijn, om den ſtryd te wederſtaen, moeten wy met geen ledige darmen weſen. En gy, Secretaris, antwoort Mijn Heer den Hertog, en ſegt hem, dat men ſijn bevel nakomen ſal, ſonder fout; en kuſt van mijnent wegen Mevrouw de Hertogin de handen; en bidt haer, dat ſe toch niet vergeet mijn briefmet het packje aen mijn vrouw te ſenden, 't welck my ſeer aengenaem ſal zijn; en dat ick ſorge dragen ſal haer te ſchrijven, ſoo haeſt als ick kan; en onder wege moogt gyder oock een baſe los manos aen Mijn Heer Don Quichot tuſſchen in voegen, op dat hy ſiet, dat ick hem noch niet vergeten heb: voor de reſt, kondt gy, als een goet Biſcayer Secretaris, daer by voegen wat gy wilt. Ondertuſſen, dat men dat ſervet opligt, en my wat te eeten geeft; en dan laet al de ſpioenen, moordenaers, en toovenaers komen die 'er zijn. Midlerwyl komt 'er een Pagie, ſeggende, dat 'er een pleyter van een huysman was, die ſijn Genade verſocht te ſpreeken, en dat van ſaeken van grooten gewichten. Het is een vreemd ding, antwoorde Sanche, dat dit volck niet en ſiet, dat het tegenoordig geen tijd is om te pleyten: of meenen ſy, dat wy Gouverneurs, en Rechters, van geen vleeſch en bloedt zijn, gelijck als ſy; en dat wy meê eeten moeten, ſoo wy leven willen? Ick ſweer, en ick ſweer noch eens, ſoo mijn Governement duurt, dat my dunkt dat niet lang duren ſal, dat ik op al die pleyters, en andere quanten, beter order zal ſtellen. En voor dees tijt, ſeg tegen hem, dat hy binne komt; maar letter wel op, dat het niet een van de moordenaers en is. Neen, Heer, antwoorde de Pagie, het ſchijnt een heel vrome ziel te weſen. Daer is geen vrees, zey den Hofmeeſter, ſoo lang als wy hier al te maël by der hant zijn. Sou het niet konnen gevonden worden, vervolgde Sanche, terwijl den Doctor Pedro Rezio hier niet en is, dat ik een ſtuk, dat wat voedtſaem was, in de mondt ſtack, al was het maer droog broodt? t'Avont, hervatte den Dismeeſter, mag men de ſchâ van het middagmael wel verhalen. Ick hoop ja, antwoorde Sanche. Ondertuſſchen komt den huysman in, dat een hups man was, en een vrome ziel, gelijck men van een muſquetſchoot af gemackelijk ſien koſt. Het eerſte woordt was: Wie is hier den Heer Gouverneur? Wie ſou het anders zijn, antwoorde de Secretaris, als die daer in den ſtoel ſit? Soo verneder ick my dan in ſijn tegenwoordigheydt, hervatte den ander, en, vallende daer mede op ſijn knien, wilde Sanche de han-

handen kuſſen: maer Sanche begeerde het niet, en beval hem op te ſtaen, en te ſeggen dat hy te ſeggen had. Ick, Mijn Heer, vervolgde den ander, ben een huysman, geboren van Miguel Turra, een plaets twee mijlen van Ciudad Real. Hier hebben wy een tweede Tirteafuera, ſey Sanche: gaet maer voort, landtsman, ick ken Miguel Turra wel, en het is niet ver van mijnent. De ſaeck is dan ſoo, vervolgde den huysman, dat ik door Godts genade getrouwt ben, in vrede en vreugde, in ſracie Eccleſie. Ick heb twee ſonen, die ter ſchole leggen: de jongſte ſtudeert om een Baccalaureus; en de oudſte, om een Licentiaet te worden. Ick ben een weduwenaer, want mijn huysvrouw is geſtorven, of, om beter te ſeggen, een onervaren Doctor heeft haer om hals gebrocht; want hy gaf haer een purgatie in, terwijl ſe ſwaer was: en ſoo het had mogen weſen, dat het kindt, zijnde een jongetje, ter werelt had mogen komen, hy ſou niet een hair minder geweeſt hebben als ſijn broertjes. In voegen dan, zey Sanche, dat, indien uw vrouw niet geſtorven was, of, om beter te ſeggen, ſoo men ſe niet omgebrocht en had, gy nu geen weduwenaer ſoudt zijn? Neen, Heer, in geenderhande manieren, antwoorde den huysman. Wy zijn al in een ſchuyt, vervolgde Sanche: maer gaet al voort met uw reden; want het is meer tijdt om wat te ruſten, als lang te praeten. Ick wil dan ſeggen, hervatte den huysman, dat deſe mijnen ſoon, die Baccalaureus weſen ſou, verlieft wiert, in onſe eygen plaets, op een dochter, genoemt Clara Perlerina, dochter van Andries Perlerino, een ſeer rijcken huysman; en deſen naem van Perlerino en komt haer niet van huyden of van giſteren, maer van ouwe herkomſt af: en om de waerheyt te ſeggen, deſe jonge dochter draegt den naem te recht, want het is een vrouwmenſch als een peerel, of als een bloem op het velt, als men ſe van de rechter zy ſiet, maer niet van de ſlincker zy, alſoo ſe daer een oog in de kinder pokjes verloren heeft: ook heeft ſe daer veele en geweldige groote pokdalen; doch de genen, die haer beminnen, ſeggen, dat het geen pokdalen zijn, maer graven, daer ſe haer minnaers in begraeft. Sy is ſoo puntig, dat, om haer mont niet beſnot te maecken, ſy de neus heel omgekrult draegt, gelijck of ſe van den mont weg liep. En evenwel, boven dat, heeft ſe gracien boven gracien; want ſy heeft een groote mont: en 't en waer dat 'er een tien of twaelf tanden aen ontbraeken, ſy ſou daer in mogen pareren met de beſten. Van de lippen valt niet te ſeggen: want de natuur heeft haer daer ſoo overvloedig mee begaeft, dat

het nog wel lippen blijven ſouden, al ſneed me'r een goeden hutspot af: maer om dat ſe heel raer van coleur zijn, zijn ſe te wonderlijck; want ſy hebben geheel de verwe van den koſtelijcken ſteen Jaſpis, half groen, half blaeuw. Vergeeft het my, Heer Gouverneur, dat ick u de ſchoonheyt van deſe dochter ſoo nauw beſchrijf; want ik bemin ſe, om dat ſe mijn ſchoon-dochter ſal weſen. Schildert en beſchrijft ſoo veel als gy wilt, antwoorde Sanche, ſoo ik ſlechts wat gegeten had, ick ſou geen beter vermaek hebben, als in uw conterfeyten. Ik ben altoos ten dienſt van den Heer Gouverneur, zey den ander, en ſoo wy het tegenwoordig niet en zijn, ick hoop, de tijdt ſal komen, dat wy het ſullen worden: en ſoo ſeg ick u, Heer, indien ick u haer aerdigheyt, en de kloeckheydt van haer lichaem, koſt beſchrijven, het ſou een ſaeck van verwondering zijn; maer het is onmooglijck, dewijl ſe heel krom en gebochelt is, ja bykans met de knien aen de mont: waer uyt men evenwel ſou konnen afmeten, ſoo ſe ſich koſt uyt malkander recken, dat ſe met het hooft aen de ſolder ſou raecken. En ſy ſou nu alreedts de handt des houwelijks aen mijnen Baccalaureus gegeven hebben; maer och arm! ſy kan ſe niet uytſtrecken, dewijl ſe heel lam en verdort is: en evenwel kan men aen de groote nagelen wel ſien, dat ſe wel gemaeckt is geweeſt. Dat is al te mael wel, zey Sanche, en houdt ſe daer meê voor genoegſaem uytgebeeldt, van hoofde tot de voeten: en wat is 't dat gy nu vorder wilt? komt nu tot de ſaeck, ſonder meer omwegen, of ſtraten, of ſtegen te gebruycken. Soo ſou ik dan wel wenſchen, antwoorde den ander, dat uw Genade my gelieft de een voorſchriftje te geven aen mijn ſwager, verſoekende, dat hy het ſelve houwelijck gelieft toe te ſtaen, te meer, alſoo wy malkander in middelen niet ongelijck en zijn, noch ook in de gaven van de natuur: want om de waerheyt te bekennen, Heer Gouverneur, mijn ſoon is half, ja wel heel beſeten, in voegen dat'er geenen dag en komt, of hy wordt drie of vier mael van de quade geeſten aengetaſt; is ook al eens in het vyer gevallen; en zedert is hem het aengeſicht ſoo verbrandt als een oudt parckement: ook loopen ſijn oogen gedurig: evenwel is het een engel van een menſch; en ſoo hy ſomwijlen ſulke parten niet en had, dat hy ſich ſelf met vuyſten ſlaet, het ſou een Heylig in der daedt weſen. Begeer je oock yets anders, goede vrindt? vraegde Sanche. Ik ſou noch wel wat anders begeeren, antwoorde den ander, maer ick en durf het niet ſeggen: evenwel ick mag geen drommel in mijn buyck laten waſſen: het moet'er toch uyt, en het ſelder toch uyt:

het

het is dan (ik durf't niet ſeggen) het is, dat my wel ſou believen, dat jouwer Genade my een drie hondert, of een ſes hondert ducaten deed toetellen, om aan mijn Baccalaureus ten houwelijck te geven, ick wil ſeggen, om haer huyshouwen te beginnen: want ſe ſullen tog eyndelijck op haer ſelf gaen wonen, ſonder met vader of moeder gequelt te worden. Bedenkt u, hervatte Sanche, of ghy ook noch yets anders begeert, en ſchreumt het niet te ſeggen. Neen ick, Heer, antwoorde den ander. Naeuwelijcks had hy deſe woorden uyt, of Sanche begeeft ſich over-eynd, en, vattende den ſtoel, begoſt te ſtormen: Ick ſweer u by dit en dat, ghy onbeſchoften kinckel als ghy zijt, ſoo ghy u niet van hier en packt, dat ik u met deſe ſtoel de kop aen ſtucken .... ſal, ſtucke boefs, en ſchilder van den Duyvel als ghy zijt: komt ghy hier een ſes hondert ducaten van mijn eyſſchen, daer ick helder noch penning en heb! en of ick ſe had, waerom doch ſou ick ſe u geven, ghy ſot, ghy nar als ghy zijt? wat heb ick met Michuel Turra, of met al het geſlacht van de Perlerinen te doen? Gaet heen, ſeg ick u noch eens, of, by het leven van den Hertog, ick ſal toonen wat een ſchavuyt en een ſpotter dat ghy bent, die hier van den Duyvel ſelver zijt gefonden, om my te temteren. Het is hier noch geen anderhalven dag, dat ick Gouverneur ben geweeſt; en men komt hier alreedts ſpreecken van een ſes hondert ducaten, gelijck of ſe my op de rug wieſſen. De Dismeeſter gaf den boer een teecken, dat hy weg ſou gaen, die daer op henen ging, ſoo beſchaemt als een eſel die ſijn kar omgeworpen heeft. Maer laet ons Sanche noch een weynig in ſijn gramſchap laten, en keeren weder na Don Quichot, dien wy gelaten hebben het heele aenſicht met doecken omwonden, ter oorſaeck van het laetſte kattegevecht, daer hy in geen acht dagen van geneſen was, gedurende welcken tijdt hem gebeurde het geen Cide Hamet belooft te verhalen, met alle behoorlijcke omſtandigheden en ſtirredomſtantien, gelijck ſijn gewoonte is.

Het XLVIII. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde met Donna Rodrigues, beneffens andere dingen, een eeuwige gedachtenis waerdig.

DOn Quichot was boven maten verdrietig en ſwaermoedig, ſiende ſijn aengeſicht in ſulcker voegen geteeckent, niet door de handt Godts, maer door de klaeuwen van een vervloeckte kat: ellenden, die onſcheydelijck aen de dolenda Ridder-

ſchap

ſchap vaſt zijn. Ses geheele dagen was hy ſonder voor den dag te komen; en zijnde op teeckeren nacht in ſijn bedde, ſonder te konnen ſlapen, denckende op ſijn ongeval, en het vervolg van Altiſidora, hoorde hy, dat men ſijn kamer met een ſleutel quam openen, en beelde ſich voorts in, dat de verliefde Jonckvrouw quam om hem ſijn eerbaerheyt te benemen, en alſo ſijn trouw te doen breeken, die hy aan ſijn Dulcinea ſchuldig was. En daerom ſeyde hy by ſich ſelf, doch evenwel ſoodanig, dat men het genoegſaem koſt hooren: De aldermeeſte ſchoonheyt van de werelt ſal my niet vermogen te bewegen, om te laten het aenbidden van haer, die ik geſneden en gedrukt heb in het midden van mijn hart, en het alderverborgenſte van mijn ingewant; al hoe wel gy, mijn Godin, nu in een leelicke Boerin, dan in een vergulde Nymphe van den Taag, verandert zijt, wevende uw gulde gewelffelen, en nu gehouden door Merlin, dan door Monte Sinos: maer hoe en waer gy zijt, gy ſult de mijne zijn, en blijven. Het eyndigen van deſe redenen, en het openen van de deur was maer eenen oogenblick: waer over ſich Don Quichot terſtont over eynd begaf, ſlaende een nachtrock om, met een rode muts op het hooft, en het aenſicht heel met doecken bewonden, ſonder ſijn knevels te vergeten, doch elck met een byſondere inſicht, het aenſicht ter oorſaeck van ſijn wonden, en de knevels op dat ſe uyt haer poſtuur niet ſouden geraecken; en in deſe geſtaltenis vertoonde hy het geckelijckſte ſpoock, dat men bedencken mag. Hy ſloeg ſijn oogen terſtondt na de deur, en daer hy de ellendige Altiſidora verwagte, ſag hy in ſijn kamer komen een eerwaerdige oude Matrone, met witte doecken op haer hooft, en die ſoo groot en lang, dat ſe haer by na geheel bedeckten. In de ſlincker hand had ſe een halve brandende kaers, daer ſe haer rechter handt achter hieldt, op dat haer het licht niet in de oogen ſou ſchemeren, die ſe met een ſlaepflep by na bedeckte: haer tredt was ſtil, ſedig, en beſadigt. Dit ſag Don Quichot vaſt aen, en, beſiende haer aenkomſt en geſtaltenis, viel terſtont in de inbeelding, dat de eene of de andere Tovenaerſter hem in die gedaente quam beſoecken, om hem weêr deſe of geene quade part te ſpelen: weshalven hy ſich daer over in alderhaeſt met duyſent kruycen en ſegeningen begoſt te wapenen. Ondertuſſchen komt dit beelt al nader, en, zynde halfwegen de kamer, ſiet daer Don Quichot met bey de handen haſpelen en kruycen maeken: maer ſo hy door haar aenſien verbaeſt was, ſy geraekte door het weſen van Don Quichot by na buyten haer ſelven; invoegen ſy overluyt uytborſt: O lieven Heer! wat ſien ik daer!

laten-

latende met eenen de kaers uyt de hand vallen: en siende sich sonder licht, keerde se weder na de deur toe, om sich weg te maeken; maer strompelende over haer eygen kleederen, viel se plots voor over op de vloer. Don Quichot ondertusschen prevelde vast: Ik besweer u, gy spook, of wat gy ook zyt, dat gy my segt, wie gy bent, en waerom gy hier gekomen zijt? Zijt gy een getormenteerde ziel, segt het my: ik sal alles voor u doen, dat een Christen betaemt; want daerom heb ik de order der Ridderschap aengenomen, die sich ook self tot de zielen in het vagevyer toe uytstrekt. De arme Jonkvrouw, hoorende hoe haer Don Quichot beswoer, en daer uyt wel verstaende, dat hy verschrikt was, sey daer over met een verbaesde stem: Heer Don Quichot (so gy dien man zijt) ick ben geen spooksel, noch geest uyt het vagevyer, gelijk gy denckt, maer wel Donna Rodrigues, Staet-jonkvrouw van Mevrouw de Hertogin, die hier by u kom om een saek, daer uw Genade my alleen in helpen kan. Komt gy by gevalle, Mevrouw Donna Rodrigues, wegens eenige oneerbaetheyt, hervatte Don Quichot, soo moet gy weten, dat uw hoop te vergeefs is, ter oorsaek van de schoonheyt van mijn Dulcinea van Tobosо: daerom laet alle liefde en min aen een zijde staen: gaet om uw kaers weder te ontsteken: en als gy weer komt, sal ik u, behalven het ander, in alle eerbaetheyt in alles te wil sijn. Och, antwoorde de onschuldige Jonkvrouw, ik kom daerom niet: gy kent my qualijk. Heer Don Quichot, al hoe wel ik nog so oud niet en ben; want Godt lof, ick ben noch volvleyssig genoeg: ick heb oock noch al mijn tanden en kiesen, behalven eenige weynigen, die ik door de sinckingen verloren heb: maer wacht een weynig, Heer Don Quichot, ik sal mijn kaersje eens gaen ontsteken, en komen soo straks wederom, om u mijn saeken te kennen te geven, gelijk als een die de bystander van alle bedroefden van de werelt is; en sonder verder antwoort te verwachten, begeeft se sich weder de kamer uyt, blijvende Don Quichot stillekens te leggen wagten na haer wederkomst, met duysent verscheyde gedachten omtrent dese nieuwe avontuer; oordeelende, dat het qualijk van hem gedacht, en noch qualijker van hem gedaen was, sig selven in gevaer te stellen van de beloofde trouw aen sijn beminde vrouw te breeken. En (seyde hy by sich selven) wie weer, of den Duyvel, die loos en bedriegelijk is, my nu niet soekt door een slechte Juffrouw te verleyden, die het selve door geen Keyserinnen, Koninginnen, Hertoginnen, noch Gravinnen, heest konnen doen: want ik heb wel dickmael hooren seggen, dat hy paerdestront voor goudt

geeft: en wie weet, of deſe eenſaemheyt en deſe vryigheyt mijn luſten niet ſouden mogen opwecken, die anderſins nog ſlapen, en maken dat ik ten eynde van mijn dagen kom te vallen, daer ik noyt geſtruykelt heb: en in diergelijke gelegentheyt is het beter te vlieden, als den vyand te verwachten. Maer ik moet ook niet wel by min ſinnen zijn, dewijl ik ſulke ſotternyen van my geef: want hoe is het moogelijk, dat een vrouw, die alreets de caproen draagt, en tot ſulke jaren gekomen is, eenige gedachten van wel-luſt of dartelheyt ſou konnen verwecken in de alder vleeſchelijkſte borſt van de werelt? Is 'er wel een vrouw in de werelt, die goet vleeſch heeft? Is 'er wel een in de gantſche rerum natura, die niet moeyelijk, twiſtig, en boosaerdig is? Weg met al dit vrouwelijck geſlacht, onnut voor eenige menſchelijke tuchten. En met deſe woorden begaf hy ſich van het bed, met voornemen om de deur te ſluyten, en Mevrouw Rodrigues daer buyten te houden: maer terwijl hy daer mede beſig was, quam Donna Rodrigues vaſt aen, met een witte waskaers; en ſiende Don Quichot weder ſoo dicht by haar, met de ſelve toeſtel, gelijk wy hem te voren beſchreven hebben, begoſt ſe op nieuw te ſidderen en te beven, en, gaende omtrent twee treden te rugge, ſeyde tegen hem: Zijn wy hier al ſeeker genoeg, Heer Ridder? want om recht te ſeggen, ick houd het voor het beſte teecken niet, noch voor een eerlijk voornemen, dat uw Genade uyt ſijn bed is opgeſtaen. Het ſelve, Mevrouw, antwoorde Don Quichot, ſou ik wel mogen vragen; en alſoo verſoeck ik ook verſeekertheyt om niet verkracht te ſijn. Aan wien, of van wien, verſoekt gy ſulks? vraegde Donna Rodrigues. Aen u, en van u, antwoorde Don Quichot, want ik ben van geen hout of ſteen, noch gy van koper of metael; en het is tegenwoordig ſoo goet als middernacht; en wy ſijn hier alleenig in een beſloten kamer, gelijk als Eneas met Dido, wanneer hy de minne van de Carthaegſche Koningin bluſte: doch geeft my alleen de hand, en dat is, Mevrouw, voor my genoeg, alſoo ik anders geen verſeekering van nooden heb als mijn eygen onthouding, en de eerwaardigheyt van die Caproen; en met deſe woorden kuſte hy ſijn rechter hant, en eyſchte die van Donna Rodrigues, die hem de ſelve gaf met alle omſtandigheden.

Alhier maekt Cide Hamet een parenteſis, en ſweert by Mahomet, dat hy garen een van ſijn ooren ſou willen geven, om deſe twee ſo by malkander te ſien. Don Quichot eyndelijk begaf ſich weder te bedde, en Donna Rodrigues ſette ſich in een ſtoel voor het bed neêr, hoewel een goet ſtuk weegs daar af, ſonder haat doe-

ken

ken en palullen af te doen. Don Quichot haalde ſich ook t'eenemaal onder de deekens; latende maar alleen het aangeſicht bloot; en zijnde alſoo een yeder op ſijn ruſt, was Don Quichot de eerſte die de ſtilheyt brack, ſeggende: Als nu mag Mevrouw, indien 't haar gelieft, haar geheele boeſem in mijn ſchoot ontlaſten, en alles te kennen geven wat haar op het hart, en in haar bedroeft ingewant verborgen legt, en ick ſal alles met kuyſche ooren aanhooren, en haar byſtaan met Chriſtelijke werken. Daar ben ick wel van verſeckert, antwoorde de Jonkvrouw, gelijk men ook van uw edele en behaeglijcke tegenwoordigheyt niet anders verwachten kan, als een ſoo Chriſtelijck beſcheyt. Het is dan alſoo, Heer Don Quichot, dat, al hoe wel uw Genade my ſiet in deſen ſtoel ſitten, en als in het midden van het Rijk van Arragon, en in deſe ſlechte gedaante, ſoo is het evenwel, dat ik van geboorten van de Aſturias van Oviedo ben, en van een geſlacht het welk met de alderbeſten van het ſelve landtſchap ſou durven kanten: maar mijn ongeval, en de achteloosheyt van mijn ouders, die arm wierden voor den tijt, ſonder te weten hoe of wat, dreven my na het Hof tot Madrid, alwaar mijn ouders my beſtelden om voor Keucken-juffer te dienen by een voorname Madame: en ſo wil ick u ook ſeggen, Heer Ridder, dat ick ſoo gaeuw in mijn dingen was, dat ik in waſſen en ſchuren mijns gelijk niet en had. Mijn ouders lieten my daar in dienſt, en begaven ſich weder na hun landt, en korts daar aan na den hemel, (want het waren goede en vrome Catholijcken) en alſoo bleef ick een weeskindt, genootſaakt my met mijn ſmert te behelpen. Evenwel ter ſelver tijdt, ſonder dat ick daer eenige oorſaeck toe gegeeven had, verliefde een Schiltknaep van het ſelve huys op my, een perſoon nu alreeds op ſijn dagen, en in alles een man van een edelen aert, als zijnde een Bergling. Wy koſten onſe liefde ſoo heymelijck niet verhandelen, of ſe quam tot kennis van Mevrouw, welke, om veel ongevallen te verhoeden, ons in vrede te ſamen houwelijckte in face Eccleſie; uyt welck houwelijck een dochter voortquam, om mijn ongeluck voort op te maecken: niet dat ick in den arbeyt ſtierf, alſoo de geboorte wel ter werelt quam, maar om dat korts daar aan mijn man quam te overlijden, alleen van een ſchrick, de welke, indien de gelegentheyt toeliet ſe tegenwoordig vertellen, u de meeſte verwondering van de werelt ſou maaken; en daar mede begoſt de arme Donna Rodrigues bitterlijk te ſchreyen, en te ſeggen: Vergeeft het my, Heer Don Quichot, het ſchijnt, dat ik mijn ſelf geen meeſter en ben; want

ſoo dikwils als ik daar om denk, kan ick my niet onthouden van tranen. Och grooten Hemel! hoe aardig ſette hy Mevrouw agter op een groten ſwarten muyl, dien ſe hadden (want men gebruykte als doen de karoſſen ſoo gemeenſaam niet, als men tegenwoordig doet; maar de Mevrouwen reden gemeenlijk agter de dienaars te paart) en dit heb ik in paſſant noch moeten aanroeren, op dat men ten minſten eenige van ſijn bequaamheden mag ſien. 't Gebeurde dan, dat in het inkomen van de ſtraat van ſint Jago tot Madrid, welke wat naauw is, een van de Rechters, met twee deurwaarders voor hem, juyſt de ſtraat uytquam. Mijn man, hem ſiende, wilde weder te rug uytgaan; maar Mevrouw ſey ſtillekens tegen hem: Wat begint gy, ſot als gy zijt? waarom vervolgt gy uw weg niet? Den anderen Heer, uyt beleeftheydt, hielt ook ſijn paart ſtaande. ſeggende: Vervolgt, Heer, uw weg, want ik ben de geen, die Mevrouw Caſilda (ſoo was haar naam) verſellen ſal. Evenwel wilde mijn man te rug: maar Mevrouw ſulcks ſiende, trock een mes uyt, en ſtacker mijn man mede in de ſchouwers; in voegen hy met Mevrouw met al ter aarden viel. Twee lackeyen liepen terſtont toe om hem te helpen, gelijck ook den Rechter en de deurwaarders; en het heele geweſt daar omtrent geraekte over eynde: maar mijn man begaf ſich in een Barbiers huys, om ſich te laten verbinden. Deſe beleeftheyt van mijn man wiert over al bekent; in voegen de jongens op de ſtraat daar van wiſten te ſpreeken. Evenwel, Mevrouw, ſoo daarom, als ter oorſaek dat mijn man wat byſiende was, gaf hem de ſak; 't welck hem ſulk een droefheyt veroorſaakte, dat hy der ongetwijffelt van geſtorven is. Ik dan bleef weduwe in armoede, met mijn dochter aan de handt, die in ſchoonheyt aanwies gelijck het ſchuym van de zee. Eyndelijk, alſoo ick de naam had dat ik wel wat doen koſt, ruſte Mevrouw de Hertogin (die toen eerſt met den Hertog getrouwt was) niet, voor dat ick met haar na Arragon trock, gelijck ook mijn dochter. Ondertuſſchen den eenen dag gaande, den anderen komende, wiert mijn dochter vaſt groot; en met haer wieſſen al de aardigheden ter werelt: ſy ſong als een lijſter, danſte als een exter, koſt leſen en ſchrijven trots de beſte ſchoolmeeſter die der mag gevonden worden. Van haar puntigheyt valt niet meer te ſeggen, als dat het water van de rivier niet ſuyverder was als ſy; en tegenwoordig, ſoo mijn onthoudt wel is, moet ſe ſeſtien jaren, vyf maanden, en drie dagen oudt ſijn. Kortelijk, op deſe dochter verliefde een rijcken huysman, die daar in een dorp woont, dat mijn Heer

den

den Hertog toekomt, niet ver van hier gelegen. Eyndelijck, ick weet niet hoe of wat, sy quamen by malkander, onder belofften van haer te trouwen: maer de schelm bedroog mijn dochter, en wilde sijn beloften niet nakomen: en hoewel den Hertog kennis van de saeck had (alsoo ick het hem menigmael had geklaegt) en daer over beval, dat soodanigen huysman dese mijne dochter sou hebben te trouwen, had hy der evenwel den draey van: ja ter naeuwer noodt wilde hy mijn dochter hooren, alleenig om dat sijn vader rijck is, en hem altoos de beurs vol geldts gaf, daer hy gedurig mede aen der heyden trock. Soo is dan de saeck soodanig, mijn Heer Don Quichot, dat ick wel sou wenschen, dat uw Genade geliefde de last op sich te nemen, en dat ongelijck te slechten, het zy door sachte middelen, of door de wapenen; dewijl (gelijck de geheele werelt segt) uw Genade tot sulke dingen geboren is: want voor soo veel mijn dochter aengaet, daer is niet een van al de Jonckvrouwen van Mevrouw de Hertogin, die hantwater by haer heeft: ja self dese Altisidora (die men wel voor de fraeyste houdt) komt'er in lang niet by te pas; want, om de waerheydt te seggen, het is al geen goudt dat 'er blinckt; en dese Altisidora laet haer al wat meer voorstaen, als wel de daedt meé brengt, behalven dat se niet seer gesont en is; want sy heeft sulk een stinckenden adem, dat 'er een mensch niet omtrent kan duren: en oock Mevrouw de Hertogin.... maer het is best dat ick swijg; want, gelijck men segt, de vyanden hebben ooren. Wat is toch van Mevrouw de Hertogin? vraeghde Don Quichot. Ja wel, het is my onmooglijck u yets te verbergen, antwoorde Don Rodrigues: ey lieven, besiet me toch eens de schoonheyt van Mevrouw de Hertogin, die twee roode kaeken, en dat witte vel, die tripse gang, en dat aerdig wesen: maer sou men wel gelooven, dat se 't selve meest aan twee fontenellen heeft te danken, die se aen bey haer beenen heeft, daer se al haer quade heumeuren door ontlast, waer van se, na het seggen der Doctoren, vol is? Santa Maria, is het mooglijck, riep Don Quichot, dat Mevrouw de Hertogin sulcke heymelijcke waterlosingen heeft! seven Monnicken souden my dat noyt hebben doen gelooven: maer dewijl Mevrouw Rodrigues het seght, moet het alsoo in der daedt zijn: doch dese soodanige fontenellen moeten geen water, maer wel gesmolten amber van sich geven: en in der daedt, dit doet my geloven, dat die dingen groot voordeel aen de gesontheyt doen. Naeuwelijks had Don Quichot dese redenen geëyndigt, wanneer de deur van de kamer met een groote

slag

ſlag wiert open geſlagen, in voegen de kaers door de ſchrick Meyrouw Rodrigues uyt de handen viel, en het alles in een nare donckerheyt begraven bleef. Maer terſtont wiert de arme Jonkvrou, door ick weet niet wie, by de keel gevat, en dat ſoo ſtijf, dat haer het roepen en ſnappen wel benomen wierdt; terwijl haer een ander, met een vaerdigheyt, ſonder een woort te ſpreken, de rocken van achter opraepte, en met een plat ding ſoo geweldig voor het achter-quartier ſloeg, dat het een deernis was om te hooren: en hoewel het Don Quichot in ſijn hart zeer deed, hielt hy ſig evenwel ſtil, vreeſende, of het ſijn beurt ook mocht worden. En ſeker, deſe vrees was niet heel vergeefs: want (gelijk men op het ſcheyden van de marckt de koopluy kent) als Donna Rodrigues, die noch niet klagen dorſt, haer beurt uytgeſtaen had, taſten deſe nachtbeulen Don Quichot ook aen, en, ſmijtende dekſel en al van ſijn lijf, begoſten ſo dicht op hem te ſlaen, of het regende; terwijl zig den Ridder vaſt met vuyſten verweerde, ten beſten dat hy koſt, en dat alles met de meeſte ſtilſwijgentheyt van de werelt. Dit gevecht duurde omtrent een halfuur; en als doe begaven ſich deſe gevleesde duivels weêr te deuren uit. Donna Rodrigues voegde haer kleederen weêr in poſtuur, en, beklagende haer ongeluck, begaf ſich ook ter kamer uyt, ſonder een woort aen Don Quichot te ſeggen, die daer alleen tuſſchen gramſchap en verwondering bleef leggen, daer wy hem laten ſullen, in duyſent verlangen om te weten wie deſen Toovenaer was, die hem daer ſo gehavent had. Doch men ſal het ſelve te ſijner tijt verhandelen, en ondertuſſchen voortgaen met Sanche Pança.

Het XLIX. Hooft-ſtuk.

Van het geen Sanche Pança gebeurde, rijdende rontom ſijn Eylandt.

WY hebben den grooten Gouverneur Sanche gelaten, t'eenemael vol moeyelijckheyt, ter oorſaeck van den Boer, die hem ſijn ſchoondochter ſoo ſchoon beſchreven had; deſe van den Hofmeeſter, en die van den Hertog opgemaeckt, vaſt uyt zijnde om met den goeden Sanche te ſpotten. Maer hy had den bras van hen allen; en daerom ſeyde hy tegen den Doctor Rezio, die na het leſen van den geheymen brief weder in de Saël gekomen was: Nu ſien ik klaerlijk, dat de reſpective Gouverneurs een ſtale kop en kopere harſſenen moeten hebben, om te verdragen de moeyelijckheyt van de Pleyters, die geen tijdt noch gelegentheyt aen ſien om hun ſaecken voor te ſtellen, en te dringen; en ſoo den ellen-

ellendigen Rechter haar niet en hoort, of om dat hy geen tijt, of om dat hy wat anders te doen heeft, ſouwen ſe hem wel met hun tanden verſcheuren, en ſchenden en blameren al die op het tiende lidt aan hem vaſt bennen. Dat ſe noch ſoo wijs waren, dat ſe de uur van eeten of van ſlapen verſchoonden, en bedochten, dat de Rechters mede van vleys en bloedt waren, en gehouwen de natuur haar recht te voldoen; al hoe wel ik 'er niet veel in gedaan heb, danck heb den Heer Doctor Pedro Rezio de Tirteafuera, die my garen van honger ſou doen ſterven, en ſeggen, dat ſulk een doodt het leven is, 't geen hem en al ſijn botte confraters gebeuren moet. Al die Sancho Pança kenden, waren verwondert over ſijn goede ſtijl van ſpreeken, en wiſten daar anders geen reden van te geven, als dat de ampren het verſtant of verheffen, of verſtompen. Eyndelijk, den Doctor Pedro Rezio de Tirteafuera beloofde hem dien avont te eeten te geven, in ſpijt van al de Aphoriſmen die 'er in de werelt ſijn. Hier mede hielt ſich den Gouverneur vergenoegt, verwagtende den avont met het meeſte verlangen van de werelt; en hoewel hem docht, dat de tijt ſtil ſtont, quam eyndelijk de gewenſchte uur aan, wanneer men hem een geregt van koe-pens met ajuyn, en een ſchapen hutspot voorſette, die al vry wat op ſijn dagen was, en hem echter beter ſmaakte, dan of hy al de delicateſſen van de werelt had gehad. Gedurende het avondtmaal ſey Sanche, keerende ſich na den Doctor: Ick wenſchte wel, dat men my van nu voortaan geen meer met die leckernyen en vexeerde, maar dat men mijn een goeyen ham, of een ſtuk van een doyen os, of ſoo yets voorſette: want dat is koſt voor mijn maag; en het ander ſou mijn den appetijt bederven: en om het ſelve te bequamer te doen, hoeft my den Dismeeſter maar ſomtijts een goeden olypodrigo voor te ſetten; want dat woort is ſo ſignikatijf, dat men 'er al de koſt van de werelt onder begrijpen kan; en dat ſal ik hem dank weten: en niemant behoeft my voor ſot te houwen; want wy ſijn, of wy zijn niet, laat ons wel leven, en eeten en drinken te ſamen. Ik ſal op het mijne paſſen, en governeren dit Eylant als een Prins, ſonder het minſte oogluyken; en elk pas op het ſijn: want men mocht 'er my gelegentheyt toe geven, men ſou wonder aan mijn ſien. *Habet & muſcus ſplenis, & fromacis ſua filis in eſt*: kleyne koeyen hebben ook horens, heb ik Mijn Heer Don Quichot wel horen ſeggen. In der waarheyt, antwoorde den Dismeeſter, uw Genade, Heer Gouverneur, heeft groor gelijk; en voor my, en uyt naam van al ſijn onderdanen, beloven wy hem te dienen met alle perfectie, ſonder

dat 'er

dat'er een kootjen aen ſal haperen: want de ſoete manier, waer mede u Genade heeft begonnen te gouverneren, verbint haer anders niet te doen. Ik geloof het wel, zey Sanche, en ſy ſouwen ſot weſen, ſo ſe anders deden of dachten daerom ſeg ik wederom, dat men ſorg draegt voor my en mijn Graeuwtje; 't welk een ſaek is, die aldermeeſt in confederatie komt. Ondertuſſen laet ons eens de ronde gaen doen; alſoo ik van meening ben dit Eylant te ſuyveren van alle leegloopers en vagebonden (want dit volck is anders niet als hommels in een byekorf, die van een anders arbeyt leven) de arbeyders te helpen, de Edelen in hun ſtaet te beſchermen, de vromen en kloecken te beloonen, en boven al de Religie en Religieuſen te eeren. Wat dunkt u daer van vrienden, ſeg ick wel, of breeck ick my de kop? Uw Genade ſegt ſoo veel, antwoorde den Hofmeeſter, dat ick verwondert ſta te ſien, dat een man ſonder letteren, gelijk uw Genade, die ik niet geloof dat 'er eenige heeft, ſulke dingen weet voor den dag te brengen, heel anders als van uw verſtant verwagt hadden ſoo die uw Genade ons toegeſonden hebben, als die u hier hebben ontfangen: maer dog men ſiet alle dagen nieuwe dingen in de werelt geſchieden: jock verkeert ſig in ernſt, en de beſpotters blijven beſpot. Ondertuſſen quam den avont aen; en Sanche, met believen van den Doctor Rezio, gegeten hebbende, maekte men de ronde klaer, beſtaende uyt den Hofmeeſter, Secretaris, Dismeeſter, den Chronijkſchrijver, of Aentekenaer van de daden van Sanche, een Deurwaerder en een Notaris; invoegen het by na een half leger volks was. Sanche ging in het midden, met ſijn roey van Juſtitie in de hant; en eenige weynige ſtraten doorgegaen hebbende, hoorden ſe het kletteren van degens tegens een, gelijk of men'er vocht. Men begaf ſich daer na toe, en vondt, dat het twee mannen waren, die met malkander hantgemeen waren geraekt; welke ſiende het Gerecht aenkomen, bleven ſtil ſtaen; en een van deſe twee ſey: Eer aen Godt en den Koning; want wie ſou hier konnen verdragen, dat men hier ſo openbaer ſteelt, en de lieden op het midden van de ſtraet plondert? Houdt ſtil, goede man, zey Sanche, en ſeght my de oorſaeck van uw gevecht: want ick ben den Governeur. Den ander, die tot noch toe geſwegen had, ſey: Ick ſal het u ſeggen ſoo kort als 't mooglijck is: Uw Genade moet weten, dat dien Edelman in dat dobbel-huis, dat daer ginder ſtaet, meer als drie hondert guldens gewonnen heeft, God weet hoe! en ik, vindende my daar tegenwoordig, heb meer als eens tot ſijn voordeel de uytſpraeck gedaen, ſelf tegen mijn eygen

eygen conſciency. Daer op gaet hy henen met ſijn winſt; en daer ick een ſtuck van achten, of yets, tot een vereering meende te hebben, gelijck het gebruyck is aen luyden van eeren, als ick ben, te doen, die ſich tegenwoordig bevinden om alle twiſt en geſchil voor te komen, ſteeckt hy ſijn geldt op, en begeeft ſich ten huys uyt. Ick ben hem achter aen gevolght, en eyſch hem met beleefde woorden een vereering af; dewijl hy weet, dat ick een eerlijck en aenſienlijck man ben, die geen inkomen noch renten heb, noch ambacht kan, alſoo het my mijn ouders noyt hebben laten leeren: en deſen vuylijk, die diefachtiger is als Cacus, en ſoo vol van boevery als een tweede Guſman d'Alfarache, ſoeckt my met een ſchelling drie of vier te paeyen. Beſiet wat een onbeſchaemheyt, en wat een ruymen conſciency! Maer op mijn waerheydt, indien uw Genade niet gekomen was, ick ſou het hem al te mael hebben doen uytkeeren. Wat ſeght ghy hier toe? vraegde Sanche aen den ander: die tot antwoort gaf, dat het wel waer was, dat hy hem geen meer als vier ſchellingen had willen geven, maer dat hy al menigmael wat gegeven had; en dat ſe, die men wat vereerde, al bly toe moeſten zijn, ſonder eens bangh te ſien, 't en waer ſe wiſten te ſeggen, dat yemand ter quader trouwen had geſpeelt: maer hy, in tegendeel, om te toonen dat hy een eerlijk man, en geen dief was, had hem niet met allen willen geven; daer anderſins de valſche ſpeelders tributariſſen van de toeſienders zijn. Dat is ſoo, zey den Hofmeeſter: maer Heer Gouverneur, leght eens over, wat wy met deſe twee menſchen ſullen doen. Dat ſal ick u ſeggen, antwoorde Sanche: ghy winnaer, goed of quaed, trouw of ontrouw, zo als gy zijt, geeft terſtondt aen deſen anderen hondert ſchellingen, en daer en boven noch dertig voor de arme gevangens: en ghy, die geen renten, noch inkomen hebt, noch ambacht geleert, en daer over hier op ſchuyfjes loopt, neemt deſe hondert ſchellingen, en begeeft u morgen by tijdts uyt dit Eylandt, en komt 'er binnen den tijdt van tien jaren niet weêr in, op verbeurte, ſoo ghy deſen tijdt verkort, dat ghy ſe in de andere wereldt vervullen ſult, latende het lichaem aen de galg te hangen; en niemandt vervordere ſich hier tegen te ſpreecken. Den een betaelde, en den ander ontſingh het geboden geldt: den een begaf ſich uyt de plaets, en den ander in ſijn huys. Maer den Gouverneur bleef, ſeggende: Tegenwoordig ſal ick weynig vermeugen, of ick ſal die dobbelhuyſen uytroeyen, die my duncken heel ſchadelijck te zijn. Ten minſten ſal uw Genade dit laten blijven, wiert 'er van den Nota-

ris

ris op geantwoort, dewijl het een groot Heer is die het ſelve ophoud, die meer geldts daer by profiteert, als hy in een jaer verſpeelt. Tegen de andere van minder qualiteyt mag uw Genade ſijn geſag oeffenen; want dat zijn ſe die de meeſte ſchade doen, en de meeſte ongeregeltheydt wercken: in de huyſen van de Grooten laet men niet toe eenige bedriegery plaets te grijpen. En nademael het gebreck van ſpelen alsnu in een gemeen gebruyck en oeffening verandert is, is het beter, dat men ſpeelt in voorname huyſen, als in die anderen, daer men de lieden het vel over het hooft haelt. Hier op, antwoorde Sanche, ſou men veel te ſeggen weten. Ondertuſſchen wiert hem door een van ſijn dienaers een jonge knecht toegebracht, ſeggende: Deſe quant, ſoo haeſt als hy het gerecht vernam, begaf ſich op de loop: een teecken dat hy wat op ſijn lever heeft. Ick liep hem achter na; maer hy was ſoo vaerdigh, dat, ſoo hy niet gevallen was, ick hem niet ſou achterhaelt hebben, Waerom loopt ghy, jongman? vraegde Sanche. Om niet met veel vragen en antwoorden gequelt te worden, antwoorde den ander. Wat doet ghy? vraegde Sanche. Ick ben een wever, antwoorde den jongman. Wat weeft ghy? vraegde Sanche. Blaeuwe ſarcken, Heer, antwoorde den jongman. Ghy zijt een gaeuwert, 't is wel: en waer gingt ghy heen? vraegde Sanche. Om een luchjen, Heer, antwoorde den jongman. Waer krijgt men dat luchje? vraegde Sanche. Daer het waeyt, antwoorde den jongman. Ghy antwoort ſeer wel, jongman, vervolgde Sanche, maer maeckt uw reeckening dat ick dat luchje ben, en dat het u van achter in het zeyl waeyt, recht na de gevangenis toe. Hola daer, vat hem, en maeckt, dat hy van de nacht uyt de kouw ſlaept. By dit en dat, antwoorde den jongman, ik ſal evenwel deſen nagt in het gat niet ſlapen. En waerom niet, vraegde Sanche, dewijl het in mijn magt is? Hoe veel veel magt ghy hebt, antwoorde den ander, ſult ghy der my evenwel niet doen ſlapen. Wel, hervatte Sanche, gaet 'er ondertuſſchen mede voort: wy ſullen eens ſien; en al wilde u den Cipier vryheydt geven, ſal ick hem dat met twee duyſent ducaten op ſijn hart leggen, ſo hy [illegible] voet breedt uyt de gevangenis laet gaen. Al daer lag ik eens, om, beregte den ander weder, het komt daer op, dat gy my in de gevangenis ſult doen ſlapen. 't Sal evenwel ſo moeten weſen, 't en waer gy, duyvel als gy zijt, vervolgde Sanche, de boeyens van de beenen koſt tooveren, die ick 'er u van meening ben aen te doen. Heer Gouverneur, ſey den ander met een bevallickheydt, laet ons eyndelijck tot de ſaek komen: neemt dat my uw Genade al na de gevangenis toe

ſendt,

ſendt, en dat'er genoeg is om my daer te houden; evenwel, indien ick niet en wil, ſal my niemant doen ſlapen. Dat is ſeecker, antwoorde den Secretaris, en deſen gaſt heeft recht. Soo ſoud gy dan het ſlapen laten, hervatte Sanche, om dat ghy niet ſlapen en wilt, en niet om tegen mijn wil te doen? Met geen ghedachten, antwoorde den ander. Gaet dan in vrede, belaſte Sanche, en ſlaept in uw eygen huys, dewijl gy in het mijne niet ſlapen wilt: maer evenwel ſou ick u raden, van nu voortaen met geen juſtitie te ſpotten; want ghy ſoudt ſe vinden, die u al ſpottende aen de galgh ſouden doen hangen. Met deſe woorden ging den gaſt ſijns weeghs, en Sanche vervolghde ſijn ronde. Kort daer aen quamen der twee diefleyers met een mansperſoon aen, ſeggende: Heer Gouverneur, deſe, die een man ſchijnt te zijn, is een vrouwmenſch, in mans kleeren, en geen van de leelijckſte. Hier meê bragt men een lantaern of twee voor haer trony, waer door men het aengeſicht ontdeckte van een dogter niet boven de ſeſtien jaren, hebbende het hair met een ſijde en goude ſnoer opgebonden, ſchoon als de dageraet. Men beſag ſe van onderen tot boven toe, en bevont, dat ſe ſijde incarnate kouſſen aenhad, met witte ſijde kouſſebanden met goude kanten: de broek was van groen goudt laecken, met een rockje van de ſelve ſtof, daer een onderwambuys onder ſchuylde van ſeer fijn gout laken, met wit doorwrocht. Sy had witte ſchoenen aen, op ſijn mans; geen degen op de zijde, als alleen een aerdige ponjaert; en aen de vingers verſcheyde koſtelijcke goude ringen. Kortelijck, een yeder, die haer ſag, nam'er behagen in, ſonder dat ſe van yemant bekent was: ſelf die in de plaets woonden, koſten niet bedencken, wie ſe weſen mocht; en die kennis van de ſaeck hadden, waren de genen, die ſig het aldermeeſt verwonderden, alſoo dit niet onder haer farce begrepen was. Sanche was opgetogen door de ſchoonheyt van dit beelt, en vraegde haer, wie ſe was, en waerom ſy haer gewaet verandert had? Sy, ſlaende haer geſigt ter aerde, antwoorde heel manierlijk: Ik kan u, Heer, ſoo openbaerlijk niet te kennen geven het geen ik ſoo garen heymelijck ſou houden: een ſaeck moet men weten, dat ick geen dief noch ſchelm en ben, maer wel een ongeluckige Jonckvrou, die door kracht van minnen-yver gedrongen ben de vrouwelijcke betamelijckheydt aldus te breecken. Den Hofmeeſter, ſulcks hoorende, ſeyde: Doet, Heer Gouverneur, dit volk vertrecken, op dat deſe Jonckvrouw met te meerder vryheydt mag ſeggen het geen ſy te ſeggen heeft. Dit wiert gedaen; en alleen den

Hofmeester, Dismeester, en Secretaris by Sanche blijvende, begost sy in deser manieren: Ick, Heeren, ben de dochter van Pedro Perez Mazorra, Accijnsmeestet van de wol hier ter plaetse, die menigmael tot mijns vaders huys plag te komen. Dat is fout, zey den Hofmeester: want ick weet, dat Pedro Perez geen kinderen heeft; en dan segt ghy, dat hy menigmael tot uws vaders huys plagh te komen: hoe hangt dat te samen? Daer lette ick oock al op, zey Sanche. Ick ben soo ontstelt, vervolgde de Jonckvrouw, dat ick niet en weet wat ick segh: maer de waerheydt is, dat ick de dochter ben van Diego de la Llana, dien gy alle ongetwijffelt wel behoort te kennen. Dat gaet noch niet vast, antwoorde den Hofmeester; ick ken Diego de Llana wel, en weet wel, dat het een voortreffelick Edelman is, die een soon en een dochter heeft; en zedert dat hy weduwenaer is geweest, is'er niemant hier ter plaetse, die seggen kan oyt het aengesicht van sijn dochter gesien te hebben, alsoo hy haer soo naeuw besloten houdt, dat haer self de Son niet en beschouwt: en evenwel loopt het gerucht, datse uytmuntende schoon is. Het is evenwel waer, hervatte de Jonckvrouw, die dochter ben ick: en daer mede begost se bitterlick te weenen. Den Secretaris sulks ziende, sey den Dismeester in het oor: Ongetwijffelt, Heer, moet deese Jonkvrouw eenig groot ongeluck overgekomen zijn, dewijl se sig op dese uur, en in desen schyn, laet vinden, zijnde die se is. Daer is niet aen te twijffelen, antwoorde den ander, te meer vermits haer tranen het selve genoegsaem bevestigen. Sanche vertroostе haer met de beste woorden, die hy geleert had; versoekende, dat se sonder vrees haer geval wilde vertellen, alsо se al te samen hun uiterste best souden doen om haer te helpen. Het is dan so, vervolgde de Jonkvrouw, dat my mijn vader tien jaren herwaerts acher een seer naeuw heeft besloten gehouden, sijnde de tijd sedert het sterven van mijn moeder, en dat sodanig, dat ik alleen over dag de Son, en by nacht de Maen kost sien: ick weet van stegen, nog van straten, noch van mannen, als alleen van mijn vader en broeder, en dien Pedro Perez, dien ick voor mijn vader uytgaf, alsoo hy gewendt was menigmael tot ons huys te komen, om mijn eygen te verswijgen. Dese vrye gevangenis heeft my al over lang verdroten; en ick begeerde boven alle dingen de werelt te sien, of ten minsten de plaets van mijn geboorte; alsо my dogt, dat sulken begeeren geensints tegen eerbaerheyt of behoren was. Als ik hoorde, dat men den stier jaeghde, tournoyde, of spelen vertoonden, plag ick mijn broeder, die een jaer jonger is als ick, te vra-

gen,

gen, wat dat al te ſeggen was? 't welk hy my uytley ſo goed als hy koſt; waer door mijn begeerte nog hoe langer hoe meer ontſtak, om het eenmael te ſien. Eyndelick, om kort te gaen, ſoo ſegh ick, dat ick hem verſocht, en bad; en ik weet wel, dat ik het mijn leven niet meer ſal doen: en daer mede begoſt de ſchoone op nieuw bitterlyk te weenen. Gaet al voort, Mejuffrouw, ſey den Hofmeeſter, in uw vertellingen; want al uw omwegen en tranen houden ons te lang op. Daer is maer weinig te ſeggen, antwoorde ſy, alhoewel veel te beſchreyen; alſo de ongegronde begeerlickheden niet anders met ſich ſlepen als een laet berouw. Den Dismeeſter had alreets het gevoelen van deſe ſchoonheit in ſijn hart, en quam daerom ten ander mael met de lantaern in haer oogen lichten; en alſoo docht hem, dat het geen tranen waren die ſy ſchreyde, maer ſuyvere peerlen: en hy wenſchte by ſig ſelven, dat haer ongeval ſoo groot niet mocht ſijn, als haer bittere tranen te kennen gaven. Sanche wierd onverduldig door het dralen van de Jonkvrouw, en bad haer, dat ſe hem niet langer ſou ophouden; dewijl het alreedts laet wierdt, en hem noch veel overig was te doen. Sy, met veel ſuchten en ſnicken, vervolghde: Mijn ongeval is niet anders, als dat ick mijn broeder bad, dat hy my in een van ſijn kleederen ſou ſteeken, en op een avondt uytlaten, om de plaets te beſien, terwijl onſe vader ſliep. Hy, verwonnen door mijn bidden, trock deſe kleederen uyt, en weder de mijnen aen, die hem ſtaen, of ſe na ſijn lijf gemaeckt waren: en om dat hy noch geen baert en heeft, gelijckt hy een ſeer ſchoone Jonckvrouw. Deſen avont, omtrent een uur geleden, begaven wy ons buyten de deur, geholpen door een van onſe jongens, en liepen ſoo ter loops de geheele plaets door; en alſo wy weder na huys toe wilden keeren, quam ons een groote troep volks tegen. Mijn broeder ſey tegen my: Suſter, dat ſal voorſeecker de ronde zijn: haeſt u wat, en volght my achter aen, op dat ſe ons niet en ſien; want dat ſou voor al niet dienen: en daer mede begoſt hy niet te loopen, maer te vliegen; en ick had geen ſes treden voortgeſet, wanneer ick plots ter aerden val, ten deele door de ongewoonte, en ten deele door de ſchrick. Ondertuſſchen quam den dienaer, die my voor u gebracht heeft, daer my de ſchande overgekomen is van my in de tegenwoordigheydt van ſoo veel volcks te ſien. Soo is het dan geen minnen-yver geweeſt, Mejuffrouw, ſey Sanche, die u uyt uw huys gelokt heeft, gelijck gy in het begin van uw vertelling hebt geſeght? Het is niet anders geweeſt, antwoorde de Jonckvrouw, als de luſt

om deſe plaets eens te ſien. En om waer te maecken het geen deſe Jonckvrouw had geſeght, quamen twee andere dienaers met den broeder aan, hebbende niet anders aen als een koſtelijcke onderrock, met een blaeuw damaſt mantelken vol goude paſſementen, en het hooft nergens als met ſijn eygen hayr, of eerder goude draden, verçiert of gedekt. Sanche, den Hofmeeſter, en Dismeeſter, namen hem ter ſijden af, en, ſonder ſijn ſuſter te horen ſpreken, vraegden hem, hoe hy in deſe kleeding quam? Hy, met geen minder ſchaemte als ſijn ſuſter, vertelde het ſelve, dat ſy geſegt had; daer den verliefden Dismeeſter groote genengte in ſchepte. Maer Sanche ſey daer op: In der waerheyt, Mijn Heeren, dit is wel een groote ſaeck, om ſoo veel tranen om te ſtorren: het waer genoegh geſeydt, wy zijn een paer ſotte jonge menſchen, die alleen uyt nieuwsgierigheyt uyt den huys geloopen zyn, ſonder ſoo veel gebaer te maecken. Dat is ſoo, antwoorde de dochter: maer men moet weten, dat de ontſteltenis in my ſoodanigh was, dat ick in de ſaeck geen maet heb konnen ramen. Daer is geen ſchade geſchiet, vervolgde Sanche, laet ons gaen, en brengen u weder ten huyſe van uw Vader; en van nu voortaen begaet ſulcke kinderachtigheyt niet meer, noch toont u ſoo luſtig om de werelt te ſien: want gebroocke beenen, en eerbare vrouwen, moeten de ſtoel en de kamer houwen; en het ſchaepje, dat door de doornen gaet, gemeenlijk yets van ſijn vlockjes laet; en die begeerig is om te ſien, wil ook geſien weſen: en meer ſeg ik niet. De Jongman bedanckte den Gouverneur wegens de gunſt, die hy hem bewees, hem weder na huys leydende: en alſo begaven ſe ſig derwaerts op weg, vermits het niet ver van daer was. Sy daer by komende, trok de Jongman aen de ſchel; en terſtont quam'er een dienaer voor den dag, die haer verwachte, en hem de poort open deed, daer ſy in gingen; latende een yeder verwondert, ſoo over de ſchoonheydt van den een als van den ander, als ook over die luſt om by nagt de wereldt te beſien, en dat ſonder buyten de plaets te gaen: maer ſy ſchreven het alles aan hunne jonge jaren toe. Den Dismeeſter voelde ſig door deſe ſchoonheyt gewont, en nam vaſtelijk voor, haer ten houwelijk te verſoeken; houdende voorſeeker, dat ſe hem, ter oorſaek van den Hertog niet ſou geweygert worden. En Sanche kreeg ook ſo een kleyn lugje, om ſijn dogter Sanchica met den jongen Edelman te trouwen, en ſulcks te ſijner tijdt in het werck te ſtellen; alſo hy wel koſt oordeelen, dat men ſulcks den Gouverneur niet en ſou weygeren. En hier mede eyndigde de ronde voor deſe

nagt

nagt, en twee dagen daer na het heele Gouvernement, daer al sijn hooge gedachten meê hol over bol geraekten, gelyck men in het vervolg sal hooren.

Het L. Hooftstuk.

Verklarende en verhandelende wie de Toowenaers en Beulen waren, die Donna Rodrigues, en Don Quichot, soo af eroft hadden, beneffens het brengen van den Brief aen de Vrouw Gouverneurſche Tereſa Pança.

CIde Hamet, pertinent ontleder van de anatomia deſer waerachtige Hiſtorie, ſegt, dat op dat oogenblick, wanneer Donna Rodrigues uyt haer kamer ging, om te komen in die van Don Quichot, een andere Juffrouw, welke by haer ſliep, ſulks gewaer wiert; en gelyck al de vrouwen nieuwsgierigh zijn om over al den neus by te hebben, volghde ſy Donna Rodrigues ſtillekens van achteren na, ſonder van de ſelve vernomen of gehoort te worden. Wanneer ſy nu ſag, dat ſe in de kamer van Don Quichot ging, om niet te vergeten den gemeenen aert van de vrouwen na te volgen, die terſtont het argſte dencken, liep ſe metter haeſt, en ſey tegen de Hertogin, dat Donna Rodrigues in de kamer van Don Quichot was. Deſe gaf het voort den Hertog te kennen, verſoekende oorlof om met Altiſidora te gaen ſien, wat Donna Rodrigues in de kamer van Don Quichot uytrechte. Den Hertog ſtont het toe; en daer over begaven ſig deſe twee, voetje voor voetje, na de kamerdeur, daer ſe al hooren koſten wat'er omging. En wanneer de Hertogin quam te verſtaen, dat Donna Rodrigues op haer zeer trapte, ſpreeckende van de fontenellen, en daer over, gelyck oock Altiſidora, vol gramſchap zynde, en begeerig om ſich te wreken, borſten ſy in ſulcker voegen in de kamer, daer ſe den een en den ander ſo wat afroſten, gelyck wy gehoort hebben: want de ſchoonheyt kan in allen gevallen niet veel lijden; en al het geene daer tegen gedaen wort, ontſteeckt de vrouwelycke gramſchap op 't aldermeeſt. De Hertogin vertelde den Hertog, wat'er gepaſſeert was, die daer groot vermaeck in nam. Wyders, om voort te gaen in tijtkorting met Don Quichot te nemen, vaerdigde de Hertogin den ſelven Pagie af, die de rol van Dulcinea geſpeelt had (daer Sancho nu niet meer om dagt, ſijnde al te beſig in ſijn Gouvernement) nae Tereſa Pança, met den brief van haren Man, en een ander van haer, beneffens een grote ketting koralen, die wel koſtelyck ſtonden. De hiſtorie voorts ſegt, dat deſen Pagie een gaeuwen gaſt was; en begeerig om

ſijn Heer en Vrouw te dienen, nam hy de reys met vreugde aen na de woonplaets van Sancho. Daer komende, ſag hy een deel vrouwen, die daer eenig linden in de rivier wieſſen, aen de welcken hy vraeghde, of ſe hem niet konden wijſen, waer een ſeeckere vrouw woonde, genaemt Tereſa Pança, huyſvrouw van ſeekeren Sancho Pança, Schiltknaep van den Ridder Don Quichot de la Mancha? Op deſe vraegh lichte ſich voort een van den hoop over-eynd, dat noch een jonge deern was, ſeggende: Deſe Tereſa is myn moertje, en ſodanigen Sancho Pança mijn vaertje, en dien Ridder onſen meeſter. Soo komt dan, Juffertje, ſey de Pagie, en brengt my by uw moeder; want ick heb een brief met een vereering van uw vader. Dat ſal ik garen doen, antwoorde het maeghdeken, dat omtrent veertien jaren oudt mocht zijn; en latende de kleeren, dieſe wieſch, aen haer geſellinnen, ſonder kap te ſetten, of kouſſen aen te trecken, alſo ſe bloots voets en onthult was, begaf ſe ſich voor de Pagie, ſeggende: Kom, Mijn Heer, even aen den ingang van deſe plaets in ons huys, daer myn moeder mede is, vol benaeuwtheyt, om dat ſe in ſo langen tijt van myn vader niet gehoort heeft. Wel, daer heb ik goede tyding af, ſey de Pagie, die wel een goedt boyenbroodt verdient. Eyndelyck, danſſende en ſpringende, quam de deern aen huys; en eer ſe binnen ging, riep ſe overluydt aen de deur: Moertje, Moertje, kom voor den dag: Moertje, hoorje niet? hier is een Jonker, die brieven, en andere dingen, van myn vaertje heeft. Tereſa ſpringt op dat geroep voor den dag, met haer ſpinrocken in de hant, en een graeuwe rock aen, die ſoo kort was, dat ſe haer half wegen de knie quam, met een lyfje van het ſelve, en een blaeuwe doeck om den hals. Sy was nog ſo oudt niet, al hoe wel ſe wel ſcheen over de veertig te zijn; maer anderſints een klocke ſtercke vrouw, die byloo handen en voeten, borſten en billen had. Deſe dan te voorſchijn komende, en ſiende haer dochter met ſoo een man te paert, vraegde terſtondt, wie daer was? Het is een dienaer van Mevrouw Donna Tereſa Pança, antwoorde de Pagie; en met eenen begaf hy ſig van het paert af, en liep heel ootmoedelyk na Tereſa toe, vallende voor haer op de knien, met dele woorden: Laet toch toe, Mevrouw, dat ik de handen kus van Mevrouw Tereſa, wettige en echte vrouw van Don Sanche Pança, Gouverneur en Hoogbeſtierder van het Eylant Barataria. Ay Mijn Heer, doet dat niet, ſtaet dog op, antwoorde Tereſa, ick ben met die hoovaerdy niet gedient: ick moey me met geen hoffelickheydt, och arm! ick ben een arme boerin, en een boeren dochter, en de

vrouw

vrouw van een dolende Schiltknaep, en van geen Gouverneur. Uw Genade, antwoorde de Pagie, is de beminde en uytverkore bedtgenoot en gemalinne van den braefſten Gouverneur ter werelt; en tot teecken van waerheydt, ſo gelieft doch deſen brief te ontfangen, beneffens deſe vereering: en met eenen haelde hy uyt ſijn valies een keten bloetkralen, met twee gouwe haeckjes daer aen, en wierp ſe Tereſa Pança om den hals, ſeggende: Deſen brief is van den Gouverneur, en deſe keten van Mevrouw de Hertogin. Tereſa bleef by na buyten haer ſelf, gelijck oock haer dochter, die daer op antwoorde: Ik wil me laten hangen, ſoo Mijn Heer Don Quichot dit ſoo niet beſtelt en heeft, en mijn vaertje met dit Gormandement verſien, gelijck als hy hem menigmael belooft heeft, of een Graefſchap in de plaets. Dat is ſoo in der waerheydt, antwoorde den Pagie, want om de wille van Don Quichot is den Heer Sanche Pança tegenwoordig Gouverneur van het Eylandt Barataria, gelijk men by deſen brief kan ſien. Leeſt ſe my eens, zey Tereſa, want ick kan wel ſpinnen, maer anders niet een A voor een B. Noch ick niet, ſey Sanchica: maer anders wacht wat moertje: ick ſal een reys na de Paſtoor toe gaan loopen, of na Samſom Carraſco, die garen ſullen komen, om wat goedts van mijn vaertje te hooren. Dat ſal niet nodig weſen, ſey de Pagie, want al hoe wel ick niet ſpinnen kan, ſoo kan ick evenwel tamelijck leſen; en ſoo begoſt hy eyndelijck te leſen, gelijck wy hier voor gehoort hebben: maer daer na haelde hy de brief van de Hertogin voor den dag, die luyde als volght:

VRiendin Tereſa, de goede deelen van het goet hart van uwen goeden Man Sanche hebben my gedrongen om den Hertog, mijn Man, te verſoecken, dat hy hem met het Gouvernement wilde voorſien van een van onſe Eylanden, 't welk hy, gelijk ick verſtae, beſtiert als een Prins, daer ik ſeer om verblijdt ben, gelijk ook den Hertog, mijn Man, by conſequentie, ter oorſaek dat ick my in het goet gevoelen, 't geen ik van hem genomen had, niet bedrogen heb. Want Mevrouw Tereſa moet weten, dat men ter naeuwer nood een bequaem Gouverneur in de werelt vind; en ſoo gelyk als Sanche regeert, moet ick geregeert worden. Ick ſende u hier een keten bloedtkralen met gouwe haeckjes; en ik wenſchte wel, dat het orientaelſche peerlen waren: maer die u het vyer geeft, verlangt noch na uw doodt niet: de tijt ſal komen, dat wy malkander noch wel beter ſullen leeren kennen. Doet mijn groetenis aen Sanchisje, uw dochter; en ſegt haer van mijnent wegen, dat ſe haer vry

gereedt houdt: dat ik ſe, als ſe daer het alderminſt om dencken ſal, treffelijck ſal uyt bijlicken. Sy ſeggen, dat 'er by uwent heel ſchoone groote noten waſſen: ſend'er my een doſijn of twee van; en ick ſal ſe ſeer hoog achten, om dat ſe van u komen: en ſoo gy yets anders van my van doen hebt, gy hoeft maer te ſpreeken; en het ſal weſen, mondeken wat luſt u, hartje wat begeert gy.

Uw Vriendin

DE HERTOGIN.

Ja wel, ſey Tereſa, hoorende deſen brief, wat beleefder, wat goeder Mevrouw is dat! ja met ſulcke menſchen wou ik leven en ſterven, en niet met dat geſnor dat men hier heeft: ſy houden 'er begut, of ſe Koningen waren; en ſy ſouwen meenen, dat ſe geſchonden waren, ſo ſe maer een reys een boerin aenkeecken. En hier komt een Hartogin ſelf, en tryteleert me met de naem van Vrindin, en hout me gelijk of ik haers gelijk was! dat ſe de hoogſte toren gelijck moet weſen, die in Mancha is. En wat de neuten aengaet, Sinjeur, ick ſelder wel een heele mant vol ſenden, daer ſe wel goeye ſmaeck in ſel hebben. Ondertuſſchen, Sanchitje, doet deſe Sinjeur wat te goe, gelijck oock ſijn paert: haelt wat ſpeck voor den dag, en maeckt wat potjebeuling, en doet hem eeten als een Prins, om de goe tyding die hy ons heeft gebracht: onderwyl ſel ick de buren, onſen Heer Paſtoor, met Meſter Klaes alle dinhen gaen ſeggen. Dat ſal ick wel doen, moertje, antwoorde Sanchica, maer dan moet ick oock de helft van de ketting hebben; want de Hertogin is ſoo ſot niet geweeſt, dat ſe ſe jou al te mael gegeven het. Jy ſelt het al te mael hebben, mijn kindt, zey Tereſa, maer laet ick ſe ſoo een dag of tien dragen; want men dunkt, datſe me goet aen men hart doet. Soo goet ſal het u oock doen, als gy dit pack kleeren ſiet, dat ick hier in dat pakjen heb, 't geen den Heer Gouverneur maer eenen dag op de jacht gedragen heeft, zey de Pagie. Duyſent jaren moet hy leven, ja twee duyſent, ſoo 't mooglijck is, antwoorde Sanchica. Terwijl begaf ſich Tereſa ten huyſen uyt, met de ketting aen den hals, en de brief in de handt; en komende by den Paſtoor, en Samſon Carraſco, begoſt ſe aen te gaen, of ſe geck was: Wat ſegje nou? nou is het gekommen: mijn Man Sanche Panche is een Don, en een Gormandeur geworden: nou heb ik dit en dat van al de Jonkers die 'er in de werelt zijn. Daer was 't: Wat ſchort u, Tereſa? wat komt u over? wat brief is dat? ben je ſot? Soo ſot ben ick, antwoorde de andere, dat ick vaſt brieven krijg van Herteginnen, en van Gor-

men-

mendeuren; en dat ick daer aen den hals heb, is een krale Pater Noſter, met ſijn decaten goudt; en ick ben een Gormendeurs vrouw. Wy verſtaen u niet, Tereſa, zeyden de anderen, en weten niet wat ghy ſeggen wilt. Soo ſiet dan wat daer in ſtaet, ſey Tereſa, en gaf ſe met eenen den brief. De Paſtoor las ſe overluyt; en den een, ſo wel als den ander, bleef met verwondering ſtaen kijken. Carraſco vraegde haer, wie haer den brief gebrogt had? Een quantje als een Engel, antwoorde Tereſa, en ſey voort, dat hy noch een vereering had, die beter was als deſe. De Paſtoor nam haer de ketting van den hals; beſag ſe; en bevondt, dat ſe ſijn was: en op nieuw verwondert zijnde, ſey hy: By mijn Geeſtelijkheyt ick weet niet wat ick ſeggen, noch dencken ſal: aen de eene zijde ſie ick de ketting, en het goudt dat 'er aen is; en aen de andere zijde ſie ick, dat een Hertogin ſchrijft om een paer doſijn noten. Het is beſt, dat wy dat middelen, en den brenger eens gaen ſien; en die ſal ons beſt van alles onderrechten. Dit deden ſe, en Tereſa ging haer vaſt voor. Sy vonden den Pagie, ſettende een weynig haver voor ſijn paert, en Sanchica wat warmoes hackende, om den Pagie te tracteeren. Het weſen van den jongman gaf hen beyden genoegen; en na dat ſe hem beleefdelijck gegroet hadden, en hy hen wederom, vraegde hem Carraſco, of hy oock eenige tyding van Don Quichot had? dat ſe wel de brieven geleſen hadden; maer dat ſe niet koſten verſtaen, wat men met dat Gouvernement meende, en voornamentlijk van een Eylandt, daer ſe meeſt al te mael, die in de Middellantſche Zee leggen, ſijn Majeſteyt toebehooren. Hier antwoorde den Pagie op: Dat den Heer Sanche Pança Gouverneur is, daer valt niet aen te twijffelen; doch of het een Eylandt is, of niet, daer wil ik my niet aen binden: maer het zy genoeg, dat het een plaets is van meer als duyſent huysgeſinnen. En wat aengaet de noten, dat is den aert van Mevrouw: ſy ontſiet haer niet de ſelve van een boerin te eyſſchen, ja ſou wel een kam by een buurvrouw te leen begeeren; want de Grooten van Atragon zijn ſoo precijs noch ſoo punctueel niet, als die van Caſtilien. Terwijl ſe in deſe redenen waren, komt Sanchica met het moes voor den dag, en vraegde den Pagie: Segt my toch eens, Sinjeur, draegt mijn vaertje, terwijl hy nou ſulck een grooten Heer is, oock linten in ſijn ſchoenen? Daar heb ick niet na geſien, antwoorde de Pagie, maer hy moet ſe voorſeecker dragen. Daer heb ick al mijn leven ſin in gehadt, ſey Sanchica, ick hoop hem daer noch een reys meê te ſien. Hoe te ſien! ſey den ander, hy ſal geen twee maenden Governeur geweeſt hebben, of hy ſal in

ſy en ſammet blincken als een Pagadoor. De Paſtoor en Carraſco merckten wel, dat den Pagie een ſpotter was: maer de geſchencken, ſoo van de koralen als van het kleedt, maekten al het werck bekaeyt; want Tereſa had haer het pack al getoont. Ondertuſſchen moeſtenſe met Sanchica lagchen, en te meer, wanneer Tereſa ſey: Heer Paſtoor, ey lieven, als je yemant hoort die na Madrid toe wil, ick ſou hem wel garen een fraye blauwe rock laten meê brengen, met ſwarte lijſten, gelijck men nou draegt; want me dunckt, dat ik mijn man ook geen ſchande behoorde aen te doen: en hoe beſwaert dat het mijn vallen ſou, ſoo ſou ick wel eens na een koets-wagen, of een karos (ſoo as men 't noemt) willen omſien; want die een Gouverneur tot een man heeft, hoort daer oock wel tegen te meugen. Liever nou als morgen, moertje, zey Sanchica, al ſouwenſe noch eens ſeggen: Kijck moer, ſiet daer de boerin ereys, hoe wijſſelijck ſit ſe daer in de karos, gelijck of ſe een Pauſin was: maer laet ſe ſeggen wat ſe willen, en laten wy doen wat we willen; en dat is voor al de ſnappers en ſnapſters: ſeg ick niet wel, moertje? Heel wel, mijn kint, antwoorde Tereſa: maer nou ick 'er al om denck, al dat geluck, en noch meer daer toe, heeft my mijn Sanche van over lang geprofeteert; en dit is nu de trap om tot een Graefſchap te komen: en gelijck ick menigmael uw goede vader heb hooren ſeggen, die oock de vader van alle ſpreeckwoorden is: wort u pap geboden, ſoo gaept; als men u een Governement geeft, neem het al aen, by perviſy; en als men u ſegt rus tus, en een goede brock toeſteeckt, taſt al toe. Laet my ſlechts begaen, antwoorde Sanchica, en laet ſe ſeggen wat ſe willen, als ick maer tot ſtaet kom: ſy moeten my lijden en laten leven, die my benijden en niet en geven. De Paſtoor hoorende al deſe dingen aen, ſey: Ick geloof anders niet, of dit gehele geſlacht van de Panças is geboren met een ſchepel ſpreekwoorden in het lijf: daer is niet een van haar allen, die u yeder ommeſien niet een heele handt vol na het hooft werpt. Dat is wel waer, antwoorde de Pagie, want den Gouverneur Sanche Pança loopt 'er van over; en hoewel de meeſte niet te pas en komen, ſo zijn ſe evenwel vermaeckelijck om te hooren; en Mijn Heer en Mevrouw houden der veel af. Schoon ghy ons beveſtight, zey Carraſco, dat dit Gouvernement waerachtig is, en dat 'er Hertoginnen in de werelt zijn, die vereeringen aen dit volck doen, en brieven aen haer ſchrijven, en wy met onſe oogen het een en het ander geſien hebben, ſo gelooven wy het evenwel niet; maer houden het voor een van de dingen van onſen lants-

man

man Don Quichot, die ſich inbeeldt, dat alle dingen geſchieden by manier van toovery: en daerom moet ick u aenraeken, of gy oock al van vleeſch en been zyt. Mesjeurs, antwoorde den Pagie, ick weet u anders niet te ſeggen, als dat ick een waerachtige en oprechte Ambaſſadeur en Geſant ben; dat den Heer Sancho Pança in der daet Gouverneur is; dat Myn Heer den Hertog en de Hertogin hem het ſelve Gouvernement konnen geven, en gegeven hebben; en dat ick gehoort heb, dat hy der ſich ſelven heel bequamelyk in draegt: en of daer nu tovery onder loopt, of niet, dat laet ik u lieden bediſputeren; want voor my, ik doe der myn eed op, dat ik anders niet en weet. Dat kan wel ſo ſijn, zey de Paſtoor, maer evenwel *dubitat Auguſtinus*. Hy twijffelt, die twijffelen wil, antwoorde de Pagie, het is evenwel waer dat ick u ſeg; en de waerheyt gaet altoos gelyck den oly op het water: voor de reſt, gelooft uw eygen oogen; komt te ſamen met my; en gaet het beſien. Daer ben ick meê te vreên, antwoorde Sanchica: neem jy mijn achter op jou paert, vryer, want ik verlang geweldig om myn Heer vader te ſien. De dochters van de Gouverneurs, hervatte den ander, moeten niet alleen reyſen, maer vergeſelſchapt met karoſſen en litieren, en een trop dienaers. Voor my, ſey Sanchica, ik ry alſoo gaern op een goên eſel, als in de karos: ghy hebt geen Jonckvrouw voor, die na die dingen geeft. Swijgt kindt, ſey Tereſa, ghy weet niet wat ghy ſegt; en dien goeden Heer het gelyck: want elck moet hem na ſijn ſtaet ſchicken: het een moet na het ander weſen. Mevrouw ſpreeckt beter dan of ſe ſtom was, antwoorde de Pagie: ondertuſſchen geeft my wat te kaeuwen, en laet me weêr vertrecken; want ik meen noch deſen achtermiddagh op de reys te gaen. Den Paſtoor ſey daer op: Mijn Heer ſal gelieven my een ſobere maeltydt te helpen doen; want Mevrouw Pança heeft beter wil, als macht, om ſulke gaſten te tracteeren. Den Pagie weygerde het in 't eerſt: evenwel hy liet ſich geſeggen; en den Paſtoor was bly toe, om op ſijn gemack met hem van Don Quichot en ſijn handel te ſpreecken. Carraſco deed aenbieding van het antwoordt voor Tereſa te ſchrijven: doch ſy begeerde hem daer niet over te hebben; want ſy ſag wel, dat hy een ſpot-vogel was: maar ſy gaf een half dozyn eyeren aen een buurman, die ſchryven koſt, die haer twee brieven vaerdig maeckte, den eenen aen haer Man, en den anderen aen de Hertogin, die de ſlimſte niet en waren, gelyk men in het vervolg ſalſien.

Her

Het LI. Hooft-ſtuck.

Van de voortgang van Sanche Pança in ſijn Gouvernement.

DEn dag, welcke op den nacht van de ronde volgde, quam eyndelyck aen, dien de Dismeeſter genoegſaem ſonder ſlapen doorbracht, hebbende duyſenden van muyſeneſten in het hooft, ter oorſaeck van de ſchoone Jonckvrouw, welcke hy den nacht te voren had geſien. Den Hofmeeſter bracht het overige door met aen ſijn Heer en Vrouw te ſchryven het geen hy van Sancho Pança gehoort en geſien had, ſoo verwondert over ſijn daden, als over ſijn woorden, die de eene vol wysheyt, en de andere vol ſotheydt waren. Den Heer Gouverneur ſtont eyndelyk op; en door order van den Doctor gaf men hem een weynig conſerf tot een ontbijt, en een teuchje drie of vier kout water, daer Sanche wel een hacht broodt voor ſou gewenſcht hebben, al was'er noch een goede klomp razynen by geweeſt: maer, ſiende dat het ſoo weſen moſt, maeckte hy van de noodt een deught; alſo hem den Doctor wys maeckte, dat weynig te eeten het verſtant ſcherpte; 't welck de perſoonen van ſijn ſtaet wel voegde, als die niet ſoo ſeer de kracht des lichaems, als wel die des geeſts van nooden hebben. Op deſe wyſe vaſte Sanche vaſt van honger tot honger, in voegen hy by ſig ſelven het heele Gouvernement voor de pocken wenſchte, gelijck oock hem die het hem gegeven had. Evenwel met ſijn honger, en met ſijn conſerf, begaf hy ſig dien dag wêer na de Rechtbank. Het eerſte, dat hem aldaer te voren quam, was een vraeg, die hem van een vreemt man gedaen wierdt, ſijnde den Hofmeeſter met ſijn geſellen over al tegenwoordig. De vraeg was aldus: Een ſeeker Rivier deelde een Erffenis van ſeekeren Heer in twee deelen. Nu was over de ſelve Rivier een brug, en ten eynde van de brug een galg, en daer by een huys gelijk als een Rechthuys, daer men gemeenlijk vier Regters in had, die oordeelden na de wetten van den Heer van de Rivier, welcke luyden in deſer manieren: Indien yemandt over deſe brug gaet van het een eynde tot het ander, moet hy aldereerſt op ſijn eedt ſeggen, waer hy gaet; en indien hy waerachtig heeft geſworen, ſal men hem laten gaen; en ſo niet, ſal men hem ſonder genade aen de galg hangen. Deſe wet bekent zijnde, quamender veele over de brug; en in het geen ſe ſwoeren, ſag men, dat ſy waer ſeyden: en alſoo wierden ſe onverhindert doorgelaten. Het gebeurde dan, dat'er een man quam, die, gevraegt zijnde, ſwoer, dat hy alleen quam om aen die

galg

galg te hangen, en nergens anders om. De Rechters waren ontſtelt door deſen eed, en ſeyden tegen malkander: Indien wy deſen menſch laten doorgaen, ſoo doen wy hem liegen; en dan moet hy ſterven volgens de wetten: in tegendeel, hangen wy hem op, ſoo ſeydt hy de waerheyt, en is onſchuldig. So wordt nu den Heer Gouverneur gevraegt, wat men met deſen menſch doen ſou, alſo de Rechters over de ſaeck bekommert zijnde, my hier om raedt by u geſonden hebben, om deſe verwarde knoop te ontdoen. Seecker, antwoorde Sanche, deſe Heeren Rechters hadden my wel voorby konnen gaen; want waarlyk ik ben den man, die meer heb van de plompen als van de ſcherpen: maer evenwel verhaelt my het werck noch een mael, op dat ick het ter deeg mag verſtaen; en dan ſou het lichtelyck konnen gebeuren, dat ik het quam op ſijn kopje te raecken. Dit deed den vrager een mael, ander mael, en ten darde mael. Eyndelyck, antwoorde Sanche, die ſaeck dan na ick ſe verſtae, is ſoo gelegen, gelyck ick u in twee woorden ſeggen ſal: Wordt hy opgehangen, ſoo is hy onſchuldig; want hy ſegt de waerheyt: en laet men hem gaen, ſoo is hy logenachtich, en dienvolgens ſtrafbaar. Het is ſoo, gelijck den Heer Gouverneur geſegt heeft, ſey den vrager. So ſeg ick dan, hervatte Sanche, dat men dien menſch voor dat gedeelte, daer in hy de waerheyt ſegt, laet gaen, en voor dat, waer in hy liegt, aen de galg hangt; en op deſe wyſe ſou men op een draet de wet ſo wel in het een, als in het ander, vervullen. Soo ſou men dan, ſey den ander, ſoodanigen menſch in tweën moeten deelen, in logenachtigh en waerachtigh; en dan ſou hy evenwel een doodt man zyn. Komt eens hier, goede man als ghy zyt, vervolgde Sanche: deſen paſſagier, daer gy van ſegt (of ik ben een botten beeſt) of hy heeft de ſelve reden, of om te ſterven, of om te leven, en over de brug te gaen: want indien hem de waerheyt vry ſpreeckt, de logen veroordeelt hem wederom; en ſijnde het ſelve alſoo gelegen, gelijck het is, ſo ben ick van gevoelen, dat gy die voorſeyde Heeren en Rechters ſegt, die u aen my geſonden hebben, dat, dewyl het even ſchoon ſtaet hem te veroordeelen, of vry te kennen, dat ſe hem ongemoeyt laten gaen; want het altoos meer gepreſen is, wel als qualijck te doen: en dat vonnis ſou ick haer met mijn naem onderteyckenen, ſo ick ſchrijven koſt. En dit en ſeg ick niet ſo ſeer uyt mijn ſelf, als om dat my in den ſin ſchiet, dat myn Heer Don Quichot my onder anderen gerecommandeert heeft, dat, daer de Juſticy in twijffel ſtaet, men de ſelve na de barmhartigheyt moet doen overſlaen: en dat komt my daar ſoo juyſt in 't ſin: gelyck

het

het hier op een draet te pas komt. Het is soo gelijck gy segt, zey den Hofmeester, en Lucurgus self son geen beter vonnis konnen vellen: wyders, laet ons voor dese morgen het aanhoren der saecken opschorten; en ick sal order stellen, dat den Heer Gouverneur beter tot sijn genoegen te eeten krijgt. Dat bid ick met al mijn hart, antwoorde Sancho: weg met alle saecken, en geeft my wat te eeten; en dan vraegt my, en brust my, soo gy wilt; ick sal se je altemael soo klaer seggen, of je de druyf in je mont had. Den Hofmeester hieldt sijn woordt, also het hem docht een casus conscientiæ te zijn, een soo bequamen Gouverneur van honger te laten sterven, te meer, dewijl hy meende die nacht een eynd van saecken te maecken, met de laetste handeling van het blyspel. Sancho dan, hebbende dien dag wel gegeten, en dat tegen de regels en Aphorismen van Doctor Tirteafuera, quam 'er op het weg doen van het tafel-laecken een brief van Don Quichot. Sancho belaste den Secretaris, dat hy se by sich self sou oversien, en, soo het geen heymelijcke saecken waren, dat hy se overluyt sou lesen. Dit deed den Geheymschrijver, en, siende wat 'er van was, sey, dat men hem vryelijck overluydt mocht lesen; want het geen den Heer Don Quichot aen hem schreef, waren dingen, die men in openbaren druck behoorde uyt te geven, of in goude letteren te schrijven Sy luyde aldus:

Brief van Don Quichot aen Sancho Pança, Gouverneur van het Eylandt Barataria.

Wanneer ick verwachte de tijding te hooren, Sancho mijn vrient, van uw sotternijen en sorgeloosheden, hoor ik die van uw verstandt en bequaemheyt, daer ik den Hemel bysonderlijck voor te danken heb, die den armen uyt den drek verheft, en van sotten wijsen maekt. Men segt my, dat gy gouverneert en bestiert gelijk of gy een mensch waert; en nochtans waert gy eertijts een mensch gelijck of gy een beest waert geweest: soodanig was de geringheyt van uw aert. En dit moet gy weten, Sancho, dat men menigmael, om het gesag van sijn ampt, moet gaen tegen de geringheyt van sijn hart: want het gheraat van een persoon, die in eenig treffelijck ampt gestelt is, moet zijn volgens het geen van hem vereyscht wordt, en niet volgens de drift van sijn eygen aert. Kleed u wel; want het kleet maeckt den man: niet dat gy daerom u behoeft als een snoeshaen toe te maeken; noch gy, die een Rechter zijt, u als een soldaet te kleeden; maer dat ghy u met soodanige kleederen aendoet, als uw ampt vereyscht, net

en

en wel geſchickt. Om de genegentheyt van uw volck te winnen, moet gy twee dingen doen; het een, beleeft tegens een yeder te zijn; en het ander, hen overvloedt van onderhoudt te beſchicken: want daer is niets dat de tucht van de armen meer ontbind, als honger en gebreck. Neemt niet veel bewints over u; en ſoo gy het doet, maeckt dat ghy het wel doet uytvoeren: want anderſins ſoudt ghy u ſelven buyten ontſag maecken, en zijn gelijck het hout dat de Koning van de Vorſchen ſou ſijn, 't geen hen in het eerſte wel deed verſchricken met ſijn val, maer daer na van deſelve beſprongen en bedremmelt wierd. Zijt een vader van de deugden, en een ſtief-vader van de gebreecken. Weeſt altyd noch ſtreng, noch ſacht; maer betracht liever een middelweg tuſſchen deſe twee uytterſten: want daer in beſtaet de redelijckheyt. Beloeckt de gevangeniſſen, de vleeſch-huyſen, en de openbare marckt-plaetſen: want de tegenwoordigheydt van den Gouverneur is aldaer menigmael van groot belang. Vertroost de gevangenen met een kort eynde van hunne ſaecken: zijt een kock by de vleesbouwers, op dat yeder een goet gewicht en goede waer voor ſijn gelt levert: en weeſt een ſchrick voor het marckt-volck, en dat om de ſelve reden. Toont u noyt vrouwachtich (al hoe wel gy ſulcks waert, 't welck ick niet geloof) noch oock een vraet of een ſlockaert: want daer men uw genegenheden kant, ſal men u gemeenlijck komen beſpringen, tot dat men u ſal geworpen hebben in het diepſte van uw verderf. Siet en weder ſiet: doorloopt en herloopt de vertooningen en ſtucken, die men u in geſchrift geeft, eer gy daer over oordeelt; en gy ſult ſien, wat grooter behulp ghy daer uyt ſult trecken, om u in de alderſwaerſte ſaecken licht te geven. Schryft aen uw Heer en Vrouw, betoonende u altoos danckbaer: want de ondanckbaerheydt is dochter van de hoovaerdigheyt, en een van de grootſte ſonden die 'er zijn: en hy, die ſijn weldoenders danckbaerheyt betoont, ſal ſoodanig oock tegen ſijnen Godt zijn. De Hertogin heeft een expreſſen met uwen brief, en kleederen, en andere hare vereeringen, aen uw vrouw afgevaerdigt; en alle uren verwachten wy het antwoort. Ick ben een wyl niet ſeer wel geweeſt, ter oorſaeck van ſeker katteſpel, dat my op de neus gedropen is: maer evenwel het heeft niet om het lijf; want ſoo der Tooverenaers zijn die my vervolgen, daer zijnder oock die my beſchermen. Doet my weten, of den Hofmeeſter, die by u is, noch voortgaet in de ſchijn en gelijckenis van de Gravin Trifaldi, gelijck uw vermoeden was, en voorts van al het gene u bejegent, dewijl de weg ſoo kort is, te meer, vermits ick van meening ben wel haeſt dit leedig leven te verlaten, dewyl ik tot ſulcks niet geboren ben. Een ſaeck is my gebeurt, welke ick geloof dat my in ongenoegen van deſen Heer en Me-

vrouw

vrouw brengen ſal: maer het beſt'er van is, al doenſe my veel, ſy doen my niets; dewijl ick eyndelijck eer my verhoop te voegen na mijn beroep, als na hun genoegen, gelijck men plach te ſeggen, Amicus Plato, ſed magis amica veritas. *Ick ſegh u dit in het Latijn, om dat ick vertrouw, dat gy het nu, terwijl gy Gouverneur zijt geweeſt, al ſult geleert hebben. Hier mede den Heere bevolen, die u voor ables quaets wil behoeden.*

Uw Vrient

Don Quichot de la Mancha.

Sanche hoorde deſen brief met groote aendacht aen; en de ſelve wiert gehouden voor verſtandig en wel ingeſtelt van al dieſe gehoort hadden: maer Sanche rees terſtont van de tafel op, en, roepende ſijn Secretaris, ſloot ſich met den ſelven in ſijn kamer, en ſonder verder uytſtel begaf ſich om te antwoorden; belaſtende den ſchrijver, van woort tot woort te ſchrijven wat hy hem ſey, ſonder af of toe te doen; en dat geſchiede, luydende den brief als volght.

Brief van Sanche Pança aen Don Quichot de la Mancha.

DE overvloet van mijn ſaken is ſoo groot, dat ick geen tijt en heb ſelf om mijn hooft te krauwen, noch om mijn nagels te korten; en daerom zijn ſe ſoo lang, dat ik het mijn ſelf ſchaem, daer den Hemel in voorſien wil. Ick ſeg dit, mijn goede Heer Don Quichot, op dat uw Genade ſich niet verwonder, dat ik hem tot noch toe niet geſchreven heb hoe wel of hoe qualijck het my al gaet in dit Governement, daer ick meer honger ly, als ick oyt geleden heb, doe wy door de boſſchen en gebuchten gingen dolen. Over een dag of twee ſchreef my den Hertog, dat'er ſeeckere ſpioenen in dit Eylandt gekomen waren, om my om den hals te brengen: maer tot noch toe heb ick niemant vernomen, als een ſekeren Doctor, die hier onderhouden wort om al de Gouverneurs, die hier komen, om den hals te brengen. Hy heet Doctor Pedro Rezio, geboren van Tirteaſuera, op dat uw Genade ſijn naem mag weten. Deſen voorſchreven Doctor ſegt van ſich ſelven, dat hy de ſiekten niet geneeſt, maer dat hy ſe voorkomt; en de medecynen, die hy daer toe gebruykt, zijn al dieta voor, dieta na, ſo lang tot dat'er niet meer als het vel over de beenen is. Kortelijck, hy doet ſijn beſt om my van honger te doen verſticken. En ik ſterf van spyt; want daer ik tot dit Governement ben gekomen om wat warms te eeten, en wat koels te drincken, en mijn

ge-

gemackje wat te hebben op goet voer, en in een warme ſtal, kom ick hier recht om penitencie te doen, gelyck als een kluyſenaer; en dewyl ick het tegen myn ſin doe, vrees ik, dat het eyndelyck op een quaet ſpel uytloopen ſal. Tot noch toe heb ick kruys noch munt gehandelt; en ick kan niet bedencken, wat'er aen ſchort: want men heeft my geſegt, dat het de manier is, als de Goverueurs in haer gebiet treden, dat de onderdanen gewent bennen haer een ſomme gelts of te leenen, of te vereeren; en dit is ſoo over al de manier behalven in dit Eylant. Den voorleden nacht de ronde doende, viel my een ſeer ſchoon dochterken in de handen, in mans kleederen, en een jongman in vrouwen kleederen. Myn Dismeeſter is verlieft op de dochter, en heeft haer alreets hem ſelf tot een vrouw toegeſchickt; en ick den jongman tot myn ſwager: en van daeg gaen wy ons voornemen in het werck ſtellen, 't welk is met haer beyder vader, eenen Diego de la Llana, een goet vroom Edelman. Ick beloeck de marckten, gelyck uw Genade my geraden heeft, en heb een appel-koopſter gevonden, die nieuwe haſeneuten verkocht, en haer overſtreden, dat ſe oude neuten onder deſe nieuwe vermengde; en daerom heb ick ſe al te mael verbeurt gemaeckt voor de ſchool-kinderen, die ſe wel uyt malkander ſullen weten te leſen, en het wijf voor veertien dagen de markt verboden. Sy ſeggen, dat ick daer wel aen gedaen heb. Het geen ick uw Genade weet te ſeggen, is dat men hier ſeyt, dat het een arg geſpuys van menſchen is, van onbeſchaemtheyt, onrechtvaerdigheyt, en boosheyt; en ſulcks geef ick wel geloof: want ick heb het wel meer gehoort en geſien. Dat Mevrouw de Hertogin aen myn vrouw Tereſa Pança geſchreven, en het packje geſonden heeft, vergenoegt my geweldig; en ick ſal te ſiner tijt daer voor danckbaer zijn. Kuſt haer de handen van mijnent wegen, en ſegt haer, dat ſe het geen ſe my gedaen heeft, niet in het water heeft geſmeten. Ick ſou niet garen hebben, dat'er broddery tuſſchen uw Genade en de ſelve Mijn Heer en Vrouw quam; want ſoo ſe op u misnoegt zijn, moet het voorſeecker my in het oog druypen. En voor my, ick ſou u raden, gelyck als gy my raedt, danckbaer te zijn, en te gedencken, hoe wel gy in dat Kaſteel onthaelt en getracteert bent geweeſt. Dat van het Katteſpel en verſtaen ick niet: maer ick beelde my in, dat het weêr van het ouwe werk is, van die verbranſte Toovenaers: ick ſal het wel komen te weten, wanneer wy malkander ſpreecken. Ik ſou uw Genade wel garen wat ſenden: maer ik weet niet wat ick ſenden ſou, 't en waer een korſje of twee, die ſe hier in dit Eylandt heel aerdig konnen maecken: en ſoo myn ampt in ſtaet blyft, ſal ik u wat fraeys opſoeken. So myn vrou Tereſa Pança aen my ſchrijft, ſoo betaelt het briefloon voor my, en ſendt my den brief toe; want ick

verlang'er ſeer na, om te weten hoe het met mijn vrouw en mijn kinderen al gaet. En hier mede verlos u den Heer van die booſe Toovenders, en my van dit Gouvernement in ruſt en vrede; of anders vrees ik, dat ick 'er den beck in ſal ſchieten, na my den Doctor Pedro Rezio tracteert.

Uw eerſame dienaer
SANCHE PANCA,
Goverueur.

De Secretaris ſloot den brief, en gaf ſe terſtondt aen den loopenden boô te beſtellen; en voorts de perſonagien van het ſpel de hooſden te ſamen ſteeckende, leyden ſe vaſt met malkander over, hoe men Sanche beſt van deſe moeyelijcke laſt ſou ontſlaen. Dien achtermiddag maeckte Sanche eenige ordonnantien vaerdig, belanggende de regeering van het Eylant, ſoo hy het noemde, als onder anderen op de wijn, dat de inbrengers ſouden moeten leggen waer ſe van daen quam, en de hoedanigheyt, om daer den prys na te ſtellen; en de gene, die daer water in goot, of den naem veranderde, ſou het leven verbeuren. Hy modereerde ook de prijs van de ſchoenen, die geweldig waren gereſen; als oock het knechtsloon, dat voor Sint ſelten weg liep: ſtelde ook ſware ſtraffen op de genen, die ongeſchickte deuntjes ſongen, ſoo by dag als by nacht. Hy verbood oock alle blinden met haer wonderteeckenen en nieuwe tijdingen langs de ſtraet te loopen, 't en waer dat'er ſegelen en brieven by waren van de Magiſtraet daer de dingen geſchiet waren. Hy maeckte ook een luyſevanger voor de bedelaers; niet om ſe als ſchelmen en dieven te vervolgen, maer om haer wel te ondervragen, wie en wat ſe waren; alſo onder die lammen en kreupelen menigmael groote boevery ſchuylt. Kortelijk, hy beſtelde ſulcke goede ſaecken, dat ſe aldaer tot noch toe in waerde gehouden worden, onder den naem van de Inſtellingen van den grooten Gouverneur Sancho Pança.

Het LII. Hooft-ſtuk.

Verhandelende de Avontuer van de tweede bedroefde Jonckvrouw, anders genaemt Donna Rodrigues.

CIde Hamet vertelt, dat Don Quichot nu weder tot ſijn vorige geſontheyt gekomen zijnde, ſich begoſt in te beelden, dat het leven, 't welk hy in dat Kaſteel voerde, tegen de order was van de Ridderſchap, daer hy profeſſie van deed; en derhalven beſloot hy

hy oorlof van den Hertog en de Hertogin te verſoecken, om na Zaragoça te vertrecken, alſoo de tijdt van het Tournoy vaſt aenquam, daer hy den prijs verhoopte te winnen. En ſijnde aldus op ſeeckeren dag aen de tafel, begoſt hy ſijn meening in het werk te ſtellen, en oorlof te verſoecken; dog ſiet juyſt op het ſelve oogenblik door de poort van de Sael twee vrouwen binnen komen (gelijck ſe daer nae bevonden wierden) van hoofden tot de voeten in den rouw. Een van deſe naderende, wierp ſich voor de voeten van Don Quichot neêr, ſo lang als ſe was, hebbende den mont aen ſijn beenen, en niet doende als jammerlijk ſuchten; in voegen een yeder, die het ſelve aenhoorde, daer door ontſtelt was: en hoewel den Hertog meende, dat het weêr de eene of de andere comedie ſou zijn, die ſijn volk voorhadde, ſiende evenwel met wat ernſt dit huylen en ſnicken toeging, bleef hy in twijffel, tot dat Don Quichot, vol medelyden, haer van de grondt ophief, ſoo veel doende datſe het dekſel van haer aengeſigt weg nam, gelijk ſe deed, en vertoonde (wie ſou het konnen gelooven) het ware aengeſicht van Donna Rodrigues; en de andere, in den rouw, was haer bedroge dochter, die van dien rijcken boer beſlapen was. Een yeder was verwondert, en voornamentlijck den Hertog en Hertogin, die (al hoe wel ſe haer voor een halve geckin hielden) evenwel noyt gedacht hadden, dat ſe eenige ſotternyen ſou beginnen. Eyndelijk, Donna Rodrigues, keerende ſich na haer Heer en Vrouw, ſey met een droevige ſtem: Uwe Excellentien gelieven my toe te laten, dat ick een weynig met deſen Ridder aen een zijde ga; want ſulcks ſal nodig zijn om te komen tot het eynd van de ſaek, die ick met dien boſen boer voor heb. Den Hertog ſtondt het toe, en liet haer met Don Quichot heenen gaen. Sy dan eyndelijck begoſt aldus tegen hem te ſpreecken: Het zijn eenige dagen verleden, ô dappere Ridder, dat ik u vertelt heb het ongeluk, 't geen my van een goddelooſen boer is aengedaen, in de perſoon van mijn lieve en beminde dochter, die hier tegenwoordig is; en uw Genade heeft my belooft het ſelve ongelijk te regten. Nu is tot mijn kennis gekomen, dat uw Genade uyt dit Kaſteel vertrecken wil, om goede avonturen te ſoeken, die uw den Hemel wil geven; en daerom kom ick u bidden, voor uw vertreck, dien ongetrouwen en ongetemden boer te dwingen mijn dochter te trouwen, tot vervulling van ſijn beloften die hy haer gedaen heeft, eer hy by haer ſliep: want te denken, dat den Hertog, Mijn Heer, recht daer over doen ſal, is hoy gedorſt, ter oorſaek van het geen ik uw Genade in vryigheyt heb geſeyd. Don Quichot antwoorde

hier op met een groote ſtemmigheyt en manhaftigheyt: Goede Juffrou, ſpaert uw tranen, of om beter te ſeggen, toomt de vloet van deſe ſilte beecken, alſoo ick de laſt op my neem om uw dochters vervalle ſaeken weder op te rechten, die het evenwel beter ſou hebben geweeſt ſoo lichtgeloovig niet geweeſt te ſijn, vermits de minnaers licht in het ſweeren, maer traeg in het volbrengen zijn: en alſoo ben ick van meening, met believen van Mijn Heer den Hertog, terſtondt te vertrecken, om dien godlooſen boef te vinden, hem te ontſeggen, te beſtrijden, en te dooden, ſoo menigmael als hy my durft weygeren ſijn beloften te volvoeren: want het voornaemſte van mijn ampt is, de ootmoedigen te verſchoonen, en de hoovaerdigen te ſtraffen; ick wil ſeggen, de ellendigen by te ſtaen, en de booſen te vernietigen. Het is niet van nooden, zey den Hertog, dat uw Genade de moeyte neemt om den huysman te ſoeken, daer ſich deſe goede vrouw over beklaegt, noch oock dat uw Genade my oorlof afvraegt om hem uyt te dagen, alſoo ick hem alreedts voor uytgedaegt hou, en het hem ſal laten weten, en dat hy het kome te voldoen hier in mijn eygen Kaſteel, daer ik u beyden een ſeeckere vechtplaets ſal beſchicken, betrachtende al de voorwaerden daer toe beſtelt, doende oock recht aen een yeder, gelijck ſoodaanige Vorſten gehouden zijn. Hier mede dan, en met goedt oorlof van uw Hoogheyt, antwoorde Don Quichot, ſoo renuncieer ick van nu af aen mijn Edeldom, en ſtel my in de ſelve graet, ſtaet en qualiteyt, van de welcke mijn tegenparty is, gevende hem macht en vryheydt om tegen my te ſtrijden; en alſoo, hoewel niet tegenwoordig, daeg ick hem te veld, ter oorſaek van het ongelijk dat hy deſe arme dochter gedaen heeft, die eertydts maegt was, en nu niet en is, alleen door ſijn ſchuldt; en dat hy dien volgens ſijn woort en beloften ſal betrachten, of dat hy daer over ſal vechten of ſterven: en met eenen treckende een handtſchoen uyt, wierp hy de ſelve te midden in de Sael. Den Hertog nam ſe op, ſeggende: Gelijck ik geſegt heb, alſoo neem ik uyt naem van mijn onderdaen den kamp aen, en ſtel de tijdt over ſes dagen; het veldt, op de plaets van dit Kaſteel; en de wapenen, ſulcke als de Ridders gewoon zijn, lançie, ſchilt, &c. ſonder eenig arg ofte liſt, bedrog of ſuperſtitie, zijnde alles geëxamineert en geëxploreert door de Rechters van het parck. Maer voor alle dingen is nodig, dat deſe goede Vrouw, en deſe quade Jonckvrouw, haer recht en juſtitie ſtellen in handen van den Heer Don Quichot de la Mancha; want anderſins ſou het alles

nul

nul en van geener waerde zijn. Dat doe ick, antwoorde Donna Rodrigues. En ik ook, ſey haer dochter al ſchreyende, en root van ſchaemte. Dit dan aldus beſtelt zijnde, en den Hertog beſloten hebbende wat hy doen ſou, gingen de bedroefde Jonkvrouwen weder haers weegs; en den Hertog gaf laſt, dat men de ſelven van nu af aen niet ſou bejegenen als ſijn dienſtboden, maer als vreemde Jonckvrouwen van avonturen, die ten ſijnen huyſe quamen om recht te vorderen: en alſoo gaf men haer een quartier byſonder, en diende haer gelijk de ſoodanigen, niet ſonder verwondering van het andere volck, die niet wiſt wat al deſen handel van Donna Rodrigues en haer maegdelooſe dochter in had. De ſaeck hier dan alſoo beſtelt zijnde, om het werck te voltrecken, quam de Pagie, die den brief aen Tereſa Pança gebracht had, ter Sale in; door wiens komſt den Hertog en Hertogin ſeer verblijdt waren, verlangende geweldig het vervolg van ſijn reys te weten: en vragende den Pagie daer na, gaf de ſelve tot antwoort, dat men het ſoo in 't openbaer niet koſt ſeggen, noch met ſoo weynig woorden: doch ondertuſſchen koſten ſich hare Excellentien uyt deſe brieven vernoegen; halende alſoo twee brieven voor den dag, en de ſelve aan de Hertogin gevende, waer van den een tot opſchrift had: Brief aan Mevrouw de Hertogin, van ik weet niet waer; en de andere brief voor mijn Man Sancho Pança, Gouverneur van het Eylant Barataria, die God bewaert. De Hertogin wiſt niet, hoe ſe dra genoeg aen het leſen ſou komen; en hebbende het ſegel los gebroken, en den inhoud ſtillekens geleſen, bevond ſe, dat men ſe wel openbaer mocht leſen; en daerom las zy ſe overluydt, luydende de ſelve als volgt.

Brief van Tereſa Pança aen de Hertogin.

UWen brief, Mevrou, heeft my groot vermaeck gegeven, daer ick ſeer na verlangt heb: de ketting, die u lieden my geſonden hebt, is ook ſeer goet; en het jacht-kleedt van mijn Man ſpeult niet ſlim by. Dat uwer liefde mijnen Man Sancho Pança tot Gouverneur gemaeckt heeft, behaegt my ſeer, gelijck ook deſe geheele plaets; al hoe wel der eenige zijn, die het niet gelooven willen, voornamentlijk onſe Paſtoor, Meeſter Klaes onſe Barbier, en Samſon Carraſco de Baccalaureus: maer ick vraeg daer weynig na, laet het maer zijn ſoo als het is, en laet een ieder ſeggen wat hy wil; al hoe wel, om de waerheydt te ſeggen, ſoo het niet was om het pack en de ketting, ick het ſelf niet ſou gelooven: want het heele dorp houd mijn Man voor een

plompaert; en zijnde van de geyten genomen, weten ſe niet, hoe hy menſchen ſal konnen gouverneren. Maer ick hoop onſen Heer ſal hem goe ſinnen geven; want ſijn kinderen, och arm, hebben't wel van doen. Ick, mijn goede lieve Juffrouw, ben gereſolveert dit geluck niet met de voeten te ſtooten, en met uw oorlof eens ten hoof te reyſen in de karos, en daer meê al de afgunſtige menſchen de oogen uyt te ſteecken: en daerom verſoeck ick uw Majeſteyt, mijn Man te gebieden, dat hy my een beetje geldt overſendt; want ten hoof valt het koſtelijk: men moet voor een broodtje van ſes pont een ſchelling, en voor yeder pondt vleeſch (eetje brootje droog) vier ſtuyvertjes neêr leggen, dat evenwel conſcientie werck is. En ſoo hy wil, dat ick niet gaen ſal, dat hy het my dadelick doet weten; want my dunckt, dat yeder dag my een jaer valt, dat ick niet op weg ben. Mijn vrienden ſeggen, ſoo ick met mijn dochter wat prachtig voor den dagh kom, dat het oock een eer voor mijn Man ſal weſen; want dan vraegt elck: wat Me-vrouwen hoordt die Koets toe? en dan ſal een van mijn Meysjes ſeggen: het is de Vrouw en de Dochter van Sancho Pança, Gouverneur van het Eylant Barataria: en op de ſelve manier ſal Sancho bekent worden, en ick door hem gelaſtimeert, en dan Godt voor ons al. Het moeyt me ſoo geweldig, dat het niet te ſpreken is, dat hier van het jaer geen neuten gevallen zijn. Evenwel ſend ick uw Hoogheydt omtrent een half duyſent, die ik ſelf een voor een heb uytgeſocht: grooter heb ick'er niet konnen vinden; hoewel ick wel wou, dat ſe ſoo groot waren als Veugelſtruys eyeren. Laet uw Doorſchynentheyt niet vergeten aen mijn ſommylen te ſchrijven; en ick ſal niet vergeten te antwoorden, ſchrijvende van onſe geſontheyt, en het geen hier al omgaet. Ondertuſſchen, Saluyt, en hier mede den Heere bevolen. Sancha mijn dochter, en mijn ſoontje ſeggen u veel duyſent goede nacht.

Uw eerwaerdige dienares, die meer begeerte heeft u te ſien als te ſchrijven,

TERESA PANCA.

Het vermaek, dat een yeder uyt deſen brief nam, was boven maten groot, voornamentlijck den Hertog en Hertogin, die Don Quichot ſijn meening afvraeghden, of men oock den brief aen Sanche den Gouverneur ſou mogen openen, alſoo ſe zich inbeelden, dat ſe heel goedt ſou zijn. Don Quichot ſey, dat hy ſe openen ſou, om haer Excellentien te vergenoegen; en deſelve geopent hebbende, vondt hy den inhoudt als volgt.

Brief

Brief van Tereſa Pança aen Sancho Pança, haer Man.

IK heb uwen brief, lieve beminde Sanche, wel ontſangen; en ick ſweer u als een goet Catholijck, dat het geen vinger breedt en ſcheelde, of ik was ſot geworden van blytſchap: want ſo haeſt als ik hoorde, mijn alderliefde Man, dat gy Goverueur waert geworden, meende ik daer plomp verlooren heen gevallen te hebben; want gy weet wel, dat men ook wel van blydſchap kan ſterven: en Sanchica, jou dochter, ontliep haer water van enkele vreugt, ſonder datſe 't voelde. Ik had het pak, dat gy my ſondt, en de kralen van Mevrou de Hertogin voor my, den brief in myn hant, en even wel meende ik dat ik ſliep, en niet wacker was: want wie drommel ſou denken, dat een geyten-hoeder een Gouverneur ſou konnen worden! Gy weet wel, mijn beminde Man, wat mijn moertje ſaliger pleeg te ſeggen: Men moet lang leven (ſey ſe) die veul ſien wil. Ik ſeg't daerom, om dat ik hoop meer te ſien, ſo ik nog wat tydt van leven heb: want ik hoop u nog een Rentemeeſter of een Teſerier te ſien, dat officien bennen, die ſmerig ſijn, al haelt'er de duyvel ſomwylen een weg, het is Sinte Andries, by het gelt is geen verlies. Mevrou de Hertogin ſal u wel ſeggen de groote begeerte, die ik heb om eens ten Hoof te gaen: denkt'er ereys om, en ſchryft me hoe 't u aenſtaet; want ik ſou garen om eers wil in een koets gaen. De Paſtoor, de Barbier, en Carraſco willen niet gelooven, dat gy Goverueur bent, en ſeggen, dat het altemael apen-ſpul is, of tovery, gelijk al de dingen van uw Meeſter Don Quichot; en Samſon ſeyt, dat hy u wil gaen ſoecken, en trecken u dat Gouvernement, en de ſotterny van Don Quichot door ſijn neusgaten uyt: maer ik lach'er ſlegs meê, en laet haer maer mijn ketting ſien, en bemoey me ſlegs om een kleet voor onſe Sanche van het uwe te maken. Ik heb onſe Juffrouw een deel neuten geſonden; en ik wou wel, dat ſe van gout waren: ſendt mijn een deel parrelde-ſnoeren, ſo men die in uw Eylant gebruykt. Het nieus, dat hier is, is dat Berruecos ſijn dochter getrouwt heeft aen een klad-ſchilder, die hier gekomen is om te ſchilderen wat 'er valt. Den Raet heeft hem de wapenen van ſijn Majeſteyt doen ſchilderen, boven de poort van het Raethuys. Hy eyſchte twee ducaten daer voor, en die gaven ſe hem te voren op de handt. Hy arbeyde acht dagen, en doe had hy noch niet begonnen; en hy ſey, dat hy ſo veeel kribbel krabbels niet ſchilderen koſt. Hy gaf het geldt weêr; en even wel is hy hier noch voor een goedt meeſter geacht en

getrouwt. Maer nou ſteekt hy de penceel in het ſpek, en hout hem als een jonker, met den degen op ſy. De ſoon van Pedro de Lobo wil in een kloofter gaen, en een Monnik worden. So haeſt als dit Minguilla, de nicht van Mingo Silvato, vernam, heeftſe hem doen dagen, en leyt hem te laſt, dat hy ſe belooft heeft te trouwen: ſommige quade tongen willen ſeggen, dat ſe ſwaer by hem is; maer hy loochent het dat hy ſwart wort. Oganno, onſe komenysman, heeft geen oly meer; en daer is niet een drop azijn te krygen in het heele dorp. Hier is een compeny ſoldaten door getrocken, die drie meysjes hier van daen meê genomen hebben: ik wil je niet ſeggen wie; want ſoo ſe weêr quamen, het mogt haer aen haer hylyk ſchaden. Sanchica maecke vaſt ſpelde-werks kant, en wint alle dagen twee blanken, die ſe altemael in een ſpaerpot bewaert, om daer wat moys voor te kopen, of een houwelijks goetje te vergaren: maer nu, dewijlſe de dogter van een Gouverneur is, ſult gy haer daer wel van verſorgen, ſonder dat ſy der om behoeft te werken. De fonteyn op de markt alhier verdroogt heel, en dat alſo de pijp verſtopt is. En daer heb je het al. Ik verwagt hier uw antwoort op, gelijk ook van wegen myn reys ten Hoof; en hier mede den Heer bevolen, die u langer leven geeft als my, alſoo ik ſonder u niet wenſch te leven.

Uw huysvrouw TERESA PANCA.

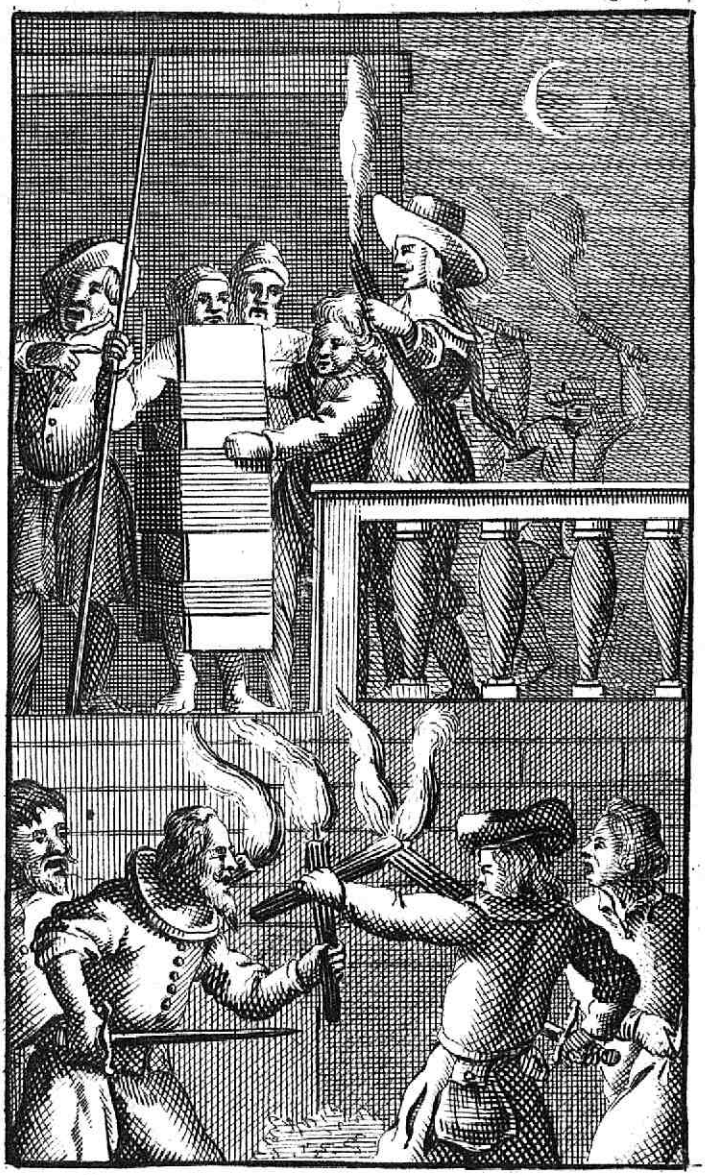
Deſe brieven wierden gepreſen, belacht, bewaert, en verwondert; en om het werck voort op te maecken, quam den boô met eenen, die den brief bracht van Sanche aen Don Quichot, welke ook opentlijck geleſen wiert, en de ſotheyt van Sanche weer in twijffel trock. De Hertogin ging aen een kant, om van den Pagie te hooren het geen Sanche in ſijn Gouvernement ghebeurt mocht zijn, die haer al de ſaeck met behoorlijcke omſtandigheden vertelde. Men gaf de noten over, en boven dat een kaes, die Tereſa daer nevens geſonden had, welke beter was als de Edamſe hier te lant, en van de Hertogin ook met genoegen aangenomen wierd. En daer mede ſullen wy ſe daer laten, om te verhalen wat eynd het Gouvernement van Sanche Pança nam, bloem en ſpiegel van al de Gouverneurs van alle de Eylanden die'er in de woeſtijnen van Arabien zijn.

Het LIII. Hooftſtuk.

Van de meeyelyckheyt en het eynde van het Gouvernement van Sancho Pança.

TE denken, dat de dingen van dit leven gedurig zijn, is dwaesheydt: in tegendeel blijckt het, dat het radt van avonturen altijdt

2 de. F. 314.

altijdt rondtom gaet, gelijck een ſpinne-wiel. De winter volgt de herfſt, de lente de winter, en de ſomer de lente; en ſoo gaet de tijt al vaſt voort, en keert weêr daerſe van daen komt. Maer evenwel het menſchelijck leven tot ſijn eynde gekomen zijnde, heeft geen wederkeer. Soo ſpreekt hier Cide Hamet, gelijk een Mahometaenſch Philoſooph, alleenig om te appliceren op de ongeſtadigheyt der beſtiering van Sancho, en het verloop van ſijn ſaecken in ſijn Gouvernement. Deſe dan, zijnde op den ſevenden nacht van ſijn ſtatelijcke regeering in ſijn bed, niet ſoo ſeer overladen van broodt of van wijn, als wel afgeſlooft van al het hooft breeken, dat hy dien dag, dan met dees, dan met die, had gehadt, begoſt hem evenwel de ſlaep, in ſpijt van ſijn lege darmen, en volle harſſenen, aen te taſten, en hem ſtillekens de oogen te ſluyten, wanneer hy een groot getier hoorde, van luyen van klocken, van roepen, van tieren, en ſchreeuwen, dat het ſcheen, dat het geheele Eylandt te gronde ging. Sanche, hier door verſchrickt, recht ſich in ſijn bed over eynd, luyſterende met open ooren, waer dit gerucht van daen quam: maer behalven dat hy de gront niet en wiſt, quam 'er noch by, om ſijn verbaeſtheyt te vermeerderen, het geklink van trompetten en trommelen, 't welck met het luyen der klocken een gewelddig getier maekte. Hy eyndelijck, vol vrees en verſchriktheyt, vloog ten bedden uyt; treckt ſijn muylen aen; en, ſonder yets anders om het lijf te ſlaen, begeeft ſich na de deur; en de ſelve openende, ſiet hy meer als twintig perſoonen na hem toe komen geloopen, langs een lange galdery, al te mael met brandende fackels in de eene, en bloote degens in de andere handt, roepende: Alarm, alarm, Heer Gouverneur, alarm: daer zijn eenige duyſenden van vyanden in het Eylandt gevallen; en voorſeker, wy ſijn al te mael om den hals, indien gy ons niet te hulp komt. Sanche bleef door dit geroep en geſeg gelijck als buyten gevoelen, wanneer een van dit volck tegens hem ſey: Kom Heer, treckt terſtondt de wapenen aen, indien gy niet begeert, dat gy, beneffens het geheele Eylandt, verloren gaet. Wat ſou ick my gaen wapenen? antwoorde Sanche, wat drommel weet ick van de wapenen, of van vechten? Dat ſou mijn Heer Don Quichot de la Mancha beter paſſen, die 'er met een ſnap een ent van ſou gemackt hebben: maer ick, och arm, verſtaeder my niet een bras op. Och Heer Gouverneur, quam 'er een anderen balckert, ſta je noch hier, en ben je noch niet in 't geweer? Voort de wapenen aen: wy hebben ſe hier offenſijf en defenſijf: treckt ons voor als ons Hooft, wy

ſullen u volgen. Wel wapent me dan als je wilt, ſey Sanche: en terſtondt brachten ſe twee delen voor den dag, en deden hem die aen over ſijn bloote hemdt, ſonder dat ſe hem ſijn kleeren wouden laten aentrecken, een ſtuk voor, en een ſtuk achter, die ſe wel vaſt met touwen aen malkander bonden, hebbende boven twee gaten gemaeckt, daer hy de armen door moſt ſteecken. So toegetaeckelt zijnde, gaven ſe hem een lançie in de handt, en baden hem, dat hy voort wilde marcheeren. Wat drommel ſou ick marcheeren, zey Sanche, ik heb genoeg dat ick mijn ſelf met deſe ſpies overeynd hou, en voor de reſt kan ik niet een been verſetten, noch een knie buygen, om dat me deſe borden ſoo dicht toegegort bennen. Al dat gy doen kondt, is dat je mijn opneemt, en draegt daer je mijn hebben wilt, en ſtelt men op ſintenel perdu, om de eene of de andere plaets te bewaren; en die ſel ik bewaren, of met deſe lançie, of met ſijn lijf. Gaet maer voort, Heer Gouverneur, zey een ander: het ſchijnt, dat het meer de ſchrik is, als de planken, die u binden: tſa luſtig, want het wordt laet, en de vyanden nemen vaſt toe, na het gerucht dat men hoort. Door welcke redenen en bits verwyt ſich den Gouverneur beſtondt te bewegen: maer ſoo haeſt had hy ſich niet gerept, of hy valt plots voor over daer heen, met ſuſken ſlag, dat ſe vreeſden, dat hy de kop ſou in ſtucken gevallen hebben. Daer lag hy gelijk een ſchildpad in ſijn ſchelpen gedooken, of een halve gerookte ſalm, tuſſchen twee borden. Doch al dit bewoog deſe gaſten tot geen medelijden; en zy begoſten op nieuw te roepen en te tieren, alarm, alarm, komende anderen toegeloopen, gelijk of het vyanden waren; en daer ging het op een houwen en kerven, lopende vaſt nu den een, dan den ander, den armen Gouverneur over 't lijf heen, ſlaende en ſtekende als dol, dat, indien hy 't hooft niet diep tuſſen de deelen ingetrocken had, hy 't al quaet genoeg ſou gehad hebben. Die in deſe benauwtheyt Judas ſweet ſweete, roepende al de Heyligen om hulp aen, die in ſijn gedagten quamen, was Sanche. Den een ſtrompelde aen hem; den ander viel hem op ſijn lijf, en bleef daer een goede wijl op ſitten, gelijk een Hopman commanderende: tſa mannen, val den vyant van die kant, of die kant in: ſluyt uw gelederen: bewaert die poort wel: ſmijt daer ketels met ziedende oly van boven neêr: beſet de deuren met ſtoelen en banken, en in de ingang met bedden en bulſters; noemende alſo al, dat 'er aen den oorlog vaſt is; terwijl d'arme Sanche vaſt niet en deed als ſuchten, en te ſeggen in ſijn eygen hart: O lieven Heer! dat het Eylandt maer ſlechts verloren, en ick maer

doodt

doodt was, en verloſt uyt deeſe benauwtheyt! Dit viel na ſijn wenſch en begeeren ſo uyt; want als hy der minſt op dacht, hoorde hy, dat men vaſt riep: Victory, victory: de vyanden nemen de vlucht: Sa wacker, Heer Gouverneur, recht u op, en komt met ons deſe overwinninge genieten, en den roof deelen, die men verkregen heeft door de kracht van uw onverwinnelijken arm. Help my dan op, ſey Sanche, met een benauwde ſtem, en op de beenen zijnde, ſeyde hy: De vyanden, die ik verwonnen heb, mogen ſe my wel met een ſpijcker aen het voorhooft vaſt maken; en voor de reſt heb ik dit en dat van roof te deelen: maer dat ik wel verſoecken ſou aen eenig vrient, ſoo ik'er anders een heb, is my een teugje wijns te geven; want het ſweeten, dat ik gedaen heb, is onuytſprekelijk. Men maeckte hem ſchoon, bracht hem wijn, deed ſijn plankharnas los, en ſette hem op ſijn bed neêr, daer hy van ſich ſelve viel door de ſchrik, die nu eerſt ſijn meeſte kracht toonde; in voegen dat de werk-meeſters van deſen handel ſelf berouw hadden, dat ſe 't ſo grof hadden gemaekt: maer eyndelik weer tot ſig ſelven gekomen zijnde, vraegde hy, wat uur het was? daer men op antwoorde, dat het begoſt te dagen. Hy ſweeg ſtil, en, ſonder meer woorden te maken, begoſt ſijn kleren aen te trecken, teenemael begraven in een diepe ſtilſwijgentheyt: terwijl hem een yeder vaſt bleef ſtaen aenſien, verwachtende wat'er noch van komen ſou. Gekleet zijnde, ging hy al ſoetjes al ſachjes (alſo hy noch den man niet en was, die te poſt koſt loopen) na de ſtal toe, zijnde van een yeder gevolgt; en komende by ſijn Graeuwtje, omhelſde hy hem ſeer vriendelik, gevende hem een ſoen voor ſijn voorhooft, niet ſonder tranen in d'oogen, ſeggende: komt gy hier, mijn ſoet geſelſchap, mijn vrientje, en getrouwe macker in al mijn arbeyt en verdriet: wanneer ik by jou, en met jou was, had ik anders geen gedachten, als om jou tuygje wel te verſien, en jou lijſje wel t'onderhouden; en toen was ik geluckig: maer zedert dat ick jou verlaten heb, en op de torens van de ſtaetſucht en hovaerdy geklommen ben, heb ik duyſent jammers, twee duyſent moeyelijkheden, en vier duiſent quellingen op mijn hals gehaeld. Terwijl hy deſe redenen ſprak, wierp hy het dekkleet of zael vaſt op ſijn eſel, ſonder dat'er yemant was die een woort ſprak. Graeuwtje eyndelik klaer zijnde, klom hy niet ſonder groote moeyte daer op; en keerende ſich na den Hofmeeſter, den Secretaris, den Dismeeſter, den Doctor, en anderen daer tegenwoordig, ſeyde hy: Opent my den weg eens, Heeren en vrienden, en laet my weêr gaen na mijn oude vryheydt, na mijn oude leven, om alſoo weêr op te ſtaen

van

van deſe tegenwoordige doot Ik ben niet geboren om Gouverneur te weſen, nog Eilanden te beſchermen, nog ſteden van de vyanden te veroveren; maer verſta my beter op ploegen, op ſpitten, delven, en een wyngaert te ſnoeyen, als op het governeren van landen en ſteden, en wetten te geven. Sint Pieter paſt alderbeſt te Romen: elck op ſijn eygen werck, daer hy toe geboren is: veel beter paſt my een gaffel in de handt als een boer, dan een ſcepter als een Governeur; en veel liever wil ik arbeiden, dat my den hals kraekt, als ſoo van een botten Doctor gebruſt te worden, en onder ſijn handen van honger te ſterven. Gy kondt ſeggen tegen den Hertog, Myn Heer, dat ick naeckt ben ter werelt gekomen, en naeckt ben: ick wil ſeggen, dat ick hier ſonder helder of penning ben gekomen; en ſo ga ik ook weêr heen: ik winder niet by, ik verlieſer niet by; heel anders als ſommige andere Governeurs: en hier meê maeck wat plaets, dat ik heenen ga; want my dunkt, dat my al de ribben in het lijf te pletteren ſijn: ſoo veel vyanden ſijnder te nacht over mijn lijf geloopen. Neen, dat mag ſo niet zyn, ſey den Doctor, ick ſal uw Genade een dranckjen ad caſum ordonneeren, dat u terſtont weêr te recht ſal helpen: en wat aengaet het eeten, daer beloof ick uw Genade my voortaen in te beteren, latende hem eeten ſoo veel als hem luſt. Al te laet, ſey den exter, antwoorde Sanche, daerom laet my ſlegts heenen gaen; want ick meen ſoo veel te blijven, als ick my meen aen dien balk op te hangen. Men moet my ſoo niet weêr hebben: al gaven ſe me hondert Governementen, wel toegemaeckt, met ſuyker en kanneel, tuſſchen twee ſchotelen, ik ſouwer niet een mond aen ſetten. Ick ben van het geſlacht van de Pançàs, luy die onverſettelyck zijn: dat ſe eens ſeggen, dat houwen ſe; en daer meê uyt. Laet hier in deſe ſtal de vleugels van de mier blyven, die my in de lucht gevoert hebben, om van de muggen gegeten te worden, en laet ons ons ſelven wat laegjes by de wegh houwen: en hebben wy geen Spaenſleere ſchoentjes met roſen, wy ſellen het met een paer ouwe droogleere wel affien. Elck ſchaepje by ſijns gelijck; en niemandt ſteek ſijn voeten langer uyt, als de deekens mogen reycken: en hier meê laet my gaen, want het wordt vaſt laet. Den Hofmeeſter antwoorde daer op: Dat ſullen wy garen doen, Heer Gouverneur, dewijl het u ſoo belieft; hoewel ons ſulcks ſeer ſmarten ſal, ter oorſaek van uw verſtant: maer uw Genade moet weten, dat yeder Gouverneur gehouden is, al eer hy van ſijn plaets vertreckt, reeckening en reliqua te doen; en dan laet hem gaen in vrede: en ſo moet ook uw Genade doen wegen

de

de dagen, die hy gegoverneert heeft. Dat kan my niemant afvorderen, antwoorde Sancho, als die den Hertog, Mijn Heer, daer toe beſtelt heeft; en als ick by hem ben, ſal ik hem deſelve doen tot een duyt toe; behalven dat ick'er ſoo uytga, als ick'er in gekomen ben: 't welck genoeg is om te bewijſen, dat ick geregeert heb als een Engel. In der waerheyt, Mijn Heer Sancho Pança heeft gelijck, zey den Doctor Rezio; en alſoo ben ick van gevoelen, dat men hem laet henen gaen: want den Hertog ſal na hem verlangen. Hier mede gavenſe hem alle den vryen doortocht, nae dat ſe hem een yeder voor ſich haer geſelſchap aengeboden hadden, beneffens al het geen mocht dienen tot onderhout en tractement van ſijn perſoon. Maer Sancho begeerde niet anders als een weynig havers voor ſijn eſel, en een halve kaes met een half broodt voor hem: want alſoo de weg niet ſeer lang was, meende hy het daer wel meê ront te ſchieten. Elck een omhelſde hem; en zy lieten hem henen gaen, ſo verwondert over ſijn woorden, als over ſijn verſtandig beſluyt van het Governement te laten.

Het LIV. Hoofd-ſtuck.

Handelende van dingen belangende deſe hiſtory, en geen andere.

DEn Hertog en de Hertogin hadden voor ſich genomen het kamp-gevecht, dat Don Quichot aengeboden had, om reden hier voor verhaelt, ſijn voorgang te laten nemen: en hoewel den jongman in Nederlant was, daer hy ſig heen had begeven, om Donna Rodrigues tot geen ſchoonmoeder te hebben, beſloten zy een Gaſconſen Lacquay, genaemt Toſillos, in ſijn plaets te ſtellen, gevende hem goede onderrechting van al het gene hy ſou te doen hebben. Na twee dagen tijdts ſey den Hertog tegen Don Quichot, dat ſijn party over vier dagen ſou verſchijnen, en ſig ſelven gelijck een gewapent Ridder in het velt vertoonen, en ſtaende houden, dat het de Jonckvrouw loog door de helft van haer baert, ja wel door de heele, indien ſe ſeggen dorſt, dat hy haer had belooft te trouwen. Don Quichot nam groot behagen in deſe tijdingh, en beloofde ſich ſelven wat wonders uyt te rechten; nemende voor een groot geluck, de gelegentheyt te hebben om in de tegenwoordigheyt van ſodanige perſoonen ſijn dapperheyt te toonen: en alſo wagte hy met groot verlangen de vier dagen uyt, die hem wel vier hondert jaer dochten. Wy ſullen dit daer by laten, gelijck wy andere dingen doen, en gaen Sancho verſellen, die tuſſchen bly en droevig ſijn weg vervolgde, op ſijn graauwtje,

om

om in aller haeſt by ſijn Heer te komen, wiens geſelſchap hem aengenamer was, als al de Gouvernementen van de werelt. Het gebeurde dan, dat hy, niet ver zijnde van de plaets van ſijn Gouvernement (die hy niet wiſt wat naem te geven, of van een Eylant, of van een Stadt, of van een Dorp) langs den ſelven weg, dien hy reedt, ſes vreemde menſchen ſag, van dat ſlag, die al ſingende een aelmis eyſchen; welke by hem gekomen zijnde, ſig in ſlagorder ſtelden, en terſtont de ſtem verheffende, in hunne tael begoſten te ſingen uyt ten treuren, daer Sanche niet een woort van koſt verſtaen, 't en waer een, dat hy terſtondt vatte, 't welck ſo veel als aelmis beduyde, dat ſo by geval in het deuntje te pas quam: en gelijck hy (na het ſeggen van Cide Hamet) goet arms was, nam hy een half broodt uyt ſijn knapſack, en gaf het deſe gaſten; toonende met teeckenen, dat hy anders niet en had. Dit namen ſe garen aen, roepende evenwel, gelt, gelt. Ick verſta niet, wat ghy ſeggen wilt, goede vrienden, antwoorde Sanche, wat begeert ghy? Terſtondt nam een van den hoop ſijn beurs uyt ſijn ſack, en toonde ſe Sanche; willende daer meê te kennen geven, wat ſe ſochten: en hy, leggende ſijn duym op ſijn keel, ſwoer by ſijn keel, dat hy niet en had; en daer meê ſijn graeuwtje voortſtouwende, reedt hy te midden door den trop. Maer in het doorrijden was 'er een van den hoop, die hem wat naeuwer beſag, en deſe, hem kennende, riep overluyt in goet Spaenſch: Is het mooglijk, dat ick hier mijn ouwe kennis, mijn goede cammeraet, en buurman, Sanche heb! Och ja ik, 't en waer dat ik ſliep, of droomde: en ik en ben ook niet dronken wat me ſchort. Sanche was verwondert, hoorende ſig by ſijn naem noemen, en ſig by deſen vreemdeling ſo vriendelijk omhelſt te ſien (want hy had hem beginnen te om armen) en hoewel hy hem ter ſijdegen beſag, ſonder een woort te ſpreecken, koſt hy hem evenwel niet kennen. Waer over den ander vervolgde: Is het mooglijk, Sancho Pança, dat gy Ricote de Moor, uw buurman, niet en kent? Sanche beſag hem een weynig nader, en begoſt kennis te krijgen; weshalven hy, ſonder af te ſtijgen, hem de armen om den hals ſloeg, ſeggende: wie dromme ſou u kennen, Ricote, in ſulk een ſchijn? Segt my tog eens, wie u heeft leeren bedelen, of hoe gy weêr in Spanjen durft komen, daer het u niet wel vergaen ſou, indien men u quam te kennen. Soo ghy my niet en beklapt, antwoorde den ander, ſal ick geen noot hebben, dat my yemandt in dit gelaet kennen ſal. Maer laet ons een weynig uyt den weg gaen, na dat gene geboomt; want daer willen mijn geſellen wat gaen eeten, en ghy

met

met haer, ſo 't u gelieft; want het is al te mael ſtil volck: en daer ſal ick u al myn avonturen vertellen, die ick gehadt heb zedert dat ick door het Placcaet van den Koning het landt moſt verlaten. Dit deed Sanche, en ſpreeckende Ricote tegen ſijn geſellen, gingen ſe na de beſtelde plaets toe, een goet ſtuk weegs van den weg af. Sy wierpen terſtont haer bagagie op de aert, en haer rocken daer by, blyvende in hun onderkleeren ſtaen, al te mael jonge fluxe gaſten, behalven Ricote, die nu alreedts bedaegt was. Elk had ſijn knapſak, en die, gelyck het ſcheen, wel voorſien. Sy wierpen ſich op de gront, en, maeckende van het gras een tafellaecken, diſchten daer op broodt, zout, meſſen, neuten, ſtuckjes kaes, en half geknaegde beenen. Sy ſetten oock een koſt op, die ſe Caviar noemden, gemaekt van kuyt van viſch, dat goet is voor den dronck, en andere dingen meer. Daer ontbracken ook geen olijven, hoewel wat verdroogt, doch evenwel goet. Maer het geen de oogen en harten aldermeeſt opende, waren ſes botelјes met wijn; want elck haelden 'er een voor den dag: maer Ricote, die van een Spaenſche Moor een Duytſcher geworden was, ſette der een neêr, daer ſe alle vijf wel in ſouden gekoſt hebben. Aldus begoſten ſe met goede ſmaek te eeten, nemende yeder beetje, dat ſe in de mont ſtaecken, wel aerdichjes op de punt van hun mesje; en terſtondt, als of ſe accoort wilden ſpelen, ſetten ſe al te mael te gelyk hun botteljes aen den mont, ſlaende hun oogen heel aendachtelyck na den hemel; en daer op, ſchuddende het eene oor, gaven ſe te kennen, dat de ſmaeck goet was; en dit duurde ſoo een goede wijl. Sanche ſag al dit ſpel met gemack aen, en nam 'er goet behagen in; en derhalven, om het ſpreeckwoort, *ſi fueris Romæ, Romano vivito more* (Huylt met de wolven, daer gy meê in het boſch zijt) goet te maeken, eyſchte hy de botelje van ſijn buurman Ricote, en taſte gelyck de reſt toe, met het puntje van ſijn mes, en met ſoo goede ſmaeck als een van haer allen. Tot vier mael toe gingen de kruycken om hoog; maer de vijfde mael was het hen niet moogelijck: want ſy waren ſo ſchoon geveegt, of ſe geleckt waren geweeſt; een ſaeck, die de eerſte vreugt al een weynig verdonckerde. Somwylen gaf den een en den ander Sanche de hant, ſeggende: *Eſpannol y Tudeſqui todo uno bon Companno* (Spaenſchen en Duytſchen al goede cammeraets) daer Sanche op antwoorde, *ſi ſi, bon Companno*, en daer op gelachen, dat men ſijn broeck bepiſte, ſonder dat Sanche eens meer dacht om de onheylen die hem in ſijn Gouvernement bejegent waren, want het was 'er doe geen tijdt na. Eyndelijck, het eynd van de wijn was

het

het beginsel van een slaep, die hen al te mael by de neus kreeg; gebruyckende haer eygen tafellaeckens voor een bed. Alleen Ricote en Sanche bleven fris; want sy hadden wel het meest gegeten, maer het minst gedroncken. Sy dan met haer beyden gingen aen de voet van een boom sitten, latende de anderen slapen; en Ricote vertelde hem in goet Castellaensch het navolgende.

Ghy weet wel, buurman Sanche, van het Placcaet dat de Koning tegen alle de Morisken had laten aenslaen, en hoe wy daer door gedwongen te vertrecken, ick onder anderen niet en wist hoe vroeg genoeg wegh te raecken. Ick dan ben by tijdts (gelyck men niet alleen moet weten, waer men van daen komt, maer oock waer men heen sal gaen) al uyt geweest, om een plaets te soecken daer ick met myn huysgesin my sou mogen heen begeven: want ick docht wel van te voren, dat het met den Koning geen gecken en was, te meer, dewyl ick wel wist van het quaet voornemen van myn lands-lieden, waer door voorseeker een goeden geest dit sijn Majesteyt in de gedachten heeft gebracht: niet dat wy al te mael daer aen schuldig waren; maer de onschuldigen waren soo weynig, dat se niet machtigh waren de anderen hun voornemen te beletten: en daerom was het geensints geraden, den slang in sijn eygen boesem, en sijn vyandt binnen sijn eygen huys te voeden. Eyndelyck, wy wierden te recht gestraft met het banniselement, een straf, die sagt genoeg aen sommigen scheen te sijn, maer ons boven maten hart viel, als gehouden ons natuurlyck vaderlandt te verlaten; behalven dat wy in Africa en Barbaryen, daar wy meenden alle vriendtschap te ontmoeten, gelyk als van vyanden bejegent wierden, invoegen wy het goet eerst kenden na dat wy het verloren hadden: en so groot is de genegentheyd tot ons vaderlandt, dat se noch met 'er tijdt al te mael weêr na Spanjen sullen keeren, gelyck 'er veele doen, latende hunne vrouwen en kinderen daer se sijn; want nu sie ik, dat de liefde tot het vaderland soet is. Ick dan, gelyck gesegt is, begeef my uyt ons dorp; kom in Vranckrijck; en al hoewel wy daer niet qualyck gehandelt wierden, wilde ick het evenwel al besien, en begaf my derhalven nae Italien, en van daer nae Duytslandt, daer my docht dat wy met de meeste vryheydt kosten leven; want dat volck leeft daer gelyck een yeder begeert, latende elck sijn gemoedt vry. Ick had my neêr geslagen in een dorp, niet ver van Augsburg; en alsdoe vervoegde ick my met dese vreemdelingen, die veeltijts na Spanjen reysen, en sommige van hen meest alle jaren eens, om de heylighdommen te besien die uyt Indien komen;

komen, wetende hier en daer wat te ſchagcheren: en daer is geen plaets, noch dorp, of ſy vinden daer eenig onthael, van eeten en drincken, en noch ten minſten een ſchelling in de beurs; invoegen ſy ſomwijlen een hondert rijksdaelders, of meer, te huys brengen, die ſe altemael in goudt verwiſſelen, en hier en daer in de naden van hun kleeren weten te naeyen, of ſelf in haer ſtocken te verbergen, ſulks dat ſy deſen buyt op de eene of de andere wijſe uyt het Rijck weten te krijgen, in ſpijt van de wachters die 'er op geſtelt ſijn. En als nu, Sanche, is mijn meening mijn ſchatje op te delven, dat ik in de aerdt op een ſeekere plaets begraven heb; en alſoo het buyten de Stad is, kan ick het ſeecker en ſonder vermoeden doen, en dan te ſchrijven of te gaen van Valencia na Algiers, daer ick weet dat mijn vrouw en mijn dochters ſijn, en daer order te ſtellen om met het eene ſchip of het ander na eenige zeehaven van Vrankrijck over te varen, en van daer na Duyslandt te reyſen: want ick weet voorſeker, Sanche, dat Ricota, mijn dochter, en Franciſca Ricota, mijn vrouw, goede Catholijke Chriſtenen ſijn, gelijk ick ook ben, ten minſten meer Chriſten als Moor, biddende Godt, dat hy my de oogen meer en meer wil openen. Maer het geen my het meeſt verwondert, is, dat ik niet en weet, waerom mijn vrouw en mijn dochter liever na Barbaryen, als na Vrankrijk, ſijn getrocken, daer ſe als Chriſtenen wel ſouden hebben mogen leven. Het ſal miſſchien in haer keur niet geſtaen hebben, antwoorde Sanche, want ſy vertrocken met Juan Tiopeyo, de broeder van uw vrouw; en gelijk de ſelve hard Moors is, ſal hy daer meer toe genegen geweeſt zyn: en ik weet u boven dat wel te ſeggen, dat gy verlooren moeyten doet, te ſoecken 't geen gy begraven hebt; want ick heb gehoort, dat de genen, die alle dingen opſchrijven, uw vrouw veel gouts en peerlen afgenomen hebben. Dat kan wel waer weſen, ſey Ricote, maer ik ben wel verſekert, dat ſe achter het ander niet gekomen ſijn; want ik heb het noyt aen yemant ontdekt, vreeſende dat het my yemant afhandig mogt maeken: en daerom, indien gy met my wilt gaen, en helpen my het ſelve ontdecken en weg nemen, ick ſal u twee hondert rijksdaelders geven, die u in uw huyshouwen niet qualik ſullen komen, daer ick weet dat het alſoo breet niet om en komt. Ick ſou het garen doen, antwoorde Sanche, maer ick ben niet een beet gierig; want ick heb noch deſen morgen een ampt verlaten, daer ik van ſou hebben konnen leven als een Prins, en binnen de tijdt van ſes maenden uyt ſilver gedient worden: en daerom, als oock om dat ick geen verrader tegen den Koning wil

ſijn, ſou ik u daer in niet willen helpen, al gaeft gy my hier terſtont veertig hondert rijksdaelders. En wat is het doch voor een ampt, Sanche, dat gy gelaten hebt? vraegde den ander. Het Gouverneurſchap van een Eylant, antwoorde Sanche, en dat geen van de ſlechten. En waer leyt dat Eylandt? vraegde Ricote wederom. Omtrent twee mijlen van hier, antwoorde Sanche, ſijnde geheeten het Eylandt Barataria. Swijgt doch, Sanche, ſey den ander, de Eylanden zijn in de zee, en niet op het vaſte landt. Wat ſouwen ſe beſt, zey Sanche, ick bender noch eerſt deſen morgen van daen gekomen, en was 'er noch giſteren te gouverneren als een Sagitarius: evenwel boven dat heb ick het laten varen, om dat my docht, dat het Gouverneurs ampt een prijkeloos ampt is. Et wat hebt gy met dit Governement gewonnen? vraegde Ricote. Ick heb'er ſoo veel meê gewonnen, antwoorde Sanche, dat ik nu eerſt geſien heb, dat ick tot geen gouverneeren en deug, 't en waer een kudde geyren; en dat de rijckommen, die men in de ſelve wint, met honger, waken en braken moeten gehaelt worden: want de Gouverneurs moeten weynig eeten in de Eylanden, voornamentlijk als ſe Doctoren hebben, die op haer geſontheyt letten. Ick kan uw meening niet verſtaen, Sanche, zey Ricote: maer ondertuſſchen dunkt my, dat het al raſerny is dat gy ſegt. Wie ſou u Eylanden te beſtieren geven? of zynder nu bequame luyden in de werelt gebrek? Swijgt toch ſtil, Sanche, bedaert, en bedenkt u liever of gy met my wilt gaen, en helpen my dien ſchat ſoecken; want in der waerheyt, het is ſoodanig, dat het wel een ſchat mach geheten worden: en ik ſal u geven dat gy u bedanken ſult, gelijck ick u geſeyt heb. Ick heb u eens geſegt, Ricote, dat ik niet en wil, en daer mede houdt u te vreden, antwoorde Sanche: voor de reſt, gy ſult door my niet ontdekt worden, en vervolgt uw reys te goeder uure, en laet ik de mijne vervolgen: want ick weet, dat het geen wel gewonnen is, wel verloren gaet; maer het quade bederft ſijn Heer daer en-boven. Ick wil u dan niet meer vergen, zey Ricote: maer ſegt my eens, Sanche, als mijn vrou, mijn dochter, en mijn ſwager uyt ons dorp vertrocken, waert gy doe daer? Ja ick, antwoorde Sanche, en ik weet u wel te ſeggen, dat uw dochter ſoo ſchoon was, dat het al uytliep om haer te ſien; alſoo een yeder ſey, dat ſy het ſchoonſte ſchepſel van de werelt was. Sy ging ſchreyende, en omhelſde een yeder van haer geſellinnen en bekenden, biddende, dat ſe haer wilden bevelen aen Godt en ſijn heylige Moeder, en dat met ſulck een beweeglickheyt, dat ſe my de tranen uyt de oogen trock, hoe wel ick geen

huyl-

huylbalks en ben: en ick weet, dat 'er veel waren, die haar meenden op den weg te rooven; maer de groote vrees, die se hadden voor den Koning, belette hen sulcks. Voornamentlijck toonde sich Don Petro Gregorio, die rijken jongeling, dien gy wel kent, seer verdrietig: want, als het al geseyt moet weſen, hy mocht se wel setten; en zedert dat se vertrocken is, heeft men hem noyt weêr gesien. Een yeder is van gevoelen, dat hy haer achter aen is, om haer te schaken: maer tot nog toe is'er niets van vernomen. Ick heb altoos quaet vermoeden gehad, zey Ricote, dat dien Edelman mijn dochter beminde; maer vertrouwende op de deugt van mijn Ricota, heb ick vorder geen sorge daer voor gehad: want gy weet wel, Sanche, dat de Morisken selden aen de rechte Christenen trouwen; dog mijn dogter, hoewel se Christen was, maekte noyt veel werks van desen jongeling. Het is so veel te beter, antwoorde Sanche, en daer meê, mijn vrient Ricote, het ga u wel; want ik sou noch garen desen avont by myn Heer Don Quichot sijn. Den Heer bewaer u, Sanche myn vrient, sey den ander, want ik sie, mijn gesellen worden ook weêr levendig; en daer mede omhelsende malkander, ging elk sijns weegs.

Het LV. Hooft-stuck.

Van het geen Sanche vorder op den weg gebeurde, en andere dingen meer, die men maer te leſen heeft.

DE tijt, die Sancho met Ricote verlet had, was oorsaek dat hy dien dag niet aen het Kasteel van den Hertog kost komen, maer wel tot op een halve myl daer by, alsoo hem de nacht seer duyster overviel: maer vermits het somer was, maekte hy daer niet veel werks af. Also dan begaf hy sich van den weg, van meening den morgen te verwachten: maer het ongeluck wilde, dat, terwijl hy een plaets sogt om daer den nagt over te brengen, hy met sijn graeuwtje in een diepe kuyl quam te vallen, die daer tussen twee ouwe vervalle huysen stont. Sanche vallende, beval sijn ziel aen den Heer; also hy meende, dat hy tot in den afgront versonk: maer het was so niet; want een vadem twee of drie gevallen hebbende, raeckte hy gront, vallende boven op sijn esel, sonder sich eenigsints beseert te hebben. Hy herhaelde sijn aesem; betaste sijn heele lichaem, om te ondersoeken of hy ook eenige quetsuren ontfangen had; maer siende dat hy fris en gesont was, kost hy niet minder als Godt danken: want hy had anders niet gedacht, of hy sou in duysent stucken gevallen hebben. Hy taste

ook met de hant langs de kanten, om te beproeven of'er ook een uytkomen weſen mogt: maer het was over al ſo effen, dat'er geen kans en was, 't geen hem geweldig bedroefde, voornaamentlyk wanneer hy hoorde dat ſijn graeuwtje ſoo jammerlyk en deerlyk klaegde. En in der waerheyt, het beeſt deed het van geen ſchelmery; want in der daet, hy was niet ſeer wel. Ach lacy! ſey Sanche, wat duyſentderley veranderingen bejegenen de arme menſchen in deſe werelt! Wie ſou ſeggen, dat hy, die giſteren in den Throon ſat als Governeur, bevelende en gebiedende ſijn onderdanen, nu tegenwoordig levendig in deſe diepe put begraven is, ſonder dat hy knegt, of maecht, of dienaer heeft, die hem de hant komt bieden! Hier ſullen mijn beeſt en ick van enckel honger moeten vergaen, 't en waer dat hy eer ſturf door de val, en ick van droefheydt. Ten minſten ſal ick ſoo geluckig niet weſen, als Myn Heer Don Quichot was, doe hy in het Hol van MonteSinos daelde, vindende daer beter tractement als in ſijn eygen huys; want het was maer mondeken wat luſt u, hartje wat begeert ghy, met al de ſchoone dingen die hy daer ſag: maer ik denk, dat ik hier een deel padden en ſlangen ſal vinden. Och ik ellendige! waer heeft my myn dwaesheyt toe gebracht! Hier ſullen ſe mijn gebeente ſchier of morgen noch vinden, ſoo ſchoon afgeknaegt, dat'er niemant ſal weſen die ſe meer kennen ſal, en mijn lief beeſt daer by. Doch dit ſal ten minſten onſe getrouwe liefde te kennen geven, en dat Sanche noyt ſijn eſel, nog ſijn eſel Sanche verlaten heeft. Ellendige als wy bennen! ſeg ick nog ereys, waerom heeft het ons lot niet geweeſt in ons vaderlant te ſterven, en onder de onſe, daer wy ten minſten nog ymant ſouwen gevonden hebben, die ons ſou beklagen! O mijn trouwe geſelſchap, en mijn alderliefſte vrient, wat quade belooning heb je voor al jou goede dienſten! Och vergeeft het my, en bid de fortuyn ſoo wel als gy kond, dat de ſelve ons hier van daen brengt; en ik beloof u een laurierkroon op te ſetten: en dan ſalje ſoo wel een gelauriert Poëet lijcken, als yemandt van alle deſe nieuwe rijmers. Op deſe manier deed Sanche ſijn klagten vaſt, en ſijn eſel hoorde hem al vaſt aen, ſonder hem een woort t'antwoorden: ſoo groot was de droefheyt daer de bedroefde in was. Eyndelyck, hebbende in deſe en diergelyke klagten den nagt doorgebragt, quam den gewenſchten dag ten laetſten aen, als wanneer Sanche klaerlijk begoſt te ſien, dat het hem ſo onmooglijk was, als aen den hemel te racken, uyt deſe put te klimmen, ſonder dat hem yemandt hielp; waer op hy noch meer als te voren begoſt te klagen, ſchreeuwende ſo luydt als hy koſt, dog al te vergeefs,

geefs: want daer was niemandt omtrent die hem hooren koſt. Doe hieldt hy ſich voorſeeker voor doodt. Graeuwtje lag vaſt met de muyl om hoog, en Sanche hielp hem ſoo wel als hy koſt op de been, daer het beeſt qualijck op ſtaen koſt; en halende uyt ſijn knapſack, die meê het ſelve ongeluck had uytgeſtaen, een ſtuck broodts, gaf hy het ſijn eſel, dat hem noch niet qualyk en ſmaeckte, ſeggende tegens hem, gelijck of hy hem wel verſtaen had: Hou daer, graeuwtje, ſterk het hart wat. Ondertuſſchen ſag hy daer in een hoeck een ſcheur, daer omtrent een menſch door koſt, ſoo hy ſich een weynigje benaeude. Sanche ging'er na toe, en drong'er zich met gewelt deur, en ſag, dat'er van binnen een heele ruymte was; 't welck hy bequamelijk koſt ſien, alſoo door een ding, gelyck of het een dack was, eenig licht daer door in quam. Hy ſag oock, dat het breeder en breeder wiert; 't welck ſiende, liep hy weêr na ſijn eſel toe, en, nemende een ſteen, ſchraepte de aerdt van de ſcheur ſoo veel af, dat'er den eſel oock deur koſt, gelijck hy der hem deur kreegh; en vattende hem by het ſeel, leyde hy hem vaſt agter hem door die grotte, om te ſien of'er oock een uytgang aen de andere zy was. Somtydts ging hy in het doncker, ſomtijdts had hy een beetje licht, maer altoos overvloet van vrees. Lieve tijdt! ſey hy by ſich ſelf, het geen voor mijn ongeluck is, ſou voor mijn meeſter een geluckige avontuur weſen, die hier ſijn Paleyſen en koſtelijcke Salen ſou weten te vinden, en hoopen eyndelijck op een groene aengename beemd uyt te komen: maer ick, armen duyvel als ick ben, vrees dat de aerde elcken oogenblick onder mijn voeten open ſal gaen, en dat ick daer met lijf en ziel in verſincken ſal; want het quaet komt toch noyt alleen: en in die gedachten docht hem, dat hy wel meer als een half mijl weegs had gegaen, ten eynde van het welck hy eenig licht van verre ſag, 't geen hem verſeeckerde, dat het de wegh was na het andere leven.

Alhier laet hem Cide Hamet, en keert ſig na Don Quichot, die vaſt met verlangen wagte na den tijt van de kamp, die hy voor de maegdeloſe dochter van Donna Rodrigues ſou doen. Het gebeurde dan op ſekere morgen, dat hy eens uytrijdende om ſijn paert wat te oeffenen, en te over leggen, hoe hy ſig des anderen daegs in de ſtrijdt ſou houwen, en met Ronzinant een loop doende, ſoo dicht by een gat quam, dat, ſoo hy den toom niet by tijds te rugh had getogen, hy hol over bol, met paert met al, daer ſou hebben in gevallen. Evenwel, hy hieldt ſich op, en viel niet; naderde ſoetjes, ſonder af te ſtaen; en ſag de diepte eens aen, wanneer

hem een groot geſchreeuw ter ooren quam; en naeuwer toeluyſterende, hoorde hy, dat'er geroepen wiert: Hola, hou daer boven, is'er oock eenig Criſten menſch, of eenig goet Ridder, die medelijden heeft met een arm menſch, die levendig begraven is, met een ongeluckigen Governeur? Don Quichot dacht terſtont, dat hy de ſtem van Sanche hoorde, en wiert daer over vol verbaeſtheyd; en verheffende ſijn ſtem wederom ſoo veel als hy koſt, riep hy: Wie is daer om laeg? hola! wie klaegt daer ſo? Wie ſou het ſijn, antwoorde den ander, als den ongeluckigen Sanche Pance, die om ſijn ſonden met het Governement is geſtraft geweeſt van het ongeluckige Eylant Barataria, alias Schiltknaep van den vermaerden Ridder Don Quichot de la Mancha. Don Quichot ſulks hoorende, verwonderde ſich noch te meer, en kreeg terſtond een inval of Sanche wel dood ſou zijn, en dat ſijn ziel daer gepynigt wierdt; en in die gedachten ſey hy tegens hem: ick beſweer u by al dat ick kan, gelyck een goedt Catholyck, dat ghy my ſegt wie ghy zijt, en, ſo gy een gepeynigde ziel zijt, wat ick voor u doen ſal: dewijl het myn ampt is, al de benaeuwde, bedruckte en bekommerde harten en zielen te verlichten, ſoo wel in de andere, als in deſe wereldt. Gy die daer op die manier ſpreeckt, antwoorde die van binnen, lijckt wel Mijn Heer Don Quichot te weſen; want ſoo veel kan ick aen de ſtem oordeelen. Ja die ben ick, hervatte onſen Ridder, en geen ander, die de benaeuwden vertroost, en de bedruckten helpt: maer ghy dan, ſeght my wie ghy zijt; want gy verſchrickt my: en indien ghy mijn Schiltknaep bent, en geſtorven, en door groote genade in het Vagevyer zijt, daer zijn middelen genoeg by onſe Moeder de Kerck om u te verloſſen, daer ick mijn uyterſte beſt toe ſal doen: daerom ontdeckt my hoe 't met u gelegen is. Ick ſweer u by dit en by dat, of ick moet mijn leven, dat is nu even veel, &c. antwoorde den ander, dat ik uw Schiltknaep Sancho Pança ben, en dat ick van al mijn leven noch niet doodt en heb geweeſt; maer dat ik mijn Gouvernement om ſekere redenen, die ik daer na ſal ſeggen, verlaten heb; en dat ick van de voorleden nacht in dit hol gevallen ben, met eſel met al, die tot teecken van waerheyt noch by my is: en op het ſelve oogenblick, gelijck of het beeſt ſijn meeſter verſtaen had, begoſt het te balcken, dat het klonck. De getuygenis is goet, zey Don Quichot; ick ken de ſtem wel, en hoor oock wel de uwe, Sanche mijn ſoon: wacht hier een weynig: ick ga na het Kaſteel van den Hertog, dat hier dicht by is; en men ſal u uyt dat hol helpen. Gaet doch

Mijn

Mijn Heer, ſey Sanche, en om der lieſde wil komt dog ſtrik ſtraks weêr; want ik kan 't hier niet langer harden: ik ſterf van enckele vrees. Don Quichot liet hem, en begaf ſig ter vlugt na het Kaſteel, om den Hertog en Hertogin te ſeggen, hoe Sanche gevaren was, die daer ſeer over verwondert waren; hoewel ſe wel koſten begrijpen, dat hy moſt gevallen zyn ter plaetſe daer de grotte uytquam, die daer van over ouden en langen tijden was gemaeckt geweeſt: maer ſy koſten niet bedenken, hoe en waerom hy ſijn Gouvernement had gelaten, ſonder dat ſy tijding van ſijn komſt hadden gehad. Eyndelijk, men kreeg koorden, zeelen, en volk by der hant, en met veel arbeyt en moeyte trockenſe eerſt graeuwtje, en toen Sanche uyt het hol, dat is, uyt de duyſternis in het ligt. Een ſeeker Student ſtont'er by, en ſey: Op die wijſe moeten al de quade Goverueurs varen, gelijk deſen, dien men half doodt van honger uyt het graf haelt, om ten tweede mael begraven te worden, ſonder een duyt by ſijn Gouvernement opgeſteeken te hebben. Sanche hoorde deſe woorden vaſt aen, en gaf daer op tot antwoort: Acht dagen is het geleden, ghy laſteraer als ghy bent, dat ick een Eylandt heb beginnen te gouverneeren, gedurende het welck ick my niet ſeer over gegeten, noch over gedroncken heb: want de Doctoren, en andere vyanden, hebben het my ſoo moe gemaekt, dat ick het ſchier met mijn leven ſou beſuurt hebben. Voor de reſt weet ick van helder noch penning, van kruys noch munt te ſeggen; en ſijnde dit alſoo, dunkt my niet, dat ick ſo bijſter verdient heb dus te varen, als ik gevaren ben. Elck ſchickt hem na de tijdt, en het is al geen goudt dat'er blinckt, en meer en ſeg ick niet. Maer houdt u geruſt, want op al ſulcke beuſelingen te antwoorden ſou nimmermeer gedaen werk weſen: hy behoeft veel potten en koppen, die alle man de mondt ſal ſtoppen. Soo een Goverueur rijck uyt ſijn Governement komt, men maekt'er een dief van: komt hy arm, men noemt hem een ſot of een nar: en ick verſeecker u, dat ſe my deſe mael eer voor een ſlechthooft, als voor een dief ſullen houden. Met deſe redenen quamen ſe vaſt by het Kaſteel, omringt met jongens en ander volck. Den Hertog en Hertogin lagen op een gaendery, wachtende de komſt van Don Quichot en Sancho, die niet eer wilde gaen om den Hertog en Hertogin te ſpreecken, voor en al eer hy ſijn eſel wel verſorgt had; en dat gedaen, en het beeſt over ſijn ongeval getrooſt hebbende, begaf hy ſig terſtondt na boven toe, vallende voor de ſelve op ſijn knien, ſeggende: Ick, Mijn Heer en Mevrouw, ben geweeſt, volgens

gens uwer Hoogheden believen, en buyten myn verdienſten, om het Eyland Barataria te beſtieren, daer ick naekt in, en naekt weêr uyt gekomen ben: ick win'er niet by, ick verlies'er niet by: en of ik wel of qualyk gegoverneert heb, daer zyn goede getuygeniſſen van: voor de reſt, laet ſe ſeggen wat ſe willen. Ick heb twijfelachtige ſaecken ontknoopt, vonniſſen gevelt, en doorgaens honger en dorſt geleden, om dat het ſoo beliefde aen Doctor Pedro Rezio, geboren van Tirteafuera, ordinaris Medecyn van het Eylandt. De vyanden hebben ons by nacht aengetaſt, en een groote ontſteltenis gemaeckt; en die van het Eylant ſeggen, dat ſe victory bevochten hebben, en dat door de ſterckte van mijn arm; en ſoo moet haar morgen het hooft ſtaen, als dat waer is. Kortelijck, ick heb, gedurende dien tijdt, onderſogt wat het goverueren te ſeggen is, en bevonden, dat myn ſchouwers te ſwack zyn om het ſelve te verdragen: en alſoo heb ick liever by tydts willen daer uyt ſcheyen; eer ik met Governement met al te gronde ga. Giſteren morgen ben ick uyt het Eylant vertrocken, latende het ſelve gelyk ick het gevonden heb, met de ſelve ſtegen en ſtraaten. Ik heb van niemant yets te leen begeert, noch my met rapen of ſchrapen gemoeyt: en hoewel ick meende eenige voordelige ordonnantien gemaeckt te hebben, heb ick het evenwel gelaten; vreſende, dat ſe niet ſouden onderhouden worden. Ik ben dan vertrocken ſonder ander geſelſchap als dat van myn graeutje; val daer op in een diep gat; en ben daer eerſt deſen morgen uytgeraeckt: doch dit is'er van, had ick ter goeder uren Mijn Heer Don Quichot niet gevonden, ick had'er niet uytgeraeckt voor het eynd van de werelt. In voegen dan, Mijn Heer en Mevrouw, hier is uwen Governeur Sancho Pança, die ſoo veel voordeels in tien dagen tijdts gedaen heeft, dat hy nu weet, dat hy geen duyt wil geven voor het Governement van de heele werelt, ik ſwijg van een Eylant. En hier mede dan kus ik uwer Dooluchtigheden handen; en met een ſprong ſpring ik'er uyt, en weêr in den dienſt van Myn Heer Don Quichot: daer eet men ook broot, en met minder ongemack: en dan ſmaekt my een kant broodt beter, als een patrijs. Aldus maeckte Sanche een eynd van ſijn wytloopig verhaal, vreeſende Don Quichot yder oogenblick, dat hy duyſenden van ſotternyen ſou voor den dagh brengen: maer als hy ſag, dat hy der ſo wel, en met ſoo weynige at quam, dankte hy der den Hemel voor. Den Hertog omhelſde Sancho, ſeggende, dat het hem in ſijn hert ſeer deed, dat hy het Gouvernement ſo haeſt gelaten had; maer dat hy hem een ander ampt in ſijn gebiedt beſchicken

ken ſou, dat hem ſo laſtig niet ſou vallen, en meer voordeels toebrengen. De Hertogin omhelſde hem oock, en beval, dat men hem wel onthalen ſou: want hy liet ſich aenſien vry wat uytgeſtaen te hebben.

Het LVI. Hooft-ſtuk.

Van de ſchrickelijcke ſtrijdt tuſſchen Don Quichot de la Mantha en den Lacquay Toſilos, tot beſchermingh van de Dochter van Donna Rodrigues.

DEn Hertog en de Hertogin hadden geen berouw van datſe het Gouvernement aen Sanche hadden gegeven, en te minder, wanneer den Hofmeeſter nog dien ſelven dag op het Kaſteel weder aenquam, die hen van woord tot woord alles vertelde, dat hy daer uytgerecht had, en ook eyndelick het beſpringen van het Eylandt, de geweldige ontſteltenis van Sanche, en de daer op volgende uyttocht; daer ſe al te ſamen groot vermaeck in ſchepten. Hier na quam, ſeyd de Hiſtorie, den dag van den ſtrijt; en hebbende den Hertog menigmael onderrechting gedaen aen ſijnen Lacquay, hoe hy ſich tegen Don Quichot ſou hebben te dragen, om hem te overwinnen, ſonder hem te quetſen of te dooden, deed hy eerſt het yſer van de lançien afnemen, ſeggende tegen Don Quichot, dat de Chriſtenheyt, die hy beleedt, niet toe en liet, dat dien ſtrijd met ſulck een gevaer ſou geſchieden, en dat ſe ſich moſten te vreden houden met dat hy hen vry velt in ſijn lant gegeven had, tegen het beſluyt van 't heylig Concilie, daer diergelijcke uytdagingen in verboden zijn. Don Quichot gaf tot antwoort, dat ſijn Excellentie daer in mogt handelen ſo als het hem gelieſde, en dat hy gehoorſamen ſou. Den ſchrickelijken dag eyndelijck aengekomen zijnde, deed den Hertog op ſijn voorhof een tooneel opregten, daer de Rechters van den ſtrijdt, en de klagende Jonckvrouwen, op ſouden ſitten. Ondertuſſchen quam 'er een groote menigte volcks van de omleggende dorpen, om den ſtrijd te ſien; alſo ſulcks iets nieuws was, en in die geweſten noyt geſien. De eerſte, die in het parck quam, was den Meeſter van de Ceremonien, die het ſelve onderſogt, en rontſom ging, om te ſien of 'er ook eenig bedrog in was, of het een of het ander gemaekt of gelegt om een ander te doen ſtruykelen. Daer op quamen de twee Vrouwen in, en gingen ſitten op haer ſtellagien, van hoofden tot de voeten bedekt ſijnde, met groote teekenen van droefheid. Een weinig daer na quam Don Quichot aen de eene, en den ſterken

Lacquay Toſilos aen de andere zijde, in het park, verſelt met veel geklank van trompetten, ſittende den Lacquay op een groot paert, met het viſier van ſijn helmet neder geſlagen, en gewapent met ſtereke en blinckende wapenen. Het paert ſcheen wel een Vries paert te zijn, breedt, en van bruyne coleur, hebbende groote quaſten aan ſijn vier voeten. Hy reedt het parck een mael over, en, komende by de Vrouwen, ſag ſe een wijl aen die hem tot haer man eyſchte; en daer op riep de Ceremony-meeſter Don Quichot ook by der handt, en vraagde in hun beyder tegenwoordigheit aan de Vrouwen, of ſe hun ſaek aan Don Quichot de la Mancha betrouwden? Sy antwoorden ja, en dat al het geen hy daer in deed, wel gedaen, van kracht, en van waerde was. Ondertuſſchen hadden ſich den Hertog en de Hertogin op een galdery begeven, die boven het parck ſtondt, 't welck rontſom van menſchen krielde, die vaſt verwachten deſen verbitterden ſtrijdt te ſien. De conditien waren, dat, indien Don Quichot ſijnen vyand overwon, de ſelve ſou gehouden weſen de Dogter van Donna Rodrigues te trouwen; en in tegendeel, dat den ander ſou vry en ontſlagen blijven van alle beloften en pretentien. Aldus ſcheyde hen den Ceremony-meeſter van malkander, en deelde hen de Son in tweën; en daer op begoſten de trompetten te klinken, de aerde te dreunen, en de harten der menſchen te beven, den eenen vreeſende, den ander hopende het quaet of het goet van deſe ſaeck. Eyndelijk, Don Quichot bevelende ſig ſelven van gantſcher harten aan onſen Heer, en Mevrouw Dulcinea van Toboſo, ſtont te wachten na het teecken van den ſtrijdt: maer onſen Lacquay had wel heel andere gedagten, en dat waren deſe, dat hy, ſiende op ſijn vyandin, de ſelve in ſijn hart keurde voor de ſchoonſte Jonckvrouw ter werelt. En daer op komt dat blinde leckertje, dat men ordinarelijck Cupido noemt, en wou die gelegentheyt niet verlieſen, om te triumpheren over een lacquayen hart; en daerom, al ſoetjes al ſachjes, quam hy ſtilletjes aenſtrijcken, en, ſonder dat 'er yemant was die het ſag, ſchoot den armen Lacquay met een van ſijn pijlen dwars deur en deur het hart heen: en dit had hy goet te doen, alſoo den bengel inviſibel ging, en den armen hals ſo wis koſt nemen, als hy begeerde, ſonder dat yemand koſt ſeggen, qualik doe je. Den Lacquay dan als met liefde bevangen weſende, bleef gedurig ſijn beminde ſtaen aenkijcken, in voegen hy ſelf het teecken van den ſtrijdt niet en hoorde: ſo was hy opgetoogen. Maer Don Quichot had ſo haeſt de trompet niet gehoort, of hy rende, ſoo hardt als Ronzinant loopen koſt, na

ſijn

ſijn vyant toe; en met als hy voortſloeg, riep hem Sanche, ſijn goede Schiltknaep, na: Den Hemel geleyde u, blom en ſuyvel van de dolende Ridderſchap: den Hemel geeve u de overwinning; want gy hebt een goede ſaeck. Toſilos, hoewel hy Don Quichot wel ſag aenkomen, bleef evenwel ſtil ſtaen, en, in plaets van hem tegen te gaen, riep den Meeſter van het parck; welke gekomen zijnde, ſey hy tegen hem: Dit gevecht, Heer, geſchiet dat niet ten eynde ik deſe Jonkvrouw ſal trouwen, of niet? In trouwen ja, wiert hem geantwoort. Voor mijn part, ſey den Lacquay, ick ben geraeckt in mijn conſciency, en reeken, dat ick de ſelve groote laſt ſou aendoen, indien ik in dit gevecht voortging; en daerom geef ick my op, als verwonnen, en begeer deſe Jonckvrouw van ſtonden aen te trouwen. Den Meeſter van het velt bleef verwondert over deſe redenen van Toſilos; en alſoo hy een der beleyders van het ſpel was, koſt hy hem daer geen antwoordt op geven. Don Quichot hielt ſich op te midden van ſijn loop, ſiende dat ſich ſijn vyandt niet en repte; en den Hertog koſt niet bedencken, wat d'oorſaeck mocht zyn, waerom den ſtrijdt niet voort en ging: maer den Meeſter van het parck liep hem ſeggen, wat 'er van was, en wat Toſilos geſegt had; daer hy over verwondert en niet ſlechtelijk vertoornt wiert. Ondertuſſchen begaf ſich Toſilos daer de Jonckvrouwen waren, en ſey tegen haer overluyt: Ick, Mevrouw, ben gereedt uw Dochter te trouwen, en begeer met geen pleyten of vechten te halen dat ik in vrede kan krijgen, en ſonder gevaer van de doodt. Den braven Don Quichot ſulcks hoorende, ſeyde: Dewijl dat dan ſoo is, ſoo ben ick ontſlagen van mijn beloften: trouwt malkander in 's Heeren naem, en maeckt u te ſamen vrolick. Ondertuſſchen quam den Hertog van boven, en ſey tegen Toſilos: Is het waer, Ridder, dat gy u ſelfs voor overwonnen houdt, en dat gy, aengeport door de ſchreum van uw conſciency, deſe Jonckvrouw wilt trouwen! Ja, Mijn Heer, antwoorde Toſilos. Hy ſal veel beter doen, zey Sancho, want dat gy de muys ſout geven, geeft dat de kat, en maeckt van de noot een deught. Ondertuſſchen maekte Toſilos ſijn helmet vaſt los, biddende, dat men hem wat wilde helpen, en haeſt maeken; want het viel hem daer te benauwt in. Dit wiert gedaen, en hy, het helmet afnemende, toonde wie hy was; het welck Donna Rodrigues en haer Dochter ſiende, riepen de ſelve overluyt: Dit is bedriegery: den Hertog, Mijn Heer, heeft de Lacquay Toſilos in de plaets van een ander geſtelt: recht van Godt en den Koning

over

over ſulk een bedriegery. Bekommert u niet, Mejuffrouwen, antwoorde Don Quichot, hier is geen ſchelmery mede gemengt; en indien het is, moet men ſulx Mijn Heer den Hertog niet wijten, maer wel de quaetaerdige Toovenaers, die my vervolgen, welke my benijdende de eer van deſe overwinning, het aengeſicht van uw Bruydegom in dat van den Lacquay verandert hebben. Volgt gy mijn raet, in ſpijt van al deſe Toovenaers: neemt hem; want ſonder twijffel, hy is de ſelve dien gy meent. Den Hertog, die dit altemael ſtondt aen-en hoorde, meende al ſijn gramſchap te verlaten, en ſey: De dingen, die den Heer Don Quichot bejegenen, zyn buyten ordinaer; want ick ben mede van gevoelen, gelijck als hy is: en daerom ſou mijn beſte raedt zyn, dat men dit houwelijck noch een veertien dagen opſchorte, en ſloot deſen man ſoo lang op, om te ſien of hy ſich onder dies oock weder in ſijn eerſte gedaente verandert; want daer tegen ſal de kracht miſſchien, of wel de gramſchap van de Toovenaers gedaen ſijn, te meer, dewijl het hun dagelijks werk niet en is. Och lacy! Mijn Heer, ſey Sanche, die ſchelmen hebben het voor een gebruyk, al de dingen te veranderen, die Mijn Heer aengaen. Een Ridder, genaemt de Ridder van de Spiegels, dien hy over eenige dagen overwonnen heeft, hebben ſe gaen veranderen in de gedaente van den Baccalaureus Samſon Carraſco, een man van ons dorp, en een groot vrient van Myn Heer; en Mevrouw Dulcinea hebben ſe gaen veranderen in een leelicke boerin: en daerom ben ick van gevoelen, dat dien man geen lacquay is, en ook geen lacquay ſterven ſal. Hier op antwoorde de Dochter: Hy ſy dan die hy wil, laet het werk voortgaen alſo ik liever de wettige huysvrouw van een Lacquay, als van een Ridder beſpot wil ſijn; al hoe wel hy geen Ridder is, die het my gedaen heeft. Kortelijk, het was en het bleef beſloten, men ſou Toſilos ſo lang opſluyten, om te ſien of hy ook mocht veranderen. Elk een wenſchte Don Quichot geluck met ſijn overwinning: maer de toeſienders waren qualick te vreden, dat de kampioenen malkander niet in ſtucken hadden gehouwen: even eens gelijk de kinderen, die bedroeft zyn, wanneer den man, die hangen ſou, pardon heeft gekregen. Elk ging weêr ſijns weegs, en den Hertog met Don Quichot na het Kaſteel. Men ſloot Toſilos op; en Donna Rodrigues met haer Dochter waren wel te vreden, dat het door den eenen of den anderen weg evenwel op een trouwen moſt uytkomen; gelijck oock Toſilos de uuren telde.

Het

Het LVII. Hooft-ſtuck.

Hoe Don Quichot ſijn affcheyt nam, en het geen hem gebeurde met Altiſidora, Staet-dochter van de Hertogin.

HEt dagt Don Quichot noodig eenmael deſe trage ledigheyt te laten, en uyt dit Kaſteel te vertrecken; alſoo hy ſich inbeelde, dat de werelt groot gebrck leed by ſijn afzijn, en ſijn dapperheyt af breuck door dit gemackelijk leven, ja ſoo verre, dat hy vreeſde daer ſchier of morgen reekening van te ſullen moeten geven. Hierom dan verſocht hy op ſeeckeren dag ſijn affcheydt van den Hertog, om te vertrecken; 't welk hem eyndelijk gegeven wiert, dog niet ſonder uytterlijke teekenen van groote droefheyt. De Hertogin leverde Sanche Pança den brief van ſijn vrouw, die daer over wel hartelijk begoſt te ſchreyen, ſeggende: Wie had gedocht, dat ſulken grooten hoop, als daar mijn beminde huysvrouw in is, ſo in rook ſou verdwenen hebben, en dat ſulk een trap van eer weêr op een Schiltknaep ſou hebben uytgekomen! Evenwel ik ben blijde, dat mijn Tereſa ſich noch dankbaer toont, met het ſenden van de neuten; 't geen mijn anders in mijn hart ſou gemoeyt hebben: maer het beſt dat 'er van is, is dat deſe vereering geenſins kan genomen worden voor eenige corruptie; want ick had het Gouvernement doe al weg; en hy, die yets ontfangt, is gehouden dankbaerheyt te betoonen. In der daet, ik ben naeckt daer in gekomen, en naekt daer uyt gegaen; en dit mag ick wel ſeggen met een goede conſciency. Aldus bragt men den dag door, en Don Quichot des avonts ſijn oorlof genomen hebbende, vertoonde ſig des morgens gewapent voor het Kaſteel, daer ſig al het volk van den Hertog liet vinden, om hem te komen ſien, gelijk ook den Hertog en de Hertogin. Sanche ſat op ſijn graeuwtje, met pack en ſack, ſo bly dat hy ſchier uyt ſijn vel borſt, alſo hem den Hofmeeſter een beurſje met twee hondert gouwe kroontjes gegeven had, om tot reysgelt te dienen, ſonder dat het Don Quichot wiſt. Zijnde aldus een yeder even beſig om hem aen te ſien, begoſt onder anderen de bedroefde Altiſidora met een klaeglijke toon den Ridder aldus aen te ſpreecken:

Hoort, wreede Ridder als ghy zijt,
Weerhoudt het heeſt, dat ghy beſchrijt,
En ſpoed doch ſoo geen wegen;
Maer eerder, ſtraffe en harde, ſiet
Wie dat het is, daer gy voor vlieedt,
En die ghy laet verlegen.

Voor-

Voorwaer, noch leeuw, noch tijgerdier,
Noch adder vol van ſchaed'lijck vyer;
Noch beer vol bitſe jongen;
Maer wel een ſchepſel, ſoo volmaeckt,
En ſoo van uwe min geraeckt,
Als niemant ſpreeckt met tongen.

Ghy gaet, maer ach wat voert ghy meé?
Twee armen blancker als de ſnee,
Een hart met vyer ontſteecken,
Twee duyſent ſuchten uyt de borſt,
En ſoo veel tranen voor den dorſt,
Die uyt mijn oogen leecken.

Ghy laet my hier verbrandt tot as,
O wel verbranſte Barrabas!
Dat u de min moet plagen,
En Sanche, ſchoon het is u leedt,
Al ſijn behoorlijckheyt vergeet
Van ſijn drie duyſent ſlagen:

Op dat ſy, die uw harte heeft,
Betoovert blijft ſo lang ſy leeft,
En weet van geen verkanſſen,
En altijt blijven moet als een
Der boſte meyden uyt het veen,
Die op de kluyten danſſen.

Dat yeder u voor valſch beroemt,
En al de werelt trouwloos noemt,
Soo ver als oock verſcheyen
Het prachtigh Keulen van den Rijn,
En Londen van den Teems mag zyn,
Of't Hooge ſchoul van Leyen.

U komc, tot uw ſchaed en ſchand,
Noyt Aes noch Koning in de handt,
En als gy komt te ſnijen
De exter-oogen van uw voet,
Dat't oog u daer van tranen moet,
Eer ghy de pyn moet lijen.

Wel

Wel gaet dan heen wie dat ghy zijt,
Die dat gebeende beeſt berijdt;
Maer draegt geen roem van vrouwen:
Mind' ick u oyt, ô ſnoode, weet,
Het is my ſoo van harten leedt,
Dat ick 't niet kan onthouwen.

Terwijl Altiſidora op deſe wijs haer beklag deed, bleef haer Don Quichot vaſt ſtaen aenſien; en den Hertog verwonderde ſig ten alderhoogſten over haer aerdigheyt, die te grooter was om dat dit ſoo onverwacht voorquam. Willende derhalven het werck ſijnen vollen ſtand geven, ſey hy: My dunkt, Heer Ridder, dat ghy hier te goeden tractement hebt ontfangen, om yemant misnoegt te laten: daerom, by ſoo veer ghy deſe Jonckvrouw eenig oneer gedaen, of te voren gelegt hebt, ick verſoek u, dat gy het haer vergoeden wilt, of ſo niet, ſo daeg ik u in 't veld, ſonder dat gy behoeft te vreeſen, dat eenig Toovenaer my veranderen ſal, gelijck aen Toſilos gebeurt is. Ach! den Hemel wil niet, antwoorde Don Quichot, dat ick oyt geweer treck tegens uw doorlugtige perſoon, daer ick ſo veel genade van ontfangen heb: ik heb die Jonckvrouw niets ontſtolen, noch ontdragen, laet ſe vry alle dingen doorſien, nog oyt eenige onkuyſheyt te voren gelegt; maer ſy ſpreekt gelijck als een die verlieft is, daer ick in allen gevalle geen ſchuldt toe en heb, en daerom behoef ick daer geen vergiffenis over te bidden, nog aen haer, nog aen uw Excellentie, die ick bidde een beter gevoelen van my te hebben, en my verlof te geven om mijn weg te vervolgen. Den Hemel gun u een goede reys dan, Heer Don Quichot, antwoorde den Hertog, dat wy altoos goede tijding van uw daden mogen hebben, en gaet in vrede; want te langer ghy hier zijt, te meer lijden ghy deſe arme Jonckvrouw aendoet. Don Quichot boog ſijn hooft, en deed den Hertog en Hertogin ſijn eerbieding, beneffens al de tegenwoordigen, en, wendende ſijn paert, reed ſijns weegs; en Sanche van gelijken doende, volgde met ſijn graeuwtje. Aldus geraekten ſy buyten het Kaſteel, en namen hun weg na de ſtadt Zaragoça

Het LVIII. Hooftſtuk.

Handelende van de Avonturen, die Don Quichot ſoo dicht over quamen als ſtof regen.

DOn Quichot ſig ſelven ſiende in het open veld, en eyndelijk verloſt van de moeyelijkheyt die hem Altiſidora aendeed, docht

docht in ſijn element, en het centrum van ſijn ruſt te zijn, vindende een nieuwe moedigheyt in ſijn hart om ſijn Ridderlijcke daden te vervolgen, en daerom, keerende ſich na Sanche, ſey: De vryheydt, Sanche, is een van de koſtelickſte gaven, die de menſchen van den Hemel ontfangen hebben, ja al de ſchatten des werelts zijnder niet by te vergelijcken: voor de vryheyt, gelijck voor de eer, moet men ſijn leven wagen: in tegendeel is de gevangenis een van de grootſte ellenden. Ick ſeg dit, Sanche, om dat ghy wel geſien hebt, hoe wy in dat Kaſteel onthaeldt ſijn geweeſt; en evenwel, niet tegenſtaende al de ſelve heerlickheden van ſpijs en dranck, beeld ick my in naeu beſloten en beſet te ſijn geweeſt, om dat ick deſe dingen niet heb gebruyckt met die vryheydt; daer ick ſe ſou mede genut hebben, indien ſe de mijne waren: want de verbinteniſſen, die men door ſulcke weldaden haelt, maecken ons tot gevangens van de weldaders, en houden het gemoedt te ſeer gebonden om vry te weyden. Geluckig is dien man, die een ſtuck broodts van den Hemel ontfangen heeft, ſonder daer yemandt danck voor te weten, als dien ſelven Hemel. Evenwel, antwoorde Sanche, moet men niet ondanckbaer weſen, al was het maer voor een onnooſele twee hondert gouwe kroonen, die den Hofmeeſter my in een beurſje gegeven heeft, die ick gelijck een comportatijſje op mijn hart gelegt heb tegen den aenſtaenden noodt; want over al vinden wy juyſt geen Kaſteelen óm getracteert te wórden, maer wel herbergen daer ſe ons een bet affmeeren. In deſe en diergelijcke redenen vervolghden ſe vaſt hun wegh, wanneer ſe, hebbende ongevaar een myl voort gereden, omtrent twaelf mannen, als huysluyden gekleet, ſagen in het gras leggen, eetende met malkander in goede vrede. Dicht by hadden ſe gelijk als een witte doeck, daer ſe yets mede bedeckt hielden, die wel ſijntjes toe gebonden was. Don Quichot by hen komende, en hen gegroet hebbende, was het eerſte, dat hy vraegde, wat ſe daer onder dat witte kleedt hadden? Een van den hoop antwoorde: Onder dat kleedt zijn eenige fraye ſchilderyen, die wy in ons dorp moeten gebruycken: wy houdenſe ſoo bedeckt, op dat ſe niet verblicken ſouden van de Son. Indien het u belieft, ſey Don Quichot, ik wenſchte ſe wel eens te ſien; want ſy moeten al ſchoon zijn, die men met ſulck een ſorg bewaert. Ick verſeecker u, antwoorde den ander, dat 'er niet een is, of hy ſtaet ons op de vijftigh ducaten; en op dat gy het moogt gelooven, ſoo gelieft het ſelfs te ſien: en met eenen aflatende van eeten, haelde hy de eerſte ſchildery voor den dag, die van Sint Joris was, ſittende

tende op sijn paart, met het serpent doorsteecken onder sijn voeten, gelyk men hem gemeenlyk schildert, sijnde het geheele beelt niet anders als een gouwen berg. Dien Ridder, sey Don Quichot, is een van de beste doolende Ridders geweest, en sijn naem was Sint Joris, sijnde boven al een beschermer der Jonkvrouwen. De man haelde een ander hier mede voor den dag, en die geleeck wel een Sint Marten te weten; want hy sneed een stuck van sijn mantel af, en gaf het den armen man. Naeuwelicks had hem Don Quichot gesien, of hy sey: Dat is oock een van de Christelijcke Avonturiers geweest; maer ik geloof, dat hy meer milt als dapper was, gelyck gy kondt sien, Sanche, want hy deelt sijn mantel met den armen man. Voorseeker is het toen in de winter geweest, want anders sou hy se hem heel gegeven hebben, so goet arms was hy. Neen, maer hy sal aen het spreeckwoordt gedogt hebben, antwoorde Sanche, Geeft dat gy gevende blyft. Don Quichot lachte eens, en daer meê quam het derde voor den dag, dat den Patroon van Spanjen vertoonde, sittende te paart, met het bloote swaert, slaende de Mooren vast op de vlucht, met een deel afgeslagen hoofden onder sijn voeten. Dat is meê een Ridder van den trap onses Heeren, sey Don Quichot, en genoemt Sint Don Diego, de Morendooder, een van de dapperste Heyligen en Ridders, die'er oyt in de werelt geweest sijn. Het vierde, dat voor den dag quam, was Paulus bekeering, met al de omstandigheden die men daer gemeenlyk by schildert. Dese, sey Don Quichot, is de grootste vyandt geweest dien de Kerck oyt heeft gehadt, en daer na de grootste voorstander geworden, een dolend Ridder in sijn wandeling, een onvermoeyt arbeyder in Gods wijngaert, die den Hemel tot een school, en onsen Saligmaeker tot een leermeester heeft gehadt. Dit was het laeste stuck, en derhalven beval Don Quichot, dat sy se weder decken souden, seggende: Ik houd het voor een goedt voorteecken, myn vrienden, gesien te hebben het geen gy my vertoont hebt, alsoo dese Heyligen de selve professie hebben gehadt, die ick heb, namentlijck de wapenen, behalven dat sy zijn Heyligen geweest, en heyliglijck gestreden hebben, en dat ick een mensch met menschelicke wapenen ben. Sy hebben den Hemel met gewelt gewonnen; doch ick weet noch niet, wat ick met al myn arbeyt gewonnen heb: maer indien mijn Dulcinea eenmaal haar oude standt quam weder te krijgen, en myn oordeel sich te beteren, mocht het wel zijn, dat ick beter wegen ging, als ick tot noch toe gegaen heb. Daer sla geluck toe, antwoorde Sanche. Elck een stondt verwondert, soo over

over de vreemde ſtant als de woorden van Don Quichot, ſonder dat ſe de helft verſtonden van al het geen dat hy ſey. De maeltydt gedaen ſijnde, pakte ſe hun ſchilderyen wederom op; en hun afſcheyt nemende van Don Quichot, vervolgden ſe hun weg. Sanche bleef ſo verwondert, als oyt tevoren, over het geen hy ſijn Heer had hooren ſeggen, en beelde ſich in, dat'er geen hiſtorie of geſchiedenis in de werelt was, die hy niet op ſijn duym en kende, ſeggende wyders: In der waerheyt, Heer, indien dit meê een avontuur mag genoemt worden, is het een van de ſoetſte die wy oyt gehad hebben: hier ſijn wy ten minſten ſonder ſlagen afgeraekt, hebben ook niet eens noot gehad om hand aen het geweer te ſlaen, noch ook honger of kommer te lijden. Gy ſegt wel, Sanche, antwoorde Don Quichot, maer gy moet weten, dat al de tijden niet even eens zijn. Dit is my ſoo veel waerdig, Sanche, dat ick het houd voor een geluckig voorteeken, min noch meer als Scipio Africanus, die den voet op het landt ſettende, met den neus in het zandt geraekte, 't welck ſijn ſoldaten voor een quaet voorteecken namen; maer hy, wijſer als ſy, ſey: Gy ſult my niet ontvlieden, Africa, ick heb u al in mijn armen. Ick geloof het oock wel, hervatte Sanche, en daer op vallende op een ander, ſey hy: Evenwel, die Jonckvrouw Altiſidora was een aerdige tas: jou Genade moet ſe wacker het hart geraekt hebben, door dat ding dat men Crupido noemt, dat ſe ſeggen dat ſoo een blind jongetjen is, 't geen ſoo net weet te micken op de hartjes, dat het hem niet eens miſt. Ik heb echter wel hooren ſeggen, dat die pijlen ſtomp ſijn, daer de vrouwen eerbaer bennen: maer by het ander ſoort lijcken ſe ſcharper als puntjens van naelden. Gy moet weten, Sanche, antwoorde Don Quichot, dat de liefde geen kennis draegt; en daer in is ſe van den ſelven aert als de doodt, die alſoo haeſt een koning als een boer aentaſt. Soo haeſt de ſelve yemants hart beſeten heeft, is het eerſte werk de ſchaemte weg te nemen; en dat is oorſaeck, dat Altiſidora ſoo ſtout was in het ontdecken van haer liefde: 't geen my eerder verwondering als medelijden aenbracht. Dat is even wel een groote wreetheyt, ſey Sanche: voor my, ick wil je dat wel verſeekeren, dat ſe my ſoo veel niet behoefde te ſeggen. O! wat hart van marmer hebt gy, wat voor koper ingewant, en wat voor een yſere ziel! Maer ik kan niet bedencken, wat die onnoſele dogter in jou Genade mag beſpeculeert hebben, dat haer verlieven doet, wat aerdigheyt van trony, wat aengenaemheyt van manieren, wat gelaet, wat lijf en leden? want ik ga jou Genade menigmael

van

van hoofden tot de voeten beſien: en ik ſie der meer in om kinderen meê te bed te jagen, als om Juffers te doen verlieven: want ik heb wel gehoort, dat de ſchoonheyt geweldig aentreckt; maer hoe ick ſoeck, ick kan ſe in jou Genade niet vinden. Gy moet weten, Sanche, antwoorde Don Quichot, dat'er tweederhande ſchoonheden ſijn; de eene is van de ziel, en de het andere van het lighaem: en deſe eerſte beſtaet in verſtant, in eerbaerheyt, goeden handel, miltheyt, en goede manieren. Al deſe deelen konnen wel in een mismaekt menſch zyn; en wanneer men op de ſelve ſiet, makenſe krachtiger liefde als de andere. Ick weet wel, Sanche, dat ick niet ſchoon en ben; maer oock weet ick wel, dat ik niet mismaekt en ben; en aen een braef man is het genoeg, geen wanſchepſel te ſijn, om bemint te konnen worden, wanneer hy de gaven van de ziel heeft, daer ik u van geſegt heb. Met deſe redenen reden ſe in een boſch, dat buyten den weg was; en Don Quichot, eer hy het gewaer wiert, vond ſich in ick en weet wat netten verwart, die van groen garen gemaekt waren; en niet wetende wat te dencken, ſey tegen Sanche: Dit van deſe netten dunckt my een der vremſte avonturen van de werelt te weſen: ik verſeecker u, dat hier mijn vyanden de Toovenaers weêr in de weer ſijn, om my dus te verſtricken, en mijn weg te verhinderen. tot wraeck over de wreetheyt die ick tegen Altiſidora gepleegt heb: maer het zy wat het zy, al waren ſe in de plaets van garen van harde diamanten, of in ſulcker wijſe gemaeckt gelijck dat net, dat Mars en Venus in de fayck kreeg, ick ſal der door breeken, of het bieſen waren: en willende daer meê voortgaen, en 'er door breecken, quamen der op het onvoorſienſte twee ſeer ſchoone Harderinnetjes uyt het geboomte te voorſchijn, ten minſten waren ſe als harderinnen gekleed, behalven dat de rocken en over-rocken van fijn brocado waren, en de reſt van goudt laken. Het hair, dat voor de Son in ſchoonheyt niet behoefde te wijcken, hing haer op de ſchouders, met groene lauwrierkranſſen bekroont, en doorvlochten met amaranthen: den ouderdom, na het ſcheen, was niet onder de vijftien, noch boven de achtien jaren. Dit was een geſicht, 't geen Sanche verbaeſt, en Don Quichot opgetogen maekte; in voegen elck ſtok ſtom den anderen bleef ſtaen aenſien. Kortelijk, een van deſe Nymphjes was de eerſte die ſprack, ſeggende tegen Don Quichot: Houdt op, Heer Ridder, en breekt de netten niet, alſoo de ſelve geenſins tot uwe ſchade, maer alleen tot ons vermaeck en tijdtkorting daer geſpannen ſijn: en op dat gy niet behoeft te vragen, wat wy daer me-

de voor hebben, ſal ik het u in korte woorden ſeggen. In een dorp omtrent twee mijlen van hier, daer veel treffelijk volk woont, hebben de geburen en bekenden een beſluyt gemaekt om met vrouwen en kinderen ſich in deſe plaets, die een van de vermakelickſte hier omtrent is, te komen verluſtigen, makende onder hen allen een nieuwe Arcadia van harderinnen, kleedende de jonckvrouwen als harderinnen, en de jongmans als harders. Wy hebben twee Eclogas, of Hardersſamenſpraken, uyt Garcilaſſo, en noch een uyt den braven Camoes, in ſijn eygen Portugeeſche tael van buyten geleert, die wy tot noch toe niet vertoont hebben, alſoo wy hier giſteren eerſt gekomen zyn, en daer ginder onder de ſchaduw eenige tenten opgerecht, aen den oever van een beek, die al deſe landen vruchtbaer maekt. Wy hebben den voorleden nacht deſe netten aen de boomen geſpannen, om het eenvoudige gevogelte te bedriegen, dat, door ons gejoel verſchrikt, in de ſelve vliegt: en indien het u behaagt, Heer, onſe gaſt te weſen, gy ſult ons wellekom zijn, en vrolick onthaelt worden, alſoo de droetheyt voor dees tijd hier uytgebannen is. Hier mede ſweeg deſe ſchoone, en Don Quichot gaf tot antwoort: Voorſeker, ſchoone Jonkvrouw, Acteon kan niet meerder verbaeſt geweeſt ſijn, als hy de ſchoone Diana ſag baden, dan ick my bevind in het aenſchouwen van uwe ſchoonheyt. Ik prijs en verhef dit voornemen van vermaek, en bedanck u ootmoedelijk voor uw aenbiedingen: en zoo ick u dienen kan, met verſeekering van gehoorſaemd te ſijn, gelieft my ſlechts yets te bevelen; want mijn ampt is niet anders als dankbaerheyt te plegen, en een yeder wel te doen, voornamentlijk ſulke als gy-lieden zyt. Indien deſe netten, die maer een kleyn begrijp beſlaen, de geheele werelt in het rond omringden, ick ſou alle nieuwe middelen bedenken, om de ſelve door te komen ſonder ſe te breken: en op dat gy deſe mijne woorden gelooft moogt geven, ſo weet, dat het u belooft is van Don Quichot de la Mancha, indien gy oyt deſen naem moocht gehoort hebben. Ach mijn ſoete geſpeeltje, ſey doe de andere tegen haer geſellinne, wat goeder ontmoeting is dit! Dien Heer, dien wy daer voor ons hebben, is de dapperſte, beleeftſte, en minnelickſte Ridder van de geheele werelt, 't en waer een Hiſtory, die men van ſijn daden gedrukt heeft, loog. Ick wilder op ſweeren, dat dien goeden man, dien hy by ſich heeft, Sanche Pança ſijn Schiltknaep is, die het alles in bevallickheyt te boven gaet. Het is ſoo in der daedt, antwoorde Sanche, ick ben dien ſelven bevallicken Schiltknaep,

en

en dat is Myn Heer en Meester Don Quichot de la Mancha, voornoemt en geschreven. Laet ons hem bidden, myn vriendin, sey de andere, dat hy by ons blijft, want onse vaders en broeders sullen groot vermaeck in hem scheppen: ick heb mede het selfde van hem gehoort; en boven dat seggen se, dat hy de getrouwste minnaar is daer men van te seggen weet, hebbende tot een beminde een seeckere Dulcinea van Toboso, die de prijs strijckt van schoonheyt over geheel Spanjen. Met reden, antwoorde Don Quichot, 't en waer dat u lieder groote schoonheydt haer overwinning twyffelachtig maeckte: ondertusschen, Mejuffrouwen, neemt geen moeyte om my op te houden, want de besnoeyde plichten van mijn beroep laten my geen rusten toe. Midlerwyl quam'er een der broeders van eene van de schoonen, mede geheel op sijn harders gekleedt, met soodanige stoffe en verçierselen als de harderinnen. Desen vertelden hem, hoe dat dien Heer Don Quichot, en den ander sijn Schiltknaep Sanche Pance was, daer hy uyt sijn Historv wel goede kennis van behoorde te hebben. Den braven harder van gelycken versocht hem vrindelyck in sijn tent te komen; waar door sich Don Quichot eyndelyk liet geseggen. Onderwyl quam den gantschen bocht, van wel meer als dertig persoonen, voor den dag, al te samen op het aerdichste als harders gekleet; en bericht gedaen zynde van dese vreemde gasten, waren se ten hoogsten verblijdt, alsoo se meest al kennis van sijn Historv hadden. Men begaf sich na de tenten, daer men de tafelen gedeckt, en met overvloedige en nette spysen beladen vond. Men ging aensitten, gevende Don Quichot de hoogste plaets, daer een yeder het oog op had. Gegeten hebbende, en de tafel opgenomen sijnde, begost Don Quichot eyndelyck met een groote statelyckheydt te seggen: Onder de grootste sonden, die den mensch begaet, is de grootste (alhoewel sommige de hoovaerdigheydt stellen) die van de ondankbaerheydt; gelyck ook het spreeckwoordt seght, dat de hel vol ondanckbaren is. Dese sonde, voor soo veel my mooglyck geweest is, heb ick tot nu toe gepoogt te ontvlieden; en indien ick de goede dienSten en deugden, die my gedaen zijn, met geen andere kan vergelden, toon ick ten minsten mijn genegentheydt: en soo sulckx niet genoegh is, roem ick'er van, en maeck se openbaer; want die weldaden roemt, en openbaer maeckt, sou se ook wel vergelden, indien hy kost. Maar gemeenlyk is den genieter van minder vermogen, als den gever; gelyck ook Godt, die het alles geeft, boven

ons allen is, voor wiens gaven niemandt genoegſaem kan dankbaer zyn, nog de ſelve vergelden: dog de dankbaerheyt komt in de plaets van vergelding. Ick dan alſoo van gelijcken, ten inſicht van de weldaedt my hier tegenwoordig beweſen, niet konnende de ſelve met wettige en genoegſame vergelding beloonen, doe nu het geen dat ick vermag, dat is, dat ick aenneem twee geheele dagen op deſen vaerweg, die na Zaragoça legt, tegens alle Ridders ſtaende te houden, dat deſe gemaekte Harderinnen de ſchoonſte en beleefſte Jonckvrouwen van de werelt zijn, myn beminde Dulcinea alleenig uytgeſondert, behoudens de gratie en gunſt van al die my aanhooren. Sanche, die toegeluyſtert had als een vinck, deſe woorden hoorende, begoſt luydts keels uyt te roepen: Is'et mooglick, dat'er menſchen in de werelt gevonden worden, die durven ſeggen, ja ſweeren, dat Myn Heer Don Quichot hier tegenwoordig ſot is! Seght ghy ſelver eens, gy Heeren Harders, is'er ergens wel een Dorp-paep, hoe veul letters dat hy ook in ſijn darmen heeft, die deſe dingen ſou konnen ſeggen, als hy ſeydt? Of is'er ergens eenig doolend Ridder, hoe dat hy oock van ſterckheydt mach beroemt weſen, die ſou durven doen dat Mijn Heer hier aengenomen heeft? Don Quichot keerde ſich om na Sanche, en ſey met een ontſteecken en vergramt gelaet tegens hem: Is het mooglick, Sanche, dat'er in de werelt eenig perſoon is, die ſal ſeggen, dat ghy geen botten vlegel en zijt, en dat van een quaetaerdig ſlag? Seght, bengel, wat gaen u myn ſaecken aen, of wat hoeft ghy te beveſtigen dat ick wys ben? Ik ſeg het u, ghy ſnappert als ghy zijt, dat ghy den beck houd, en my niet en antwoordt; maer gaet terſtondt henen, en zadelt myn Ronzinant, ſoo hy anders ontzadelt is, en laet ons gaen mijn aenbiedingen in het werck ſtellen: want ten inſicht van het recht, dat ik aen mijn ſijde heb, ſo houdt ſe vry alreets voor overwonnen, ſoo meenigh als ſich tegen my willen ſtellen. Met eenen vloog hy met een groote fury uyt ſijn ſtoel, latende een yeder met allen verwondert, en vol twijffels, of ſe hem mogten houden voor ſot, of wijs. Eyndelyck viel hem een yeder aen te verſoecken deſe moeyte niet te willen nemen, alſoo ſe genoegſaem van ſijn danckbaer gemoedt verſeekert waren, en het geenſints van nooden was eenige proeve van ſijn dapperheydt te toonen, dewijl de ſelve genoegſaem uyt ſijn Hiſtory bleeck. Evenwel wilde Don Quichot'er meê door, ſprong op Ronzinant, nam ſijn ſchilt en lançie, en ſtelde ſich in het midden van den wegh, die niet verre van de plaets was. Sanche volg-

de

de hem na, op ſijn Graeuwtje, met al den trop van de Princelijcke Harders en Harderinnen, begeerigh om te ſien wat eynde deſe trotſe aenbieding ſou nemen. Don Quichot dan aldus op ſchiltwacht ſtaende, begoſt deſe woorden in de lucht te ſpreecken: *Ghy Paſſagiers, Ridders en Schiltknapen, te voet en te paert, die over deſen wegh reyſt, of reyſen ſult, gedurende deſe twee dagen, hebt te weten, dat Don Quichot de la Mancha, dolend Ridder, alhier geſtelt is, om te beweeren, dat de ſchoonheydt en de beleeftheydt van deſe tegenwoordige Nymphen, inwoonſters van deſe beemden en boſſchen, alle ſchoonheydt en beleeftheyt van de werelt te boven gaen, alleen uyt ſonderende Dulcinea van Toboſo, de vrouw van mijn ziel; en die anders durft ſeggen, ben ick hier vaerdig te verwachten.* Dit herhaelde hy tot twee mael toe, en ſoo menigmael wierden ſe van geen avonturier gehoort: maer het lot, 't welck ſijn ſaecken meer en meer begunſtigde, gaf, dat men een weynig daer na een goedt deel lieden te paert vernam, en veele daar onder met lançien in de handt, die den ſelven wegh quamen, rijdende alle met grooten haaſt. Soo ras had het geſelſchap de ſelve niet vernomen, of een yeder begaf ſich aen een kant, wel verre van den weg af, alſoo ſe vreeſden voor eenig ongemack: alleen Don Quichot bleef onverſaecht ſtaen; en Sanche nam het achter-kaſteel van Ronzinant tot ſijn ſchilt. Den trop van de lançien quam eyndelijck aen, en een van de ſelve, die voor uyt quam, riep van verre tegen Don Quichot: Packt u uyt den weg, gy menſch van den duyvel als gy zijt, of deſe ſtieren ſullen u den hals breecken. Wat ſtieren, gy canaille, antwoorde Don Quichot: voor mijn zijnder geen ſtieren, die macht hebben, al waren 't de geweldigſte die Xarama aen ſijn oevers voedt. Bekent waer te zijn, gy ſnood geſpuys, het geen ick hier aengeſlagen heb, of ghy moet met my ſtrijden. Den ander had geen tijd om te antwoorden, noch Don Quichot geen wil om uyt de weeg te gaen, nog ook de gelegentheydt, al had hy gewilt; want den gantſchen trop van ſtieren en ſtier-bewaerders, beneffens ander volk dat navolgde om het ſtieren gevegt te ſien, 't geen des anderen daegs ſou geſchieden, quam los op haer aen; wierpen Don Quichot, Don Sanche, Don Ronzinant, en Monſieur Graeuwtje hol over bol onder de voet; en maekten'er ten delen hun weg over. Don Quichot bleef heel verbaeſt, Sanche geweldig ontheyſtert, Graeuwtje ſchier half doot, en Ronzinant niet teer wel geſtelt. Maer evenwel eyndelick ſy regten ſig al te mael weêr overeynt, en Don Quichot, ſo haeſt als hy

hy mogt, ſtootende hier, en vallende daer, liep den hoop vaſt agter aen, roepende, en tierende: Houdt ſtal, gy canaille, gy ſnood geſpuys: het is maer een eenig Ridder die u uytdaegt, die niet van die genen is, gelijck men ſegt, die den vluchtenden vyandt een ſilvere brug maeken, enz. maer de anderen gingen evenwel hun gang, ſonder meer op ſijn dreygen te letten, als de windt die daer henen waeyde. Don Quichot eyndelijck buyten adem, en vol ſpijts, ſette ſich op den weg neêr, en verwachte Sanche, die met Graeuwtje en Ronzinant vaſt aenquam. Meeſter en knecht ſat eyndelijck weder op: en ſonder weêrom te keeren, of hun afſcheyt van de gemaeckte Arcadiers te nemen, vervolgden ze hun weg, met meer ſchaemte als genoegen.

Het LIX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de wonderlycke bejegening, die men ſou mogen houden voor een avontuur, welcke Don Quichot gebeurde.

VOor het ſtof en vermeeitheydt van Don Quichot en Sanche quam hen een klare aengename fonteyn ſeer wel te pas, die ſe tuſſchen eenich groen geboomte op hun weg vonden, aen wiens boort, latende Graeuwtje en Ronzinant ſonder toom of halter in de wey loopen, Heer en knecht ſig gingen neder ſetten. Sanche begaf ſich van ſtonden aen na ſijn knapſak, haelende daer het een en het ander uyt; en na dat ſe ſig gewaſſen en gereynigt, en alſo hunnen adem weêr gekregen hadden, ſouden ſe wat gaen kiskaſſen: maer Don Quichot, van enckele quelling, wilde niets in de mondt ſteecken; en Sanche, hoe wel het hem wel ſou geluſt hebben, dorſt evenwel de eerſte niet zijn: doch ſiende, dat hy al even vol gedachten bleef ſitten, verbeet hy ſich ſelve, en alle reſpect overloopende, begoſt hy het broodt en kaes, dat voor hem lach, aen te taſten. Eet, Sanche mijn vrient, ſey Don Quichot toen, onderhoudt gy uw leven, daer u meer als my aen 't mijne gelegen is, en laet my ſterven door de handen van mijn droefheyt. Ick, Sanche, ben geboren om te ſterven al levende, en gy om te ſterven al eetende. En op dat gy moogt ſien, dat ick de waerheyt ſpreeck, ſoo ſiet my hier eens aen, die in de Hiſtorien geroemt, door de Wapenen vermaert, door de Vorſten aengebeden, en door de Jonckvrouwen verſocht ben; en ter tijdt wanneer ik verwagte palmen en triumphen en kroonen door mijn dapperheyt opgeſtapelt te vinden, ſo ſiet my hier nu geſolt en met voeten getreden

treden door onſuyvere ſnoode dieren. Deſe overdencking bint my de handen, verſtompt mijn tanden, en beneemt my alle luſt tot eenig voetſel, in voegen ick van meening ben mijn ſelf van honger te laten ſterven, 't welk de wreetſte doot is die men bedenken kan. Op deſe manier, antwoorde Sanche, ſonder evenwel ſijn eeten te laten, ſo vaerdig als hy koſt, ſo houd uw Genade dat ſegswoort niet voor goet: Hy ſterft die wil, als ik in 't leven blijf. Voor my, ick denck mijn ſelven op ſulck een wijs niet te kort te doen, maer eer te doen gelijck de Schoenmaecker, die het leer ſoo lang reckt met de tanden als hy kan; en ſoo ſal ick mijn leven al eetende ſo veer recken, als het mijn moogelijk is. Gy moet weten, Heer, dat 'er geen grooter ſotterny in de werelt is, als ſoo te wanhopen. Gelooft my vryelijck, als wy wat gegeten hebben, ſoo laet ons hier een weynig in het groen gaen leggen ſlapen; en miſſchien, als ghy wacker wordt, ſal het hooft ſo ſwaer niet weſen. Dit deed Don Quichot, alſo hem docht, dat Sanche gelijck had; en eerſt wat eetende, ſy hy ondertuſſchen: O Sanche, indien gy voor my wilt doen het geen ik u tegenwoordig ſeggen ſal, ſo ſou mijn verlichting te grooter zijn, en dat is, dat, terwijl ick wat ſlaep, (volgens uwen raedt) ghy u een weynigje van hier gingt maecken, en met den teugel van Ronzinant u ſelf een drie of vier hondert ſlaegjes tot afkorting van de drie duyſent en ſoo veel gaeft, tot onttoovering van Mevrouw Dulcinea: want het is een Caſus conſcientie, dat die ellendige Jonkvrouw door uw nalatigheyt noch langer moet betoovert blijven. Daer ſou veel van te ſeggen weſen, antwoorde Sanche, laet ons voor dees tijt alle bey wat ſlapen, en daer na dag en raedt. Dat ſlaen, moet Mijn Heer weten, dat in koelen bloede geſchiet, is al wat te ſeggen, voornamentlijk op een lichaem dat ſlegtelijk gevoet wort: maer laet Mevrouw nog een weynig patienteeren; en als ſy 'er 't minſt om denckt, ſal ick 'er ſo op bruſſen, dat 'er niet een lap vel heel ſal blijven: want tot aen de doodt toe is het al leven: Keulen en Aken zijn op geen eenen dag gebouwt. Don Quichot liet ſich geſeggen, at een weynig en Sanche niet luttick, en gingen zy daer op beyde in het gras leggen, latende hun getrouwe geſellen, gelijck als geſegt is, in het gras weyden. Wacker geworden zijnde, ſatenſe weêr op, en vervolgden hun weg, ſich haeſtende om in een herberg te komen, die ontrent een mijl van daer was: ick ſeg, een herberg, vermits Don Quichot het ſo noemde, tegen ſijn gebruyk, als die het al voor Kaſteelen aenſag. Sy quamen 'er eyndelijk by, en vraegden den Waert, of hy herberg had?

die ja antwoorde, en dat (voegde hy 'er by) ſo goede, en met ſo goet tractement, als yemant binnen Zaragoça hebben koſt. Sy dan ſtonden af, en Sanche verbergde ſijn ſchatkiſt in de kamer, daer hem de Waerdt de ſleutel van gaf. Men bracht de beeſten in de ſtal, en de ſelven hun voeder gegeven hebbende, quam Sanche weêr voor den dag, om te ſien wat hem ſijn Meeſter, die ſich aen een put had neder geſet, belaſten wilde; danckende den Hemel, dat hy dit huys niet weêr voor een Kaſteel aengeſien had. De uur van het avontmael te houden quam aen; men begaf ſich weêr in huys; en Sanche vraegde den Waerdt, of hy yets te eeten had? Den ander antwoorde, hy ſou maer ſpreken wat hem luſte, en het ſou hem beſchickt worden; alſoo ſijn huys ſoo van gevogelt, als viſch, overvloedig voorſien was. Wy ſullen ſo veel niet van doen hebben, zey Sanche: een paer jonge hoenderen daer ſullen wy het wel meê affien; want mijn Meeſter heeft garen wat leckers; en ik, voor mijn, ben ſo bijſter groot van eeten niet. Den Waerdt antwoorde, dat hy geen hoenderen en had, dewijl ſe hem de weſels al te mael opgevreten hadden. Al was het dan een endvogel of twee, hervatte Sanche. So waer als ik levendig menſch ben, zey de Waerdt, ick heb 'er giſteren meer als vijftig in de ſtadt verkocht: maer behalven hoenders en endtvogels, ſo eyſcht wat gy wilt, en het ſal u geworden. Laet het dan een ſtuck van een goede ham weſen, ſey Sanche. Daer hebben wy van daeg het laetſte van opgegeten, antwoorde de Waert: maer de toekomende week ſlagt ick weêr een verken; en dan kunt gy 'er krijgen, al wilde gy 'er tien hebben. Ick ſie wel, ſey Sanche, het ſal op de ouwe boerekoſt uytkomen, dat zijn eyeren in de pan, ſo komender geen qua kieckens van. Het is oock gelijck of het weſen wou, ſey de Waerdt, dat al dat goet juyſt weg is: voor de reſt, het ſal u evenwel aen geen goet beetjen ontbreecken. In 't kort dan, ſey Sanche wederom, laet ons hooren wat 'er is, en daer meê op en weg. Om dan de waerheyt te ſeggen, ſey de Waerdt, ik heb noch twee excelente koevoeten, of het ſchaepsvoeten waren, of twee ſchaepsvoetjes of het koevoeten waren: ſy zijn alreedts toegemaeckt, met een ajuyntje en pepertje, dat jou hart luſt: ja ſy ſchijnen te ſeggen, eet men op, eet men op. Wel houdt ſe dan voor ons, ſey Sanche, want wy ſullenſe ſoo wel betalen als een ander. Niemand ſalder ſijn vinger aen ſmeerig maecken, antwoorde de Waerdt, hoewel ick noch veel andere gaſten heb: maer het is treffelijk volk, dat haer eygen keuken by ſich heeft. Mijn Heer, zey Sanche, is alſoo treffelijck als yemandt,

mandt: maer het ampt, dat hy bekleedt, laet niet toe, dat hy sijn eygen keucken met hem sou voeren: behalven dat hebben wy even te voren onse maeltijdt in het veldt met noten en mispelen gedaen. Soodanig waren de redenen, die Sanche met den Waerd had, sonder dat Sancho wilde voortgaen met te seggen wat sijns Heeren ampt was, hoewel hy hem daer na vraegde. Ondertusschen was het eetens tijdts. Don Quichot begaf sig na sijn kamer: de Waert bracht hem de pot met de koevoeten voor den dag, soo als se was: en also viel men aen het eeren. Digt by hun kamer was noch een andere, hebbende maer een dun beschot tussen beyen, daer Don Quichot hoorde dat men vast dese woorden onderling sprack: Om Godts wil, Heer Don Geronimo (terwijl de Waert noch besig is met de kost op te setten) laet ons nog een capitteltjen horen van dat Tweede Deel van Don Quichot. Don Quichot, horende sijn naem noemen, rechte sijn ooren daer bet na toe, om te hooren wat'er al van hem gesprooken wiert; en aldus hoorde hy, dat den ander antwoorde: Wat sou men meer, Don Jan, van die vodden leggen en lesen? Ik heb het Eerste Deel gelesen, en daerom kan ick in het Tweede geen smaek krijgen. Evenwel, hervatte Don Jan, moeten wy ook yets hebben van het Tweede Deel: want daer kan geen ding so quaet sijn, of het heeft nog yets goets. Het geen my in dit mishaegt, antwoorde den ander, is dat hy hier uytgebeelt wort als vergetende de liefde van Dulcinea van Toboso. Don Quichot, sulks hoorende, begost volgramschap overluydt te seggen: Al die seggen durft, dat Don Quichot sijn Dulcinea vergeten heeft, of vergeeten kan, sal ick loogenachtig maken met de wapenen in de handt: want Dulcinea kan niet vergeten worden; en Don Quichot kan niet vergeten: sijn blasoen is stantvastigheyt, en sijn professie het selve te behouden met soetheyt, sonder geweldt aen yemant te doen. Wie spreeckt daer, riepen die van binnen? Wie anders, antwoorde Sanche, als Don Quichot selve, die goedt sal maken dat hy gesegt heeft, en seggen sal: want een goedt betaelder vraegt na geen pandt. Naeuwelijks had Sanche dese woorden gesprooken, of daer quamen twee Ridders, of die soodanig geleecken, in de kamer; waer van den een de armen om de hals van Don Quichot slaende, sey: Uw tegenwoordigheyt kan uw naem niet verbergen, nog uw naem geen aensien verleenen aen uw tegenwoordigheyt; en daerom sonder twijffel, Heer, gy zijt de regte Don Quichot de la Mancha, Noordtstar en licht van de dolende Ridderschap, in spijt van al die sich met uw naem hebben gesocht te behelpen, en also uwe daden te vernietigen.

gen, gelijk den Autheur van dit Boek gedaen heeft: en toonende daar op een Boeck, dat ſijn macker in de hant hadt, nam het Don Quichot, en, ſonder een woort te ſpreken, ſloeg eenig bladeren om, en 'er een weynig in geſien hebbende, ſeyde: In dat weynige, dat ick geleſen heb, vind ick drie dingen, die in deſen Schrijver te beriſpen zijn. Het eerſte zijn eenige woorden, die ick in de Voorreden heb geleſen: het tweede is de Arragonſe tael, alſoo de ſelve dikmaels ſonder artijckelen ſchrijven: en het derde, dat hem noch aldermeeſt doet kennen voor een botterick, is, dat hy dwaelt in de waerheydt van het voornaemſte der hiſtory, noemende de huysvrouw van Sancho Pança Mary Gutierez, daer ſe ſlegts Tereſa Pança genoemt is: en hy die in ſulcke voorname deelen dwaelt, maekt het beſte gevoelen niet van hem. Een ſchoon ſtuk eetens van een Hiſtory-ſchrijver, ſey daer Sanche tuſſchen, hy verſtaet ſich de ſaeck al ſeer wel, noemende mijn wijf Tereſa Mary Gutierez. Siet 'er noch wat in, Heer, of hy ook mijn naem niet verandert en heeft. Voor ſoo veel, mijn vrient, als ick gehoort heb, ſey daer op Don Geronimo, ſoo zijt ghy Sancho Pança, Schiltknaep van den Heer Don Quichot? Ja die man ben ick, antwoorde Sanche, dat hoef ick niet te loochenen. So heeft deſen Modernen Auteur ſijn Hiſtory niet geſchreven, antwoorde den ander, met de behoorlijcke getrouwheyt omtrent uw perſoon: hy ſchildert u uyt als een ſlocker, en een menſch, ſlegt, ſonder bevallijkheyt; heel anders als die Sanche is, daer in het Eerſte Deel van is verhaelt. Daer mag hem die en die niet voor willen, antwoorde Sanche, hy liet my beter die ik ben, en Sinte Pieter is alderbeſt te Roomen, en meer ſeg ick niet. De twee Edellieden verſogten Don Quichot met hen in hun kamer te komen eeten, alſoo ſe wel wiſten, dat 'er niets in de herberg was, 't geen ſijn perſoon meriteerde. Don Quichot, die altoos geſeggelyck was, ſtont het toe, en ging met hen; blijvende Sanche met ſijn koevoet als een Prins alleen aen de tafel, beneffens den Waert, die 'er alſoo graeg na was als hy. Gedurende de maeltijt vraegde Don Jan aan Don Quichot, wat nieuws hy van Mevrouw Dulcinea van Toboſo had? of ſe getrouwt, of ſwanger, of moeder, of wat anders was? en of ſe noch eenige gedachten had (behoudens haer reſpect in behoorlijkheyt) wegens de liefde van haren Minnaer? Daer de Ridder op antwoorde: Dulcinea is ongeſchent, en haer Minnaer die hy altoos geweeſt is, gelyk ook de onderlinge correſpondentie; maer haer ſchoonheit is verandert in die van een leelyke boerin: en daer mede vertelde hy hem van punt tot

punt

punt het betooveren van Dulcinea, en het geen hem in het Hol van Monte Sinos bejegent was, beneffens de order die Merlin in haer onttovering had geſtelt, met de penitency van Sanche. Boven maten was het genoegen van de twee Ridders, hoorende deſe vertellingen, met een verwondering over ſijn byſondere ſotternyen, ſen aen de andere zijde de aerdige manier daer hy het alles mede verhaelde. Hier hielden ſe hem voor ſot, daer voor wijs; ſonder te weten, wat trap ſy hem ſouden geven tuſſchen mal en vroet. Sancho gegeten, en de Waert de ſpijs weg genomen hebbende, ging hy na de kamer, daer ſijn Heer in was, en, binnen komende, ſey ten eerſten: Ik wil my laten ophangen, Mijn Heeren, ſoo deſen Schrijver, die een vraet van mijn maekt, my ook voor geen dronkert en ſchelt. In trouwen ja hy, antwoorde Don Geromino, maer ick kan nu niet ſeggen op wat manieren: alhoewel dit weet ick, dat de redenen niet wel en klincken, en geweldig na de leugen ſtincken; gelijck my dunckt uyt de trony van de goede Sanche te konnen ſien. Gelooft my, Heeren, zey Sanche, die Sanche, en die Don Quichot, daer die Schrijver van ſchrijft, zijn voorſeker twee anderen, als die daer den vermaerden Cide Hamer Benengeli van ſchrijft; noemende Mijn Heer als een dapper, verſtandig, en minnelijk Ridder; en mijn als een oprecht, bevallijck Schiltknaep, geen vraet, noch geen dronckert. Ick geloof dat oock, ſey Don Jan, en indien 't mooglijck was, behoorde men te verbieden, dat yemant, behalven den voornoemden Cide Hamet, van de daden van Don Quichot ſou onderneemen te ſchrijven; gelijk Alexander belaſte, dat hem niemant ſou uytſchilderen als alleen Apelles. Dat ſe my uytſchilderen die willen, ſey Don Quichot, maer niet met woorden: want ſomwijlen is eens menſchen lydſaemheyt niet ſeer groot. Dat ſou niemant aen Don Quichot konnen doen, ſey Don Jan, of hy ſou ſware wraeck te wachten hebben, indien hy het anders niet op het ſchild van ſijn lijdtſaemheydt begeerde af te ſtuyten, 't geen my dunckt goet en ſterck te zijn. Met deſe en diergelijcke redenen ging 'er een groot gedeelte van den avondt door: en hoewel Don Jan garen had geſien, dat Don Quichot meerder in ſijn Hiſtory had geleſen, om te hooren wie Dulcinea mocht onttoovert hebben, wilde hy der evenwel niet aen; maer ſey, dat hy het voor geleſen, en het geheele werk voor een ſot ſtuk werks hielt: dat hy ook niet garen ſou hebben, dat den Auteur oyt ſou komen te weten, dat hy der in geleſen had; want de ontuchtige dingen moet men voor de gedachten, hoe veel te meer voor de

oogen

oogen, verbergen. Sy vraeghden hem oock, waer henen ſijn reys lag? en hy antwoorde, na Zaragoça, om ſich op het jaerlijcks ſteeckſpel te vinden. Don Jan ſey oock, dat het ſelve Boeck verhaelde, hoe ſich dien Don Quichot, hy was dan die hy was, daer bevonden had, arm van vonden, van letteren, en van ſtaet, maer rijck van eenvoudigheyt. Om waer te ſeggen, antwoorde Don Quichot, ick heb 'er mijn voeten voor deſen noyt binnen gehadt; en alſoo ſal ick nu de logenachtigheydt van deſen nieuwen Schrijver voor den dag brengen, en een yeder doen ſien, dat ick dien Don Quichot niet en ben. Uw Genade ſal ſeer wel doen, zey Don Geronimo: daer ſijn Ridderlijke-ſpelen genoeg binnen Zaragoça, daer den Heer Don Quichot ſijn dapperheydt overvloedig kan toonen. Soo meen ick oock te doen, antwoorde Don Quichot, en de Heeren gelieven my voor als nu verlof te geven, vermits het tijd is, om my na mijn bed te begeven, en my te houden onder 't getal van haer grootſte vrienden en ootmoedigſte dienaers. En my oock, ſey Sanche. Hier mede ſcheyden ſe van een, en Don Quichot begaf ſich met Sanche in ſijn kamer; latende Don Jan en Don Geronimo vol verwondering, te ſien deſe vermengeling van ſotheyt en wijsheyt onder een: en ſy hielden deſen voor den regten Don Quichot, en den regten Sanche, en niet dien daer hun Arragonſche Schrijver van geſchreven had. Des morgens was Don Quichot vroeg op, en, kloppende aen het ſchot van de andere kamer, nam ſijn afſcheyt van de Heeren. Sanche betaelde den Waerdt 't geen 'er verteert was, radende hem ſijn proviſie wat minder te prijſen, of wat beter te maken.

Het LX. Hooft-ſtuck.

DE morgenſtondt was ſeer lieffelijck en aengenaem, gevende teeckenen van een heuchlijcken aenſtaenden dagh, wanneer Don Quichot op reys toog, onderſoeckende eerſt na den beſten weg na Barcelona, ſonder Zaragoça te roeren: ſoo groot was ſijn begeerte om deſen nieuwen Hiſtoryſchrijver logenagtig te maecken. In meer als ſes dagen tijdts gebeurde hem geen ſaeck, die verhalens waerdig was, ten eynde van de welcke hem de nacht overviel tuſſchen eenigh dicht geboomte, eycken en elſen: want Cide Hamet behoud hier omtrent ſijn gewoonlijcke beſetheyt. Heer en knecht ſtonden beyde van hunne beeſten af; en maeckende de ſelve vaſt aen de ſtammen van de boomen, voegde

ſick

ſich Sanche, die al wat gegeten had, terſtont tot de ſlaep: maer Don Quichot, meer door ſijn gepeyſen als den honger wacker gehouden, koſt geen oog toe doen, en dwaelde in ſijn gedachten de heele werelt over. Dan docht hem, dat hy ſijn Dulcinea in het Hol van Monte Sinos weêr op haer eſel ſag ſpringen, en aen te hooren de klinckende redenen van den wijſen Merlin, hem aenſeggende, op wat wijſe deſe ſchoone te ontrooveren was. En daer was het dat hy meende dol te worden over de achteloosheyt van Sanche, ſijn Schiltknaep, die ſich pas vijf of ſes ſlagen mocht gegeven hebben, van ſulck een groot getal; en daer over wierdt hy ten laetſten ſoo verdrietig, dat hy deſe woorden tegen ſich ſelven ſprack: Indien den grooten Alexander de Gordiaenſche knoop in ſtucken ſneed, ſeggende, het is even al eens hoe het geſchiedt, latende evenwel geen Heer van de geheele werelt te ſijn, ſoo ſou het my hier tegenwoordig ock wel met Sanche mogen gaen, ſo ick hem, in ſpijt van ſijn traegheyt, de ſlagen gaf, die hy aengenomen heeft: want het komt 'er niet op aen, wie ſe geeft, maer wien ſe gegeven worden. Met deſe gedagten ſtaet hy op, en, nemende de teugel van ſijn paert, en de ſelve bequamelijk toegevouwen hebbende, begeeft ſich na Sanche, en begint hem de veter van ſijn broek los te maeken, die hem alleen den boxen ophielt. Maer naeuwelijcks had hy werk begoſt, wanneer Sanche wacker wierd, ſeggende: Wie ſint ſelten is daer aen mijn broeck doende? Ick ben het, antwoorde Don Quichot, die kom om uw gebrek te vervullen, en uw traegheyt te verbeteren: ik kom om u wat te geeſſelen, Sanche, en ten deelen uw ſchult af te doen. Dulcinea gaet verloren, en gy leeft vaſt ſorgeloos, en ik ſterf om haer van quelling: en daerom ſtrijckt van ſelf de broek af, alſoo ick u van meening ben in deſe eenſame plaets ten minſten twee duyſent ſlagen tot afkortingh te geven. O by lijven niet, zey Sanche, wat drommel wil je beginnen, Heer? die ſlagen moeten vrywillig, en niet gedwongen, gegeven worden; en voor als nu heb ick niet veel luſt daer toe: laet het u genoeg weſen, dat ick u beloof haeſt mijn reeckening af te doen, ſoo haeſt maer als ick 'er eens luſt in heb. Ick laet het niet méer in uw beleeftheyt ſtaen, Sanche, antwoorde Don Quichot, want ghy zijt hard van hart, en weeck van billen; en daer meê wilde Don Quichot al voortgaen met de broek los te maecken. Sanche dit ſiende, ſprong over-eynd, en, vattende hem by het lijf, ſette hem een beentje, invoegen hy met ſijn Heer onder de voet viel, Don Quichot op ſijn rug, en hy daer boven op. Sanche niet

ſlincks,

ſlincks, ſette hem de rechter knie op de borſt, en hielt met bey ſijn handen ſijn Meeſters handen vaſt, in voegen hy het quaet genoeg had om ſijn adem te halen, en lidt noch vin koſt verroeren. Hoe ſchelm, ſey Don Quichot tegens hem, tegen uw Heer? gy rabbouwt, ſtaet gy tegens uw natuurlijcken Meeſter en Heer op, wiens broodt gy eet? Daer heb ick den bras van, ſey Sanche, elck moet ſijn lijf verweeren, en ick ben mijn ſelf aldernaeſt: ick laet je niet op, voor dat je mijn belooft met vreên te laten, en nou van geen geeſſelen meer te ſpreecken; en ſoo niet, by kruys by kras, hier is de plaets daer gy ſterven ſult Don Quichot beloofde het hem, en ſwoer hoog en laeg, dat hy hem niet ſou aenroeren, en het in ſijn wil ſtellen, hoe en wanneer hy ſig geeſſelen ſou. Sanche liet ſijn Heer op, en ging ſoo een ſtuckje weegs aen een kant ſtaen; en leenende daer tegen een boom aen, voelde hy, dat'er yets op ſijn hooft raeckte; en om hoog taſtende, kreeg hy twee voeten met kouſſen en ſchoenen in de handt. Hy liep daer over na een anderen boom toe, bevende als een loof; maer daer gebeurde hem het ſelve: waer over Sanche om hulp begoſt te roepen. Don Quichot by hem komende, en hem vraegende wat 'er was, antwoorde Sanche, dat al de bomen vol menſchenbeenen en voeten hingen. Don Quichot taſte daer ook na, en begoſt terſtont te dencken wat'er af wezen mogt; waer over hy tegens Sanche ſey: Ghy hoeft niet eens verſchrickt te ſijn: het ſullen voorſeecker eenige ſtruyckroovers weſen, die men aen deſe boomen opgehangen heeft; want hier hebben ſe voor een gewoonte dat volck op te hangen, als ſyſe krijgen, by heele dartigen t'ſeffens: en daerom geloof ik, dat wy nu al dicht by Barcelona ſullen zijn; en ſo was het oock. Ondertuſſchen wat nader by ſiende, ſagen ſe beſcheydelijcker, dat het doode menſchen waren. Midlerwijl brak den dag aen: maer indien hen de doode menſchen verſchrikt hadden, een deel ſtruykrovers, wel veertig in 't getal, die hen daer op den hals quamen, maeckten hen nog veel meer ontſtelt. Deſe by hen komende, en hen omringt hebbende, geboden hen in Catalaenſche tael, ſtil te weſen, tot dat hun Overſte aenquam. Don Quichot bevond ſich te voet, ſonder paert, ſonder toom, ſijn lançie ſtaende tegens een boom aen, kortelijck, ſonder defenſive of offenſive wapenen; en daerom was hy blijdt toe, handtje te kuſſen, en hoofje te buygen, verhopende een beter. Terwijl lieper een deel na Sanchos graeutje toe, en plunderde de knapſack, die'er op lag, ſonder yets 'er in te laten. Maer het quam Sanche wel te pas, dat hy in een baut, dien hy om ſijn lichaem

haem droeg, de gouwe kroonen van den Hertog had gebonden; beneffens het gelt dat ſe mede genomen hadden. Doch evenwel ſou het niet geholpen hebben, alſo hem het volck meê al begoſt aen te taſten, om hem te beſoecken, ſelf tot onder de huyt toe, 't en waer den Capiteyn op het ſelve oogenblick aengekomen was, dat een wacker geſel, van omtrent dertig of vier-en-twintig jaer, mocht zijn, kloeck van lichaem, ſtraf van weſen, en bruyn van verwe. Hy ſat op een kloeck paert, hebbende een leren kolder aen, met vier piſtolen aen ſijn zael. Deſe, ſiende dat ſijn volck Sanche begoſt te berooven, beval hen, dat ſe ſouden aflaten, en wiert terſtont gehoorſaemt; en alſoo ontquam het de bant. Hy verwonderde ſich, te ſien de lançie tegen den boom, het ſchilt op de aerde leggende, en deſen gewapenden Ridder ſo droevig ſtaen, dat men de druck ſelf uyt ſijn trony ſou geleſen hebben; en daer over by hem gaende, ſeyde tegens hem: Zijt ſoo bedroeft niet, goede man, want gy zijt niet gevallen in handen van den eenen of den anderen Oſiris, maer in die van Roque Guinart, die alſo veel medelijden als ſtrafheyt heeft. Ik ben niet bedroeft, antwoorde Don Quichot, in uw handen gevallen te zijn, ô dappere Roque, wiens roem oneyndig is; maer om dat ick ſo achteloos ben geweeſt, als my te hebben laten overvallen ſonder toom en wapenen; zijnde ik gehouden, volgens de wetten der Ridderſchap, altoos op mijn hoede te zijn: want dit moet gy weten, ô brave Roque, ſo ik te paert was, met mijn lancie in de hant, en myn ſchilt aen den arm, dat men my ſo lichtelijk niet krijgen ſou: ik ben Don Quichot de la Mancha, die de gantſe werelt met ſijn daden vervult. Roque wiert terſtont gewaer, dat het deſen menſch ſchorte daer men de oſſen bolt, en hem ook wel hebbende hooren noemen, verblijde ſig ſeer deſen ouwerwetſchen Ridder ontmoet te hebben, daer hy ſo veel ſotheyt en wijsheyt van gehoort had: en derhalven, om ſelf de ondervinding te nemen, ſey hy tegens hem: En quelt u niet, dappere Ridder, noch houdt het voor geen ongeluk, daer gy u in bevint: in tegendeel mocht ſulks wel tot uwen beſten gedyen; want den Hemel helpt menigmael den gevallen op, en maeckt den armen rijck. Don Quichot begoſt hem nu al beleefdelijck te bedancken, wanneer ſe achter hen een gherucht hoorden. gelijck als van een trop paerden, ſonder dat'er evenwel meer als een was; daer een jong geſel, van omtrent de twintig jaren, op gereden quam, gekleet in groen damaſt, met goude paſſementen, met een braven hoet op het hooft, aerdige laerſen aen, met een vergulden degen op ſijn zy, de ſporen van

't ſelve, een kleyn roer in de hant, en twee piſtolen aen de zael. Roque, op hergerucht, keerde ſich om, en ſiende dat aengename geſicht, verwonderde ſich. Den jongman naderende, voegde ſich by Roque, ſeggende: By u kom ick, ô dappere Roque, om te vinden, is het geen hulp, ten minſten eenige verlichtinge in mijn ongeval; en om u niet langer op te houden, ſo weet, dat ik Claudia Geronima ben, dochter van Simon Forte, uw byſondere vrient, en vyant van Clauquel Torrellas, die oock de uwe is, als zijnde van een anderen trop. Gy weet wel, dat deſen Torrellas een ſoon had, geheeten Don Vincente Torrellas, of ten minſten over twee uren heete hy noch ſoo. Deſe, om kort te gaen, ſag my, minde my, en verſocht my: en ick liefde hem niet min, doch alles buyten kennis van mijn ouders: kortelijk, hy gaf my beloften van trouwen, en ick hem van gelijcken, ſonder dat wy verder quamen. Nu heb ick op giſteren vernomen, dat hy, vergetende ſijn beloften, een ander getrouwt heeft, en dat men deſen morgen het houwelijk ſou gaen uytvoeren; een tijding, die my t'eenemael het verſtant ontroerde, en de lijtſaemheyt weg nam: en alſoo mijn vader niet by der hant en was, heb ick my in deſe kleederen gekleet, en, ſittende te paert, Don Vincent achterhaelt, omtrent een mijl van hier; en ſonder my op te houden met klagen, of verſchoningen aen te hooren, heb ik hem eerſt met dit roer, en daer na met deſe twee piſtolen getroffen, ſo dat ik geloof dat hy meer als eene kogel in het lijf heeft; openende alſoo den weg om mijn eer met ſijn bloet daer door het voor te halen: daer heb ick hem gelaten in handen van ſijn dienaers, die hem nog dorſten, noch konden beſchermen. Ick quam u ſoecken, op dat gy my mogt overbrengen in Vranckrijck, daer ik vrienden heb, by de welcken ick my meen op te houden; ook om u te verſoeken, mijn vader te beſchermen, op dat de menigte der vrienden van Don Vincent hun wraek niet op hem kome te oeffenen. Roque, verwondert over de wackere en aerdige geſtaltenis, en de vertelling van de ſchoone Claudia, antwoorde: Kom aen, Mejuffrou, laet ons gaen ſien of uw vyant doot is; en daer na ſullen wy gaen doen dat beſt ſal zijn. Don Quichot, die al de redenen had ſtaen aenhooren, ſey daer op: Niemant behoeft de moeyte te nemen van deſe Jonckvrouw te beſchermen, alſoo ick het op my neem: geeft my ſlechts mijn paert en lançie, en verwacht my hier: ick ſal dien Ridder gaen ſoecken, en levende of doot doen vervullen 't geen hy deſe ſchoone Jonckvrou belooft heeft. Daer hoeft niemandt aen te twijffelen, zey Sanche, want op ſulke

ke hylickmakery verſtaet ſich Mijn Heer te lijdig wel; en 't en is noch niet lang geleden, dat hy op de ſelve wijs een bedroge Juffrou aen een man hielp, in ſpijt van al de Tovenaers die hem verandert hadden. Roque, die meer dogt om de ſaken van de ſchone, als om de redenen van Heer of Knegt, belaſte terſtont ſijn Schiltknapen, (want ſo noemen ſe hun geſellen) Sanche weêr te geven al dat ſe hem ontnomen hadden, en, beveelende hen te gaen daer ſe dien nagt geſlapen hadden, vertrock in alderhaeſt met Claudia, om den gewonden of dooden Don Vincent op te ſoeken. Sy, op de plaets komende, vonden daer anders niet als wat vers uytgeſtort bloet: maer aen alle deelen omſiende, ſagenſe op ſekere hoogte eenig volk, en (oordeelende, dat het de dienaers van Don Vincent waren, die henen gingen met hunnen Heer, of om hem te begraven, of te laten geneſen) begaven ſig derwaerts aen; en alſo ſe ſagt voort reyſden, hadden ſe hen wel haeſt achterhaelt. Sy vonden Don Vincent tuſſchen de armen van ſijn dienaers, die met een ſlappe ſtem bad, ſy wilden hem doch aldaer laten ſterven, vermits de ſmart van ſijn wonden hem niet toeliet verder te gaen. Roque en Claudia ſtonden van hun paerden af, niet ſonder ſchrik van de dienaren, en ontſteltenis van Claudia, welcke met een gelaet, dat half vol medelijden en half vol ſtrengheyt was, den gequetſten by de hant vatte, ſeggende: Indien gy gedaen had volgens uw beloften, gy ſoud u ſelven in deſen ſtaet niet gevonden hebben. Den gewonden Ridder, openende ſijn half geloken oogen, en kennende Claudia, ſey tegens haer: Ick ſie na wel, ſchoone en bedroge Jonckvrouw, dat gy zijt de gene die my gedoot hebt, een ſtraf die mijn min van u niet verdient en heeft, in de welke ik niet en weet oyt yets tegen u miſdaen te hebben. Is het dan niet waer, vraegde Claudia, dat ghy deſen morghen de dochter van den rijcken Balvaſtro ſoudt getrouwt hebben? Neen het in der waerheyt niet, antwoorde Don Vincent: mijn ongeluck heeft u deſe tijding gebracht, op dat gy uyt na-yver mijn leven mocht benemen, het welck ick wel beſteet acht, hebbende het geluk van in uw armen te mogen ſterven; en tot verſekering reykt my uw hant, en ontfangt my tot uw bruydegom indien gy begeert, alſoo ick geen meerder getuygenis van mijn trouw kan geven. Claudia reyckte hem de hant toe, maer met ſulck een ſluyting van haer hart, dat ſe geheel van haer ſelven op de borſt, en in het bloedt, van Don Vincent neder viel, die daer op oock in een doodelijcke beſwijmeling geraeckte. Claudia quam weder by haer ſelven, maer niet haar bruydegom, alſoo hy al verſcheyden was. Sy

ſulcks ſiende, vulde de lucht met droevige klachten; ſloeg haer handen in het hair; krabde haer eygen aengheſicht, enz. alles met ſulck een overvloet van ſmart, als men van een ellendige ſou konnen verwachten. Sy noemde haer ſelven wreet, vervloeckte haar na-yver, en ſtorte meer als eene klagt over haer vermoorden bruydegom, in voegen Roque de tranen uyt de oogen ſprongen, hoewel tegen ſijn gewoonte. De dienaers deden niet als jammeren, en Claudia niet als elken oogenblick te beſwymen, ſulks dat het daer omtrent de woonplaets van de droef heyt ſcheen te zijn. Eyndelijck, Roque Guinart belaſte het volck, hunnen doden Heer na ſijn woonplaets te voeren, die daer niet ver van daen was, om begraven te worden. Claudia ſey tegen Roque, dat ſe wilde in een klooſter gaen, daer haer moey Abdiſſe was, om aldaer haar leven te verſlijten, met een beter en onvergankelijken Bruydegom. Roque prees haer voornemen, en boot haer ſijn geſelſchap aen, om haer te brengen in ſeeckerheyt daer ſe weeſen moſt: maer ſy ſulcks weygerende, nam haer afſcheyt, en begaf ſich op weg, en Roque ſich weder na de ſijnen. Sulck een eynde nam de liefde van Claudia Geronima. Roque, wederkeerende, vond ſijn volck daer hy ſe gelaten had, en Don Quichot in het midden, nu te paert ſittende, houdende met hen een geſpreck, waer door hy hen ſocht die gevaerlijcke wijſe van leven af te raden: maer alſoo het meeſt Gaſconjers, en een deel grove bengels waren, ging het haer niet ſeer diep in. Roque vraeghde Sanche, of ſe hem ſijn goet hadden weêr gegeven? die daer op antwoorde ja, behalven alleen dat hem de neusdoecken ontbraken, die hy voor geen duyſent guldens wilde miſſen. Wat mag de ſot praten! ſey een van de gaſten: ick heb ſe; maer ſe zijn geen drie ſchellingen waert. Het is ſoo, antwoorde Don Quichot, maer mijn Schiltknaep oordeelt ſe ſoo waardig om de wille van hem die ſe my gegeven heeft. Roque liet ſe hem evenwel weder geven, en, ſettende al ſijn volk in orde, deed hen voor den dag brengen alle de kleederen, juweelen, en het gelt, dat ſe na de laetſte reparritie gerooft hadden; en makende metter haeſt een overſlag, gaf hy een yeder het ſijn, met ſulck een wettelijckheyt en oordeel, dat hy niet een ſtip ſcheen af te wijcken van de Juſtitia diſtributiva, of uytdeelende gerechtigheyt. Dit gedaen, en een yeder vergenoegt zijnde, ſey Roque tegens Don Quichot, dat men deſe behoorlijckheyt onderhouden moſt, of dat men onder dit volck niet ſou konnen leven; daer Sanche op antwoorde: Na ick het hier aenſie, is de gerechtigheyt ſulck een goede ſaeck, dat men ſe ſelf onder

der de dieven oeffent. Een van de gaſten, dit hoorende, nam een roer, en ſou 'er Sanche de kop meé in geſlagen hebben, indien Roque hem niet toegeroepen had, dat hy ſou ophouwen Sanche beſweem bykans van de ſchrick, en nam vaſtelijk voor, voortaen ſijn beck wel toe te houwen. Ondertuſſchen quamen der eenigen van deſe gaſten aen, die op ſchiltwacht geſtaen hadden, om het volck waer te nemen, en het ſelve hun Overhooft te kennen te geven. Deſen ſeyden: Heer, niet ver van hier, op den weg na Barcelona, komt een grooten trop volcks. Zijn het van die ons ſoecken, of van die wy ſoecken? vraegde Roque. Van die wy ſoecken, antwoorde den ander. Soo gaet'er dan al te mael op uyt, zey Roque, en breugt te my al te ſamen hier, ſonder dat 'er een ontſnapt. Dit geſchiede, en Roque bleef alleen by Don Quichot en Sanche, wachtende wat'er van komen ſou. Ondertuſſchen ſey Roque tegens Don Quichot: Onſe manier van leven moet den Heer Don Quichot heel nieuw, vreemt, en gevaerlijck duncken; en oock beken ik, dat'er geen manier van leven ongeruſter en onſekerder is als het onſe. Voor my, ick ben 'er toe gekomen door een ſekere wraeckgierigheyt, die my gedreven heeft, welke machtig is om de aldergeruſtſte harten te ontroeren; zijnde ick anderſins van nature medelijdende, en geen vrient van quaet doen: maer ghy weet, dat den eenen afgront den anderen treckt, en den eenen ſondaer den anderen; in voegen ick nu niet alleen met mijn eygen, maer oock met eens anders quaet, beladen ben. Evenwel hoop ick, dat het Godt believen ſal, my noch eenmael uyt dit doolhof, en deſe woeſte zee van onruſt, in een geruſte haven te brengen. Don Quichot bleef vol verwondering hem ſtaen aenſien, horende deſen menſch ſulcke goede redenen voor den dag brengen; alſoo hem docht, dat men onder ſulcke lieden, die niet weten als van rooven, ſtelen, en moorden, geen redelijckheyt behoort te ſoecken. Hy dan gaf hem tot antwoort: Mijn Heer Roque, het begin van de geneſing is de kennis van de ſieckte, en het nemen van de geordonneerde genees-middelen. Ghy zijt ſwack; ghy kent uw pijn; en Godt, die onſen opperſten Heel-meeſter is, ſal daer gezontmakende kruyden op leggen, die van langer hant geneſen, en niet gelijck als by miraeckel of wonderteken. De verſtandige ſondaren zijn hun geneſing naeder als de ſlechte; en nademael uw Genade ſijn voorſichtigheyt in ſijn redenen getoont heeft, valt 'er niet als goeden moet te nemen, en het beſte omtrent de geneſing van uw gemoet te verhopen: en indien ghy deſen wegh wil

veranderen,en die van uw ſaligheyt betrachten, ſo gaet met my: ik ſal u alle de omſtandigheden van de dolende Ridderſchap leeren, daer gy ſoo veel arbeyts en moeyelijckheyts in ſult vinden, dat,ſoo gy ſe voor boet-wercken wilt aenvaerden,de ſelve machtigh genoeg zijn om u van mont ten hemel te doen varen. Roque begoſt te lachen met den raet van Don Quichot, dien hy, om van praet te veranderen,al den handel van Claudia Geronima vertelde; daer Sanche Pance heel droevig om was, alſoo de ſchoonheid,aerdigheit,en wackerheid van de Jonkvrouw hem niet qualijk hadden aengeſtaen. Ondertuſſen quam het uytgeſonde volck weder, brengende twee Edellieden te paert met hen gevangen, beneffens twee Reyſigers te voet,een Karos met Juffrouwen, en omtrent ſes Dienaers, die ſoo te voet als te paert hen navolgden, behalven twee Staljongens, welke by de Edellieden waren. Het volck ſtelde terſtont deſen vanghſt in het midden;houdende, ſoo overwinnaers als overwonnen,een geweldige ſtilte,verwachtende wat den grooten Roque Guinart voor den dag ſou brengen: welke de Edellieden eerſt af vraegde,wie ſe waren,waer ſe henen wilden,en wat geld ſy by ſig hadden?Een van de ſelve gaf tot antwoort: Wy zijn, Heer, twee Capiteynen te voet van Spaenſche Troepen:onſe Vaendels zijn tot Napels;en wy trecken nu na Barcelona,om aldaer te ſcheep te gaen,en na Napels te varen, in vier galeyen die daer leggen, met order om na Sicilien over te ſteken; wy hebben omtrent de twee of drie hondert kroonen by ons, daer wy heel rijk mede ſchijnen te zijn, alſoo de naeuwbeſetheyt van den oorlog geen grooter ſchatten en heeft. Roque vraegde het ſelve aen de twee Reyſigers te voet, welke ſeyden, dat ſe na Romen wilden overſchepen, en met hun beyden omtrent achtien guldens aen gelt hadden. Vervolgens wierd ook de zelve vraag gedaan aen de Jonckvrouwen, die in de karos waren;maer een van de Dienaers te paert ſeyde:Het is Mevrouw Donna Guiomar de Quinnones, huysvrouw van den Regent der Vicary van Napels,die in de karos is,met haer kleyne Dogter en Jonkvrou, en een andere Vrouw: wy met ons ſeſſen vergeſelſchappen haer; en het geldt, dat wy by ons hebben, is omtrent ſes hondert kroonen. In voegen dan, antwoorde Roque, dat wy als nu negen hondert kroonen hebben,en noch achtien gulden daer-en boven. Mijn volk is omtrent ſeſtig man ſterck, of telt ſelver, want ick ben geen goet reeckenaer. Hier op begoſten de Roovers te roepen: Lang leve Roque Guinart,en in onſe handen moeten ſe vallen die ſijn bederf ſoecken. De twee Hoplieden toonden ſich bedroeft,

droeft, Mevrouw de Regente vol benaeuwtheyt, en de twee Reysbroeders bedanckten ſich te koop ook niet ſeer. Aldus hielt hen Roque een goede wijl in de bekommering. Eyndelijck, willende hen niet langer in de pijn laten, alſoo hen de droefheyt ten oogen uytſag, keerde hy ſich na de Capiteynen, ſeggende: De Heeren Capiteynen, indien het hen gelieft, ſullen my de vrientſchap doen, en leenen my ſeſtig kroonen, en Mevrouw de Regente tachentig daer by, om deſen trop volcks, die my vergeſelſchapt, te vrede te ſtellen; want die den Altaer dient, moet'er af leven: en daer mede mogen de Heeren en Vrouwen vry en veylig haers weegs gaen, beneffens een vrygeleyde die ick haer ſal geven, of ſe by gevalle weder in handen van eenigen van mijn volck vielen, die ick in deſe geweſten hier en daer verdeelt heb; en het ſelve geſien hebbende, ſullen ſe geen ſchade lijden noch te wachten hebben. Mijn meening is geenſints Krijghsluyden of Vrouwen te beſchadigen, voornamentlijck die van aenſien zijn. Oneyndig waren de danckſeggingen, die hem de Capiteynen deden, voor deeſe beleeftheydt. Mevrouw wilde oock uyt haer karos komen, om hem de voeten te kuſſen; maer hy wilde het geenſins toeſtaen: in tegendeel verſocht hy, dat ſe hem deſe overlaſt, die hy hen aendeed, wilden vergeven, als daer toe door het verbandt van dit ſijn ſnood ampt gedreven zijnde. Mevrouw de Regente belaſte terſtondt aen een van haer dienaren, het gelt te tellen; gelijck oock de Capiteynen hun quota opbrachten. De Reysbroeders quamen oock met hun armoetje voor den dagh; maer Roque belaſte hen ſich ſtil te houden, en, keerende ſich na ſijn volck, ſey tegen hen: Van deſe kroonen komt'er een yeder van u twee toe, en dan zijnder noch twintig over, waer van'er tien ſullen zijn voor deſe twee reyſende mannen, en tien voor deſen goeden Schiltknaep, op dat hy wat goets mag ſeggen van deſe avontuur; en halende met een ſchryftuyg voor den dag, daer hy altoos wel van voorſien was, ſchreef hy hen de vrygeleyde: waar na ſijn afſcheydt van hen nemende, liet hy hen al te ſamen in vreden heenen gaen; zijnde een yeder verwondert over ſijn beleeftheyt en edelen aert, houdende hem meer voor een tweeden Alexander als voor een ſtruykrover. Een van ſijn volk ſey in Catalans: Onſen Capitein dient beter een monnik als een rover te weſen: indien hy ſig voortaen wil milt toonen, dat hy 't van ſijn eygen doe, en niet van het onſe. Dit ſey hy ſoo ſagt niet, of Roque quam het te horen, die terſtont hant aen het geweer ſlaende, den armen dief de kop van een kloofde, ſeggende: Op deſe wijſe ſtraf ick ſe, die my

durven wederſpreken. Elck een ſtont verbaeſt, ſonder een woort te durven kicken: ſoo groot was de ſchrick, die ſe voor hem hadden. Roque daer op begeeft ſich aen een zijde, en ſchrijft een brief aen een van ſijn vrienden binnen Barcelona, in de welcke hy hem te kennen gaf, hoe hy Don Quichot de la Mancha by ſich had, daer men ſoo veel van wiſt te ſeggen; gelyck hy hem oock voor een van de geneuchelyckſte en verſtandighſte ſotten ter werelt hielt: dat hy hem over vier dagen, 't welck was op S. Jans dagh, ſou leveren op het midden van den oever in volle wapenen, ſittende op ſijn Ronzinant, beneffens ſijn Schiltknaep Sanche, en ſijnen Eſel: en dat hy hun vrienden en bekenden de Niarros ſulcks ſou te kennen geven; op dat de Cadelles, ſijn vyanden, daer geen genot noch vermaeck van quamen te hebben. Deſen brief ſont hy met een van ſijn volck af, die het gewaet van een ſtruyckroover in dat van een boer veranderde, en alſoo ſijn bootſchap volbracht.

Het LXI. Hooft-ſtuck.

Wat Don Quichot gebeurde op het inkomen van Barcelona, en andere dingen meer.

DRie dagen en drie nachten was Don Quichot by Roque; en indien hy 'er drie jaren was by geweeſt, hy ſou ſich noyt genoeg hebben konnen verwonderen over ſijn manier van leven. Hier waren ſe des morgens, daer atenſe 's middags: den eenen tijt vluchten ſe, ſonder te weten voor wie: ſy ſliepen al ſtaende, met pooſen, en plaets veranderen: dan ſtelde men ſchiltwacht, dan ſont men verſpieders uyt, enz. Roque bracht de nagten over van de ſijnen afgeſcheyden, in ſulke plaetſen daer ſe ſelf niet en wiſten dat hy was: want de menigte van Placcaten, die den Onderkoning van Barcelona tegens hem had aengeſlagen, hielden hem in gedurige onruſt, durvende ſig op niemant vertrouwen, alſo hy vreeſde dat hem ſijn eygen volk om hals mocht brengen, of aen het gerecht overleveren, invoegen het ſijne een recht ellendig leven was. Door eenige heymelycke en onbekende wegen vertrocken Roque, Don Quichot, en Sanche, met ſes van ſijn Schiltknapen na Barcelona, en quamen daer op de beſproken tyt, 's nagts voor St. Jan. Roque omhelſde Don Quichot, gaf Sanche de beloofde tien kroonen, en liet hen met duyſent beleeftheden van wederzijden. Roque keerde wederom, en Don Quichot bleef alſoo te paerde ſittende den dag verwachten, welcke niet ſeer lang vertoefde, maer wel haeſt in het Ooſten quam doorbreken, wanneer

neer men terſtont een groot gedruys in de Stad hoorde, van trompetten, ſchalmeyen, en daar op een groot gerucht van paerden, die, na het ſcheen, ter Stadt uyt quamen. Don Quichot en Sanche wenden hun geſigt gints en herwaerts, ſiende hier de zee, die ſe tot nog toe noyt geſien hadden, en hen docht wel driemael grooter te weſen als de poelen van Ruydera, die ſe in Mancha hadden geſien. Sy ſagen een deel galeyen aen den oever leggen, hangende de maſten en ſtengen vol van wimpels en vlaggen, welke vaſt door den wint gints en herwaerts gerolt wierden, en ſomwylen het water kuſten. Binnen hoorde men de trompetten en klaroenen ſpelen, makende een vrolyk geluyt in de lugt. Deſe vreugt vermeerderde een brave trop Ridders, welke op ſchoone paerden geſeten, en treffelyck toegemaekt, uyt de Stadt quamen gereden, terwyl de krijgslieden van de galeyen wacker donderden met hun geſchut, geantwoordt van het geen op de wallen lag, doormengelt met muſquetten en vierroers. De zee was vol vreugt; de aerde vol levens; de lucht lieffelyck, behalven wanneer ſe door de roock van het ſchieten benevels wiert; en de aerde dreunde door het donderend geſchut. Sanche koſt ſig niet genoeg verwonderen over dat groote gedierte met ſo veel voeten, dat vaſt door de zee ging. Ondertuſſen quamen de Ridders te paert dicht by daer Don Quichot met Sanche gelyck als opgetoogen ſtont; en een van de ſelve, dat de man was daer Roque aen geſchreven had, gaf terſtont Don Quichot deſe groet: Weeſt wellekom in onſe Stadt, ô Spiegel, ô Ster, ô Son van de dolende Ridderſchap; ſijt wellekom, ſeg ick, ô dappere Don Quichot de la Mancha, niet den valſchen, verſierden, maer den oprechten en eygen, die ons van Cide Hamet Benengeli beſchreven wort. Don Quichot antwoorde daer niet op: oock wachten de Ridders na ſijn antwoordt niet, maer maeckten een deel aerdige ſprongen, ter eere van deſen nieuwen gaſt, terwijl ſich Don Quichot na Sanche keerde, ſeggende: Ick wil wel ſweeren, dat dit volk onſe Hiſtory geleſen heeft, om dat ſe ons ſo wel kennen, altoos die van den Arragonnees, vers gedrukt. Daar mede quam den Ridder, die Don Quichot aengeſprooken had, weder by hem, ſeggende: Uw Genade, Heer Don Quichot, ſal gelieven met ons te komen, alſo wy al te ſamen ſijn dienaers ziju, en groote vrienden van Roque Guinart. Daer Don Quichot op antwoorde: Indien beleeftheyt beleeftheyt voortbrengt, edele Ridder, ſo moet die van uw Heerlyckheyt nootſakelyck namaegſchap van die van Roque Guinart ſijn: brengt my daer het u belieft, alſo ick anders geen wil en heb als de uwe,

en ſulcks te meer, indien ghy de ſelve gelieft in uw dienſt te beſteeden. Met diergelycke beleeftheyt antwoorde hem den ander wederom; en daer mede namen ſe hem in het midden, en reden onder het ſpeelen van trompetten, cornetten, en ſchalmeyen, met hem na de Stad. Maar op het inkomen waren terſtont de ſchelmſche jongens in de weer, die den een Ronzinant, den ander Graeuwtje, ick en weet niet wat diſtelen onder de ſtaet ſtaken. De arme beeſten, voelende deſe nieuwe ſlag van ſporen, ſprongen en tierden of ſe beſeten waren, ſo lang dat ſe met ruyter met al daer heen vielen. Don Quichot en Sanche, ſiende wat'er ſchorte, namen de diſtelen weg, beyde ſo vergramt, dat ſe heele vonken vier uyt de oogen ſchoten; en de geenen, die hen verſelden, wilden deſe deugnieten ſtraffen: maar ſy begaven ſich voort onder een duyſend of twee anderen, die hen navolgden. Don Quichot en Sanche ſaten weêr op, en reden op het ſelve geluyt weêr voort, tot dat ſe quamen by het huys van hun leydtsman, 't geen heerlijck en treffelyck was, daer wy hen voor alsnu ſullen laten, dewyl het Cide Hamet alſo verſtaet.

Het LXII. Hooft-ſtuck.

Handelende van het betooverde Hooft, met andere leuren die men niet kan voorbygaan.

DOn Antonio Moreno was de naem van den Waerdt van Don Quichot de la Mancha, een rijck verſtandig Heer, en boven al een vrient van een eerlyck vermaeck, welcke ſiende Don Quichot tot ſijne huyſe, vaſt na middelen ſocht, om ſijn ſotternyen voor den dag te krijgen: want het is geen goede boert, noch aengename vreucht, welcke geſchiet met ſchade van den derden. Het eerſte, dat hy deed, was Don Quichot te doen ontwapenen, en hem te vertoonen (met ſijn korte en naeume kleertjes, gelyck hy voor deſen beſchreven is) aen een galdery, welcke op een van de voornaemſte ſtraaten der Stadt uytquam, daer hem wel haeſt de jongens in het oog kregen, en beſtonden aen te ſien gelijck men de aapen of bavejanen doet. De Ridders vertoonden ſich weder op hun çierlijckſt, gelyck of alles om ſijnent wil, en niet om dien grooten Feeſtdag, gedaen wiert. Sanche boven al (om hem niet te vergeten) lachte in ſijn vuyſt; alſoo hem docht, dat hy weêr de Bruyloft van Camacho of het Huys van Don Diego de Miranda, of het Kaſteel van den Hertog, gevonden had. Dien dag had Don Antonio ſommige

van

van ſijn vrienden genodight, welke al te ſamen Don Quichot de meeſte eer der werelt aandeden, t'eenemael op ſijn doolende Ridders, die daer over ſich ſelven niet machtig was. De kluchtjes van Sanchje, die hem als muggen uyt de mont vlogen, trocken hem gedurig al de knechts en jongens rontom het lijf. Don Antonio ſey tegens Sanche aen de tafel: Hier wort geſegt, Sanche, dat ghy ſulck een liefhebber van ſpijs bent, dat ghy altoos de reſtantjes in uw ſack bewaert tegen 's anderen daegs. Dat is met ſoo, Mijn Heer, antwoorde Sanche, want ick hou meer van puntigheyt, als van ſulcke ſlockerny; en Mijn Heer Don Quichot, die daer tegenwoordig is, weet wel, dat wy wel ſomwijlen met een hant vol neuten of karſtanjes een heele weeck plegen toe te komen met ons beyen: maer als het weêr ſomwijlen gebeurt, dat my pap geboden wort, ſoo vergeet ick niet te gapen; en daerom, al die ſeggen dat ick ſulck een ſlordigen vraet ben, ſparender de waerheyt aen: en ick ſou wat anders ſeggen, indien ick het niet en liet voor die eerwaerdige baerden, die daer aen de tafel ſitten. Voorſeecker, zey Don Quichot, de netticheydt, met de welcke Sanche eet, ſou men mogen in kopere tafels ſchrijven, tot een eeuwige gedachtenis van de toekomende eeuw. Wel is waer, wanneer hy honger heeft, ſchijnt hy wel wat ſlockachtig te zijn, eetende aen beyde zijden, en dat ſo haeſtig, dat m'er geen oog op kan houwen; maer evenwel hout hy altoos de ſuyverheyt in achting: want terwijl hy Gouverneur is geweeſt, heeft hy het volleert, eetende de druyven, en de kornen van de granaetappellen ſelf met een vorckje. Hoe! ſey Don Antonio, is Sanche Gouverneur geweeſt? Ja, antwoorde Sanche, van het Eylandt Barataria. Ick heb het tien dagen lang met opperſte orienteyt geregeert; maer geduerende die verloor ick al mijn ruſt: en daer door leerde ick alle Gouvernementen verſmaden. Ick ben der uytgeloopen gelijk een hont die de klem op de ſtaert heeft; val daer op in een gat, daer ick meende te blijven; maer ick ben daer by miraeckel weêr uyt geraeckt. Don Quichot vertelde hen al te ſamen, van ſtuck tot ſtuck, alles dat Sanche in ſijn Gouvernement bejegent was, tot groot vermaek van de toehoorders. De tafel opgenomen zijnde, en Don Antonio Don Quichot by der hant nemende, ging met hem in een andere kamer, daer geen ander verçierſel was, als alleen op een Tafel van Jaſpis, met een Voet van de ſelve, een Hooft, gelijk als van een Roomſch Keyſer, tot aen de borſt toe, 't welck ſcheen van koper te zijn. Don Antonio ging met Don Quichot de kamer in het ronde, en alſo mede om de Tafel. Daer na ſeyde hy:

Nu

Nu ik weet, Heer Don Quichot, dat'er niemant is die ons hoort, en dat de kamer geſloten is, ſal ik u vertonen een van de vreemdſte avonturen der werelt, of, om beter te ſeggen, nieuwigheden, onder verbant, dat uw Genade het geen ick hem geſeght en vertoont ſal hebben, heymelijck ſal houden. Dat ſweer ick u, antwoorde Don Quichot: uw Heerlijckheydt, Mijn Heer Don Antonio, (want hy had nu ſijn naem al verſtaen) moet weten, dat ick ooren heb om te hooren, en een tong die ſo wel ſwijgen als ſpreken kan, invoegen gy vry moogt ſeggen wat uw Edelheyt belieft, alſo het ſelve ſal begraven blijven in den afgront der ſtilſwijgentheyt. Op deſe beloften dan, hervatte Don Antonio, wil ick uw Genade in verwondering ſtellen over het geen hy hooren en ſien ſal; en dit ſal my noch eenige verlichtinge geven, yemant te hebben dien ik mijn geheymen mag openbaren, welke een yeder niet konnen aen de neus gehangen worden. Don Quichot verwagte vaſt met verlangen, wat'er ten laatſten uytkomen ſou. Eyndelijk, Don Antonio nemende hem de hant, ſtreek ſe over het Hooft, en over de Tafel, ſeggende: Dit Hooft, Heer Don Quichot, is gemaeckt door een van de grootſte Toovenaers der werelt, een Polack van geboorte, en een leerling van den vermaerden Doctor Fauſtus, daer men ſo veel wonderlijcke dingen van vertelt. Deſe is hier in mijn huys geweeſt, en, voor een ſomme van duyſent kroonen die ick hem gaf, heeft my dit Hooft toegeſtelt, 't welck de eygenſchap heeft om te konnen antwoorden op alle ſaecken, die 'er aan worden voorgeſtelt. Deſen konſtenaer, na dat hy lang genoeg geleſen, gekaracteert, en in de ſterren gekeken had, heeft het my eyndelijk opgemackt, tot ſulk een volkomentheyt, als wy op morgen ſullen ſien: want des Vrydags ſpreeckt het niet. Ondertuſſchen kan ſig uw Genade bedenken op het geen hy van meening is te vragen; en ick weet by ondervinding, dat het de waerheyt ſeght in al ſijn antwoorden. Don Quichot bleef verwondert over deſe groote kragt, en kon het niet wel geloven; doch alſo der maer weynig tijts tuſſchen beyden was, gaf hy ſich ſo lang gevangen: alleen bedanckte hy hem, voor dat hy hem ſulcks had toevertrout. Hier op gaen ſe weder ter kamer uyt, (welcke Don Antonio weêr achter zich toeſloot) en begeven ſich na de Sael, daer de andere Heeren noch waren, tegen de welcke Sanche ondertuſſchen een groot deel van hun avonturen had vertelt. Dien achtermiddag gingen ſe met Don Quichot wandelen, dog hy niet gewapent, maer gekleet met een ſwaren gevoeyerden mantel, die by dien tijt des jaers de winter ſelf ſou hebben

doen

doen ſweeten. Men belaſte de dienaers, Sanche te onderhouden; invoegen hy niet uyt en ging. Don Quichot reed niet op ſijn Ronzinant, maer op een grooten ruyn van een lanckſamen tred, voor de reſt wel toegemaeckt. Op de ſchoef van de mantel had men hem een parkement geſpelt, daer met groote letteren op geſchreven ſtont: DIT IS DON QUICHOT DE LA MANCHA. Aldus beginnende langs de ſtraet te rijden, kreeg yeder een terſtont dit opſchrift in het geſigt, en, her ſelve leſende, ſey vaſt: *Dit is Don Quichot de la Mancha*. Don Quichot verwonderde ſig, dat ſe altemael ſo bequamelijck ſijn naem wiſten, en ſey derhalven, keerende ſig na Don Antonio, die aen ſijn ſyde reed; Groot, groot is het voorrecht van de dolende Ridderſchap, dewijl ſe vermaert en roemruchtig maeckt al die daer mede omgaen; want ſelf de kinderen van de ſtraten ſchijnen my te kennen, ſonder dat ſe my oyt geſien hebben. Het is ſoo, Heer, antwoorde Don Antonio, want gelijck men het vyer niet kan verbergen, alſo kan men ook de deugt noch de dapperheyt. Ondertuſſchen een Caſtiliaen, komende het opſchrift meê te leſen, ſey in paſſant: Dat jou harmen ſchen, Don Quichot, hoe mag hy toch hier komen, ſonder door de ſlagen, die hy gekregen heeft, om hals geraeckt te zijn! ſot is hy, en ſot ſal hy blijven; en dat waar nog te minder, indien hy de eygenſchap noch niet en had van ſot te maken al die by hem komen, gelijck men aen de Heeren ſiet die hem vergeſelſchappen. Loop geck, loop naer uw huys toe, en ſorgt voor uw wijf, en voor uw kinderen, en laet deſe narreryen varen. Mijn vriend, antwoorde Don Antonio, volgt gy uw weg, en geeft geen raet aen die ſe u niet af en eyſcht: den Heer Don Quichot de la Manchaſis wijs genoeg; en wy, die hem verſellen, en zijn niet ſot: maer de deugt moet men eeren in aller manieren; en daerom gaet uws weegs, en moeyt u met een ander niet. Ghy hebt gelijck, Mijn Heer, hervatte den Caſtiliaen, want den menſch te raden, is maer roſen voor de verckens geſtroyt: evenwel quelt my, dat hy ſijn goet verſtant door die ſotterny van de dolende Ridderſchap ſo bederft: maer, gelijck uw Edelheyt wel ſegt, al leefde ik nog hondert jaer, ſal ik geen meer raet geven, voor dat ik 'er om verſocht ben. Hier mede ging deſen ſijns weegs, en het geſelſchap vaſt voort: maer het gedrang van de jongens, en ander geſpuys, dat den tijtel las, wiert ſoo groot, dat Don Antonio ſich genootſaekt vond het papier af te nemen. Den avont aenkomende, begaf men ſich weder na huys, daer men een deel Jonckvrouwen vant, die de huysvrouw van Don Antonio, dat

een

een aerdige Dame was, genoodigt had, om de ſotternyen van Don Quichot te komen ſien. In dit geſelſchap hieldt men het avondtmael, met den dans, welcke duurde tot in der nacht. Elck een had Don Quichot garen aen den dans, die der eyndelik aen moſt, daer men niet ſonder lachen die mottige, magere, en lamme figuur ſag ſpringen als een doode rot. Sommige van de aerdigſte en geneuchelickſte Jonckvrouwen ſpraecken hem heymelijck van liefde aen, en hy ſtelde ſich alſo heymelick daer tegen. Eyndelijk, alſo ſe hem van alle kanten aenquamen, riep hy luydts keels uyt: *Fugite partes adverſæ*: Laet my met vrede, ghy tentatien, ghy Jonckvrouwen met uw begeerlickheden: weet, dat mijn hart aen mijn Dulcinea verpant is, welke niet toe en laet mijn gedachten yemandt anders mede te deelen: en hier mede ging hy in het midden van de Sael nederſitten, ſoo vermoeyt van danſſen, dat hy ſijn adem niet halen koſt. Don Antonio belaſte, dat men hem op ſijn bed ſou brengen; en de eerſte, die de hant aen hem ſloeg, was Sanche: Wat gaet jou over, Mijn Heer Don Quichot? denckje, dat al de dolende Ridders juyſt danſſers bennen? ô lieve man, je ſoudt 'er vinden, die eer een Reus ſouwen om hals brengen, als een capriool maecken: maer valt 'er wat te ſpringen, ick ſal het voor jou doen, en ſpringen als een kievit; doch met dat drayen en dat ſtrijken weet ick niet om te gaen. Om deſe redenen van Sanche moſt het heele geſelſchap lachen. Ondertuſſchen deckte men Don Quichot heel warm, op dat hy aen het ſweeten mocht geraecken. Des anderendaeghs vond Don Antonio goedt, de proef van ſijn Hooft te neemen; en derhalven leidende Don Quichot, Sanche, beneffens twee anderen van ſijne Vrienden, en de twee Mevrouwen, die Don Quichot des avondts te voren afgedanſt hadden (welke dien nagt by ſijn vrouw hadden geſlapen) in de kamer van het betooverde Hooft, vertelde hy hen de eygenſchappen van het ſelve, en belaſte hen wel het heymelick te houden: dat dit de eerſte proeve was, die men van het ſelve ſou nemen, enz. Behalven de twee Vrienden van Don Antonio, was 'er niemandt die het werck kende; en indien Don Antonio het niet ontdeckt had gehad, ſy ſouden 'er alſoo blindt in geweeſt hebben als de reſt. De eerſte, die het Hooft aen de ooren ging ſpreecken, was Don Antonio ſelve, ſeggende ſtillekens, doch evenwel ſoo, dat het een ander wel koſt hooren: *Segh my, Hooft, door de kracht die ghy hebt, wat het tegenwoordig is dat ick denck*? Het Hooft, ſonder de lippen te roeren, antwoorde met een klare en duydelicke ſtem: *Ik oordeel van geen gedachten*. Een yeder ſtont ver-

verbaeſt door deſe woorden, te meer, alſoo ſe niemandt in de kamer ſagen, die dit antwoorde ſou hebben konnen geven. *Hoe veel zijn wy hier in 't getal?* vraegde Don Antonio weder; daer het hooft op antwoorde: *Gy ſijt hier met uw vrouw, twee van uw vrienden, twee van uw vrouws vriendinnen, en den vermaerden Ridder Don Quichot de la Mancha, beneffens ſijn Schiltknaep Saucho Pança.* Hier begoſt ſich een yeder op nieuw te verwonderen, en elk de hairen te bergen te ſtaen; en Don Antonio, ſich achterwaerts begevende, ſey: Dit is my genoeg om te ſien dat ick niet bedrogen ben van den genen, die my u verkocht heeft: laet nu een ander, die wil, oock wat vragen. Terſtont (gelijck de vrouwen garen de eerſte zijn) quam 'er een van de Juffrouwen voor den dag, welke vraegde: *Seght my, Hooft, wat ick doen ſal om heel ſchoon te zijn?* Het Hooft antwoorde: *Weeſt ſeer eerbaer.* Ick vraeg niet meer, ſey de Jonckvrouw, en ging daer meê heen. Terſtondt was haer geſpeel by der handt, ſeggende: *Ick ſou wel willen weten, Hooft, of ick van myn man bemindt ben, of niet?* Het Hooft gaf tot antwoordt: *Let op ſijn wercken.* Deſe ging daer oock mede weg, ſeggende: Dat antwoordt had geen vraegh van nooden. Daer na quam een der Vrienden van Don Antonio by het Hooft, en vraeghde: *Wie ben ick? Dat weet ghy ſelf wel,* antwoorde het Hooft. *Ick vraeg het maer om te weten of ghy my kent?* hervatte den ander weder. *Ick ken u wel,* antwoorde het Hooft, *ghy zijt Don Pedro Moriz. Ick begeer niet meer,* zey den Edelman, *want dat is my genoeg om my te verſekeren, ô Hooft, dat gy een wijs Hooft bent.* Daer op quam den anderen Vrient voor den dag, en vraeghde: *Seght my, ô Hooft, wat begeert myn oudſte ſoon aldermeeſt? Ick heb u geſegt,* antwoorde het Hooft, *dat ick van geen gedachten oordeel: evenwel kan ick u dit leggen, dat ſijn meeſte begeerte is, u doot te ſien.* Dat dunckt my oock, ſey den Edelman, voor ſoo veel als ick uyt ſijn oogen kan bemerken; en daerom vraeg ik geen meer. Daer na quam de Vrouw van Don Antonio, zeggende: *Ick weet niet veel te vragen, maer ſeght my, Hooft, of ick myn lieven Man ook nog lang ſal hebben? Ja,* antwoorde het Hooft, *ſo hy lang blijft die hy is.* Don Quichot quam eyndelik meê te baen, met deſe vraeg: *Segt my, wie ghy zijt, was het waerheyt, of was 't een droom, het geen ick in het Hol van Monte Sinos geſien heb? en ſullen de geeſſelingen van Sancho goeden voortgang nemen, tot onttoovering van myn Dulcinea? Wegens het eerſte,* antwoorde het Hooft, *valt veel te ſeggen; het heeft van beyds:*

maer

maar de geeſſelingen van Sanche ſullen lanckſaem voortgaen; en de onttoovering ſal op de ſaeck volgen. Ick begeer niet meer, ſey Don Quichot, want ick maeck ſtaet, dat Dulcinea ſoo haeſt niet onttoovert ſal weſen, of de avonturen ſullen komen als haſ. De laetſte vrager was Sanche. Deſe vraegde: *Hooft, ſal ick oock weereen Gouvernement krijgen? Ja*, antwoorde het Hooft, *als ghy t'huys komt; ſult ghy uw vrouw en kinderen gouverneren.* Braef by mijn . . . . ſey Sanche, de Koningsbergſe Profeet ſou het my niet beter weten te ſeggen. Hier mede hielden de vragen op, doch niet de verwondering van een yegelyck, behalven de twee meedegeſellen van Don Antonio. Maer Cide Hamet, om de gemoederen niet lang in twijfel te houden, doet voorts opening van ſaecken, om alle vermoeden van tovery weg te nemen, ſeggende, dat Don Antonio Moreno hier in nagevolght heeft de vond van een ander Hooft, 't geen hy tot Madrid geſien had, om daer mede eenig vermaeck in ſijn huys te geven. Het maekſel nu was ſoodanig. Het dekſel van de Tafel was van hout, geſchildert en gepolyſt als Jaſpis, gelyk ook de Voet daer het op ſtont, met vier Arentsklaeuwen. Het Hooft, dat van metaal ſcheen te zijn, in gelijkenis van een Keyſers hooft, was mede van hout, en van binnen hol, gelyck oock het deckſel van de Tafel, daer het ſoo aerdig in gevoegt was, dat men geen voegen ſien en koſt. De Voet was mede hol, welcke quam recht onder de borſt van het Hooft. Van de keel, of de mont nu van het Hooft, door de tafel, de voet, en de ſolder van de kamer, ging een blicke pijp, tot in een kleyn kamerken dat daer onder was; en daer door hoorde yemant de vraeg, en gaf het antwoort: 't welck heel natuurlyck geſchiede, in voegen het bedrog ſwaerlyck te mercken was. Een jonge Student, broedersſoon van Don Antonio, een aerdig jongman, was de geen die het antwoort gaf; welke eerſt wetende wie 'er in de kamer was, een yeder bequamelyck koſt noemen. Cide Hamet verhaelt voorts, dat deſe aerdige vond omtrent tien of twaelf dagen in trein was geweeſt, wanneer men begoſt te ſeggen door de Stad, dat Don Antonio Moreno een betovert of beſworen Hooft in ſijn huys hadt. Hier op kreeg hy laſt, hoewel hy de ſaek verklaert had, van die der Inquiſitie, om het ſelve weg te doen, op dat het gepeupel daer geen ergernis aen quam te nemen. Evenwel na het gevoelen van Don Quichot en Sanche, was het Hooft betovert, en moſt betovert blyven. De Edellieden van de Stad, om Don Antonio te behagen, en Don Quichot te paart te helpen, ordonneerden en beſloten een ſteeckſpel tegen den ſeſten dag: maer

her

het had geenen voortgang, gelijk geſegt ſal worden. Ondertuſſchen kreeg Don Quichot luſt, om de Stadt eens te voet te doorwandelen; vreeſende, dat hy, ſo hy te paert reed, lichtelick al de jongens achter aen krijgen ſou: en alſoo ging hy met Sanche, en twee andere dienaers van Don Antonio, de Stadt beſien. Hy dan gaende door een ſtraet, ſag met groote letters op een poort geſchreven, BOECK DRUCKERY; 't welck hem aengenaem was: want hy had tot noch toe geen Druckery geſien. Hy begaf ſich na binnen met al ſijn gevolg, en ſag daer, hoe men aen de eene kant corrigeerde, aen de andere ſette, hier druckte, daer deſtrueerde, kortelijck, al dat op ſoodanige winckels geſchiet. Eyndelijck ſag hy een perſoon van een tamelijk aenſien, en ſtadig weſen, daer in een kamerken ſitten proeven leſen, en vragende, wat deſen Heer deed, wierdt hem van den Baes geantwoort: Dien Heer heeft een Italiaens Boeck in onſe Spaenſche tael overgeſet, en daer zijn wy tegenwoordig mede beſig om uyt te geven. Hoe heet het Boeck? vraegde Don Quichot. *Le Bagatelle*, Heer, antwoorde den Overſetter. En wat is dat in onſe tael? vraegde Don Quichot wederom. Dat is ſoo veel als *Fugetes* of *Ipeeltjes* te ſeggen, antwoorde den ander, en hoe wel het ſelve Boek ſo een geringen tijtel heeft, begrijpt het evenwel veele aerdige dingen. Ick, hervatte Don Quichot, verſta oock eenig Italiaens, en heb ſomwijlen wel mijn vermaeck genomen in eenige Stanzen van Arioſto: maer ſegt my eens, Mijn Heer, ſonder dat ik wil ſchijnen uw Edelheyt te ondervragen, hoe ſou men tog het woort *pinnata* overſetten? Hoe anders als *olla*, en dat is een *pot*, antwoorde den ander. In der waerheyt, zey Don Quichot, uw Edelheyt is al ſeer ver in de Toſcaenſche tael: evenwel dunkt my, dat het overſetten van de eene tael in de andere, 't en waer de Hooft-talen van Griecks en Latijn, even al eens is, gelijk of men de tapijten van achteren ſag, daer men wel de beelden ſiet, maer vol draden, die de gedaenten wegnemen, en niet met de ſuyverheyt en natuurlijckheyt die ſe van voren hebben; behalven dat het overſetten uyt de gemeene talen geen bewijs en is van eenig edel verſtant, maar eer een manier van copieeren en overdragen, van bladt op bladt: niet dat ick daar mede wil ſeggen, dat het geen prijſlijcke oeffeningh is, alſoo den menſch ſich in veel ſlimmer kan beſig houden, en die van minder voordeel zijn: en hier wil ik uytgeſloten hebben den Doctor Chriſtoval de Figueroa in ſijn *Paſtor Fido*, en Don Juan de Xaurigiri in ſijn *Aminta*, daer men met recht ſou mogen twijffelen, wat het oorſpronkelijk, en wat

de overſetting is. Maer ſegt my doch, Heer, dit Boek, wordt het op uw koſten gedrukt? of hebt gy de Copy aen den eenen of den anderen Boek-handelaer verkocht? Ik druk het op mijn koſten, antwoorde den Overſetter, en hoop'er niet minder als een duyſent ducaten meê te winnen in deſen eerſten druck, welke is van meer als twaelf duyſent exemplaren; indien ſe maer alleen verkocht worden voor ſes ſchellingen het ſtuk. Gy koſt u wel bedriegen, zey Don Quichot, te meer alſoo uw Edelheyt niet en weet, hoe de Boeckverkoopers met diergelijcke dingen te werck gaen, behalven dat de ſelve meer verdruckt als voort geſet worden, ſoo de wercken ſoodanig niet en zijn, dat ſe in ſpijt van alle verhindering begeert werden. Sou Mijn Heer dan beter achten, vraegde den Overſetter, dat men ſe den een of den ander ſou aennaeyen, nemende voor ſijn moeyte dat ſe u gunnen? Ick, voor my, druck mijn Boecken niet om veel eer in de werelt te behalen, alſoo ick alreedts genoeg door mijn werken bekent ben: ick ſoeck voordeel, en dat gaat voor de roem. Ik wenſch u veel voordeels, antwoorde Don Quichot, en daer mede ging hy wat verder, en vond 'er een, die een bladt onder handen had te corrigeeren, van een Boeck dat men noemde *Luz del Alma*, licht van de ziel. Deſe Boecken, ſey Don Quichot, behoort men te drucken, hoewel der veel zijn: want ontallicke zielen leggen in duyſternis, die wil licht van nooden hebben. Hy ging al voort, en ſag een bladt van een ander Boek; vraegde na den tijtel; en kreeg tot antwoort, dat het was het *Tweede Deel van den verſtandigen Ridder Don Quithot de la Mancha*, geſchreven door eenen Tordeſillas. Ick ken dat Boeck wel, ſey den Ridder daar op, en in der daed, ick meende dat het al lang verbrandt was, als vol onfatſoenelijckheyt. Alle verſierde dingen ſijn ſoo veel te beter, als ſe nader aen de waerheyt komen; en de waerachtige ſo veel beter, als ſe waerachtiger zijn. Met deſe woorden, en teeckens van eenig miſnoegen, begaf hy ſich ter deuren uyt. Dien ſelven dag ſtelde Don Antonio order om de Galeyen te gaen beſien, daer Sanche ſeer in verheugt was, om dat hy dat tuig van ſijn leven niet geſien had. Don Antonio deed de weet aen den Generael, dat hy noch dien ſelven namiddag wilde komen, om ſijn gaſt Don Quichot de la Mancha de Galeyen te laten ſien; en het geen hem daer omtrent gebeurde, ſullen wy in het vervolg hooren.

Het

Het LXIII. Hooft-ſtuck.

Wat quaet Sanche Pance beviel in het beſien van de Galeyen, en de nieuwe Avontuur van de ſchoone Morinne.

WOnderlijk waren de redenen, die Don Quichot voortbragt omtrent het betooverde Hooft, ſonder dat 'er yemant was die hem de geheymen ontdeckte: maer yeder ſprack van de belofte wegens het ontrooveren van Dulcinea, 't geen hy voor een Evangely hielt. Sanche had een tegenſin in het Gouverneurſchap, alhoewel hy veel hield van heeren en gebieden. Kortelijck, dien achternoen gingen Don Antonio beneffens ſijn twee Vrienden, met Don Quichot en Sancho Pança, heen om de Galeyen te beſien. Soo haeſt quamen ſe niet aen de haven, of (door beſtel van den Generael) al de galeyen lieten ſig hooren, met trompetten en ſchalmeyen. Terſtont ſette men de boot uyt, bedekt met tapijten; en ſo haeſt als Don Quichot de voet daer in ſette, loſte den Generael (dat een vrient van Don Antonio, en een kenner van Don Quichot was) het geſchut, gelijk ook de andere Galeyen deden: en ſtraks daer na, ſo als de Ridder aen boort quam, hoorde men het ordinare geroep, als 'er yemand groots plach te komen, hu, hu, hu. Den Generael, die een braef Edelman van Valencia was, gaf hem de hand, en omhelſde hem, ſeggende: Deſen dag ſal ick teeckenen met een wit ſteentje, om dat het de beſte is, dien ick van mijn leven gehad heb, hebbende de eer van den braven Don Quichot aen mijn boort te ſien, in den welken alle Ridderlijcke dapperheyt beſloten is. Met geen minder beleefde redenen antwoorde hem Don Quichot, boven maten wel te vreden wegens ſich ſoo heerlijk ontbaelt te ſien. Sy begaven ſich al te ſamen na het achter-kaſteel, ſetten ſich daer in orde neêr, en terſtont gaf men bevel om te roeyen. Sanche, ſiende ſoo veel naeckte menſchen, wiſt niet wat hy dencken ſou, te meer wanneer hy het alles ſoo vaerdig ſag toegaen, gelijck of al de drommels in het werck waren: maer dit was noch al te mael niet by het geen men nu ſal hooren. Sanche ſat een weynig boven de roeybancken, en een, die 'er van gewaerſchouwt was, trock hem met de beenen om laeg, en daer hem gerolt en geſolt op de handen van de galeyboeven, dat den armen Schildknaep docht, dat hem al de drommels geladen hadden. Dit ging ſoo van bank tot bank, van achter tot voor, van voor na achter, met ſulck een benauwtheyt van den onnooſelen hals, dat het te wonder was. Don

Quichot, ſiende ſijn Schiltknaep ſoo heen en weêr vliegen, vraegde, of dat ceremonien waren, die men gewoon was de nieuwelingen aen te doen? voor hem, hy ſou'er niet mede gedient weſen; en de eerſte, die hem aenrande, wilde hy wel ſweeren, ſou het met ſijn leven bekoopen: en met deſe woorden rechte hy ſig overeynd, en ſloeg hand aen ſijn geweer. Sanche ondertuſſchen geraeckte weêr te recht, en terſtont lichte men de anckers, en liet de zeylen vallen, met ſulken onverwachten val, dat Sanche meende, dat den hemel plomp verloren nederviel, en dat het hem op de kop ſou aenkomen, die hy derhalven heel tuſſchen ſijn beenen ſtack, ſonder ſchier bloet meer in het lijf te hebben. Don Quichot koſt ſich mede niet ten vollen verſeekeren, maer trok de ſchouders te ſamen, en wiert ſoo bleeck als een doot in ſijn trony. Het bootsvolck maekte de zeylen klaer, met ſulcken haeſt, als ſe gewoon zyn, en dat met de meeſte ſtilte ter werelt. Daer op begoſt de Gardiaen de roeybancken over te loopen, en de naeckte ſlaven wacker de ſchouwers te meten, en deſe hun beſt te roeyen. Sanche voort, ſiende ſo veel roode beenen gaen (want daer nam hy de riemen voor) ſey tegen ſich ſelven: Dit is ten minſten toovery, en niet die dingen daer Mijn Heer gedurig de mondt van vol heeft. Wat meugen toch die arme menſchen gedaen hebben, dat menſe ſoo de ribben ſmeert! en wat ſtouter ſchelm moet dat weſen, die alleen dat volck durft affmeeren! Is dit de hel niet, 't is ten minſten het vagevyer! Don Quichot, ſiende de aendachtigheyt van Sanche, ſey tegens hem: O Sanche mijn vrient, hoe haeſt, en met hoe weynig koſten, ſoudt gy nu een eynd maecken van uw beloften, en verloſſen de onnooſele Dulcinea, ſoo gy maer voor een korten tijdt u het boven-lijf gingt ontkleeden, en daer onder die gaſten ſitten, want het ſou al met eenen doorgaen, en de quelling van een ander ſou u de uwe doen vergeten, te meer, alſoo ik geloof, dat Merlin yeder ſlag wel voor dubbelt ſou aennemen, alſoo ſe van goeder handt komen, ja ſelf wel voor tien, die gy u ſelven ſoudt geven. De Generael wilde vragen, wat'er was van die ſlagen, en het verloſſen van Dulcinea, wanneer der teecken wiert gegeven, dat 'er na het weſten toe een ſchip geſien wierdt. Hier op belaſte hy, een yeder ſich vaerdig te maecken, alſoo hy vermoede, dat het een Turckſche Roover was. Terſtondt quamen die van de twee andere Galeyen aen boort, om te onderſoecken wat men ſou doen. De Generael beval deſe twee zee te kieſen, terwijl hy ſoetelijck neven het land langs ſou zeylen, op dat hem den man niet quam te ontſnappen. Hier op begoſt men

met alle gewelt te roeyen, en met ſulck een ſnelheyt, dat het ſcheen, dat men vloog. Die de zee moeſten kieſen, ſagen terſtondt omtrent twee mijlen van haer af een Brigatijn, en oordeelden de ſelve van omtrent veertien of vyftien bancken te ſyn; gelijk het in der daedt was. Maer de Brigantijn deſe twee vernemende, begaf ſich voort weêr zeewaert in, hoopende door ſyn lichtheyt te ontkomen; doch het misluckte hem, alſoo de Galey van den Generael, een van de handigſten die by der zee mochten varen, hem wel haeſt den weg had afgeſneden: invoegen die van den Brigatijn, wel ſiende dat 'er geen ontkomen aen en was, terſtondt door bevel van hunnen Arraez, of Overſte, ſtil hielden, om den vyandt niet te verbitteren. Maer het ongeluk wilde, dat de Galey ſoo naby komende dat men malkander koſt beroepen, twee Toraquis (ſoo veel als droncke Turcken) die in de Brigatijn waren, hun muſquetten loſten, en met die twee ſchooten twee Spaenſche ſoldaten ter neder velden. De Generael, ſulcks ſiende, ſwoer niet eenen van den vyand by 't leven te laten, en derhalven naderende, ſmeet haer de palamenta, of dreg, op den hals, maer raeckte weder los, en die van de Brigantijn weêr op de gang, doch met weynig voordeel, alſoo ſe naeuwelijcks een halve mijl gevaren hadden, of ſe waren al in vaſte handen. Ondertuſſchen quamen de andere Galeyen mede aen, en brachten met malkander den buyt binnen, daer een groote menigte volcks hen ſtondt te verwachten, verlangende te ſien wat 'er gevangen was. De Generael wierp ſijn ancker uyt dicht by het land, en, verſtaende dat den Onderkoning aen de zeekant was, ſond terſtont ſijn boot, om hem aen boort te halen; belaſtende met eenen de ſpriet neêr te laten, om op ſtaende voet den Arraez daer aen op te hangen, gelijk oock al de andere Turcken die in het ſchip waren, welke omtrent een getal van ſes en dertig perſoonen mochten uytmaeken, altemael brave mannen, en Turckſche muſquettiers. De Generael vraegde, wie den Arraez van de Brigantijn was? en wiert hem in het Spaens door een Renegado geantwoort: Dien jongman, Heer: toonende hem met eenen den aerdigſten en bevallijkſten jongeling die men ſou mogen bedencken. Sijn ouderdom was naeuwelijks twintig jaren. Den Generael ſprak hem toe: Segt my, gy onbedachten hondt als gy zijt, wat maeckt u ſoo ſtout als mijn ſoldaten doot te ſchieten, wanneer gy ſiet, dat het u onmooglijk is te ontkomen? Draegt men de Generaels ſulcken ontſag toe? Weet gy niet, dat reuckeloosheyt geen dapperheyt is? De twijffelachtige

hoop mag den menſch ſtout, maer niet ontſinnig maecken. Den Arraez wilde antwoorden; maer de Generael koſt hem niet hooren, alſoo hy moſt gaen om den Onderkoning, of Viceroy, te ontfangen, die nu al aen boort was, beneffens eenige van ſijn dienaren, en ſommige burgers van de Stad. Deſe vangſt is goet geweeſt, Heer Generael, ſey den Onderkoning. Soodanig, antwoorde de Generael, als uw Excellentie ſal ſien, wanneer men ſe daer aen de ſpriet ſal opgehangen hebben. Hoe ſoo? vraegde de Viceroy. Om dat ſy my, antwoorde de Generael, tegen alle gebruyk en wetten van den oorlog twee van mijn beſte ſoldaten gedoodt hebben; waer over ik geſworen heb niemant in 't leven te laten, voornamentlijck dien Jongman niet, welke, na ik verſta, hun Arraez is: wijſende op den voornoemden, dien men nu alreedts de handen te ſamen gebonden, en de ſtrop om de keel geworpen had. Den Onderkoning, ſiende hem ſoo jong, ſchoon, en ootmoedig, wierdt terſtont door ſijn bevallickheyt, die hem voor een voorſpraeck diende, bewogen om hem het leven te verſchoonen; waer over hy hem vraeghde: Segt my, Arraez, zijt gy een Turck, of een Moor, of een Renegado? Daer den ander in goet Spaens op antwoorde: Noch Turck, noch Moor, nog Renegado. Wat dan? vraegde den Viceroy. Een Chriſten vrouw, antwoorde den Arraez. Een vrouw! en een Chriſten! ſey den Onderkoning weder, en dat in deeſe ſchyn en gelegentheyt! dat is meer te verwonderen, als te gelooven. Houdt de uitvoering van mijn doot een weynig op, Mijn Heeren, antwoorde den Arraez, en ik zal u kortelijk van mijn leven vertellen. Wie ſou ſoo hard van harte konnen zijn, die ſich niet ſou hebben laten bewegen, hoorende ſulck een mogelicke en jammerlicke bede! De Generael dan gaf hem tot antwoordt, dat hy ſeggen ſou wat hy begeerde, ſonder dat hy evenwel behoefde eenige vergiffenis van ſijn ſchult te verhopen. Met dit verlof begoſt den ander ſijn oft haer vertelling, als volght: Uyt Spanjen ben ick (meer ongeluckig als voorſichtig, namentlijck overvallen binnen korte dagen door een gedurige ſtorm van ellenden) geboren, doch van Moorſche ouders. Door den loop van hun ongeluck ben ick door twee van mijne Oomen naer Barbaryen gevoert, ſonder dat het my baten mogt te ſeggen dat ik Chriſten was, gelijck ick in der daedt ben, en ſonder geveynſtheyt, maer van de waerachtigen. Evenwel mijn Oomen wilden het geenſints gelooven, maer hielden het voor een verſierde loogen, om hen daer door te bewegen my in het landt te laten daer ick ge-

geboren ben; en alſoo namen ſe my meerder met gewelt, als wil, met ſich. Mijn Moeder was mede Chriſten, en mijn Vader een verſtandigh man, en oock eenighſins van het ſelve geloof. Dit geloof heb ik ingeſogen, en hier in ben ik opgebracht; ſonder dat ick eenige ſchijn van een Morinne had. Mijn ſchoonheydt, indien ick anders eenige heb, wies met deſe deugden meer en meer op; en hoewel mijn leven ſtil en afgeſondert was, wierdt evenwel een jong Edelman, genoemt Don Gaſper Gregorio, op my verlieft, welcke den oudſten ſoon was van een Ridder, die niet ver van mijns Vaders huys woonde. Hoe hy my ſag, hoe wy malkander ſpraecken, hoe hy ſig om mijnent wil verteerde, ſou al te lang te verhalen zijn, te meer by deſen tijdt, dat ick haeſt een droeve ſcheyding van ziel en lichaem, ſtem en ſtrot, ſal ſien maeken: en derhalven ſal ik alleen ſeggen, dat Don Gregorio my volgde uyt mijn vaderlant, vermengende ſig onder de Morisken die van andere plaetſen de reys aennamen, alſo hy hun tael ſeer wel koſt ſpreken; en op de reys maekte hy kennis met mijn twee Oomen, die my wegh voerden, vermits mijn Vader, als een verſtandigh man, op het eerſte bevel des Konings vertrocken was, om uyt te ſoecken in welcke geweſten wy ons beſt ſouden hebben te vertrecken, latende in de aerd begraven, op een plaets daer ick alleen kennis van heb, veel peerlen en geſteenten van grooter waerde, beneffens een goet getal goude dubloenen, belaſtende de ſelve niet aen te raecken, noch yemant te wijſen, indien men voor ſijn wederkomſt ſou moeten vertrecken. Dit geſchiede, en ick met mijn twee Oomen, en andere vrienden en bekenden, voer over in Barbaryen. De plaets, daer wy aenquamen, was Algiers, of om beter te ſeggen, de hel ſelve. Terſtondt kreeg den Koning de kennis van mijn ſchoonheydt, gelijck oock het klappende gerucht myn rijckdommen aenbracht, 't welck ten deele myn geluck was. Hy ontboodt my, en vraegde my, van wat gedeelte van Spanjen ick geboortig was? Ick ſey hem mijn geboorteplaets, en wat voor juweelen ick met my bracht, en wat ick achter gelaten had; maer dat men ſe haeſt ſou gevonden hebben, indien ick daer ſelve om mocht gaen. Al dit ſey ick hem, vreeſende, dat hem niet mijn ſchoonheyt, maer ſijn gierigheyt verblinde. Zijnde ick met hem in deſe onderlinge reden, wierdt hem aengeſegt, hoe 'er met my een van de ſchoonſte en aerdichſtje jonge mannen gekomen was, die men ſou konnen bedencken. Ick verſtondt ſtraks, dat 'er Don Gaſper Gregorio mede gemeent wiert, wiens ſchoonheyt de alder-

ſchoonſte te boven gaet. Dit ontſtelde my, ten inſicht van het gevaar daer Don Gregorio in was, alſoo men onder die vervloekte Barbaren meer begeerte heeft tot jonge mannen als vrouwen, hoe ſchoon ſy oock zyn. Den Koning beval terſtont, dat men hem ſou te voorſchijn brengen, en vraegde my, of het waeragtig was het geen men van dien jongman ſeyde? daer ik op antwoorde, dat het waer was: doch, ſey ick voorts (gelijck of het my den Hemel ingaf) hy is geen jongman, maer een dogter als ik; biddende wyders den Koning, dat hy my wilde toelaten hem in ſijn eygen gewaet te kleeden, op dat hy komende in des Konings tegenwoordigheyt, te ſchoonder mocht wezen. Dit wiert my toegeſtaen, en dat wy des anderen daegs ſouden ſpreeken van de wijſe die ick ſou houden om weder naer Spanjen te reyſen, ten einde den verborgen ſchat te halen. Ick vertelde Don Gaſper onder dies, in wat gevaer hy was, zijnde als een man gekleed; waer over hy terſtont vrouwenklederen op ſijn Moors aentrock: en ik bragt hem noch dien ſelven agtermiddag voor den Koning, welke hem ſiende, ſig verwonderde, belaſtende hem te bewaren om aen den grooten Turk te vereeren: en ten inſicht van het gevaer, 't geen hy in het Serraglio van ſijn eygen vrouwen mogt komen te loopen, beſtelde hy hem ten huyſe van een der voornaemſte Morinnen, om hem te bewaren en te dienen, en wyders daer van daen te verſenden; 't welk my ſoo wel als hem raekte: want te ſeggen, dat ick hem niet beminde, ſou gelogen zijn. Terſtont beſloot ick met den Koning, dat ick met deſe Brigantijn na Spanjen ſou keeren, en dat my twee Turcken ſouden mede gegeven worden, 't welck de ſelve zijn die uw volk gedoodt hebben. Deſe Verloochende wierd my ook mede gegeven (wijſende op hem die eerſt geſproocken had) dien ik oock wel weet een heymelijk Chriſten te zijn, en dat hy gekomen is met meerder begeerte om in Spanjen te blijven, als weder na Barbaryen te keeren. De reſt zijn al te ſamen Moren en Turcken, die alleenig dienen om te roeyen. Deſe twee Turcken, ſoo gierig als boos, ſonder te agten op de laſt die hen gegeven was, om my met deſen Renegado aen het eerſte land, dat wy ontdekten, aen te ſetten, wilden eerſt deſe kuſt doorſnuffelen, en, ſoo het mooglick was, een roof halen; vreeſende, dat, indien ſy ons eerſt aen land ſetten, ſy door ons mochten ontdeckt worden. Deſen nacht hebben wy de kuſt opgedaen; en ſonder op uw galeyen verdagt te zijn, wierden wy door uw lieden nagejaegt, en genomen: invoegen dat Don Gregorio gelijk een vrouw onder de vrouwen is, en ik gelijck een man

onder

onder de mannen, gebonden, en verwachtende alle oogenblick van dit leven berooft te worden, 't geen my alreedts verdriet. Dit is, Mijn Heeren, het waerachtig verhael van mijn leven: alleen het geen ick op u-lieden verſoeck, is, dat gy my gelieft te laten ſterven als een Chriſten; dewijl ick in geenen deele ſchuldig ben aen het geen deſe begaen hebben. Met deſe woorden vervulde ſy haer oogen met biggelende tranen, die ook veel van de tegenwoordigen de ſelve beecken uyt de oogen trocken. Den Onderkoning, alreets het hart vol medelijden hebbende, ging, ſonder meer te ſpreecken, by haer, en maeckte haer ſelf de koorden van de handen los. Maer terwijl deſe ſchoone haer droeve geſchiedenis vertelde, hieldt een ouden Pelgrim (die met den Onderkoning in de galey gekomen was) ſijn oogen geſtadig op haer geveſt; en nauwelicks had ſy gedaen, of hy vliegt haer om den hals, en roept in het midden van duyſent ſuchten en ſnicken: O Anna Felix, mijn ongeluckige dochter! ik ben uw vader Ricote, die u vaſt ga ſoeken, alſo ik ſonder u niet en kan leven! Op deſe woorden opende Sanche ſijn oogen, en hefte ſijn hooft op, 't geen hy van te voren gedoken had gehouden, en ſag, dat dit de ſelve Ricote was, die hem op den dag, als hy ſijn Gouvernement had verlaten, ontmoet was; gelijck hy ook terſtont ſijn dochter kende, die nu mede haer vader omhelſde, vermengende haer tranen met de ſijne. Ricote ſich eyndelick keerende na den Generael en den Onderkoning, ſey: Deſe, Mijn Heeren, is mijn dogter, die ongeluckig in haer leven is, wiens naem is Anna Felix, met den bynaem van Ricote, ſo vermaert door haer ſchoonheyt, als door mijn rijkdom. Ik heb mijn vaderlant verlaten, om vreemde geweſten op te ſoeken, op dat ick aldaer mogt leven; en hebbende een ruſtplaets gevonden in Duytslant, kom ik in dit gewaad als een pelgrim, in geſelſchap van eenige andere Duytſers, om mijn dochter te ſoeken, en mijn ſchatten te halen. Mijn dogter heb ik niet gevonden, maer wel mijn ſchat, die ik met my gebracht heb: maer nu heb ick door deſen weg gevonden de ſchat, die my meer verryckt, als al de ſchatten van de werelt. Indien onſe kleyne ſchult, en haere en mijne tranen vermogen de poorten van uw barmhertigheydt te openen, gebruykt deſelve jegens ons, die noyt de minſte gedachten hebben gehadt om uw Genade te hinderen; gelijck wy ook geen over-een-komſt hebben met onſe andere verwanten, die te regt uyt het lant zijn verdreven. Sanche daer op, beveſtigde de ſaak, ſeggende: Ick ken Ricote wel, Mijn Heeren, en weet ook, dat dit ſijn dochter is: maer aengaende dat

van ſchaden of niet ſchaden, of van goede of van quade meening, gaen en komen, daer moey ick my niet meê. Een yeder bleef verwondert over dit vreemd geval, en den Generael ſey: Evenwel om uw tranen ſal ik niet laten mijn eedt te betragten: dat Anna Felix leve vele jaren; maer de ſchuldigen ſal ick na verdienſten ſtraffen. En terſtont belaſte hy de twee Turcken, die ſijn volk geſchoten hadden, aen de ree op te hangen: doch den Onderkoning bad voor hen; voorgevende, dat hun miſdaet meer ontſtond uyt onbedachtheyt, als boosheyt. Den Generael koſt dit den Onderkoning niet weygeren, alſoo ſulcke wraeck in koelen bloede vry te bitter is. Men maeckte oock terſtont een overſlag, op wat maniere men Don Gaſper Gregorio beſt ſou konnen verloſſen. Ricote deed daer toe aenbieding van twee duyſent ducaten in peerlen en juweelen. Daer wierden verſcheyde voorſlagen gemaakt: maer geen van allen was beter, als die de Renegado voortbracht, welke ſich aenbood weder na Algiers te keeren, in de eene of de andere kleyne bark van ſes roeybancken, voorſien van Chriſten roeyers, om dat hy alderbeſt wiſt waer, wanneer, en hoe te landen, gelijk ook de woning van den ſelven Don Gaſper. De Generael en den Onderkoning twijffelden, of ſe ſig wel op den Renegade mochten vertrouwen, en hem ſo veel Chriſten roeyers in handen geven: maer Anna Felix en Ricote ſtonden 'er voor, belovende de Chriſtenen weder te doen loſſen, indien ſe by geval gevangen wierden. Dit dan álſo vaſt geſtelt zijnde, vertrok den Onderkoning van boort; en Don Antonio Moreno nam de ſchoone Moriske met haer vader met zig, met laſt van den Onderkoning hen wel te onthalen, ſo veel als hem mooglyk waar, biedende alles, wat in ſijn huys was, aan tot hun onderhout. Sodanig was de goede genegentheyt, die de ſchoonheyt van Anna Felix in ſijn boeſem wrocht.

Het LXIV. Hooft-ſtuck.

Handelende van de Avontuer, die Don Quichot minder behaegde als eenige die hem tot noch toe bejegent was.

DE huysvrouw van Don Antonio Moreno (ſegt de Hiſtorie) nam groot genoegen in de tegenwoordigheyt van Anna Felix, ſoo wel verlieft op haer ſchoonheyt, als op haer verſtand, alſoo ſy in het een ſoo wel als in het ander uytſtekende was. Al het volck van de Stadt byna quam uyt om haer te ſien. Ondertuſſchen ſey Don Quichot tegens Don Antonio, dat

ſe

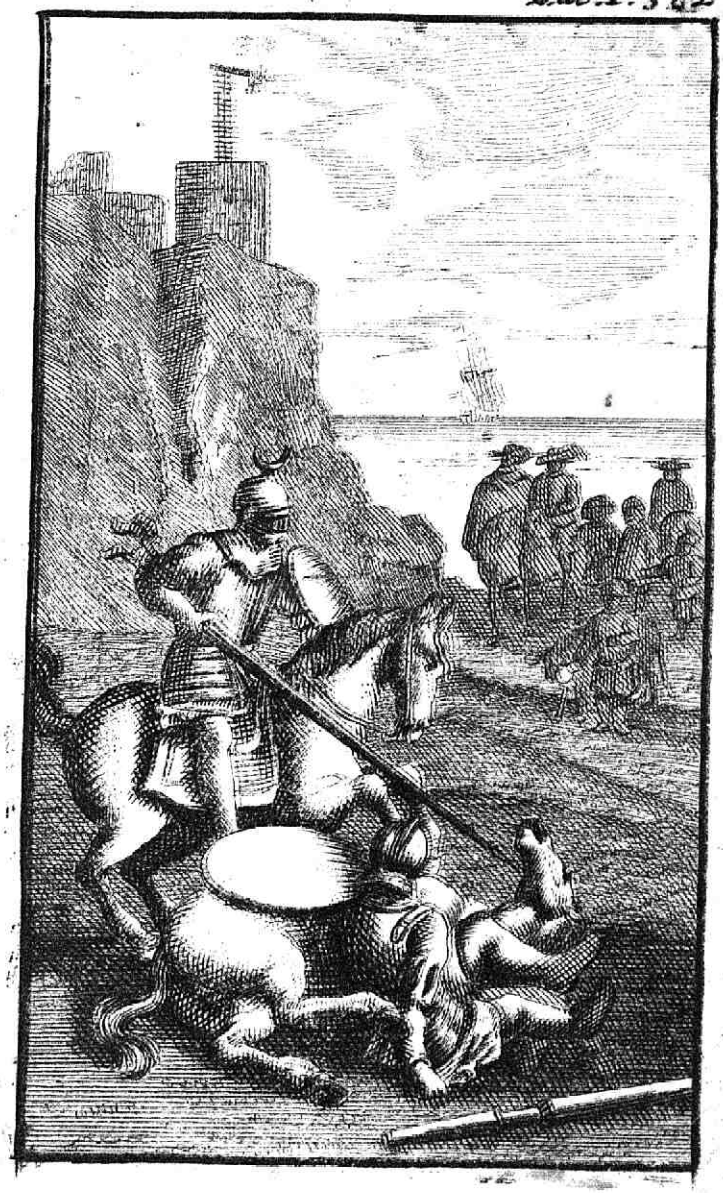
ſe den rechten wegh niet waren ingegaen omtrent de verloſſing van Don Gregorio, alſoo hem de ſelve te gevaerlick ſcheen te ſijn; maer dat het beter ſou weſen, dat men hem in Barbaryen overvoerde, met ſijn paert en ſijn wapenen; en dat hy hem daer uyt ſou halen in ſpyt van al de Moren, gelyk hy Don Gayferos en ſijn bruydt Meliſendra gedaen had. Maer, mijn Heer, ſey Sanche daer op, gy ſult gelieven onderſcheyt te maecken, dat Don Gayferos het vaſte landt onder de voeten had: maer hoe varen we hier, daer de zee tuſſchen beyen is? Tot alle dingen is raedt, behalven tot de doodt, antwoorde Don Quichot, en wat ſou ons beletten, als de barck aen lant lag, daer in te gaen, in ſpyt van de geheele werelt? Het is licht geſeydt, ſey Sanche, maer tuſſchen ſeggen en doen is groot verſcheel: voor my, ick hou 't met den Renegado, die my dunckt een vroom hart te weſen, en een man in ſijn darmen goet. Don Antonio gaf tot beſcheyt: Indien deſe tocht den ander niet wel geluckte, dat men dan de voorſlag van Don Quichot in het werck ſtelle. Twee dagen daer aen ging den Renegado t'ſcheep, in een lichte bark, met ſes riemen aen elcke zy, met ſtercke roeyers daer toe; en twee dagen daer na vertrock de Vloot na de Levant toe, hebbende de Generael op den Onderkoning verſocht, hem het vervolg der ſaecken van Don Gregorio te laten weten, gelijck hem deſelve ſulks beloofde na te komen.

Het gebeurde op een morgenſtondt, dat Don Quichot aen de zeekant reed, gewapend van hoofden tot de voeten, (want, gelyk hy ſey, de wapens waren ſijn bed, en de ſtrydt ſijn ruſt) dat 'er een Ridder na hem toe quam gereden, die mede gewapent was, maer met blinckende wapenen, hebbende een blinckende Maen in ſijn ſchilt. Deſe, komende ſoo na dat hy koſt gehoort worden, riep: O dapper en noyt volpreſen Ridder Don Quichot, ick ben de Ridder van de witte Maen, wiens ongehoorde daden ſich komen met de uwe kanten, alleen om de ſterckte van uwen arm te beproeven, en u te doen belyden, dat mijn beminde ſchoonder is als uw Dulcinea van Toboſo; welcke waerheyt indien ghy wilt bekennen, ſult gy uw ongeluk en doot te gemoet komen, en den arbeyt dien ick ſal moeten nemen om u te overwinnen: doch indien ick u overwin (gelyck ick niet en twyffel) begeer ick geen andere voldoening van u, als dat gy de wapenen aflegt, en, latende het ſoecken van avonturen, u voor den tyd van een jaer in uw plaets en hùys beſloten hout, om daer in vrede te leven, ſonder het gebruyk van de wapenen, alſo ſulks behoort ten beſten van uw goederen, en van uw ziel: maer ſo gy my overwint, geef ick mijn

hooft

hooft tot uw believen, en mijn wapenen u tot een roof, beneffens mijn paert; en voornamentlik ſullen al mijn groote daden de uwe ſijn. Bedenkt nu, wat u beſt te doen ſtaet; want ik geef u nog deeſen heelen dag om u te bedenken. Don Quichot bleef verwondert en verbaeſt over de opgeblaſentheid van den Ridder van de Maen, gelyck oock over de oorſaeck van dit dagement, en gaf hem eindelyck met een groote beſadigtheyt tot antwoort: Heer Ridder van de witte Maen, wiens daden tot noch toe my niet ter ooren gekomen zijn, ik ſou wel durven ſweren, dat gy Dulcinea noyt geſien hebt; want ik ben verſeeckert, gy ſoud anders ſulk een voorſtelling niet maken, alſo ſy u het tegendeel ſou doen bekennen, ja verklaren, dat 'er geen ſchoonheydt is, welcke by de hare te pas komt: en daerom, niet dat ick ſeggen wil dat ghy het juyſt liegt, maer alleen dat gy u abuſeert; en in dier voegen neem ik uw uytdaging aen, op de voorwaerden die ghy voorgeſlagen hebt, en dat terſtondt, ſonder dag te noemen: alleen verwerp ick de voorwaerde, dat uwe daden voor de myne ſouden gereeckent werden; alſoo ik niet en weet, hoedanig de ſelve ſijn. Neemt dan uw deel van het veldt, 't geen ghy wilt; en ick ſal van gelycken doen: en veel geluks die het wint. Ondertuſſchen hadt men dien van de witte Maen uyt de Stadt ontdeckt, en den Onderkoning te kennen gegeven, dat 'er een Ridder met Don Quichot in geſpreck was. Hy, denckende dat het een beſtelling was van Don Antonio, of yemandt anders van de Edellieden, begaf ſig terſtont met Don Antonio, en veel andere Ridders, na de zeekant, daer hy quam juyſt ter tyt wanneer Don Quichot ſig omkeerde om ſijn loop te nemen. Siende dan den Onderkoning, dat deſe twee ſich vaerdig maeckten om tegens malkander aen te komen, ſtelde hy ſich in het midden, en vraegde hen de oorſaek van hun gevecht. Die van de witte Maen ſey, dat het was over het voorrecht in de ſchoonheyt; verhaalende hem wyders al de ſaek gelyk ſe was, beneffens de voorwaerden. De Viceroy vervoegde ſich by Don Antonio, en vraegde hem ſtillekens, of hy wiſt, wie den ander was? daer deſe neen op antwoorde, ſeggende daer niet van te weten, noch of het jok of ernſt was. Dit antwoort gaf den Onderkoning bedenken, die derhalven hen ried niet voort te varen, doch te vergeefs: maar dewyl hy ſig niet kon inbeelden, dat het anders als boertery was, ſtelde hy ſich eyndelyk aen een kant, ſeggende: Gy Heeren Ridders, indien hier anders geen raed en is als te bekennen of te ſterven, en yeder even obſtinaet is, in Sint Joris naem vaert 'er mee voort. Die van de witte Maen

bedanc-

bedanckte hem met veel beleefde redenen, gelijck oock Don Quichot, welcke, bevelende ſich van harten aen den Hemel, en ſijn Dulcinea van Toboſo (gelijk hy gewoon was) noch een weynig meer loops nam; alſoo hy ſag, dat ſijn vyandt van gelijken deed: en ſonder na trompetten, of yets anders, te wachten, vielen ſy van wederzijden malkander te lijf; maer alſoo het paert van dien van de witte Maen veel lichter was als Ronzinant, won hy 't hem omtrent een derde part af, en ontmoete hem daer met ſulk een gewelt, ſonder hem met de lançie te roeren, die hy, gelijck het ſcheen, al willens oplichte, dat Ronzinant met Don Quichot daer henen viel, doende te ſamen een ſwaren val. Die van de Maen terſtont toeloopende, ſette hem de punt van de lançie op het viſier, met deſe woorden: Gy zyt verwonnen, Ridder, en doodt daer toe, indien gy niet aenneemt de voorwaerde van onſen ſtrijt. Don Quichot, t'eenemael ontſtelt, ſonder ſich het viſier op te lichten, antwoorde daer op, gelijck als uyt een diepe kelder: Dulcinea van Toboſo is de ſchoonſte Jonkvrouw, en ick de ongeluckigſte Ridder ter werelt; want 't en is niet behoorlick, dat mijn ſlapheyt deſe waerheyt te kort doet: en gy, Ridder, ſteeckt toe met uw lançie, en beneemt my het leven, nademael ghy my mijn eer benomen hebt. Dat ſal ick voorſeker niet doen, antwoorde die van de witte Maen, leeflang, als oock Dulcinea van Toboſo: alleen houd ick my te vreden, dat den grooten Don Quichot ſich na ſijn woonplaets gae begeven, en dat voor den tijdt van een jaer, of tot ſoo lang als het hem door my ſal geordonneert worden, gelijck wy van te vooren beſproocken hebben. Al dit hoorde den Onderkoning, met al die daer tegenwoordig waren, aen, gelijk ook dat Don Quichot antwoorde, dat hy het alles ſou nakomen 't geen niet tot nadeel van Dulcinea van Toboſo was. Deſe beloften gedaen ſynde, wende die van de witte Maen ſijn paert, en, buygende ſich voor den Viceroy, reed op een halve galop ter ſtad in. Den Onderkoning belaſte Don Antonio, hem na te volgen; alſo hy in aller manieren wilde weten, wie hy was. Men hielp Don Quichot weder op; en openende ſijn helmet, vond men hem heel beſturven en klam van ſweet. Ronzinant koſt voor alsdoen niet een voet voortſetten. Sanche, vol droefheyt en verdriet, wiſt niet wat hy ſeggen, of wat hy doen ſou: alleen docht hem, dat hy droomde; of dat 'er weer den eenen of den anderen Tovenaer in de weer was. Hy ſag, dat het Don Quichot had op gegeven, met beloften van in een jaer tijt geen wapenen te dragen. Hy ſtelde ſich terſtont voor de luyſter

ſter van ſijn roem verdonkert, de hoop van ſijn nieuwe beloften in de as: hy vreeſde, dat Ronzinant ſijn leven niet weêr ſou te regt komen, noch ook ſijn Meeſter weêr een man worden. Eyndelik, men bragt Don Quichot met een draegſtoel tot ſtad in; en den Onderkoning begaf ſig daer mede heen, begerig om te weten wie die van de witte Maen mogt ſijn, die Don Quichot ſo mishandelt had.

Het LXV. Hooft-ſtuk.

Vertellende wie den Ridder van de witte Maen was, en de verloſſing van Don Gregorio, beneffens andere dingen.

DOn Antonio Moreno volgde dien van de witte Maen na, gelijck ook een goet deel jongens en leckers, die hem ſo lang bybleven, tot dat hy in een ſeecker huys binnen de ſtadt ging. Don Antonio volgde hem daer in, begeerig om hem te kennen. Terſtont quam 'er een Schiltknaep voor den dag, om hem te ontfangen en te ontwapenen, gaende te ſamen in een onderſael, en Don Antonio met hen, die niet leven koſt ſonder te weten wie het was. Siende eyndelik die van de witte Maen, dat hem deſen Edelman niet met vreden liet, ſey hy: Dewijl gy, Heer, ſoo genegen bent om te weten wie ick ben, ſal ik het u niet konnen weyeren, en, terwijl mijn dienaer my ontwapent, het u te kennen geven. Mijn naem, Heer, is, dat gy 't weet, den Baccalaureus Samſon Carraſco. Ick ben geboortig uyt het ſelve Dorp van Don Quichot, wiens ellendige ſotheyt allen, die hem kennen, tot medelijden beweegt. Ick, onder allen, oordeelende hem het voordeeligſte te zyn, dat hy dit loopen liet varen, en ſich in ſijn huys begaf, heb daer toe dit middel aengewent. Drie maenden is het verleden, dat ick my, gelijck een doolend Ridder, op weg begaf, noemende my den Ridder van de Spiegels, van meeninge met Don Quichot te vechten, en hem te verwinnen, ſonder hem evenwel te beſchadigen. Het gelukte my, dat ick hem vond, en gelegentheit kreeg om met hem te loopen, ſtellende deſe ſelve voorwaerden, dat den overwonnen ſou blijven in de magt van den verwinnaer: maer gelijck den menſch menigmael ſijn rekening qualick maekt, ick, in de plaets van winnen, wiert van het paert geſtooten, en hy daer op vervolgt ſijn weg, en laet my daer geweldig bezeert van den val. Evenwel heb ik daerom mijn voornemen niet willen laten varen, om hem weêr te agterhalen, en te overwinnen, gelijck gy geſien hebt: en gelijck hy ſeer naeuw geſet is omtrent het houden van de Ridderlicke wetten, vertrouw ick nu ook, dat hy ons beſteck wel ſal nakomen. Dit is, Heer, van de ſaek; en het geen ick op uw Edelheyt verſoek,

ſoeck, is dat gy my niet gelieft by Don Quichot bekent te maken, op dat mijn goede meening een goet eynde mag nemen, en deſen menſch, die anders een verſtandig man is, weder te recht gebracht worden. O Heer! riep Don Antonio daer op uyt, den Hemel wil u vergeven het ongelijk dat ghy de gantſche werelt doet, brengende tot wysheydt den bevalligſten ſot die in de werelt is! Ick verſeker u, dat ſijn wysheyt ſo veel voordeels niet ſal doen, als ſijn ſotheyt vermaeck gegeven heeft. Evenwel ben ik van gevoelen, dat al de vonden van den Heer Baccalaurens niet machtig genoeg ſullen weſen om een ſoo volmaeckten ſot tot wysheyt te brengen: en de ſchade is te meer, dat de goede Sanche Pance hier ook mede ſal verloren worden, die de ſwaermoedigheyt ſelf ſou konnen verheugen. Evenwel, al des niet tegenſtaende, ſal ik ſwygen, om te ſien wat van de ſaek komen ſal, op dat uw naerſtigheyt niet vruchteloos en zy: en doende voorts ſijn alderbeſte aenbieding, nam hy ſijn affcheyt van hem. De Baccalaureus deed terſtont ſijn wapenen te ſamen packen, en op een muyl leggen, en, ſittende ſelve op her paert daer hy meê geſtreden had, begaf ſich dien ſelven dag ter ſtad uyt, na huys toe, ſonder dat hem yets gebeurde, 't welk ons verbint het ſelve hier by te voegen. Don Antonio vertelde den Onderkoning al het geen hem Carraſco verhaelt had; daer hy geen groot vermaek in nam, alſo elk een Don Quichot liever ſot had gehouden, alleen om ſijn vermaeks wil. Ses dagen hielt den ongelukkigen Ridder het bed, bedroeft, ſwaermoedig, en overladen met gedachten, zijnde hem geſtadig zijn ongeluk voor oogen. Sanche vertrooſte hem ten beſten dat hy koſt, ſeggende: Wat, mijn Heer, hebt moed en corragie, en dankt onſen lieven Heer, dat gy niet een rib tien twaelf in het lyf gebroken hebt: gy ſiet nu, dat het niet altyd oly is, noch gout dat 'er blinkt: laet den Docter lopen, alſo gy hem niet van doen hebt, en laet ons ſijntjes te ſamen na huys ſtyen: dat ſal ons beyden beſt weſen; en ſo men 't wel inſiet, ik heb 'er meê niet van te roemen, hoewel uw Genade heeft 'er van te klagen; want al hoewel ik met het Governement de luſt van dat gormanderen verloren heb, heb ik ſe noch niet verloren van t'avont of morgen een Graef te ſijn, 't welk ſijn leven niet geſchieden ſal, ſoo uw Genade geen Koning en wort, daer-ook niet veel apperency toe en is, by namen als hy al de Ridderſchap laet varen, en daer meê bruſt al mijn hoop in de wint. Swygt, Sanche, zey Don Quichot, gy weet wel, dat het niet langer als voor een jaer is: en dat ten eynde ſijnde, ſal ik wel haaſt weêr het oude werk aenvangen: en dan ſal my geen Koningryk

ningryk ontbreken voor my te houden, nog geen Graefſchap aen u te verceren. Dat gun ons den Hemel, antwoorde Sanche, een goede hoop is beter als een quaet altoos beſit, gelijk ik wel gehoort heb. In deſe redenen waren ſe, wanneer Don Antonio inquam, ſeggende met groote blytſchap: Bodenbroot, Heer Don Quichot, Don Gregorio met den Renegado, die met hem uytgetrocken was, is hier aen de kay, of hy mag nu al by den Viceroy ſijn, en ſal terſtont hier komen. Dit gaf Don Quichot eenig, doch weynig, genoegen; 't welk hy te kennen gaf met deſe woorden: In der waerheyt, het had my aengenaem geweeſt, dat het anders waar uytgevallen; want alſo ſou ik my verbonden hebben geſien na Barbaryen over te varen, om Don Gregorio aldaer geweldiger hant te verloſſen, en niet alleen hem, maer al de Chriſtenen die daer gevangen ſijn. Maer wat ſeg ik, ellendig menſch! ben ik niet dien verwonne Ridder, dien afgeworpen, die binnen een jaer geen wapenen mag voeren! Wat beloof ik dan! wat roem ik dan dien, tegenwoordig de ſpinrok beter paſt als het moedig ſwaert! Laet dat varen, Heer, zey Sanche, de hen leeft wel al heeft ſe de pip: heden dy, morgen my: en op die ontmoetingen mag men geen ſtaet maeken, ſchynt het wel; want hy, die heden valt, kan morgen weêr opſtaen, ſoo hy anders niet in het bed en blyft, ik wil ſeggen, ſoo hy de moet niet vallen en laet: en daerom, Heer, begeeft u op de been, om Don Gregorio te onthalen, die ick geloof dat hier in huys is, alſo het volck over hoop loopt. En alſo was het inder daet; want hebbende Don Gregorio en den Renegado den Onderkoning reden van hun doen en wederkomſt gegeven, ging den Renegado met hem na het huys van Don Antonio, ſeer begeerig om ſijn beminde Anna Felix te ſien. Don Gregorio, alhoewel hy in de bark was gekomen in vrouwe kleederen, had deſelve daer na weder verwiſſelt met die van een gevangen ſlaef, die met hem ontkomen was: maar in wat ſchyn of gedaente hy oock quam, toonde hy genoegſaem te ſijn een perſoon, die alle verwondering waerdig was, ſijnde boven maeten ſchoon, en van ouderdom niet boven de ſeventien of achtien jaren. Ricote met ſijn dochter gingen heen om hem te ontfangen, de vader met tranen, en de dochter met eerbaerheyt. Sy omhelsden malkander niet; want daer veel liefde is, maekt men weynig gelaets. De twee ſchoonheden van Don Gregorio en Anna Felix gaven een ieder genoeg te verwonderen. De ſtilſwygentheyt was alsdoe die voor de twee gelieven ſprack, zijnde de oogen de tong van hun eerbare genegentheden. Den Rene-

Renegado vertelde de manier en middel hoe hy Don Gregorio verloſt had, en Don Gregorio 't gevaer 't geen hy al had uitgeſtaen by de vrouwen, daer hy onder was gehouden geweeſt, en dat niet met veel woorden, maer korte redenen; waer door hy betoonde, dat ſijn verſtandt boven ſijn jaren ging. Eyndelick, Ricote betaelde en beloonde miltdadichlick ſoo den Renegado, als de roeyers. Den Renegado voegde ſich weder tot de Kerck, die hy verlaten had. De Viceroy maeckte met Don Antonio een overſlag, hoe men Ricote met ſijn dochter in Spanjen ſou houden; dunckende hem ſulcks geen ſaeck van ſwarigheydt te zijn, zijnde den een ſoo wel Chriſten als den ander, ten minſten den vader daer niet qualick toe geneyght. Don Antonio nam aen, ſelf ten Hoof te trecken, om het uyt te werken, alſoo hy daar nootſakelick over eenige ſijne ſaken moſt zijn; verſoeckende oock, dat Don Gregorio mocht met hem gaen, om het hertenleet van ſijn ouders te verſachten; en Anna Felix ſou by ſijn huysvrou blyven, of in een Klooſter: en ick weet, zey hy vorders, dat het den Viceroy lief ſal zijn, indien Ricote ſo lang in het ſijne ſig gelieft te onthouden, tot dat men het eynde van de ſaek ſal geſien hebben. Den Onderkoning ſtont het alles toe: maer Don Gregorio ſey, hy koſt noch wilde ſijn Anna Felix in geenderhande manieren verlaten: dog eyndelijk ſig nader bedenkende, en hoe veel der aen gelegen was, ſijn ouders aen te ſpreecken, ſtont hy het toe, mits terſtont weder te komen, en ſijn Anna Felix te halen. Anna bleef by de huysvrou van Don Antonio, en Ricote in het huys van den Onderkoning. Den dag van het vertreck eyndelick aenkomende, en die van Don Quichot over twee dagen daer na, alſoo hem ſijn val het reyſen niet eerder toeliet, ſag men duyſent ſuchten en tranen tuſſen Don Gregorio en Anna Felix. Ricote bood Don Gregorio duyſent kroonen aen, indien hy de ſelve begeerde; maer hy begeerden 'er geen meer als vijftig die hem Don Antonio leende, onder belofte van hem de ſelve ten Hoof weder te doen hebben. Aldus ſcheyden deſe twe van een, en ook daer na Don Quichot en Sanche; Don Quichot ontwapent, gelijk een reyſent man; en Sanche te voet, om dat ſijn Graeuwtje de wapenen van Don Quichot moſt dragen.

Het LXVI. Hoofd-ſtuck.

Handelende van dingen, die hy ſien ſal die het ſelve leeſt, en hooren die het hoort.

OP het uyttrecken van Barcelona ſag Don Quichot noch de plaets eens aen, daer hy geval'en was, ſeggende: *Hic Troja*

fuit: Hier heeft dat moedig Troye geſtaen; en hier heeft mijn ongeluk, en niet mijn bloedheyt, my van den hoogſten top van eer en roem tot den afgront van verſmaetheydt neder geworpen, gebruykende het wankelende noodlot haer meeſte ongeſtadigheden regens my. Sanche, dit horende, koſt niet laten te ſeggen: Het paſt de dappere harten alſo wel geduldig in tegenſpoet te weſen, als bly in voorſpoet; en dat bevind ik by mijn ſelven: want ſo ik, Governeur zijnde, wel te vreên was, tegenwoordig, nu ick ruyter te voet ben geworden, ben ik daerom niet eens droevig: want ick heb wel hooren ſeggen, dat ſy, die men de fortuyn heet, een dartele ſotte lichtekoy is, en die niet een ſteeck door haer neus en ſiet; en daerom weet ſe menigmael niet, wat ſe al doet, nog wat ſe al begint. Gy zijt een heele Philoſooph, Sanche, ſey Don Quichot: ghy praet tegenwoordig al heel wijſſelick: wie mag den man dat geleert hebben? Het geen ick u weet te ſeggen, is dat'er geen ſodanige fortuyn in de werelt is; en die dingen, die ons bejegenen, 't zy goedt of quaedt, komen geenſints by geval, dat gy 't weet, maer wel door byſondere ſchikkingen van God: en daer van daen komt het, dat men ſegt, dat een yeder werckmeeſter is van ſijn eygen wel of qualick vaert, gelijk ick ben geweeſt van de mijne, dog niet met de vereyſchte voorſigtigheyt, en daer uyt is mijn val ontſtaen; dewijl ick had behooren te bedenken, dat de kragteloosheyt van mijn Ronzinant niet machtig was de groote ſterkte van het paert van die van de witte Maen te wederſtaen. Ik heb het evenwel willen aengaen; gedaen wat ik koſt; en eyndelik het is my qualick vergaen: dog ik kon, zijnde een dolend Ridder, niet laten alles te doen dat my mijn dapperheyt beloofde, noch mijn woort te vervullen: maer nu, dewijl ick niet meer als een Schiltknaep te voet ben, ſal ik evenwel mijn woort niet te buyten gaen, maer mijn belofte nakomen. Laet ons dan voortgaen, Sanche, en in onſe woonplaets het jaer van onſe boete ten eynde brengen, om daer na met nieuwe kragten, gelijck een vernieude ſlang, weder voor den dag te komen tot de noyt van my te vergeten oeffening der wapenen. Heer, antwoorde Sanche, het is ſulk een vermaeck niet, te voet te reyſen, dat het my bewegen ſou groote dagreyſen te doen: laet ons deſe wapenen daer ergens aen een boom gaen ophangen, gelijck men de dieven daer neer hangt; en ick hebbende mijn Graeuwtje weêr beſchreden, ſal met u reyſen ſo lang en ſo ver als uw Genade wil: want te dencken, dat ik te voet veel hagen breeken ſal, is hooy gedorſt. Gy hebt, Sanche, ſeer wel geſegt, hervatte Don Quichot: laet ons mijn wapenen in zee-

ge-

gepraal gaen opregten;en onder aen de ſelve ſullen wy in de ſtam van een boom gaen ſchrijven 't geen onder die van Roelant ſtont:

Dat niemant my raeck aen,
Die niet met Roelant tracht de hant aen 't ſwaert te ſlaen.

Dat komt altemael excellent traey, antwoorde Sanche, en ſoo 't niet en was, dat wy het onderwegen mochten gebreck hebben, ick ſou 'er Ronzinant al by hangen Neen, Sanche, noch hem noch de wapenen, op te hangen, ſey Don Quichot doe weêr: men mocht dan ſeggen, dat men goede dienſt qualijk beloont had. Gy hebt weer gelijck, antwoorde Sanche, want gelijk men ſou mogen ſeggen, dat het paerdt doet, kan de zael niet beteren: en dewijl uw Genade alleen de ſchult heeft, ſou ik liever mijn ſelven daer voor doen lyen, ſonder mijn toorn op de bloedige wapenen, of den ſachtmoedigen Ronzinant, noch op mijn ſachte voeten uyt te ſtorten. In deſe en diergelijcke redenen ging den dag vaſt door, ſonder dat hen eenige verhindering voor quam, gelijck ook niet op de vier andere daer aen volgende: maer op den vijſden dag, op het inkomen van een dorp, vonden ſe aen de poort van ſeker huys een grooten trop volks, die daer met malkander hun tytkorting namen, alſoo het Heyligen dag was. Als ſe daer by quamen, ſey der een van den hoop: Siet daer, een van die twee eerlijke luyden ſal het oordeel vellen; want die zijn niet meer voor den een, als voor den ander. Dat ſullen wy garen doen, antwoorde Don Quichot, en dat in alle oprechtheyt, indien men ſig daer aen gedragen wil. Het is dan ſoo gelegen, goeden Heer, ſprak een van de huyslieden, dat een van onſe naburen, die meer als twee hondert pont weegt, onderſtaen heeft te loopen tegens een ander, die niet boven de hondert en vijftig weegt, en dat een weg van hondert treden, met gelijck gewicht; en om het gewicht even te maeken, heeft men goet gevonden, dat hy, die ſo veel minder vleeſch heeft als den ander, ſo veel ſwaerte van yſer ſal nemen, tot dat hy den ander gelijck is. Neen, holla, ſey Sanche, eer ſijn Heer de mont open deed, daer ſal ik u beter van ſeggen; want het is nog geen maent geleden, dat ik Governeur ben geweeſt: en die moeten, gelijck een yeder weet, ſulke twijffelachtige dingen ontknoopen. Antwoort dan ter goeder uuren, Sanche mijn vrient, ſey daer op Don Quichot, want voor my, ik bemoey my met ſulcke leuren niet. Met dit verlof, ſey Sanche tegens de huysluy (die al te mael met de mont open ſtonden. en luyſterden wat 'er uyt ſou komen) mijn vrienden, het geen den dickaert begeert, komt niet by, noch heeft ook eenig ſchijn van regt: want is het ſo, dat hy, die uytge-

daegt is, de wapenen moet kieſen, ſoo is het niet redelick, dat hy de ſodanige verkieſen ſou, die hem in den weg ſouden zijn, en de overwinning beletten: en daerom is mijn gevoelen, dat den uytdager, het welck, na ick hoor, den dicken is, ſig ſelven ſchoon uyttreckt, waſcht, reynigt, en voorts ſo veel vleys van ſijn lichaem ſnijt, of hier of daer, of waer hy ſelfs begeert, als hy meer heeft als den ander, en laet ſe ſoo haer beſt loopen. Of dit en dat hael my, ſey der een van de boeren, dien goeden Heer heeft geſproken als een Rademant: maer ick verſeecker u, dat hy niet een onçe van ſijn vleys ſou willen ſnijden. Beſt dat ſe 'r dan een ſpeltje by ſteken, ſey een ander, want de magere man is ook niet ſeer met het gewicht gedient; en de helft van de weddenſchap ſal men in wijn verteeren, en deſe Heeren daer op nooden. Ick voor my, ghy Heeren, antwoorde Don Quichot, bedanck u lieden hartelick, alſoo ick my niet een oogenblick mag ophouden, ter oorſaek van eenige ſware onheilen die my overgekomen ſijn: en daer mede, ſtekende Ronzinant met ſporen, reed hy voort; latende een yeder verwondert, ſo over ſijn vreemt gelaet, als over de ſnedigheyt van ſijn Schiltknaep. Een ander van den hoop ſey: Indien de Knecht ſoo verſtandig is, wat ſal de Meeſter dan zijn? Ik ſweer, dat ſe na Salamanca gaen, om te ſtudeeren; en ſulcken volk komt je daer ſtracks met een Raetsheersrock voor den dag. Dien nacht bracht Heer en Knecht in het vlacke veldt over; en des anderen daegs hunnen weg vervolgende, ſagen ſe een man na hen toekomen, die te voet ging, met een knapſack aen ſijn hals, en een ſtock in de handt, daer een ſpitsjen aen was, ſchijnende wel een loopende bode te zijn. Deſe, komende by Don Quichot, en hem kennende, liep ſtracks naer hem toe, en omhelſde hem ſijn beenen, ſeggende met groote blijdſchap: O, Mijn Heer Don Quichot de la Mancha, hoe vermakelick ſal het voor den Hertog en Mevrouw de Hertogin zijn, wanneer ſe vernemen, dat gy wederom na het Kaſteel komt, alſoo ſe noch beyde daer zijn! Ick ken u niet, mijn vriendt, antwoorde Don Quichot. Ik ben, Heer Don Quichot, ſey den ander, Toſilos, de lacquay van den Hertog, die op die tydt tegens uw Genade niet begeerde te vechten, over het houwelik van de dogter van Donna Rodrigues. Is het moogelick! ſey Don Quichot daer op, zijt gy den man die in de lacquay verandert wierdt, door toedoen van die Toovenaers die my ſoo vervolgen? Swijgt doch, Heer, antwoorde den ander, daer was geen toovery meê gemengt: ick was ſo wel den lacquay Toſilos doen ik'er in, als doen ick'er uyt quam; maer ik vond beter haer

te

te trouwen, ſonder te vegten, alſoo ſe my wel behaegde: doch het is heel anders uytgevallen; want ſoo haeſt was uw Genade niet vertrocken, of den Hertog, mijn Heer, deed my hondert ſlagen geven, om dat ik tegen ſijnen laſt gedaen had. De doch; er is nu al in een Kloofter geſteeken, en Donna Rodrigues weer na Caſtilien toe, en ick ga na Barcelona, om een packuet brieven aen den Viceroy te brengen, van wegen Mijn Heer: indien uw Genade belieft een dronkje, hoewel het wat heet is, ik heb hier een ſoopje by me, met noch ſoo een ſtukje of twee ouwe kaes, om den dorſt op te wecken, ſoo ſe by geval in ſlaep was. Ik neem het aen, antwoorde Sanche terſtont; en ik hou 't met Toſilos, in ſpijt van al de Tovenaers die der in Indien zyn. Gy zyt, ſey Don Quichot, den meeſten ſlockert, en grootſten botmuyl, van de werelt; dewijl gy niet kond geloven, dat dien bode betoovert is: blijft met hem, en by hem: voor my, ick ſal ſagjes voor uyt gaen, en wachten u te met in. Den lacquay lacht'er eens om, haelde met eenen een doeck voor den dag, en ging daer met Sanche in het gras neêr ſitten, helpende malkander de heele mael leeg maecken, en dat ſoo ſchoon, dat ſe de kruympjes van de kaes noch opraepten, en aen het papier lickten, om dat het daer de reuck noch van had. Toſilos ſey onder het eeten tegen Sanche: Sonder twijffel, kameraet Sanche, die Heer, dien gy daer hebt, is een groote ſot. Ja ik ſie 't ook wel, antwoorde den ander, en ſeg 't hem ook genoeg; maer hy heeft'er den bras van: doch tegenwoordig is het heele ſpit in de as gewent, alſoo hy van den Ridder van de witte Maen overwonnen is. Toſilos bad hem, te vertellen hoe het toegegaen was: maer Sanche verſchoonde ſig, ſeggende, dat het onbeleeftheid was, ſijn Heer na hem te laten wachten; dat hy het hem daer na, als ſe malkander eens weêr tegen quamen, al te mael ſou vertellen: en daer meê oprijſende, maeckte hy ſijn rock en ſijn baert ſchoon van de kruymelen, en, nemende ſijn afſcheyt van Toſilos, ſat op, en haelde ſijn Heer in, die hem onder een boom vaſt verwachte.

Het LXVII. Hooft-ſtuck.

Hoe Don Quichot voor ſich nam een Harder te worden, en te blijven ſoo lang tot dat ſijn jaer om was, met andere aengename dingen meer.

INdien Don Quichot veel wonderlicke en vreemde gedachten had eer hy verwonnen was, hy had'er noch veel meer na dat hy die ſware ſprong had gedaen. Hy bevont ſich, gelijk geſegt is, onder de ſchaduw van een boom, daer hem hondert duyſent gedachten teffens, gelijck ſoo veel vliegen om den heunig ton,

quamen beſpringen. Sommige waren beſig omtrent de ontto-
vering van Dulcinea, andere omtrent het leven dat hy in deſen
ſtant ſou hebben te leyden. Sanche komt eyndelik by hem, met
hondert lof-redenen van den lacquay Toſilos, en ſijn miltheyt;
daer Don Quichot terſtont op inviel: Is het mogelik, Sanche, dat
gy noch van dat gevoelen bent, en dat het in der daet den lacquay
is? Ik geloof, dat gy de verandering van Dulcinea t'eenemael
moet vergeten hebben, als ook hoe dat den Ridder van de Spiegels
in Samſon Carraſco verandert wiert: al te mael het werk van de
Toovenaers, die my vervolgen. Maer ſegt my eens, hebt gy hem
ook gevraegt, hoe het Altiſidora al maekt? offe ook droefheyt
over mijn afweſen heeft getoond, of wel al haer liefdegedachten
aen een kant geſtelt? Daer was geen tijt, antwoorde Sanche, om
na ſulke leurderyen te vragen: wat duyſent ſchanden, is uw Gena-
de nu tegenwoordig in een ſtaet om eens anders gedagten te over-
leggen, voornamentlik die de liefde aengaen? O Sanche, hervatte
Don Quichot, de werken van de liefde verſchillen al veel van die
van de dankbaerheyt: het kan wel zijn, dat een Ridder ongevoelig
is omtrent de liefde, maer niet omtrent de plichten van dankbaer-
heyt. Altiſidora beminde my; ſy toonde haer droefheyt over
mijn vertrek; ſy vervloekte my, beſchold my: alles in ſpijt van de
maegdelicke ſchaemte, en tot een vaſt teken dat ſe geweldig ver-
lieft was, gelijk gemeenlik de gramſchap der gelieven in ver-
vloekingen verandert. Voor my, ik had haer noch ſchatten, noch
vergeldingen te geven, alſoo mijn Dulcinea beſitſter van alles is,
die gy ſoo groffelik verkort door uw achteloosheyt en traegheyt
omtrent uw opgeleyde penitencie, alleen om dat gy vreeſt dat
vleeſch aen te raken, 't geen ik wilde dat de wolven vraten, als
ſijnde meer gemaekt voor ydel gemak, als voor de welſtant van
een ander, namentlik die arme Jonkvrou. Mijn Heer, antwoorde
Sanche, als men al de waerheyt ſal ſeggen, ik kan niet bedenken,
dat myn geeſſelen aen de tovery een beet kan helpen; want het ſal
even ſo veel weſen, als haes lekt me de poot, kookt men een can-
deeltjen als ik doot ben: altijt ik durf wel ſweren, dat uw Genade
noit geleſen heeft, dat men oyt tovery met geeſſelen heeft te niet
gemaekt; maer by ja by neen, evenwel ik ſal het my getrooſten, en,
ſo haeſt als ik maer eens de luſt krijg, daer rykelyk op ſlaen. Dat
wil den Hemel geven, ſey Don Quichot, op dat gy alſo uw con-
ſciency moogt quyten. Op deſe manier vervolgden ſe vaſt hun
weg, tot dat ſe quamen aen de ſelve plaets, daer ſe van de ſtieren
om ver geworpen wierden. Don Quichot kende ſe terſtont, en ſey
tegen Sanche: Dit is de beemd, daer men de ſchoone Harderinnen
ontmoete,

ontmoete, die aldaer een navolging maekten van het geneuglik Arcadia, een voornemen dat ſo verſtandig als nut is; tot wiens navolging, indien het u mogt goetdunken, Sanche, ik my ook wel in een harder ſou veranderen, tot dat mijn tijt uit is, kopende een deel ſchapen, met al de andere noodſakelikheden, noemende my den Harder Quixotin, en u den Harder Pancin; en op deſe manier ſouden wy gaen dolen over berg en dalen, hier ſingende, daer ſpelende, hier drinkende van de verſche beken of ſpringende fonteynen, daer ons verlugtigende in de koele ſchaduw: het wout ſal ons ſijn vrugten overvloedigliik, de roſen haer aengename reuk, de maen haer ligt, en de ſonne ſijn ſtralen, het geſang vermaek, het ſchreijen luſt, Apollo ſijn veerſen, en de liefde vonden geven, waer door wy ons ſelven by de geheele werelt ſullen vermaert en beroemt maken, en niet alleen in de tegenwoordige, maer ook de toekomende eeuwen. So waer als ik leef, ſey Sanche, dat leven ſtaet my bijſter wel aen; en ik laet my de kop af hacken, of Samſon Carraſco, met Meeſter Klaes, en muſchien den Paſtoor ſelf ook wel, ſullen het ſoo haeſt niet vernomen hebben, of ſy ſullen meê aen den dans willen: want het ſijn altemael vrolicke borſten. Gy ſegt ſeer wel, Sanche, antwoorde Don Quichot, en ſoo ſou men Samſon Carraſco konnen noemen den Harder Samſonin, of den Harder Carraſcon, 't welk bykans luyt als Coridon; en Meeſter Nicolaes mogt men noemen den Harder Nicolaſin: maer den Paſtoor weet ik geen naem te geven, als alleen den Paſtoralen Harder. En de Harderinnen, daer wy de minnaers van ſouden weſen, ſou men ook wel haeſt een naem gegeven hebben; en die van de mijne ſou haer alſo wel paſſen als een Harderin, dan als een Prinçes: en gy, Sanche, moogt de uwe een naem geven, die gy wilt. Ik meen'er anders geen te geven, ſey Sanche, als Tereſona, die wel met haer natuur ſal over een komen; en die ſel ik haer ook in myn veerſen geven, die ik meen te maken, om daer door mijn kuyſe gedagten haer te kennen te geven; want met niemant anders heb ik te doen: maer het ſal niet wel voegen, dat de Paſtoor een harderin heeft, om geen quaet exempel te geven; en wil'er den Baccalaureus een hebben, elk ſijn ſin. O groten hemel! ſey Don Quichot, wat ſoeter leven ſullen wy leyden! wat ſullen wy al geſpeels van harpen, van fluyten, van tamboeren, en van bellen hooren! wat Poëten ſullen wy weſen! Ik heb'er alreets al vry wat af, gelijk Sanche weet; en geloof ook, dat Carraſco mede geen kint in het werk is. Van den Paſtoor ſeg ik niet, als dat ik geloot, dat hy meê een ſlokje van de koſtelijke Hippocræne geproeft heeft, gelijk ook Meeſter Klaes: want den meeſten hoop van Barbiers kan al een deuntje op

de cijfer krabbelen, en een lietjen maken. Ik ſal niet doen als klagen over het afzijn; gy ſult u ſelf ſtellen als een getrouw minnaer; Carraſco ſal den verſmaden; en de Paſtoor, dat hy wil, weeſen: en ſo ſal het gaen na wens. Maer ik, ſey Sanche, ben ſo ongeluckig, dat ik niet en geloof, dat ik den dag oyt leven ſal, om dat geluk te hebben. O war een helderen tuygje van mesjes, van tasjes, van ſtroye hoetjes ſal ik maken te hebben! en ſo ſal ik wel toonen, dat Sanche ſo bot niet en is, als men wel ſeyt. Myn dochter Sanchica ſal ons eeten komen brengen: maer de drommel evenwel, het meysjen is niet leelik van muyl, en de Harders hebben menigmael Satyrs parten over haer; en dan ſou ik niet begeeren, dat ſy om wol ſou komen, en ſelf geſchoren worden: want de onkuyscheyt regeert alſo wel in de velden, als in de ſteden; ſo wel in de Harders hutten, als Koninklijke hoven; en de gelegentheyt maekt den dief, en de dief de gelegentheyt; en het is haeſt verleyt, dat wil weſen geſeyt.... Houd op, Sanche, riep Don Quichot, niet meer ſpreekwoorden, want een is over genoeg om uw meening te verklaren. Ik heb u immers ſo menigmael geſeyt, ſoo milt met uw ſpreekwoorden en refereynen niet te weſen; maer het helpt al niet: 't is voor een doofmans deur geklopt; en het ander is al tuyt tuyt, het een oor in en het ander uyt. Myn dunkt, ſey Sanche daer op, dat hier de pot de ketel wil verwijten, dat ſe ſwart is: men wil my beriſpen van myn ſpreekwoorden, en uw Genade haelt den een over den ander. Maer ik, Sanche, antwoorde Don Quichot, breng ſe by daer ſe te pas komen: gy in tegendeel haelt ſe by het hair. De ſpreekwoorden ſijn korte ſententien, getrocken uyt de ondervinding der dingen: maer wanneer ſe niet te pas en komen, ſijn ſe eer belagchelijk, als leerſaem. Doch laet ons dat daer laten, en, dewijl de nacht vaſt aenkomt, een weynig ter zyde van den weg af gaen, en aldaer den ſelven overbrengen. Dit deden ſe, en maekten een laet en een quaet avontmael, genoegſaem tegen de ſin van Sanche, die veel beter vermaek had in de Kaſteelen van Hertogen, van Don Diegos, Don Antonios, en ſelf de feeſt van Camacho, als in al de velden van de werelt: maer weder oordeelende, dat het altoos geen kermis was, voegde hy ſijn hart tot ruſt, en bracht den nacht met ſlapen, en ſijn Heer met waecken door.

Het LXVIII. Hooft-ſtuck.

Van de vreemde Avontuur, welcke Don Quichot beſegende.

DE nacht was eenigſins duyſter, alſoo Mevrouw Diana voor dien tijdt by de Antipoden te gaſt was, latende de bergen en dalen

dalen om deſen oordt in een duyſterheyt bedommelt. Don Quichot eyndelijck geraeckte een weynig aen 't ſluymeren van ſijn eerſte ſlaep, ſonder plaets te geven aen ſijn tweede; maer Sanche duurde gemeenlijck ſijn eerſte ſoo lang, dat de tweede geen beurt koſt krijgen; een teeken van een geruſt hart, dat geen ſorg en heeft. In tegendeel, de ſorgen van Don Quichot hielden hem nu wederom de oogen open, die daerom ook Sanche ging opwecken, ſeggende: Ik ben verwondert, Sanche, wegens de miltheyt van uw aert: ik geloof, dat gy van ſteen of van koper zyt, daer geen beweeging in en is: ik waek, als gy ſlaept; ik ſchrey, als gy ſingt; en ik ſterf van honger, als gy wel verſadigt zyt. In tegendeel paſt het een goet dienaer, deelachtig te ſijn aen de quellingen van ſijn Heer. De ſtilheyt en aengenaemheyt van deſe nacht vermanen ons, een weynig waekens tuſſchen onſe ſlaep te voegen. Staet toch om der liefde wil op; valt 'er met een wakkere moet aen; en geeft u nu een hondert ſlagen drie vier, op goede reekening: dit bid ik u vriendelijk, alſoo ik geen gewelt meer op u plegen wil; en als gy het gedaen ſult hebben, ſullen wy den nacht in ruſt en ſtilligheyt overbrengen, ik ſingende van het afzijn, en gy van uw getrouwheyt, gevende alſoo van nu af aen een begin aen onſe harderlijke oeffeningen, die wy tot onſent ſullen gaen aenvangen. Mijn Heer, antwoorde Sanche, ik ben ook begut geen geeſſel-Monnick, dat ick behoef uyt mijn ſlaep op te ſtaen, en my daer te leggen geeſſelen: ook dunckt my, dat ik dan niet veel luſt ſou hebben om te ſingen, als ick my ſelf den huyt ſtucken geſlagen heb: laet my ſlapen, is het mooglijk, en bruſt me nou hier met geen geeſſelen, of ick ſal ſweren, dat ick mijn leven met ſlaen geen nop van mijn kleeren ſal beſchadigen, ik laet ſtaen mijn vleeſch, al ſou Dulcinea al haer leven betoovert blijven. O verharde ziel! O Schiltknaep ſonder medelijden! riep daer op Don Quichot: O brood qualijk beſteed! en deugden qualijk beloont, die ik u gedaen heb, en noch meen te doen! Door my hebt gy u ſelf in den ſtaet van een Gouvernement geſien: door my hebt gy de hoop voor de deur om eerlang een Graef te worden, of het equivalent van dien; en dat ſal niet langer duren als dit jaer, en dan *poſt nubila Phœbus*. Ik verſta dat niet, ſey Sanche, maer dat verſta ik wel, dat ik geen hoop noch geen vrees en heb terwijl ik ſlaep; en een goet jaer moet hy hebben die de ſlaep eerſt uytgevonden heeft, welke al de menſchen even rijk en even wijs maeckt, en een kleedt is dat all' gedachten bedekt, ſpijs die de dorſtigen voedt, en water dat de hongerigen laeft: kortelijk,

de ſlaep is over al courant geldt. Ick heb u mijn leven, Sanche, ſey Don Quichot, ſoo wellpreeckende niet gehoort, daer gy het ſpreeckwoort mede beveſtigt: niet met wie gy gebooren wort, maer met wie gy verkeert. Daer moet nu weêr ſint felten meê ſpeulen, ſey Sanche, ick ben altoos die de referynen by handen vol geef; en Mijn Heer Don Quichot ſpreeckt qualick een woord ſonder ſpreeckwoorden! Daer mag wel wat onderſcheydt in weſen, dat de ſijne te pas, en de mijne niet te pas komen; maer evenwel, ſpreekwoorden zyn ſpreekwoorden. In deſe reden waren ſe, wanneer ſe eenig ſchor en rouw geluydt hoorden, dat ſich over het geheele dal uytbreyde. Don Quichot rechte ſich over-eynd, en ſloeg hant aen ſijn geweer; maer Sanche kroop van benauwtheyt onder ſijn eſel, bolwerckende ſich aen beyde zijden toe, met het packet van de wapenen, en de zael van Graeuwtje, bevende als een loof. Het gerucht nam meer en meer toe, te nader het quam. Het was dan ſoo gelegen, dat daer een man voor by quam, met omtrent ſes hondert verckens, die hy na de marckt ging brengen om te verkoopen; zynde het geluyt van het knorren ſoodanig, dat het deſe twee de ooren vulde: maer gelijk of het daer noch niet mede genoeg waer geweeſt, dit geſnor was op het aenkomen noch ſoo onbeleeft, en droeg ſoo weynig reſpect of den Ridder, of den Schiltknaep, toe, dat het vaſt aendringende, niet alleen Sanche, maer ook Don Quichot onder de voeten liep, werpende het bolwerk van Sanche om veer, en Graeuwtje en Ronzinant op de vlucht, en alſoo by heele troupen over deſe verſlagenen heen marcheerende. Sanche rechte ſich eyndelijck weder op, en eyſchte ſijn Heer het ſwaert af, ſeggende, dat hy een tien of twaelf van deſe monſters wou om den hals brengen, als een tweeden Ajax: maer Don Quichot ſey: Laet ſe gaen, Sanche, want dat is nu mijn ſtraf, dat ick een verwonnen Ridder zynde, de verckens nu over myn lijf loopen, en de honden aen my piſſen. So moet het ook een ſtraf weſen, ſey daer op Sanche, dat de ſoodanige Schiltknapen van de muggen geſteeken, en van de luyſen gegeten, en van de honger verteert worden. So wy Schiltknapen maegſchap, of kinderen van die voorſchreve dolende Ridders waren, dan mocht ik het noch lijden: maer wat gemeenſchap hebben de Panças met de Quichotten? Doch nu al lang genoeg: laet ons het hooft een beetjen leggen daer geen paerden en wagens, noch daer geen verkens loopen, en ſlapen wat, ſoo lang als de nacht duurt, en morgen dag en raedt. Slaept gy, Sanche, ſey Don Quichot, gy

zyt

zijt 'er toe geboren, en ick om te waecken; gelijck ick ook den tijt, die ons noch tot den dag toe overig is, in mijn gedurige gedachten hoop door te brengen, en de selve in een vaersjen uyt te drucken, dat ick uyt mijn hooft sal gaen maeken. My dunkt, antwoorde Sanche, dat de gedachten, die tijt geven om vaersjes te maeken, soo bijster swaer niet moeten zyn: rijmt soo lang, Heer, als het u gelieft, ik ga wat slapen; en daer mede sich weder uytstreckende, begost hy weer te slapen als een roos, sonder dat hy om Paus of Keyser docht. Don Quichot sich gaende voegen aen de voet van een eycken boom, of een elsen (alsoo Cide Hamet den boom niet onderscheyt) begost op de klanck van sijn eygen suchten aldus te singen:

O straffe min, wanneer ik denk om al het leet,
Dat oyt uw fackel deed,
Soo loop ick tot de doodt,
Om hulp te krijgen in het uyterst van mijn noodt.

Maer alsoo haest ik naek het eynde van mijn tijt,
Wordt soo mijn geest verblijt,
Dat door een nieuw gewelt
De kracht mijns levens word herboren en herstelt.

Dus wort mijns levens end, soo seer van my betracht,
Door lijden uyt gewracht,
En ick, van kracht ontbloot,
O wonder! word herstelt door 't aensien van de doot.

Een yeder van dese vaersen verselde hy met ontallijke sugten, gelijck sijn hart tet doodt toe geraeckt was door het afzijn van sijn beminde Dulcinea. Onder dies quam den dag aen; en de Son met zyn stralen in Sanchos oogen schijnende, dreef 'er de nevelige slaep uyt. Hy stont op, en reckte en streckte zich wel een goedt half uur: eyndelijck, sijn bagagie, die de verckens verstroyt hadden, weêr by een gepackt, en het een en het ander beest gezadelt hebbende, begaven sich onse twee Avonturiers weêr te veld; en omtrent het dalen van de Son, na den middag, sagen se ongevaar tien mannen te paert, en noch vier, of vyf te voet na hen toekomen. Don Quichot wiert daer over bleek in sijn aengesicht, en Sanche begost op nieuw te beven, alsoo dit volck al te mael met lançie en schilden gewapent was. Don Quichot keerde sich na Sanche, met dese woorden: Indien het

my

my toeſtont de wapenen te oeffenen, en mijn belofte myn arm niet gebonden hielt, ſou ik dien trop, die daer na ons toe komt, ſoo veel achten als de wint: doch het mag wel wat anders zyn, als wy vreeſen. Ondertuſſchen quamen de lançiers by der hant, en, ſonder een woort te ſpreeken, omringden Don Quichot, en ſetten hem de lançie op de borſt, dreygende hem de dood. Een der geenen, die te voet waren, ley ſijn vinger op de mont, tot een teeken dat ſwijgen beſt was; en daer mede Ronzinant by den toom nemende, leyden ſe den Ridder uyt den weg: gelijk de anderen te voet Sanche ook deden, en dat alles met een groote ſtilſwijgentheyt. Don Quichot wilde al twee of driemael vragen, waer ſe hem henen leyden; maer t'elkens wiert hem de mont geſloten met het yſer van de lançien, gelijk ook Sanche: want ſoo haeſt als die den mond open deed, wiert hem met yets ſcherps in ſijn aers geſteecken, even als Graeuwtje, hoewel het beeſt niet eens in de ſin had te ſpreken. Den nacht quam vaſt meer en meer aen, en met de ſelve nam de vrees in onſe twee gevangens ook toe, te meer, wanneer ſe ſomwijlen hoorden: Gaet al voort, gy Trogloditen: ſwijgt ſtil, gy Barbaren: voort, voort, gy Anthropophagen, of menſcheeters: gy hebt niet te ſeggen, gy Scyten: houd u kort, gy Polyphemuſſen, gy gevleeſte Duyvels, met andere diergelijke namen meer. Sanche ſey al tegen ſijn ſelven, wy Torteliten! wy Barbieren! wy Antreplagen! wy Schijten! al dien bras en ſtaet my niet ſeer aen: het leyt hier op geen goê moer: al het ongeluk komt ons teffens toe, gelijck de kneppels aen de honden: doch of het maer daer meê te doen was, wat noot was 't! Don Quichot ley vaſt by ſig ſelven over, wat dit voor menſchen mogten zyn, die hem ſulke ſchandelijcke namen gaven, en daer hy noch quader daden van te wachten had. Ondertuſſchen quamen ſe omtrent een uur in den avont by een Kaſteel, 't welk Don Quichot wiert kennende, alſo 't het Slot van den Hertog was. Hemel, wat is dit! riep hy uyt by ſich ſelven: in dit huys plach het alles beleeftheyt, en goet onthael te ſijn; doch voor den overwonnen verkeert ſich gemeenlijk het goet in quaet. Met eenen quamen ſe op de voorname plaets van het Slot, en ſagen de ſelve toegeſtelt in ſulcker manieren, dat het hun ſchrick en vrees verdubbelde, gelijck men uyt het volgende Hooftſtuck ſal hooren.

Het

Het LXIX. Hooft-ſtuck.

Van de wonderlijckſte en vreemſte Avontuur, die Don Quichot oyt gebeurt is.

DE genen, die te paert ſaten, ſtonden terſtont af, en namen, beneffens die te voet waren, de twee gevangens af, en droegen ſe na de plaets, rontom de welcke meer als hondert fackels ſtonden en branden, en langs de lijſten van het Kaſteel meer als vijf hondert kaerſſen, ſulks dat, in ſpijt van den nagt, den dag aldaer niet vermiſt wiert. Op het midden van de plaets ſtont een graf, omtrent twee ellen hoog van de aerde, alles bedekt met een ſwart fluweele kleet; brandende rontom het ſelve meer als hondert waskaerſſen, op ſoo veel ſilvere kandelaren. Boven op het graf lag een doot lichaem van een ſeer ſchoone Jonkvrouw, ja ſodanig, dat de doot het haer ſchoonheyt niet had konnen weg nemen. Haer hooft lag op een brocade kuſſen, gekroont met een kroon van verſcheyde riekende bloemen gemaekt, met de armen kruysweegs over de borſt, en in de ſelven een tack rooſmarijn en palm. Aen de eene zijde van de plaets was een ſtellagie opgeregt, en daar op twee ſtoelen, daer twee perſonen in ſaten, welke door de kroonen, die ſe op hunne hoofden hadden, te kennen gaven, dat ſe Koningen waren, of in der daet, of ſoo gemaekt. Aen de zijde van de ſelve ſtellagie, daer men met eenige trappen op klom, waren twee andere ſtoelen, daer ſe de twee gevangens op gingen ſetten, ſonder een woort te ſpreecken, gelijck ſe ook deſe twee door teeckenen verboden te kicken: maer men had het hen niet behoeven te verbieden, alſo hen de verwondering de mont genoegſaem ſtopte. Ondertuſſchen quamen twee aenſienelicke Perſonagien met groot geſelſchap op het tooneel, welcke terſtont van Don Quichot voor den Hertog en Hertogin bekent wierden. Deſe voegden ſig in twee ſeer rijcke ſtoelen, digt by de twee anderen, die Koningen ſcheenen te zijn. Al dit gaf Don Quichot een groote verwondering, te meer, dewijl het doode lichaem terſtont van hem gekent wiert dat van Altiſidora te zijn. Als den Hertog en de Hertogin op quamen, ſtonden Don Quichot en Sanche over eind, doende een diepe eerbieding; gelijk ook den Hertog en Hertogin hen toeknickten. Hier na quam'er een dienaer de trappen op: deſe ſmeet Sanche een kleet van ſwart linnen op het lijf, al te mael beſchildert met vyerige vlammen, en, nemende hem voort de muts af, ſette hem een papieren mijter op,

ge-

gelijck de genen die men om het gelooft brandt, seggende hem in het oor, dat hy geen geluyt sou slaen, want het minste woort sou hem sijn leven kosten. Sanche bekeek sig van boven tot beneden, en sag vast, hoe hy in lichte vlam stont: maer alsо hy geen vyer nog hitte voelde, vraegde hy der niet een seer na. Hy nam de mijter eens af, en sag, dat se vol duyvels geschildert was; en settende se weder op, sey hy by sig self: Het mag geen quaet, als my de vlam slechts niet en brandt, noch de duyvels weg voeren. Don Quichot sag hem ook van boven tot beneden aen; en hoewel hem de schrick de sinnen bevangen had, kost hy evenwel niet laten te lachen over de vreemde gestaltenis van Sanche. Ondertusschen quam 'er, so het scheen, van onder de tombe een geluyt van sluyten, 't welck door geen menschelicke stem verhindert zynde (want het was daer alles stil) lieffelick genoeg ging. Terstont verscheen 'er aen het hoofden-eynt onvoorsiens een schonen Jongeling, gekleet op sijn Romeyns, die op het geluyt van een harp, welke hy self sloeg, dese vaerskens song, met een soete en heldere stem.

Soo lang de schoone legt verslagen
Door wreetheyt van een Ridders hart,
Soo lang de overgroote smart,
Die stercke toovervaersen dragen,
Verkeert de schoonheydt in haer schijn,
Door treurige veranderingen,
Sal ick, ô schoone, uw schoonheyt singen
Met beter sang, als uyt by Orpheus mocht zijn.

Doch niet alleen sal my het leven
Daer toe verleenen moedt en kracht;
Maer na myn doodt is uytgewracht,
Sal ick uyt koude lippen geven
Het geen de schoonheyt heeft gewydt,
Of vry te wesen van het sterven,
Of sterrevende te verderven,
In weerwil van het slijten van de tijdt.

Niet meer, aenminnelicke Sanger, niet meer, riep een van de gekroonde Koningen: de lof te verhalen, of de doot te beschreyen, van de doode Altisidora, sou oneyndig zijn, niet doodt gelijck het onwetende gepeupel sou mogen meenen, maer levende in de mont van de saem, en in de straffe die Sancho Pança sal hebben te dragen, om haer weder in 't leven te brengen: en alsо, ô Ra-

da man-

damanthus, die met my oordeelt in de diepe winckels van Phlegeton, dewijl gy alles weet wat de drie gesusters besloten hebben omtrent het weder levend maken van dese Jonkvrouw, so segt en verklaert het terstont, op dat de werelt niet langer van dese schoonheyt berooft en blijve. Naeuweliks had Minos, de macker van Radamanthus, uyt, of Radamanth, rechtende sig over eynd, seyde: Wel aen, gy dienaers van dit huys, hoog en laeg, edel en onedel, komt herwaerts, en teekent het aengesicht van Sanche met vier-en-twintigh baffetoenen, twaelf sufflerten, ses oorvijgen, en drie steeken met naelden, al den een na den ander: want daer in bestaet de ceremony van de behoudenis van Altisidora. Sanche, dit hoorende, brack de stilte, met te seggen: So veel ben ik van meening al uw baffetoenen en muylperen te verdragen, als ick van meening ben my daer dadelick op te hangen. Wat drommel heeft dat gemeen met het opwecken van de dooden, dat men my den beck breeckt! Dan is 't, geessele men hier, dan sla men daer: laet Dulcinea betoovert, en Altisidora doodt blijven, al haer leven lang, wat brust het my! Of meen je luy, begut, dat het kinderspul is, sijn backes te laten plat, en sijn vleys en vel aen flarden slaen! neen, ik ben al den ouden hont, en vraeg niet veel meer na tus tus tus, of wis wis. Gy sult dan sterven, antwoorde Radamanth daer weêr op met een straffe stem, hovaerdigen Nimroth, en verwoeden tijger als gy zijt, of verdraegt en swijght, dewijl het saken zijn die men verdragen kan: gy sult evenwel gebaffetoeneert, gesufflerteert, en geen uilpeert zijn, het spijt uw hart. Wel aen, sla dienaers doet het geen ik u belast, of by mijn trouw, gy sult sien waer toe gy geboren zijt. Met dese woorden waren se besig, wanneer over de plaets ses vrouwen, de eene na de andere in processie quamen gaen, de vier met doecken over hun aensigten, en al te mael hebbende hunne regter handen om hoog geheven. Sanche, hen siende, begost te brullen als een stier, seggende: Ik wil me laten slaen en trappen van al de werelt: krab me mijn backes op, gelijck se hier in dit seltde Kasteel Mijn Heer gedaen hebben: doorsleekt me deur en deur: trekt me met gloeyende tangen van een, eer ik lyen wil, dat my de vrouwen sullen aenraken, of ik wou liever dat my dit en dat haelde. Don Quichot kost ook niet langer swijgen, en, ziende het alles voor ernst aen, vertroostе den armen hals, seggende: Neemt gedult, Sancho mijn soon, en geeft dese Heeren dat vermaek, en bedankt den Hemel, dat de selve u sulk een kragt gegeven heeft om door uw persoon de betooverden te ontrooveren, en de dooden te verwecken. Ondertus-

ſchen quamen de vrouwen vaſt by Sanche, en hy, nu een weynig beſadigt, ſette ſig vaſt in de ſtoel, en bliês op voor de eerſte, die hem een ſufflet gaf, dat het klapte, doende daer op een diepe eerbiedigheyt. Wat minder beleeftheyt, en wat meer barmhartigheyt, moers kous, ſey Sanche daer op, ſe heeft begut handen als voorhamers. Dit deed ſo de eene voor en de andere na, tot dat een yeder ſijn beurt had gehad; en daer na al de dienaers van het huys vervolgens. Maer het geen hy niet verdragen koſt, was het ſteken met de naelden; waerom hy uyt den ſtoel opſtont, ſo toornig als hy wel mogt, en, nemende daer een brandende fackel in de hant, peurde de vrouwen agter aen, beneffens al de ſufflet teerders en baffetoenders, roepende: Her uyt, gy helſche duyvels en dienaers! wat meenje, dat ik van koper ben, om al die tormenten te verdragen! Ondertuſſchen keerde Altiſidora, die miſſchien moe op haer rug gelegen was, ſig een weynig om; waer over al de omſtaenders begoſten te roepen: Altiſidora leeft, Altiſidora leeft! dat Radamant Sanche vry belaſt ſijn toorn ter neêr te ſetten, want hy heeft hier een goet werk gedaen. So haeſt als Don Quichot ſag, dat ſig Altiſidora verroerde, viel hy op ſijn knien voor Sanche, ſeggende: Als nu is het tijt, o ſoon van mijn ingewant, en niet mijn Schiltknaep, u ſelven eenige ſlagen te geven tot onttoovering van Mevrouw Dulcinea; nu ſeg ik, dewijl uw kragt op ſijn beſt is, en beſt in haer werking. My dunkt, antwoorde Sanche, dat dat op een quaet zeer ſou geſlagen weſen, Heer Don Quichot: het waar beſt, dat men by al de ſufflet ten, baffetoenen, en ſteeckaden, nog een hondert of twee geeſſel-ſlagen ging voegen; en op die manier valt 'er niet meer te doen, als een groote ſteen te nemen, die aen mijn hals te binden, en met Sanche in een put te werpen, 't welck my minder quellen ſou als al dit gehaſpel, indien ik tog voor een ander geſchapen ben te lijden. Ondertuſſen had ſig Altiſidora op het graf overeynde geſet; en op het ſelve ogenblik begoſten de ſchalmyen te ſpeelen, zijnde met de fluyten verſelt, als ook met het geroep, Altiſidora leeft, Altiſidora leeft! Den Hertog en Hertogin regten ſig hier over op, gelijk ook Minos en Radamanth, en gingen al te ſamen, beneffens Don Quichot en Sancho, Altiſidora verwellekomen, en van het graf afnemen, welke, maekende de flaeuwe, ſig ootmoedelijck voor den Hertog, Hertogin, en de twee Koningen boog: maer ſiende Don Quichot ter zijden aen, ſey ſe tegens hem: Den Hemel wil het u vergeven, ongevoelige Ridder als gy zijt, dewijl ick door uw wreedtheydt in de andere werelt ben geſonden, daer my dunckt dat ick wel twee duyſent

jaer

jaer ben geweeſt. Maar u, ô minnelykſte Schiltknaep van de werelt, weet ik duyſent dank: van mijne hembden, Sanche myn vrient, ſijn van nu af aen tot uw verdoen, daer gy der ſo veel voor u kont af maecken; en indien ſe niet even heel en ſijn, ſy zyn ten minſten even ſchoon. Sanche bedanckte haer daer over ſeer ootmoedig, en kuſte haer de handen, met ſijn geſchilderde mijter in de handt, en de knien ter aerden. Den Hertog belaſte, hem dat tuygh weêr af te nemen, en ſijn karpoes weder te geven: maer Sanche bad, dat men hem dien brandenden rock, met den mijter, ſou laten, om de ſelve met hem (tot een eeuwige gedachtenis van deſe noyt geſiene wonderlijcke avontuur) in ſijn vaderlant te brengen. De Hertogin ſey der ja toe; want Sanche wiſt wel, dat ſe vrienden waren. Den Hertog beval al den toeſtel van de plaets weg te nemen, en een yder in ſijn kamer te gaen, gelyck oock Don Quichot en Sanche, die de hunne noch wel wiſten.

Het LXX. Hooft-ſtuck.

't Welck volgt aen het negen-en-ſeſtighſte, en handelt van dingen noodig tot verlichting van deſe hiſtorie.

SAnche ſliep dien nacht in een rolkoets, in de kamer van Don Quichot, 't geen hy garen ſou hebben willen voorkomen, alſo hy wel wiſt, dat Don Quichot niet laten ſou hem weêr aan de kop te lellen; en voor alsdoen was hy met niet veel ſprekens gedient: want de geledene quellingen lieten hem geen vryheyt aan de tong; invoegen hy alſoo lief achter in de ſtal op ſijn vryigheyd ſou hebben willen ſlapen, als in ſulck een treffelijcke kamer omtrent ſijn Meeſter. Dit vermoeden van Sancho was ſo wel gefondeert, dat Don Quichot naeuwelycks onder was, wanneer hy ten eerſten vraegde: Wat dunckt u, Sanche, van de dingen, die van deſen avondt geſchiedt ſijn? Groot en geweldig is de kracht van de verſmading omtrent een verlieft gemoedt, gelyk ghy nu ſelve met uw oogen geſien hebt, namentlijk in de doot van Altiſidora, omgebracht door geen ander ſweert, geen ander geweer, nog venijn, als door mijn ſtrengheyt. Laet ſe ſterven ſoo menigmael als ſe wil, antwoorde Sanche, en laet ſe my maer met vreen laten; alſoo ik haer myn leven noch doen verlieven, nog veragt heb: en ick kan by myn ſieker ook niet vatten, wat gemeenſchap de behoudenis van Altiſidora heeft met de quelling van Sanche Pançe. Maer evenwel, nu ſie ik meer en meer, dat'er Toovenaers en tooveryen in de werelt zijn, daer my onſen Heer van wil bewaren.

Ondertuſſchen verſoeck ick uw Genade, my te laten ſlapen, indien hy niet begeert, dat ik daer los van boven neêr uyt dat venſter ga ſpringen. Slaept, Sanche myn vriend, ſlaept, ſo maar anders al uw baſſetoenaden ſulks toelaten. Die ſmarten my nergens om, antwoorde Sanche, als alleen om dat ſe my door vrouwen gegeven ſijn, dat haar de pocken ſlaen: maer ik bid uw Genade nogmaels my te laten ſlapen, alſo de ſlaep de ware verlichting der ellendigen is. Laet het ſo weſen, ſey Don Quichot, en den Heer ſy met u. Aldus geraekten ſe eyndelyk beyde in ruſt, en ondertuſſchen neemt Cide Hamet de gelegentheydt waer om te beſchryven wat den Hertog en Hertogin mogt bewogen hebben tot het boven genoemde ſtuck werks aen te regten. Soo ſegt hy dan, dat Samſon Carraſco, niet konnende vergeten hoe hy onder de gedaente van den Ridder met de Spiegels was afgeworpen, waer door al ſijn voornemens verhindert waren, voor ſig nam de ſaek nog eenmael te onderſtaen, verhopende beter geluk als te voren: en alſo vernemende van den Pagie, die den brief bragt, waer Sanche en Don Quichot alsdoe waren, ſocht hy nieuwe avonturen, en een ander paert, ſtellende in ſijn ſijn ſchilt het teecken van de witte Maen, voerende al deeſen toeſtel op een eſel, welcke geleydt wierdt van een anderen huysman, en niet van Tomas Ceciael, ſijnen eerſten, om van Sanche niet bekent te worden. Aldus quam hy aen het Kaſteel van den Hertog, welke hem onderrechting deed van den weg dien Don Quichot genomen had, als die van meening was ſig op het ſteekſpel van Zaragoça te laten vinden; vertellende hem oock alles dat'er met deſe twee in ſijn Kaſteel gedaen en verhandelt was, en hoe de Hertogin Sanche, in ſpijt van ſijn hart, wys gemaekt had, dat Dulcinea in der daet betoovert was, daer Carraſco groot vermaek in ſchepte. Den Hertog verſogt hem ook, 't zy dat hy hem verwon of niet, daer weder te komen, en hem ſijn wedervaren te ſeggen. Aldus dan vervolgde Carraſco ſyn weg; ſocht, maer vond hem niet tot Zaragoça; reyſde voort; en had met hem de ontmoeting, van de welke wy geſegt hebben. In het wederkeeren nam hy ſijn weg weer langs het Kaſteel, en vertelde den Hertogh ſyn overwinning, beneffens de voorwaerden van den ſtrijt, met byvoeging, dat hy niet en twijfelde, of Don Quichot ſou de ſelve nakomen: waer door hy hoopte, dat hy wederom mogt tot ſijn oude verſtant gebragt worden; ſijnde het bejammerlyk, dat een perſoon van ſulk een goede geeſt ſo verdoolt was. Van doen af aen nam den Hertog de gelegentheyt om deſe boertery aen te regten; want het vermaek dat hy in de ſot-

ter-

ternyen van deſe twee had, was onverſadelyk: ten welken eynde hy dan alle wegen deed beſetten, daar hy ſig inbeelde dat ſy langs komen moſten, door verſcheyden van ſijn dienaers, te voet en te paart, om hen of met wil, of met gewelt, weder in het Kaſteel te ſlepen. Als ſe hen nu gevonden hadden, deden ſe ſulcks den Hertog weten, die daar over al dien toeſtel maeckte van ſackelen en kaerſlen, gelyk gehoort is, leggende Altiſidora op het graf, en al de andere omſtandigheden meer, alles ſo wel geordonneert, dat 'er de meeſte waerſchijnlykheyt ter werelt in was. En daer over ſeyt Cide Hamet, dat hy voor ſich hout, dat de ſpotters ſo ſot waren als de beſpotten, en dat den Hertog en Hertogin niet ver van dien trop en waren, dewijl ſe ſo veel waters vuyl maekten, en ſoo veel moeyten aenrechten, om twee gecken noch gecker te maecken. Deſe eyndelyck, den een ſlapende, en den ander waeckende, vol duyſent dwaſe gedachten, wierden van den dag overvallen; waer door men ſich weder over-eynd begoſt te maecken: alſoo de ledige pluymen, 't zy verwonnen of verwinnaer, Don Quichot noyt vermaeck aenbrachten. Altiſidora, na de meening van Don Quichot nu van de doot verreſen, volgende het believen van haar Heer en Vrouw, begaf ſig (gekroont met de ſelve kroon daer ſe mede op het graf gelegen had, en bekleed met een kleedt van witte taffetaf bezaeyt met goude bloemen, ſteunende op een ſwarte dunne ebbenſtok) na de kamer van Don Quichot, die terſtont weêr onder kroop, al de deeckens over ſijn lyf, en de kuſſens over ſijn hooft halende, ſonder ſich te bewegen om haar eenige beleeftheyt te doen. Sy voegde ſich neder in een ſtoel aen het hoofden-eynd van het bed, en, na dat ſe een ſware ſucht gegeven had, ſey met een ſwacke ontroerde ſtem: Wanneer Vrouwen van ſtaet, en eerbare Jonckvrouwen, de eer in kleynachting nemen, de tong ontbreydelen, en door alle onbetamelyckheydt henen breecken, tot dat ſe aan de geheele werelt de geheymen van hun hart beginnen te openbaren, is het ver genoeg. Ick, Heer Don Quichot de la Mancha, ben een van de ſelven, bekoort, verwonnen, en verlieft; maer evenwel, des niet tegenſtaende, kuyſch en eerbaer: en om dat ick ſoodanig was, verſtoorde ſich myn ziel tegen myn lichaem, en verliet haar oude woonplaets. Twee dagen is het verleden, dat uw onverwinnelycke hardigheyt, en harde onverwinnelykheydt, my uyt het leven ruckten, (ten minſten ben ick voor doodt gehouden geweeſt, gelijk ick 'er myn ſelf oock voor gehouden heb) en 't en waer de liefde, hebbende medelyden met myn ellenden,

my door de martelary van desen goeden Schiltknaep geholpen had, ik had'er om kout geweest. Sanche daer op kost niet laten te vragen: Segt my toch, soete Juffrouw (dat u de goede Cupido een sagter en wijser minnaer geeft als Mijn Heer Don Quichot) wat is het toch dat ghy in de andere werelt al gesien hebt? ik wil seggen in de hel: want die in wanhoop sterft, moet toch dien weg uyt. De waerheydt, die ick u seggen sal, antwoorde Altisidora, is, dat ick noit heel en dal moet doot geweest hebben, alsoo ik in de hel niet eens ben geweest, maar wel tot aen de poort, daer ick omtrent een tien of twaelf jonge Duyvels sag met de kegels speulen, met haer broecken en wambuysen aan, met hangende mouwen op sijn Spaens; steekende de armen, met groote kanten, wel de helft uyt, op sijn Frans; met opgesette lobben, op sijn Nederlandts; hebbende in haar handen gloeyende kegels: maer het geen my het meest verwonderde, was te sien, dat, daer men altoos gewoon is bly te wesen als men wint, men daer al evenwel knorde en morde. Dat is geen wonder, hervatte Sanche, want de Duyvels, sy speulen of sy speulen niet, winnen of winnen niet, konnen haar leven geen rust hebben. Dat moet wesen, antwoorde Altisidora: maer daer was noch wat anders, daer ick my over verwonderde, ten minsten voor die tydt, namentlyck dat se, in de plaets van kegels, boecken gebruykten; en altijdt met de eerste worp geraeckten se al te samen onder de voet. Oock gebruykten se noyt twee mael de selve, maer terstondt weêr andere; want de eersten, soo wel oude als nieuwe boecken, vlogen terstont in brijseltjes van malkander. Een van dese gasten vraegde sijn kameraet: Wat is dat voor een boek? Het tweede Deel, antwoorde den ander, van Don Quichot de la Mancha, niet gemaeckt door Cide Hamet, sijn eerste Schrijver, maar door een Arragonees, geboortig van Tordesillas. Weg daer meê uyt myn oogen, sey der den ander op, en smyt het van boven neêr in den afgrondt. Is het dan soo quaet? vraegde den ander. Soo quaet antwoorde dese weêr, dat ick het self niet snooder sou konnen maecken. Sy ondertusschen gingen met haer spel voort; en ick, hoorende den naem dien ick so beminde, maeckte altoos, dat my dat gesicht in de gedachten bleef. Een gesicht moet het geweest hebben, sey Don Quichot, want daer is geen ander als ick in de werelt; en evenwel dese Historv gaet van hant tot hant: maar sy blijft daer niet in; want de meesten geven se terstont aen het kakhuys over. Ick heb'er geen wesen van, al hoor ick dese dingen, hoe ick als een ingebeelt lichaem door die duysternissen wandel,

del; want ik ben de man niet, daer dat boek van handelt. Altisidora wilde weêr op haer oude klagten komen; maer Don Quichot was haer in de voorbaet, seggende: Menigmael, Mejuffrouw, heb ick u gesegt, dat het my leet is, dat gy uw gedagten so vast op my gestelt hebt; dewijl de selve eer van my konnen bedanckt, als geholpen worden. Ick ben geboren voor Mevrouw Dulcinea van Toboso; en het noodlot heeft my haer toegeschikt: en daerom, te denken, dat eenige andere schoonheyt plaets in mijn hart sal krijgen, is hoy gedorst. Dit is immers klaer genoeg uytgelegt, op dat ghy u te eerder mocht begeven binnen de palen van de eerbaerheydt; want tot onmooglijkheden is niemant gehouden. Altisidora, sulcks hoorende, en sig vergramt toonende, begost daer op uyt te varen: Lang leve den grooten Sot de la Mancha, wiens hart van steen, en wiens ziel van koper harder en ongeseggelijker is als een boer, dien men bidden moet! Maer wat mag sig dese sot al laten voorstaen! Don Knuppeldrager, Don Santruyter, dat ick om u sou van liefde sterven! al dat gy gisteren nagt gesien hebt, kapstock, is maer gemaekt werck: of ben ick een schepsel om op sulck een spoock te verlieven! ghy raeckt my aen mijn kouwe kleeren niet, ick swijg aen mijn hart. Ick geloof werentigh wel, antwoorde Sanche, dat gy de waerheyt seght; want van liefde sterven, tut, tut, men sterft soo van liefde niet. Terwijl sy in dese redenen waren, quam den Harpslager in, die de voorgaende twee vaerskens gesongen had. Dese, maekende een ootmoedige eerbieding, sey: Uw Genade, Heer Don Quichot, gelieft my te houden voor een van de ootmoedigste dienaers, die hy heeft. 't Is nu al een goede wijl, dat ick sijn Ridderlijcke Doorlugtigheyt een bysondere genegentheyt heb toegedragen, so door sijn roem en lof, als door sijn daden self. Don Quichot antwoorde hem: Gelieft my te seggen, wie gy zijt, op dat mijn beleeftheyt mag zijn na uwe verdiensten. Die Jongeling, antwoorde den ander, die den voorleden nagt dat lofdicht gespeelt heeft. Inder waerheydt, hervatte Don Quichot, uw liefde heeft de stem seer goet; maer het geen hy song, dogt my weynig te pas te komen; want wat gemeenschap hebben de veersen van Garcilasso met dese Juffrouw? Laet u dat niet verwonderen, Heer, antwoorde de Jongman, want onder de Poëten heeft men heden ten dage de meeste dieven, welke doen gelijk de oude Kleerkoopers, die de gestoje mantels een andere schoef, en vreemde knopen aensetten, om niet bekent te sijn: behalven dat, is 'er geen soo groote misslag, of het gaet al deur met het spreekwoort, *pictoribus atque poëtis &c.*

Don Quichot wilde daer weder op antwoorden: maer den Hertog en de Hertogin, die inquamen om hem te beſoeken, beletten hem; tuſſchen de welcken en hem een lange vermakelijcke ſamenſpraeck voorviel, daer Sanche ſoo veel geneughlijckheyts en ſnedigheyts onder wierp, dat deſe twee t'eenemael verwondert ſtonden. Don Quichot bad hen, ſy wilden hem verlof geven om te vertrecken, en dat nog dien ſelven dag, alſoo het een overwonnen, als hy was, niet voegde Harders hutten, ick ſwijge Vorſtelijcke Paleyſen, te bewonen. Dit wierdt hem garen toegeſtaen, en de Hertogin vraegde hem, of Altiſidora oock in ſijn gunſt bleef? daer hy op antwoorde: Mevrouw, ick geloof, dat het quaet van deſe Jonkvrouw alleen uyt ledigheyt ontſtaet, daer geen beter hulpmiddel voor is, als een eerlijcke beſigheyt. Sy heeft my geſegt, dat men kanten in de hel gebruyckt; en dewijl ſy de ſelve ongetwijffelt kan wercken, hoort ſe daer geſtadig mede beſig te zijn; want terwijl ſy met de kloſſen ſpeelt, ſal ſe van andere gedachten vry weſen: en dat dunkt my, is de beſte raedt, dien ik haer kan geven. En oock de mijne, voegden'er Sanche by, alſo ick van mijn leven geen ſpeldewerckſter geſien heb, die van liefde geſtorven is: want ſulcke dochters zijn meer met haer gedagten beſig, om haer taeck af te doen, als omtrent de liefde. Dit weet ik by mijn ſelven, want als ik ſta en delf, denk ik alderminſt om mijn alderliefſte Tereſa Pança, die ick liever heb als de ballen van mijn oogen. Gy ſegt beyde ſeer wel, antwoorde de Hertogin, en ick ſal maecken, dat Altiſidora voortaen het een of het ander doet. Het ſal daerom niet noodig zijn, ſey Altiſidora, alſoo de wreedheyt, die dien leelicken ſchobbejak met my gepleegt heeft, my al de liefde van de werelt wel ſal doen vergeten, ſonder eenig ander hulpmiddel; en met verlof van uwe Excellentien wil ick van hier vertrecken, om deſe mottige figuur niet langer voor mijn oogen te ſien. Ja, ja, ſey den Hertog, het ſpreekwoort ſegt: Die ſcheldt, heeft het vergif tuſſchen de tanden. Altiſidora hielt ſig, of ſe haer tranen vaſt afdroogde; en na dat ſe haer eerbiedigheydt jegens den Hertog en Hertogin getoont had, ging ſe ter kamer uyt. Daer gaet ſe heen, och arm! ſey Sanche, arme deern hoe qualijck ben jy te weeg met dit hart van marmer, en met die ziel van eykenhout! indien gy het op my geladen had, daer ſou een anderen haen ſingen. Deſe praet eyndigde ten laatſten; Don Quichot kleede ſig; at het middagmael met den Hertog; en vertrock noch dien ſelven achternoen.

Het

Het LXXI. Hooft-ſtuk.

Van het geen Don Quichot met Sanche gebeurde, gaende na hun Dorp.

DEn overwonnen en bedroefden Ridder vervolgde ſijn weg vol droeve gedachten aen de eene, en wel te vrede aen de andere ſijde. Sijn droetheyt quam voort uyt ſijn nederlaeg, en ſijn blydtſchap uyt het aanmercken van de byſondere kracht die Sanche ſijn Schiltknaep had, gelijk hy had getoont in het verwekken van Altiſidora, alhoewel hy een weynigje twyffelde, of ſe al in der daet was doodt geweeſt. Sanche was niet een ſier wel in ſijn ſchik, alſo Altiſidora haer woordt niet had gehouden, omtrent de beloofde hembden te geven; waer over hy eyndelijck tegens ſijn Heer ſey: In der waerheyt, Heer, ick ben de ongeluckigſte Doctor van de werelt; want men vind'er, die de ſiecken om den hals brengen, en 'er noch van betaelt willen ſijn, alleen om dat ſe ſlechts daer een briefjen gekrabbelt hebben van eenige kruyden, die den Apteecker noch moet toemaken: maer ick, die, om de dooden levendig te maecken, ſlaen, ſmyten, en ſteecken verdragen moet, en alſoo met mijn eygen bloet de ellendigen help, kryg niet een beet: doch ick wil u dat wel ſweren, indien ſe my met een andere krancke weêr voor de boeg komen, dat ick 'er geen hant aen ſal ſlaen, of ſe ſullen ſe my wel ter degen ſalven; want die den Altaer dient, leeft 'er van: en ick geloof oock niet, dat ik deſe kracht ontfangen heb, om die aen al de werelt mede te deelen, en dat voor niet. Gy hebt gelijck, antwoorde Don Quichot, Altiſidora heeft wel qualik gedaen, dat ſe haer woort niet gehouden heeft. Voor my, wil ick u wel ſeggen, dat, indien gy had begeert betaelt te ſijn voor het onttooveren van Dulcinea, ick het u al lang had gegeven: maer echter weet ick niet, of het niet ſou gaen, die gelt van te voren geeft, die mint op genade. Evenwel, Sanche, wat kan het ſchaden te beſoecken? Bedenckt, Sanche, wat gy hebben wilt: voldoet het werck terſtont, en ick ſal u contant betalen. Sanche, dit hoorende, opende oogen en ooren meer als een handt breedt, en nam voor ſich, ſijn ſelven te geeſſelen, dat het ſtoof, en ſey derhalven tegen ſijn Heer: Wel aen dan, Mijn Heer Don Quichot, ick ſalder my toe voegen uyt een duyts hart, alleen om dat gy 't zyt, en oock tot profijt van mijn vrouw en kinderen: ſo ſegt my dan eens, Mijn Heer, wat uwer Genade, wil ik ſeggen ſol, my ſou believen te willen geven? Indien ik het hulpmiddel, San-

che, betalen ſou na waerdy, antwoorde Don Quichot, ſouden al de ſchatten van Venetien, noch de Mijnen van Potoſy, daer niet genoeg toe ſijn: neemt gy ſelve het geen gy by u hebt, en ſtelt de prys op yeder ſlag. De ſlagen ſijn, hervatte Sanche, drie duyſent vyf hondert en ſoo veel: van deſen moetender vyf af gaen, ſoo blyvender, noch, laet ſien, laet ſien, ſtil eens, ſoo blyvender noch, ik ſal 't dadelick wel ſeggen, ſoo blyvender noch drie duyſent vier hondert vyf-en-negentig; want ik ſou me daer in niet willen laten kennen, om de geheele werelt niet: en rekent nu voor yeder ſlag een dubbeltje, dat ſou weſen drie duyſent dubbeltjes, die maken, die maken duyſent ſchellingen, en dan noch vier hondert vyf-en-negentig, dat is nog omtrent ander half hondert of daer omtrent, en dat maekt te ſamen omtrent drie hondert vyf en veertig guldens, en dit ſal ik van het gelt, dat wy by ons hebben, athouwen, en daer mede ſal ik bly, ryck, en wel te vreden te huys komen, hoewel genoeg met ſlagen beladen, en meer ſeg ick niet. O mijn lieve, ô mijn getrouwe Sanche! mijn geſegende Sanche! riep Don Quichot, hoe ſal ick al mijn leven in u gehouden blyven, indien mijn beminde weder te recht komt! ſegt ſlechts, wanneer gy beginnen wilt; en om u te beter voort te dryven, ſal ick'er noch dertig guldens by leggen. Deſen aenkomenden nacht ſonder fout, antwoorde Sanche, en dan ga ick'er aen peuren. De nacht, ſo lang van Don Quichot verwacht, quam eyndelik aen, en deſe twee begaven ſich tuſſchen eenig geboomt, dat een weynig van den weg afſtondt. Alhier Ronzinant en Graeuwtje ontwapenende, lieten zy ſe gaen weyden, en leyden ſich ſelven in de groente neêr, eetende van het geen hen noch overig was; waar na Sanche ſich van het ley-ſeel van Graeuwtje een brave ſware geeſſel maakte, gaande daer mede een treê tien of twintig aen een kant, tuſſchen eenige boomen. Don Quichot, hem ſiende gaen met het boven lijf naeckt, en ſulk een moedigheyt, ſey: Siet toe, mijn ſoon, dat ghy u ſelven niet en ſchent: neemt de ſlagen niet al te kort op malkander, noch verhaeſt u ſoo niet, dat gy in het midden van uw loopt beſwijckt: ten wegens het tellen behoeft gy u niet te bekommeren, ik ſalder hier goet boek van houden op mijn Pater Noſter, en hier mede wil u den Hemel helpen in uw goet voornemen. Een goet betaelder weygert geen pant, antwoorde Sanche: ick hoop evenwel mijn ſelf niet om den hals te brengen: het is genoeg, dat ſe my zeer doen; want daer in beſtaet het miraeckel. Sanche hier mede begoſt werck, ſtaende, als geſegt is, met het bovenlijf naeckt; en Don Quichot te tellen. Maer hy

mocht

mocht'er ſig ſes of acht gegeven hebben, wanneer hem dogt, dat het werck hem te ſwaer viel, en dat het loon te weynig was: en daer mede een weynig ſtil houdende, ſey hy tegen ſijn Heer, dat hy ſich begoſt te bedencken, en dat hy ſich verſint had, alſo het te weynig was, eiſchende derhalven voor yeder ſlag een halve ſchelling. Gaet maer voort, Sanche, ſey Don Quichot, en verſlaeuwt niet, ick ſal de prijs verdubbelen. Laet voortgaen dan, antwoorde Sanche, en daer meê ging hy tegen een boom ſtaen, en begoſt'er wacker op te ſlaen: maer de vuilick, in plaets van ſig op de huyt te ſlaen, liet het op de boom aenkomen, maeckende op yeder ſlag een ſugt, als of hem de ziel wou ontgaen. Don Quichot wiert'er ſelf weemoedig af, vreeſende, dat hy der den bek in mocht ſchieten, en alſo door onvoorſichtigheyt van Sanche het werck achter blijven. Om de liefde wil, Sanche, riep hy, laet het daer by blijven; want my dunkt, dat het werk een weynig te hart is: en daerom ſal het goet weſen, wat tijts te nemen; want Keulen en Aecken is op geen eenen dag gebout. Gy hebt 'er nu alreets duyſent weg, ſo ick wel geteſt heb: men moet niemant meer belaſten, als hy verdragen kan. Neen, neen, Heer, niet een beet, antwoorde Sanche, die gelt wil winnen, moet 'er wat om doen: gaet een weynigje uyt de weg, en laet ick my der nog een duyſent geven; en ſo en ſullen wy met 'er tijt ten eynde komen, en noch over hebben. Dewijl ghy u ſelven ſo wel geſtereckt vindt, Sanche, zey Don Quichot, ſo wil u den Hemel vorder helpen, en gaet ghy dan voort, terwijl ick my aen een kant maeck. Sanche begoſt weêr op nieuw met ſulck een gewelt, dat hy den boom hier en daer de baſt al afgeſlagen had; en eens ſijn ſtem verheffende, ſey hy: Hier ſal Samſon ſterven, met al die hy by hem heeft. Don Quichot liep ſijn beſt na Sanche toe, hoorende deſe woorden, en een vreeſlelicken ſlag dien hy tegens den boom gaf; en komende by hem, en de geeſſel vaſt houdende, ſeyde hy: Den Hemel late niet toe, Sanche, dat gy om mijnent wil u ſelven te kort doet, en uw vrouw en kinderen in den noot laet: laet Dulcinea andere gelegentheyt verwagten, en, gelijk ick, het naeſte verhopen, tot dat gy weêr nieuwe krachten ſult gekregen hebben. Dewijl 't Mijn Heer dan ſo gelieft, antwoorde Sanche, ſo laet het ſo zijn: werpt my eens die mantel op mijn ſchouderen, ick ſweet als een das, en ſou anders licht verkouwen; want dat gevaer loopen de nieuwe diſciplinanten en geeſſelaers. Dit deed Don Quichot, en blijvende hy ſelve ſonder, deckte Sanche dicht toe, die ſlapen ging tot dat hem de Son opwekte: en daer op vervolgden ſe wederom te ſamen hun weg, tot datſe in een

plaets quamen, omtrent drie mijlen van daer. Sy ſaten af voor een huys, 't welk nu van Don Quichot daer voor bekent wiert, en voor geen Kaſteel, met ſijn torens en valbruggen: want zedert dat hy verwonnen was, beterde ſijn oordeel merkelijk, gelijk wy terſtont ſullen ſien. Men leyde hem in een nederſael, die behangen was met oude geſchilderde doeken, gelijk men in de dorpen doet; in een van de welke door een ſlegte hant was geſchildert de ontſchaecking van Helena, en in de andere de geſchiedenis van Dido en Eneas, Dido ſtaende op een hoogen toren, gelijck of ſe teken deed met een half ſlaep-laecken aen haren gaſt, die in een brigantijn vaſt over zee vluchte. Men merckte hier aen, dat het Helena niet ſeer tegens haren wil en was; want ſy toonde een blyd aengeſigt aen haren rover: maer Dido ſcheen tranen te ſtorten, die ſo groot als ockerneuten waren. Don Quichot de ſchilderyen beziende, ſey: Deſe twee vrouwen zijn ſeer ongeluckig geweeſt, om dat ſe niet in deſen tijd geboren zijn; of ik, om dat ik in hare eeuw niet en ben: want Troya ſou om de eene niet gebrant, nog om de andere Carthago verwoeſt ſyn geworden: want als ick Paris ſou omgebracht hebben, ſou al de ſwarigheyt daer mede zijn gedaen geweeſt. Ik wil u wel verſekeren, antwoorde Sanche, dat men binnen korte dagen noch kraem, noch kroeg, noch Barbiers winkel ſal vinden, daer de hiſtory van onſe daden niet ſal geſchildert hangen: maer dan ſou ick wel wenſchen, dat'er een andere handt by quam, als die dat geſchildert heeft. Gy hebt gelijck, Sanche, zey Don Quichot, want dat is een Schilder gelijck Orbaneja, of meeſter Joris was, die, als men hem vraegde wat hy ſchilderde, plach te antwoorden, dat'er valt; en daerom, als hy een haen ſchilderde, moſt hy der nootſaeckelijck onder ſetten, dit is een haen, op dat men het voor geen ſchaep quam aen te ſien. Soodanig dunckt my ook, Sanche, dat die Schilder of Schrijver moet geweeſt hebben, die deſe nieuwe Hiſtory van Don Quichot heeft uytgegeven: deſe heeft ook geſchildert wat'er valt. Maer laet ons dit laten varen, en ſegt my eens, Sanche, of ghy de moed hebt om u toekomende nacht weder een brave geeſſeling te geven, 't zy onder dack, of onder den blaeuwen hemel? Om waer te ſeggen, Heer, antwoorde Sanche, de ſlagen, die ik my meen te geven, ſou ik liever geven onder de groene bomen: want mijn dunkt, dat de boomen mijn eenig geſelſchap geven; en dat verligt my geweldigh. Het ſal alderbeſt zijn, Sanche mijn ſoon, ſey Don Quichot, dat gy daer mede wagt tot dat wy te huys komen, en als dan ſullen uwe kragten volkomen herſtelt zijn, daer wy ten langſten morgen

gen ſullen weſen. Sanche antwoorde, dat hy ſou doen gelijk ſijn Heer begeerde; dog dat hy anders liever in heeten bloede de ſaek ten einde ſou brengen: het ſou al met een doorgaen, en in het vertoeven lag menigmael gevaer; en beter was een vogel in de hand, als tien in de lugt. Geen meer ſpreeckwoorden, ſey Don Quichot tuſſchen beyden, want my dunckt, dat het weêr het oude en het ſelve ſou worden: ſpreeckt ſlecht en recht uyt, ſonder eenige omwegen, gelijck ick u menigmael geſeght heb; en gy ſult ſeggen, dat ick u wel heb geraden. Ick weet niet, wat plaeg dat 'er meê ſpeelt, antwoorde Sanche: het is my ſchier onmooglijck een woort te ſpreecken ſonder ſpreeckwoorden; want my dunckt, dat het anders geen gracy en heeft: maer ik hoop my te beteren, ſo 't mooghlijck is; en daer mede eyndighde voor alsdoe hun reden.

Het LXXII. Hooft-ſtuck.

Hoe Don Quichot en Sanche in hun Dorp quamen.

DIen geheelen dag waren dese twee aldaer, verwachtende den nacht; den een, om in het velt ſijn tuchtinge te eyndigen; en den ander, om het eynde daer van te ſien, na het welk ſijn hoogſte verlangen was. Ondertuſſchen quam 'er in de herberg een perſoon te paerd aen, met drie of vier dienaeren; een van de welcke tegens hem ſey: Hier kan uw Edelheyt, Mijn Heer Don Alvaro Tarfe, den achternoen doorbrengen; alſoo my dunckt, dat de herberg ſuyver en hebbelijck is. Don Quichot, ſulks horende, ſey tegen Sanche: Als ick dat Tweede Deel van mijn Hiſtory las, gedenckt my, dat ik de ſelve naem daer in geleſen heb. Dat kan wel ſijn, antwoorde Sanche, laet hem eerſt afſtaen, en daer na ſullen wy hem ondervragen. Den Edelman ſtond af, en de Waert gaf hem een ſalet, tegen over de kamer van Don Quichot, 't geen mede met diergelijke geſchilderde doecken behangen was. Den nieuw gekomen Edelman begaf ſig daer na aen de poort van het huys, en, ſiende Don Quichot daer mede omtrent, vraegde hem: Waer henen leyt uw weg, mijn Edelman? Na een ſeecker dorp, 't welck niet ver van hier en legt: en waer henen reyſt uw Edelheyt? vraegde Don Quichot weder. Na Granade, antwoorde den ander, 't welck mijn vaderlant is. Het is een goet lant, zey Don Quichot, maer ſou men mijns Heeren naem niet mogen weten? my dunckt, dat my daer eenighſints aen gheleghen is. Die is Don Alvaro Tarfe, antwoorde den ander

der. Soo moet uw Edheleyt ongetwijffelt de ſelve Don Alvaro Tarfe zijn, dien men in het Tweede Deel van het Boeck van Don Quichot de la Mancha uytgedruckt vint, hervatte de Ridder. De ſelve ben ick, antwoorde den ander, en die Don Quichot, de voornaemſte daer van geſprooken wort, is myn byſondere vrient geweeſt; gelijck ick oock de man geweeſt ben, die hem uyt ſijn landt getroont heb, of ten minſten die hem bewoogen heb te komen op het ſteeckſpel van Zaragoça, daer ick mede was, en den ſelven Don Quichot groote vrientſchap deed, alſoo ick beletre dat hem den beul niet een bet en geeſſelde, om dat hy ſoo geweldigh onbedacht was. Segt my doch eens, Heer Don Alvaro, ſou ick dien Don Quichot wel wat gelijcken? vraegde den Ridder. In geenen deele, antwoorde den ander. Had die Don Quichot, vraeghde hy weêr, oock een Schiltknaep by hem, die Sanche Pança heete? In trouwen ja, antwoorde Don Alvaro, en al hoewel hy den naem had van veel aerdigheyts over ſig te hebben, koſt ik'er evenwel geen aen ſien. Dat is geen wonder, zey Sanche: het is een yeder niet gegeven, bockendebry met vorcken te eten; en die Sanche, Mijn Heer, geloof ick dat een grooten fiel, en een deugeniet is geweeſt, met een dief daer by: want ick ben de rechte waerachtige Sancho Pança, die meer aerdigheden heb als hairen op de kop; en ſo gy 't niet gelooft, neemt'er de proef van: verkeert maer een jaer by my, en gy ſult bevinden, dat ſe my alle oogenblick afgaen, ja dat ick het ſelf qualick weet, daer ik en al de werelt om lachen moet. En den waarachtigen Don Quichot de la Mancha, dien vermaerden, dien dapperen, dien verliefden, dien beſchermer van weduwen en weeſen, dien dooder van Jonkvrouwen, is deſen Ridder, die daer ſtaet, 't welck mijn Heer is: en al die buyten hem of buyten mijn zijn, zijn droomen en bedrog. In der waerheyt, ick geef het geloof, ſey den ander, want in vier woorden hebt ghy, mijn vrient, meer aerdigheyts voor den dag gebragt, als dien anderen Sanche in al de tijt dien ick hem gekent heb: hy was meerder een vraet als een prater, en meer bot als aerdig. Ik houd het ook daer voor, ſonder twijfel, dat, gelijck de Toovenaers den opregten Don Quichot vervolgt hebben, ſy my oock alſo by den valſchen hebben vervolgt: dog ik weet niet te ſeggen, vermits ick hem tot Toledo in het huys van den Nuncius gelaten heb, om geneſen te worden; en hier komt nu den anderen Don Quichot voor den dag. Ick weet niet, antwoorde den Ridder, of ik juyſt den opregten ben: evenwel weet ik wel, dat ik den valſchen niet en ben; en tot teecken van waerheyt,

ver-

verſeker ik u, Don Alvaro Tarſe, dat ik van al myn leven noyt tot Zaragoça ben geweeſt: maar om dat ick gehoort had, dat dien valſchen Don Quichot op het ſteeckſpel ſou ſijn, begeerde ik'er my niet te laten vinden. Om oock aen al de werelt die openbare logen te kennen te geven, begaf ik my regel-recht na Barcelona toe, ſchatkiſt van de beleeftheyt, herberg der vreemden, gaſthuys der armen, vaderlant van de dapperen, ſchouwplaets van rechte vrientſchap, en de eenige in ſchoonheyt en gelegentheyt. En al hoewel het geen my daer gebeurt is, my niet vermakelyk valt, houd ik my evenwel geluckig, alleen om dat ik die plaets heb geſien. Eyndelijk, Heer Alvaro Tarfe, ik ben dien ſelven Don Quichot de la Mancha, daer het gerugt ſo ver van loopt, en niet dien ongeluckigen, die ſich met mijn naem ſoeckt te behelpen: en alſo bid ick uw Edelheyt, als die ongetwijffelt mede een Ridder is, my te gelieven een verklaring te geven ter Secretary van deſe plaets, dat uw Edelheyt my noit anders van ſijn leven heeft geſien, en dat ik niet en ben die Don Quichot, daer dat Tweede Deel van gedrukt is, nog oock mijn Schiltknaep die Sanche Pançe. Dat wil ick garen doen, antwoorde Don Alvaro, alhoewel ik verwondert ben twee Don Quichotten, en twee Sanchos, omtrent een tydt te ſien, ſo ſeer over een komende in naem, als verſchillende van daden: en alſo moet ick gelooven, dat ick niet geſien heb het geen ik geſien heb, en dat'er niet gebeurt is het geen der gebeurt is. Ongetwijffelt, ſey Sanche daer op: uw Edelheyt ſal miſſchien mee betoovert zijn, gelyk Mevrouw Dulcinea; en indien ick uwer Liefde mede met een duiſent ſlagen drie of vier koſt onttoveren, gelijk als ik beſig ben met haer, ik ſou het van harten garen doen. Ick verſta dat van de ſlagen niet, hervatte Don Alvaro: maer Sanche gaf hem tot antwoort, dat het te lang te verhalen was; dog dat hy't hem ſou vertellen, indien ſe te ſamen den ſelven weg reyſden. Ondertuſſchen quam de tijt aen, dat men wat ſou eeten. Don Quichot en Don Alvaro aten te ſamen, wanneer den Burgemeeſter van de plaets juyſt by geval in huys quam, beneffens den Secretaris; en Don Quichot, by die gelegentheyt, bevorderde de voornoemde verklaring, welke luyde: *Dat Don Alvaro Tarfe, daer tegenwoordig, verklaerde voor het gerecht, dat hy geen kennisſe had aen Don Quichot, daer mede tegenwoordig, en dat deſelve die perſoon niet en was, daer men een Tweede Deel van had uytgegeven, geſchreven door een ſeeckeren Abbelaneda, geboren van Tordeſillas.* Kortelyck, de verklaring geſchiede in ſulcker voegen, als vereyſcht wierdt; en daer over waren Don Quichot

chot en Sanche ſeer wel te vreden, gelijk of hen vry wat aen die verklaring had gelegen geweeſt. Veele teeckenen van beleeftheden en aenbiedingen vielen tuſſchen den eenen en den anderen Ridder voor, in de welke den grooten Manchaen ſijn verſtant genoegſaem betoonde; in voegen Don Alvaro een heel ander gevoelen van hem kreeg, vreeſende ſelf of'er ook toovery onder mogt loopen, dewijl hy twee ſulke ſtrijdige Don Quichotten gelyk als met de hant taſte. Den agternoen wat over ſijnde, vertrock men weder; ſcheydende na een half myl weegs deſe twee Heeren van malkander. Don Quichot den ſijnen voor dien dag ten eynde gebragt hebbende, onthielt ſig dien nagt tuſſchen eenig geboomt, om plaets te geven aen Sanche tot het onttooveren van Dulcinea, die in ſijne penitency vervolgde, op de ſelve manier als te voren, ten koſten van de baſten der boomen, meer als van ſijn ſchouders, die hy wel ſo bewaerde, dat hy niet een vlieg daer van ſou afgejaegt hebben, al hadden'er tien op geſeten. Don Quichot hield goede reeckening, ſonder een over te ſlaen; en het getal van deſe twee nagten te ſamen brengende, bevont hy, dat het omtrent drie duyſent en negen en-twintig uytbracht. Den dag ondertuſſchen aenbreeckende, vervolgden ſe weder hunnen weg, handelende onder malkander van de dwaling daer den goeden Don Alvaro had in geſteeken, en hoe wel ſy hadden gedaen, nemende deſe verklaring van ſijn handt. Dien dag en dien nagt reyſden ſe ſonder eenige bejegening, die verhalens waerd is, als dat Sanche onder dies ſijn tax afdeed, daer Don Quichot ten alderhoogſten wel in te vreden was, verwachtende den dag met groot verlangen, om te ſien of hem de onttooverde Dulcinea ook ſou ontmoeten: en eyndelik op weg zijnde geraakt, ontmoete hem geen vrouws-perſoon, die hy haer naem niet af en vraegde, om te vernemen, of ſy oock Dulcinea was; houdende het daer voor, dat de beloften van Merlin niet liegen en konden. Ondertuſſchen quamen ſe op een hoogte, van waer ſe hun dorp ontdeckten; het welk Sanche ſiende, viel hy op ſijn knien ter aerde, ſeggende: Opent uw ogen, ô mijn gewenſchte Vaderlant, en ſiet hier wederkomen dien Sanche, uw ſoon, indien niet ſeer rijk, ten minſten wel gegeeſſelt! opent uw armen, en ontfangt oock uwen ſoon Don Quichot, die, ſo hy komt overwonnen door den arm van een ander, evenwel een overwinnaer van ſijn eygen ſelf is, 't welck (gelijck hy my ſelf gelegt heeft) de aldergrootſte overwinning is! Ik heb gelt; maer heb ick wat, ick heb'er genoeg, voor geleden: en heb ick wat geleden, ik heb weêr wat gewonnen. Laet doch die ſotternyen

nyen varen, Sanche, ſey daer op Don Quichot, en laet ons eens loefs na huys toe gaen, daer wy order ſullen gaen ſtellen om ons harders leven te volvoeren. Hier mede begaven ſe ſich van den heuvel, en reden na het dorp toe.

Het LXXIII. Hooft-ſtuck.

Van de voorteeckenen, die Don Quichot ontmoeten op het intreden van ſijn Dorp, beneffens andere gedenckwaerdige dingen.

OP het ingaen van het dorp, ſegt Cide Hamer, ſag Don Quichot twee jongens, die met malkander ſtonden en kribbelden, ſeggende den een tegen den ander: *Doet doch geen moeyte, Pieterman, ghy ſult haer tog van jou leven niet weêr ſien.* Hoort ghy wel, ſey Don Quichot tegen Sanche, wat die jongens daer ſeggen? *gy ſult ſe van uw leven niet weêr ſien.* En wat is 'er aen gelegen, antwoorde Sanche, of de jongens dat ſeggen? Wat? vraegde Don Quichot: verſtaet gy niet, dat het my aengaet, en dat ik Dulcinea van mijn leven niet weêr ſal ſien? Sanche ſou hem daer op gedient hebben, wanneer hy 'er in verhindert wierdt door een haes, die door her velt quam geloopen, van veel honden en jagers gevolgt; welk beeſt ſig terſtont uyt benauwtheyt begaf tuſſchen de beenen van Ronzinant. Sanche nam hem op, en bood hem Don Quichot aen, die niet anders ſey, als *malum ſignum, malum ſignum*, een quaet teecken, een quaet teeken: den haes die vliet, de honden vervolgen hem, en Dulcinea komt niet voor den dag. Gy bent ook geweldig vreemt, ſey Sanche: neemt, dat den haes Dulcinea van Toboſo is, en die honden, die hem vervolgen, de Toovenaers die ſe verändert hebben: ſy vlucht, ik heb ſe verloſt, en ſtel ſe in de macht van uw Genade, die ſe alreets in ſijn armen heeft: wat quaet teken is doch daer meêr gemengt? De twee jongens, die gekeven hadden, liepen terſtond toe, om den haes te ſien; en Sanche vraegde aen den een, waerom ſy keven? Hem wierdt geantwoort, om dat hem den ander een vogelkouwetje ontnomen had, en geſeydt, dat hy het ſijn leven niet ſou weêr ſien. Sanche gaf den eenen jongen een dubbelde ſtuyver, dat hy hem de koy ſou geven, welcke hy Don Quichot mede in de armen gaf, ſeggende, dat nu al de voorteekenen de ſijne waren, gelijk hy ſich inbeelde, hoe ſlecht dat hy was. Voorts, ſeyde hy, heb ick onſen Paſtoor wel hooren ſeggen, dat het geen Chriſten, nog verſtandig perſoon, betaemt, agt op ſulke kindere dingen te ſlaen; gelijck my oock onlangs uw Genade ſelf geſegt heeft, gevende my te verſtaen, dat ſe al te mael ſot waren,

die

die op ſulcke dingen acht ſloegen: en daerom laaten wy ons daer niet eens aen ſtooren, maer gaen ſlechts voort na huys toe. Onder dies quamen de jagers by der handt, en eyſchten den haes van Don Quichot, die hen den ſelven overgaf. Alſo reden ſe voort, en op het ingaen van het dorp ſagen ſe ten eerſten den Paſtoor en Samſon Carraſco in een kleyn beemdeken. Nu moet men weten, dat Sanche over de wapenen, en de andere bagagie, het kleedt met de vlammen heen geworpen had, gelijck als tot een deckkleedt. Hy ſette ook Graeuwtje de mijter op het hooft; 't welck het vreemſte çieraet was, dat oyt beeſt van ſijn leven gedragen had. Terſtondt wierden ſe van den Paſtoor en Carraſco gekent, welke ſtraks met opene armen na hen quamen toegeloopen. Don Quichot ſtont af, en omhelſde ſe; en de jongens, krijgende Graeutje met den mijter in het oog, liepen terſtond by honderden om hun lijf, ſeggende den een tegen den ander: Siet toch den Eſel van Sanche ſo moy als puys, en het Paert van Don Quichot magerder als oyt. Eyndelick omringt van de jongens, en vergeſelſchapt van den Paſtoor en Carraſco, gingen ſe binnen, en ten huyſe van Don Quichot, daer ſe d'oude en de jonge aen de deur vonden, die de tijding van hun komſt al weg hadden, gelijk oock Tereſa Pança, welke half gekleet met haer dogter May Sanches, anders Sanchica, daer aenquam, om haer man te ſien; en ſiende hem ſo wel niet toegeſtelt, als ſe ſig had ingebeelt dat een Gouverneur had behooren te weſen, vraegdeſe hem ten eerſten: Hoe komt gy ſo, man? My dunkt, dat gy te voet komt, en dat gy meer ik weet niet wat gelijckt, als een Gouverneur. Swijgt Tereſa, antwoorde Sanche, al daer ſtaecken zijn, daer zijn juyſt geen boonen: laet ons na huys toe gaen, en daer ſal ik u wonder vertellen: ick heb altoos gelt, en daer is veel aengelegen; en ick heb het ſelf onder yemants byſtant gewonnen. Hebt gy gelt, alderliefſte man? vraegde Tereſa, het is gewonnen ſo 't gewonnen is, daer is niet aen gelegen, het is wellekom. Sanchica kuſte haer vader ook wellekom, en vraegde hem terſtondt, of hy haer wat moys had meê gebracht? ſy had na haer vaertje verlangt als de vis na het water. En daer mede vattende haer vaertje by den riem, en Tereſa hem aen de andere zy by de hant, gingen ze met Graeuwtje na huys toe; latende Don Quichot in het ſijne, in 't gewelt van ſijn Nigt en de oude Deern, vergeſelſchapt met den Paſtoor en den Baccalaureus, daar hy in weynig woorden ſijn nederlaeg aan vertelde, en wat voorwaerde hy had moeten aengaen, namentlijk, in een jaer geen uyttocht weêr te doen; 't welck hy tot een jota hoopte na te komen, volgens

gens de ſuyverheyt van de Ridderlicke order: voorts, dat hy voorgenomen had ſich tot een hardersleven te begeven, en ſich in de eenſaemheyt der velden te onthouden, daer hy amoureuſe gedachten ſou konnen voeden in het midden van duyſent aengename oeffeningen; en daer over verſocht hy hen, 't en waer ſe door andere dingen beſet waren, hem in dit leven geſelſchap te houden: hy ſou ſchapen, en alle andere nootſaeckelijkheden, verſorgen, en geven elck ſijn naem; gelijck hy het ſelve, als het voornaemſte van het werck, alreedts gedaen had, die een yeder op een draet paſte. De Paſtoor vraegde hem, hoe de naamen luyden? Don Quichot antwoorde, dat hy ſich ſelven had genoemt den Harder Quichotin, en ſoo voort al de reſt, gelijk hier voor verhaelt is. Ten hoogſten verwonderden ſich deſe twee over de nieuwe ſotheyt van Don Quichot: maer op dat hy niet andermael mocht een ſlippert komen te maecken, en alſoo de gelegentheyt van ſijn geneſing te benemen, gelieren ſe ſig als groot genoegen in deſe ſijne vondt te hebben, prijſende de ſelve ten alderhoogſten, en ſich als medegeſellen aenbiedende, en te meer, ſey Samſon, dewijl nu al de werelt weet, dat ick een vermaert Poëet ben, ſal ik u yeder oogenblick de aerdigſte vaerſen gaen maecken van de werelt, ſo wel harderſklagten, als hoffelicke rymen, om ons in die aengename velden te onderhouden. Maer het geen aldernoodichſt is, vervolgde hy, is dat een yeder harder den naem van ſijn harderin heeft, die hy ſoo in ſijn vaerſen gebruycken en uytdrucken, als hier en daer in de baſten van de boomen ſchrijven en ſnijden mag, ghelijck de verliefde harders gewoon zijn te doen. Dat komt ſeer wel, ſey Don Quichot: doch voor my, ick ben van die moeyte ontſlagen om een naem te verſieren, als die alreeds beſeten ben door mijn ſchoone Dulcinea, de eer, de glory, het çieraet van alle beecken, velden, en beemden, op wiens naem en glory men de hoogſte lof ter werelt wel ſou mogen ſmeden. Het is ſoo, antwoorde den Paſtoor: maer wy ſullen onſe harderinnen moeten hebben die handig zijn, of anders ſouden wy 'er maer moeyte meê hebben; en als het daer al op aenkomt, ſullen wy haer de bekende en gedrukte namen van Filidas, Amarillis, Dianas, Galateas, en ſo voort, geven: want dewijl men deſe naemen hier en daer in de lietjes verkoopt, konnen wijſe voor een kleynigheyt krijgen, en houden ſe voor onſe harderinnen. By voorbeeld, ſo myn harderin by avontuur mögt Anna heeten, kan men de ſelve veranderen in Anarda; Franciſca in Francenia; Lucy in Lucinda, enz. en Sancho Panca, indien hy

mede van het geſelſchap is, mach ſijn Tereſa Tereſana noemen. Don Quichot moeſt lachen over deſe Onomatopœia; en den Paſtoor liet niet af deſe eerlicke en aerdige vond te prijſen, biedende ſich op nieuw tot geſelſchap aen. Met deſe woorden namen ſe hun afſcheydt, biddende hem, ſich wat goets te doen, ten beſten van ſijn geſontheydt. Het ongeluck wilde, dat ſijn Nicht en de Maegt deſe onderlinge redenen weder gehoort hadden; en daer over, ſoo haeſt als de anderen weg waren, begaven ſich deſe na binnen toe, ſeggende de Nicht ten eerſten: Wat is dit te beduyen, Oom? Nu wy dochten, dat ghy weder te huys quaemt, om daer een geruſt leven te leyden, hooren wy tot ons leetweſen, dat gy een Schaepharder wilt woorden, en ſtellen u ſoo in een doolhof van verwarringen en beſiet my toch eens, wat harder dit weſen ſal! Ghy ſoudt wel bequaem zijn, Mijn Heer, voeghde de oude der by, om des winters de kou, en des ſomers de hitte te verdragen, de wolven af te keeren, ſouwt gy niet? Och, lieve Meeſter, dat is een werck, 't geen een deel ſtercke rouwe boere gaſten paſt, die daer van kintsbeen toe zijn opgebracht; en als men van twee quaden het beſt ſal kieſen, ſoo is het noch beter een Ridder, als een Harder te zijn. Neemt doch mijn raedt aen, Heer, want daer ben ick oudt genoeg toe: blijft in uw huys: let op uw middelen: biecht u dikmaels: doet den armen goet, en laet het op myn ziel aenkomen, ſo het u qualick vergaet. Swijgt doch ſtil, kinderen, antwoorde Don Quichot, ick weet beſt wat my te doen ſtaet: helpt my te bed, alſoo my dunckt dat ick niet ſeer wel ben; en weet voorſeecker, dat, het zy ik Ridder of Harder ben, ik niet ſal laten u van alles te verſorgen, gelijck ghy by ondervinding ſult ſien. Aldus brachten hem deſe twee na ſijn kamer, en tot ſijn ruſt, daer ſe hem wel hielden, en verſorgden.

Het LXXIV. Hooft-ſtuck.

Hoe Don Quichot krank wierdt, en van het teſtament dat hy maekte, en voorts van ſijn doodt.

GElijck de menſchelicke dingen ſoo verre zijn van eeuwigh te weſen, dat ſe gedurighlick na hun eynde trachten; is het ook alſoo met het leven der menſchen gelegen. En dewyl Don Quichot de ſelve wetten, ſo wel als yemant anders, onderworpen was, geviel het, dat, als men daer alderminſt om dacht, ('t ſy door de ſwaermoedigheyt en droefheyt wegens ſich overwonnen te ſien, of andere beſchicking van den Hemel) onſen Ridder

een

een ſware koorts op den hals viel, die hem ſes geheele dagen in het bedde hieldt, gedurende de welke hy gedurig door den Paſtoor, Carraſco, en den Barbier beſocht wierdt, ſonder dat Sanche een voet weegs van ſijn hoofden eynd af ging. Deſe, gelooovende dat de quelling van ſich verwonnen, en ſijn verlangen wegens het onttooveren van Dulcinea onvolvoert te ſien, hem in deſer voegen hielt, ſochten hem in alle manieren te verbeugen, ſeggende Carraſco, dat hy moedt ſou nemen, om weder op de been te geraecken, en het Harders leven aen te vanghen, voor het welcke hy nu alreedts een Hardersgeſang gemaekt had, die niet een voet en week voor al die Sannazaro oyt had gemaekt. Behalven dat, had hy voor ſijn eygen gelt twee vermaerde Honden gekogt, om het vee te bewaren, den een genaemt Turck, en den ander Valck, die hem een Harder van Quintanar overgelaten had. Maer dit koſt al niet helpen om Don Quichot ſijn quelling te benemen. Men ontbood'er een Geneesmeeſter by. Deſe taſte hem de pols, maer vondt'er geen groot genoegen; radende derhalven den patient, dat hy ſou ſorgen voor de behoudenis van ſijn ziel, alſoo die van het lichaem groot gevaer liep. Don Quichot hoorde het alles aan met een beſadigt gemoet; maer niet ſyn Nicht, noch de oude Deern, noch Sancho ſijn Schiltknaep, welke ſeer bitterlijk begoſten te ſchreyen, gelijk of hy het al had afgeleyt. Den Doctor was van gevoelen, dat enkele ſwaermoedigheyt en miſnoegen hem de doodt deden. Don Quichot verſogt, een weynig alleen te zijn, alſo hy garen wat ſou ruſten. Dit geſchiede, en alsdoe ſliep hy omtrent ſes geheele uren over een boeg; invoegen een yeder meende, dat hy het ontwaecken ſou vergeten hebben. Eyndelick weder wacker ſynde geworden, begoſt hy luydts keels uyt te roepen: *Geſegent en gepreſen zy den machtigen Godt, die my ſoo veel goedts heeft gedaen.* Een yeder luyſterde met aendagt na deſe woorden, alſo ſe anders luyden als die hy gewoon was te ſpreecken, ten minſten in die ſieckte; waer over ſy hem vraegden: *Wat is het, Heer? hebben wy eenig goet te wachten? wat barmhartigheden zijn dit?* Deſe, antwoorde Don Quichot, *die den Alderhoogſten tegenwoordig jegens my gebruyckt heeft. Ick heb mijn verſtandt en ſinnen verloſt van de duyſternis der onwetentheyt, en dwalingen, daer het gedurig leſen van de Boecken van Amadis my in geſtelt heeft. Nu beken ick eerſt haer ſotternyen; en my bedroeft niets meer, als dat deſe kenniſſe ſoo laet is by gekomen, my geen tijt latende om dien verloren tijdt te vergelden;*

met het leſen van nutter en beter dingen, die de ziel verlichten. Ik bevinde my, Nichte, op het punt van mijn leven, en ſou garen het ſelve ſodanig beſluyten, dat een yeder mach oordeelen het ſoo quaet niet geweeſt te zijn, dat Godt my heeft ſot laten ſterven. Roept my hier mijne vrienden, den Paſtoor, den Heer Carraſco, en Meeſter Nicolaes, alſoo ik my wil biechten, en mijn uyterſte wil maken. Maer die moeyte was niet van nooden, vermits ſe op het ſelve oogenblick al te ſamen in quamen. Terſtont ſeyde hen Don Quichot: *Bodenbroot, myn goede Heeren, ik ben nu niet meer Don Quichot de la Mancha, maer wel Alonſo Quichano, die door ſijn manieren altoos vroom is geacht geweeſt. Ick ben nu een vyant van Amadis en ſijn geſlacht, als oock van al deſe dwaſe Ridderſchap. Ik ken nu myn eygen ſotheyt, en het gevaer daer ſe my in gebracht hebben, en vervloeck ſe daer over.* Wanneer deſe drie deſe woorden hoorden, meenden ſy ſonder twijfel, dat hem eenige nieuwe ſotheyt bevangen had; waer over Sanche begoſt te ſeggen: *Nu wy tijding hebben, Heer, dat Mevrouw Dulcinea ontoovert is, ſcheyt'er uw Genade uyt; en nu wy gelijck als gereet ſtaen om Harders te worden, en ons leven al ſingende te verſlyten als Princen, wil uw Genade een heremyt gaen worden. Swijgt, is het mooglyk, komt doch by u ſelven, en laet deſe woorden varen. Het geen tot noch toe, Sanche tot myn ſchade is geweeſt*, antwoorde Don Quichot, *ſal myn doot tot mijn voordeel aenwenden. Ick, Mijn Heeren, voel myn doot vaſt naederen; en daerom laet alle ſotternyen varen, en brengt my een die my biegten magh, met een Notaris om mijn teſtament te ſchrijven: en terwijl my den Paſtoor biegt, dat men na een Notaris toe gae.* Den een ſag den ander aen, verwondert over deſe redenen van Don Quichot, al hoe wel ſy de ſelve wel mogten geloove, ter oorſaeck van verſcheyden teeckenen van ſijn ſterven, onder de welcke geen de minſte was, ſoo ſchielick van ſot wijs geworden te zijn. De Paſtoor deed een yeder vertrecken, en bleef met hem alleen, hoorende ſijn biecht. Carraſco ging na den Notaris, en quam kort daer aen met den ſelven wederom, beneffens Sancho Pança, die, verſtaende van Carraſco hoe het gelegen was, tranen met tuyten begoſt te ſchreyen, en ſich ſelven met vuyſten te kloppen, meer als hy voor deſen voor het onttooveren van Dulcinea gedaen had. De Paſtoor de biecht geëyndt hebbende, quam terſtont weêr uyt de kamer, ſeggende,*

de, dat den goeden verſtandigen Alonſo Quichano in der daet ſtierf, en dat ſe wel mochten binnen komen, om ſijn uytterſte wil op te maken. Deſe tijding ging de Nigt en de Meyt, en voornaamentlyk Sanche, tot aen ſyn hart, invoegen ſy hen de tranen uyt de oogen trok, en menigte van ſuchten uyt ſijn borſt: want terwijl hy ſlegts Alonſo Quichano, en ook terwijl hy Don Quichot was geweeſt, toonde hy ſich altoos van een goeden aert; en daer over was hy niet alleen van die van ſijn huys, maer van al die hem kenden, bemint. Ondertuſſchen quam den Notaris met de reſt binnen; en na dat men de eerſte vereyſſchen van het teſtament gedaen had, en de ziel geordonneert daer ſe behoorde, als oock het lichaem aen de aerde, met alle vereyſchte omſtandigheden, komende aen de legaten, ſeyde hy: *Item, ſoo is mijn begeeren, wegens ſeeckere penningen, welke Sancho Pança (dien ik in mijn ſotterny mijn Schiltknaep maekte) is beſittende, dat, alſoo tuſſchen hem en my eenige rekening is, hy Sancho Pança de ſelve voor ſich behout, ſonder hem eenige rekening daer van af te eyſſchen; alſoo der weynig ſal overſchieten, wanneer hy van ſekere dienſten ſal voldaen zijn; en wel moeten ſe hem bekomen: want indien ick, ſot zijnde, hem heb helpen het Gouvernement van een Eylant geven, nu, wys ſijnde, wenſch ick hem een geheel Koningryck toe, alſoo ſijn goetaerdigheyt en getrouwheyt het ſelve verdienen.* En keerende ſich na Sanche, ſey hy hem: *Vergeeft het'my, mijn vriendt, dat ick u de gelegentheyt heb gegeven om ſo ſot teſchijnen, als ik was; doende u vallen in de dwaling, in de welcke ick gevallen ben, namentlijck, dat'er oyt doolende Ridders in de werelt zijn geweeſt. Ay my!* antwoorde Sanche, *ſterft toch niet Heer, maer volght myn raet, en leeft hondert jaren; want my dunckt, dat het de meeſte ſotterny van de werelt is, daer te gaen heen ſterven, ſonder dat'er yemant is die ons doot ſlaet, als alleen de Melancoly. Komt doch over-eynd, is het mooglijck, en laet ons gaen doen gelyk wy geſeydt hebben, dat harders leven aenvangen; en ick verſeker u, dat wy daer Mevrouw Dulcinea wel haeſt ſullen vinden, ſoo ſuyver onttoovert als ſe oyt geweeſt is. Is het dat uw Genade ſterft van ſpijt dat hy overwonnen is, wijt het my, en ſeght, dat ick Ronzinant niet wel gegort en heb, te meer, dewijl uw Genade weet, dat het een gemeyne ſaeck is, dat den eenen Ridder den anderen afſtoot: den een is heden, den ander*

morgen den baes. Het is soo, gelijck gy segt, antwoorde Carrasco. *Mijn Heeren, al sachjes, al sachjes*, sey daer op Don Quichot, *alle dingen hebben hunnen tijt: ick heb sot geweest, maer nu ben ick weder by mijn sinnen; heb Don Quichot geweest, en tegenwoordig ben ick weder de goede Alonso Quichano. Misgunt my mijn vorige staet niet; en ondertusschen, ghy Notaris, gaet al voort.* Item, *ick maeck voorts universele erfgenaem van alle mijne goederen Antonia Quichana, myn Nigte, hier tegenwoordig; hebbende eerst en voor alle dingen daer van uytgereykt het gene nodigh is tot voldoening van de gemaekte legaten: Eerstelijck, dat se doe betalen de huur van de eerste tijt af, dat onse oude Deern ons gedient heeft: item, noch twintig ducaten voor een kleet, so aen den Heer Pastoor, als aen den Heer Samson Carrasco, hier tegenwoordig. Item, is mijne wille, dat, indien myn Nichte Antonia Quichana mocht komen te trouwen, men eerst en voor alle dingen goede informatie sal hebben te nemen, of hy oock eenige kennisse heeft, wat dingen de Boecken van Amadis van Gaulen, of diergelijcken zyn; en bevindende, dat hy daer kennisse van heeft, en mijn Nichte hem evenwel begeert te trouwen, sal se verliesen al 't geen sy geërft sal hebben, 't geen den Heer Pastoor en den Heer Carrasco (welcken ick tot uytvoerders stelle) sullen hebben te besteden tot eenige Christelijcke wercken. Item, bidde ick de selve mijne Executeurs, dat, indien se by gevalle komen te kennen den Schrijver, die het Tweede Deel van Don Quichot geschreven heeft, sy hem wel ootmoedelijk van mynent wegen versoeken, my te willen vergeven de gelegentheydt, welcke ick hem daer toe beschickt heb, alsoo ick met die beswaernis uyt de werelt scheyde, daer toe eenige gelegentheyt gegeven te hebben.* Hier mede sloot hy sijn uyterste wille; en alsso hem een flaeuwte overviel, viel hy plat in sijn bedde neder. Ieder een verschrickte, en liep toe tot sijn onderstant: maer in drie dagen tijdts, dat hy noch leefde na het maecken van sijn uyterste wille, overvielen hem diergelycke flaeuwtens yeder ogenblick, sonder dat evenwel de Nicht liet wel te eeten en te drincken, de Deern sich te verblyden, en Sanche wel te vreden te wesen dat hem sijn Heer soo wel bedacht had. Eyndelyck quam de uyterste uur van Don Quichot, welke alles gedaen hebbende voor sijn ziel dat hy kost,

en

en gedurig alle Boecken van de Ridderſchap vervloekt, geruſtelijck het leven verliet, zynde den Notaris tegenwoordig; welke ſeyde, noyt in eenige Ridderlijcke Hiſtorien geleſen te hebben, dat oyt eenig doolend Ridder ſo ſacht op ſijn bedde geſtorven was. Maer de Paſtoor, ſiende Don Quichot doot, verſocht aen den Notaris, hem een ghetuygenis te geven, hoe dat Don Quichano, by genaemt de Goede, anders geheeten Don Quichot de la Mancha, natuurlijcker wijſe dit tegenwoordige leven verlaten had: om daer door te verhinderen, dat hem den een of den ander weêr mocht voor den dag gaen halen (buyten Cide Hamet Benengeli) en alſoo hiſtorien ſonder eynd van hem maaken. Dit was het uyt-eynde van den verſtandigen Don Quichot de la Mancha, wiens geboorteplaets Cide Hamet verſwegen heeft, om gelegentheydt te geven aen alle ſteden, plaetſen, en dorpen van Mancha, tot daer over te twiſten, gelijck de ſeven ſteden van Griecken over Homerus. Alhier eyndigen oock de tranen van Sanche, het ſuchten van de Nicht, en het klagen van de oude Deern. Het grafſchrift, dat Carraſco ſelf voor hem gemaeckt heeft, luyde aldus:

Hier legt den Ridder, afgeſlooft,
En van ſijn Ridderſchap berooft,
Soo hoogh in moedt en kracht gerefen,
Dat hy de doodt haer macht verſtiet,
En van ſich ſelf het leven liet,
Als die niet wou gedwongen weſen.

De werelt achte hy min als niet,
En toonde een werelt in 't verſchiet,
Door quade dampen heel bedorven:
Maer hy, daer voor het alles beeft,
Gelijck hy heeft een ſot geleeft,
Soo is hy eynd'lick wijs geſtorven.

Aldus eyndigt Cide Hamet met deſe vaerſen van den doorluchtigen Naſo:

Nu is myn Werck volvoert, en eens gebracht ten endt,
Dat noch het hemelsvyer, noch Jovis toren ſchendt,

Noch 't al vernielend ſtael, noch tijdts verwoede tanden,
Sal machtigh zijn den tijt te wringen uyt de handen.
Wanneer my deſe ſtondt op 't endt eens achterhaelt,
Wiens hoogſte macht omtrent mijn lichaem blijft bepaelt,
Sal noch mijn beſte deel, en 't eelſte van mijn leven,
Ver boven 's menſchen oog en dichte wolcken ſweven,
En proncken met een naem, die nimmer en vergaet,
Terwijl het aerdtſche volck op my haer oogen ſlaet. &c

EYNDE.

REGISTER
DER
HOOFT-STUCKEN.

Het I. Hooft-ſtuck.

HAndelende van den aert, eygenſchap, en oeffening van den vermaerden Don Quichot de la Mancha. 9

Het II. Hooft-ſtuck.

't Welck handelt van de eerſte Uyttocht van den vernuftigen en vromen Don Quichot. 13

Het III. Hooft-ſtuck.

In het welck verhaelt wort de aengename manier, die Don Quichot hielt om ſich Ridder te doen ſlaen. 19

Het IV. Hooft-ſtuck.

Het geen onſen Ridder gebeurde, vertreckende uyt de Herberg. 25

Het V. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het vervolg van het ongeval van onſen Ridder. 30

Het VI. Hooft-ſtuck.

Handelende van de ſtrenge Inquiſitie over de Boecken van Don Quichot. 34

Het VII. Hooft-ſtuck.

Van de tweede Uyttocht van onſen Ridder Don Quichot de la Mancha. 40

Het VIII. Hooft-ſtuck.

Het goet geluk van onſen Ridder, in het volvoeren van de verſchrickelijcke Avontuer van de Windt-Meulen, met andere dingen waerdig een eeuwige gedachtenis. 44

Het IX. Hooft-ſtuck.

In het welck de vreeſſelijcke en affchouwelijcke Strijt van den dapperen Biſcayer en den vromen Don Quichot ten eynde wort gebragt. 51

Het X. Hooft-ſtuck.

Van het geen onſen Ridder verder gebeurde met den Biſcayer, als oock met een kudde Geyten. 55

Regiſter der Hooft-ſtucken.

Het XI. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde met een Geyten-hoeder. 60

Het XII. Hooft-ſtuck.

Van het geen een anderen Harder aen ſijn Geſellen verhaelde. 65

Het XIII. Hooft-ſtuck.

In het welck de vertellingh van de Harderin Marcela ten eynde gebracht wort, beneffens andere dingen meer. 70

Het XIV. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de wanhoopige Vaerſen van den Overledenen, beneffens andere onverwachte voorvallen. 78

Het XV. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de ongeluckige Avontuer van Don Quichot met eenige godloose Paerdetuyſchers. 85

Het XVI. Hooft-ſtuck.

Van het geen onſen Ridder in de herberg gebeurde. 92

Het XVII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de oneyndelycke moeyelyckheden, die de Ridder Don Quichot, en ſijn Schiltknaep Sancho Pançe, in de herberg hadden. 98

Het XVIII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de onderlinge redenen, dewelcke voorvielen tuſſchen Sancho Pançe en ſijn Heer Don Quichot, met andere Avontueren, waerd te verhalen. 105

Het XIX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de vernuftige redenen tuſſchen Sancho en ſijn Meeſter, en de wonderlijke Avontuer, die haer voorviel met een dood Lighaem, beneffens andere treffelycke voorvallen. 114

Het XX. Hooft-ſtuck.

Van de noyt geſiene nog gehoorde Avontuer, die Don Quichot ten eynde bracht, hoewel niet ſonder perijckel van ſijn leven. 120

Het XXI. Hooft-ſtuck.

In het welck gehandelt wort van de voortreffelijcke Avontuer omtrent het winnen van de Helmet van Mambrun, beneffens andere wonderlijcke dingen meer. 131

Het XXII. Hooft-ſtuck.

De vryheyt, die Don Quichot gaf aen veele Elendigen, welke tegen

Regiſter der Hooft-ſtucken.

gen haer wil gebracht wierden daer ſe niet garen waren. 141

Het XXIII. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot in Sierra Morena gebeurde, zijnde een van de ſeltſaemſte Avontueren van deſe deftige hiſtorie. 150

Het XXIV. Hooft-ſtuck.

In het welck verhandelt wort het vervolgh der Avontuer van de Sierra Morena. 160

Het XXV. Hooft-ſtuck.

Handelende van de vreemde dingen, die Don Quichot in dit Gebergte ontmoete, en hoe hy Beltenebros navolghde, in het doen van ſijn penitentie. 168

Het XXVI. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het geen den verliefden Don Quichot in het Gebergte deed. 182

Het XXVII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de volvoering der meening van den Paſtoor en den Barbier, met andere waerdige dingen meer. 189

Het XXVIII. Hooft-ſtuck.

Handelende van de nieuwe en behaeglycke ontmoeting, die de Paſtoor en de Barbier in het Gebergte hadden. 203

Het XXIX. Hooft-ſtuck.

Handelende van het vervolg van de ſchoone Dorothea, en andere vermaeckelijcke dingen. 216

Het XXX. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de aerdige wijſe van onſen Ridder te verloſſen uyt het Geberghte van Sierra Morena. 226

Het XXXI. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de wijſe redenen van den Heer met ſijn Schiltknaep. 234

Het XXXII. Hooft-ſtuck.

Handelende van het geen in de herberg aen Don Quichot en ſyn Geſelſchap bejegende. 241

Het XXXIII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de Vertelling van de ſchadelijcke Nieuſgierigheydt. 247

Het XXXIV. Hooft-ſtuck.

Daer een eynde gemaakt wort van de Geſchiedenis van de ſchadelijcke Nieusgierigheyt, en een verhael van het wreede gevecht

gevecht van Don Quichot met een grooten leeren Sack met Wijn-tint. 279

Het XXXV. Hooft-ſtuck.

Handelende van andere dingen, in deze herbergh voorvallende. 286

Het XXXVI. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de geſchiedenis van de vermaarde Infante Micomicona, beneffens veele andere aangename voorvallen. 294

Het XXXVII. Hooft-ſtuck.

Handelende wegens de verſtandige redenen van Don Quichot, aengaende de Wapenen en de Letteren. 303

Het XXXVIII. Hooft-ſtuck.

In het welck den Gevangen ſijn leven vertelt. 306

Het XXXIX. Hooft-ſtuck.

Handelende van het geen vorder in de Herberg geſchiede, en andere dingen meer. 340

Het XL. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de aengename geſchiedenis van den Staljongen, en andere dingen meer. 346

Het XLI. Hooft-ſtuck.

Daer de ongeluckigen handel van de Herberg vervolgt wort. 354

Het XLII. Hooft-ſtuck.

Daer de twijffel van den Helm van Mambruyn en het Tuyg wort weg genomen, beneffens noch andere byſondere dingen. 361

Het XLIII. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de wonderlijke Avontuer van de Dieſleyders, en de gramſchap van onſen Ridder Don Quichot. 368

Het XLIV. Hooft-ſtuck.

Handelende van de wonderlijcke wijſe op de welcke Don Quichot betoovert wiert. 374

Het XLV. Hooft-ſtuck.

Daer de Canonick ſijn verhael vervolght aengaende de Boecken van de Ridderſchap, en andere dingen meer. 382

Het XLVI. Hooft-ſtuck,

Verhandelende de verſtandige redenen van Sancho Pançe met ſijn Heer Don Quichot. 388

Het XLVII. Hooft-ſtuck.
Vervolgende het verſtandig Redenkavelen tuſſchen Don Quichot en den Canonick. 394

Het XLVIII. Hooft-ſtuck.
Verhandelende de vertelling van den Harder. 399

Het XLIX. Hooft-ſtuck.
Verhandelende het geſchil van Don Quichot met den Harder, met de raere Avontuer van de Geeſſelaers, door Don Quichot ten eynde gebracht, ten koſte van ſijn ſweet. 403

TWEEDE DEEL,

Het I. Hooft-ſtuck.
VErhandelende het geen de Paſtoor en de Barbier deden omtrent de ſiekte van Don Quichot. 1

Het II. Hooft-ſtuck.
Verhandelende de ſtrydt van Sanche Pançe met de Nicht en Meyt van Don Quichot, beneffens andere toevallen. 11

Het III. Hooft-ſtuck.
Van de belagchelijke t'ſamenſpraek tuſſen Don Quichot, Sanche Pançe, en den Baccalaureus Samſom Carraſco. 15

Het IV. Hooft-ſtuck.
Daer Sanche Pançe voldoening doet aen Samſon Carraſco, op ſijn voorſtellingen, beneffens andere gedenckwaerdige dingen meer. 21

Het V. Hooft-ſtuck.
Handelende van de wijſe redenen, welcke voorvielen tuſſchen Sanche Pançe en ſijn huysvrouw Tereſa Panca, beneffens andere dingen. 25

Het VI. Hooft-ſtuck.
Van het geen geviel tuſſchen Don Quichot, ſijn Nicht en de Dienſtmaegt, beneffens andere Voorvallen, zijnde een der voornaemſte Hooftſtucken van dit Boeck. 31

Het VII. Hooft-ſtuck.
Verhandelende het geen tuſſchen Don Quichot en ſijn Schildtknaep omging, met verſcheyde andere treffelijcke dingen. 36

Regiſter der Hooft-ſtucken.

Het VIII. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde, gaende ſijn beminde Dulcinea beſoecken. 41

Het IX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het geen dat me'r in vinden ſal. 47

Het X. Hooft-ſtuck.

Daer verhaelt word de loosheyt, die Sanche gebruyckte, om de Jonckvrouw Dulcinea van Toboſo te betooveren, met verſcheydene andere dingen, ſoo belagchelijk als waarachtig. 50

Het XI. Hooft-ſtuck.

Van de vreemde Avontuur, die Don Quichot overquam met een Kar van het geſelſchap van de Doot. 57

Het XII. Hooft-ſtuck.

Van de vreemde Avontuur, welcke Don Quichot bejegende met den dapperen Ridder van de Spiegels. 63

Het XIII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het vervolgh van de Avontuur des Ridders van het Wout, en de ſoete onderlinge redenen van de twee Schiltknapen. 68

Het XIV. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de Avontuur van den Ridder van het Wout. 73

Het XV. Hooft-ſtuck.

Daer men kennis doet, wie den Ridder van de Spiegels en ſijn Schiltknaep waren. 82

Het XVI. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde met een verſtandig Ridder van Mancha. 84

Het XVII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het alderuyterſte punt van grootmoedige ſtoutheyt van Don Quichot, met het geluckigh volvoeren van de Avontuur van de Leeuwen. 92

Het XVIII. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde in het Slot van den Ridder met of van den groenen Rock, met verſcheydene andere dingen. 101

Het XIX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de Avontuur van den verliefden Harder, met andere aengename voorvallen. 108

Het

Regiſter der Hooft-ſtucken.

Het XX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de Bruyloft van den rijcken Camacho, en het gevolgh van den armen Baſilio. 114

Het XXI. Hooft-ſtuck.

Verhandelende het vervolg van de Bruyloft van Camacho, met andere vermakelijcke dingen. 121

Het XXII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de groote Avontuur van het Hol van Monte Sinos, geluckiglijck door Don Quichot ten eynde gebracht. 126

Het XXIII. Hooft-ſtuck.

Van de wonderlijke dingen, die Don Quichot vertelde in het Hol van Monte Sinos geſien te hebben; welcke wonderbaerlijckheyt, en onmooghlijkheydt, maeckt, dat men deſe Avontuur voor Apocrijf houdt. 133

Het XXIV. Hooft-ſtuck.

Vertellende duyſendt brabbelingen, ſoo gekkelijck als noodig tot het ware verſtandt van deſe deftige Geſchiedenis. 141

Het XXV. Hooft-ſtuck.

Handelende van de Avontuur van het balcken van den Eſel, met die van de Poppe-ſpeelder, en het wonderlijck raden van den Aep. 147

Het XXVI. Hooft-ſtuck.

Van de aangename Avontuur van de Poppe-ſpeelder, met andere aardige dingen. 154

Het XXVII. Hooft-ſtuck.

Verklarende wie deſen Meeſter Pieter met ſijn Aep was, met de ongeluckige Avontuur van Don Quichot omtrent het balken van den Eſel. 160

Het XXVIII. Hooft-ſtuck.

Handelende van ſaken die den Leſer vinden ſal. 166

Het XXIX. Hooft-ſtuck.

Van de vermaarde Avontuur van de betoverde Schuyt. 170

Het XXX. Hooft-ſtuck.

Van het gene Don Quichot gebeurde met een ſchoone Jagerin. 175

Het XXXI. Hooft-ſtuck.

Handelende van veele en groote ſaken. 179

Het

Regiſter der Hooft-ſtucken.

Het XXXII. Hooft-ſtuck.

Van het antwoord, 't geen Don Quichot ſijn Beſtraffer gaf, met verſcheyde andere deftige dingen. 187

Het XXXIII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de aengename redenen tuſſchen de Hertogin, met haer Jonckvrouwen, en Sanche Pance. 198

Het XXXIV. Hooft-ſtuck.

Verhandelende d' Avontuur van het middel om Dulcinea van Toboſo te onttooveren. 204

Het XXXV. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de Avontuur van het onttooveren van de ſchoone Dulcinea van Toboſo, met verſcheyde andere notabele dingen. 210

Het XXXVI. Hooft-ſtuck.

Vertellende de vreemde en noyt bedachte Avontuur van de droevige Jonckvrouw, of de Gravin Trifaldi, beneffens een Brief van Sanche aen ſijn Huysvrouw. 216

Het XXXVII. Hooft-ſtuck.

Vervolgende de vermaerde Avontuur van de bedruckte Jonckvrouw. 221

Het XXXVIII. Hooft-ſtuck.

Vertellende het berecht, 't welck de bedroefde Jonckvrouw deed, wegens haer ongevallen. 223

Het XXXIX. Hooft-ſtuck.

Daer de Gravin Trifaldi het vervolg maeckt van haer groote en wonderlijcke Hiſtorie. 229

Het XL. Hooft-ſtuck.

Vervattende ſaecken, de welcke dienen tot deſe Avontuur en wel gedenckwaerdige Hiſtorie. 231

Het XLI. Hooft-ſtuck.

Van de aenkomſt van het Paerdeken Clavilenno, en het eynd van deſe vermaerde Avontuur. 236

Het XLII. Hooft-ſtuck.

Van den wijſen raedt, welken Don Quichot aan Sanche Pança gaf, eer hy henen ging om ſijn Eylant te regeeren, beneffens verſcheyde andere dingen. 245

Het XLIII. Hooft-ſtuck.

Van den tweeden raet, welken Don Quichot aen Sanche gaf. 249

Het XLIV. Hooft-ſtuck.

Hoe Sanche in ſijn Gouvernement gevoert wiert, en van de vreemde Avontuur die Don Quichot in het Kaſteel gebeurde. 254

Het

Het XLV. Hooft-ſtuck.

Hoe Sanche het beſit nam van ſijn Gouvernement, en hoe hy ſijn Regeering begoſt. 263

Het XLVI. Hooft-ſtuck.

Van het vreeſſelijck gevecht van Don Quichot met de betoverde Katten, beneffens de liefde van de verliefde Altiſidora. 268

Het XLVII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende hoe ſich Sanche vervolgens in ſijn Gouvernement gedragen heeft. 272

Het XLVIII. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot gebeurde met Donna Rodrigues, beneffens andere dingen, een eeuwige gedachtenis waerdig. 279

Het XLIX. Hooft-ſtuck.

Van het geen Sanche Pançe gebeurde, rijdende rontom ſijn Eylandt. 286

Het L. Hooft-ſtuck.

Verklarende en verhandelende wie de Toovenaers en Beulen waren, die Donna Rodrigues, en Don Quichot, ſoo afgeroſt hadden, beneffens het brengen van den Brief aen de Vrouw Gouverneurſche Tereſa Pança. 295

Het LI. Hooft-ſtuck.

Van de voortgang van Sanche Pança in ſijn Gouvernement. 302

Het LII. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de Avontuer van de tweede bedroefde Jonckvrouw, anders genaemt Donna Rodrigues. 308

Het LIII. Hooft-ſtuck.

Van de moeyelijckheyt en het eynde van het Gouvernement van Sancho Pança. 314

Het LIV. Hooft-ſtuck.

Handelende van dingen belangende deſe hiſtory, en geen andere. 319

Het LV. Hooft-ſtuck.

Van het geen Sanche vorder op den weg gebeurde, en andere dingen meer, die men maer te leſen heeft. 325

Het LVI. Hooft-ſtuck.

Van de ſchrickelijcke ſtrijdt tuſſchen Don Quichot de la Mancha

en den Lacquay Toſilos, tot beſchermingh van de Dochter van Donna Rodrigues. 331

Het LVII. Hooft-ſtuck.

Hoe Don Quichot ſijn affcheyt nam, en het geen hem gebeurde met Altiſidora, Staet-dochter van de Hertogin. 335

Het LVIII. Hooft-ſtuck.

Handelende van de Avonturen, die Don Quichot ſoo dicht over quamen als ſtof regen. 337

Het LIX. Hooft-ſtuck.

Verhandelende de wonderlijcke bejegening, die men ſou mogen houden voor een avontuur, welcke Don Quichot gebeurde. 346

Het LX. Hooft-ſtuck. 352

Het LXI. Hooft-ſtuck.

Wat Don Quichot gebeurde op het inkomen van Barcelona, en andere dingen meer. 362

Het LXII. Hooft-ſtuck.

Handelende van het betooverde Hooft, met andere leuren die men niet kan voorby gaan. 364

Het LXIII. Hooft-ſtuck.

Wat quaet Sanche Pance beviel in het beſien van de Galeyen, en de nieuwe Avontuur van de ſchoone Morinne. 373

Het LXIV. Hooft-ſtuck.

Handelende van de Avontuer, die Don Quichot minder behaegde als eenige die hem tot noch toe bejegent was. 380

Het LXV. Hooft-ſtuck.

Vertellende wie den Ridder van de witte Maen was, en de verloſſing van Don Gregorio, beneffens andere dingen. 384

Het LXVI. Hooft-ſtuck.

Handelende van dingen, die hy ſien ſal die het ſelve leeſt, en hooren die het hoort. 387

Het LXVII. Hooft-ſtuck.

Hoe Don Quichot voor ſich nam een Harder te worden, en te blijven ſoo lang tot dat ſijn jaer om was, met andere aengename dingen meer. 391

Het LXVIII. Hooft-ſtuck.

Van de vreemde Avontuur, welcke Don Quichot bejegende. 394

Het

Regiſter der Hooft-ſtucken.

Het LXIX. Hooft-ſtuck.

Van de wonderlijckſte en vreemſte Avontuur, die Don Quichot oyt gebeurt is. 399

Het LXX. Hooft-ſtuck.

't Welck volgt aen het negen-en-ſeſtighſte, en handelt van dingen noodig tot verlichting van deſe hiſtorie. 403

Het LXXI. Hooft-ſtuck.

Van het geen Don Quichot met Sanche gebeurde, gaende na hun Dorp. 409

Het LXXII. Hooft-ſtuck.

Hoe Don Quichot en Sanche in hun Dorp quamen. 413

Het LXXIII. Hooft-ſtuck.

Van de voorteekenen, die Don Quichot ontmoeten op het intreden van ſijn Dorp, beneffens andere gedenckwaerdige dingen. 417

REGISTER

VAN DE

Voornaamſte zaken deſes Boeks.

A.

Ap van Meeſter Pieter. II. p. 150. doed wonderbaare dingen, ibid. ſegd wat Sanchoos vrouw doet. II. 151
Adam heeft ſijn hooft eerſt gekrabd. II. 130.
Affront en belediging, wat onderſcheid tuſſen deſe is. II. 189
d'Aguilar (Don Pedro) word gevangen. 312. ſijn gedigt op Goleta. 313. op een ander ſterkte. ibid. word verloſt. ibid.
Aldonca Lorenco, beminde van D. Quichot. I. 13
Alexander word gelaſterd. II. 13
Alonſo Lopez, Baccalaureus, vergeſelſchapt met XI. Prieſters een dood lighaam. I. 117
Alonzo (Peter) boer, helpt D. Q. I. 31. 32
Altiſidora in ſchyn verliefd op D. Q. II. 258 259. ſpeelt en ſingt des nagts 259. 260. valt van haar ſelve 269. ſingd by ſijn afſcheyden. 335. haar dood lighaam 399. verroerd ſig. 402. word levendig. ibid. komt by D. Q. voor 't bedde. 405. verhaald wat ſe voor de hel geſien hadde 406 toond ſig vergramd. 407
Amadis van Grieken. I. 35
Amadis van Gaulen I. 35. de eerſte en voornaamſte Ridder. 170 171
Ambroſio, Vriend van Chryſoſtomus. I. 66 word een Herder. ibid.
Andries, boeren knegt, word van ſijn meeſter geſlagen 25. van D. Q. gered 26 komt wederom tot hem. 239. Verhaald hoe hem ſijn meeſter gehandeld hadde 240. Verſoekt om eeten en teergeld. 142.
Aſtrologia. I. 67
Arthur Koning van Engeland is door de toverkonſt in een raaf verandert. I. 72. in een Hart. 392
Angelica word beſchreven. II. 10
Anna Felix ziet *Arraez*.
Anſelmo Ridder. I. 247. genegen tot minnelijke tydkorting. ibid. bemind Camilla en trouwd met haar ib. is verwonderd dat Lotario ſijn vriend ſig van hem onttrekt. 248. klaagd over een quelling. 249. wil ſijn Huisvrouw proeven. 250. verſoekt daar toe Lotario. ibid. antwoord op ſijn verſoek. 251. waar over hy verſteld is. 256. en houd verder aan. ibid. tot dat hy 't reſolveert. 275. geeft hem raad om 't werk te beginnen. ibid. ook geld en Juweelen. 289. merkt dat ſy bedrogen is. 260. gaat van huis. ibid. komt wederom, maar word van Lotario bedrogen. 264. verbergd ſig in de kamer om de ontrouw van ſijn vrouw te ſien 271. en verblyd ſig over haar kuysheid. 278 hoord iemand op de kamer van Leonela 282. ſijn vrouw ontvlugt. 283. en ſijn dienaars 284. ſterft voor droefheid. 285. ſijn geſchrift nagelaten. ibid.
Anſelmo medevryer van Eugenio. I. 400
Antonomaſia Infante. II. 226. was ſeer ſchoon. ibid. op haar waren veel Vorſten verliefd. ibid. ook een Ridder van qualiteiten. ibid. met namen Don Clario. 228. krygt toegang tot haar, door Trifoli. ibid. word ſwanger. 228. word in geyſſe-

ling en geyſſeling geſet. ibid. word voor ſijn wettige bruid verklaard 229. Veranderd in een Kopere Aap 230. word door D. Q. verloſt. 242
Arabiers verſtaan ſig wel op 't liegen. I. 53
Arbeyd der geleerde is armoed. I. 302
Armoede van Geeſt. II. 258
Armijn wil ſig liever laten vangen als beſmodden. I. 254
Arraez overſte van een Schip. II. 375. word genomen. ibid. zal opgehangen worden. 376. word verloſt. ibid. is een vrouwmenſch. ibid. verhaald haar levensloop. ibid. word bemind van een Edelman. 377. komt tot Algiers ibid. vind haar Vader Ricole. 379
Auditeur komt in de Herberg. I. 340. met ſijn dogter. ibid. is verwondert over D. Q. ibid. ſijn naam en bedieninge. ibid. hoord van ſijn oudſte broeder. 342. verteld ſijn vaders en broeders ſtaat. 343. lamenteerd over ſijn broeder. 344. ontfangt ſijn broeder met groote liefde. ibid. moet naar Nova Hiſpania vertrekken. 345. ontmoet Don Louis. 357. ſpreekt met hem ibid. die hem openbaard, dat hy op ſijn dogter verliefd was. 359. is verwonderd. ibid. neemt uitſtel. ibid. vraagd Fernando, Cardenio en den Paſtoor om raadt 365. haar reſolutie. 366
Avontuuren, welke de grootſte geweeſt is van D. Q. II. 17
Azamaga Venetiaanſch Renegad I. 315. wierd Koning van Algiers. ibid.

B.

Baarden, worden de Juffers van Malambruno aangetooverd. II. 230
Balkers, haar afkomſt en naam II 150. trekken op. 162
Bálſem van Fierabras I. 57. is van groote kragt. ibid 101. helpt maar de Ridders. 102
Barataria, ſeeker ſtedeken, daar Sancho Gouverneur van wierd. II. 263
Barbier met het bekken word van D. Q. aangedaan. I. 133. ontmoet Sancho en kent hem. 360. doet hem aan. ibid. Twiſt met hem over het Bekken. 361. word voor een geck gehouden. 362.
Barnardo del Carpio, boek van avonturen. I. 36
Baſilio een jongen Herder. II. 109. bemint Quieteria. ibid. die hem geweigerd word. ibid. ſijn gaven der natuur. ibid. hadde niet gelagt, ſedert hy wiſt dat ſe met een ander ſou trouwen. 110 verſchynt op haar trouw dag en doorſteekt ſig ſelve. 122. wil voor ſijn dood het ja-woord hebben. ibid. verkrygt het en ſpringt op. 125. word betrapt ſulks in ſchyn gedaan te hebben. ibid. Don Q. ſteld ſig voor hem in de breſſe. ibid. houd Quieteria. 126
Baſtaert Ridder, die ſonder liefde is. I. 74
Bedde van D. Q. in een Herberg word beſchreven. I. 92
Begraafplaatſen der Ridders en Keiſers. II. 45
Bekken van een Barbier ſiet D. Q. voor het helmet van Manbrun aan. I. 133
Belerma met haare bedienden in 't hol van Monte Sinos. II. 137
Don *Belianis*. I. 37
Beſtraffingen, hoe die behoren te zyn. II. 187
Betoverde eten en drinken niet. I. 379 389
Betooveringe van D. Q. I. 375 verſcheide ſoorten. 389
Bever beyt ſijn ballen af. I. 133
Biſcayer, vegt met D. Q. I. 50. handeld hem leelyk. 54. valt ter aarde. 55

Blydſchap van Sancho over den derden uittogt. II. 26
Blyſpeelen, hoedanig de hedendaagſe zyn. I. 383
Boekdrukkery komt D.Q.ſien. II. 371
Boeken van avonturen werden vervloekt. I. 33. vonniſſe daar over. 35. 36. &c. werden verbrand. 41. diſpuit daar over. 244. 245
Boeken van de Ridderſchap ſchaadelyk I. 380. leugenagtig 381. waar toeſe goed zyn. 382
Boekverkoopers hoeſe te werk gaan met boeken, dieſe niet ſelve gedrukt hebben. II. 372
Boer ſlaat ſijn knegt, 25. word van D: Q. gedwongen hem los te laten 26. ſlaat hem meer na ſijn vertrek. 27
Bruyloft van Camacho en Quieteria. II. 115. 116. 117. &c.
Burgermeeſters ſoeken den Ezel. II. 148. balken als Ezels en bedriegen ſig ſelven ibid. balken op 't nieuw. 149. vinden hem van de wolf half opgegeten. ibid. worden balkers genoemd. 151
Buyteclaar, wie de eerſte geweeſt is. II. 130

C.

CÆſar (Julius) word gelaſterd. II. 13
Camacho de ryke, Bruydegom van Quieteria. II. 109. ſijn bruiloft ibid. de vreugde daar van. 113 toeſtel 115. moet haar verlaten. 126
Camilla beminde van Anſelmo. I 247, trouwd met hem. ibid. haar trouw word geproeft. 258. haar gedrag in haar mans afwezen. 261. word van Lotario aangeſproken. 262. ſend een brief aan haar man ibid. heeft berouw van 't ſchryven. 263. haar trouw begind te wankelen. ibid. en geefd ſig op. ib. ontfangt haar man. 265. geſprek met haar maagd Leonela. 267. klaagd over haar meyd by Lotario. 270. hoord met verbaaſdheid, dat Lotario alles aan haar man ontdekt heeft en bedenkt een vond. 271. veinſd als offe Lotario wil dooden. 272. haar geveinsd overleg. 273. laat Lotario komen en legt hem vragen voor. 274. geeft ſig ſelve een wonde. 276 begeeft ſig ten huiſe uit na Lotario. 283. word van hem in een klooſter gebragt, 285. reſolveert in 't Klooſter te blyven. ibid. ſterft van enkel hartſeer. 286
Canonyk van Toledo ontmoet D. Q. op de karre. I. 377. vraagd na de oorſaak 378. ſpreekt met D. Q. ibid. verneemt het geheim van den Paſtoor. 380. ſijn oordeel over de boeken van de Ridderſchap 380. toond waar toeſe goed zijn. 382. heeft ſelve een geſchreven. 382. oordeel over de hedendaagſe blyſpeelen. ibid. over de treurſpeelen. 384. ſpreekt met D. Q. over de boeken der Ridderſchap. 370. vermaant hem van ſijn ſotternyen af te ſtaan. 391. word vermaakt door de vertellinge van den Harder. 403
Cardenio ſijn geſlagt. I. 161. bemint Luſcinda. 162. ſchryft veele brieven aan haar. ibid. verſogt haar ten huwelyk. ibid. word ontboden van den Herrog Ricardo. 163. komt wederom. 164. krygt een mede vryer. 165. word in ſijn vertellinge belet van D:Q. ibid. werpt na hem met een ſteen. 167. ſingt in de wilderniſſe. 191. treed in geſprek met de Paſtoor en Barbier. ibid. vervolgd ſijn vertellinge. 194. de brief van Luſcinda. ibid. openbaart alles aan Ferdinando, die hem bedriegd. 195. indien hy hem om geld ſend. ibid. neemt afſcheyt van Luſcinda. 196. moet 8. dagen wagten. ibid. krygt een brief van Luſcinda. ibid. bevind dat Ferdinando ſijn beminde ten huwelyk ſoekt. 197, komt wederom. ibid. ſiet alles door een venſter. 198. ontſteekt door gramſchap. 200. ryd ter ſtad uit, vervloekende Fernando en Luſcinda. 201. komt in de woeſtyne. ibid. word van de Herders onderhouden. 202. begeert geen behoudenis zonder Luſcinda. ibid. hem ontmoet Dorothea beminde van Ferdinando. 203. is verſteld als hy haar naam hoord. 210. ſpreekt haar aan. 216. openbaard ſig. 217. ſijn hoop. ibid. begeeft ſig met haar na 't Dorp. 218. onder 't geſelſchap van D.Q. 224 ontmoet in de Herberg Luſcinda 289. omhelſen elkander, 291. ſpreekt voor Don Louis 357
Carraſco zie *Samſon*.
Caſildea van Wandalien, beminde van den Ridder van't Woud. II. 71
Chryſoſtomus een ſtudent I. 66. ervaren in de ſterrekonſt. ibid. word een Harder, 67. om de Harder in Marcella. ibid. ſijn begraffenis, 76 wilde ſijn ſchriften verbrand hebben. 77. ſijn wanhoopige veerſen. 78. ſijn grafſchrift. 48
Cicero, ſijn oordeel over de Comedien. I. 384
Cide Hamet Benengeli ſchryver van 't boek van D. Q. II. 14, 15
Clara dogter van den Auditeur. 345 hoorde den ſtaljongen zingen, ibid. ſtopt haar ooren. 346, openbaard haar min aan Dorothea. 348 die haar beloofd te helpen. 349
Claudia Geronima, II, 356. haar avontuur, ibid. verhaald die aan Roque. ibid. ſchiet haar minnaar, ibid. komt by hem, 357. ondervind dat het uit na-yver geſchied is, ibid. haar droefheid, 358. wil in een Klooſter gaan. ibid.
Don Clavio Ridder. II. 226. ſijne qualityten. ibid. bemind Antonomaſia ibid. krygt toegang door Trifoli. 228. die ſijn Bruid word. 229. veranderd in een Crocodil. 230. word door D: Q. verloſt. 242
Clavilanno paard van den Toovenaar Malambruno, II. 236, word van vier wilden gebragt. ibid.
Comedianten willen D:Q met ſteenen werpen. II, 61
Comedien, oordeel daar over. I. 384

D.

DAnkbaarheid eiſcht D.Q. van 12 gevangene die hy verloſte I. 149
Danſſen, die aardig waren, II. 117
Dapperheid houd de middelwegh, tuſſchen bloodheid en reukeloosheid, II. 100
Deugd word benyd, II. 13. is de eenige edeldom, 194
Diana van Salmantino en Gilpolo. I. 38
Dina van Montemajor. I. 38
Dolheid van D.Q. I. 172
Don Diego de Miranda. II. 88. verhaald ſijn wyze te leven, ibid. heeft een zoon, die op de Poëzy verſot is, 89. nodigd D. Q. op ſijn Slot. 101. zyn oordeel van D. Q. 102
Don Quichot de la Mancha, ſijn Vaderland en aard te leven, I. 9. ſijn regte naam. ibid. leeſt veel Romans. ibid. verſchil met den Paſtoor. 10. word uytſinnig. 11. word een doolend Ridder. ibid. ſijn wapenen. ibid. Helm. 12. paard. ibid. bedogt ſijn naam. ibid. ſijn beminde. 13. ſijn eerſte uyttogt. ibid. ſiet een herberg voor een ſlot aan. 16. ſijn eeten 8. laat ſig Ridder ſlaan. 24. bewaakt ſijn wapenen. 20. 21. verkieſt ſijn Schildknaap. 25. verloſt een boere knegt. 25, 26. ontmoet eenige Koopliedden. 28, 29. krijgt ſlagen van een Koopmans jonge. 30. word van een boer 't huys gebragt. 32. ſijn boeken werden verbrand. 41. verkieſt ſijn Schildknaap. 42. ſijn twee-

tweede uyttogt, 43. ontmoed twee Monnicken, die hy voor tooveraars aansiet. 47, 48. vegt met een Biscayer. 50. word van hem leelyk gehandeld, 54. eet met een Geyten-hoeder, 60, 61. redeneerd met Vivaldo over den Ridderstand. 73, 74. beschrijft sijn Beminde. 75, wil de schoone Marcela opsoeken, 85. geval met de Paardetuy schers. 86, 87. vertroost Sancho. 90. Ontmoetinge van Maritornes, een dienstmaagd, die by hem te bedde kwam, 95. meende dat het de dogter van den waard was. 99. word met een Kandelaar gewond. 100. neemt sijn Balsem in en word genesen. 101. wil de waard niet betalen, 103. siet een wolk van stof voor een heirleger aan. 107. avontuur met een dood lighaam. 117 avontuur met de vulmeulen. 121, 129. neemt van Sancho afscheid. 122, 128. slaat Sancho wegens sijn bespottinge. 129. wil de Helm van Mambruyn winnen, 132. verlost 12 elendige menschen. 143, 148. word met steenen van haar geworpen. 149. wil den desperaten en dollen spelen. 171. en dat sonder oorsaak. 172. doet Penitentie. 173. schrijft een briefaan Dulcinea zyn beminde. 179. en aan sijn nigt. 180. stuurt Sancho daar mede weg, 181. blijft alleen en bedrijft veel kuuren in het gebergte. 182. volgt Amadis in't bidden na. 183. maakt veersen op Dulcinea. 184. is naakt en lijd veel ongemak. 218. ontmoeting van de Jonkvrouw, 221. staat haar versoek toe, ibid. vertrekt met haar. 222. ontmoetinge van de Pastoor. 223 word op hem gram. 226. vraagd na de swaarigheid van de Juffrou. 227. protesteert tegens 't huwelijk, 230. slaat Sancho over 't vergaten van Dulcinea. 231. ondervraegd hem wegens 't overbrengen van de brief. 234. vegt tegen een Sack Wyn-tint. 279. ondersoekt welke geesten 't meeste werk doen, 301. Houd wagt voor 't Kasteel, 345. zyn weder varen. 350. word met de hand vast gemaakt. 352. vald swaarlijk 354. wil de waard niet helpen. 358. voor dat hy verlof van de Princes heeft ibid. word van de Geregts dienaars betrapt wegens de Galeyboeven, 366, 367. word door de Pastoor vry gemaekt. 368. wil voort trekken. 369. 370. word gebonden op een kar geleid. 373. hoord een stem. 374. antwoord daar op. 374. word weggevoerd. 377. spreekt met een Canonijk en verhaald sijn ongeval. ibid. wil Sancho niet geloven. 387. houd staande dat hy betoverd is, 389. beloofd den Canonyk niet tegen sijn wil te doen, 370. word losgelaten, ibid. bewyst de waarheid van de dolende Ridders, p: 392. bied sijn dienst de Herder aan om Leandra te verlossen, p: 403. geraakt met de Herder in twist, en word overwonnen, 404. avontuur met de Geesselaars. 405. word van 't paard ter aarde geslagen, ibid. word wederom op de Kar geleid, 407. komt te huis, 408. sijn grafschriften 410. 411.

Tekenen van sijn genesinge, II. 2. spreekt weder van de doolende Ridders, 3, 7. 8. bewyst dat Reusen geweest sijn, 9. sijn gesprek met Sancho, 12. vraagt wat de menschen van hem gevoelen. ibid. hoord dat een boek van hem uitgegeven was, 14. is daar over verlegen, 15. word van Samson daar van beregt, 16. vraagd na de grootste Avontuur, ibid. houd hem ter maaltyd, 20. neemt voor den derden togt te doen, 23. sijn Nigt en Maegd raden 't hem af, 31. verheft de Ridders boven de Hovelingen, 32. 82. kyft op sijn Nigte, 33. houd raad met Sancho, 36. of hy hem mag Salaris geven, 38. beloofd hem weder het Eyland, ibid. vertrekt met hem. 41. naar Toboso. 42. komt tot Toboso aan, 47. soekt het huis van Dulcinea. 48. verbergd sig in een bos, 50. geeft last aan Sancho om Dulcinea te soeken 51. werd van Sancho bedrogen 53. ontdekt drie Boerinnen. 54. die hy voor Dulcinea complimenteerd 55. klaagd over de Toovenaars, 56. ontmoet de Kar met veele Figuren, 59. valt van sijn paard, 60. wil met de Comedianten vegten 61. laat het op aanraden van Sancho, 62. ontmoet de Ridder van het woud. 65. openbaard sig hem, 75. vegten met elkander, 76. doed hem ter aarden vallen, 80. bevind dat hy Samson gelykt. ibid. wil hem de keel afsnyden. ibid. dwingd hem te belyden dat Dulcinea de schoonste is, 81. ontmoeting met een verstandig Ridder van Mancha, 85. redeneerd van de Poesy en Digters, 90. 91. wil met de Leeuwen vegten, 94. dat hem van Diego, Sancho en de Karreman afgeraden word, 95. dwingd de karreman om de Leeuwen los te laten 96 de leeu keert hem het agterend toe, en wil niet uitkomen, 97. veranderd sijn naam van de droevige figuur in de Ridder van de Leeuwen, 98. komt op 't Slot van D. Diego, 101 siet de veersen van D. Laurenzo, die hy seer pryst, 106 vertrekt van daar 107. helpt Basilio dat hy Quieteria krygd, 125. trekt na 't Hol van Monte Sinos, 128. neemt een Scholier tot een leidsman, ibid. koopt touwen, 130. komt aan 't Hol ibid. doed sijn gebed, 131. begeeft sig daarin, ibid. word uitgetrokken gelyk als slapende. ibid. heeft groote honger, 133. verhaal van 't geen hy gesien hadde, ibid. komt in een Paleis 134. ontmoed Monte Sinos 134. en Durant, 135. siet een groote sleep van Jonkvrouwen, 137. spreekt een jonge aan, 145. hoord de vertellinge van den Ezel, 149. 150. vraagd de Aap van sijn geluk, 151. schermd tegen de poppen, 157. bied Meester Pieter betaling aan, 158. ontmoet de troep der Balkers, 162. sijn reden tegens haar, 163. is verstoort op Sancho en dankt hem af, 169. vergeeft hem wederom, ibid. Avontuur met de betoverde schuit, 170. siet een water-molen voor een Casteel aan en de Molenaars voor geesten. 173 valt met de schuit in't water, word van de Molenaars gered, en moet de schuyt betalen, 174. ontmoet een schoone Jagerin, 175. send Sancho tot haar, 176. verneemd dat se een Hertogin was. 177 komt tot haar, maer vald van sijn paard, ibid. sijn aanspraak aan den Hertog, 178. word Ridderlyk onthaald 180. word gewasschen van 4 Jonkvrouwen. 190. beschryft Dulcinea van Toboso, 193. 194. hoe veel hy van Sanche houd, 196 gaat op de jagt met den Hertog, 205. hoord van de duivel een middel om sijn Dulcinea te onttooveren, 208. 211. geval met de bedroefde Jonkvrouw Trifaldi, 223. krygt het houte paard van Malambruno 236. gaat daar op met Sancho sitten, 239. word wederom gebragt, 242. verteld hoe hy door te logt gegaen is, 244. vermaand Sancho wegens het Gouverneurschap, 247 250. 251. bestraft hem over sijne spreekwoorden. 252. word bedroeft over sijn vertrek, 256. wil van niemand gedient werden, ibid. scheurt sijn Kousen, 258. verbeeld sig dat een van de Juffrouws op hem verliefd is 259.

neemt voor Dulcinea getrouw te zyn, 262, trekt de laarſen van Sancho aan, 268. ſpeeld op een Juid en ſingd 270. vegt tegen de katten, 271. die hem in 't aangeſigt vliegen en krabben, ibid. komt binnen ſes dagen niet voor den dag, 280. ontmoeting met de oude vrouw die hy een tovenaarſter meend te ſijn, ibid. verneemt, dat ſe D. Rodrigues is, 281. hoord haar aanbrengen, 283. krygd ſlagen in ſijn bed, 286. van wie dit geſchiede en door wat beleid, 295. ſijn briefaan Sancho, 304. tweede geval met Rodrigues en haar dogter, 309. beloofd haar te helpen, 310. ryd na buiten. 327. hoord Sancho in een hol, 328. denkt dat hy in 't vagevuur is, ibid. doed hem verloſſen, 329. ſijn ſtryd met Toſilos, 332. die niet volvoerd word, om dat hy ſig overgaf. 333. vertrekt van daar, 335 ſiet eenige ſchilderyen, 338. was in netten verward, 341. ontmoet Harderinnen, ibid. die hem ten eeten nodigen, 343. neemt aan haar voor de ſchoonſte uit te roepen, 344. raakt onder de voet door de ſtieren en ſtier-bewaarders, 345. is daar over bedroefd. 346. komt in de Herberg, 348. hoord eenige ſijn boek lezen 349. dat twee Ridders zyn en hem aan ſpreken, ibid. verhaald haar de verandering van Dulcinea. ibid. geeſſeld Sancho om Dulcinea te verloſſen. 353. word geplonderd van Struykrovers 354. hoe dat hy getracteert wierd, 357, 358, 359. komt tot Barcelona, 362. word ontfangen, 363. komt in 't huis van Don Antonio, 364. ſiet het betooverde hoofd, 366. gaat uit wandelen, 367. ſiet een opſchrift van ſijn naam, ibid. word van Jonkvrouwen aangevogten, 368. gaat de Stad ſien, 371. komt in een Boekdrukkery, 37. Gaat de Galeyen zien, 373. word beleefdelyk ontfangen, ibid. wilde in Barbaryen overgevoert werden, 381. ontmoed de Ridder van de witte Maan, ibid. vegt met hem, 383. en vald met ſijn paard, ibid. werd verwonnen, ibid. houd ſes dagen het bed, 385. neemt ſijn reys aan, 387 denkt om Altiſidora, 392. wil een Herder werden, 393. ſijn zorgen houden hem ſlaaploos, 395. word van Varkens om verre geloopen. 396. ſijne klagten in veerſen. 397 word gevangen genomen, 398. en in 't Slot van den Hertog gebragt, ibid. zyn wedervaren met Altiſidora, 400, 401, 402, 403, 404, 405. geeft haar een goeden raad, 408. vertrekt van daar, 408. ſijn geſprek met D. Alvaro Tarſe over het tweede deel van D: Q. 414. komt in ſijn Dorp, 417. word ontfangen van den Paſtoor, &c. 418. verhaald ſijn avontuur en beſluit, ib.

Don Louis, ſiet Louis.

Doolende Ridders, wanneer en van wien die ingeſteld zyn, I. 72. haar noodſakelijkheid aangeweeſen. 73 hebben altyd haar Lief. 74. ſijn veel ongevallen onderworpen. 89. hoeſe geëert werden, 137. zyn altyd goede Rymers en Muſicyns geweeſt. 154. worden ſomtyds in een nagt 100 mylen weggevoerd. 236. zyn geen menſchen geweeſt. II. 8. haer onderſcheid. 33. waarſe nu zyn. 45

Dorothea, beminde van Fernando. I. 163. doed ſijn wil op belofte van trouwen, 164, word van hem verlaten, ibid. ontmoet den Paſtoor ende Barbier in de wilderniſſe. 203. haar ſchoonheid beſchreven, 204. ſe verhaald haar afkomſt. ibid. haar opvoeding en beſigheden. 205. haar minnery met Fernand. 206, 207. haar ouders vermaninge. 208. hoe Fernand tot haar komt, 209. haar aanſpraak aan hem. 210 ontfangt beloftenisſe van trouw. 211. haar overleg. ibid. verlies van haar waardſte pand. 212. haar ontſteltenisſe. ibid. hoe Fernand ſig ontrokken en een ander getrouwd hadde, 213. haar gematigtheid, ibid gaat na de ſtad toe, ibid. hoord van zijn trouwen met Luſcinda. 114. vind hem ongetroud, ibid. ſiet een brief van haar ouders, 215. ontrouw van haar knegt, ibid. ſtoot hem in een diepte, ibid. word een herders jong, ibid. van haar Meeſter aangevogten ibid. gaat wederom in de woeſtyne, 216. verſet op 't hooren van haar Vaders naam, ibid. erkent Cardenio, 217 begeeft ſig met den Licentiaat na 't dorp, 218. ſpeeld voor de ellendige jonkvrouw om D: Q. te verloſſen, 219. geeft ſig voor erfgenaam van 't Koningryk van Micomicon uit, 219. onder de naam van Mico Micona, 220. komt by D: Q. 220. haar aanſpraak, 221. vertrekt met hem, 222. verheft hem grotelyks, 225. verhaald haar ſwarigheid, 227. ontmoet in de Herberg een Juffrouw, die ſe aanſpreekt, maar geen antwoord krygt, 287. en by haar Fernando, 228. vald voor hem neder, 289. word van hem aangenomen, 291. ſpreekt met D: Q. 297. hoord het ſingen van de Stalknegt, 345 maakt Clara wakker, 346. hoord van haar min, 348. beloofd haar te helpen, 349. verteld het Cardenio, 356

Dulcinea van Toboſo, Beminde van D. Quichot. I. 13. konde wel varkens ſouten. 52. haar ſchoonheid, 75. haar ſtem. 177

Durante ſiet D: Q. in 't hol vau Monte Sinos. II. 135. ſijn klagten, ibid. word vertrooſt van Monte Sinos. 135, 136

Duyvels, hun reuk hoe die veranderd. I. 375

E.

MEeſter *Eliſabat*, had met de Konigin Madaſima te doen I. 166. 169

Eſpendiaan, zyn daden. I. 35

Eugenio, Herder. I. 400. bemind Leandra. ibid. zyn medevryer is Anſelmo. ibid. is verwondeid over D: Q. 403. word van hem geworpen. 404

F.

DOctor *Fauſtus*. I. 366

Fernando, Soon van Hertog Ricardo bemint Cardenio. I. 163 is verlieft op een huismans dogter, ibid. doed haar beloften van trouwen, 164. veranderd door ſyn afzyn. ibid. bemind Luſcinda. 165, ſtuurt Cardenio van de hand. 195. verſoekt Cardenioos beminde tot zyn bruit, 197 word met haar getrouwd, 199. vind een brief die hem ontſteld, 200. deſſelfs inhoud, 214. wil Luſcinda dooden, ibid. ontmoet Dorothea, 288. neemt haar wederom aan, 291. omhelsd haar en verſoekt vergiffenisſe, 293. hoord de vertellinge van Fernando, 306. bied hem vriendſchap aan, 340. helpt de ſtryd effenen van wegen de Helm van Mambruyn, 363. neemt Don Lovis met hem naar Andaluzia. 366

Floriſmarte van Hircania. I. 35

Fortuyn, dartel en ligt, II. 388. is niets. ibid.

G.

Galatea van Michiel de Cervantes. I. 39

Galey-boeven werden van D: Q. verloſt, I. 142, worden ondervraagd van haar misdaden, 143, 144, 145. &c.

Galeyen ſiet D:Q. II. 373
Gebrek van geld is over de gantſe wereld, II. 140
Geeſſelaars gingen in proceſſie. I. 405. ſlaan D:Q. dat hy ter aarde viel. 406
Geeſtelijke, die Prinſen regeeren ſullen. II. 183
Geld, ſchoon lywaad, en ſalve daar mede zyn de Ridders altyt verſien geweeſt. I. 21
Geleerde, haar arbeyd is armoede. I. 302
Geregts dienaars willen D:Q. vatten I. 366
Geſchil over den Helm van Mambruyn. I. 361, 362, 363
Geſlachten ſijn tweederhande. I. 139
Geſlagten ſijn vierderhande, II. 34
Gevangen, verhaalt ſijn leven, I. 306. ſijn vader ſteld hem en ſijne broeders een wyze van te leven voor 307 hy verkieſt de wapenen te volgen, ibid. krygt ſijn deel, 308. gaat na Genua, ibid. dient de Hertog van Alba, ibid. gaat naar Italien, 308. word van de Turken gevangen, ibid. komt aan de Riemen in Navarino, 310. verhaald hoe Goleta gewonnen wierd 311. van Don Pedro d'Aguilar, 312. van Uchali, 314. van Azamaga, 315. was onder de losbaare ſlaven, ibid. vind geld, 316. weet niet waar 't hem van daan komt, maar ſiet alleen een witte hand, 317. vind wederom geld met een brief, ibid. vertrouwd ſig aan een verloochende, om den brief te leſen, 318. die hem overſet, ibid. inhoud deſſelfs, 319. antwoord daar op, 320 hoord dat het een ſchoone en ryke Juffrou was, ibid tweede brief, 321. belooft hem vryheid, ibid. hy doed haar beloften van te trouwen, ibid. wierd vry gemaakt, 323. komt in haar Vaders hof, 324. ziet de Juffrou, 325. haar geſprek onder elkander, 326. maakt haar bekend, dat hy gereed is om te vertrekken, 327. verſpied den Hof, 328. vergaderd de Slaven tot roeyen, ibid. maken ſig meeſter van 't Schip, ibid. binden de mooren, 329. nemen de Juffrou Zorayda weg, ibid. niet ſonder gevaar, 330. beginnen haar reys 334. komen tot Cava Rumia aan, 333. de Moren en de Vader van Zorayda worden aan land geſet, ibid. beginnen te ſinken, 335. en worden van een Frans Schip opgenomen, ibid. nemen hun alles, ibid. ſetten haar in een boot, 336. landen aan de Kuſt van Spangien, ibid. horen een boere-floit, 337. ſien een herder, die voor haar liep, ibid. ontmoeden Ruyters, 338. die haar hunne paarden preſenteeren, ibid. komen tot Velez Malaga, ibid. ryſd na ſijn Vader, 339. ontmoed ſijn broeder, 341. openbaard het aan de Paſtoor, 342. word van ſijn broeder met groote liefde onthaald, 344.
Geyte hoeder, by welke D:Q. logeert en eet. I, 60
Gillis van Parapilla vermaard Rover en dief, I. 146. heeft ſijn leven beſchreven, ibid. word van D:Q. verloſt, 148. vergeld deſe weldaad qualyk, 149. vlugt op 't gebergte, 151. ſteelt de Ezel van Sancho, 152. word betrapt, 232. ſpeeld met poppen onder de naam van Meeſter Pieter, II. 150
Goederen waren eertyds gemeen, I. 139
Goleta gewonnen en hoe, I. 311. word van de Turken geſlegt, 314
Governeurſchappen niet even goed, II. 69
Graf-ſchriften van D:Q. I. 410, 411. van Sancho Pançe, 412
Don Gregorio verloſt uit de gevankenis, II. 386. komt tot ſijn beminde

minde Anna Felix, ibid. ſijn ſchoonheid, ibid. wil ſijn Anna niet verlaten, 387

H.

Haat, tegens verraders, I. 312
Harder van Iboria, I. 39 van Filida, ibid.
Harder vervolgd een vlugtende geite I. 398. ſpreekt met deſelve, ibid begind een vertellinge, ibid. bemind *Leandra*, 400. zyn naam Eugenio, ibid. ſiet Eugenio,
Harderinnen komen uit het bos, II. 341. haar kleeding, ibid. ſpreeken D:Q. aan over de netten, ibid. nodigen D:Q. tot haar te komen, 342
Herders verhaal van een jongeling, die ſot of dul was, I. 157, &c.
Helm van Mambruyn, I, 131. diſpuit daar over, 362
Helmet van Don Quichot, 12
Herberg die D:Q. vond. 15
Hertog, nodig D:Q. op ſijn ſlot, II. 179. onthaald hem Ridderlyk, 180. trekt met hem op de jagt, 204. zyn beſtel om Dulcinea te onttooveren, 205. 206. van Trifaldi de droevige Jonkvrouw. 216
Hiſtorie van D:Q. in 't arabiſch, I. 53
Hiſtorie-ſchryver, hoe die zyn moet, I. 54
Hiſtoris-ſchrijver en Poëet wat onderſcheyd tuſſen haar is, II. 17
Hol van Monte Sinos, II. 128 deſſelfs ingang wyd, 130. word beſchreven van D:Q. 133
Hoofd dat konde ſpreeken, II. 368. hoe het gemaakt was, 370
Hovelingen, onderſcheiden van de Ridders, II. 32
Houwelijk, hoe het aan te merken is, II. 110

I.

En Jonge Jagerin ontmoed D:Q. II. 174. ontfangd een Ambaſſade door Sancho, 177. geeft goed beſcheid, ibid. is een Hertogin, ibid. haar man nodigd D:Q. op ſijn Kaſteel, 179. houd veel van Sancho, 184, 185. haar brief aan Sanchos vrouw, 289. ontfangd antwoord, 311
Jagd is een uitbeeldinge van den Oorlog, II. 206
Iuan Peres de Viedma, ſiet Auditeur.
Juſtitia Diſtributiva, I. 301

K.

Karreman ſoeg D:Q. uit jaloersheid, 96
Kieſen raakt D:Q. quyt, I. 110, 113
Kinderen tegen haar wil uit trouwen is onbehoorlyk, I. 68
Kinderen behooren te leeren, dat ſe beminnen, II. 90
Klaas de Barbier, ſijn oordeel van de beſte Ridder, I. 10. vermaakt ſig met de vertellingen van Sancho, 187. veinſd ſig ſchildknaap van den Paſtoor, 189. maakt ſig een baard van een Koeiſteert, ibid. ruild hem met de Paſtoor, I. 190. dog neemt hem weder aan, 220. hy vald hem af, 224. en de Paſtoor ſet hem die weder aan, ibid. moet hem aan de waardin overgeven, 242. Propheteerd van D:Q. 373. beriſpd Sancho, 379. ſijn geſprek met D:Q. II. 2. ſijn vertellinge, 4
Kluyſenaars, haar leven, II. 143
Kooplieden van Toloſa ontmoeden D:Q. I. 28. zullen ſweeren, dat Dulcinea van Toloſa de ſchoonſte zy, 29
Koppelen is een ambagt, I. 144
Kruiden, of die onſe genegentheid konnen dwingen, I. 144

L.

Lagchen, word van D:Q. beſtraft, I. 16
Leandra huismans dogter word bemind van Eugenio, 400. is verliefd op Vincent, 401, loopt met hem

hem weg, ibid. word na 3. dagen gevonden naakt en beroofd, ibid. had haar eerbaarheid behouden, ibid. word in een Klooſter gebragt, 402. en verſchoont door haar jonge jaren, ibid.
Leedigheid de moeder van de liefde. I. 207
Leonela maagd van Camilla, *I.* 267. haar geſprek met haar vrou, ibid. verhaal van haar minne, 468. boeleerd in haar huis, ibid. neemd de vlugt, 283
Leugen, welke de beſte is. I. 381
Leeuwen tegens welke D: Q. vegten wil, II. 97
Licentiaat in 't dolhuis, II. 4. ſchryft verſtandige brieven, ibid. wil daaruit verloſt zyn, ibid. word ondervraagd, 5. ſijn reden met een ander zot, ibid. ſegt dat hy Neptunus is, en word daarin gelaten, 6
Liedboek van Lopez Maldonado, I. 39
Liefde moet uit een vrye wil komen, *I.* 82. haar wiſpelturigheid, 267.
Lofraſo Antonio Schryver van de 10. Boeken van 't geluk der liefde, *I.* 38
Loosheid des Duyvels, *I.* 258
Don Lorenzo Zoon van D. Diego de Miranda, 89. is ervaren in de digtkunde, ibid. ſpreekt met D: Q. 102. van de Poëſy, ibid. van de Ridderſchap, 103. toont ſijn verſen, 105
Lotario vriend van Anſelmo, *I.* 247. helpt hem aan Camillo, ibid. wil niet meer ſoo veel vriendſchap houden, 248. ſoekt evenwel ſijn welſtand, ibid. word van hem verlogt ſijner huisvrou trouw te proeven, 250. ſijn antwoord, 251. neemd het eindelyk aan, 275. bedenkt een middel om ſijn vriend te bedriegen, ibid. 't welk Anſelmo merkte, 260. doed hem nieuwe beloften, ibid. begind haar te beminnen, 261. blyft overwinnaar, 263. ſijn antwoord en raad aan Anſelmo, 264. ſijn veerſen op Cloris, 265, 266. openbaard het uyt nayver aan Anſelmo, 269. 't is hem leed, 270. ontdekt alles aan Camilla, ibid. antwoord op de vragen van haar voorgeſteld, 275. word kwalyk onthaald, 276. is verwonderd over hare ſnoodheid, 277. verzogt aan Anſelmo ſijn huis te mogen ſchuwen, 282. Brengd Camilla in een Klooſter, 283, 285
Don Louis gekleed als een ſtalknegt, ſingt twee liederen, 346, 347. ſijn afkomſt en ſtaat, 348. is verliefd op Clara, ibid. dat hy met teekenen te kennen geeft, ibid. volgd haar op haar vertrek, ibid. is een goed Poëet, 349. word van 4. Ruiters geſogt en gevonden, 354, 355. wil niet naar huis keeren, 356, 357. openbaard ſijn Min aan den Auditeur haar Vader, 359. en verſoekt haar tot ſijn Bruid, ibid.
Luſcinda beminde van Cardenio, *I.* 162. ſchryft aan Cardenio, 197. word met Fernando getrouwd, 198, 199. valt in onmagt, 200. openbaard datſe aan Cardenio verbonden was, 214. word vermiſt, ibid. ontmoet Cardenio, 288. omhelſen elkander, 291
Luyſe, wanneer die ſterven, *II.* 172

M.

Maale met geld &c. *I.* 153
Maaſima Koningin, *I.* 166. 169
Malambruno toovenaar, *II.* 230. veranderd Antonomaſia in een Koopere aap, en Clavio in een Tyger, ibid. maakt de Juffers baarden, ibid.
Manier van ſterven, welke de beſte is, *II.* 146

Marcella, beminde van Chriſoſtomus, *I.* 66. Haar Vader en Moeder, 67, 68. was ſeer ſchoon, 68. wilde niet trouwen, ibid. draagd groote ſorg voor haar eer, 69. wierd met een Kroon uitgebeeld, ibid. komt de begraffeniſſe van Chriſoſtomus ſien, 81. ontſchuldigd ſig wegen zyn dood, 80, 81, 92
Maritornes dienſtmaagd by een waard, *I.* 92. haar diſcours met Sancho van de Ridderſchap, 93. wilde den Karreman geſelſchap 's nagts houden, 94. komt in 't bed van D: Q. 95. krygt ſlagen, 97. ſpeeld D: Q. een pots, 350, 351
Medicijnmeeſter van Sancho, *II.* 272. paſt op ſijn Functie met een ſtoksken, 273
Mico Micona Princes van 't Koninkryk Mico Micona, I. 220. zie Dorothea.
Minnebrief, *I.* 154
Miſſlagen geven een luiſter aan het goede, II. 20
Mol-naars helpen D: Q. uit het water. *II.* 174
Monniken ontmoeden D: Q. *I.* 48
Monte Sinos onthaald D: Q. *II.* 134. brengd hem in het Paleys van Kriſtal, 135
Mooren zyn verraaders, *I.* 319
Morrenago ſiet *Gevangen*.
Muſijk herſteld het ontſtelde breyn, *I.* 207

N.

Naam van D: Quichot, *I.* 12
Natuur is als een pottebakker, *II.* 178
Nieuwigheid in nieuwe regeeringen te vreeſen, *I.* 88
Nieuwigierigheid ſchadelyk, *I* 247
Niklaas de Barbier, een vriend van D: Quichot, *I.* 33. ſijn voorſegging aan D: Q. 373. ſiet Klaas.
Notariſſen, hoe die ſchryven, *I.* 176
Nyd queld ſig ſelve, *II.* 43

O.

Oever van de vermaarde Hebro. *II.* 170
Don *Olivante* de Laura, *I.* 35
Ondankbaarheid, de grootſte zonde, *II.* 343
Onſchuldigen lyden ſomtyds met de ſchuldigen, *I.* 41
Oordeel is van noden om geſchiedeniſſen te beſchryven, *II.* 19
Orbaneja Schilder van Ubeda, *II.* 19
Ordre der Ridders, waarom ingeſteld, *I.* 63
Ordre van D: Q. reyſe naar huis, *I.* 377
Overſettinge van veerſen verlieſd haar aardigheid, *I.* 36

P.

Paard van D. Quichot, *I.* 12. hoe hy dit noemde, ibid.
Pairs of *Pares* van Vrankryk, *I.* 393
Palmerin van Oliven en van Engelant, *I.* 36
Paſtoor, een goed vriend van D: Q. *I.* 32, 34. Schept vermaak in Sanchos vertellingen, 187, 188 wil D: Quichot uit de woeſteyne verloſſen, 188. kleed ſig als een Jonkvrou, ibid. leend het Vrouwen gewaat, 189. verwiſſeld het ſelve met den Barbier, 190. komt met hem by een aangenaam beecxken, 191. hooren een aangename ſtem, ibid. ontmoeten Cardenio, 193. die ſijn vertellinge volvoerd, 194, 202. hooren een ſtem, 203. bevinden dat het een Jonkvrou is, 204. hooren haar vertellinge aan, 205. & ſeq. verhaald aan Sancho, datſe de erfgenaam van Micomion is, 219. ſijn vond om tot D: Q. te geraken met Cardenio, 223. ſpreekt hem aan, 223. ſet de Barbier de baard aan, 224. verhaald D: Q. wat hem daar heenen had doen komen, 225. verhaald de vertellinge van den gevangen aan den Audi-

Auditeur, 342. brengd twee Broeders by een, 344. vereffend den ſtryd over het helmet van Mambruyn, 365. verloſt D: Q. van de Geregts dienaars en bevreedigd de Barbier en den Waard, 368, 369. vertrekt met D: Q. 377. verhaald alles aan een Canonyk, 389. redeneerd met de Canonyk over de Boeken van avontuur, 382. hoord waar toe ſe goed zyn, ibid. misnoegt over de Comedien, 384. komt naar huis, 408. Onderregt de meyd, hoeſe D: Q. zal genezen, *II.* 1. beſogt hem, ibid. wanhoopt aan ſijn geneſingen. 11. leeſt de brief aan Sanchos Vrou van de Hertogin en haar man, 299. ondervraagd de Pagie die hem gebragt hadde, ibid. twyffeld aan de waarheid, 301. noodigd de Pagie ten eeren, ibid.

Pater noſter, maakt D: Q. uit galnooten, I. 183

Penitentie van D: Q. *I.* 173

Meeſter *Pieter* met de Poppen, *II.* 150. heeft een Aap, ibid. brengd ſijn geſelſchap op een Kar, 151. laat ſijn Aap vraagen oploſſen, ibid. ſpeeld met Poppen, 154. klaagd over de ſchade, die hem D: Q. gedaan hadde, 158. neemt den Waard en Sancho tot mediateurs, 159. waardeerd ſijn ſchade, ibid. vertrekt, 160. was in der waarheid, Gillisje van Paſſemont, 161

Pinnata een Italiaans woord, hoe het moet overgeſet worden, *II.* 371

Platir de Ridder, Boek van avontuur, *I.* 36

Platoniſche Liefde, *I.* 177

Poëſy is als een Jonkvrou, *II.* 90

Poëten, onder die ſijn de meeſte dieven, *II.* 407

Q.

Quichada de Ridder, *I.* 9. zyn wyze te leven, ibid. zyn genegendheid voor de Romans, 10. verſchil met den Paſtoor, 10. word ſot. 11. word een doolende Ridder, ibid. maakt zyn wapen klaar, ibid. veranderd zyn naam in Don Quichot, 12

Don Quichot, ziet *Don.*

Quieteria, bruid van Camacho, *II.* 109. is wel gekleed, 121. haar ſchoonheid, ibid. word na een ſtellagie gebragt om met Camacho te trouwen, 122. trouwd met Baſilio, 126. 127

Don Quirieleyſon van Moltalbaan, *I.* 37

R.

Raad, die Sancho aan D: Q. geeft om een Vorſt &c. te dienen, *I.* 136

Renegaden neemen getuygeniſſe van de ſlaven, *I.* 318

Reuſen, datſe geweeſt zyn uit de H. Schrift betoogd, *II.* 9

Ricardo hertog van Spanjen, *I.* 163

Ricote, buurman van Sancho ontmoed hem als een bedelaar, *II.* 320. verhaald zyn avontuur, 322. was geſtraft met een banniſſement, ibid. komt in Duitsland, ibid. wil Sancho mede hebben om een ſchat te ſoeken, 324. neemt zyn affcheyd, 325. vind zyn dogter, 379

Ridder, welke de beſte, *I.* 10. D: Q. word daar toe geſlaan, 19, 20

Ridder moet met geld, ſchoon lywaad en ſalve verzien zyn, *I.* 20. ſiet doolende Ridders.

Ridder van het Kruys, *I.* 36

Ridder van het Woud, *II.* 65. komt tot D: Q. ibid. begind te ſingen, 66 zyn klagten, 67. ſpreekt met D: Q. ib. verteld van zyn beminde, 73. van zyn gevegt met de Reuſin de Giralda, 74. met den ſteenen Roeland, ibid. ſegt dat hy D: Q. overwonnen heeft, 74 waar op ſig D: Q. openbaard, 75

vegd

vegd met hem, 80. valt ter aarde, ibid. word gekent te zijn Simſon Carraſco, ibid.
Ridder van de groene Rock, ſiet *Don Diego de Miranda*.
Ridder van de witte Maan, II. 381. is Samſon Carraſco, 384
Ridderſchap, wat daar toe vereiſcht word. II. 103
Donna Rodrigues, haar avontuur met D. Q. II. 282. openbaard haar ſtaat aan hem, 283. hoe dat een Schildknaap op haar verliefde, ibid. heeft een dogter, ibid. haar man ſterft, ibid. op wat wyze, 284. qualityten van haar dogter, ibid. die een rijk huisman bedriegd, 285. verſogt dit ongelijk te ſligten, ibid. veragt Altiſidora. ibid. en ook de Hertogin, ibid. word voor 't agterquartier geſlagen. 286. wie 't haar deed. 295. komt met haar dogter by D. Q. 309. gaat met hem alleen. ibid. vervolgd haar ſake. ibid. haar word hulpe beloofd. 310
Roem en lof, hoe die te verkrijgen is. II. 44, 45
Romans aangenaam te lezen. I. 243 ſchadelijk. 380
Ronceſvalles. I. 36
Rogue, een roover, doed goede uitdeeling. II. 358. ſijn beleefdheid. 361
Roskammer word geſlagen. I. 22
Roskyſchers ſlaan Ronſinant met knuppelen. I. 86. vegten met D. Q. 87
Roxinant, paard van D. Quichot. I. 12. valt en werpt ſijn meeſter af. 29
uſte paſt niet voor de Ridders. I. 123
ykdom word verkregen of door de Letteren, of door de Wapenen. II. 35
merije de ongeneeſelykſte ſiekte, I. 38

S.

Alve, geld en lywad, is nodig voor de Ridders. I. 21
Samſon Carraſco Baccalaureus, II. 14. ſijn gedaante, 15. is een ſpotter, ibid. beregt D: Q. dat een boek van hem is uitgegeven, 16. ſegt van de grootſte avontuur, 17. vervolgd ſijn verhaal, 18, 19, 20. blyft by hem ten eeten, 21. raad D. Q. naar Zaragoſa te trekken, 23. beloofd veerſen van afſcheyd te maken aan Dulcinea, 25. de Nigt en meyd van D. Q. verſoeken hem om den 3 togt te beletten, 36, 37. omhelsd D. Q. 39. raad hem den 3 togt aan, ibid. bied ſig aan voor ſchildknaap, ibid. ſijn oordeel van Sancho, 40. doed haar uitgeley, 41. ontmoed D: Q. onder de naam van de Ridder van 't woud of ſpiegels, 65. tot 81. waarom dit geſchiede, 82. wil ſig aan hem wreeken, 83. ziet de brief van Sancho en van de Hertogin, 299. ondervraagd de pagie, ibid. komt by D: Q. onder de naam van de Ridder van de witte maan, 381. vegt met hem, 383. overwind hem, ibid. maakt ſig bekend, 384. komt tot den Hertog, 404.
Sancho een boer word ſchildknaep van D. Q. I. 42. krygt ſlagen 49. is afgebeeld, 53. houd om 't beloofde Eiland aan, 56. krygt ſlagen van de Paerde tuyſchers, 87. neemt de balſem van Fierabras in, 102. word in een deecken omgeſelt, 104. word van D. Q. getrooſt, 106, 107. wil ſijn afſcheyt nemen, 112 plonderd de ſpyskorf van eenige Heeren, I. 118. bind de voeten van ſijns Heers paard om ſijn avontuur te beleeten, 123. lagt ſijn meeſter uit, 129. klaagd over 't verlies van ſijn Ezel, 152. vind een mael met geld, 153. &c. m[illegible] den eigenaar helpen ſoeken, [illegible] eent wederom ſijn af[illegible] 16[illegible] met twee brie-

ven.

ven weg geſtuurt, 181. komt tot de Herberg, daar hy geſelt was, 185. ontmoet de Paſtoor en Meeſter Klaas, ibid. heeft de brieven vergeeten, 186. doed van alles verhaal, 187. komt weder by ſijn Meeſter, 191. verhaald hoe hy hem gevonden heeft, 218. verwonderd ſig over Dorothea, 219. Overleg dat ſijne onderdanen zouden ſwart zyn, 222. ſijn vreugde over 't beloofde Koningryk, 229. krygt ſlagen, 231. krygt ſijn ezel weder. 233
Geeft ſijn Heer antwoord wegen de brieven, 234, 235. beſchuldigd Dorothea, 370. word van ſijn Meeſter bekeven, 371. klaagd over de Paſtoor, 379. openbaard ſijn Meeſter, dat hy niet betooverd is, en wat 'er geſchied was, 387. toont dat de betooverde niet eeten &c. 388, 389. verlangd na 't Graafſchap, 397. meent dat ſijn Meeſter dood was 407. komt 't huis en word van ſijn Vrou ontfangen, 408. wilde ſijn Meeſter beſoeken, II. 11. word van de nichte en meyd belet, ibid. komt binnen, ibid. ſpreekt van de Ridderſchap, 12. ſegt, wat andere van D. Q. gevoelen, 13. verhaald van den Ezel, 21. van de honderd kroonen, 22. raad den derden togt aan, 23, 24. ſijn redenen met ſijn Vrou, 26. verſchil met haar over haare kinderen, 27. 28. verhaald aan D. Q. hoe hy met ſijn Vrou gevaren was. 37. eiſcht een vaſt Salaris. 37. maar verkrygt niet als hoopé van een Eiland. 38. maakt alles vaardig tot de reys. 41. en vertrekt met D. Q. ibid. ſijne vragen. 46. 47. ſijn raad om Heiligen te werden. 47. komen tot Tobo[illegible]. 47. weet het huis niet v[illegible] dulcinea. 48. ſegt D. Q. [illegible] by haar geweeſt wa[illegible]
van D. Q. geſonden om haar te ſoeken. 52. ſpreekt met ſig ſelve. ibid. komt wederom ſonder haar geſogt te hebben. 53. beſchryft Dulcinea. 58. ſijn gemaakte redenen met D. Q. 64. word berijſpt over ſijn ſpreken. 68. ontmoed een ander Schildknaap. ibid. pryſt ſijn Ezel. 70. en ſijn dogter. ibid. heeft goede kennis van wyn. 72. koopt geronnen kaas. 92. word ter Bruiloft genodigd. 116. komt aan 't Hof van Monte Sinos. 128. laat ſijn Meeſter met een touw daarin. 131. Trekt hem uit. 132. balkt en krygt ſlagen. 165. eiſcht loon. 168. krygt woorden met een Donna, die ſijn Ezel niet wilde bezorgen. 181. ſijn vertelling van den boer. 186. wil ſig niet laten waſſen. 197. ſijn oordeel van D. Quichot. 194. van Dulcinea. 199. hoe hy ſijn Eiland regeeren zal. 200. blyft aan een tak van een boom op de jagt zynde hangen. 205. neemt aan ſig 3500. ſlagen te geven om Dulcine te onttooveren. 215. Brief aan ſijn Vrou. 217. wil niet gaarn op 't houte paard ryden. 237. word daar toe over redet. 238. komt wederom. 244. maakt ſig gereet naar 't beloofde Eilant te gaan. 246. hoord de wyze vermaningen van D. Q. 247. 250. 251. kanſe niet onthouden. 251. krygt ſe in geſchrift, maar verlieſtze. 254. word na een ſtedeken gebragt in plaats van 't Eiland. 255. komt daar aan. 263. en word ingehaald. ibid. wil niet *Don* genaamd werden. 264. hoord het geſchil van de ſnyder en boer. 265. ſijn oordeel daar over. ibid. word gehouden voor den tweeden Salomo. 266. ſijn wys oordeel over het verkragte Vroumenſch en den boer. 267. 268. word voortreffe-

lyk

lyk onthaald, 272. Docteur eet op ſijn gezondheid. 273. doed hem vertrekken. 274. krygd een brief van den Hertog. 275. inhoud deſſelfs. ibid. laat antwoord ſchryven. 276. hoord de vertellinge van den huisman. 277. die by hem om 600. kronen aanhoud. 279. word verſtoort. ibid. klaagd over moeijelykheid van de pleiters. 286. ſegt wat hy gaarne eet. 287. ryd rondom ſijn Eyland. 288. met ſijn roey van Juſtice. ibid. ſligt een verſchil. 289. wil de Dobbelhuizen uitroeijen. ibid. wil een wever laten gevangen zetten. 290. dieſleyders brengen een Vrou-menſch in mans-kleederen voor hem. 291. hoord haar vertellinge. 202. brengd haar in haar Vaders huis. 204. komt in de regtbank. 302. vraagt van de galg, die hy oploſt, 303. verlangd om te eeten, 304. krygd een brief van D. Q. ibid. die vol van vermaningen is, 305. antwoord daarop, 306. klaagd over gebrek, 307. ſtelt orders, 308. brief van ſijn Vrou, 313. word uit de ſlaap geſtoord, 315. neemt de wapen aan, 316. valt ter aarde, ibid. word verkwikt, 317. ſoekt ſijn oude vryheid, ibid. neemt ſijn affcheid, 319. ontmoed Ricote ſijn buurman, 320. ſiet de bedelaars eeten, 321. verhaalt van ſijn Gouverneurſchap, 324. valt met ſijn Ezel in een kuyl, 325. ſijn klagten, 326. komt in een hol, 327. hoord D. Q. buiten 't hol, 328. word daar uitgetrokken, 329. komt by de Hertog, 330. doed ſijn beklag, ibid. wil D. Q. dooden, 345. word geplonderd, ibid. word geſet op de Galeyen, 373. wil niet te voet reyſen, 388. losd een ſwaarigheid op, 390. ſijn geval by de doode Altiſidora, 401. krygt ſuſſletten, 402. ſlaat ſy voor geld, 140. eiſcht meer geld, 411. ſlaat op een boom, ibid. komt in ſijn Dorp, 417. word van ſijn Vrou ontvangen, 418.

Schaapen worden van D. Q. voor heirlegers aangeſien. I. 107. &c.

Schat van verſcheide Rijmeryen. I. 39

Schildknaap van D. Q. I. 25. 42

Schildknaap van de Ridder van het Bos. II. 68. maakt kennis met Sancho. ibid. ſijn klagten over haar leven. ibid. hoope van beloning. 69. wil ſijn dienſt opgeven. 70. beſchryft ſijn Meeſter. 71. en ſijn beminde. ibid. heeft wijn en vleeſch. ibid. word gekend en is Tomas de buurman van Sancho. 18

Schimpdigt tegens de vrouwen. II, 44

Speelder van 't geſelſchap van den quaden Engel. II. 59

Schoonheid. I. 82

Tweederhande, II. 344

Silenus onderwijzer van God Bacchus. I, 91

Singen op 't Paard, wat het beteekend. I. 143

Slaven te maken is een vreemde ſaak, I, 147

Slaageryen onder elkanderen aanmerkelijk, I. 364

Hoe die in Turkyen gehandeld worden. I. 315

Soldaten leven. I. 303

Sotheid doed niet ſeer. I 172

Speelen ſijn tot een koopmanſchap gewerden. I. 385

Spiegel der Ridderſchap. I. 36

Spreekwoorden zyn uit de ondervindinge genomen. I. 132

Staljong breekt de lancie van D. Quichot, I, 30. ſlaat hem met de ſtukken. ibid.

Staljonge ſingt wel. 346. 347. ſiet *Louis* (*Don.*)

Stemme van voorſegging hoord, D. Q. I. 373

Strijd tuſſen D. Q. en een Biſcayer (ff 2) I. 50

I. 50. afgeſchilderd. 53
Student leidsman van D. Q. II. 129. heeft geſchreven het boek van de Levreyen, ibid. de Spaanſche Metamorphoſis of Ovidius, ibid. byvoegſel op Polydorus Virgilius, ibid. bedankt D. Q. 142, 143
Studenten, vegten met malkander, II. 112
Swaare ſaken waarom die begonnen werden, I. 252, 253

T.

Tanden worden D. Q. uitgeſlaan. I. 111
Teresa, Sanchoos huisvrouw, II. 26. ſpreekt over den derden uittogt, met haar man, 27. ontfangd een brief van haar man, 297. antwoord. 311. 312
Teſtament van D. Q. I. 131
Tirante el Blanſo Ridder, I. 37
Toſilos lacquaay, zal vegten met D. Q. II. 332. bemind de ontmaagde Juffrouw. ibid. geeft ſig aan D. Q. over. 333. en wil de jonkvrou trouwen. ibid. ontmoed D. Q. 390. verhaald wat 'er na zyn vertrek gebeurd was, 391
Tovenaars moeten de Ridders hebben, I. 236
Traanen van Angelica, I. 39
Treur-en blijſpeelen, hoe die behoorden gemaakt te werden, I. 384. 385
Trifaldi Gravin, toegenaamd de bedroefde jonkvrouw, II. 219. laat, D. Q. ſoeken, 220. haar inleidinge 223. haar aanſpraak, 224. verhaald haar ongeval, ibid. laat ſig door Don Clario overwinnen, 227. 228. verſchaft hem toegang tot Anatomaſia, ibid. haar word deſwegen van Malambruno een baard aangetooverd, 231. ſoekt hulp by D. Q. 232. recommendeert hem een houte paard, 233 wil Sancho mede hebben, 234. word van de baard bevryd. 242
Turken afkomſt met een geweldige magt, II. 2

V.

Varkendrijver blaaſt op zyn hoorn. I. 16
Varkens loopen D. Q. en S. om verre. II. 396
Uchali ſlaaf van den grooten Heer, I. 314. verloochend zyn geloof en word Koning van Algiers, ibid. hadde 3000 ſlaven, die hy wel handelde. 315
Veerſen van D. Q. op Dulcinea, I. 183
Vega (Lopes de) voornaam Comedien ſchryver, I. 385
Verlangen van D. Q. om zyn Dulcinea te ſien, I. 237
Vermaak, waar uit dit ontſtaat, I. 380
Vermaninge van D. Q. aan Sancho om hem meerder te agten, I. 136
Vermaningen van D. Q. aan Sancho hoe hy gouverneeren zal, II. 247. 250. 251
Vermoeden is groot by de beminnaars, I. 81
Vincent de la Roſa, huismans zoon, I. 400. Komt uit Italien, ibid. droeg klederen van veelderhande verwen, ibid. vertelde veele dingen, ibid. toonde zyne litteeken, ibid. konde een weynig Muſijk, 401. was een Rymer, ibid. loopt met Leandra weg, ibid. beroofd en verlaat haar. ibid.
Unguentum Napolitanum, II. 129
Vraagen die aan 't betooverde hoofd gedaan werden. II. 368, 369, 370.
Vreede het einde van den oorlog, I. 303
Vrees verbyſterd het verſtand, I. 110
Vriendſchap, hoe ver die gaan moet. I. 251
Vrouwen, haar eigenſchap in 't beminnen, I. 125. haar veranderlyk-

lykheid. 198
Vrouwen zyn onvolmaakt. *I.* 254.
daar is maar een goede, II. 127
Vryheid, een koſtelyke gave, *II.* 338

W.

Waarheid is pryſſelyk. I. 53
Waard krygd ſlagen, I. 358.
D. Q. wil hem niet helpen. ibid.
Wapenen van Don Quichot. I, 11.
die hy bewaakt. 22, 23.
Wapenen, of die boven de Letteren te verheven zyn. I. 301. 302.
Waarom men dit moet aanneemen. II. 164.
Watermeulen ſiet D. Q. voor een ſtad of Kaſteel aan. II. 173.
Wederkomſte van D. Q. de eerſte en tweede. II. 36.
Werelt, hoe die Don Quichot verbeteren wil. *I.* 13.
Word met de Comedianten vergeleeken. *II.* 63.
Wilhelm de Ryk. *I.* 69.
Wyken en vluchten, hoe ver ſe verſchillen. *II.* 167.

Z.

Zoraÿda, Morinne, haar ſchoonheid. I. 325. word van Morenago weg gevoerd. 330. bid voor haar Vader. ibid. word van hem ondervraagd. 332. belijd een Kriſtinne te zijn. ibid. word van hem vervloekt. 334. wenſcht hem alhoewel bedroefd, veel goedes ibid. komt in Spangien aan. 336. Onthaal van haar verloſſers broeder. 344